HET BELEG VAN OOSTENDE OF EEN TONEELCYCLUS IN VIER DELEN

Een werkstuk

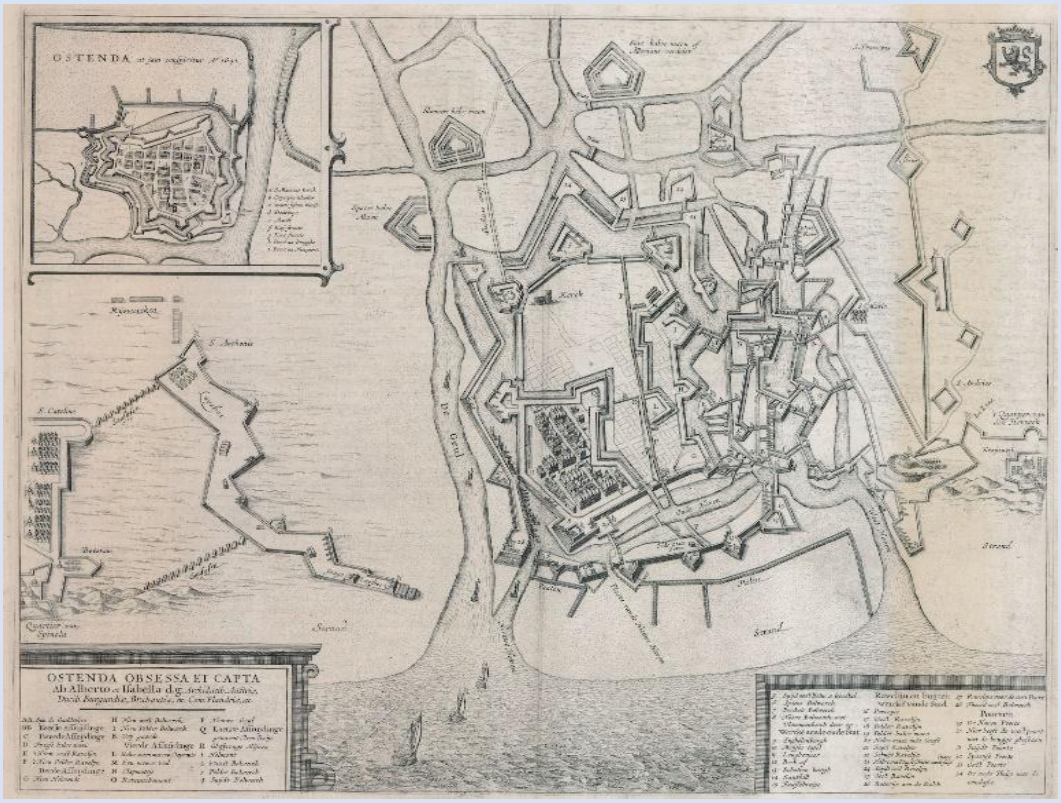

MARIO CATTRYSSE

Inhoud

Advies voor regisseurs en alle actoren ... *5*

Eerste toneelstuk *7*

Eerste bedrijf of Proloog *9*
Tweede bedrijf *14*
Derde bedrijf *21*
Vierde bedrijf *41*
Vijfde bedrijf *60*

Tweede toneelstuk *103*

Proloog *106*
Tweede bedrijf *113*
Derde bedrijf *132*
Vierde bedrijf *151*
Vijfde bedrijf *178*

Derde toneelstuk: Het jaar van de Aartshertog *201*

Proloog *204*
Tweede bedrijf *212*
Derde bedrijf *237*
Vierde bedrijf *261*
Vijfde bedrijf *284*

Vierde toneelstuk *318*

Proloog *321*
Tweede bedrijf *328*
Derde bedrijf *350*
Vierde bedrijf *388*
Vijfde bedrijf of Epiloog *409*

Appendix *435*

Tweede appendix *438*

Advies voor regisseurs en alle actoren die bij het toneel maken betrokken zijn.

Het Beleg van Oostende is een toneelcyclus in vier delen. Het staat de theatermakers vrij om uit de scènes van de vier delen zelf een compositie samen te stellen voor 1 toneelstuk. Het staat de theatermakers ook vrij om scènes te herschrijven, in te korten of dialogen en replieken weg te laten.

Als echter overwogen wordt om de volledige cyclus op de planken te brengen is het aan te bevelen om de toneelstukken niet na elkaar te vertonen. Tenminste enkele uren of een etmaal tussen de delen van de cyclus is aangewezen om het Beleg van Oostende volledig tot zijn recht te laten komen.

Toneelspelers waarvan uit de tijdsbepaling van de rollen blijkt dat ze een dubbelrol, of meer kunnen spelen kunnen daarvoor worden aangemoedigd. Vb. De vier (vijf) Leden van Vlaanderen. Deze mogelijkheid is echter minder geschikt als de volledige cyclus wordt opgevoerd.

Opmerkingen over de toneelstukken.

- De persoonsbeschrijving van de rollen zijn rudimentair. Het is een leidraad voor hun uitstraling, karakter en hun gedrag.
- De Vier (vijf) Leden van Vlaanderen zijn allegorisch figuren. De leden hebben geen fysieke persoonsbeschrijving. Het zijn hoogwaardigheidsbekleders die hun stad, regio of stand vertegenwoordigen. De leden kunnen dus zowel door mannen als vrouwen vertolkt worden. Uitzondering is echter de Katholieke Kerk: hier is de voorkeur voor een mannelijke speler. De regisseur kan echter van oordeel zijn dat de Katholieke Kerk gespeeld mag worden door een vrouw. Het is dus mogelijk, maar het mag dan zeker geen karikatuur zijn van het gegeven.
- Net zoals in het Oud Grieks Theater komen alle spelers die uit de stad afkomstig zijn, in dit geval: Oostende, rechts op. Alle toneelspelers die niet uit de stad afkomstig zijn, in dit geval: het Spaanse kamp, komen links op.
- Wat kledij betreft zijn er geen aanbevelingen, tenzij anders aangegeven. De theatermaker kan ervoor kiezen om klederdracht te gebruiken uit de 16 – 17de eeuw, of om voor een moderne outfit te gaan en alles die daartussen ligt.

Cardinale opmerking over de toneelcyclus.

Hoewel het grondgegeven van het Beleg van Oostende gebaseerd is op geschiedkundige feiten valt de portrettering van de historisch figuren in de toneelcyclus volledig ten laste van de schrijver. Er is geen enkel gegrond bewijs dat de hoofdrolspelers zich werkelijk zo gedragen, of zich zo geuit hebben in de gebeurtenissen zoals die worden voorgesteld. De scribent doet een beroep op een vorm van dichterlijke vrijheid zoals die ook gebruikt wordt in het historisch drama. De opzet van de toneelcyclus is dat het gezien moet worden als een werkstuk. Een grote oefening als het ware.

Mario Cattrysse

Oostende, mei 2019 – februari 2022

Eerste Toneelstuk

Personen

De Vier Leden van Vlaanderen: Brugse Vrije, Gent, Ieper, Brugge. Het vijfde toegevoegd lid, de Katholieke Kerk, is aanwezig in afwezigheid.

Kamp Oostende

- Cornelis Moeskops: een zoetelaar, afkomstig uit Zeeland. Heeft wat overgewicht.
- Griet Pekel: vrouw uit Bredene, behoorlijk groot van gestalte, nogal mager.
- Brakke Besage: de provoost, de opzichter, de geweldige van Oostende. Door zijn corpulentie vallen zijn korte armpjes en beentjes extra op.
- Francesco de Terre: is een springer, een verkenner uit Oostende die ten dienste staat van zijn stad. Klein van gestalte. Heeft een opvallende zadelneus(je), misschien een baardje, wat vreemde (uitstaande) ogen, is licht gebocheld en loopt wat moeilijk.
- Kolonel Karel van der Noot: gouverneur van Oostende. Een no-nonsens man.
- Philippe Fleming: secretaris van de gouverneur. Doet ook dienst als auditeur-militair. Een serieus en ernstig man. Daarmee is alles gezegd.
- Kapitein (later kolonel) Arnoud Uitenbroeck: een jonge officier. Wat klunzig.
- Sir Francis Vere: Engelse generaal. Brutaal en laatdunkend.
- Henri Hexam: page van Vere.

Spaans kamp

- Aartshertog Albrecht van Oostenrijk: echtgenoot van aartshertogin Isabella.
- Kolonel Antonio Carnero: stafofficier van de aartshertog.
- Kolonel Graaf Frederik van den Bergh: beminnelijk man.
- Kolonel Karel van Longueval, beter bekend als graaf van Bucquoy.
- Kapitein Christophle de Bonours: een ambitieuze jongeman. Heeft de neiging om te stotteren.
- Aartshertogin Isabella: Heerseres over de Zeventien Provinciën. Echtgenote van aartshertog Albrecht
- Doña Leonora: hofdame van Isabella.
- Gaston Spinola: de hofmaarschalk van het Paleis op de Coudenberg, Brussel. Een oudere kaalhoofdige hofdignitaris.
- Carlos de Robiano: jonge Italiaanse officier. Verzorgd uiterlijk en goed voorkomen.

Verder: Een bode, figuranten, zoetelaars, officieren.

Eerste bedrijf of Proloog

De vier leden van Vlaanderen (Brugge, Brugse Vrije, Gent en Ieper) komen links, gespreid, op. Ieder lid heeft zijn eigen stoel mee die ze lukraak op het podium zetten. Op de bühne liggen er spots, kabels, toneel attributen … enz. Af en toe komt er tijdens de proloog iemand van de technische dienst op, maar dit kan ook iemand van het toneelgezelschap zijn, bv. de regisseur samen met een acteur, actrice… enz. Enkel het lid Brugge blijft tijdens de proloog op zijn stoel zitten. De andere leden zitten en lopen rond.

Brugse Vrije
(Kijkt naar de materialen om zich heen) heeft de aartshertog nu toch besloten om te starten met het beleg?

Gent
Het werd zoetjesaan meer dan tijd. Na al die jaren van rooftochten, contributies en andere pesterijen.

Brugse Vrije
Je gaat mij nu niet wijsmaken dat Gent zoveel last heeft van dat gespuis uit Oostende.

Ieper
(Tegen Brugse Vrije) het is vooral la Flandre profonde – de West-Vlaamse modder die er last van heeft. Gent is veilig verscholen aan de Leie.

Gent
Hmm, mag ik er Ieper aan herinneren dat Gent ook mee betaalt voor het dempen van uw West-Vlaamse modder. Ligt Kortrijk ook niet aan de Leie?

Brugge
Mag ik de leden er ook aan herinneren om niet te beginnen met kippelen. Er wordt tijdens onze vergaderingen al genoeg ruzie gemaakt. En ook een wat fatsoenlijke taal te gebruiken. Geen vloekwoorden, geen schuttingstaal en elkaar laten uitspreken.

Brugse Vrije
De voorzitter heeft gesproken. *(Kijkt rond zich)* waar blijft de katholieke kerk?

Ieper
Die heeft zijn kat gestuurd.

Brugse Vrije
Daar weet Ieper alles van he. Van katten naar de verdoemenis te sturen, of moet ik zeggen gooien.

Ieper
(Droog) we moeten er iets meedoen he ... Het Brugse Vrije heeft natuurlijk een betere aanpak om de over-populatie te bestrijden. Die katten kweken nog erger dan de konijnen … Ik mis de katholieke kerk niet. Ze leggen al genoeg dictaten op, geholpen door Albrecht, hun kardinaal-aartshertog.

Gent
Het gaat nog erger worden als de katholieken het hier helemaal voor het zeggen hebben. Ik heb wel een sympathie voor dat krapuul uit Oostende. Ze zijn de doorn in de Leo Belgicus *(glimlacht)*.

Brugse Vrije
Een doorn die ons verdomme/potverdorie veel geld kost. Het Brugse Vrije betaalt zich rot aan de aartshertog. Altijd maar dat palaveren over hoe en wanneer ze zullen starten met het beleg. Wel! Het is er nu de ideale tijd voor. Het is zomer. In een paar dagen tijd kan Oostende veroverd zijn. Weg met al die armoezaaiers.

Ieper
Dat het ons veel geld kost is duidelijk. Zeker wanneer we de recentelijke contributies eropna rekenen. Een voorstel van het Brugse Vrije.

Brugse Vrije
Enfin, het geld is bedoeld om het beleg te financieren. En mag ik er Ieper aan herinneren dat wij als grootse kanselarij ook het meest betalen.

Gent
Je kunt moeilijk verwachten dat wij betalen voor wat in jouw achtertuin gebeurt. Ik vind het absurd dat we zulke bedragen geven aan een aartshertog die bezig is zijn hofhouding aan het reorganiseren met allemaal nieuwe meubels die wij betalen.

Brugse Vrije
Het zint duidelijk de Gentse Republiek niet dat het een lid is van de Leden van Vlaanderen. Solidariteit met de andere leden staat niet in hun woordenboek. Ga dan naar de Hollanders *(wegwuivende handbeweging)*. Ga boven de Moerdijk in boetekleed en met een strop om de hals daar de egoïst uithangen.

Brugge
Mensen, alstublieft. Zo komen we niet veel verder. Ik geef Gent wel een beetje gelijk met dat Paleis op de Coudenberg. Nu dat dat de aartshertog getrouwd is met zijn nicht, infante Isabella, laten ze de gordijnen nogal breed hangen.

Ieper
Dat is de verheven staatskunde van de Spaanse koning. Laat een katholiek sujet trouwen met zijn dochter. Zeg hem dat hij zogezegd soeverein is, maar beslis verder over alles zelf.

Brugge
En als er geen kinderen zijn gaan de Nederlanden weer naar de Spaanse kroon. *(Haalt de schouders op, gezucht en geblaas.)*

Ieper
En Vlaanderen betaalt het gelag.

Brugge
Zoals het altijd heeft gedaan. Het ligt in onze natuur. Het is aangeboren. *(Grinnikt.)*

Brugse Vrije
Wie heeft er daar nu in feite de broek aan in dat huwelijk: Albrecht of Isabella?

Brugge
Wel, de titulatuur is duidelijk. Isabella is Domina en Princeps proprietaria en Albrecht Maritus en tutor.

Brugse Vrije
Wat wil zeggen?

Brugge
Isabella is vrouw, prinses en eigenares. Albrecht is echtgenoot en leermeester.

Gent
(Lacht) allee, Albrecht is bijzit en mag het onderdanig schoolmeestertje spelen.

Ieper
Het zweepje van Isabella ligt al klaar.

Algemeen gelach.

Brugse vrije
De titritatuur of hoe dat je het ook uitspreekt, kan mij gestolen worden. In het vervolg spreek ik Isabella aan met majesteit en Albrecht met hoogheid.

Ieper
Dat gaat Albrecht niet leuk vinden. Hij zal zich gekrenkt voelen.

Brugse Vrije
Hij voelt zich wel niet gekrenkt om ons geld met beloften te verkwanselen.

Gent
Staat er verder nog iets op de agenda?

Brugge
Er is maar 1 punt: Oostende.

Ieper
Er valt niet veel meer over te zeggen. Oostende is een rovernest dat dringend uitgemest moet worden. Het is daar een allegaartje van alle soorten bandieten en oplichters.

Brugse Vrije
En wie gaat dat hier allemaal opschrijven? Dat toneel bedoel ik.

Brugge
Een Oostendenaar wiens vader een Gentenaar was.

Ieper
Waarschijnlijk overgewaaid met een boetekleed en strop aan. Ze moesten die lastigaard daar niet hebben boven de Moerdijk *(kijkt naar het Brugse Vrije, lacht).*

Gent
(Reageert niet op Ieper) Hij zal niet veel moeten opschrijven als de aartshertog het goed aanpakt.

Brugse Vrije
(Laatdunkend) Een Oostendenaar die schrijft over het beleg dat daar zal plaatsvinden. (Grinnikt) het zal in ieder geval niet al te objectief zijn ... Die verdomde hertog moet er gewoon werk van maken, eraan beginnen en voet bij stuk houden. Er niet te veel woorden aan vuilmaken. Het wordt nog een mooie zomer als Oostende weggespoeld is ... Opgegaan in de zee.

Brugge
Ach, zijn we niet te hard? De stad zal weer moeten worden opgebouwd.

Brugse Vrije
Het slijmerige Brugge heeft andermaal gesproken. Het zal in ieder geval niet met ons geld zijn. Misschien kun je de stad, Brugge aan Zee noemen. Jullie zoeken toch een doorgang naar zee? Wel graaf er een kanaal naar toe. En sinds wanneer is Brugge weer de minnaar van Oostende? Jullie draaien mee met de wind, maar wat wil je als je spreekt namens een stad waarvan het grootste deel van de bevolking uit kwezels bestaat.

Ieper
O lala. Er zit een haar in de boter in het huwelijk van de twee Brugse vrienden. *(Kijkt spottend, afvragend naar Gent.)*

Brugge
(Zucht) Ieper wat ben je toch vermoeiend. Ik ben trouwens de mening toegedaan dat Oostende vernietigd moet worden.

De drie overige leden kijken een tijdje naar Brugge die rechtstaat.

Gent
Onze samenkomsten zijn toch leerrijk, je steekt er altijd iets van op. Of dat het nu geschiedenis, latijn, muiltrekkerij of hypocrisie is. Het is altijd de moeite waard.

Ieper
Laat het beleg beginnen!

Brugse Vrije
Ja. En liefst niet te lang.

De leden gaan af met hun stoel in de hand. Er komt een bode op. Staan stil.

Bode
De katholieke kerk zal de vergadering van de leden niet kunnen bijwonen door verplichtingen bij de Heilige Stoel. De Kerk excuseert zich hiervoor.

Gent
Dat de Kerk maar zolang mogelijk op de schoot blijft zitten van de Heilige Stoel. Ze kunnen dan misschien uitrekenen hoeveel extra stuivers ze van Vlaanderen kunnen krijgen als het graafschap volledig tot hun wingebied behoort.

Brugse Vrije
(Kijkt instemmend naar Gent) Gent, ik zou het niet beter verwoord kunnen hebben.

Allen af.

Tweede bedrijf

Eerste scène

Op het podium wordt van links naar rechts, licht diagonaal naar voor buigend, een sloepje onzichtbaar voortgetrokken. Het is vroege ochtend, schemerdonker. Het ruisen van de zee is hoorbaar, maar niet storend. Cornelis Moeskops roeit met veel gezucht zijn overbeladen bootje vol met zakken en goederen de Oostendse geul in. Op een zandbak komt rechtsachter een vrouw tevoorschijn die heftig staat te wuiven richting Cornelis. Hij ziet de dame en probeert het vaartuig richting de vrouw te maneuvreren. Op het achterdoek is een grijsachtig, nogal zwaar zwerk geschilderd. Op de linkerhoek ervan liggen, flauw afgetekend, enkele grote schepen voor anker. Rechts zijn de verdedigingswallen van de stad summier zichtbaar.

Cornelis Moeskops
Wacht, ik kom naar je toe! Maar voorzichtig, ik heb niet de gave van een talentvol stuurman nog van een waterrat. Het land met vast grond gaat me veel beter af dan onbetrouwbaar stromend water waar ik mogelijks in kan verdrinken. Met andere woorden, ik kan niet zwemmen. *(Brede grijns richting vrouw. Schippert met veel moeite naar de zandplaat waar Griet zich op bevindt.)*

Griet Pekel
Doe alstublieft rustig aan, op een paar minuten of een kwart komt het niet. Zolang je mij maar af komt halen van deze zandbank hier. Ik moet naar de gouverneur.

Cornelis bereikt uiteindelijk Griet. Ze is opgelucht en zichtbaar dankbaar dat ze uit haar penibele situatie is gered. Ze slaat haar armen om hem heen en heeft hem een kus, waar Moeskops nogal verbaast over is.

Cornelis
How, niet zo heftig *(verweert zich)*. Maar vertel me eens, wat doet zo'n mooie ranke dame in het ochtendgloren zo eenzaam op een stuk verlaten zandverhoging?

Griet zegt niets, neemt vlug plaats op het bootje en kijkt geboeid naar hem terwijl hij veel moeite moet doen om het bootje terug in de geul te krijgen. Voelt zich ongemakkelijk door het staren van Griet.

Euh … ik ben Cornelis Moeskops. Corneel, Cor voor de vrienden. Ik doe in spulletjes, eten, kleren, van alles nog wat. Kopen en verkopen. Uiteraard met een stevige winst *(lacht)* Vertel mij nu toch eens wie jij bent? Hoe kom je in hemelsnaam terecht op een zandophoping richting Oostende?

Griet
O, het is verschrikkelijk. Ik kom uit Bredene, ze moeten me daar niet meer hebben. Ze beweren daar dat ik een del, een dievegge ben ... *(Schijnbaar emotioneel)* jaloezie, dat is het omdat ik te veel aandacht krijg van de mannen. Kan ik er iets aandoen dat het daar vol zit met

uitgedroogde vijgen. Oude viswijven zijn het … jaloezie. Ik ga niet meer terug. *(Kijkt naar haar handen.)* Ik heb altijd vis gepekeld. Ik ben Griet, daarom dat ze mij Griet Pekel noemen. Wil je mij nu alstublieft naar de gouverneur brengen. Ik heb belangrijk nieuws voor hem *(kijkt naar Cornelis)* het is zéér belangrijk.

Cornelis
Wacht eens een momentje. *(Lacht)* Griet Pekel, een mooie naam. In Oostende hebben ze een Peeckels Bolwerk. (*Lacht opnieuw.)* Nu dat ik je goed bekijk ben je inderdaad goed bewaard, waarschijnlijk te veel in het natte zout gelegen *(lach om de mond).* Jij wil dus de gouverneur zien op zo'n onmogelijk uur. Het zal dan wel belangrijk zijn. *(Twijfelt)* Mag ik weten waarom?

Griet
De gouverneur moet het eerst weten. *(Paniekerig)* het is zo gevaarlijk, er zitten overal spionnen. *(Kijkt naar Cornelis terwijl Oostende aan de rechterkant steeds dichterbij komt.)* Er zijn grote bewegingen gaande op het land. Duizenden mannen, paarden en karren en allemaal richting Oostende. *(Opgewonden)* rond Brugge is er reusachtig legerkamp. Ontelbare revierschepen vol met wapentuig, kanonnen, zijn daar aangemeerd. *(Probeert recht te staan, neemt Cornelis bij de arm, het bootje wiebelt gevaarlijk).* Ik moet hem zien, en liefst zo vlug mogelijk. *(Smekend)* alstublieft!

Cornelis
Opgepast! Zet je neer! Je gaat nog zorgen dat we visvoer worden. *(Kijkt nadenkend voor zich uit)* ze hebben dus beslist, die Spanjaarden. *(Zijn gezicht klaart op.)* O, juffrouw Griet, Grietje als ik mag … ik voel, ik voel … Ik ruik opportuniteit! Ik zet je onmiddellijk aan de kade en dan ga jij, zo vlug als je kan, richting gouverneur. Dan kom je terug en doe jij mij een uitgebreid verslag van wat van der Noot, dat is de baas daar, tegen je gezegd heeft. *(Kan zijn blijdschap niet onderdrukken)* daar zitten veel stuivers in, zéér veel, o la la, oo la laa ... *(Fijntjes)* als die Spanjaarden denken dat de Staten-Generaal zomaar Oostende zal opgeven, dan, dan zien ze dat toch wel eventjes verkeerd. *(Lacht.)*

Cornelis en Griet blijven doorpraten (moeilijk verstaanbaar voor het publiek). Moeskops straalt van vreugde en lacht met luide salvo's. Griet begrijpt niet waarom en kijkt wat schaapachtig naar hem. Uiteindelijk komt er een gemaakte glimlach rond haar mond. Het overbeladen vaartuigje bereikt een kademuur en probeert aan te meren. Cornelis gooit verschillende malen een tros naar een man op de kade die het telkens uit zijn handen laat glippen.

Tweede scène

Cornelis
Meneer Besage, zou het kunnen dat u door licht overgewicht en iets te korte armpjes in de onmogelijkheid verkeerd om de kabel met de juiste coördinatie te grijpen? *(Sarcastisch lachje.)*

Brakke Besage
Moeskops, je zult minder lachen als ik je handeltje onmiddellijk ga controleren en alles ga opschrijven van wat en hoeveel je nu weer probeert te verkopen met oplichterspraktijken. Ik waarschuw je nu al beste vriend *(nadrukkelijk,)* con-fis-que-ren *(guitige glimlach),* of de boel aanslaan zoals we zeggen is mijn favoriete bezigheid.

Cornelis
(Laatdunkend) het is meneer Moeskops voor u, gestrengde heer. In plaats van te dreigen zou u mij liever beter meehelpen om vlug aan te meren. Deze dame *(handgebaar richting Griet)* heeft namelijk belangrijk nieuws voor de gouverneur, en indien waarachtig - ik durf niet te twijfelen aan haar eerlijkheid *(kijkt sluiks naar Griet)* - zul je minder noten op je zang hebben.

Besage
*(Terwijl hij erin slaagt de tros te bevestigen aan de kaaimuu*r) de gouverneur is op dit uur nog niet wakker. Het was trouwens nogal laat en met de nodige wijn dat de avond bij hem is afgesloten. Dus, vergeet het maar manneke om hem nu al te storen. *(Kijkt taxerend naar Griet dat overgaat naar neerbuigend)* en wie mag zij dan wel zijn?

Cornelis
Heer Besage *(klautert op de kaaimuur onmiddellijk gevolgd door Griet)* deze goed ogende juffrouw komt uit Bredene *(Griet kijkt wat schaapachtig naar Corneel.)* Ze heeft zich met alle moeite een weg gebaand naar deze stad om de hoogste instantie te verwittigen van het naderende definitieve onheil dat dit roversnest te wachten staat *(grijnst).* Daarom is het beter dat deze goedhartige vrouw zo vlug als mogelijk de gouverneur te zien krijgt.

Besage
Ja ja, we hebben dat nog wel gehoord. Waarschijnlijk weer duizend en één sukkelaars die een poging gaan doen om Oostende te belegeren. Wanneer zullen die Spanjaarden het leren om hun bluf te minderen. Oostende blijft van de Hollanders en daarmee basta, of vergeten die paternosters misschien hoe het hun is vergaan op het strand van Nieuwpoort. Ze werden daar gedwongen om te vechten met de zon in hun ogen. De kiekens! *(Baant zich een weg vrij tussen Griet en Cornelis richting bootje).* Die Maurits van Nassauwen had dat goed bekeken. Met hopen werden ze als zandkorrels weggeblazen richting zee en duinen Ze hadden nog juist de tijd om te leren zwemmen indien ze dat nog niet konden, en als ze dat niet deden … dan verzopen ze gewoon of spoelden weer aan waar zwaarden hen de wacht hielden. De branding kleurde azijnrood en lag vol met stukken van mensen. Kom dus niet af met uw gezever Moeskops. *(Kijkt vol interesse naar de goederen op het bootje van Cornelis.)*

Cornelis
(Die probeert het zicht te verhinderen van de provoost.) U zult gelijk hebben, maar toch zou het niet slecht zijn om de grote baas te verwittigen dat de Spanjaarden in aantocht zijn. Euh *(weet niet wat zeggen, aarzelend)* … misschien komt het voor u niet zo slecht uit, dat, ja … euh … *(wijst naar de zakken met handelswaren, handen half de lucht in).*

Besage
Wat bedoel je daarmee? ... Moeskops! Ik ben je beu man! *(Opgewonden)* je probeert me hier om te kopen waar deze bonenstaak bij staat. *(Nadrukkelijk)* wat probeer je te verbergen? Ga uit de kant! *(Probeert Cornelis weg te duwen die zich verweert ...)*

Francesco de Terre op.

Derde scène

Francesco de Terre
(Versnelt in pas.) Zelfs in de ochtendvroegte zijn er kemphanen die de luim van de slaap willen verstoren. Héren … *(probeert tussen te komen).*

Cornelis
Aaach de Terre, Francesco bedoel ik. Je komt als geroepen! Deze slechtopgeleide jachthond hier denkt dat hij iets heeft geroken *(duwt Besage van zich weg).* Heb jij voor hem geen stuk been of zo?

de Terre
Moeskops, laat die provocatie achterwege. 't Zal wel nooit klikken tussen jullie twee, maar alstublieft niet van 's morgens vroeg. (*Kijkt naar Griet. Het verschil in lichaamslengte komt duidelijk naar voor.)* Wat doet die vrouw hier?

Moeskops
Misschien dat jij het beter inziet dan deze hier. *(Kijkt richting Besage terwijl die afgaat.)* Mevrouw wil absoluut de gouverneur spreken. Volgens haar zijn er grote bewegingen gaande in het hinterland. Brugge schijnt over te lopen van het voetvolk.

de Terre
(Kijkt enigszins verrast) ... nu dat je het zegt. Ik was gisterochtend in het schemerdonker richting Oudenburg, Snaaskerke … Er was iets gaande op de grond. *(Kijkt voor zich uit)* precies gedaver, gedreun dat uit alle richtingen kwam. *(Wrijft met zijn handpalm een paar keer over zijn kin. Pauze)* Je zult gelijk hebben: de gouverneur moet hiervan op de hoogte gesteld worden. *(Kijkt opnieuw naar Griet, bekijkt haar van kop tot teen. Is onder de indruk van haar gestalte.)* Kom maar mee *(beiden af).*

Moeskops
(Naroepend) doet dat goed Grietje en kom dan terug. *(Gaat voorzichtig terug op zijn bootje. Begint te sjouwen met zijn jutten zakken. Rechts wordt de woning van de gouverneur zichtbaar.)* ik zal voor je zorgen. Ik ben voor jou de gouden pauw. Ik zal pronken met alles wat ik heb. Geen berg zal te hoog zijn, geen zee te diep om jou te geven wat je verdient. Een koninkrijk, een paleis *(lacht).* Uit mijn rib zal ik de mooiste vrouw boetseren zoals ik denk dat ze hoort te zijn. Dan zal ik rusten en zien dat het goed is *(opnieuw lach).* Je weet het nu nog niet, maar je hoort bij mij. *(Af.)*

Vierde scène

Terwijl de dag vlug aanbreekt baadt het podium in het ochtendlicht. Het bureel is sober ingericht. Niet al te veel tierelantijnen. Tegen de muur een lange commode met stapels papier en opgerolde grondplannen. Daar recht tegenover, de grote tafel van de gouverneur. Links, naast de commode een monniksschrijftafeltje. Drie vensters in de muur brengen lichtinval en een vaag perspectief op de haven en kerk. Verdere opmaak: waar het kan wat rommel (niet overdrijven), enkele verloren gezette wijnkruiken/flessen, kandelaars. Enkele wijnglazen/bekers rechts en links. Philippe Fleming, secretaris van de gouverneur, neemt papieren van de commode en gaat zitten aan het monnikstafeltje met zijn gezicht richting publiek. Hij kucht, hoest verschillende malen, doet wat gewichtig. Er wordt buiten het zicht verschillende malen geklopt.

Philippe Fleming
Jaaa! Kom nu toch binnen in plaats van te blijven hameren op dit veel te vroege uur (*zucht)*.

de Terre
Secretaris, mijn excuses dat ik u stoor. Ik weet het, het is nog veel te vroeg, maar ik heb nieuws voor de gouverneur waar hij belang aan zal hechten.

Ph. Fleming
Ja *(kijkt op van zijn papieren),* ach Francesco jij bent het, de beste springer die Oostende rijk is. Vertel, je hebt iets gezien dat belangrijk is om te melden.

de Terre
Wel, er is hier een vrouw die zegt dat ze uit Bredene komt, ze wil persé de kolonel spreken. Volgens haar zijn de Spanjaarden in aantocht. *(Licht opgewonden)* ontelbare soldaten, cavalerie, voetvolk. Met in hun staart een volksverhuizing aan karren, vrouwen en kinderen. En over het water afgelaten schepen met alles en nog wat.

Fleming
(Staat op met papieren in de hand. Twijfelt, kijkt bedenkelijk) komt die vrouw werkelijk uit Bredene? Is ze geen spionne? Je weet Francesco, Oostende is voor die Spaansen als een horzel, een daas op hun Europese vel. Ze willen dat we het liefst zo vlug mogelijk ophoepelen zodat ze hier hun katholieke dictatuur definitief kunnen installeren *(legt de papieren op de tafel van gouverneur).*

de Terre
Ze komt toch geloofwaardig over secretaris. U kunt niets verkeerd doen met eens te luisteren. U kunt dan nog altijd beslissen om al dan niet de gouverneur in te lichten.

Fleming
In ieder geval, hij slaapt nog. Maar je zult gelijk hebben. Er is niets verkeerd aan om haar verhaal te laten doen. ‘k Zal het onmiddellijk gewaar worden als ze ons wat probeert wijs te

maken. Laat haar maar binnen. *(de Terre gaat af, maar wordt op het laatste ogenblik teruggeroepen.)* Francesco … het hoeft niet hoor, jij bent altijd betrouwbaar gebleken. Ik geloof jou meer dan die vrouw. Er zijn signalen *(kijkt bezorgd, bedenkelijk)* ... Ik zal van der Noot wakker maken en hem zelf inlichten.

Fleming en de Terre af. Paar tellen stilte.

Vijfde scène

Door de ramen komen krachtige zonnestralen. Philippe Fleming en Karel van der Noot op.

Karel van der Noot
(Nors) Fleming, je trommelt mij mijn bed uit met een verhaal over een vrouw die op consultatie is geweest bij het Orakel van Delphi. Wat blijkt, er is niks in de wijde omgeving te zien. (*Zet zich geërgerd neer achter zijn tafel.)*

Fleming
Excellentie, als het u behaagt zou ik het niet slecht vinden om de expedities in de omgeving te verdubbelen. *(Gaande naar zijn tafel, zet zich neer)* u kunt niet ontkennen dat er de laatste tijd zenuwachtigheid heerst. De meeuwen krijsen om het luidst. Er is te veel amusement in de stad. Lichtekooien maken de mannen gek. Het bier stroomt bij beken. Er is te véél plezier, er is iets op til. Die Spanjaarden zijn met iets bezig ... Onze inlichtingsdiensten van de Staten-Generaal zijn te weten gekomen dat er de laatste tijd veel mannen worden geronseld in Italië, Duitsland, Walen, Bourgondiërs, zelfs in Zwitserland. In feite, overal tot waar hun katholieke tentakels reiken. Is het trouwens niet in deze maand juli dat het de feestdag is van hun patroonheilige, de heilige Jacobus? Ik bedoel de patroonheilige van Spanje.

van der Noot
(Blaast) Fleming, je begint wartaal uit te kramen, stop daarmee. Sinds wanneer is een droog ernstig man zoals jij zo bijgelovig. Dit past niet bij jou. Vorig jaar waren er rond dezelfde periode toch ook geruchten van een op til zijnde belegering. En wat die Duitsers en Zwitsers betreft. Die laten zich zelfs in dienst nemen door een trollenkoning. Maakt niet uit voor wie of wat, als ze maar hun poen krijgen. Hoe gaan ze dat trouwens allemaal financieren, nu de Staatsen ook Rijnberk hebben aangevallen en er ook nog gerommel is in Hulst? Die Spanjaarden hebben nauwelijks liquide in voorraad. De soldij voor hun leger wordt gebruikt om hun koninklijke hofhouding te betalen. Wat wil je *(lacht)* de uiterlijke schijn is belangrijker dan de maag, en misschien nog meer bij hen die het meest devoot zijn aan Rome (s*pottende lach).*

Fleming
De geruchten gaan dat Vlaanderen betaalt excellentie. Ze zijn rijk genoeg.

van der Noot
Ja, inderdaad, er zit nogal veel sap in die citroen. In ieder geval, alles lijkt mij deze morgen rustig. Maar ok, verdubbel dan de wacht en laat de springers extra op verkenning gaan ... Ik wil een volledig rapport van de voorraden. Bekijk ook eens hoe we het drinkgedrag van de soldaten kunnen beteugelen. Verder wil ik dat je werk maakt van een strafvordering tegen al die hoererij en daarbij wil ik ook dat de officieren worden aangepakt. Schrijf ook nog eens naar de Staten-Generaal dat we ingenieurs nodig hebben om de dijken te verstevigen, inclusief materiaal om dat te doen *(ziet dat Fleming wat moeite heeft om aandachtig te blijven)*. *(Ernstig)* ben je er nog bij serieuze?

Fleming
Die dijken zullen bij de eerstvolgende grote storm gewoon wegspoelen. Er moet daar met man en macht aan gewerkt worden. Kunnen we geen soldaten inschakelen?

van der Noot
Als ik permissie krijg zal ik daarover geen tweemaal nadenken. Misschien met twee stuivers meer per werkdag. Kunnen ze dan gelijk weer uitgeven aan vertier *(glimlachje).* Nu ik eraan denk, hoe staat het met die Spaanse muiterij die hier recent in de omgeving uitbrak? De aanleiding was toch achterstallige soldij? Heeft de Albrecht dat al kunnen onderdrukken?

Fleming
Niet dat er daar veel informatie over is excellentie. Naar verluidt zijn de onderhandelingen nog steeds gaande. Het gaat blijkbaar *(schouderophalend)* nogal moeizaam.

van der Noot
Wel dan Fleming, ga dan weer over tot de orde van de dag. Ik zeg het je opnieuw: hoe zou de aartshertog een grootschalig beleg in de stijgers kunnen zetten als hij nog niet in staat is om een handvol muitende soldaten te betalen? Hij is met handen en voeten gebonden aan de Spaanse schatkist die zo goed als leeg is. Hij zou beter met harde hand zijn cavalarie inzetten tegen die muiterij. Geen medelijden en een voorbeeld stellen. Zo is het!

Terwijl van der Noot zijn papieren bekijkt wordt erbuiten in crescendo kabaal gemaakt. Geen tijd later komt de Terre opgewonden binnen.

Zesde scène

de Terre
Gouverneur ze zijn daar! Er is een mierennest opengebroken, een invasie! *(van der Noot en Fleming staan verstart en vertwijfelt op)* Raversijde beeft onder het paardengetrappel. Alle forten rond Oostende zitten vol met krijgsvolk. Het gaat te vlug! Het is zover! We zijn onder beleg!

van der Noot kijkt naar Fleming en dan naar de Terre. Alle drie kijken ze dan naar elkaar. Het lawaai sterft weg. Er wordt niets gezegd, een gelaten stilte. Beheerst verlaten van der

Noot en Fleming het bureel met in hun kielzog de Terre. Uitdovend licht (niet volledig donker).

Derde bedrijf

Eerste scène

Ford Albertus, gestileerd geometrisch interieur. Wat links van het podium, een gepolijste tafel met veel ornamenten. Daarachter een ingeschoven stoel. Rechts, op een verhoog staande, een houten versleten retabel met gesneden reliëf, de uitsneden ervan zijn vaag. Op weinige afstand voor de retabel een sober bidstoeltje. Naar achter toe enkele bijzettafeltjes waar sierlijk vazen opstaan, opgevuld met een kleurenpalet aan bloemen. De aankleding van het vertrek is getooid met purper, rood en paars, maar niet dominerend. Verder verspreid over de kamer, wat stoelen. Albrecht van Oostenrijk komt links op in een vermiljoen, tot op de hals gesloten rokkostuum. Weinig rechtsachter zijn stafofficier, kolonel Antonio Carnero.

Aartshertog Albrecht van Oostenrijk
(Neerzittend op zijn stoel en kortaf) brief mij over de huidige constellatie.

Antonio Carnero
Hoogheid *(Sec, kijkt in zijn bundel papieren. Haalt er een papier uit)* zoals het u belieft zijn alle forten rond Oostende opnieuw operationeel. De muiters van Fort Sint-Isabella en Grotendorst zijn opgehangen. *(Albrecht kijkt stoïcijns voor zich uit).* Het leger heeft zich in drie verdeeld rondom de stad. De ruiterij bevindt zich in Raversijde. *(Kucht)* aan de oostkant van de Geule, bij Bredene, zijn de regimenten van graaf van den Berg gelegerd. In het westen zit de rest van onze troepenmacht. De Westhaven is daar de scheidingslijn tussen uw troepen en de die van de Staatsen. De generale staf laat verder weten opties te onderzoeken om een deel van het Leger van Vlaanderen in het hinterland te laten bivakkeren.

Albrecht
Wat is het totaal aan manschappen?

Carnero
Bij een eerste rapport van de tellers is de sterkte tussen 16500 à 17000 man.

Albrecht
Vanwaar die afwijking?

Carnero
Mijn vermoeden is hoogheid, dat ook de pages en schildknapen zijn meegeteld als operationeel onderdeel van uw strijdkrachten.

Albrecht
Daar betaal ik niet voor. De adel en officieren moeten die jongens zelf maar onderhouden. Het is hier geen Kinderkruistocht Carnero. Oostende is niet het beloofde land maar een nest van rovers, Geuzen, dat in stand wordt gehouden door de Vereinigde Provinciën ... En de manschappen in deze stad?

Carnero
De oppervlakte bekijkend zou… *(wordt abrupt onderbroken).*

Albrecht
(Frank) Dit vroeg ik niet Carnero! Hoeveel manschappen zijn er nu en hoeveel manschappen kan die Geuzenstad huisvesten?

Carnero
Een slordige 2000 man hoogheid. Al lijkt het mij gevaarlijk om u op dit cijfer vast te pinnen. Als ik de Oostendenaars, mannen en jonge snaken erbij tel die hun stad zullen meehelpen verdedigen, schat ik zo'n 2500 man. Die capaciteit kan mijns inziens wel verdubbelen, dankzij de bevoorrading vanuit zee. Een 5000 man dus, maar dan moeten ze zo goed als zeker over de koppen lopen, wat veel gesneuvelden en ziekten met zich kan meebrengen. Het is ook goed om indachtig te zijn hoogheid dat de Engelse troepenmacht die nu in Hulst is, vanuit zee, vlug in Oostende kan zijn. Koningin Elizabeth heeft haar leger toevertrouwd aan de Staten-Generaal onder voorwaarde dat de leiding ervan onder Engels gezag blijft.

Albrecht
(Duidelijk misnoegt. Zucht, kijkt naar Carnero) wat bent u toch een vermoeiend man. Bent u nu echt niet in staat om een eenduidig en kort antwoord te geven?

Carnero
... *(Gelaten houding)* mijn excuses hoogheid.

Albrecht
En wie heeft de leiding van die Engelsen? Een onverlaat uit Londen? Weggeplukt uit de spelonken van de Tower? Moeten wij bang zijn? *(Kucht laatdunkend.)*

Carnero
(Kijkt in zijn papieren) Sir … Sir Francis Vere, generaal en neef van Edward de Vere, graaf van Oxford. Een lieveling aan het Engelse hof. *(Kucht)* Sir Francis heeft nogal een opmerkelijke staat van dienst. Is eigenzinnig. Kan moeilijk autoriteit verdragen. Het waren trouwens zijn soldaten hoogheid die zich vorig jaar op een laffelijke manier verschalkt hadden in de duinenrijen van Nieuwpoort. Vele van onze manschappen, zijn op hun vlucht voor de Staatse calvarie op het strand, in het mulle zand van de duinen gesneuveld. Ze maakten geen schijn van kans tegen de overmacht van generaal Vere.

Albrecht
Hmmm. We gaan daar niet te veel aandacht aanbesteden *(staat moeizaam op en gaat richting één van de vazen … neemt er een bloem uit die hij aandachtig, liefdevol bekijkt en ruikt eraan).* Geef opdracht aan de legerleiding om zo vlug mogelijk te beginnen met het beleg. Eerst wil ik dat de haven vernietigd wordt zodat we dat ongedierte van een Vere de toegang ontzeggen. Zo kunnen we ook hun bevoorrading vanuit zee een halt toeroepen. Verder wil ik dat de kanonnen de oude stad van ’s morgens vroeg tot ’s avonds laat bestoken, en dit zonder oponthoud. Graaf van den Berg mag zich uitleven aan de oostkant en zijn kanonkogels een tweetal uur later, dan bij de start in het westen, richten op de nieuwe haven. Begin ook met het delven van loopgraven en versterk de forten met aarden wallen *(Pauze. Kijkt met ontroering naar de bloem en betast ze.)* Omdat … omdat ik geen monster ben, sta ik toe dat er een corridor wordt geopend om vrouwen, kinderen en zieken te evacueren. Jongens ouder dan 14 kunnen niet mee, en moeten, als ze zich niet willen onderwerpen *(houdt de bloem half de lucht in. Kijkt gefascineerd ernaartoe)* geliquideerd worden. *(Pauze.)* Het zei zo …

Carnero
Uw bevelen zullen onmiddellijk doorgegeven worden hoogheid. De generositeit van uw handelen zal de geschiedenis ingaan.

Albrecht
Indien … indien de stad de chamade slaat om te onderhandelingen wil ik daar onmiddellijk van op de hoogte gebracht worden. *(Legt de bloem met grote voorzichtigheid neer op de tafel.) (Met een gevoel van opluchting)* waar bevindt zich mijn vrouw, de infante, de aartshertogin?

Carnero
Hare Majesteit is met haar gevolg op weg van het Paleis op de Coudenberg naar Brugge. Het is mij te kennen gegeven dat ze met u het diner en de avond wil doorbrengen. Ze zou ook graag de omgeving van Oostende willen bezoeken.

Albrecht
Dit kan. Plan dat in mijn schema voor de eerstvolgende dagen ... Nu, maak alles klaar om naar Brugge te gaan. Maar eerst wil ik nog de mis lezen en de absolutie geven aan een paar vermetele zondaars.

Carnero
Dat is uitstekend hoogheid. Mag ik u er trouwens aan herinneren dat er in Brussel enkele Italiaanse edelen zijn aangekomen. Ze hebben zich bij de stoet gevoegd van de aartshertogin. Het zijn jonge mannen hoogheid, op zoek naar avontuur.

Albrecht
(Niet kijkend naar Carnero) als God het belieft, zal het een kort avontuur zijn Carnero.

Carnero
... *(Haalt een brief uit zijn bundel)* Hoogheid, mijn excuses dat ik er nu pas aan denk, maar er is een brief voor u, komende uit het kabinet van Zijne Majesteit, uw zwager, Koning Filips.

Albrecht
Ach *(gedistingeerd)*, leg maar op tafel. Het zal waarschijnlijk de aanstellingsakte zijn van de nieuwe hofmaarschalk waar mijn vrouw om verzocht heeft. Gaston Spinola, een Italiaan *(kijkt Carnero aan)* uit Genua. Telg uit een oud geslacht. Blijkbaar wel met de juiste connecties en veel centen, want hoogst aanbevolen door het Koninklijk Hof van Madrid *(grinnikt zacht)*. Hij mag de Coudenberg reorganiseren. De aartshertogin zal blij zijn. *(Langs zijn neus weg)* binnenkort loopt het hier vol met Italianen Carnero. Mag het almachtige wezen hierboven mij daarvoor behoeden. *(Beiden langzaam af. Stopt.)* Antonio Carnero *(kijkt nadenkend naar zijn stafofficier)* ... Carnero, uw naam doet mij vermoeden dat u ook afkomstig bent uit, of een connectie hebt met de Laars van Europa.

Carnero
Voor zover dat ik het weet hoogheid ben ik Portugees. Portugees hoogheid, net zoals de rest van mijn familie.

Beiden af.

Tweede scène

Bureel van de gouverneur komt op. Bij een kwart ervan komt er geluid van afgeschoten en inslaande kanonkogels. Dit gebulder neemt in sterkte toe tot het volledige bureel, dat in chaos verkeerd, zichtbaar is. Bij opkomst van van der Noot en Fleming plotselinge stilte. Dan een kanonkogel die door een venster vliegt en rakelings boven hun hoofd zoeft. Ze hebben nog juist de tijd om de kogel te ontwijken. Gedurende de volgende twee scènes zijn er kanonschoten en inslagen te horen, al dan niet in crescendo. Af en toe suist er een kanonkogel langs het bureel.

K. van der Noot
(Kijkt om zich heen) dat scheelde géén haar Fleming! Het is hier al even krankzinnig als bij de bolwerken van Stekelvarken en Zandhille. Die Spaanse papen hebben waarschijnlijk alle ijzerwinkels van Europa opgekocht om het hier op ons te komen droppen. *(Blaast)* er komt geen eind aan!

Ph. Fleming
We houden goed stand excellentie, ondanks hun massale aanval. De verliezen in het Spaanse kamp is groot. Ze gaan over de 700.

van der Noot
(Opgewonden) wat een eufemisme Fleming! *(Schenk zichzelf een glas/beker wijn in.)* We hebben ook al 500 man verloren. En al die brute gekwetsten. De gasthuizen in Zeeland liggen

nu al overvol. Na nog geen wéék Fleming, maar na vijf dagen, vijf dagen Fleming! We houden dat niet lang vol ... *(Kalmer)* de Staten-Generaal hebben niet op zo'n bliksemaanval gerekend. Je moet onmiddellijk om meer manschappen vragen en ook om meer materieel, en potverdorie van kwaliteit! Geen brik en brak. Daarmee houd je enkel keffende schoothondjes tegen, géén legersterkte van om en bij de 17 000 man. We hebben zowat van alles te kort. *(Gooit zijn beker door het verbrijzelde raam.)* Ziezo, die zit!

Fleming
(Aan zijn tafel. Neemt papier en schrijfgerei.) De Engelsen zijn op komst excellentie. De Staden hebben een inschattingsfout gemaakt met hun beleg van Rijnberk. En, ze hadden ook gedacht om met Hulst aan te vallen, Oostende te vrijwaren van belegering. Komt daar nog bij dat ze ervan uitgingen dat de aartshertog meer dan genoeg werk zou hebben met de muiterijen die tegen hem plaatsvonden. Daarom dat ze nu maar beslist hebben om de troepenmacht van koningin Elizabeth te sturen.

van der Noot
(Neerzittend en met papieren in de lucht) jaaa! Albertus heeft die opstandelingen goed aangepakt. Ik zou het niet beter gedaan hebben: tabula rasa, schitterend werk! Opgehangen, allemaal netjes op een rij. Met Hollandse efficiëntie Fleming! Opknopen die onderkruipers, zo simpel is het. Ik ga trouwens mee in je analyse over Hulst. Ze stuurden Vere daar naartoe om wat kat en muis spelletjes te spelen met de vrome katholieken. En om wat verder te doen? *(Kalmer)* een inschattingsfout is in mijn vocabulaire een synoniem voor incompetentie, mijn waarde scribent.

Fleming
Ik denk niet excellentie dat Maurits van Nassau happig zal zijn om 'nog' meer manschappen te sturen nu dat Rijnberk aan zijn zwanenzang bezig is.

van der Noot
Ja maar, Fleming ... Je schrijft niet naar Nassau. Je schrijft naar de Staten-Generaal met de bede om meer manschappen. Het zijn zij die nog altijd beslissen, het zijn hun stuivers die over tafel rollen. Desnoods schrijf je naar Johan van Oldenbarnevelt zelve. De raadpensionaris zal de noodzaak ervan wel inzien en Nassau er zachtjes toe aanzetten om extra manschappen te zenden.

Fleming
Ik zal onmiddellijk doen wat u vraagt excellentie. In afwachting daarvan zullen de Engelsen hier vlug zijn, ze zijn met meer dan 1000.

van der Noot
Hoe vlugger, hoe beter! ... Hoe staat het met de voedselvoorraden?

Fleming
Wel daarover mag niet geklaagd worden excellentie. De bevoorrading vanuit zee verloopt vlekkeloos. Ik hoop dat het zo blijft. De zoetelaars doen hun werk. De provoost houdt alles in het gareel zodat alles tegen redelijk prijzen aan de man gebracht wordt. Er zijn altijd wel van die commerçanten die proberen rijk te worden door oorlog en ellende. U heeft een goede aanstelling gedaan met Brakke Besage. De man is niet te corrumperen. *(Medelijdende stem)* misschien moet u overwegen om hem wat meer te betalen nu dat zijn vrouw jammerlijk is overleden. Ze hebben een zoontje van enkele jaren oud. Een koddig ventje, zoals ze dat hier zeggen. *(Kijkt voor zich uit)* Jacob heet het kereltje. Je moest hem eens zien verweren toen hij geëvacueerd werd. Daar zit bravoure in *(vertederde glimlach).*

van der Noot
Ja. Fleming, het is niet omdat je je werk goed doet dat daar altijd financiële vergoeding moet tegenover staan. *(Zucht)* het is de klassieke denkfout, een redeneringsfout die simplistisch zielen wordt ingelepeld. Eergevoel, plichtsbesef en opoffering zijn veel belangrijker.

Fleming
(Is er zichtbaar niet mee akkoord, maar beheerst zich.) In ieder geval Excellentie, ik schrijf dus om extra manschappen en materieel?

van der Noot
Dat moet je zeker doen. *(Schuift met zijn papieren)* Ik ga je laten Fleming. Kapitein Uitenbroeck is waarschijnlijk vol ongeduld aan het wachten om mij een hoopgevende briefing te kunnen geven. Die opgeschoten paling is mij ten zeerste aanbevolen. *(Grinnikt, staat op en maakt aanstalten om af te gaan.)* En vraag ook om extra ‘geschoolde’ chirurgijnen. De stad lijkt hier op een slachthuis bestierd door een stelletje mislukte beenhouwers/slagers die hun gezeldiploma nog moeten behalen. Een schande voor hun gilde. Zoveel mannen met armen en benen af. De meesten bloeden dood. Door onkunde Fleming, door onkunde! *(Af.)*

Fleming
Dwaas. *(Staat op)* een veel te hoge dunk van zichzelf. Simplistische zielen, pffff ... *(Gaat naar de commode en neemt enkele papieren.)*

Buiten de scène weerklinkt een luide opgewonden stem.

Derde scène

Fr. de Terre
Gouverneur, gouverneur! Een momentje. *(Schreeuwt)* excellentie! ... *(Hijgend komt de Terre op).* Secretaris, de volledige stad wordt belegerd. De kanonkogels komen uit alle richtingen. Het stopt niet! Het is erg *(zet zich uitgeblust neer bij het tafeltje van Fleming),* de hel heeft zijn poorten geopend.

Fleming
Francesco *(schudt zijn hoofd),* kun jij mij niet iets anders melden dan dat ik al weet. Een beetje vrolijkheid zou van pas komen. Gebeuren er geen wonderen in de stad? Heldendaden die ik kan opschrijven in mijn dagboek. *(Gaat naar zijn tafel en maakt aanstalten om te beginnen schrijven.)*

de Terre
Het enige wonder wat er nu gaande is secretaris, is dat we standhouden tegenover zo'n oorverdovende overmacht. Maar voor hoelang nog? De mannen hebben al dagenlang niet geslapen. Het zijn zombies geworden *(kijkt nadrukkelijk naar Fleming)*. Hun gezichten staan schots en scheef van vermoeidheid en door de pijn van de opgelopen kwetsuren. Hun gehuil in de diepte van de nacht overtreft het gebulder van staal en ijzer. En *(doet zijn handen voor zijn gezicht)* die amputaties … wat een waanzin. *(Kijkt verslagen naar Fleming)* die kwakzalvers van esculapen houden er bijna een wedstrijd van om voor het meest afzettingen te doen. Ze turven als het ware de hoeveelheid ervan op een stuk hout, om er later mee te kunnen stoefen bij hun confraters tijdens de bras- en zuippartijen die ze zo veelvuldig houden ... Volledig krankzinnig. Je komt met schaafwonden bij zo'n heer en zonder dat je er veel zeggenschap in hebt zagen ze je been eraf onder mom van mogelijke metaalsplinters die misschien in je bloedsomloop kunnen terechtkomen. *(Verslagen))* en dan gebruiken ze nog botte messen ook. *(Kijkt naar de grond.)*

Fleming
(Medelijdend) Francesco, ik weet het. De gouverneur heeft er ook een opmerking over gemaakt dat de gruwel niet om aan te zien is. Je moet je daarover (heen) zetten. De aartshertog kan zijn kanonnen niet blijven laten donderen. Het metaal moet ook wat rusten, net zoals zijn troepen. Ik heb trouwens de opdracht gekregen om een schrijven te doen aan de Staten met de vraag om nog meer manschappen. Er is dus versterking op komst en de Engelsen zullen de eerste zijn. *(Begint aan zijn brief.)*

de Terre
En u denkt secretaris, dat de Spanjaarden dat zal tegenhouden? Het volledige hinterland en ver daarbuiten staat ten dienste van hen. Ze hebben een machinerie in gang gezet die ze nu nog moeilijk kunnen stoppen. Zulk een gezichtsverlies zal de aartshertog niet aanvaarden ... Het volledige Europa zal over zijn schouders meekijken om te zien of hij erin zal slagen een bagatelle als Oostende van de kaart te vegen.

Fleming
(Kijkt op en staakt zijn schrijven) of om te zien hoe een bagatelle als Oostende hem vierkant in het gezicht uitlacht. Waarom die verslagenheid Francesco? Ik ben dat niet gewoon van jou. Wat gaat er je niet?

Er is een toenemende activiteit aan kanongebulder en mortierinslagen. Het ontgaat zowel Fleming als de Terre.

de Terre
(Ontwijkend) och, te weinig slaap secretaris. Weet ik veel *(haalt zijn schouders op, blaast).* Wat ik wel weet, is, als de stad niet valt tijdens de komende dagen, dat we voor lang zullen bezig zijn. Een nieuwe Troje ligt in het verschiet. Een prestigeproject voor zowel de Hollanders als voor de Spanjaarden.

Fleming
(Met een zure glimlach) doe me dat niet aan Francesco. Hoe vlugger dat het beleg gedaan is, hoe beter. Ik mag er niet aan denken hier nog een paar jaar te moeten ploeteren in het slik van deze kuststad hier. Maar vertel eens ... In *(wikt zijn woorden)* in vergelijking met andere Oostendenaars … ja, spring jij er toch uit. Jij kunt toch meer dan alleen de omgeving verkennen? Je kan lezen en schrijven en je weet veel. Wie waren je ouders Francesco?

de Terre
Euh … ik ben te vondeling gelegd en daarna grootgebracht in een weeshuis. En omdat ik nogal een vlug kind was hebben ze mij leren lezen en schrijven. Meer verhaal zit daar niet in.

Fleming
En je naam dan? Francesco. Francesco is toch Italiaans? En dan je familienaam: 'de Terre'. Heeft iets adellijk *(kijkt vragend naar de Terre)*?

de Terre
(Is zichtbaar verveelt met de vraag, twijfelt) ... Ze hebben mij 's morgens vroeg gevonden, de vierde oktober, op een stuk verharde grond, aarde … vlak bij de markt.

Fleming
(Denkt na, veert op. Opgewonden) de vierde oktober, maar dat is schitterend! Francesco 'de Geus' gevonden op de feestdag van de heilige Franciscus van Assisi. Het kan niet beter *(lacht.)* En je ziet er nog Italiaans uit ook. *(Schudt lachend met zijn hoofd)* misschien waren er in het jaar van je geboorte wel Italianen in Oostende. *(Lacht opnieuw, de Terre kijkt met uitgestreken gezicht naar Fleming.)* Je bent gevonden op een harde stuk grond en een expert geworden in moerassen, poelen, drijfzand en schorren. *(Met beide handen half de lucht in. Lachend.)* 'Francesco de Terre' kom nu niet af dat je ook de taal van de vogels begrijpt. Gekker kan het niet! *(Kijkt naar Francesco, ziet zijn gezicht. Kalmeert, wordt weer ernstig.)*

de Terre
... Secretaris, ik ben niet naar u gekomen om mij te laten uitlachen.

Fleming
(Aangedaan) ik bied je mijn excuses aan. Dat had ik niet zo bedoelt ... Ik kan, ik kan mij voorstellen dat een moeder niet zomaar haar kind te vondeling legt. Nogmaals mijn excuses.

Het lawaai van de kanonnen neemt het volledige podium in. Enigszins verbaast kijken beide heren naar de ramen waar zwarte rook zichtbaar wordt. Enkele tellen later komen van der Noot en kapitein Arnoud Uitenbroeck opgewonden het bureel binnen.

Vierde scène

K. van der Noot
(In volle pas richting bureau. Roept verbolgen) wat zitten jullie te kijken of jullie het horen donderen in Keulen! Het gebeurt hier dat het dondert, boven deze verdomde stad. Domme klaplopers!

Fleming en de Terre staan recht en zien hoe dat van der Noot hopen papier van het bureel veegt. Geholpen door Uitenbroeck, rolt de gouverneur enkele stadsplannen open.

van der Noot
(Rustiger) kijk Uitenbroeck, die krekels die tjirpen met hun vleugels in het westen kunnen we met gemak aan. Een onverwachte aanval en masse bij zonsondergang en de zaak is beklonken. Het oosten is een ander paar mouwen *(kijkt naar Uitenbroeck die wat schaapachtig naar de plannen kijkt)*, maar enfin, kapitein Uitenbroeck. Er wordt verondersteld dat je meedenk!

Arnoud Uitenbroeck
(Fleming en de Terre komen geruisloos naar de tafel en kijken mee) wel, het is zo … dat … Het zal niet eenvoudig zijn die kanonnenbaterij in het oosten uit te schakelen. Ze zijn van zwaar kaliber. Daar komt bij dat je met de geul zit.

van der Noot
(Kijkt hem aan, herhaalt droog) 'Daar komt nog bij dat je met de geul zit.' Is dat het enige wat je kunt reproduceren? Wat gemiauw in het donker. Jezus Christus! Ik zit hier met een oelewapper opgescheept die moet meehelpen een beleg de kop in te drukken *(duwt Uitenbroeck brutaal aan de kant).* Totaal incompetent. Volledig waardeloos, maar dan ook volledig! *(Wordt weer kalmer, kijkt rond zich en ziet de Terre)* de Terre luister: ik wil dat je na zonsondergang de oostelijke duinen verkent. (*Tellende vingers)* Hoe breed zijn ze? Hoe hoog? Welke zijn er afgegraven. Maak er desnoods een tekening van. Zet die op je arm, buik of been. Het maakt mij niet uit. *(In zijn plannen rommelend en enkele wat verderop gooiend)* als ik maar betrouwbare informatie krijg. En als je nog tijd hebt voor dag en dauw, sluip ook fort Bredene binnen. (*Gaat naar zijn stoel en zit neer)* ook daar een volledig verslag van, gedetailleerd, of zo goed als. Hoeveel vendels die van den Bergh heeft en wat voor geschut hij allemaal heeft. Neem een man of twee mee om je te helpen.

de Terre
Liever niet gouverneur. Want dan moet ik die twee ook in de gaten houden. Mijn chaperonnetijd is al lang voorbij. *(Af.)*

van der Noot
Hoor je dat Uitenbroeck? Dat is van een ander kaliber dan jij. Wees eens eerlijk *(kijkt hem aan),* hoeveel stuivers hebben je ouders van de tafel laten rollen om je in een officiersfunctie te krijgen? Waarschijnlijk een ganse hoop nu dat we je gebrek aan kwaliteiten mogen aanschouwen/bewonderen.

Uitenbroeck kijkt terneergeslagen rond zich ...

Fleming
(Empathisch) excellentie, ik vind ... ik vind dat u nu toch wel een beetje overdrijft.

van der Noot
Aha, ziehier, een pennenlikker die partij trekt voor een officiertje die juist van de papschool komt. Zeer interessant Fleming. *(Uitenbroeck wil afgaan)* kapitein Uitenbroeck! Waag het niet. Desertie staat gelijk aan ophanging, ook voor officieren.

Uitenbroeck
(Uitenbroeck kijkt de gouverneur aan.) Kolonel, met permissie, maar ik voel mij echt niet goed.

van der Noot
(Kijkt hem mompelend aan) ... Scheer je weg man.

Uitenbroeck twijfelend af.

Fleming
(Zit inmiddels neer) excellentie, met alle respect. Maar ik vind dat u er niet goed aangedaan hebt om de kapitein zo openlijk te schofferen. Erfgenaam van een titel waar veel landerijen aan verbonden zijn.

van der Noot
En dan Fleming? Of hij nu adel is of niet speelt geen enkele rol. Ik wil degelijke officieren waar je iets aan hebt. Dat predicaat van adel belemmert vele mannen met bewezen diensten een rechtmatige functie die hen toebehoort. Kijk maar eens naar raadpensionaris van Oldenbarnevelt. Ondanks zijn grote merites wordt hij nog altijd scheef bekeken door een bepaalt deel van de aristocratie omdat er geen blauw bloed door zijn aderen stroomt. *(Het bureel begint te verdwijnen. Links wordt een ander deel van het podium zichtbaar).* Het wordt tijd dat al dat gedoe met die standen wordt afgeschaft. Hoe staat het trouwens met de schrijfsels die ik je opdroeg?

Fleming
(Niet opkijkend en gedecideerd) als u ze mij laat verder schrijven dan zijn ze weldra af *(bureel verdwijnt).*

Vijfde scène

Ochtend. Het podium heeft een zandkleurige groene bekleding. Is helder door lichtinval. De indruk wordt gewekt dat er op de bühne een kamp in opbouw is (tenten, touwen, opbergbanken ... enz.). Op het middentoneel, een provisoire tafel waarop grondplannen en kaarten liggen. Een paar stoelen. Na het oorlogskabaal van de twee vorige scènes valt de rust op. Gedurende de volgende twee scènes af en toe achtergrondgeluiden van zangvogels. Kolonel graaf Frederik van den Bergh zit neer, staande geflankeerd door kolonel graaf Karel van Longueval (Graaf van Bucquoy) en kapitein Christophle de Bonours. Op het achterdoek is een groot grondplan zichtbaar van Oostende ten tijde van het beleg.

Frederik van den Bergh
U ziet heren, de situatie is zo, dat we voor het ogenblik in een situatie verkeren die ons belet om nog verder aan te vallen. *(Wat nonchalant)* de kanonnen hebben er geen zin meer in, nu dat het gietijzer roodgloeiend is. Nu, een pauze kunnen we goed gebruiken. *(Staat op. Kijkt naar het grondplan.)*

Karel, graaf van Bucquoy
(Komt bij van den Bergh staan. Maakt gebruik van bv. een laserpen.) Die Geuzen verweren zich goed. Als wij aanvallen dan doen zij automatisch een tegenaval. We slagen er blijkbaar niet in om enig verdedigingswerk van hen in te nemen. De oude haven, de stad zelf, alles is ingebed in een gordel van bastions. Om dan nog te zwijgen over de honderden meters palissades die ze neergepoot hebben.

Kapitein Christophle de Bonours
Kolonel, als u mij toestaat om mijn mening te geven? *(Kijkt de beide kolonels aan. Bucquoy geeft hem de laserpen.)* De dichtheid van die palen maakt het nagenoeg onmogelijk om door te breken. We mogen nog zoveel mannen opofferen als we willen. Het heeft dan volgens mij nog weinig zin om deze tactiek verder te zetten. Misschien moeten we overwegen om Oostende aan te vallen van bovenuit.

Fr. van den Bergh
... Kapitein, sta mij toe u te zeggen dat uw strategisch inzicht nog wat bijgeschaafd moet worden *(de Bonours snapt de boodschap en doet een stap achteruit).* Wat belangrijk zal zijn is hoe dat de aanvoer vanuit zee gestopt kan worden. *(Kijkt naar de plannen op tafel en neemt de laserpen van de Bonours. Richt zich op het achterdoek.)* De aartshertog heeft opdracht gegeven om de ingang van de haven te versperren met rotsblokken en alles wat we vinden die enige omvang heeft. Mij lijkt het veel beter om volgeladen schuiten via Nieuwpoort hier ter plaatse te brengen en die te laten zinken voor de haven van Oostende, en neem de mond van de Geule er ook maar bij … Zijn de ladingen uit Brugge al toegekomen met al die rommel *(blijft met grote aandacht het grondplan bestuderen)?*

Bucquoy draait zich om en kijkt vragend naar de Bonours, gevolgd door van den Bergh.

de Bonours
(Doet terug een stap voorwaarts) die zijn er sinds gisteren kolonel. Maar de soldaten zien zichzelf niet als leurders van onder andere die rotsblokken. Door hun groot gewicht zijn ze moeilijk hanteer - en verplaatsbaar. Het zijn logge dingen.

van den Bergh
(Zichtbaar geprikkeld) is het weer van dat? Ze voelen zich waarschijnlijk te min. Sterk aangemoedigd door de Spaanse infanterie die sowieso altijd neerkijkt op werk die beneden hun waardigheid ligt. Schakel dan gewoon volk in *(schouderophalend).*

Bucquoy
Collega, ik zou toch wat voorzichtig zijn met wat u zegt. De Spaanse gevoeligheid kennende. Diplomatie kan hier meer een oplossing bieden.

van den Bergh
(Gelaten) ik hou u niet tegen kolonel om een initiatief te nemen. Als het maar gedaan geraakt. *(Ontstemd)* altijd dat voortdurend gemor. Je komt daar nergens mee. *(Kijkt terug op zijn kaarten)* Ik kan me voorstellen dat de approches, de loopgraven door gebrek aan mineurs ook achterstand oplopen.

de Bonours
Euh, er is een beging gemaakt kolonel. De getijden verhinderen echter dat we kunnen doorwerken. En door het mooie weer is alles zo zichtbaar dat het voor de vijand een koud kunstje is om de gravers te beschieten. De lichtinval is hier zo wonderlijk kolonel. Het graven gebeurt daardoor tijdens het schemerdonker. De mannen geven ook aan dat ze geen kanonnenvlees zijn.

Bucquoy
(Ernstig) over die beschietingen met hun artillerie en hun kartouwen zou ik me niet al te veel zorgen maken. Je hebt meer kans door de bliksem getroffen te worden dan door hun geschut. *(Kijkt op de kaarten)* als het graven nog niet ver gevorderd is, dan zijn ze zeker nog een 250 meter van het geschut verwijderd. Dus *(schudt met getuite lippen zijn hoofd)*, ik zou me dat niet al te veel aantrekken en gewoon de werken laten doorgaan tijdens de klare dag. Die enkele mannen die hun leven zullen verliezen spelen geen rol. Hun aantal zal maar een cijfer zijn voor historici. Een anoniem detail, zoals er zo veel zijn in de geschiedenis.

van den Bergh
Kolonel Bucquoy, uw scherpheid overtreft met voorsprong de mijne *(beiden lachen elkaar begrijpend en respectvol toe).* Maar het punt is dat onze kapitein hier wel gelijk heeft met de getijden en van daaruit met de stromingen. *(Vastberaden toon. Kijkt naar het grondplan)* er moet toch een mogelijkheid zijn om bijvoorbeeld die oude haven te kunnen dichten. Droog te leggen als het ware. De aartshertog kan wel een poging doen om de ingang te belemmeren maar daarmee stoppen de getijden niet.

Bucquoy
Collega, dat blokkeren van de haven lijkt me onmogelijk. Wat wilt u daarvoor gebruiken? Houten geraamtes opgevuld met de keien van de aartshertog? Rieten matten, opgestopt met een amalgaam van alles wat we kunnen vinden? ... Wees redelijk *(bedenkelijke blik)* we zullen nauwelijks de tijd hebben om het te doen. En daar komt nog bij, dat bij de volgende grote storm alles gewoon wegspoelt.

van den Bergh
(In gedachten. Wuift de vragen weg) ja, dat weet ik wel. Maar … beschouw het als een overweging. Het water staat aan de kant van de Oostendenaars kolonel Bucquoy. Het belemmert de vordering van het beleg. Indien de stad in het binnenland lag maakte het geen schijn van kans tegen onze militaire overmacht. Gewoon uithongeren. Het zou ons geld en veel manschappen sparen. *(Opgewonden)* en waar staan we op zee? Nergens! De Staatse vloot is veel te sterk voor de Spanjaarden. Daar komt nog bij dat ook de Engelsen goed hun best doen om onze schepen te hinderen. *(Komt weer uit gedachten en vastberaden)* er is maar één oplossing. De bevoorrading vanuit Zeeland moet resoluut stoppen. Maar hoe?

de Bonours
Met uw permissie kolonel van den Bergh, *(wijst met zijn hand naar Bucquoy)* maar ik denk dat kolonel Bucquoy een goed voorbeeld, hmm, een mogelijkheid heeft aangehaald om Oostende de pas af te snijden.

van de Bergh
Aha, een ingeving. Laat horen kapitein!

de Bonours
(Onzeker) wel, ik was gewoon aan het denken. ik denk, euh, Carthago. Hadden ze daar geen strekdammen die, die de buitenhaven beschermende? Het was een soort dijk die ... *(wordt abrupt onderbroken).*

Bucquoy
Wat heeft dat met Oostende te maken?

van den Bergh
(Amicaal) Karel, laat hem uitspreken.

de Bonours
Dank u kolonel. Ik bedoel strekdammen die evenwijdig, parallel met de stroming worden aangelegd. Niet tegen de stroom in, het zijn geen strandhoofden *(kijkt beide heren aan).* In Carthago gebruikten ze daarvoor matten rijsthout die ze lieten bezinken, laag na laag. Daartussen een soort van lange fascines, ik bedoel bundels van rijsthout en takken die in het midden werden opgevuld met keien En zo laag per laag. We kunnen dat hier toch ook doen. We hebben alle materiaal voorhanden.

Bucquoy
Carthago is een eeuwigheid geleden kapitein. Hoe ziet u dat concreet voor Oostende?

de Bonours
(Op dreef) Kolonel, u hebt het antwoord daarnet zelf gegeven. We maken dus rietmatten, brengen die ter plaatste bij eb, vullen die op met klei en alles wat goed vasthoudt. Daarboven een lange houten constructie die we door de mannen ter plaatste laten opvullen met stenen. Op die stenen en houten geraamtes weer rietmatten en klei, en zo bouwen we op. En als we vermetel zijn kunnen we kanonnen plaatsen op de vrijgekomen strekdam en Oostende in het hart de volle laag geven. Die Staatsen zullen minder hoog van de toren blazen.

Bucquoy
En dit wilt u allemaal verwezenlijken tijdens eb en schermerdonker?

van den Bergh
(Enthousiast) Collega, met een goede organisatie moet dat te realiseren zijn. *(Rolt nieuwe plannen open)* Kapitein de Bonours, kijkt u mee? We zullen niet alleen dat roversnest in het hart treffen maar ook de haven blokkeren met als gevolg dat hun bevoorrading vanuit zee stopt. En *(brede glimlach)* laat ze dan maar verhongeren, *(binnensmonds)* de vuile ratten.

Bucquoy
U hebt er een streepje bij kapitein. Hopelijk duurt het wel geen vier jaar, zoals in Carthago, voor (dat) Oostende valt.

van den Bergh
(Opgewekt) Karel, een beetje optimisme alstublieft. Alle grote gebeurtenissen duren vier jaar, of op zijn minst een jaartje meer of minder. *(Algemeen gelach.) (Terug serieus)* heren, ik denk dat het tijd is dat we de beschietingen hervatten. Het geschut zal wel nu voldoende afgekoeld zijn. Kapitein, u bekijkt hoe u uw strekdam kunt verwezenlijken. Maar, met alle respect kapitein, laat een ingenieur het plan uitvoeren. De realisatie van goede ideeën laat je beter over aan mensen die er iets van afweten. Misschien dat u zich meer kunt richten op het voorbereidend werk zodat we goed opschieten *(kijkt met Bucquoy opnieuw met grote aandacht naar de plattegronden).*

de Bonours
(Twijfelt) ... bedankt voor uw vertrouwen kolonel. Misschien nog één puntje *(noch van den Bergh, noch Bucquoy kijken op)*, euh, zou het geen goed idee zijn de mineurs daarvoor in te schakelen? Het zijn allemaal vlezige kerels en voor een paar stuivers meer zullen ze wel bereid zijn het werk te klaren.

van den Bergh
(Niet opkijkend) dat zal ik met de aartshertog moeten bespreken. Hij wil nu eenmaal dat alle geldelijke beslissingen eerst via hem gaan. Het zal weer zuchten en blazen zijn. Begin er al vast aan. Ik zal hem wel overtuigen *(de Bonours af).* Kijk kolonel Bucquoy, we moeten ook

eens praten over die verhogingen die we in het westen en oosten zullen plaatsen *(verandert van grondkaarten).*

Zesde scène

Aartshertogin Isabella en haar hofdame Doña Leonora komen op. De beide dames zijn modieus gekleed in kakikleuren, mogelijks blauwe insteek (misschien militaire uitstraling?). Zowel van den Bergh (vdB) als Bucquoy kijken verbaast op en schieten in houding als de beide dames, zeer geïnteresseerd rondkijkend, naar hen toe komen.

Aartshertogin Isabella
Heren, ik stoor u tijdens uw vergadering. Mijn man is op komst. Hij heeft enkele officieren en onze nieuwe hofmaarschalk een kleine rondleiding aan het front. Wij kunnen wel een rustmoment gebruiken *(maakt een gebaar dat ze op een opbergbank wil gaan zitten. Bucquoy neemt onmiddellijk een stoel en biedt haar deze aan).* O, u bent te vriendelijk graaf. Deze bank zal zeker volstaan *(zet zich neer. Leonora gaat op een andere bank zitten)*. Ik wist niet dat Oostende zo klein is. Ik bedoel vanop een afstand. Is dat nu de hellestad waar iedereen in Europa het over heeft. Mijn broer in Spanje zou verbaast opkijken mocht hij 'ooit' komen zien. *(Kijkt beide kolonels aan)* deze stad, dit vissersdorpje heren, nauwelijks een zandhoopje waardig, kost hem fortuinen!

van den Bergh
Een beleg majesteit, kost altijd geld. Vlaanderen zal het verschil in boekhouding wel betalen. Dit zijn ze, als ik het goed voorheb, toch overeengekomen?

Isabella
Graaf van de Bergh, daar hou ik mij niet mee bezig. Ik weet wel dat mijn man daar voortdurend over piekert. En hij heeft buiten al die geldmuizenissen nog zoveel andere zorgen aan zijn hoofd. Het is niet eerlijk dat een koninklijke prins van geboorte zoveel moet doorstaan.

Bucquoy
Maar hij heeft u majesteit. U bent zijn verademing, zijn kloppend hart.

Isabella
O, zo hoffelijk van u kolonel, maar de situatie in de Nederlanden is zeer moeilijk. Mijn broer zet mijn man voortdurend onder druk. *(Bedrukt)* misschien is het beter dat we het idee laten varen om de noordelijke - en zuidelijke provinciën als 1 geheel te zien. Ik vraag mij trouwens af hoe die noorderlingen al hun oorlogen en veldtochten financieren? Zijn ze dan zo rijk?

Bucquoy
Dat zou ik zo niet durven zeggen majesteit. Hun leger kost hun ook handen vol geld. Zo een aanhoudend beleg, zoals wij nu op Oostende doen, kunnen ze financieel niet lang volhouden.

Tenzij *(kijkt naar vdB)* ze natuurlijk een lening krijgen van de Fransen. Engeland heeft volgens mij geen of weinig liquide middelen.

Isabella
(Kijkt bedenkend weg van Bucquoy) Kolonel daar hebt u ongelijk in. Frankrijk is in vrede met Spanje. Koning Hendrik (IV) is een beminnelijk, eerbiedig en wijs man. Mijn broer zou beter advies vragen aan hem. De Franse koning heeft veel meer inzicht in de Nederlanden dan Filips ... Ik vind uw suggestie graaf Bucquoy *(twijfelt)* nogal ongepast.

Bucquoy
Als dit zo bij u overkomt majesteit dan wil ik u daarvoor mijn verontschuldigingen aanbieden *(doet een lichte buiging).*

Isabella
Nu over iets anders. Hoe staat het met het moreel van de mannen. Zijn ze nog gemotiveerd? Gaan ze er nog voor?

van den Bergh
Wel majesteit, *(wikt zijn woorden)* de muiterijen zijn voor het ogenblijk gestopt. De achterstallige soldij is betaald. Voor de rest is het moreel … redelijk. De magen kunnen nog steeds gevuld worden. *(Verandert van houding, kucht)* natuurlijk ervaart de gewone soldaat wel een gemis aan de geborgenheid van een gezin, de warmte van een vrouw. *(Isabella kijkt gefronst naar vdB en richt haar schouders wat naar achter.)* Door gebrek aan educatie is hun lichaam te veel aards gebonden. *(Kijkt naar Bucquoy)* gelukkig dat de aartshertog een … een gedoogsteun heeft afgekondigd.

Isabella
Een gedoogsteun *(trekt bedenkelijk vies gezicht)*? U bedoelt vrouwen die zichzelf presenteren *(kijkt naar Doña Leonora die verschrikt terugkijkt)* die zichzelf aanbieden? O *(draait langzaam haar hoofd)* ronduit verschrikkelijk. *(Verontwaardigd)* hoe durft u kolonel van den Bergh, in het bijzijn van mijn eerste hofdame, mij met dit gegeven confronteren? U moet mijn man trouwens niet met zulke platitudes in verband brengen. De verhevenheid van zijn ziel laat niet toe om zich over zulke … onderwerpen uit te spreken. *(Met afkeer)* gedoogsteun! Volledig abject! Hoe afschuwelijk ... *(Zit rechtop. Kijkt vdB aan)* ik hoop in ieder geval kolonel dat de dames over een leeftijd beschikken die het hen mogelijk maakt om ...

van den Bergh
Dit is ook duidelijk doorgegeven door uw man majesteit. Dat ze niet te jong mogen zijn. Alle juffrouwen zijn ouder dan 20. Er is ook een bevelschrift die soldaten tot de strop veroordeeld als ze zich vergrijpen aan de plaatselijke vrouwelijk bevolking. Daarbij komt nog een directieve majesteit dat de dames er de grootste hygiëne eropna moeten houden. Zijne hoogheid wil vermijden dat de Spaanse ziekte uitbreekt.

Isabella
De Spaanse ziekte?

van den Bergh
(Ziet zijn verspreking in) ik bedoel de Poolse ziekte majesteit, de Duitse ziekte, de Franse pokken. Het kind moet een naam hebben.

Isabella
U raaskalt kolonel. Ik heb geen flauw idee van wat u wilt bedoelen.

van den Bergh
De Napolitaanse ziekte … Syfilis majesteit. Strijdende partijen geven elkaar graag de naam van de besmettelijke ziekte die in verband staat met bandeloosheid en liederlijkheid.

Isabella
Wat goedkoop! … En mijn man houdt zich daar allemaal mee bezig. *(Kijkt voor zich uit en spreekt meer in zichzelf)* hoe wonderbaarlijk.

Doña Leonora
Zijne hoogheid is één en al godsvruchtig majesteit. Zijn ziel behoort een pontificaat toe.

Isabella
Helaas Leonora, het politieke schaakspel van mijn vader dacht daar anders over. Maar je hebt gelijk, mocht de aartsbisschop van Toledo niet zo lang geleefd hebben. Wie weet, misschien was Albrecht wel paus geworden? Het zijn trouwens allemaal Italianen die paus worden Leonora. Stel je voor dat een Oostenrijkse prins de Heilige Stoel zou bekleden. Het zou goed zijn voor nieuwe oorlogen en duistere diplomatie in de catacomben van Rome. *(Kleine pauze, denk na.)* Ik betwijfel of er in Rome gepraat wordt over zoiets als … syfilis. Over jonge mannen daartegen … Ik denk graaf van den Bergh, *(kijkt naar Bucquoy)* graaf van Lonqueval, dat we het hier wel voor gezien hebben *(staat op, onmiddellijk gevolgd door Leonora).* Hebt u veel gewonden kolonel?

van den Bergh
De cijfers vallen mee majesteit. Er zijn wel, natuurlijk, al enkele soldaten gesneu… *(wordt abrupt onderbroken door Isabella).*

Isabella
U mag de gewonden steeds naar Nieuwpoort doorsturen kolonel. Ik ga daar hofhouding houden zolang mijn man hier bezig is met het beleg. Ik heb de intentie om in Nieuwpoort mee te helpen met de verpleging, of beter gezegd, ik zal mij regelmatig laten zien in de verpleegzalen. Het kan de manschappen maar de moed geven om vlug weer beter te worden. *(Wil afgaan, stopt, lacht)* O ja heren, nu dat ik eraan denk. U hebt beiden al ongetwijfeld het geroddel/verhaal gehoord van wat sinds kort in mijn hofhouding circuleert *(kijkt naar Leonora).* Ik zou tegen Albrecht de belofte hebben gedaan dat ik niet van onderhemd zou

veranderen zolang het beleg duurt. *(Glimlach)* laten we in ieder geval hopen dat het geen jaren duurt vooraleer Oostende de fatale doodsteek toegediend krijgt. Het zou geen zicht en geur zijn als ik na al die tijd van hemd zou veranderen. *(Lacht, opgewekt)* maar als ik zie met welke deskundigheid *(kijkt naar de twee heren)* u mijn man bijstaat ... *(onderbreekt haar zin door toenemend kanongebulder. Isabella kijkt om zich heen).* Luister Leonora, de ijzeren monden zijn weer in het gareel. Hopelijk beweren ze in Londen niet opnieuw dat het gebulder hun middagdutje verstoort *(algeheel gelach van de vier personen).*

Bucquoy
Ach, majesteit. Het is door de wind en met veel fantasie hoort men al vlug van alles.

De dames maken aanstalten om weg te gaan. Er komt een niet te identificeren geluid op. Aan de linkerkant verschijnen de aartshertog, zijn stafofficier Antonio Carnero, de hofmaarschalk Gaston Spinola en een jonge officier, Carlos de Robiano.

Zevende scène

Albrecht.
(Kortaf) Kolonel van den Bergh, wat was de reden waarom de kanonnen hebben gezwegen?

Isabella begroet haar man. Leonora gaat achter de aangekomen mannen staan. Carlos de Robiano lacht haar sluiks, bijna onopvallend, toe. Zij negeert hem onmiddellijk en kijkt naar de grond.

van den Bergh
Het ijzer is te warm hoogheid en daardoor ook gevaarlijk voor onze manschappen. De warmte en droogte van de afgelopen dagen zijn nefast voor onze artillerie.

Albrecht
Dit is geen excuus om verder niks te ondernemen. Ik veronderstel dat aan de loopgrachten wordt gewerkt?

Het geluid van kanonnen verdwijnt wat op de achtergrond en de spanning wordt zichtbaar doordat de mannen zich oprichten, wat stijver gaan opstellen. De lichtinval is minder sterk.

Bucquoy
De gravers doen hun uiterste best hoogheid. Er worden vorderingen gemaakt. Natuurlijk is het niet gemakkelijk met het eeuwige spel van eb en vloed. Veel van het werk gaat verloren als ze niet op tijd tussenschotten kunnen plaatsen.

Isabella geeft Albrecht een kus en groet de rest van het gezelschap met een hoofdknik ter afscheid. Er wordt niets gezegd. De heren geven allemaal een lichte knik terug, behalve Albrecht. Isabella en Leonora af.

Achtste scène

Albrecht
(Gaat naar de tafel) is hun bevoorrading al belemmerd?

van den Bergh
Wij zijn daar mee bezig hoogheid. Een officier in uw leger heeft een idee dat misschien, indien uitvoerbaar, wel zou kunnen werken. Een ingenieur is nu de mogelijkheid aan het onderzoeken om een strekdam te kunnen aanleggen om zo de leveringen vanuit Zeeland te belemmeren.

Albrecht
Wat is de naam van die officier?

van den Bergh
Een Bourgondiër, hoogheid. Kapitein Christophle de Bonours.

Albrecht
Goed dat we zulke mensen in dienst hebben. Carnero *(niet aankijkend)* je bezorgt mij te nodige informatie over hem. Het kunnen niet allemaal leeghoofden zijn, nietwaar. *(Er wordt niet gereageerd door de overige mannen.)* Buiten die strekdam komende, veronderstel ik dat er nog andere mogelijkheden worden bekeken om de haven te versperren?

Bucquoy
(Sprekend kijkend naar vdB) hoogheid, uw groot tactisch inzicht had al de suggestie gedaan om met gezonken schepen de haveningang te blokkeren. We kunnen dat zeker proberen en in Nieuwpoort enkele schepen opvullen met zwaar materiaal en die te zinken laten voor de haveningang. Natuurlijk zal dat wel met de nodige ondersteuning moeten gebeuren van enkele galeien.

van den Bergh
En liefst ’s nachts, of in de vroege morgen, met de hulp van enkele uitgestuurde mannen die de schepen, eenmaal op de juiste plaats, tot zinken brengen.

Albrecht
En de galeien worden *(twijfelt, zucht, blaast)* waarschijnlijk opgeleverd door mijn Spaanse zwager? Is het niet? …. Hij zal groen lachen. Hij begrijpt al zo weinig van dat roversnest hier. Laat staan dat hij een nieuwe Armada stuurt. *(Diepe zucht)* Meer ernstige voorstellen heren *(sec). (Kijkt naar de twee kolonels en gaat zitten op de stoel die werd aangeboden aan Isabella door Bucquoy).*

Gaston Spinola
(Kucht, wat op een hoest lijkt) hoogheid, heer *(komt meer naar voor).* Als u het mij toestaat *(licht knikje. Geen reactie van Albrecht. Staart voor zich uit).* Een neefje van mij, Federico

Spinola, u ongetwijfeld bekend, heeft een ambitieus plan om de volledige Hollandse vloot, inclusief de bevoorradingsschepen uit Zeeland, te verjagen uit de Noordzee.

Albrecht
(Geen reactie ... Plotseling, blijft voor zich staren) Ja, en dan hofmaarschalk? Vertelt u verder.

G. Spinola
Wel, het zou een mooie gelegenheid, een oefening zijn, mocht hij zijn plan kunnen uitvoeren op het begeleiden van uw blokschepen. Hij heeft enkele kleine oorlogsbodems, galeien, ten dienste die al ter plaatse zijn in Nieuwpoort.

Albrecht
(Komt zachtjes uit zijn trance. Kijkt naar Spinola) ik weet daar niets van. Is Madrid hiermee akkoord?

Spinola
Euh ... Laat u dat maar aan mij over hoogheid *(heftige toename van gebulder)*. Dit zal wel geen probleem zijn.

Wil nog iets zeggen, maar de Bonours vlug op, licht verschrikt uiterlijk. Kijkt zoekend naar de beide kolonels die oogcontact met hem maken. Ziet de aartshertog zitten. Albrecht kijkt hem bestuderend aan. de Bonours aarzelt.

Negende scène

Christophle de Bonours
(Stotterend, wil zich voorstellen) Kapitein Chri, Chris, Christof *(hapt om adem, buigt zijn hoofd en floept uit)* de Bonours hoogheid.

Albrecht
(Staat langzaam op, kleine grijns. Komt naar hem toe. Heeft een slap handje.) Kapitein de Bonours, u komt ons ongevraagd vervoegen gedurende onze strategische bekommernissen, maar welkom. *(Flauwe glimlach. De andere heren aanwezig, bekijken het tafereel met de grootste aandacht).*

de Bonours
Hoogheid *(hoofdknik)* Ik wil u melden dat er aan de oostkust tientallen schepen met Engelse vaandels zijn verschenen.

Onmiddellijk meer lichtinval gevolgd door een luide mortierinslag. Zwarte rook. Al de heren maken aanstalten om naar buiten gaan, wachten. De aartshertog twijfelt. Albrecht kijkt met een verbeten blik recht voor zich uit. Alle mannen kijken hem aan. Gaat dan met vaste tred af, gevolgd door de rest.

Vierde bedrijf

Eerste scène

Zelfde kade uit de eerst scène van het tweede bedrijf. Cornelis Moeskops is met Griet Pekel zijn venterskar aan het herschikken. Cornelis heeft niet verstaanbare aanwijzingen aan Griet. Griet haar aandacht wordt plotseling weggetrokken naar de linkerkant van de scène, die wat mistig is, waar ze vaag een sloepje ziet naderen met enkele mensen erin. Cornelis is met grote aandacht een grote watermeloen in twee aan het snijden. De twee rode oppervlakken komen tevoorschijn. De stukken zijn echter niet even groot waardoor Cornelis begint te sakkeren.

Cornelis Moeskops
(Neemt nog een meloen en begint te snijden) Grietje, die vruchten hebben asymmetrisch vormen, dat zal problemen geven met de verkoop. Bovendien hebben ze geen sikkepit van smaak. Gelukkig dat ik ze voor een habbekrats op de kop heb kunnen tikken van een Aziatische bedrieger. De snoodaard *(lacht)*. Als je het mij vraagt zal dat handeltje hier nooit van de grond komen. Het gepeupel van Oostende is niet geïnteresseerd in watermeloenen.

Griet Pekel
(Blijft in de richting kijken van het naderende bootje. Wat afwezig) Je kunt het maar proberen Cor … *(Wijst naar het aanmerend sloepje)* zijn dat de Engelsen niet waarover iedereen het heeft?

Moeskops
(Veegt zijn handen af aan een doek en kijkt) ... heb nu de duivel mee Grietje. Dat zijn onze toekomstige cliënten. Ze zien er inderdaad Engels uit. Helaas verdoen die niets of weinig. Ze nemen gewoon wat ze nodig hebben zonder te betalen. Valt niks mee te beginnen. *(Met aanloop)* dat neemt niet weg dat we toch moeten proberen om alles uit de kast te halen om hen onze spulletjes aan de man te brengen. Vlug Grietekijn van mij. Vlug, vul enkele pullen van ons beste bier.

Corneel meert het bootje aan de wal en helpt een gedistingeerde man in voorname rode kazak op de kade komen. Gevolgd door een wat mollige uitziende jongeling.

Tweede scène

Moeskops
Welkom heren in Oostende, waar de moeder van alle belegeringen voor het ogenblik wordt uitgevochten. *(Grijnst, buigt licht en groet de heren met uitgaande armen.)*

Sir Francis Vere
(Arrogant) is dit hier mijn ontvangstcomité? Eén of andere varkenskop die te veel honing om zijn smikkel heeft gesmeerd.

Moeskops
(Glimlach om de mond) De naam is Moeskops mijnheer, Cornelis Moeskops. *(Handgebaar)* mag ik u een biertje aanbieden om uw dorst te lessen op deze warme zomerdag?

Griet komt met enkele bekers op een schaal. Vere en zijn page Henri Hexham – ziet er wat slaperig uit – nemen er elk een. Hexham heeft een licht spottende glimlach en drinkt met volle teugen. Voorzichtig proeft Vere van het bier en spuugt het onmiddellijk weer uit.

Vere
Dat is geen bier Moeskops. Je kunt beter pis drinken! *(Gooit zijn beker tegen de venterkar van Cornelis.)* Hou je rioolwater voor jezelf. Lelijke Vlaamse gaai dat je bent!

Moeskops
(Wat uit zijn lood, maar herpakt zich met een glimlach) ik ben afkomstig uit Zeeland heer en het gerstenat is afkomstig uit de roemrijkste brouwerij van Delft. Het beste bier wat er is nobele heer. Er is geen betere te vinden.

Vere
Of dat het nu uit Delft, Zeeland of uit je walmende bek komt, het maakt mij totaal niks uit! Je hebt in ieder geval geen smaak, dat is zeker. Hou je bier bij je bonenstaak daar *(Griet is zichtbaar aangedaan door de opmerking).* Waar is de gouverneur? *(Kijkt om zich heen)* Ik neem de leiding over. *(Wandelt met vaste tred over het podium. Armen (misschien) gekruist. Richt zich tot het publiek)* Ik ben Sir Francis Vere, generaal en edelman *(spot op Vere, de rest donker)*. Ik ga hier schoon schip maken. Ze gaan mij leren kennen. Zowel binnen dat zandbankje Oostende als ver daarbuiten. Dat troepje Spanjaarden en heel hun ongeregelde meute bestaande uit 100 000 nationaliteiten gaan een grote les krijgen in nederigheid. Ze gaan smeken om hun mama en wensen dat ze aan 1 van die twee borsten mogen slurpen. De lafaards! Je moest dat zien in Nieuwpoort. Ik had mij verschanst in de duinen en wachtte gewoon rustig af tot wanneer die mannetjes op het strand richting ons kwamen. Ze waren in het nauw gedreven door de calvarie van Maurits van Nassau. Je moest dat zien! Zwemmen konden ze niet en dus maar richting duinen. Mens toch, ik heb ze daar afgeslacht. Mijn mannen raakten vermoeid door dat vele steken en hakken. Enkel klojo's dreigden met een staking. Meuterij, bij de Spanjaarden ja, maar niet bij mij, dat ze niet durven! Ik heb die paar klagers enkele rake meppen verkocht met het platte van mijn kling. Het was onmiddellijk gedaan om tegendraads te doen. Het ergste is dat Nassau de Slag bij Nieuwpoort op zijn conto schrijft. Hij zal de geschiedenis ingaan als de grote militaire strateeg die het immense leger van aartshertog Albrecht zand leerde eten. Terwijl ik het wel was die de te volgen militaire tactiek voorstelde. De geschiedenis staat vol met leugens. Knoop dat goed in uw oren ... Nu, ik ben hier in Oostende om mij nog eens goed te bewijzen en te laten zien wat ik allemaal in mijn mars heb. Ze gaan bij de Staten-Generaal allemaal verschieten van Vere en die Hollanders hebben al zoveel te danken aan mij ... *(Gedecideerd)* ik zal, mocht ik komen te sterven, begraven worden bij de groten der aarde. Mijn praalgraf zal zich bevinden in de prachtigste kerk van Engeland en zal zonder gelijkenis zijn. *(Gaat naar het proscenium en neemt het publiek aandachtig op.)* Op school zei de dorpsleraar mij eens dat ik een slecht

karakter heb en dat er van mij niet veel zou terechtkomen. *(Giftig, binnensmonds)* de sukkelaar dat het was! Wat later vroeg hij mij wat ik later zou willen worden? Ik antwoordde: ’zeker geen stukje afgedankte leraar zoals jij er één bent’ ... Hij heeft me nooit moeten hebben, de dommerik! *(Honend gelach.)*

Achter hem is het bureel van de gouverneur verschenen. Karel van der Noot is in gesprek met Fhilippe Fleming en Kapitein Arnoud Uitenbroeck. Page Henri Hexam is bij Vere komen staan. Beiden gaan naar het rechter zijtoneel en aanschouwen aandachtig de volgende scène. Het bureel heeft een sombere verlichting.

Derde scène

Karel van der Noot
(IJsbeert in het bureel) de Staten-Generaal laat dus weten dat het wenselijk is dat Sir Francis Vere zowel de functie opneemt van gouverneur als het gehele militaire gezag van Oostende. Welke politiek gekonkelfoes is dat nu weer? *(Neemt de brief van de lessenaar van Fleming en leest)* ‘Sir Francis zal alle directieven uitvaardigen die hij nodig acht om de vijand niet de mogelijkheid te geven zich van Oostende meester te maken’. *(Begint te foeteren)* man, man, man, wat gaan we nog allemaal meemaken? *(Leest verder.)* ‘Het is onze uitdrukkelijke wens dat de continuïteit en samenwerking tussen u beiden verzekert kan worden’. *(Zet zich neer)* Fleming, jij bent nu zijn secretaris, maar ik hoop dat ik ook nog gebruik kan maken van je diensten.

Fhilippe Fleming
Als u toch hier blijft lijkt het mij normaal dat ik tot uw dienst sta excellentie.

van der Noot
(Zit wat ongemakkelijk op zijn stoel) zie je Uitenbroeck *(die op een kruk zit naast van der Noot)*, nu ga je een inzicht te zien krijgen in een strategie die zich niets aantrekt van militaire convenanten. *(Cynisch ondertoon)* misschien leer je daar wel het meeste van.

Kapitein Arnoud Uitenbroeck
De afgelopen weken waren al leerrijk kolonel. Ik geef ootmoedig toe dat ik de eerste dagen niet goed wist wat te doen. Ik voel mij nog steeds wat onzeker maar ben wel blij dat u mij blijft kansen geven.

van der Noot
(Wat stoïcijns) jaja, Uitenbroeck, de kleuterjaren van met tinnen soldaatjes te spelen in de zandbak is voorbij ... Luister, de vijand gaat zijn vuurwapens blijven richten op de bolwerken. Wat zij afschieten aan ijzer naar het bastion Zandhille. Niet te geloven *(schudt met zijn hoofd)* we kunnen het beter de IJzeren-Zandhille noemen. Over 400 jaar vinden ze nog kanonkogels op die plaats, als ze maar diep genoeg graven. En wat is dat met die ‘blekken dozen’? Wat is dat allemaal?

Uitenbroeck
Kolonel *(staat op en toont van der Noot enkele papieren)* het zijn vuile bommen. Ze maken een bundel met alles wat pijn kan doen. Geroeste nagels, bouten, moeren, zelfs scherven van porselein en kruiken. Kortom, in feite alles wat zo veel mogelijk gekwetsten kan maken. Ze duwen die volledige verzameling in de loop van een versleten kanon en richten die dan op ons. Na één derde van hun kogelbaan fragmenteren die blekken dozen als het ware … De mannen staan doodangsten uit. De grootste kloeke beer staat te huilen. *(Vijf tellen pauze.)* Gisteren nog, stond een soldaat wezenloos voor zich uit te staren en weinig later gooide hij zich op de grond, krulde zichzelf op en bonkte voortdurend met zijn hoofd in de modder. *(Slikt, is aangedaan)* Het gehuil dat daarop volgde … Zijn gezicht was een donker schilderspalet van modder, bloed en tranen. Ik kon het niet meer aanzien. Het is onmenselijk ... *(Gaat weer zitten.)*

Fleming
(Luisterde mee met veel empathie) Veel van onze manschappen hebben gehoorschade, waarschijnlijk zullen die blijvend zijn. Ik denk, excellentie dat we de Staten-Generaal om meer rotatie, aflossing van de mannen moeten vragen.

van der Noot
Voor mij niet gelaten Fleming, maar dat zal afhangen van de nieuwe gouverneur en ook van hoeveel middelen die Staatse heren willen blijven geven om Oostende te vrijwaren van de Spanjolen. De uitgaven zijn nu al ver boven hun gepland budget.

Uitenbroeck
Kolonel, de stad dreigt ook met een tekort aan levensmiddelen te vallen. De pogingen tot havenblokkade, het kanonnenwerk ... De Spanjaarden beginnen meer en meer greep te krijgen op de stad. Het net wordt als het ware dichtgeknoopt. De bootjes van de zoetlaars geraken nauwelijks bij de bevoorradingsschepen door de onophoudelijke regen van kanonkogels.

van der Noot
Dat is een probleem voor de Staten-Generaal. *(Laconiek)* het zoveelste al. Fleming, wil je dat ook eens schrijven en vraag om meer munitie.

Uitenbroeck
Er moet ook opgetreden worden tegen dronkenschap. Het is al meerdere keren gebeurd dat de wacht niet wordt afgelost of er gewoon niet is door zattigheid. Of ze vallen in slaap tijdens dienst. Eerlijk, het loopt de spuigaten uit. We moeten streng optreden en misschien het bier rantsoeneren.

van der Noot
Ja Uitenbroeck, dat weet ik. We zijn daar mee bezig. Je vergeet er echter ook bij te zeggen dat er ook heel wat officieren bij zijn die lallend over straat zwalpen. Weet je wat *(kijkt met aandacht naar Uitenbroeck)* voer lijfstraffen in, desnoods zweepslagen en dit voor zowel soldaten en officieren. En doe het plein public. Ze zullen mij een monster noemen, maar ik ga

mij dat niet veel aantrekken. Ik zal mij beroepen op hun nieuwe baas, generaal Vere. Het gemor zal dan wel verdwijnen *(grinnikt).*

Uitenbroeck
Voor officieren is dit moeilijk kolonel. De soldaten zullen hun autoriteit niet meer aanvaarden mochten ze dit tafereel veelvuldig aanschouwen.

van der Noot
In tegendeel. Ze gaan nog meer gehoorzamen als ze zien dat een officier enkele zweepslagen krijgt. In ieder geval, Fleming (*stemverheffing)* schrijf enkele plakkaten en laat die ophangen op centrale plaatsen. *(Kijkt naar Uitenbroeck)* ze gaan dan niet kunnen zeggen dat ze niet gewaarschuwd zijn.

Uitenbroeck
Kolonel, met permissie, maar ik denk dat officieren straffen geen goed idee is. Het is te gevaarlijk voor muiterijen.

Van der Noot
(Kijkt Uitenbroeck vragend aan) ... Uitenbroeck, stop met dat idealiseren van officieren. Als ze dronken zijn en dit is zichtbaar voor de soldaten, dan kan je ervan uitgaan dat de moraal bij de manschappen vlug zal achteruitgaan. Iedereen gelijk voor de wet. Zeg dat Vere het heeft gezegd.

Fleming
(Kucht) heren, mag ik er uw aandacht op vestigen dat de Engelsen hier ieder moment kunnen zijn. We moeten de burgerbevolking in de stad, of wat er nog van overblijft, duidelijk maken om hun goederen zoveel als mogelijk af te schermen en buiten het zicht te houden van de rode kazakken. Anders … anders, zal er niet veel van overblijven.

van der Noot
(Licht opgewonden) je heeft ons een mooi beeld van wat er ons te wachten staat *(invallende schouders).* Dat belooft.

Vere en Hexam komen met vaste tred de scène binnen. De drie heren staan verbaast op.

Vierde scène

Vere
Is dit zootje ongeregeld hier mijn ontvangstcomité bis *(kijkt ze allen één voor één aan)*? Je kunt meer van een kippenren verwachten dan van dit hier. Jullie staan te wachten op de Engelsen wel, hier zijn we. Kolonel van der Noot *(vdN)*, u bent op de hoogte gebracht dat ik nu de leiding heb over dat stadje hier. Dus *(wuivend handgebaar)*, maak maar dat je plaats maakt. *(vdN kijkt met gewrongen gezicht naar Vere, die een hautain bijna spottende arrogante houding aanneemt.)* Uw trots is niet geplaats kolonel. U hebt uw onkunde de laatste

weken flink tentoon kunnen stellen zoals een gefrustreerde pronkvogel die persé een vrouwtje wil versieren. *(Gaat naar van der Noot en duwt hem lichtjes opzij)* helaas, het paringsseizoen is voorbij. *(Kijkt naar Fleming)* u bent dus de notoire klerk van de gouverneur.

Fleming
Euh. Ja, excellentie.

Vere
Hoeveel hebt u er al zo gehad? Ik bedoel gouverneurs.

Fleming
U bent nummer 13 excellentie.

Vere
(Kijkt naar Henri Hexam) hoor je dat Henri, de 13de *(er verschijnt een kinderlijk gelach op de tronie van Hexam)* en het wordt nog beter als je weet dat ik geboren ben op de zesde dag van de zesde maand in 1560. Drie maal zes, het getal van het beest, 666 *(gelach van Vere).*

Henri Hexam
(Onderdanig) maar u bent geen beest heer, uw tegenstanders maken u tot een beest.

Vere
Henri, jij gaat het nog ver brengen. *(Grinnikt)* nu al zo een inzicht *(Hexam neemt een nog meer stroperige houding aan).* Genoeg gepalaverd. Ik wil een inspectie doen van alle verdedigingswerken, *(bekijkt de plattegronden)* verder een briefing over de algemene militaire toestand. *(Kijkt naar Uitenbroeck)* en u bent?

Uitenbroeck
Uitenbroeck excellentie, kapitein Arnoud Uitenbroeck.

Vere
(Hoofdknikkend) goed, kapitein Uitenbroeck, u mag ons ook vergezellen, tezamen met die pennenlikker hier en hoe was het weer? *(Kijkt naar vdN.)* O ja, kolonel van der Noot…

Van der Noot
(Komt dichter, Vere blijft staan, arrogante pose) Sir Francis Vere, uw houding staat mij geen beetje aan. Als u denk op zo'n manier respect af te dwingen, dan mag u… *(wordt onderbroken).*

Vere
van der Noot, hoeveel zweepslagen stelt u voor op de weerspannigheid, insubordinatie als de term u beter past, van een hoofdofficier? U deelt toch graag zweepslagen uit, is het niet?

vdN kijkt Vere strak aan en zet een stap achteruit, gaat naar de commode en begint papieren op een stapeltje te leggen. Pauze

Fleming, mijn mannen zullen inkwartieren in alle huizen die beschikbaar zijn in de stad tot dat ik een geschikte plaats heb gevonden voor hun eigen barakken. Ik zal u straks ook een brief dicteren bestemd voor Robert Cecil, secretaris van koningin Elizabeth. U kunt toch Engels *(wat retorisch vraag).*

Fleming
Euh, ik had in mijn jeugd een penvriend uit Yorkshire, helaas gestorven. Zo heb ik het wat geleerd.

Vere
(Knikt een paar keer bevestigend met zijn hoofd) Niks beter dan een autodidact. Waar de wil er is, wordt de weg ervan getoond. En dan te bedenken heren dat er een paar verlichte geesten zijn die ijveren om kinderen van het plebs, van boerenkinkels 'verplicht' te laten leren lezen en schrijven. Er is nog niet genoeg miserie, misverstanden in de wereld. Laat staan dat het gepeupel ook zijn zegje, zijn mening begint te hebben. De natuurlijke rang van de geboorte moet gerespecteerd worden *(Fleming is zichtbaar niet akkoord en maakt aanstalten om weer aan zijn schrijftafel te gaan zitten).* Wat bent u van plan secretaris? De inspectie wacht!

Onder begeleiding van uitdovend licht (niet volledig), alle heren af.

Vijfde scène

Schemerdonker, er zijn tableaus over het podium verdeeld. Het stelt een moerassig landschapspolder voor van rietstengels, beken en kreken en vooral veel modder. De voeten zijn niet zichtbaar door een neveldamp. Noot voor de regisseur: er kunnen ook actuele voorstellingsmogelijkheden gebruikt worden. Af en toe het geluid van krekels, vogels en kwakende kikkers – wel niet dominerend. Francesco de Terre gids de vijf heren uit de vorig scène door het landschap.

de Terre
Dat reviertje daar *(wijst)* dat is de Ieperlee. Het krult als een meander en zoekt zijn weg door de kleigrond.

Vere
Kan de vijand de revier omleggen om zo die gracht hier droog te leggen?

de Terre
Dat kunnen ze zeker. Een paar 100 meter verder, zuidwestelijk. Het verwondert mij excellentie dat ze dat nog niet gedaan hebben. Oostende kan dan vanuit het hinderland worden belegerd.

Vere
(Opgewonden) dan moeten wij er alles aandoen om die Spaanse pollepels er geen kans toe te geven. van der Noot, laat je manschappen hier zo vlug als mogelijk nieuwe schansen aanleggen. Maak wallen en verstevig ze met borstweringen. Fleming, mijn landgenoten zullen niet lang inkwartieren bij het/dat klootjesvolk van Oostende. We bouwen hier hun barakken en alle faciliteiten die erbij horen. En het zal moeten vlug gaan! Niet te bevatten van der Noot *(kijkt hem niet-begrijpend aan en fulmineert)* dat je deze polder, als het ware de achillespees van Oostende, zo maar ongerept, onbewaakt overlaat aan de katholieken. Je kunt er misschien een strik aandoen en het op je knieën aanbieden aan de aartshertog zelve! Ongelooglijk! ... Maurits van Nassau zal waarschijnlijk te veel wijn gedronken hebben toen hij je als gouverneur aanbeval bij de Staten-Generaal. 'Een man met een gedegen ervaring en deskundigheid', mijn voeten!

van der Noot
(Stelt zich op. Spots gericht op Vere en van der Noot, die op het einde van de repliek, 1bundel wordt.) Generaal Vere, denkt u nu werkelijk dat ik de mogelijkheid niet heb overwogen om de polder te bezetten, maar je moet verdomme genoeg manschappen hebben. Mijn concentratie was volledig op de verdediging van Oostende gericht. De eerste weken was de stad prioritair, niet de rand ervan! Terwijl u *(komt dichter naar Vere)* de clown uithing in Zeeland en opnieuw verstoppertje speelde met de vijand, net zoals u in Nieuwpoort deed, was dat gehucht hier aan het kermen van de niet aflatende mortierinslagen. Dag en nacht werden verwisseld door hels vuurwerk en vuile zwarte rook, veroorzaakt door het roet van de kartouwen … *(Armlengte van elkaar)* u kunt nu uw superieur gevoel laten gelden, maar we gaan nog moeten zien hoe dat u het ervan af zal brengen.

Vere
Ooo, de kolonel voelt zich geïntimideerd. *(Spottend)* hij wordt op zijn incompetentie gewezen, kan dit niet aanvaarden en voelt zich daardoor gekoeioneerd. Nu, ik zal u moeten in de hoek zetten en u als een klein kleutertje behandelen. Fleming, wil je er akte van nemen dat ik kolonel van der Noot ontgeef uit zijn officiersfunctie. Een adviserende functie is meer dan genoeg. *(Bijna neus aan neus)* Echter, laat ons eerlijk zijn van der Noot. Ik kan u niet degraderen, ik heb daar de bevoegdheid niet voor. Maar, we hebben beiden nogal een sterk karakter. *(Lacht)* er kan maar één haan op de mesthoop Oostende zitten.

van der Noot
(Sec) ik wens u alle succes *(af).*

Vere
(Kijkt vdN na. Grinnikt.) Kapitein Uitenbroeck, ik benoem u tijdelijk tot kolonel. Niet dat ik zo onder de indruk ben van uw capaciteiten, maar nood breekt wet *(Uitenbroeck weet zich geen houding te geven, wil iets zeggen, maar zwijgt)*. Fleming, ik wil dat je deze avond de militaire raad samenroept, inclusief van der Noot. *(Vere in gedachten, kleine pauze)* de Terre, hoever kun je als verkenner komen?

de Terre
Zover als u wilt excellentie, ik ken dit land uit mijn duimpje. *(Spontaan)* ik ben een soort van Tiresias. Zelfs blind kan ik u zeggen waar de gevaarlijkst plekken zijn en waar de meeste slachtoffers gaan vallen.

Vere
Olala. U bent een liefhebber van de Griekse mythologie?

de Terre
(Schaamt zich een beetje voor zijn bewering) Niks speciaal gouverneur, ik heb dat eens gelezen toen ik jong was. Ik weet er het fijne niet van. Mensen hebben wel meer van die oppervlakkige kennis.

Vere
Hoor je dat nu Henri, een plebejer die kan lezen. En dan nog over de oude Grieken. Aan jou moet ik dat niet vragen want je zou pijn kunnen hebben aan die enkele hersencel van je.

Henri Hexam
(Iets in zijn gat gebeten) o heer, het is grootspraak, hij zegt dat om interessant te doen. Het heeft geen inhoud. Het is oppervlakkigheid zoals hij zelf zegt.

de Terre bekijkt de page, die zijn zoon kan zijn, wat neerbuigend aan.

Vere
(Duidelijk geamuseerd door de situatie) de Terre, ik wil dat je de komende nachten op verkenning gaat richting Oosteroever en enkele imbecielen van de vijand gevangenneemt. *(Zelfverzekerd)* met de juist ondervragingsmethoden wil ik te weten komen wat ze daar aan het bouwen zijn. *(Denkt na)* kunnen we van Oostende een eiland maken?

de Terre
Dat kunt u, maar... *(wordt onderbroken door Fleming).*

Fleming
Excuseer excellentie, maar dat zou ik niet overwegen. De fundamenten van Oostende zijn niet stevig genoeg en de stromingen zijn te sterk. Het kans is groot dat de kades het zullen begeven, laat staan de verdedigingswerken die nauwelijks stenen bevatten. Bij een volgende grote storm staat de stad volledig onder water.

Vere
Maar het biedt strategische mogelijkheden. Met geduld kunnen we de vijand veel pijn doen. Wat is de bedoeling van de Spanjaarden *(kijkt naar alle heren)*? Dat is vrij eenvoudig. Ze willen zo vlug mogelijk Oostende veroveren. Wat doen ze daarvoor? Ze zijn zich rond de stad aan het ingraven. Kijk hoe ze opschieten met hun loopgraven. En dan nog niet te spreken over de bevoorrading vanuit zee. Hoelang gaan we nog in de mogelijkheid zijn om de oude haven

te gebruiken? *(Kijkt met vastbesloten blik)* heren, het is mij vrij duidelijk. We doorbreken de dijk waar we enkele ogenblikken geleden zijn gepasseerd,

de Terre
De Groenendijk excellentie.

Vere
Is dat de naam? Wel, de Groenendijk dan. We doen dat op een gepast tijd, op een plaats waar ik het nodig acht. *(Wandelt rond)* en dan moeten we nog een oplossing vinden voor de bevoorrading. *(Pauze)* We kunnen de oostelijke contrescarp/buitenoever doorbreken en zo een verbinding maken met de Geule zodat het gebruikt kan worden als nieuwe haven. Het is buiten bereik van de kanonnen op Oosteroever en al zeker van de die in het Westen.

Fleming
Is krankzinnig excellentie, *(schudt zijn hoofd)* bij de volgende grote storm is alles weg.

Vere
(Kijkt geïrriteerd naar Fleming) ... stop toch met mekkeren secretaris. Het lijkt mij de ideale oplossing om de stad te vrijwaren van de Spanjaarden ... Maar kom, ik zal inschikkelijk zijn. Op jouw advies zal ik de opdracht geven om dijken en verdedigingswerken te versterken. Een eiland verdedigen Fleming ... Het heeft zijn voordelen, daarvoor ben ik Engelsman genoeg. Jullie Europeanen zullen dat nooit begrijpen of het niet willen begrijpen. Weten jullie wat jullie zijn? Nee? Een samenraapsel van een bende eigengereide achterlijke continentalen. Niet meer dan dat.

de Terre
(Met een glimlach) excellentie, een stad op een eiland grenzend aan polders is een eldorado voor ratten.

Vere
(Niet begrijpend) je bedoelt?

de Terre
Ik bedoel, de ratten zullen daar allemaal naartoe willen. De isolatie van Oostende zal voor die knaagdiertjes een zegen zijn. Ze hebben al schorren en sloten in de omgeving. Nu komen er nog modder, regen, open riolen en hopen voedsel erbij. Ik bedoel excellentie dat onze stad een broeihaard kan worden van ziekten. De pest is in opmars.

Vere
(Onverschillig) dat is het laatste van mijn zorgen. Het voordeel van isolatie is voor het ogenblik veel groter dan het nadeel. *(Denkt na)* aan de andere kant heb je gelijk de Terre. De Zwarte Dood kent geen rang, nationaliteit of stand. Fleming, jij bekijkt hoe dat we dat kunnen oplossen. *(Kijkt naar zijn page)* Henri, hoe denk jij erover? *(Een schaapachtige blik is het antwoord.) (Foetert)* dacht ik het niet. Je bent nog dommer dan het paard van die Nazarener.

Zesde scène

Uitdovend licht, aan de linkerkant wordt het kamp van de Spanjaarden zichtbaar, zelfde opstelling als in het begin van de vierde scène in het derde bedrijf. Er is wel volledige stilte en diffuus licht. Er kunnen enkele kaarsen branden. De kolonels van den Bergh en Bucquoy, kapitein de Bonours en Carlos de Robiano komen met vaste tred op. (Op het achterdoek opnieuw het grondplan van Oostende.)

Fr. van den Bergh
Karel, we hebben veel manschappen verloren. De moed van de Engelsen is groot. Generaal Vere heeft met de bezetting van de polder een tactisch huzarenstukje afgeleverd.

Bucqouy
(Allen verzamelen zich rond de tafel) en die verdedigen ze nu met hand en tand. Meer dan 1000 gesneuvelden aan onze zijde en dat in nauwelijks twee dagen. Het verwondert mij dat de aartshertog nog niets van zich heeft laten horen.

van den Bergh
Dat komt Karel, dat komt. *(Kijkt naar grondplannen)* In ieder geval ze zijn iets aan het bekokstoven. Ik begrijp de interesse niet goed voor die polder. Een beetje graszoden en de rest is slijk. Vere is zelfs bezig met het installeren van barakken en latrines voor zijn manschappen ... Onze spionnen melden ons ook dat er een hospitaal komt. Bovendien zou hij de Staten-Generaal verzocht hebben om een paar 1000 man extra.

Bucqouy
(Gelaten) kolonel, het is goed gezien. Het biedt dekking voor de stad en hij kan naar het oosten doorsteken. We hebben nu geen andere mogelijkheid om op alle fronten te vechten, wat tot een versnippering van onze manschappen zal leiden.

Kapitein de Bonours
Kolonel, we zijn ook te weten gekomen dat Sir Vere zich verwond heeft aan het hoofd bij de inspectie van een bastion/bolwerk. Er is ook veel activiteit gaande op 1 van de dijken die de stad omringen *(schoffelt tussen de grondplannen).* Het zou mij niet verwonderen dat hij deze dijk hier *(probeert te lezen),* de Groene, Groenendijk probeert door te graven.

van den Bergh
(Neemt onmiddellijk het woord over) Dat is krankzinnig, dat is als het ware je eigen graf graven. Oostende is dan bijna zo goed als omsingelt door water. Je moet volledig krankzinnig zijn om dit te doen juist voor de herfst met al zijn stormen. Hun fundamenten zullen gewoon wegspoelen. *(Haalt zijn schouders op)* misschien duurt het beleg door zijn eigen toedoen wel minder lang.

Bucqouy
Een koningin moet je soms opofferen om de koning te bereiken. *(Kijkt iedereen aan)* schaak en schaakmat! *(Kleine pauze.).*

van den Bergh
(Met gefronste blik) verklaar je nader Karel.

Bucqouy
Kijk, we weten dat de Staten-Generaal diversies aan het plannen zijn, afleidingsmanoeuvres om ons te onttrekken van Oostende. We weten ook, opnieuw dankzij onze spionnen – er is geen nobeler beroep dan dit heren – dat graaf Maurits van Nassau en raadpensionaris Johan van Oldenbarnevelt niet altijd meer samen door dezelfde deur kunnen. Nassau mag dan over een groot militair inzicht beschikken, van Oldenbarnevelt houdt de centen in het oog. Veronderstel nu dat de twee heren unisono zijn en de Vereinigde Provincies hun tijdelijke koninginnenstuk Oostende opofferen, of voor de schijn nog wat weerstand laten bieden, dan... *(wordt onderbroken).*

Carlos de Robiano
Kolonel dit gaan ze niet doen. Het is hun meest westelijke haven. Ze gaan die nooit zomaar te grabbel gooien.

Bucqouy
(Zichtbaar niet gediend met de onderbreking) ... ik heb uw mening niet gevraagd kapitein ... Het komt er dus mogelijks op neer dat ze Oostende opofferen om alles te concentreren in Brabant, zodat ze daar een groot offensief kunnen opzetten om dan vliegende bliksem door te stoten naar Brussel ... Het Leger van Vlaanderen is nu eenmaal voor het ogenblik voor het grootste gedeelte geconcentreerd rond Oostende. Ik mag er ook aan herinneren dat de Hollanders via de Engelsen Vlissingen in handen hebben, niet dat ze daar onverwijld gelukkig mee zijn.

van den Bergh
Kolonel Bucqouy, met alle respect, maar uw redenering is niet meer dan wat koffiedik kijken. Ik kan niet in het hoofd van de aartshertog zien, maar laten we van de veronderstelling uitgaan dat het beleg nog een maand of drie, vier aanhoudt. Het is dan zo goed als winter. Wie zegt dan niet dat Albrecht zijn leger terugtrekt om het te laten overwinteren. Misschien hopen de Staten daar zelfs op.

de Bonours
Met permissie kolonel. Ik denk dat de Leden van Vlaanderen dat niet zullen aanvaarden. Het zal de aartshertog ook gezichtsverlies doen lijden bij zijn zwager koning Filips.

Bucqouy
Of omgekeerd kapitein de Bonours. Misschien legt Albrecht zijn boontjes te week op het feit dat de Staten in de winter door het vele ongure weer hun bevoorradingen vanuit zee zullen staken.

van den Bergh
(Zucht) ... rustig heren, zo geraken we niet verder. *(Kijkt naar de grondplannen)* de Bonours, veronderstel nu dat ze de Groenendijk doorgraven, betekent dit dan, dat al onze loopgraven ter plaatse onder water zullen lopen? Dat er door eb en vloed geen houten spaander ervan overblijft?

de Bonours
Dat is zo goed als zeker kolonel. Daar komt nog bij dat bij hevige stormen al de rest van ons houten schuttingwerk zal wegspoelen.

van den Bergh
(Zucht) dan wordt het tijd dat we vaart steken in het verhinderen van hun bevoorradingen. We moeten die Geuzen uithongeren. Er is geen andere keuze. Ik stel voor Karel, dat we verder werk maken van de twee grote platformen waarvan de fundamenten bijna klaar zijn. Eén in het westen, over de oude haven en één in het oosten over de Geule. *(Vastberadener toon)* Een grote cavalier in het westen. Ik veronderstel dat dit in de volksmond al gauw Grote Katte zal worden genoemd en een lang rechthoekig platform in het oosten, vlak achter de afgegraven duinen bij de polder van Bredene. Luysbos, heet dat daar. We proberen dan de zoetelaars de stuipen op het lijf te jagen door hun bootjes te verhinderen om bij de cargo's te geraken. Verhongeren zullen we ze, die Hollanders.

de Robiano
Niet alleen voedsel kolonel, maar ook alle legermateriaal dat Oostende gevraagd heeft kunnen we zo tegenhouden.

van den Bergh
Dat spreekt vanzelf. *(Kijkt naar Bucquoy, kucht schrapend uit zijn keel)* begrijpelijke aanvullingen op een hypothese zijn niet interessant genoeg om dit exclusief te vermelden. *(Grimas op het gezicht van Bucquoy en de Bonours. Geen reactie van de Robiano)* Nee heren, wat mij zorgen maakt is hoe dat Vere hierop zal reageren?

de Bonours
Er is een mogelijkheid kolonel dat generaal Vere *(bekijkt grondig de plannen)* de oostelijke contrescarp/buitenoever laat doorbreken, zodat... *(wordt onderbroken).*

Bucquoy
Zodat er aan die zijde een nieuwe haven kan komen buiten het bereik van ons geschut. Al onze inspanning worden zo tevergeefs.

van den Bergh
Zo ver zijn we nog niet. We gaan in ieder geval beginnen met de bouw van de Grote Cavalier en Luysbos. De kanonkogels van Luysbos kunnen zeker de volledige brede bereiken van de Geule, tot zelfs ver over de oude stad heen. Als Vere zijn haven wil installeren zal hij er toch rekening moeten mee houden.

Bucquoy
Net zoals wij er ook rekening moeten mee houden dat hij zijn haven met nieuwe verdedigingswerken zal beschermen.

van den Bergh
Dat is zo Karel. Daarom dat we zijn manschappen de kans niet mogen geven om veel werken uit te voeren ... de Bonours, hoe staat het met uw strekdam?

de Bonours
De ingenieurs zijn er mee bezig kolonel. *(Twijfelt)*... ze laten wel blijken dat ze mij op de bouwwerf liever kwijt zijn dan rijk. Ik hinder hen zogezegd te veel met mijn adviezen. Die techneuten hebben het toch wel hoog in hun bol. Een beetje minder verwaand mag ook wel.

Een beminnelijke glimlach van beide kolonels richting de Bonours.

Bucquoy
(Amicaal) niets van aantrekken kapitein. Laat de schoenmakers bij hun leest blijven. Wij hebben andere katten te geselen.

van den Bergh
Dat is het zeker. Zijn de blokschepen, onder begeleiding van die jonge Spinola, al onderweg uit Nieuwpoort? Wat is zijn voornaam alweer?

de Bonours
Federico kolonel.

Bucquoy
Italiaans voor Frederik, mon amie.

Zacht gelach van beide kolonels. de Robiano doet ook een poging ertoe, maar dit gaat hem moeilijk.

de Bonours
... De schepen zijn gepland voor de komende dagen kolonel. Maar als ik mijn opinie mag geven, wil admiraal Spinola vooral zijn kunstjes tentoonspreiden op zee. Hij wacht een geschikt moment af om een conflict uit te lokken met de oorlogsbodems van de Staatsen.

Bucquoy
Kapitein, dat is niets nieuws onder de zon ... ik dacht dat de jonge Spinola volledig ten dienste stond van de aartshertog, of zie ik dat verkeerd?

de Bonours
Kan ik u niet op antwoorden kolonel.

Bucquoy
Wees dan voorzichtig met veronderstellingen kapitein. Zonder dat je het weet verzeilen we in verborgen agenda's en complotten. Madrid doorkruist de plannen van Brussel. Het klinkt in ieder geval Europees *(lichte grinnik).*

van den Bergh
Karel *(haalt zijn schouders op)* het is niet aan ons om daar commentaar op te geven. Kunnen we, als we toch moeten wachten op die schepen, geen oplossing bedenken om de haveningang zo vlug (als) mogelijk te blokkeren?

Bucquoy
Collega, laat ons daar nu niet al te moeilijk rond doen. We kunnen ook gewoon visnetten gebruiken. Brengen ze naar de meest ondiepe plaatsen in de haveningang en vullen die ter plaatste op. Voilà.

van den Bergh
Hebben we dan zoveel visnetten in voorraad?

Bucquoy
Och, Frederik, die zullen wel te vinden zijn. Vaardig een order uit. Bestel ze desnoods in Holland. In Bredene zul je ook wel vissers vinden die nieuwe netten kunnen breien of oude herstellen.

van de Bergh
In Holland gaan ze goed lachen als ze te weten komen dat hun visnetten gebruikt worden om hun geliefd roversnest te blokkeren.

Bucquoy
Moet je allemaal niet te veel van aantrekken. Het zijn protestanten, calvinisten. Hun god laat ongebreidelde handel toe. Waarom dan niet een paar netten leveren aan de vijand. Er bestaat geen stinkend geld voor een kapitalistische calvinist. De rekening moet gewoon kloppen en de eindfactuur betaalt. Je onderhandelt veel beter met een rigide zakelijke protestant dan met een neringdoende corrupte katholiek als je waren wil bekomen.

van den Bergh
(Kucht) interessante denkwijze Karel. Je zult wel gelijk hebben ... de Bonours, je weet wat te doen.

de Bonours
Jazeker kolonel *(groet beide kolonels en af).*

Onopvallend en geleidelijk aan is er minder lichtinval.

van den Bergh
Karel, weet jij waar de aartshertog zich voor het ogenblik bevindt?

de Robiano
(Springt in nog voor Bucquoy iets kan zeggen) Hij was gisteren in Nieuwpoort kolonel. Deze avond zal hij de mis lezen in Fort Isabella waarna hij ter plaatse zal dineren met de prinses. *(Glimlacht)* in candlelight *(opnieuw glimlach).*

Bucquoy
(Kijkt met bedenkelijk blik naar vdB. Beiden dan naar de Robiano) U hebt blijkbaar informatie uit eerste hand.

de Robiano
(Afgestreken gezicht) euh, een toevalligheid kolonel. Het was, het is haar hofdame doña Leonoro die mij zulke gebeurtenissen weet te melden.

Bucquoy
Zo, dat is sterk! Een eerste hofdame die een juist afgewassen officier inligt waar en wanneer haar soeverein ter plaatse is. Er zijn blijkbaar geen geheimen, *(bekijkt de grondplannen en kijkt opnieuw richting de Robiano)* noch discretie. U waagt zich op glad ijs de Robiano. Hopelijk beseft u wat voor vijanden de aartshertog heeft. Door het rondbazuinen van dergelijke informatie kunt u het leven van hem en de aartshertogin in gevaar brengen. Vooral nu dat generaal Vere zoveel belangstelling heeft in 'zijn' polder die notabene bij wijze van spreken op een armlengte ligt van Fort Isabella.

de Robiano
... Ik denk dat u mij verkeerd begrijpt kolonel. Het is helemaal niet mijn bedoeling om... *(wordt onderbroken).*

Bucquoy
Uw bedoeling lijkt mij perfect duidelijk. Ik moet u waarschuwen de Robiano. De aartshertog heeft al voor minder mensen laten ophangen. *(Kijkt met vestandhouding naar vdB)* U kunt beschikken.

de Robiano
(Twijfelt of hij nog iets gaat zeggen. De beide kolonels kijken met volle aandacht naar de plannen. Podium draait door) euh, ik, ik heb … *(kijkt naar beide heren en af).*

Zevende scène

Fort Albertus, zelfde opstelling zoals in de eerste scène van het derde bedrijf. Op de gedekte tafel staan een tweetal meerkoppige kandelaars. De lichtinval moet intimiteit weergeven. Albrecht maakt een ontspannen indruk. Isabella niet. Beiden zitten aan de respectievelijke uiteinden van de tafel. Beiden wachten op hun maaltijd. De glazen/bekers zijn leeg.

Isabella
(Geprikkeld) Albrecht, was het nu echt nodig dat we halsoverkop/holderdebolder van fort moesten veranderen. Sint-Isabella is toch veilig?

Albrecht
(Vriendelijk) o, lieveling, volgens kolonel Bucuoy is het hier veiliger. Er wordt nogal hevig gevochten in de buurt van Sint-Isabella. Het is trouwens je hofdame Leonora die er verantwoordelijk voor is. Haar loslippigheid tegenover die jonge officier heeft ons doen verkassen. Is er misschien iets gaande tussen die twee?

Isabella
Carlos de Robiano bedoel je. Dat is nog een jongentje, een groentje met wat haantjesgedrag. Maar je hebt gelijk, Leonora moet haar mond houden als dat nodig is. Het is de paus Albrecht die de Robiano naar hier gezonden heeft, weet je nog. Om te leren hoe het er tijdens een beleg aan toegaat.

Albrecht
Hij leert in ieder geval vlug genoeg andere dingen.

Isabella
(Nurks) Ja, dingen die jij misschien ook moet leren *(kleine pauze).* Hoelang gaat trouwens dat beleg nog duren? Het ging toch allemaal in één twee drie gedaan zijn? Alles was toch voorbereid? Zei je mij niet dat 'Oostende moet getroffen worden in het hart door een ijzeren lans waarvan het lemmet in goud bekleed het monster definitief het zwijgen oplegt' Of heb je dat zo geschreven naar de Heilige Vader om nog meer absolutie te verkrijgen van de aardse zonden die je zo verafschuwt. *(Lacht)* het eeuwige dilemma tussen geest en lichaam. *(Staat op)* lust, vlees en ziel.

Albrecht
Isabella, Je verliest jezelf weer in vrouwelijk hysterie. Wat heb ik nu weer misdaan om je zo te mogen ervaren?

Isabella (I.) gaat opnieuw zitten, neemt een serviet, doet het vouwend naar haar mond waardoor het bedekt is, en kijkt Albrecht (A.) starend aan.

... Je hebt gelijk. Ik heb het anders ingeschat. Een beoordelingsfout. *(Vouwt zijn handen die hij onder zijn kin brengt, laat zijn hoofd erop rusten.)* Een hardnekkigheid van de Hollanders,

geholpen door een Engelsman die zich nu gekwetst laat verzorgen in Zeeland. *(Kijkt op naar I.)* maar die zeker terugkomt. Het komt erop neer lieve Elisabeth, mijn infante Isabella van Spanje dat ik meer tijd nodig heb. Meer tijd, meer manschappen ... en meer geld.

Isabella
(Legt haar serviet op tafel, schudt haar hoofd en kijkt A. strak aan) dat heb je niet, mijn lieve Albrecht, Prins van het Heilige Roomse Rijk. Je hebt niet meer tijd, niet meer manschappen en zeker niet meer geld. Oostende is een slokop van gouden munten. Denk je nu werkelijk dat mijn broer Filips het zal blijven opbrengen om geduldig te zijn? Nee *(schudt haar hoofd)* Albrecht. *(Geleidelijk minder licht. Staat op en gaat richting A. Gaat achter hem staan, masseert even zijn schouders, omhelst hem en begint zachtmoedig te praten nabij zijn oor. Lichte spot gericht op beiden.)* Weet je Albrecht, als wij geen kinderen hebben gaat Vlaanderen en alles wat erbij hoort terug naar de Spaanse kroon. Ik denk niet, lieveling, dat je dat verkiest?

Albrecht
... Liefste *(houdt haar handen vast)*, we hadden een kind. Jij had een klein wezentje in je buik. Het is naar de hemel gegaan waar het nu een engelenkindje is tussen de andere kinderen. *(Kust haar handen.)* God had een reden om zo te handelen ... Weerstand Isabella, weerstand tegen het onbegrijpelijke goddelijke is zo vaak een teken van aardse onmacht en het speelveld van de duivel.

Isabella
(Gaat op zijn schoot zitten) God heeft geen reden gegeven *(geeft hem een zoen)* om het niet opnieuw te proberen. Als man en vrouw, verbonden door God, word je toch veronderstelt om aan de ... 'vleselijke' plichten te voldoen *(geeft hem nog een kus, nu wat langer).* 1 van de gevolgen daarvan is dat de vruchtbare akker voldoende ingezaaid wordt door het zaad dat daarbij vrijkomt. *(Kijkt in zijn ogen.)*

Albrecht
(Spot uit, geleidelijk meer licht zoals in het begin van de scène.) Isabella, dit is nu niet de plaats noch de gelegenheid daarvoor. Na het beleg zal er tijd genoeg zijn voor een beetje, hoe zal ik het benoemen … wulpse frivoliteit *(probeert I. te kussen, maar draait haar hoofd. Staat op en gaat richting haar stoel.)* Isabella ...

Isabella
(Boos) Na het beleg wat wulpse frivoliteit … *(Misnoegt)* weet je wat, mijn beste Graaf - gemaal, je mag alleen dineren. Ik ga onmiddellijk terug naar Nieuwpoort. Jij met jouw beleg. Jouw groot strategisch inzicht. Het kan nog jaren duren. Je vergeet één ding Albrecht, ik word ouder en jouw grote God heeft het zo gewild dat de vruchtbaarheid van de vrouw achteruitgaat bij het stijgen van de jaren. *(Gaat richting af en af).*

Albrecht
(Luid) Isabella wees toch redelijk. Wat ga je doen? Het is volledig donker buiten. *(Roept)* de weg naar Nieuwpoort zit vol gespuis.

Isabella
(Off stage, roept terug. Fade-out.) Dat zal jouw zorg niet zijn. Hou jij je maar bezig met je minnares Oostende. Je bezorgdheid is overbodig. Ik zal er mij ook 1 zoeken ... *(Nog moeilijk verstaanbaar)* ik zal mij ook een minnaar zoeken ...

Albrecht
(Gaat opnieuw zitten, kijkt naar boven en vervolgens naar de tabernakel) waarom maakt U het mij toch zo moeilijk? … *(kijkt voor zich uit)* sinds jongs af aan was er het verwachtingspatroon. *(In de verte opkomende kanongebulder)* Albrecht moest dit, Albrecht moest dat. Albrecht is bestemd voor de kerk. Maar nee. Plotseling vond de koning dat ik trouwen moest met zijn dochter, Isabella Clara Eugenia. Het was politiek beter. Nu wordt er verwacht dat ik haar kinderen geef. Liefst zoveel mogelijk, zodat er toch een paar de volwassen leeftijd bereiken. *(Staat op. Het gebulder is vlakbij. A. roept)* en nu is er die Engelse pitbull Vere. Waarom doden ze die Cerberus niet?! *(Black out of doek).*

Vijfde bedrijf

Eerste scène

Bureel van de gouverneur is leeg. Naast het tafeltje van Fleming is er een dito meubelstuk bijgezet. Grauwe lichtinval. Buiten het bureau rookwolken. Af en toe geluid van heftige mortierinslagen. Deur vliegt open. Vere komt met vast tred binnen, heeft een rode vervuilde bandana om het hoofd. In zijn kielzog: kolonel Uitenbroeck en page Henri Hexam. Weinig achter, enkele officieren. Daarachter kolonel van der Noot, Fleming en de Terre. Vere schopt een stoel weg.

Vere
(Heftig richting publiek) hoe is het mogelijk dat ik met zo'n stelletje amateurs ben opgescheept! Zelfs het minste van wat je vraagt wordt niet gedaan. Je vraagt om de bastions/bolwerken te bewaken en het gebeurt maar voor de helft. Je beveelt een tegencharge en de manschappen doen het in hun broek van de angst. *(Draait zich om en roept naar zijn gevolg)* Ze schieten dan nog verdomme op hun eigen strijdmakkers! Frindly fire, eigen vuur! ... Imbecielen! ... *(Schudt zijn hoofd ontkennend)* stel je voor, ze doden hun eigen kompanen omdat het volgens de officieren om de vijand ging ... Bende amateurs. Niets minder dan een grote bende amateurs zijn jullie ... *(Richting publiek)* de schijtkakkers draaiden hun kar door een beetje tegenstand en werden genadeloos neergemaaid door bevriende kogels. *(Schudt opnieuw met zijn hoofd en blaast. Raapt de stoel op)* tientallen doden en een veelvoud aan gekwetsten zijn het resultaat. De papen zullen er de hand in zien van de almachtige. De teven! *(Gaat naar de tafel met de stoel in de hand en zit neer. Rustig)* Heb jij daar iets op de zeggen Uitenbroeck,

Uitenbroeck
Generaal, ik heb daar niets op zeggen. Tenzij dat het weer, de mist en de donkerde van de nacht ons de duimen hebben aangeschroefd.

Vere
Wat een kletspraat. *(Kijkt naar de andere officieren)* ... zijn er onder jullie die een beter antwoord hebben? … Nee, dat dacht ik wel. Ongelooflijk dat ik met zulke mensen zit opgescheept ... *(Roept)* Fleming waar ben je? Hebben de Staten al gereageerd op mijn vraag voor extra manschappen?

Philippe Fleming
(Wurmt zich tezamen met van der Noot een weg door de officieren. Enkele ogenblikken later gevolgd door de Terre) de Staten-Generaal hebben het nog niet kunnen bevestigen excellentie. Uw vraag om nieuwe strijdkrachten is, euh, onder voorbehoud.

Neemt plaats achter zijn lessenaar, met naast hem, aan een gelijksoortig tafeltje, van der Noot. de Terre positioneert zich links naast de grote commode.

Vere
(Gepikeerd) onder voorbehoud? Je bedoelt dat graaf Maurits het niet ziet zitten om nog eens 2000 man te sturen naar een uitzichtloze situatie. Het is te begrijpen. Hij laat ze waarschijnlijk liever afslachten tijdens het beleg van een andere klotestad. Rijnberk bijvoorbeeld. Ongehoord hoe die Nassau zich laat gelden. Oostende is een horige geworden in zelfkastijding. Sla me halfdood en de hemelpoorten zullen geopend worden. Ik dacht dat dat meer eigen was aan de katholieken, niet aan de Geuzen. *(Komt tot bedaren)* kolonel Uitenbroeck, wil je nog eens de briefing, de bloemlezing over deze stad hier, voordragen, die je mij deze morgen zo mooi hebt gegeven. Maar nu ten overstaan van al deze waardeloze heren. *(Zwaait met een hand naar de andere officieren. Uitenbroeck twijfelt, kijkt richting van der Noot en Fleming. Haalt een half blad tevoorschijn).* Wel, komt er nog iets van? Laat iedereen horen hoe dat koninklijke zandhoop aan de Vlaamse kust kreunt onder de pijn, de ellende, het verdriet van een winters doorregent beleg. *(Staat op en begint te ijsberen op het podium.)*

Arnoud Uitenbroeck
… De situatie in Oostende is precair. Door het ongure weer van de laatste tijd zijn er nog weinig versterkingswerken over van de bastions/bolwerken en de loopgraven. Er wordt ook zeer veel hout opgebrand om de koude te verdrijven. Zelfs de palissades en andere houten verdedigingswerken moeten eraan geloven. De onophoudelijke regen maakt dat iedereen voortdurend doorweekt is. Ziekten aan de longen, dysenterie, slijmhoest, het houdt maar niet op. *(Twijfelt)* chirurgijnen hebben al tenen en voeten moeten afzetten van soldaten in de loopgraven omdat ze rot werden door de vochtigheid en de koude ... In de weinige stilte van de nacht is er een invasie aan ratten, met velen lopen ze over de markt op zoek naar eten. Ze kruipen over de mannen als ze liggen te slapen, bekijken ze goed en beginnen te peuzelen als ze denken *(slikt)* dat het kan. De doden worden genummerd in plaats van een naam te geven. We missen ook veel mannen op het appel, waarschijnlijk door desertie en overloping… *(wordt hard onderbroken door Vere).*

Vere
(Met luide stem, richting vdN) van der Noot, wat denkt u? Zweepslagen of ophanging? U als expert! *(Geen reactie van vdN. Beladen stilte. Gesakker van Vere. Stilte…)* Doe verder aan je declamatie kolonel.

Uitenbroeck
Euh, doordat de mannen zo uitgeput zijn sneuvelen velen onder hen tijdens confrontaties met de vijand. Wat voor de Spanjaarden een signaal is om te blijven doorvechten. *(Op dreef)* daar komt ook nog bij dat onze bevoorrading vanuit zee meer en meer onder druk komt te staan, bijna onmogelijk wordt. De aanleg van die strekdam, respectievelijk de gedeeltelijke ingebruikname van de twee grote platvormen aan de westelijke en oostelijke haven jagen de zoetelaars de stuipen op het lijf. Iets positief is dat de blokkade van de Geule met stenen en alles wat ze konden vinden – ze hebben zelfs verschillende schepen laten zinken – niet 100 procent effectief is. Dat neemt niet weg dat de kremers zich telkens in een dodelijke flessenhals moeten manoeuvreren om naar en van de cargoschepen te gaan. De kanonnen die

geïnstalleerd zijn op het platvorm Luysbos op Oosteroever weten dat ook. Het resultaat is dat de handelaars nauwelijks nog te bewegen zijn om Oostende van waren te voorzien.

Vere
Je mag stoppen Uitenbroeck. Je relaas wordt nogal eentonig, vervelend zelfs. (*Kijkt om zich heen)* is er iemand onder jullie, briljante geesten zoals jullie zijn, die een licht in de duisternis kunnen zijn?

Karel van der Noot
(Luid) betaal die marktkramers de prijs voor hun waaghalzerij en de bevoorrading is al ten dele opgelost.

Vere
(Minachtend) zei de kolonel achter de schoolbank. Dat ik daar nog niet aan gedacht had. Wonderbaarlijk in eenvoud. *(Sakkert)* ongelooflijk! Zijn er nog andere geniale ingevingen die jullie met ons willen delen?

Fleming
… Excuseer gouverneur, maar ik denk dat het voorstel van de, euh, oud-gouverneur niet in dovemans oren zal vallen bij de Staten-Generaal. Gezien, gezien de situatie in de stad nogal alarmerend is.

Vere
Fleming, we kunnen geen dagen wachten op het antwoord van de Staden.

Fleming
Hoeft ook niet excellentie. Het is onmiddellijk toepasbaar. We hebben daar een enveloppe voor, gespijsd door de zoetelaars zelf.

Vere
Hoe bedoel je?

Fleming
Wel, de afspraak, die al jaren geldig is, is dat de zoetelaars een deel van hun winstmarge in een speciale kas stoppen, die dan vervolgens gebruikt kan worden om noodsituaties te contenteren. De stuivers zijn ruim voorhanden. De Staten-Generaal zal zeker geen bezwaar aantekenen.

Vere
Con-ten-teren ... Fleming, het begint werkelijk mijn voeten uit te hangen met je taalgebruik. We hebben dus een appeltje voor de dorst. Geef meer uitleg.

van der Noot
(Springt in) het is een soort belasting aan de bron excellentie, zeg maar een heffing op de ambulante handel. En met dien verstande, dat ze het bedrag niet mogen doorrekenen aan hun klanten. Daarom ook dat de opzichters, die die koopwaar moeten controleren zo weinig geliefd zijn. Mochten de zoetelaars durven dan worden die verbasterde tollenaars levend begraven.

Algemeen gegniffel, behalve Vere.

Vere
Heren, een oorlog moet voor iedereen betaalbaar blijven. Behalve voor de Spanjaarden *(lacht).* We hebben geen tijd te verliezen. Wie gaat die handelaars opruien? Ze zo hoorndol maken dat ze hun leven wagen voor het slijk der aarde. *(Schamper)* voor wat hen rechtmatig toekomt. De sukkelaars!

Francesco de Terre
Met permissie gouverneur. Ik denk dat we daarvoor de ideale persoon in huis hebben.

Vere
O ja? *(Gaat naar de Terre).*

de Terre
Een zoetelaar uit Zeeland excellentie, Cornelis Moeskops. Is zowat de kampioen van de zoetelaars. Beschouwd zichzelf als de woordvoerder van hen.

Vere
Is dat die man die mij bij aankomst verwelkomde op de kade? En wie is die vrouw die bij hem was? Te groot en te mager naar mijn smaak.

de Terre
Dat is Griet Pekel Sir Francis. Komt uit Bredene. Ze trekken veel met elkaar op, misschien een beetje te veel als u het mij vraagt.

Vere
(Schamper) die twee hebben elkaar dus gevonden, hmm, olijk koppel. Ze kunnen onmiddellijk auditie doen voor een komisch toneelgezelschap. *(Kijkt naar Fleming.)* Goed, luister de Terre. Doe een voortel aan die kwakzalver dat we aan de zoetelaars een vergoeding geven van zes stuivers per afgeleverde lading, met dien verstande dat het de moeite moet zijn. En doe daar bovenop nog de toegeving dat we bereid zijn de opgelopen schade aan hun gammele sloepen te vergoeden. *(Kijkt naar de officieren, schouderophalend)* zijn we niet genereus?

de Terre
Dan ga ik nu onmiddellijk gouverneur *(af).*

Vere
(Gaat pratend terug richting tafel. Heeft een vermoeide indruk.) heren, er rest mij niet veel meer te zeggen. Ik overweeg om morgenavond een nieuwe aanval te doen, juist na zonsondergang. Bedoeling zal zijn om de nieuwe haven mogelijks definitief te vrijwaren van de Spanjaarden. *(Zet zich neer en zucht)* als we daarin slagen zou het een motivatie kunnen zijn voor de handelaars om hun roekeloosheid nog wat meer aan te moedigen. Jullie mogen gaan.

Officieren met geroezemoes af. Page Hexam gaat naar de commode en leunt er wat nonchalant tegen aan.

Kolonel van der Noot, ik heb een opdracht voor u. Ik wil dat u bekijkt hoe en waar we het beste een nieuw bolwerk/een nieuwe halve maan kunnen aanleggen die extra bescherming kan bieden voor de haven.

van der Noot
(Staat pratend op, gaat richting tafel en zoekt naar enkele grondplannen) Daar ben ik het volledig mee eens 'meneer de gouverneur'. Natuurlijk moeten we wel rekening houden dat de Spanjaarden dat niet zomaar zullen laten gebeuren. Maar het is te proberen waard *(af).*

Vere
(Kijkt naar Hexam die zich onmiddellijk recht) Henri, jij mag de kolonel vergezellen. Het zal een goede les voor je zijn.

Hexam
Zeker Sir *(spoed zich achter vdN en af).*

Tweede scène

Vere
(Zit naar Fleming te kijken) ... Fleming, hoelang heb je met je Engelse penvriend gecorrespondeerd?

Fleming
O, toch wel een tiental jaar, als het niet langer is. Tot juist voor zijn dood. Is gestoven aan tyfus.

Vere
(Verandert naar meer open houding) ... Ja, ik ken dat. Het is een smerige ziekte waar je niet veel aan kunt doen. Het komt als een schaduw op je af, neemt bezit van lijf en leden. Tot je uiteindelijk die schim zelf wordt. *(Doet zijn bandana af, wrijft over zijn hoofd. Staat op. Wandelt naar -, en richt zich tot het publiek.)* Weinig later komt de man met de zeis, zet zijn zandloper nabij je hoofd. Wacht geduldig. Telt de doorlopende zandkorrels. Luistert met grote aandacht naar de doodsreutel. Een bijna, niet waarneembare grijns verschijnt op zijn

doodskop. En dan, één uithaal is genoeg. *(Draait zich richting Fleming.)* Mijn vader is ook gestorven aan de tyfus, net als mijn oom. Die twee waren als twee handen op één buik.

Fleming
Mijn ... excuses excellentie, mocht ik bij u, onaangename herinneringen naar boven gebracht hebben.

Vere
Het hoort bij het leven Fleming. *(Gaat richting zijn bureau, gooit zijn hoofdverband op tafel en gaat zitten op de hoek zitten richting Fleming.)* Als ik mij nog goed herinner, vertelde je mij dat je briefschrijver uit Yorkshire kwam?

Fleming
Ja excellentie, uit Yorkshire.

Vere
Prachtige streek. Het Noorden van Engeland. Idyllisch, verlaten door Jan en alleman. Je zou bang zijn om ook maar iets aan het landschap te willen veranderen. God heeft zich niet vergist tijdens zijn derde werkdag. Het was gewoon zijn pink die af en toe een indruk achterliet in het land dat hij schiep.

Fleming
Fergus kon zeer bloemrijk schrijven over de groene heuvels en dalen Sir Francis. Zijn zinnen waren soms te breed en te lang. *(Lacht)* het was niet ongewoon dat je een alinea soms drie - viermaal moest lezen voor dat je de eerste zin ervan begreep. *(Beminnelijk glimlach)* ik heb van hem geleerd dat je een landschap op ontelbare manieren kunt beschrijven, maar ik wil u daar niet mee lastigvallen excellentie. Fergus was volgens mij knettergek, wat door zijn ziekte nog veel malen werd vergroot.

Vere
(Amicaal) hou je niet in Fleming. Ik ben één en al luisterend oor. Mijn neef Edward is ook zo'n taalgek. Zodanig erg dat hij zijn volledig vermogen heeft weggeschonken aan allerlei onnozelheden in het theater. Hij gooide met sponsorgelden naar gezelschappen die tweemaal op niks trokken. Nu nog steeds kan hij het niet laten om zijn ideeën, grote literaire schetsen voor toneelstukken, zomaar te grabbel te gooien naar iedereen die het uit de modder wil halen en vorm wil geven ... Een getalenteerde bard uit Stafford-Upon-Avon maakt daar nu waarschijnlijk dankbaar gebruik van. De naam zal ik niet noemen, want daar komt ellende van ... Je moet weten beste secretaris dat mijn neef nu wordt onderhouden door een jaargeld dat afkomstig is van koningin Elizabeth. De enige voorwaarde is dat hij zich gedeisd houdt en geen commotie meer veroorzaakt door toneelfratsen en amoureuze schandalen. Want buiten het theater zijn er ook de vrouwen ... Ziehier het merkwaardige leven van Edward, 17de graaf van Oxford.

Fleming
... Euh ... sta mij toe excellentie dat ik daar niet veel kan opzeggen ... Ik denk dat ieder mens zich probeert te verwezenlijken. Sommige op een heel ongelukkige manier. Fergus was ook zo iemand. Het komt erop neer dat hij woorden verzon omdat hij het/een woordenboek te beperkend vond. Hij had het dan bijvoorbeeld over de vogels die tsjilpen, koeien die loeien, ezels die bulken en hanen die kraaien. Het geluid van de natuur wou hij in woorden beitelen. Helaas, het lukte hem niet. *(Draagt voor)* 'Bloeiende bloemen in een dal met dansende bijen op een achtergrond van druppelende regenbogen geschilderd met kwasten van jong varkenshaar'. Hij wou die sensatie allemaal kunnen neerschrijven excellentie, maar steeds miste hij het parool. Daardoor was hij diepbedroefd. Op het laatste vond hij dat God hem in de steek liet met de logos waarna hij zo verlangde. *(Gelaten zucht.)* En dan huilde hij in zijn brieven met woorden in een taal die niemand begreep, behalve hijzelf.

Vere
(Honend. Kijkt naar boven) 'Mijn God, mijn God, waarom hebt u mij verlaten'. *(Opnieuw honend)* er bestaat ook zoiets als de brandstapel Fleming.

Fleming
(Ernstig) O, maar hij zag hoop in zijn helderste momenten. Hoe meer dat we taal begrijpen, hoe minder dat we het zullen gebruiken vond hij. Waarom al die moeite doen om schoonheid te beschrijven als de ander de woorden niet begrijpt. Beter is, om gewoon te genieten van de dingen en het nadien los te laten zoals een nachtvlinder die wordt opgemerkt door een vleermuis.

Vere
(Proest het uit richting publiek) wil er iemand extra bundels brandhout halen. We hebben de leer van een ketter die niet goed wil branden. Stuur een bode naar de Spanjaarden met een vraag om hoogdringend een inquisitie te installeren *(lacht).*

Fleming
(Schouderophalend) aan het einde van zijn leven begreep ik niets meer van zijn brieven. Denk dat hij totaal weg was in het hoofd. Hij schreef ook vaak over lekkere paddenstoelen die hem dichter bij God brachten. Knettergek was hij excellentie. Knettergek.

Vere
... Jij hebt rare vrienden Fleming. Misschien zegt dat veel over jezelf. Nu over iets anders *(Kijkt om zich heen)* ik ken een vrouw die afkomstig is uit Yorkshire. Ze is daar opgegroeid in een voorname familie met relaties in de hoogste regionen, zelfs koninklijke.

Fleming
(Kijkt naar Vere. Voorzichtig) wel, excellentie, ik, ik heb me de afgelopen weken regelmatig afgevraagd of er geen vrouw bij u hoort? U komt soms zo, hoe moet ik het vervatten? ... Zo onbehouwen over. Ik heb het vermoeden dat u poseert, dat u een pose aanneemt. *(Kucht)* door de brutaliteit die u tentoonstelt, de grofheid waarmee u mensen behandelt, heb ik mij de

gedachte eigen gemaakt dat er in u misschien een groot gemis schuilgaat. Een vrouw, de liefde voor ... U bent jong. U hebt dromen waaruit passie kan komen.

Vere staat met gespannen houding op, draait zich om. Gepalmde handen op zijn rug, benen gespreid. Kijkt met ijzeren gezicht richting publiek.

Een Lancelot die verliefd geworden is op zijn Guinevere met als gevolg, het fameuze loyaliteitsconflict tegenover zijn liege, zijn heer, zijn vorst … En dan uiteindelijk het ultieme, het verr… *(wordt brutaal onderbroken door Vere die zich bliksemsnel omdraait).*

Vere
Zwijg verdomme! Met welk recht heb jij, stuk ellendige pennenlikker, de pretentie om mij de levieten te lezen!

Fleming
(Geschrokken, voelt zich zeer ongemakkelijk) ik wil u helemaal niet de les lezen ... Ik wil, ik wil u mijn excuses aanbieden indien dit zo bij u overkomt excellentie.

Vere
(Roept) Zwijg, zwijg! Hou die bek in je rotte kop toe! *(Gaat naar Fleming, grijpt hem bij zijn revers, sleurt hem recht, snoert zijn keel toe.)* Heb jij ooit een vrouw bemint zoals ik dat gedaan heb!? *(Zijn stem vermindert vlug in decibel. Gaat geleidelijk aan trager praten. Laat Fleming zachtjes los.)* ... Nee, dat heb jij niet. Jouw lenden kunnen zulk een hartstocht niet aan. Ik vrijde met haar al was het voor 1000 man. Iedere stukje van haar lichaam. Ieder haartje van haar hoofd beminde ik ... Ik verloor mij volledig in haar hertachtige ogen. Ik at haar op waar ik het kon. *(Komt in emotionele nood.)* Ik vrijde niet alleen met haar lichaam maar ook, maar ook met haar ziel ... Ik heb de hemel mogen ervaren Fleming. Het summum van eenwording met een vrouw, een godin. *(Zet Fleming voorzichtig terug neer en kijkt in gedachten voor zich uit)* ... God is een vrouw, secretaris … 'Eritis sicut Deus, scientes bonum et malum'. 'U zult zijn als God, kennende goed en kwaad' en de appel werd aangeboden aan een vrouw. De eerste vrouw, omdat al het menselijke uit haar komt ... Het verstand is vele malen groter bij haar dan bij de man Fleming, een sukkelaar … Zijn fallus doet niets anders dan schreeuwen om kinderlijke bevestiging.

Gaat terug naar zijn stoel, blijft rechtop staan, rammelt tussen zijn papieren. Verder, beladen stilte. Vere kijkt om zich heen. Fleming wordt volledig genegeerd.

Vere
Waar is die verdomde Hexam? Die koorknaap van Westminster? *(Neemt enkele plattegronden, podium begint naar rechts af te draaien. Vere af).*

Derde scène

Zelfde kade uit de eerste scènes van het tweede en vierde bedrijf. Wat extra karren en kratten. Matige lichtinval, de schemering van de avond is ingezet. Er zijn een handvol (tiental) zoetelaars op de kade die hun karige waren inpakken. Cornelis Moeskops echter plooit enkele mooie stoffen doeken en etaleert die op zijn leurderskar. Griet Pekel komt op met een mandje appels. Kijkt rond zich en struikelt bijna, waardoor ze enkele appels verliest.

Moeskops
(Wat geërgerd) Grietje, je benen zitten je weer in de weg. De appels zijn niet bestemd voor de kasseien. Ze zullen beurs worden. Dat kunnen we niet verkopen.

Pekel
Cor, misschien moeten we ook wel opkramen. Het begint avond te worden.

Moeskops
Opkramen opkramen, verkopen moeten we doen. Geef jij mij maar die appeltjes Grietje *(Griet geeft behoedzaam de appels aan Cornelis die hij zorgvuldig op de doeken groepeert).* Zie je Griet, massa doet verkopen. Je moet de mensen een rat voor de ogen draaien, *(grinnikt)* dat hebben ze graag. Laat mijn collega's maar inpakken, wij gaan nog een paar uur doordoen. Als het ware een avondmarktje houden met onze venterskar *(lacht).*

Cornelis rolt inmiddels aandachtig een groot stoffen doek uit van gebroken wit met een brede purperen zoom. Ostentatief toont hij doek richting publiek. Onder de indruk zijnde vouwt Cornelis met grote precisie het doek opnieuw op. Hij hoort half wat Griet zegt.

Griet
Cor ik ben zo moe, mijn voeten doen zo zeer *(zet zich neer op een krat en kijkt naar haar voeten).*

Cornelis
(Is het doek zachtjes aan het strelen zoals je ook met een plaid doet) Griet Pekel, je weet wat ik je beloofd heb *(kijkt guitig naar Griet).* Ik bouw voor jou een kasteel, een paleis. Een palazzo op een van de Zeven Heuvels van Rome. Ik zal de Palatijn kiezen omdat jij, een keizerin waardig, daar een residentie verdiend.

Griet
O Cor, stop met dromen.

Cornelis
Niets geen dromer. Ik zal de stuivers laten rollen in de Tiber zodat er een opgevulde strook van zilver en goud tevoorschijn komt die jouw pijnlijke voetjes vleugeltjes zal doen geven.

Griet
(Wat kinderlijk lachje) Cor! Stop daar nu toch mee. Je maakt me zo week dat ik je nu onmiddellijk zou willen zoenen/kussen.

Cornelis
(Lacht voluit) ik hou je niet tegen, lieve prinses van Rome. En dan weet je nog niet hoe de tuin eruit zal zien. De terrassen zullen met elkaar concurreren om de mooiste bloemen en slingerplanten. Van de Hangende tuinen van Babylon, een wereldwonder, zal niet meer gesproken worden. Maar wel van Palazzo Margherita. *(Lacht)* Palazzo Griet klinkt niet in het Italiaans. *(Met de nodige gesticuleer)* daarom Palazzo Margherita!

Griet kijkt eerst niet begrijpend naar Cornelis, realiseert met mondjesmaat wat hij zojuist heeft beloofd, stormt op Cornelis af en kust hem met overtuiging. Moeskops weert zich met moeite af.

Griet
O jij deugniet *(geeft hem opnieuw een zoen).*

Terzelfdertijd komt Besage op.

Vierde scène

Brakke Besage
Moeskops, stop met vrijen! De kade is geen bordeel.

Griet draait zich om, lacht en gaat naar de uitgestalte producten die ze begint te rang(her)schikken.

Moeskops
Ahaa, meneer Besage. Het is mij altijd een eer om u te mogen ontmoeten.

Besage
Ja, dat zal wel. Mag ik je eraan herinneren dat de avond is ingezet en dat het stadsreglement verbied om nog verder marktactiviteiten te houden.

Cornelis
Ach, niets is zo gezellig als een avondmarkt. De mensen zijn van hun werkdag verlost. Ze zijn losser, ze kopen meer. En trouwens meneer Besage, er zijn nagenoeg geen handelswaren meer. Mijn collega’s en ikzelf durven bijna niet meer naar de cargoschepen te gaan. Het is veel te gevaarlijk. Zonder dat je het weet word je aan flarden geschoten.

Besage
Dat is geen reden om het reglement niet toe te passen. Je hebt 10 minuten de tijd om je boeltje te verzamelen en weg te wezen. Oostende is een belegerde stad, vol met soldaten, geen

vaudeville waar iedereen lekker een avondmarktje meeneemt en omringt door variété een gebraden worstje consumeert. *(Kijkt naar de uitgestalte waren en neemt een paar appels op. Bij een ervan ontdekt hij een zachte plek waarvan het niet de bedoeling is dat de kopers het zouden zien).* Ben je weer de mensen aan het bedriegen? Je bent trouwens nog taxen verschuldigd aan de stad. Als ik terugkom kun je maken dat je hier weg bent *(Besage gaat nog naar de andere zoetelaars, bekijkt vluchtig de koopwaren en gaat richting af).*

De lichtinval neemt gevoelig af. Hier en daar worden toortsen aangestoken die naar het einde van de scène het volledige podium verlichten.

Vijfde scène

Moeskops
(Roept Besage na) Waarom hang jij jezelf niet op! Corpulente belastingsdief!

de Terre op.

Mij het geld uit de zakken kloppen. Mislukte geldklopper ... Een grote jatter, dat ben je! *(Begint samen met Griet in te pakken).*

Griet
Cor, je bent niet mooi als je zo boos wordt. Je bolletje staat dan zo gespannen.

Cornelis
Ach Grietje, waarom maakt die man het mij toch zo moeilijk?

Francesco de Terre
(Staat inmiddels bij de leurderskar van Moeskops) omdat hij de regels toepast die zijn uitgevaardigd door de Vereinigde Provincies. Niet meer dan dat. Jij komt toch uit Zeeland?

Moeskops
(Frank) ja, uit Kapelle. Heb je daar een probleem mee?

de Terre
Beleefd blijven Moeskops. Het zijn de regels die ook door Zeeland zijn opgelegd. Ik kom je een voorstel doen, rechtstreeks van de gouverneur.

Moeskops
(Negeert de Terre en pakt zijn spullen verder in) Aha, hij gaat mij alles vergoeden wat zijn zooitje Engelse soldaten mij gestolen hebben.

de Terre
Doe toch eens normaal Moeskops. Je gedraagt je als een klein jongentje dat zijn speeltje is afgenomen. Luister *(legt zijn hand op de schouder van Cornelis, die het negeert en gewoon*

verder doet met inpakken en verzamelen.) Zeg vervelende kaasvreter! Ga je nu luisteren of niet!? Er vallen stuivers te verdienen.

Moeskops
... *(Kijkt de Terre met een glimlach aan) i*n dit geval, ben ik één en al oor.

de Terre
De gouverneur doet een voorstel om de bevoorrading weer op poten te krijgen. Hij biedt iedere zoetelaar zes stuivers aan om een scheepslading met voedsel en ander gerief naar Oostende te krijgen. Wel goed begrijpend dat hij daarmee een volle lading bedoelt op jullie miserabele scheepjes. De vraag van generaal Vere is of dat jij daar de leiding van wilt opnemen? ... Natuurlijk tegen een vergoeding.

Moeskops
(Met pretoogjes en volledige interesse.) ... Daar valt over na te denken.

de Terre
Daar komt nog bij dat alle veroorzaakte schade opgedaan door het transport, vergoed zal worden. Dat wil niet zeggen Moeskops dat je na iedere afgeleverde lading recht hebt op een nieuwe sloep als de oude wat averij heeft opgelopen door de opdracht. Dat moet je goed duidelijk maken tegenover je medebroeders zoetelaars.

Moeskops
(Gespeelde verontwaardigheid) meneer de Terre, dat spreekt toch volledig voor zichzelf. De generositeit en billijkheid van de staat mag niet uitgehold worden door mensen die van elke gelegenheid een dief proberen te maken. Euh, ik bedoel, euh. Ja. Nou, u weet wel wat ik bedoel he meneer de Terre. *(Kijkt wat geniepig om zich heen en praat dan stiller)* ... misschien een wat moeilijke vraag, maar brengt het mij ook wat extra op? Ik bedoel commissie, organisatiewerk, verzekering enz. U begrijpt dat ik een loodzware taak op mijn schouders neem om alles te coördineren. Ik zal al mijn talenten moeten aanwenden, ziet u.

de Terre
Daar wil ik geen deelgenoot van zijn Moeskops. Je moet maar een beroep doen op je Hollands handelsinstinct. *(Mengt zich onder de andere zoetelaars.)*

Podium is nu volledig verlicht met toortsen.

Zesde scène

Moeskops
(Richting de Terre) ik ben geen Hollander, ik kom uit Zeeland ... Grietje, we gaan er een flinke lap op geven. Breng nog twee kratten en zet ze hier neer naast elkaar, dan stapel ik deze derde er nog op.

Griet
Cor? *(Twijfelt),*

Cornelis
Niet treuzelen Grietje, gewoon doen.

Griet schouwt met twee kratten, zet ze neer, waar Cornelis er nog een derde opzet. Neemt de grote stoffen doek. Plooit die uit.

Cornelis
Grietje, help me eventjes deze toga om mijn borst en lenden te doen, en help me dan om als een romeinse senator mijn spreekgestoelte te bestijgen

Griet helpt met de toga en houdt Cornelis aan alle kanten behoedzaam vast terwijl hij, wat onhandig, op zijn houten talud klautert. Er kan een lichte spot op het hoofd van Cornelis gericht worden. Niet overdrijven, de toortsen zijn de dominante lichtfactor tijdens de volgende scène.

Zevende scène

Cornelis Moeskops

*Kijkt een paar keer aandachtig over de kade heen naar de zoetelaars. Zegt een paar keren duidelijk hoorbaar: '*Geen te lange zinnen Moeskops en las regelmatig pauzes in'. *Haalt een paar keer diep adem. Bundelt de toga in zijn rechter/linker hand, juist boven zijn borst. De andere hand bundelt de toga gedeeltelijk van de bovenste krat. Hij doet een poging om te oreren.*

Mannen, mannen zoetelaars. Zoals jullie zien ... *(Buigt naar Griet en fluistert haar toe)* vul alle bekers die we hebben met bier en doe brandwijn in van die kleine glaasjes, gebruik die mooie Venetiaanse en wacht op mijn teken om ze rond te delen … Mannen, kameraden-zoetelaars *(begint aandacht te trekken)* zoals jullie de laatste weken ongetwijfeld hebben opgemerkt is de handel in Oostende schielijk achteruitgegaan. De vijand, onze belegeraars; de Spanjaarden maken het ons bijna onmogelijk om handel te drijven, terwijl wij, zoetelaars onmisbaar zijn in een oorlog … *(De zoetelaars komen langzaam rond Cornelis staan, hij knikt bevestigend om zich heen.)* Er is geen enkele belegering die het kan volhouden zonder ons, mannen en vrouwen die het leven wagen om de mond te spijzen van Cornelis soldaat. De geschiedenis, de geschiedenis heeft aangetoond wat een verrijking wij zijn voor een leger op oorlogspad. Wat kunnen zij zonder ons? Niets. /Wie levert al die bijkomende diensten dat zij normaal achten? Dat zijn wij. /Wie brengt er kleermakers en barbiers mee? Zeker het leger niet. /Dat zijn wij vrienden. Wij zoetelaars, zijn onmisbaar. /Niet het leger, zelfs geen staand leger kan doen wat wij doen. /Wie zorgt er voor vertier en lekkernijen, wie kruidt het soldatenavontuur met wat extravagantie? Dat zijn wij! /Collega's ik vraag het jullie zeer duidelijk: wat zouden onze oorlogshelden doen zonder ons?

Zoetelaar
Niets!

Licht geroezemoes bij de andere zoetelaars.

Moeskops
Maar is het niet erg, collega's zoetelaars, dat wij de afgelopen weken nog nauwelijks in staat zijn om onze kindertjes, die het zo moeilijk hebben, datgene te geven wat zij zo onontbeerlijk nodig hebben? / Koning winter klopt aan de deur, het wordt kouder en we hebben al uitgebreid kennis gemaakt met de najaarsstormen die hier in Oostende zo voortreffelijk, euh, zo afschuwelijk zijn. /Collega's, vrienden, het kan hier nog jaren duren voor dat het beleg beslecht is. Helaas zijn het onze kindertjes, onze dierbaren, die daar het slachtoffer van zijn. /De Spanjaarden hebben de haven half/gevaarlijk geblokkeerd, zodat we verplicht zijn om te varen in gevaarlijk nauw. /De buiken van de cargoschepen zitten vol met spijs en drank, maar de bazen in Oostende kijken naar ons om ze te lichten. /Wij Hollanders, moeten het maar doen. /Zelf durven ze geen actie te ondernemen, omdat ze weten dat ze weggeschoten zullen worden door de kanonnen die de vijand zo deskundig heeft opgesteld aan de oost- en westkust. /Het is daarom collega's, vrienden dat wij het zullen doen. /Wij Hollanders zullen Oostende bevoorraden. /Wij zullen ons vermannen om de angst te doorbijten om aan flarden te worden geschoten.

Zoetelaar
(Springt onmiddellijk in) dat denk je maar Moeskops! Waarom geef jij hij het voorbeeld niet. Laat jij maar jouw hoofd tot murmel schieten

Iets luider fluctuerend geroezemoes.

Moeskops
Omdat ik vind, omdat ik vind dat daar een prijs moet tegenover staan. /Ik heb bij de autoriteiten aangedrongen om structurele maatregelen. /Ik heb er hen op gewezen dat het geen zin heeft het voedsel te laten verrotten in de ruimtes van de schepen. /En Hier! In deze zo felbevochten stad drinken wij handelaars, soldaten, troebel water die vol zit met beesten en monsters die onze buiken ziek maakt. /Terwijl in de schepen het gerstenat plenst op de ruige golven. *(Doet teken aan Griet om de bekers bier uit te delen, die gulzig worden opgedronken.)* /Collega's, er zijn velen die ons benijden om onze handelsvaardigheden. Grotendeels jaloezie, omdat wij Hollanders het doen in plaats van erover te praten!

Luide instemming van de zoetelaars. Moeskops heeft teken aan Griet om de bekers onbeperkt bij te vullen. Ze kan het tempo niet aan en de zoetelaars beginnen zichzelf bier in te schenken.

Onze compagnieën varen over verre zeeën. Overal waar wij, nobele Hollanders komen floreert de handel. /In Oost-Indië kennen ze ons allemaal. Onze specerijen kruiden de maaltijden op de borden van hongerig Europa, omdat ze weten dat wij Hollanders kunnen onderhandelen. /En het is ook zo! Het is ook zo vrienden, *(stiller)* dat wij de staat helpen

financieren. *(Instemming van de zoetelaars. Er wordt volop gedronken.)* /Een kat vindt haar jongen niet terug in de opeenstapeling van belastingen en accijnzen die de hoge heren van de Vereinigde Provinciën ons opleggen. /Maar *(slikt)*, wij doen het graag, omdat wij zoetelaars, de noodzaak ervan inzien. *(Luid geroezemoes.)* /Zelfs de heldachtige weerstand van onze soldaten in het hart van Oostende tegen de onbeschrijflijke wreedheid van de Spaanse agressie, dat bedoeld is om onze handel het zwijgen op te leggen, wordt gefinancierd door jullie ieder.

Opstandige sfeer en stemmen bij de zoetelaars. Cornelis doet verschillende pogingen om verder te doen.

... Vrienden, kameraden zoetelaars. /Ik heb door onderhandelingen een regeling kunnen bekomen die voor ons Hollanders mogelijks de pijn kan doen verzachten. *(Moeskops kijkt naar Pekel die het signaal begrijpt en de glaasjes brandwijn begint rond te verdelen.)* /Om het loonbederf, dat ons zo onrechtvaardig wordt toebedeelt, euh, te verkleinen.

Zoetelaar
(Luid) Moeskops! Stopt met het proclameren van je mislukte tekst. Vertel ons liever wat je hebt onderhandelt.

Cornelis
Waarde vrienden, het komt erop neer dat we een vergoeding krijgen voor ieder transport dat veilig in Oostende geraakt.

Zoetelaar
En hoeveel mag dat dan zijn?

Griet vult inmiddels de gulzige geleegde glaasjes opnieuw op met brandewijn.

Cornelis
... Ik heb ook een schadeloosstelling kunnen bekomen voor averij aan onze schepen. /Alle opgelopen schade veroorzaakt in uitvoering van onze opdracht wordt vergoed.

Grote instemming bij de zoetelaars.

(Boven de stemmen van de zoetelaars) en daar komt nog bij dat de gouverneur *(vlug en decrescendo)* 4, 5, 6 – stuivers aanbiedt per transport.

Plotseling stilte die inslaat als een bom.

Zoetelaar
(Verbaast) waarom die verschillen in stuivers Moeskops?

Moeskops
(Kordaat) omdat ik vind collega's, dat ik ook mijn deel verdien in de bekomen gunsten.

Zoetelaar
Hoeveel vraag je dan Moeskops?

Moeskops
Het lijkt me redelijk dat ik, aangezien de inspanningen die ik heb geleverd, twee stuivers, *(stiller)* of een stuiver vraag per … per transport.

Zoetelaar
Wat een afzetter! Weg met hem. Gooi hem in het water!

Onenigheid bij de zoetelaars. Een groeiende meerderheid van de zoetelaars begint te kiezen voor Cornelis. Moeskops kijkt, met grote waardigheid op zijn spreekgestoelte, het tafereel zonder verpinken aan. Griet in de achtergrond, half verborgen.

Zoetelaar
Geef hem zijn deel. Twee stuivers op zes is veel, maar gerechtvaardigd. Na al dat lobbywerk bij de gouverneur. Hij doet onze geldbuidel weer vullen.

Zoetelaar
(Opgewonden) twee op zes is 33%. Dat zijn Romeinse woekerinteresten. Dat is buiten proportie. Gewoon schandalig. Hij is altijd een afperser geweest en zal dat blijven. Die toga verbergt misschien zijn buik maar niet zijn geldhonger.

Zoetelaar
Zwijg! Wees blij dat Moeskops ons die kans wil geven. Iedereen weet dat hij geen sikkepit te vertrouwen is, maar nu geloof ik hem. Ik ben hem dankbaar. *(Kijkt hem aan)* Cornelis, jij hebt mijn steun, jij bent mijn man.

De oneindigheid verandert naar een algemene acclamatie bij de zoetelaars.

Cornelis
(Straalt van glorie) mannen, vrienden, kameraden-zoetelaars. We zijn er nog niet *(lacht)* Griet, mijn lange lieve Nelle, lichtbaken van de Oosteroever die ons zal begeleiden tijdens onze gevaarlijke missie, schenk de glaasjes van onze vrienden nog eens vol, want mannen... *(Gejuich bij de zoetelaars als Griet start met het bijvullen van de glaasjes brandewijn.)* ... mannen, vrienden er zal moed nodig zijn, veel moed. /De vijand zal zijn ijzeren monden richten op onze schepen. /De vuile wasem van hun lafhartigheid zal de lucht bezoedelen die wij inademen. /Maar mannen, zijn wij geen zoetelaars, geen handelaars, geen Hollanders!

Een crescendo van bevestigende unisono vult het podium.

... Wel dan, verzamel jullie moed, jullie Hollandse moed, zodat de Engelse gouverneur de betekenis van 'Dutch Courage' in zijn memoires zal verheugen. /Weg met onze geknechte bescheidenheid. /Wij Hollanders gaan naar een gouden eeuw! /Onze eeuw! /Wij gaan de wereld leren wat handel is! *(Groot gejuich bij de zoetelaars.)*

Zoetelaar
(Boven het gejuich) vrienden, we gaan nu naar de cargoschepen en zullen de vijand de betekenis leren van 'Dutch Courage'!

In koor wordt voortdurend het credo 'Dutch Courage' en 'naar onze sloepen' geroepen. De zoetelaars verdwijnen naar alle kanten. De stemmen sterven uit. Een beladen stilte neemt hun geluiden in, maakt zich meester van het podium. Een 10-tal seconden pauze, enkele toortsen worden gedoofd zodat het podium in het halfduister verkeerd. In de aureool van een fakkel staat Francesco de Terre, die het volledige tafereel heeft aanschouwt. Cornelis staat vermoeid op zijn spreekgestoelte, kijkt naar Griet, probeert zijn emoties te beheersen.

Cornelis Moeskops
(Zachte stem) Help mij Grietje, neder te dalen van mijn troon, ik bedoel mijn toren.

Griet Pekel
(Griet helpt Cornelis, neemt hem in haar armen.) O Corneelje, mijn Corretje. *(Kust hem)* je was zo fantastisch. De moed die je hebt getoond straalde als een pasgeboren ster over het podium uit. *(Emotioneel)* ik weet niet wat ik wil bedoelen, maar je was super. Ik wist onmiddellijk bij onze eerste ontmoeting hoe bijzonder jij wel bent.

Een lange zoen volgt. Beiden troosten elkaar en praten onverstaanbaar voor het publiek. De Terre gaat in stilte, zijn hoofd nee-schuttend, het podium af. Enkele tellen pauze. Brakke Besage op.

Achtste scène

Besage
(Iets meer lichtinval, kijkt alle richtingen uit) Wat was dat hier allemaal voor een kabaal en dat terwijl de haan op stok zit? *(Kijkt naar toga die Cornelis nog steeds aanheeft)* welke vod heb jij aan?

Moeskops
(Terwijl hij met de hulp van Griet zijn gewaad afdoet) Aaach, meneer Besage, wat een genoegen u weer te mogen ontmoeten. U hebt juist geschiedenis gemist. Mijn vrienden zoetelaars heb ik kunnen overtuigen om naar de cargo's te gaan. Oostende, uw geboortestad zal weer uitpuilen van alle mogelijke goederen denkbaar *(stralende glimlach. Geluiden van kanongebrul worden hoorbaar).* U zult weer werk hebben *(lacht).*

Besage
En waarom komt het dan dat jij dan niet mee bent naar de schepen? Jij bent toch de ongekroonde ‘Prins der Zoetelaars’.

Moeskops
(Neemt de hand van Griet) o, meneer Besage wat een eer, maar, euh, er moet toch iemand de zaak richting geven, is het niet? U zult begrijpen meneer Besage, dat ik nu de ondraaglijke verantwoordelijkheid heb om Oostende de komende jaren te helpen overleven. De Spanjaarden gaan niet opgeven en wij Hollanders ook niet.

Besage
Ja, dat zal wel. Je kan alleen maar maken dat jij en je bende medeoplichters hun belastingen betalen. *(Maakt aanstalten om af te gaan, draait zich dan plotseling om)* en dat ze verdomme niet durven om woekerprijzen te vragen. *(Gaat af.)*

Moeskops
(Roept zacht na) maar meneer Besage, dat spreekt toch voor zichzelf.

Negende scène

Pekel
Corretje, meneer Besage doet mij aan iets denken. Waarom roep jij jezelf niet uit tot voorzitter van de zoetelaars. Je hebt getoond dat je hun meerdere bent.

Moeskops
Grietje toch, waarom denk je nu plotseling zoveel na met je mooi hoofdje? Maar je hebt gelijk. Ik zal een voorstel doen aan mijn vrienden dat ik hen wil vertegenwoordigen bij de gouverneur. Cornelis Moeskops: voorzitter van de vereniging van ambulante zoetelaars, afdeling Oostende. *(Lacht)* het klinkt mooi.

Cornelis zoent Griet. Toortsen gaan uit, podium draait naar links, licht deemstert weg. Twee tellen donker.

Tiende scène

Rechts wordt het bureel van de gouverneur zichtbaar. Sombere lichtinval, zwaar stormweer buiten. Geluiden van mortierinslagen. Af en toe rookontwikkeling. Het bureau is rommelig, grondplannen slingeren overal rond. Een paar stoelen liggen op de grond vergezeld met gebroken borden, bekers en eetgerei. Overal liggen er palissades en houten planken. De indruk wordt gewekt dat het er de laatste tijd moeilijk vertoeven is. Karel van der Noot, Arnoud Uitenbroeck, en Philippe Fleming staan achter de tafel, bekijken de plannen.

Uitenbroeck
Het wordt met de dag moeilijker om alle bastions/bolwerken te verdedigen. Het weer is afschuwelijk, *(zucht)* de vrieskou is er nu ook nog bijgekomen. We moeten meer manschappen hebben.

van der Noot
Dat hebben wel al meerdere keren gevraagd Uitenbroeck. We kunnen dat niet blijven vragen. *(Foetert)* wat voert Vere toch allemaal uit. Ik volg hem niet meer. Hij springt van links naar rechts. Is nu akkoord met een tactiek, dan weer niet. Praat in raadsels. Zo kan je geen stad verdedigen ... *(Kucht)* natuurlijk ben ik niet opgewassen aan zijn superieur brein met mijn luizenverstand die af en toe bijt in het zijne, zoals hij het gisteren suggereerde.

Fleming
Kolonel, u moet dat niet persoonlijk opnemen. Hij is ten einde raad. We worden overrompeld door tegenslagen.

van der Noot
(Kort en grof) wel dat hij dan zijn conclusies trekt! Hij staat maar te brullen dat de verdedigingswerken niet worden onderhouden. Dat er te veel diefstal is van legermateriaal. Van buskruit, wapens, spaden, pikken, houwelen, zelfs kruiwagens. Nota bene door zijn eigen soldaten. Wat doen zij daar in godsnaam mee?

Fleming
Verkopen aan corrupte zoetelaars die het op hun beurt doorverkopen aan de cargoschepen. Zwarte markt.

Uitenbroeck
Er zijn inderdaad nogal een paar *(zoekt zijn woorden)* uitgesproken figuren bij die Zoetelaars.

Van der Noot
... *(Zucht)* wat ook een plaag is heren, is dat er massaal hout verdwijnt dat dient voor het stutten van loopgraven en verdedigingswerken. Ik begrijp zeer goed dat het stormweer, vergezeld met die ellendige koude van de afgelopen dagen de soldaten ertoe noopt om zich te verwarmen aan beschutte vuurtjes. Maar dat ze daarvoor het hout gebruiken dat dient voor stutwerk kunnen we absoluut niet toestaan ... Weet je wat het probleem is? *(Kijkt naar beide heren).* De Staten-Generaal hadden gehoopt dat met de prelude van de winter de aartshertog het beleg zou opbreken om zijn manschappen te laten overwinteren op het platteland. *(Gelaten bevestiging)* ze hebben zich daar dus grondig in vergist.

Instemming bij Fleming en Uitenbroeck.

Fleming
Onze inlichtingendiensten hebben ook opgevangen dat koningin Elizabeth van Engeland wat moeilijk begint te doen. Het duurt haar te lang. Daar komt nog bij dat het katholieke Ierland liefdevol naar Spanje lacht.

Vere en Hexam komen stormenderhand binnen. De drie heren kijken geschrokken (verrast) naar het duo.

Efde scène

Sir Francis Vere
(Roept) Uitenbroeck, hoe komt het dat de loopgraven maar voor de helft zijn bemand?

Uitenbroeck
(Onzeker) euh, gouverneur, ik wil er bij u sterk op aandringen om meer manschappen te vragen.

Vere
(Zet zich neer terwijl hij een deel van de tafel schoonveegt. Stapels papieren en grondplannen belanden op de grond. Briest als een leeuw) Jij hebt potverdorie niets bij mij aan te dringen! Je moet gewoon de verdomde orders uitvoeren, dat is alles! *(Kijkt rond zich)* wat is dat hier voor een Augiasstal! Je zou nog hopen dat de dijken met deze storm doorbreken zodat een springtij deze mesthoop schoonveegt. Bende amateurs!

van der Noot
(Duwt Uitenbroeck achteruit. Boze luide stem) generaal Vere, mag ik u vragen om uw toon wat te minderen. Het zijn potverdorie uw eigen mannen die de loopgraven verlaten. *(Komt dichter naar Vere).* Deserteren om dan het zeegat kiezen, of nog slechter, overlopen naar de vijand!

Vere
(Staat recht) Met uw analyses zijn we niets. Zelfs het kleinste kind kan beter zien dan wat jij met je misvormd belachelijk verstand niet ziet. Wie heeft hier de tijd gehad om de boel te organiseren zodat deze stad van aangespoelde lijkenpikkers bestand is tegen een vijandelijke aanval?

van der Noot
Sir Francis Vere *(gaat naar Vere, bijna neus aan neus).* U gaat te ver!

Vere
Wat gaat u doen van der Noot? Mij de handschoen toewerpen? Dat is krijgsraad en het einde van je mismakende carrière.

Enkel tellen beladen stilte.

Henri Hexam
(Wurmt zich tussen de twee heren, richt zich naar Vere.) Kolonel, generaal, euh, gouverneur. Sir Francis, verman u toch. U hebt een vele te grote toekomst om zich te verlagen tot een duel met deze kemphaan. Is het niet uw wijsheid die mij een tweetal jaar geleden erop heeft gewezen om mijn ongedurigheid te belijden met tien tellen? Is dat dan niet hetzelfde voor boosheid?

Vere
(Kleine pauze. Duwt Hexam zacht weg en gaat op zijn stoel zitten. Kalm.) Kolonel van der Noot, ik wil dat je voor de rest van de dag uit het mijn (ge)zicht verdwijnt. Als ik u nodig heb, zult u het horen van kolonel Uitenbroeck. *(Kijkt vdN strak aan ... gebiedend)* trap het af man *(handgebaar)*! Ga desnoods uw kleren gaan wassen in een varkensstal, u hebt toch de gewoonte om een uren in de wind te stinken ...

vdN kijkt naar Uitenbroeck en Fleming. Gaat af.

Fleming, ik wil dat je strenge straffen uitvaardigt voor wie legermateriaal steelt. Inclusief houten planken, palissades en alles wat kan branden. De straffen gelden, zonder onderscheid, ook voor mijn manschappen. Als ze niet tevreden zijn met de leefomstandigheden hier, wel, dat ze dan weer bij hun ratten kruipen in de riolen van Londen. Het is daar ongetwijfeld warmer dan hier de koude te moeten doorstaan met het opstoken van hout. *(Staat recht en gaat tussen Uitenbroeck en Fleming staan)* voor dat ik het vergeet. Deze middag heeft een bode mij deze brief afgegeven. *(Heeft het schrijven aan Fleming die het diagonaal leest.)*

Fleming
Eerlijk gezegd excellentie, ik begrijp niet goed dat graaf Maurits een diversie, een afleiding wil uitlokken bij de aartshertog. Ik zie het niet gebeuren dat hij massaal troepen zal onttrekken van Oostende om een andere stad te ontzetten. Het is natuurlijk … ja, een nobel gebaar. Maar ... (*twijfelt).*

Vere
(Kijkt naar Fleming) maar, het komt te laat.

Fleming
Wel, *(Bekijkt opnieuw de brief.)* De Staten-Generaal zijn u wel erkentelijk. Ze begrijpen al te goed dat de verdediging van Oostende bijna onhoudbaar is door de striemende belegering van de Spanjaarden. *(Gaat naar zijn lessenaar).*

Vere
(Gaat terug naar zijn stoel, weinig later gevolgd door Uitenbroeck die ook een stoel zoekt. Hexam gaat op een krukje zitten, tegen de muur, rechts van de commode) ik vraag mij af wat raadpensionaris Johan van Oldenbarnevelt ervan vindt? Het beleg kost hem handen vol geld. Het stopt niet.

Fleming
(Inmiddels zittend aan zijn tafeltje. Behoedzaam) Het lijkt mij onverstandig om daar uitspraken over te doen excellentie. Het is wel zo – als we alles mogen geloven, dat … dat er een irritatie is ontstaan tussen de raadpensionaris enerzijds en graaf Maurits anderzijds. Maar dit is helemaal niet verwonderlijk als de leerling, Maurits zijnde, de plaats wil innemen, of beter gezegd, de leraar wil overtreffen van zijn gelijk, of de constellatie daartoe noopt … *(Hoofd teruggetrokken in de schouders)* de politieke geschiedenis staat vol van dergelijke gebeurtenissen, dat jammerlijk genoeg, vaak slecht afloopt voor de leraar.

Vere
Fleming, je taalgebruik slaat weer volledig door ... *(Lacht)* je bent een gevaarlijke figuur secretaris. Wel diplomatisch, maar met een randje. Van Oldenbarnevelt versus Oranje-Nassau. *(Grinnikt)* het zal mij benieuwen hoe dat verder zal aflopen. *(Ernstig)* dat neemt niet weg dat wij hier in Oostende nog altijd met venijnige plagen zitten. Desertie, ziekten, diefstallen. Bastions en loopgraven die dreigen weg te spoelen omdat ze niet worden onderhouden, enz. *(Diepe zucht, kleine pauze. Kijkt naar Uitenbroeck.)* Kolonel, wat doet een kat als die in het nauw gedreven wordt?

Uitenbroeck
(Kijkt vragend naar Vere) ... ik veronderstel gouverneur, dat een kat springt naar een plaats waar het een mogelijkheid ziet om te ontsnappen of om zich veilig te voelen.

Vere
(Gelaten) juist. Ontsnappen echter ... lijkt mij in de huidige situatie nogal moeilijk. Een kat maakt rare sprongen, kolonel Uitenbroeck. Rare sprongen. *(Staat recht en rolt enkele grondplannen open)* In summa heren. *(Fleming en Uitenbroeck gaan rond Vere staan).* Henri Jij mag er ook bij zijn. Zelfs in tijden van wanhoop en aanverwanten heeft de mens de instinkmatige neiging om te willen leren. Kijk, omdat ik voor het ogenblik machteloos sta tegen de overmacht van de belegeraars heb ik maar twee prioriteiten. Ik wil de strategische polder die we ingepalmd hebben uit alle macht behouden. Als die polder valt, valt ook deze vervloekte stad hier. Natuurlijk is het ook beter voor de Oostendenaars dat de bende ongeregeld, dat ik mijn landgenoten moet noemen, daar hun kwartieren hebben. Ten tweede: de vestiging/halve maan aan de nieuwe haven plus de bolwerken Zandhille en Stekelvarken moeten dag en nacht extra bewaakt en verdedigd worden. De Spanjaard zal blijven hameren op die plaatsen. *(Enkele tellen volledige stilte. Geleidelijk aan minder lichtinval.)* Het is een wat perverse ironie heren dat de grote stormen die ons de afgelopen dagen zo den duvel hebben aangedaan, ook de vijand niet hebben gespaard. *(Kijkt naar Fleming)* het is uw verkenner, Francesco de Terre, secretaris, die mij deze middag kon melden dat Fort Albertus nagenoeg volledig verwoest is door de tempeesten. Zelfs de grote bouwwerken, Luysbos en de Grote Katte, hebben zware schade opgelopen. *(Maakt zich klaar om af te gaan)* nu, heren, er is geen reden voor leedvermaak ten opzichte van de vijand, aangezien wij zelf in dezelfde precaire situatie zitten. We gaan zien of de Staten-Generaal nog acties zullen ondernemen om ons te komen helpen nu de donkere weken hun intrede gaan doen. Indien niet, wordt het een kerst om spoedig te vergeten of misschien, of misschien juist niet. Het feest van het licht zou

wel eens de geboorte kunnen zijn van een nieuwe aartshertog. *(Gaat af, met in zijn kielzog Hexam.)*

Fleming en Uitenbroeck kijken elkaar vragend, matig gebarend, niet begrijpend aan. Gaan weer op hun plaats zitten terwijl het podium naar rechts afdraait.

Twaalfde scène

Het legerkamp van de aartshertog. Een viertal statafels, bekleed met tafellinnen in winterkleuren. (Op het achterdoek het groot stadsplan van Oostende.) Het podium straalt vroege winter uit. Het is killig weer. Er is een receptie gaande. De twee kolonels van den Berg en Bucquoy zijn in gesprek met kapitein de Bonours. Rond een receptietafeltje staan een viertal officieren elkaar uitleg te geven. Een ander tafeltje is het centrum van Carlos de Robiano en een drietal andere officieren. Een soldaat gaat rond met een kruik wijn en hapjes. Er wordt niet gelachen noch luid gepraat. Het tafereel duurt enkele ogenblikken en heeft een bepaalde ernst. Aartshertog Albrecht – getrokken gezicht – wandelt nogal moeilijk het podium op, gesteund door een wandelstok en vergezeld door zijn stafofficier, kolonel Antonio Carnero. Hij wordt begroet door alle aanwezigen.

Aartshertog Albrecht
(Wat grootsprakig en met een zichtbare inspanning) heren, het verheft mijn hart met tekenen van verlossende blijdschap jullie te mogen meedelen dat het beleg zijn laatste contouren aan het schetsen is. De vijand begint zich te realiseren dat de genadesteek niet meer lang op zich kan laten wachten. *(Kijkt rond zich.)* Uiteindelijk, na afschuwelijke maanden van ramspoed en tegenslag moeten we nu overgaan tot een grote stormloop. *(Kijkt opnieuw rond zich)* kan er mij iemand een stoel brengen? U ziet heren, de koude doet mij geen goed. Het zijn altijd mijn ongelukkige tenen die last hebben van de kilte. Komt daar nu nog bij, dat ook mijn vingers zijn aangetast door de jicht *(kijkt naar zijn opgezwollen rechtervingers die de zilveren adelaarskop van zijn wandelstok met moeite omsluiten)* geloof mij vrij dat ik Spanje verkies bij het aanbreken van de Vlaamse winter.

de Bonours helpt samen met Carnero de aartshertog zitten op een klassiek Spaans vouwstoeltje dat is aangebracht door een officier.

Mijn vader, had buiten zijn hartproblemen, ook veel last van pijnlijke gewrichten. Hij stond, of beter gezegd, hij zat er soms bij te huilen. *(Kijkt naar het gezelschap)* het zit dus in de familie. In Wenen, Oostenrijk zijn de winters nog veel harder dan in Vlaanderen. *(Kijkt naar zijn voeten en handen.)* Maar kom, als heraut van de almachtige God zijn mijn tenen en vingers waarschijnlijk het laatste van Zijn bekommernissen *(moeilijk glimlach)* ... Kolonel van den Bergh, u als ervaren legeraanvoerder kunt ons waarschijnlijk nu de huidige situatie schetsen in Oostende.

Kolonel Frederik van den Bergh
(Lichte buiging) mijn kennis staat volledig tot uw dienst hoogheid. *(Kijkt naar het gezelschap rond zich, die in een flauwe boog, zowel links als rechts, naast hem komt staan richting de aartshertog).* Hoogheid, Oostende is aan het bloeden. De vele bastions die verondersteld worden de stad te verdedigen zijn er erbarmelijk aan toe. Dit geldt niet alleen voor de verdedigingswerken *(Oplichtingen op stadsplan)* Zandhille en zijn tegenhanger Hellemond, maar ook voor Stekelvarken, Leugenaar en Tafel van Mozes. Met andere woorden; de stad is zonder veel moeite inneembaar. Ook in de polderwerken, eens zo verdedigd door de Engelsen, zijn er grote bressen geslagen door onze stoottroepen. *(vdB merkt wat ongeduldigheid op bij kolonel Bucquoy)* kolonel Bucquoy, houdt u niet in indien u een meerwaarde kunt toevoegen aan mijn relaas.

Graaf van Bucquoy
(Knikt naar vdB. Dan richting aartshertog) ... wel ja. Hoogheid, ik wil er u op attent maken dat de belabberde toestand in het roversnest fnuikend is voor de moraal van de manschappen die gelegerd zijn in die zandhoop aan de Vlaamse kust. Hun aantal is gereduceerd naar een 2000 man, waarvan er velen ziek en uitgeput zijn. *(Met minachting)* onder de deskundige leiding van generaal Sir Francis Vere is het overgrote deel van de mannen gestorven, gedeserteerd of ... hebben ze wijselijk gekozen voor ons kamp. Ik stel voor dat we zowel in het westen als in het oosten een grote harde aanval overwegen.

Kapitein Christophle de Bonours
(Stottert) z, z, zo … zoals de dondergod Thor hoogheid, die met zijn strijdwagen en hamer de lucht invoer om iedereen het hoofd te bieden die het aandurfde om in zijn aanschijn weerstand te bieden.

Plotselinge stilte in het gezelschap. Er wordt niet gelachen. Iedereen kijkt naar iedereen.

Albrecht
... *(Beminnelijk)* kapitein de Bonours, mythologieën zijn niet bijbels. Het zijn sprookjes om de wereld te begrijpen voor dat God zijn zoon naar de aarde zond. Maar geen probleem *(hand in de lucht)* ... Ik ben dezelfde mening toegedaan als de Heilige Vader in Rome. Hij vindt mythes geestig en plezierig om in op te gaan, maar ze mogen niet onderwezen worden aan onze kinderen. De hersentjes van die kleine wezentjes zijn nog te onbezoedeld om opgelepeld te worden met (die) amorele nonsens.

Door elkaar gekuch van het gezelschap. De aartshertog kijkt met grote interesse iedereen van het gezelschap aan.

van den Bergh
Hoogheid, ik denk dat kapitein de Bounours het in al zijn naïviteit niet zo bedoeld heeft.

Bucquoy
(Komt een stap voorwaarts zodat de Bonours wat gedekt staat tegenover Albrecht) de kapitein bedoelt dat de vergelijking van donderslagen en bliksemslagen goed zal passen met wat dat verdorven oord Oostende te wachten zal staan.

Albrecht
Ik kan leven met die vergelijking kolonel. *(Probeert recht te staan, geholpen door Carnero)* We hebben lang genoeg geduld gehad met dat grauw gepeupel dat zich voortdurend baadt in zondigheid. *(Staat recht, beide handen steunend op zijn wandelstok).* Hoe ziet u het verloop van de stormloop?

Bucquoy
Met force/kracht hoogheid! Met hardheid. De enige oplossing voor dat duivelsnest is een tabula rasa. Letterlijk alles schoonvegen. Een bliksemoorlog *(kijkt naar vdB)* zodat de vijand overweldigd is door de sterkte en vastberadenheid van ons leger.

van den Bergh
De nacht van 22 op 23 december is ideaal *(Albrecht richt zich wat op, zijn gezicht wordt wat gespannen)*. Door de korte dag en het miezerige weer is het vroeg donker en laat klaar. Daarbij komt het doodtij ons goed van pas. De schepen op zee zullen nauwelijks bijstand kunnen geven aan het gejammer uit Oostende. *(Grote vastberadenheid)* eindelijk! ... Hoogheid, wij staan aan de vooravond van een glorieuze overwinning die voor de eeuwigheid geboekt zal staan in de geschiedenisboeken. *(Instemming van de officieren.)*

Bucquoy
Als ik u mag aanbevelen hoogheid. Maak niet te veel krijgsgevangen. Tenzij met een volledige en onmiddellijke overgave.

van den Bergh
Dat spreekt vanzelf. De aartshertog zal zich niet gedragen als een monster zoals de vijand dat doet.

Albrecht
(Begint te twijfelen. Zet zich terug neer, geassisteerd door Carnero en de Bonours.) Heren *(kijk zijn officieren aan),* aan de vooravond van de geboorte van Gods Zoon willen jullie Oostende ten gronde richten. De verjaardag van Jezus noopt daar niet toe. Kunnen we de aanval niet uitstellen tot na kerstmis? 25 December is tenslotte de hoogdag van vrede en verzoening.

Volgende vier replieken volgen elkaar snel op.

Bucquoy
(Krachtig) hoogheid, mag ik er bij u met stevigheid op aandringen om geen uitstel te overwegen. We moeten het nu doen terwijl de vijand verzwakt, ziek en uitgeput is.

van den Bergh
Een uitstel zou een fatale fout kunnen zijn dat alleen in het voordeel van de Staten-Generaal speelt.

Een officier
Het zou betekenen dat uw clementie zoveel groter is dan die van de Hollanders. Het siert u hoogheid maar het past niet om dit nu te doen.

Een andere officier
Omgekeerd zou het niet gebeuren. De nood verplicht ons ertoe om nu kordaat te handelen.

Paar seconden stilte.

Bucquoy
Als u beslist om uitstel te overwegen *(twijfelt)* ... Sir Francis Vere zal lachen in zijn vuistje. Herinner u Nieuwpoort hoogheid. Herinner u hoe generaal Vere onze manschappen daar heeft afgeslacht.

Paar seconden stilte.

van den Bergh
(Kijkt naar Bucquoy.) ... Hoogheid, Ik stel voor om alle voorbereidingen te laten doorgaan. U kunt dan nog altijd beslissen om uitstel te verlenen. Wat ik ten zeerste zou betreuren.

Paar seconden stilte.

Albrecht
(Hoofdschuddend) heren, ik begrijp jullie ... hoe zou ik het zeggen, jullie bezorgdheid, maar een bestorming aan de vooravond van kerstmis ... dat wordt niet gedaan. Het spijt mij. De vijand, wie ze zijn of wat ze ook mogen gedaan hebben, zijn gelijkenissen van de Almachtige die van het juiste pad zijn afgeweken. Het is onze plicht om hen met Gods genade en vergeving opnieuw op de juiste weg te helpen, *(Gelaten stilte.)* We mogen het Agnus Dei, het Lam Gods niet zomaar te grabbel gooien voor aardse ijdelheid, dat wegneemt de zonden van de wereld. *(Een verslagenheid is bij het gezelschap zichtbaar. Paar seconden gaan voorbij. Albrecht begrijpt, tegen zijn zin, de boodschap.)* Heren, mijn geweten wordt op de proef geteld. Ik heb als jongeling de lagere wijdingen van onze kerk mogen ontvangen. Ik kan dit/dat niet zomaar te grabbel gooien ... *(Slaakt een diepe zucht met sluitende ogen. Kijkt dan vdB aan.)* Afgezien daarvan, Kolonel van den Bergh u krijgt toestemming om alle voorbereidingen te treffen. Ik zal de Rozenkrans bidden om wijsheid te mogen ontvangen. Het is te laat om de paus aan te schrijven om advies te vragen.

Het volledige gezelschap maakt zich in een beladen stilte klaar om af te gaan. Carlos de Robiano profiteert van de afgang om nog een tweetal bekers wijn binnen te kieperen en hapjes in zijn mond te steken. Er wordt geroezemoes hoorbaar van buiten het podium dat

steeds dichter komt. De officieren stoppen hun afgang en gaan in rij staan. Aartshertogin Isabella, vergezeld van haar hofdame doña Leonora en hofmaarschalk Gaston Spinola verschijnen op het podium. Een glimlach komt op het gezicht van de aartshertog. De officieren geven een korte buiging als Isabella langs hen heen gaat.

Dertiende scène

Albrecht
(Geassisteerd door Carnero) mijn lieve vrouw, wat doet u mij een plezier om hier zoals een vredesduif te landen ten aanschijn van al die hoge militaire heren. *(Moeilijke glimlach)* oorlogszuchtig zoals ze zijn *(tonend handgebaar naar zijn officieren).*

Isabella
(Geeft een zoen op de wang van Albrecht. Bekijkt hem) Mijn prins, ik zie dat de reumatiek, de jicht weer lelijk in u huishoudt.

Albrecht
Ach, de pijn is dragelijk als ik bij u mag vertoeven. *(de Robiano geeft doña Leonora een vette knipoog die zij onmiddellijk negeert.)* Maar nu je hier bent *(kijkt van Isabella naar zijn officieren),* het Beleg van Oostende loopt op zijn einde. Vlaanderen en binnenkort ook de provincies in het noorden zullen alleen u toebehoren en niemand anders. *(Kust haar op de hand.)*

Isabella
Albrecht, waarom al die hoofsheid *(lacht)*? Dat is schitterend nieuws! Werd het geen tijd dat we die burcht van muskusratten eindelijk onder de knoet hebben. Hoeveel manschappen, verdriet en ellende heeft deze stad ons gekost?

Albrecht wankelt en wordt geholpen door Carnero en de Bonours. Isabella kijkt verschrikt naar haar echtgenoot.

Bucquoy
U moet gaan zitten hoogheid. Waar is die stoel naartoe?

Een officier brengt het vouwstoeltje waar de aartshertog met veel moeite gaat op zitten.

Isabella
Albrecht, u zo te moeten zien doet mij pijn.

Albrecht
Ach, mijn lieve infante Isabella, nog een paar dagen volhouden. Oostende is dan gevallen en dan kunnen we misschien overwinteren in Spanje. Mijn officieren staan erop dat we in de nacht van 22 op 23 januari de grote stormloop laten plaatsvinden. Juist voor de geboorte van

Jezus. De dag van de hemelse vrede waar alle ijzers en oorlogscimbalen ophouden met lawaai te maken.

Isabella
(Enthousiast) Albrecht dat zou fantastisch zijn. We bieden dan een groot kerstmaal aan voor de verslagenen, als teken van onze barmhartigheid. Ik ga zelfs helpen met het ronddragen van de lekkernijen.

Albrecht
Dat weet ik liefste. Uw hart klopt een en al goedheid. *(*Zucht*, kijkt naar zijn vrouw, schudt zijn hoofd.)* Isabella, als ik eerlijk mag zijn. De datum bevalt mij niet. Ik voel aan mijn miserabele beenderen dat Oostende zich hevig zal verzetten. Het wordt een bloedbad zonder voorgaande. En dat allemaal op de vooravond van de geboorte van Gods Zoon ... Kunnen we niet overwegen om de aanval later te doen plaatsvinden? Een datum na het kantelen van het jaar?

Isabella kijkt van haar man naar de twee kolonels. Bucquoy en vdB schudden voorzichtig nee, gevolgd door de andere officieren.

Isabella
(Gaat naar hem toe) lieve prins, als uw militairen er zo over denken dat die datum beter geschikt is om aan te vallen, dan vind ik dat u hen moet volgen. Zij zijn de experts te velde. Zij zullen wel goede redenen hebben om het op die datum te willen doen.

Bucquoy
(Tegen Isabella) Majesteit. Het is natuurlijk een wat ... ongelukkige tijdsperiode, maar het is het ideale moment. Alle elementen in de nacht van 22 op 23 december zijn in ons voordeel. Als we het niet doen, dan is de kans bijzonder groot dat generaal Vere van de gelegenheid gebruik zal maken om Oostende opnieuw gevechtsklaar te maken. We zijn het aan onze gesneuvelde soldaten en officieren (nagenoeg) verplicht om het ... op die nacht te doen.

De Bonours
Een uitstel van aanval majesteit is een signaal van onderdanigheid aan de vijand. De witte koningin zal dan nog moeilijk in staat zijn om de zwarte koning schaakmat te zetten.

Het volledige gezelschap, inclusief Albrecht, kijken naar de Bonours. Paar seconden volledige (beladen) stilte. de Bonours kucht en gaat weer naar achter. Isabella legt haar hand op de schouder van Albrecht en kijkt twijfelend naar de militairen. De aartshertog staart voor zich uit en legt zijn hand op de hand van Isabella die op zijn schouder rust. Enkel seconden stilte. Bedoeling is dat een loyaliteitsconflict bij de aartshertogin zichtbaar wordt. Een (niet gezonde) hoest doorbreekt de spanning. Gaston Spinola komt naar voren.

Spinola
Majesteit, als u mij toestaat. *(Spreekt tot Albrecht)* hoogheid, mijn heer. Ik denk dat uw officieren het bij het juiste eind hebben. Het lijdt geen twijfel dat de Heilige Vader uw argument zéér hoog in het vaandel draagt, maar aan de andere kant (*hoest).* Hij zal u ongetwijfeld genadig zijn mocht u toch besluiten om uw goedkeuring te geven voor de aanval. Het moet ook vermeld worden hoogheid, dat Oostende het Sodom en Gomorra van vandaag is. De slechtheid zit in iedere vezel van de stad. Ontucht, doodslag, bedriegerij ... 'goddeloosheid'. Waar het onkruid zo welig tiert hoogheid is het beter om de volledig grond af te graven en alles af te voeren naar de brandstapel. Het heeft geen zin om 10 onschuldigen te zoeken in een stad die vol zit met hoerenzonen en bastaards, want die zijn de offerlammeren voor de grote zonde die daar voor het ogenblik plaatsvindt.

Isabella
... *(Verontwaardigd)* hofmaarschalk Spinola! Uw taalgebruik is ongehoord. Een hoge hofdignitaris onwaardig. U wordt verondersteld een bepaalde etiquette, een bepaald woordgebruik na te streven die geldig is voor iedere goegemeente in mijn rijk. U verlaagt zich tot een plebs dat zich ophoudt in de voorgeborchte van de hel!

Spinola
Mijn excuses majes... *(wordt onderbroken).*

Isabella
Uw verontschuldigen zijn mij waardeloos monseigneur! *(Kijkt het volledig gezelschap aan. Spinola doet een stap achteruit.)* Ik wil dat het voor iedereen duidelijk is dat ik het beluit van mijn man, welke die ook moge zijn, volledig zal steunen. *(Kijkt naar de aartshertog die intensief terugkijkt)* Albrecht, het is uw keuze wat wij gaan doen. Uw beslissing is mijn beslissing.

Na zes, zeven tellen pauze probeert Albrecht recht te staan, geholpen door Isabella, Carnero en de Bonours.

Albrecht
... Heren, u hebt mijn toestemming. Maar weet dat het voor mij moeilijk is. Hou het zo kort mogelijk. Wij gaan in ieder geval genadevol zijn op kerst. *(Maakt aanstalten om af te gaan met Isabella. Stopt, kijkt het gezelschap aan)* ... als ik voor de opperste rechter zal verschijnen zal de almachtige weten dat zijn dienaar altijd het juist woord verkondigd heeft.

Samen met Isabella af gevolgd door haar hofdame en hofmaarschalk. De officieren bevestigen opgelucht zijn goedkuren. Podium draait naar links. Rechts verschijnt de kade van Oostende.

Veertiende scène

Generaal Vere en page Henri Hexam wandelen samen met Arnoud Uitenbroeck de kade op. Op de achtergrond zien we Cornelis en Griet goederen verkopen aan gekwetste en belabberde soldaten. Er is een matige lichtinval.

Sir Francis Vere
We moeten nog een paar dagen geduld hebben kolonel Uitenbroeck. Uit Zeeland komen versterkingen en materiaal ons tegemoet. Gewoon hier nog een paar dagen de ellende uitzweten in deze rotstad en we kunnen weer verder.

Arnoud Uitenbroeck
(Kijkt naar de soldaten) ik denk Sir Francis dat het hoogtijd wordt. De manschappen zijn volledig uitgeput en ziek. De soldaten die nog de courage hebben doen dubbele schiften, wat de wrevel onder hen alleen nog maar doet toenemen.

Vere
Houd moed kolonel! Over een paar dagen is het kerstmis. Die devote Spaanse katholieken gaan geen actie ondernemen rond de periode dat die kleinen geboren is *(lacht).* Wij moeten daar als rasechte zondaars van profiteren om hier de boel zo goed als mogelijk te herstellen en de mannen wat rust te gunnen. Wat denk jij Henri?

Henri Hexam
Wat ik denk generaal, is dat Oostende het in de vier windstreken mag verkondigen, dat ze blij mogen zijn met zo'n groot militaire aanvoerder, verdediger zoals u bent.

Vere
(Grinnikt) ik probeer mijn job te doen Henri. Schrijf jij dat maar in je memoires. En schrijf er ook maar bij dat Oostende gewoon maar een oefening was voor het grotere werk dat nog ging komen.

Hexam
Oostende als een zandhoopje die regelmatig overspoeld wordt. Meer is deze stad toch niet.

Vere
Zeer juist Henri. In plaats van een luchtkasteel is het een zandkasteel zonder inhoud. Een kasteel van lucht is er nu een van zandkorrels. Je gaat er met je voet doorheen en je ziet het niet meer. *(Kijkt naar Uitenbroeck)* heb jij een vrouw kolonel?

De kolonel weet niet goed wat zeggen. Wordt gered door Francesco de Terre die haastig roepend op het podium komt. Alle ogen op het toneel zijn op hem gericht.

Vijftiende Scène

de Terre
(Buiten adem) generaal Vere, ik moet u iets melden. Ik kom juist van secretaris Fleming die mij naar hier doorstuurde waar u inspectie houdt met kolonel Uitenbroeck. *(Hapt om adem)* er is mij een verontrustende tijding ten gehore gekomen.

Vere
Rustig man, ademhaal toch … *(Met humor)* vertel nu bedaard welk wereldschokkend nieuws je hebt mogen vernemen.

Op het podium is het muisstil. Iedereen gaat langzaam naar het gezelschap van Vere. Geleidelijk aan minder lichtinval.

de Terre
(Gedesisteerd, kijkt Vere strak aan) in de nacht van 22 op 23 december komt er een grote aanval van de Spanjaarden. Zowel in het westen als in het oosten. Alle voorbereidingen zijn gaande. Het wordt een aanval en masse, nog nooit gezien, zowel met infanterie als cavalerie. Het zal bliksemsnel gaan. De Spanjaarden willen ons met een krachtige paukenslag volledig van de kaart vegen. Naar verluidt (*hapt om adem)* naar verluidt is er het credo dat niemand in de stad gespaard moet blijven.

Iedereen op het toneel is inmiddels dicht op elkaar gepakt rond Vere, Hexam, Uitenbroeck en de Terre. Gelijkenis met door een verbazing geslagen tableau vivant.

Vere
... Die gefrustreerde apen hebben dus beslist om ons op de vooravond van de geboorte van Christus aan te vallen. Welke overjaarse katholiek bedenkt zoiets? Altijd verwacht dat die soutane dragers in Rome niet te vertrouwen zijn. *(Wrikt zich los van het tableau. Gaat het podium op. Wordt minutieus nagekeken door het gezelschap, die in dezelfde positie blijft staan. Vere richt zich tot het publiek.)* Als het zo is dat de Spanjaard geen genade zal tonen, dan zijn we verloren. We hebben geen schijn van kans tegen zo'n overmacht. *(Kijkt voor zich uit)* als die papen niet inschikkelijk – vals zijn. Dan wij ook. Ik zal hen de dans vragen voor een pavane en zelf de maat bepalen *(grijnst)* ... de Terre, zeg tegen Fleming dat hij een bode stuurt naar fort Albertus en laat die sukkelaar daar melden dat we ons overgeven.

Onmiddellijk komt het tableau tot leven. Grote consternatie bij alle actoren. Iedereen loopt kriskras (roepend) door elkaar tijdens afgang. Griet en Cornelis zijn verschrikt en pakken haastig in. Verliezen stukken fruit op het podium terwijl Moeskops zijn venterskar trekt en Pekel duwt. Vere, zijn page, Uitenbroeck en de Terre blijven op het podium.

de Terre
Wablief?!

Vere
Je hebt me zeer goed verstaan de Terre ... Uitenbroeck geef opdracht om de chamade te slaan. Gijs een witgrauw laken de lucht in. Roep vervolgens de militaire raad bijeen op mijn bureau *(Uitenbroeck af)*. de Terre, maak veel kabaal rond onze overgave, zodat ze in alle katholieke inteeltkasten te lande en ver daarbuiten victorie kraaien.

de Terre
(Hoofdschuddend, vragend) excellentie, ik begrijp u niet. U bent er de man niet voor om zich zomaar over te geven. Het gaat in tegen uw natuur.

Vere
Er valt niets te begrijpen de Terre. Je moet gewoon doen wat ik je vraag. We gaan die Spanjolen een les geven dat ze zich nog lang zullen herinneren. Als ze zichzelf zot van glorie verklaard hebben, dan gaan we veel kunnen bekomen en vooral … de Terre, we hebben tijd nodig. Niet zoveel. Een paar dagen. Juist genoeg om te onderhandelen over onze overgave. *(de Terre af.)* Zie je, Henri. Een kat in het nauw maakt nu eenmaal rare sprongen. *(Lacht)* of dat het nu rechts, links, boven of onder is. Voor dat pluizenbeest speelt dat geen rol. Zolang dat die lenige viervoeter een mogelijkheid ziet om te ontsnappen zal het dier dat proberen. Het zit in zijn karakter. Het is zijn aard. De aangeboren levensdrang dwingt het dier om een weg te zoeken. Desnoods gebruikmakend met de grootse valsheid voorhanden. Is de mens in hoge nood ook niet begiftigd met zulke een overlevingsinstinct Henri. Natuurlijk! Wel te verstaan dat bij de ene persoon het zelfbehoud groter en meer uitgesproken is dan bij de ander. *(Minzame lach. Klopt met zijn hand op de schouder van Hexam. Uitdovend licht, beiden af).*

Zestiende scène

Het podium is verdeeld in twee gelijkmatige delen. Rechts bevindt zich het kamp van Oostende, links het kamp van de aartshertog. In het midden staan twee grote langwerpige smalle tafels tegenover elkaar. De scheiding in het midden wordt aangegeven door wat helmgras en zand. Overal op het toneel staan banken en stoelen. Rechts staan ze in grote wanorde, zijn er zelfs een paar omgevallen. Het heeft een chaotisch indruk dat versterkt wordt door kapotte scherven, wijnkruiken en bierpullen die samen met veel papier en legermateriaal (wapens, kanonkogels …enz.) op de grond liggen. *Het is een wanordelijke vuile boel. Ook het vertrouwelijke lessenaartje van Fleming staat opgesteld. Links op het podium, staat alles mooi afgemeten, op elkaar afgestemd. De stoelen en banken kunnen misschien kleuren hebben. Op een tafeltje staan kleurrijke bloemen in een Spaanse porseleinen vaas. Het Spaans vouwstoeltje staat centraal opgesteld. Op een eenzaam bartafeltje staan er onaangeroerd likeuren, wijn en glazen/bekers. De cast van Oostende (behalve Besage, Moeskops en Pekel) komt onder geroezemoes op met een handvol officieren in hun kielzog. Er is duidelijk ongenoegen waarneem – en hoorbaar. Philippe Fleming gaat onmiddellijk aan zijn tafeltje zitten en bekijkt zijn papieren.*

Karel van der Noot
U bedoelt dus Sir Francis dat u eenzijdig, zonder ons te hebben geconsulteerd, zomaar hebt beslist tot overgave.

Vere
Inderdaad kolonel van der Noot. Het leek mij opportuun om dit te doen, gezien de omstandigheden dit nu eenmaal vereisen. Oostende is ten dode opgeschreven als de Spanjaarden ons nu massaal gaan aanvallen.

van der Noot
(Opgewonden) en u beslist dat zomaar zonder de militaire raad te kennen? Wat zijn wij dan? Nog minder dan marionetten in uw hoofd? Of hebt u, als zelfverklaard militair genie de neiging om als dictator op te treden?

Vere
Rustig kolonel. De beslissing is genomen. Ik heb daar mijn redenen voor. U zult zien dat dit het beste is voor ons allemaal en voor die rotte stad hier. Ik reken erop dat de vijand ons verzoek tot overgave, tot het onderhandelen daarvan, gunstig zal stemmen. Dat de heilige katholieken genade zullen tonen.

van der Noot
Genade zullen tonen? Wat is dat nu voor een nonsens! De Spanjaard zal ons gewoon uitlachen, niet meer en niet minder. Denk je nu werkelijk… *(wordt onderbroken door Fleming).*

Fleming
Euh, heren. Het lijkt mij belangrijk dat de Staten-Generaal zo vlug als mogelijk op de hoogte wordt gesteld van de beslissing. We hebben geen tijd te verliezen. Iedere minuut is nu kostbaar.

van der Noot
(Roept, boos) natuurlijk Fleming! Natuurlijk moeten de Staten ingelicht worden. Hoor je mij misschien het tegendeel beweren? Maar maak verdomd duidelijk dat het uit hoofde komt van Sir Francis Vere. Ze gaan zich daar een breuk lachen dat dit zomaar wordt beslist zonder hen te raadplegen/kennen.

Uitenbroeck
(Sec, tegen Vere) generaal, zou het niet beter zijn om de ware reden mee te delen aan de militaire raad? Het zou misverstanden de wereld uit helpen.

van der Noot
... Welke ware reden? De enige reden is dat gouverneur hier cavalier seul wil spelen. Dat zijn ego zodanig groot is dat hij iedereen verplicht om in zijn schaduw te staan.

Vere
van der Noot! Is nu het nu gedaan met je verongelijkte branie? Je gedraagt je als een pukkelachtige puber met een hormonale opstoot. De reden is eenvoudig. We hebben een paar dagen respijt nodig. De aanval van de 22ste op de 23ste kunnen wij onmogelijk overleven ... Ik heb trouwens deze morgen nogmaals de bevestiging gekregen dat de Staten-Generaal in Zeeland alles in gereedheid brengt voor een grote zending, inclusief een paar honderd extra manschappen. *(Kijkt vdN aan)* rond nieuwjaar worden een tiental schepen verwacht voor de kust van uw geliefde stad aan zee.

Gespannen stilte. Alle ogen zijn op Vere gericht. Spelen met lichtinval.

van der Noot
(Verbouwereerd) wel, heb je nu alle duivels! U laat de chamade slaan goed wetende dat u over een paar dagen de overgave weer zal intrekken. *(Hoofdschuddend)* dit grenst aan het onwaarschijnlijke. Nog nooit in de krijgsgeschiedenis heeft een ongelikte, vuil en stinkende klootzak zoals u zulk een beslissing genomen. Van welk militair allooi bent u in feite? U zegt dat uw rode soldaten uit de goorste riolen van Londen komen. Wel, ik twijfel daar niet aan als je ziet hoe hun leider smakelijk eet uit de grootse gierput/aalput die er te vinden is.

Paar seconden gespannen stilte. vdN trekt zich terug naar achter.

Volgende vier replieken in serie.

Een officier
Excellentie, u kunt zoiets niet doen. Waar is de militaire eer?

Andere officier
Met permissie generaal, maar dit heeft niets met strategisch inzicht te maken. Als het de bedoeling is om indruk te maken bij de Staten, dan slaat u de bal volledig mis.

Andere officier
Nieuwpoort hebben ze toegedekt met de mantel der liefde Sir, maar wat u nu doet in Oostende zal op veel onbegrip stoten bij de Staten. Ik zie raadpensionaris van Oldenbarnevelt zijn wenkbrauwen al fronsen.

Nog een andere officier
U kunt het in ieder geval niet doen in naam van de militaire staf.

Uitenbroeck
... Excellentie, ik, euh, Ik begrijp uw tactiek. Heb er zelfs begrip voor, maar zijn er nu echt geen andere oplossingen mogelijk?

Vere
(Met veel hautain) Moedig van je Uitenbroeck om het voor mij op te nemen tegen een roede aspirant-officieren die zich menen te moeten opstellen tegen hun bevelvoerder. Wat mij betreft betekent dat krijgsraad gevolgd door onmiddellijk ophanging. *(Luid)* Hang Kareltje hang *(lacht)*. *(Lief)* kolonel van der Noot waar ben je *(lacht)*? ... Kijk, mijne heren. In de kostschool waar ik zat, was er buiten de debiele leraar waarvan ik zo goed als niets van leerde, ook een monnik die ons elke morgen kwam vervelen met een sermoen. *(Kijkt zijn staf aan, begint rond te lopen)* er is mij altijd een vers uit het nieuwe testament bijgebleven, opgeschreven door de apostel Lucas, hoofdstuk 11, vers 23. Het is bijna een adagium, een lijfspreuk, mijn lijfspreuk als je wil en het komt uit de mond van Jezus Christus wiens geboorte wij vreugdevol hopen te vieren binnen een paar dagen. *(Staat stil op een plaats waar hij iedereen kan overzien, alle aanwezigen hebben hun lichaam meegedraaid. Enkele tellen pauze.)* Wel heren, het komt erop neer dat Jezus een demon uitdreef bij een doofstomme sufferd en eindigde met de woorden, *(nadrukkelijk)* 'Wie niet voor Mij is, is tegen Mij', en dat is ook mijn boodschap aan jullie. Als je niet tevreden bent, *(handgebaren)* hoepel dan op! Ik zal niemand tegenhouden ... Verspreid jullie over de Vlaamse velden en verkondig in het Woord hoe dat de duivel de geest inpalmde van Sir Francis Vere. *(Kijkt iedereen met een grijns aan.)*

Gekuch, stilte en gelatenheid vullen het podium.

Fleming
(Voorzichtig op zijn sokken. Kucht) ... excellentie, het lijkt me beter dat u het volledige, meer juistere vers aanhaalt: 'Wie niet met Mij is, is tegen Mij, en wie niet met Mij bijeenbrengt, drijft uiteen'.

Vere
(Spottend) mijn beste secretaris krijsauditeur, ik zou het vers niet beter kunnen reciteren zoals u net deed. Wat zijn we toch blij om zo'n bijbelkenner in huis te hebben *(lacht).* In ieder geval, het zinnetje maakt duidelijk dat jullie, geachte officieren, een keuze hebben. Ik hou jullie dus niet tegen om het kamp te verlaten, wat natuurlijk, dat spreekt voor zichzelf, op desertie neerkomt. *(Spottend)* Maar opgepast, o lala, vrees Hang Kareltje, hij heeft al zoveel werk *(lacht).* Hang Kareltje hang *(ingehouden lach).*

van der Noot
(Duwt zich een weg naar voren. Frank) Sir Francis Vere, u bent een soort tuig, gebraakt uitschot waar normen en waarden geen vat op hebben. U denk alles te mogen zeggen, alles te kunnen permitteren zonder daar enige verantwoording te moeten voor afleggen. De dag zal komen dat dat niet meer ongestraft zal gebeuren. Het is nu ook voor iedereen duidelijk geworden dat geweten en rechtvaardigheidsgevoel bij u, volledig onbestaande zijn.

Vere
Kolonel van der Noot, u overtreft mij in uw analytisch vermogen *(lacht).*

Onmiddellijk gevolgd door opkomend geluid op de linker scène. Het kamp Oostende verzamelt zich naar het midden toe en bekijkt met grote interesse hoe dat het kamp van de aartshertog (inclusief hemzelf en enkele officieren) opkomt. Albrecht is gebogen en stijf. Heeft zichtbaar nog steeds last van jicht. Hij wordt begeleid door kapitein de Bonours en houdt zich aan de andere kant gaande met zijn wandelstok. Zijn stafofficier Antonio Carnero heeft een bundel papieren bij zich. Tijdens de opkomst neemt de lichtinval op de rechterscène af naar iets minder dan schemerdonker (de figuren blijven dus zichtbaar). De belichting van de linker scène verandert gelijktijdig in matige warme kleuren. De scheiding in het midden op het podium is voor het ogenblik ook een vierde wand voor de cast van de aartshertog.

Zeventiende scène

Albrecht
(Gaat moeizaam zitten op het vouwstoeltje) mijn hart is zo opgelucht dat Oostende heeft ingezien dat het beter is om de kerstdagen in vrede door te brengen. De bisschop van Rome heeft een mis opgedragen om de wijselijke overgave te vieren. U ziet, heren officieren dat onze kerk barmhartigheid en vergeving hoog in het vaandel draagt. Ik begin respect te krijgen voor Sir Francis Vere. Een gouverneur op zijn plaats waar men over honderden jaren nog over zal praten.

Gaston Spinola
(Gekuch) Hoogheid, u krijgt felicitaties van nagenoeg alle Europese hoven. Ze prijzen uw weergaloos militair inzicht. Wat zeer goed te begrijpen is. *(Gekuch)* Hoogheid, de afgelopen dagen zijn veel hoge edellieden de situatie ter plaatse komen bekijken en er zullen er ongetwijfeld nog meer volgen. Wel jammer natuurlijk is, dat u door uw helse pijnen de prinsen, de koninklijke afgezanten, de ambassadeurs niet hebt kunnen ontvangen. Hare Majesteit, de aartshertogin heeft zich met veel vlijt aan die taak gewijd. Haar nieuwe vleugadjudant kapitein de Robiano is onmiddellijk geïntroduceerd bij de Europese adel. Wat, *(licht ironisch)* zonder twijfel, goed uitkomt voor zijn carrière *(zwak lachje).*

Albrecht
Ach hofmaarschalk, mijn vrouw is een godsgeschenk. Hoe dat zij met haar gratie die zware taak op haar schouders neemt. Wonderlijk *(licht hoofdschuddend). (In het ijle weg)* heeft de kerstmaaltijd gesmaakt die ik de manschappen van Oostende heb aangeboden?

Een officier
Jazeker hoogheid. Ze hebben er werkelijk van genoten. Het zal waarschijnlijk wel lang geleden zijn dat ze nog zo’n copieuze maaltijd voor zich gehad hebben. Ik moet u wel zeggen hoogheid dat enkele van de hoofdofficieren niet mee hebben geconsumeerd, als ik het zo mag verwoorden.

Albrecht
Wel, dit is te begrijpen. Ze hebben zes maanden gevochten als leeuwen. Het moet hen zwaar vallen om de chamade te horen slaan. In zulke tijden zijn verzoening en respect de enige juiste antwoorden ... Carnero, hoe staan de onderhandelingen over de overgave?

Kolonel Antonio Carnero
Die lopen nogal stroef hoogheid. Onze onderhandelaars zijn gisteren opnieuw ontvangen nadat ze twee dagen voordien niet onthaald konden worden. Ze hadden de volledige weg in zwaar weer afgelegd. Ze zijn er niet over te spreken dat ze zo behandeld werden. Er was zelfs geen maaltijd, noch een mogelijkheid voorzien om zich op te frissen en te verwarmen.

Albrecht
Is te begrijpen Carnero. In Oostende is er bijna geen huis nog overeind. Hadden ze misschien een paleis verwacht waar hen een zevengangen menu zou worden opgediend? *(Schudt het hoofd. Wind zich op)* het probleem is dat onze afgezanten verwende nobiljons zijn. Zij zijn het gewoon dat hun voeten het eerst worden gewassen. Die houding is nu niet van toepassing. Wij moeten eerst op onze knieën zitten en het vuil tussen de tenen wegspoelen van de vijand die nu onze broeder is geworden. Jezus volgen en nederigheid is hier op zijn plaats. Aanvaard met dank een stuk oud brood als maaltijd als de verslagene niets anders te bieden heeft.

Het kamp Oostende bekijkt bedenkelijk elkaar.

van den Bergh
... Mag ik er u wel op wijzen hoogheid, dat u Sir Francis vier dagen de tijd hebt gegeven om tot een akkoord te komen. Dag vijf is bijna verstreken.

Albrecht
(Kijkt vdB misnoegt aan) ja, inderdaad kolonel. En morgen komt dag nummer zes en op dag zeven ruste de Heer en kunnen we allemaal naar de kerk ... U moet begrijpen dat de gouverneur het onderste uit de kan wil halen. Jullie officieren, kijken maar naar één deel. Ik sta daarboven. Ik moet op lange termijn denken, aan de toekomst. Aan mijn vrouw. Haar koninkrijk is ook mijn rijk. Het is mijn taak en roeping om haar bij te staan, haar te begeleiden op het pad dat naar vrede leidt. Dit geldt niet alleen voor Oostende heren maar ook voor alle provincies die mijn lieve vrouw toebehoren.

van den Bergh
Het komt mij voor, hoogheid, dat de gouverneur van Oostende vooral tijd wil winnen.

Bucquoy
Hij brengt voortdurend eenzijdige veranderingen aan. Gisteren heeft hij zelf een volledig nieuw voorstel gedaan. Ik moet collega van den Bergh gelijk geven hoogheid. Dit ruikt naar tijd kopen.

Albrecht
(Geïrriteerd, zucht, blaast. Heeft duidelijk ook pijn. Maakt zich op voor een tirade) Kolonels van den Bergh en Bucquoy. Waarom zoekt u beiden geen derde collega zodat jullie een triumviraat kunnen oprichten om toezicht te houden op mijn beoordelingsvermogen? Dit is nu toch ongelooflijk! We hebben bekomen wat we willen. Dat Geuzennest aan de overkant heeft zich overgegeven. Nagenoeg de volledige Vlaamse kust is in onze handen. Wat wilt u beiden nog meer? Heb toch geduld! Ik onderga hier helse pijnen en enkele hoge officieren staan hier te kraaien als verongelijkte hanen omdat Vere één dag te laat is. Kleine kinderen hebben meer geduld dan ... *(schudt zijn hoofd).* Ik heb er hier schoon genoeg van. Carnero breng mij naar Fort Albertus *(probeert recht te staan, wat moeizaam lukt). (Herpakt zich. Demping van lichtinval).* Heren *(richt zich tot zijn officieren)*, ik heb jullie nog niet persoonlijk kunnen bedanken voor de inspanningen die ieder van u de afgelopen maanden heeft gedaan. Bij deze wens ik dit nu te doen. Mijn gedachten gaan ook naar de vele soldaten die we verloren hebben tijdens het … ja, noem het maar een gewoel met ratten. De aartshertogin en ik zijn u zeer erkentelijk.

Maakt zich klaar om af te gaan waarbij hij alle officieren persoonlijk wil bedanken. Enkele ogenblikken later komt er een jonge officier het podium opgelopen.

Achttiende scène

Jonge officier
Kolonel Bucquoy *(groet hem en de andere officieren, ziet dan ook de aartshertog staan. Buiging)* hoogheid, ik kom u mededelen dat er cargoschepen zijn gesignaleerd voor de kust van Bredene. Zeker een tiental, maar het kunnen er meer zijn. *(Richt zich tot Bucquoy)* Kolonel, door de opkomende duisternis is het moeilijk om het exacte aantal in te schatten. *(Stilte).*

Albrecht
Kolonel Bucquoy, wat heeft dit te betekenen?

van den Bergh
(Ad rem) Hoogheid, dit heeft te betekenen dat Vere versterking heeft gekregen van de Staten-Generaal.

Albrecht
(Verbaast, ontkennend) maar dat is absurd, Oostende heeft zich overgegeven. Stuur onmiddellijk een afgezand waarbij ik om uitleg vraag. Vanaf nu zal ik persoonlijk de gesprekken leiden. *(Gaat, gesteund door de Bonours, terug naar zijn stoel die nu dichter bij de langwerpige tafel staat.)* Het zou mij niet verwonderen dat ze hun resterende manschappen, zieken en gewonden via zee willen evacueren. Misschien dat er ook nog veel munitie en ander oorlogsmateriaal aanwezig is in de stad. De zuinigheid van de Hollanders kennende willen ze die zeker recupereren *(zit neer).*

Onmiddellijk het volledige podium in schermerdonker, gevolgd door oplaaiende toortsen die de bühne verlichten. Het toneel is nu half verlicht. Beide partijen zien elkaar nu voor het eerst. In het kamp Oostende staat Vere vooraan. Links en rechts van hem, van der Noot en Uitenbroeck. Achter het trio de rest van het gezelschap. Fleming is bijna onzichtbaar. de Terre staat op een stoel die de groep langs achter afsluit. Het kamp van de aartshertog idem. Vooraan, gezeten, het stoeltje nu gedraaid in richting van kamp Oostende, Albrecht. Rechts van hem, van den Bergh, links Bucquoy. De rest van het gezelschap staan achter hen.

Negentiende scène

Er heerst een volledige stilte. Iedereen op de voorste rij bekijkt, taxeert zijn tegenhanger uitdrukkingsloos. Enkele ogenblikken gaan voorbij. Er komt een glimlach om de mond van Vere. De aartshertog reageert daar niet op en bekijkt de generaal uitdrukkingsloos. Enkele ogenblikken gaan weer voorbij.

Albrecht
(Zachte kuch) Sir Francis Vere, het is er toch van gekomen u te mogen ontmoeten *(Vere grijnst zacht)*. Misschien is de plaats wat ongelukkig gekozen om te onderhandelen over de capitulatievoorwaarden.

Vere
De plaats hoogheid *(maakt een buiging)* is in zulke omstandigheden van minder belang. Het is niet aan de verslagene om dit te bepalen.

Albrecht
(Fronst de wenkbrauwen. vdB en Bucquoy kijken elkaar bijna onopgemerkt aan) … Ik wil met u praten over de overgave. Het lijkt mij dat ik billijk ben geweest wat betreft de tijdsduur en de faciliteiten die ik u en uw stad heb gegeven. Volgens mijn militaire staf ben ik veel te toegeeflijk. Het is mijn overtuiging dat je met geduld en begrip veel meer kunt bekomen dan zomaar eenzijdig voorwaarden op te leggen.

Vere
Uw nobele intenties sieren u hoogheid. Het moet voor u niet eenvoudig zijn om iedere opmerking in overweging te nemen, hoe goed uw raadgevers het ook mogen menen. Laat staan dat u dan nog rekening houdt met de wensen van de vijand *(weer lichte grimas).*

Albrecht
Moet ik uit uw, nogal arrogante houding, uitmaken dat u de onderhandelingen niet ernstig neemt? *(Niet verstaanbaar geroezemoes in het kamp van Albertus, vooral Bucquoy laat zich horen. Albrecht kijkt met stalen gezicht naar Vere.)* Kolonel Bucquoy! … Mag ik om stilte vragen.

Vere
… Hoogheid, ik neem de onderhandelingen zeer ernstig. Zo ernstig zelfs, dat het mij de tijd heeft gegeven om na te denken over de voorwaarden die ik wil bekomen … Wij willen dat u zich terugtrekt uit de onmiddellijke omgeving van Oostende. Dat u een perifeer installeert, zodat mijn geliefd garnizoen de mogelijkheid krijgt om te ademen.

Albrecht
(Gefronste blik) de mogelijkheid krijgt om te ademen? Ofwel bent u hoogzwanger van de hybris of wel bent u volledig gestoord. De voorwaarden… *(wordt onderbroken).*

Vere
De voorwaarden heb ik aangepast aan de omstandigheden die zich nu… *(wordt onderbroken).*

Albrecht
(Luidere stem. Blijft de volledige repliek Vere aankijken) Generaal Vere! ... U bent helemaal niet geplaats om mij te onderbreken. Hoe durft u dit te doen tegenover een keizerlijke prins van het Heilige Roomse Rijk? Uw hoogmoed gouverneur *(schudt vragend zijn hoofd)* … Ze hebben mij gewaarschuwd voor uw houding Sir Francis, maar dit overtreft alles. Als u eenzijdig uw eisen wilt bekomen dan bent u bij de verkeerde persoon terechtgekomen, Ik heb u de kans gegeven. Carnero, stel onmiddellijk een document op waarbij Oostende zonder voorwaarden de capitulatie aanvaard.

Vere
Wij aanvaarden niets en wij ondertekenen niets. Mag dit de keizerlijke aartshertog zeer duidelijk zijn *(grijnst).*

Consternatie in het kamp Albrecht. Geen reactie in het kamp Oostende. De stilte keert terug op herhaaldelijk verzoek van de aartshertog.

Albrecht
Generaal Vere, mag ik er u aan herinneren dat u paar dagen geleden de chamade hebt laten slaan. Dit is bij alle militaire tradities het signaal van de overgave.

Vere
Wel, als u het zo bekijkt dan trek ik mijn overgave in.

Luid kabaal in het kamp Albrecht. Enkele officieren van het kamp Oostende repliceren terug. de Terre valt van zijn stoel, maar staat er vlug weer op. Albrecht staat moeizaam recht, weigert daarbij hulp, gaat naar de rand van de tafel. De stilte komt weer op het podium.

Albrecht
(Zichtbaar gespannen) is dit een voorbeeld van het perfide Albion waarbij een gegeven woord waardeloos blijkt te zijn? ... Een woord gebaseerd op fair play heeft bij u dus geen enkele

betekenis ... Ik had gehoopt op de nederigheid van een verslagene, maar wat ik heb gekregen is het consigne van het laagste allooi die er op deze aardkloot rondloopt.

Vere
(Grijns, arrogant. Repliek met nodige pauzes) aartshertog Albrecht, u neemt dit veel te persoonlijk. De aankondiging van de overgave was gewoon een list om tijd te winnen. Ik wist dat er goederen en manschappen werden ingescheept in Zeeland. *(Hatelijk spottend)* en nu staat u voor voldongen feiten. Wat gaat u ertegen doen? De cargoschepen liggen, helaas, hier nu voor anker *(glimlacht)*. Het goede nieuws is ook dat honderden goed uitgeruste soldaten op ieder moment de Oostendse stranden kunnen betreden om uw katholieke Spaanse broeders het vuur aan de schenen te leggen. *(Lacht)* een praktijk die u zeker vertrouwd in de oren klinkt. U ziet, keizerlijk prins van duizend-en-één gebieden. Ik had gewoon een paar dagen de tijd nodig. Blessuretijd als het ware, en met de geboorte van Christus kwam dat nog goed uit ook. Letterlijk een godsgeschenk *(hartelijke lach).*

Heftig kabaal aan beide zijden. van der Noot duwt zich een weg langs achter (daarbij valt de Terre opnieuw) en gaat af. Wordt kort nagekeken door de rest van het kamp Oostende, behalve Vere die uitdagend voor de aartshertog blijft staan.

Albrecht
(Boze, luide stem) dit is geen list *(slaat met een harde slag zijn wandelstok stuk op de tafel. Er gaan verschillende toortsen uit. Vere fronst lichtjes spottend de wenkbrauwen.)* Dit is vunzigheid! Je reinste achterbaksheid! *(Emotioneel)* u hebt mijn integriteit te grabbel gegooid. Alles waar ik voor sta hebt u gemolesteerd, onteert, gekrenkt tot in de diepste vezels. *(De vaas bloemen valt stuk op de grond. Komt nog moeilijk uit zijn woorden)* u bent 1 van de twee beesten die in het boek openbaringen staan. Een duivelskind, zo slecht bent u. *(Begint te beven. Krijgt een aanval. Kan zich bijna niet meer staande houden, zakt door zijn knieën. de Bonours wil helpen, maar wordt weggeduwd ... Met gebroken stem)* Isabella, Eugenie, mijn vrouw, mijn infante (*ligt op het podium. Beide kampen beginnen af te gaan)* ... Clara waar ben je?

Alle toortsen bijna uit, zwakke spot gericht op Albrecht, opkrullend in een bijna foetushouding. Vere aanschouwt met een spottende grimas het toneel. vdB en Bucquoy kijken met een stalen gezicht naar de zieltogende aartshertog. Hun ogen richten zich dan op Vere die daar met een nog grotere grijns op antwoord ... Alle officieren van beide kampen gaan zonder commentaar af ... de Terre maakt aanstalten om de aartshertog te helpen maar wordt voorzichtig tegengehouden door Fleming. Beiden gaan, ingetogen achteromkijkend, af. Dan in een met tranen gebroken zachte stem.

Waarom ... waarom mijn God? ... Waarom stelt u mij zo op de proef? *(Alle toortsen uit, zwakke spot gericht op Albrecht. Stilte, het enige wat je hoort is de emotionele stem van de aartshertog.)* Isabella … Isabella, waar ben je? *(Weent.) ... (Doek of donkerte.)*

Tweede mogelijkheid van einde vijfde bedrijf tweede toneelstuk: na de zin 'Een duivelskind, zo slecht bent u.' komt het door 1 stem gezongen versie van het Dies Irae zacht opzetten.

Een duivelskind, zo slecht bent u. *(Start Dies Irae. Begint te beven. Krijgt een aanval. Kan zich bijna niet meer staande houden, zakt door zijn knieën. de Bonours wil helpen, maar wordt weggeduwd ... Met gebroken stem)* Isabella, Eugenie, mijn vrouw, mijn infante (*ligt op het podium. Beide kampen beginnen af te gaan)* ... Clara waar ben je?

Alle toortsen bijna uit, zwakke spot gericht op Albrecht, opkrullend in een bijna foetushouding. Vere aanschouwt met een spottende grimas het toneel. vdB en Bucquoy kijken met een stalen gezicht naar de zieltogende aartshertog. Hun ogen richten zich dan op Vere die daar met een nog grotere grijns op antwoord ... Alle officieren van beide kampen gaan zonder commentaar af ... de Terre maakt aanstalten om de aartshertog te helpen maar wordt voorzichtig tegengehouden door Fleming. Beiden gaan, ingetogen achteromkijkend, af. Het Dies Irae is nu duidelijk hoorbaar. Volledige stilte op het podium. Zesde en zevende couplet:

Judex ergo cum sedebit,
Quidquid latet apparebit,
Nil inultum remanebit.

Quid sum miser tunc dicturus?
Quem patronum rogaturus,
Cum vix justus sit securus?

Rex tremendae masjestaties... (wordt onderbroken door Albrecht. Misschien met duidelijk stem die afneemt in kracht.

... Als dan de rechter zetelen zal,
zal al wat verborgen is verschijnen,
niets zal ongewroken blijven.

... Wat zal ik, ellendige, dan te zeggen hebben,
welke pleiter zal ik vragen,
als zelfs de rechtvaardige nauwelijks zeker is?

Zang gaat verder. Stopt na 11de couplet:

Juste Judex ultionis ...

(Springt onmiddellijk in) Rechtvaardige Rechter der Wrake,
Schenk mij de gave der vergiffenis,
Nog vóór de dag der rekenschap.

... Waarom ... waarom mijn God? ... Waarom stelt u mij zo op de proef? *(Alle toortsen uit, zwakke spot gericht op Albrecht. Stilte, het enige wat je hoort is de emotionele stem van de aartshertog.)* Isabella … Isabella, waar ben je? *(Weent.)* ... *(Doek of donkerte.)*

Noot – kan dus door regisseur vrij worden aangepast.

Einde van het Eerste Toneelstuk.

Tweede toneelstuk

Personen

De Vijf Leden van Vlaanderen: Brugse Vrije, Ieper, Gent, Brugge en de Katholieke Kerk.

Kamp Oostende

- Cornelis Moeskops: heeft nog wat meer overgewicht dan in het eerste toneelstuk.
- Griet Pekel: vriendin van Moeskops.
- Generaal Sir Francis Vere
- Philippe Fleming
- Francesco de Terre
- Kolonel Arnoud Uitenbroeck
- Henri Hexam: page van Vere
- Kolonel Karel van der Noot
- Kolonel Frederik van Dorp: nieuwe gouverneur van Oostende. Een man van jolijt, een drankje en een hapje.
- Vier Pestpieten.

Spaans kamp

- Kolonel Frederik van den Berg
- Karel van Longueval: kolonel Bucquoy
- Antonio Carnero: stafofficier van aartshertog Albrecht
- Kapitein Christophle de Bonours
- Gaston Spinola: hofmaarschalk
- Aartshertogin Isabella
- Carlos de Robiano
- Doña Leonora: hofdame van Isabella.
- Aartshertog Albrecht

Verder: Een heer met veel interesse voor Sir Francis, soldaten, officieren, figuranten.

.

Proloog

De leden van Vlaanderen komen links op. Het podium heeft hetzelfde decor zoals de laatste scène van het vorige toneelstuk. Echter een verschil dat ook het kamp van de aartshertog een chaotische indruk maakt. Het Spaanse vouwstoeltje ligt zieltogend naast de stuk gevallen Spaanse vaas. De bloemen liggen, hier en daar, nog wat samengebundeld. De twee scheidingstafels zijn uit elkaar getrokken en staan schots en scheef. Het zand en helmgras ligt gedeeltelijk op de grond.

Sommige replieken kunnen in tempo zijn.

Brugse vrije
(Schopt hard tegen een bundel bloemen richting het publiek) Het is voor mij, als rationeel denkend mens, totaal niet te verklaren waarom de aartshertog niet gehandeld heeft als een militair tacticus! Hij had alle sleutels in handen, maar heeft ze gewoon cadeau gedaan aan die Engelsman.

Ieper
Bedaar toch Brugse vrije. De man is een katholiek, een kardinaal. Wat volgens mij niet wil zeggen dat alle kardinalen zo katholiek zijn. Maar de onze wel. Hij gelooft in de goedertierenheid van de mens.

Brugse Vrije
Met die goedertieren – geen moeilijke woorden Ieper – kom je niet ver als je een kans op duizend krijgt. Oostende kon in één nacht van de kaart geveegd zijn, verzwolgen door de vermaledijde Spaanse golven om nooit meer terug te keren. Helaas, de geboorte van christus hield de Graaf-gemaal van Vlaanderen tegen. *(Krachtig)* waardeloos, die man is totaal waardeloos!

Gent
Moeten wij niet het initiatief nemen om die Oostenrijker af te zetten? Het is zo klaar als pompwater dat hij volledig onbekwaam is voor de job.

Ieper
(Onmiddellijk inspringend, spottend. Naar het publiek) onze kardinaal-aartshertog verkeerd al geruime tijd in de hardnekkige onmogelijkheid om in zijn vrouw haar naam te regeren. *(Glimlach. Naar de leden)* ik dien een motie in. Wat denken jullie?

Brugge
(Heeft inmiddels een stoel rechtgezet om erop te gaan op zitten.), Welke motie Ieper? Albrecht is wie hij is en daarmee moeten we het doen. Heb toch begrip voor zijn denkwijze, zijn handelingen.

Brugse Vrije
(Gepikeerd) Is dat het enige wat je kan zeggen Brugge? Jouw begrip voor je verlopen paap kost mij handen vol geld.

Gent
Niet beginnen Brugse vrije. Wij leden betalen ook. En veel!

Brugse Vrije
Jaja. Die paar stuivers die Gent per abuis van de kar laat vallen onderhoudt zeker een leger ... Zwijg toch Gent. Het is nu volop winter. Het zal maanden duren voordat er iets zal worden ondernomen. *(Schudt zijn hoofd)* het is toch onvoorstelbaar dat Vlaanderen met zo'n verzopen mof zit opgescheept. En maar klagen over jicht en andere geestigheden. Hij zou beter minder drinken, de zuiplap. (*Kijkt naar Brugge)* waar is uw vriendje de Katholieke kerk?

Brugge draait nietszeggend zijn hoofd.

Ieper
Waarschijnlijk met de aartshertog op bedevaart om verschoning te vragen voor het wangedrag van die Engelsman, Sir Francis Vere *(ingehouden lach).*

Gent
Ieper, stop met de clown uit te hangen. Denk liever mee hoe dat we zijne hoogheid tot meer daadkracht kunnen aanzetten. Bijvoorbeeld door onze contributies later te betalen of aanzienlijk te verlagen. Aangezien de aartshertog toch voor maanden zal vertoeven in zijn Paleis op de Coudenberg kunnen we misschien van de gelegenheid gebruik maken om het een en het ander te belemmeren in de Vlaanders, zoals we dat zeggen. *(Grinnikt.)*

Ieper
Hij kan beter naar Spanje gaan. *(Laconiek)* zal goed zijn voor botten. Dat hij daar een klooster of twee opendoet.

Brugge
Wat mij zorgen baart is wat de Verenigde Provinciën zullen doen. Ze zullen ongetwijfeld van de gelegenheid gebruik maken om een veldtocht te organiseren

Brugse Vrije
Je kunt die Hollanders moeilijk ongelijk geven. Dat ze maar een veldslag uitlokken. Hoe noemt dat ook weer? Een afleidende actie of zoiets.

Ieper
Een diversie Brugse Vrije, dient om een vijandelijk leger bewust te onttrekken van een of ander oorlogstoneel.

Gent
(Droog) oorlogstoneel is wel goed gekozen Ieper. Het zit hier vol met toneel. Mocht die afleiding, die schertsvertoning werkelijk plaatsvinden, dan wil dat toch wel zeggen dat de Hollanders er veel voor over hebben om dat rattenest Oostende te vrijwaren van de Spanjolen.

Brugge
Is nogal wiedes als je kijkt welk strategisch belang Oostende heeft.

Ieper
Komaan Brugge. Heeft Oostende wel zo'n strategisch belang? Ze doen het gewoon om Vlaanderen te pesten. Die Hollanders hebben lak aan Oostende. Ze willen gewoon een uitvalsbasis hebben in het westen om hun Geuzen een pleziertje te doen. Meer is dat niet.

Brugse Vrije
Wat simplistisch Ieper. Meer kunnen we niet van je verwachten. Het kost… *(wordt onderbroken).*

Ieper
O lalalaa. De slippendrager van Brugge en de katholieke kerk heeft gesproken.

Brugse Vrije
Mag ik verder doen? Het kost ons dus in iedere geval veel geld. We kunnen deze mens…

Onderbreekt zijn zin als hij ziet hoe dat de Katholieke Kerk (KK) opkomt. De vier leden kijken wat verbaast hoe de KK een stoel opraapt en naast Brugge gaat zitten.

Brugse Vrije
Ziehier hoe de apostel Paulus zich vervoegt bij zijn vriendje Brugge.

Ieper
Ze hebben hem in Rome laten gaan. Nero was waarschijnlijk in een dronken bui.

Gent
Of de keizer dacht eraan geld te kunnen verdienen met het laten rondtoeren van een roomse heilige.

Brugse Vrije
(Tegen KK) uw voormalige aartsbisschop van Toledo heeft er in Oostende een grote knoeiboel van gemaakt. In plaats om voor kerstmis die rottende vismarkt aan zee volledig uit te spoelen, had zijn eminentie Albrecht kardinaal Habsburg besloten om de stad te sparen tijdens de geboortedagen van Christus. Het resultaat was dat de duivel zich een indigestie heeft gelachen van het plezier bij het zien van zoveel goedgelovige naïviteit. *(Blaast)* nu ja, wat baten kaars en bril als de uil niet zienen wil.

Katholieke kerk
(Reageert niet) Beste leden, ik heb heugelijk nieuws van de Heilige Stoel. De… *(wordt onderbroken).*

Ieper
De Heilige Vader heeft beslist dat het rijke bisdom Brugge meer contributie zal bijdragen om het beleg te financieren. *(Tegen Gent en Brugse Vrije)* 'geef aan de aartshertog wat de aartshertog toekomt'

Gent
(Gezapig flauw lachje) Mattheüs 22, vers 15 tot 21. Het gaat hier over de keizer Ieper, niet over een doorzopen aartshertog die hoopt op een zaligverklaring door een bij(slecht)ziende paus.

Brugge
(Inspringend) mocht Ieper en Gent nu eens beginnen met hun mond te houden en betalen wat er van hen verwacht wordt dat ze betalen zouden we al een heel eind verder staan.

Ieper
(Honend, met een aanloop) dixit Brugge. Wat een hoogmoed. Het Venetië van het noorden klaagt al tientallen jaren steen en been over het vermaledijde Oostende en verwacht dat de andere leden van Vlaanderen de rekeningen betalen. *(Kijkt naar Gent)* ... het is toch geestig als een mens in sprookjes kan geloven.

Katholieke Kerk
Beste leden, jullie niveau zakt met de dag. Luister nu toch eens wat de bisschop van Rome heeft voorgesteld. *(Gebrom bij de leden.)* De Heilige Vader *(opnieuw gebrom. Geblaas en gezucht bij de leden. De KK kijkt de leden aan).* Is het kinderuurtje voorbij? Is het toegestaan dat ik verder doe??

Brugse Vrije
(Plechtstatig, wat spottend) het woord is aan u Katholieke Kerk.

Katholieke Kerk
… De Heilige Vader schenkt aan iedere soldaat een volledige aflaat indien hij, gedreven door goddelijke penitentie, meehelpt Oostende te veroveren op die heidense barbaren.

Ieper
(Met handen in de lucht) de hemel zij geprezen. Halleluja. De dagen van de stad aan zee zijn nu definitief geteld. Prijs de Heer. Halleluja. Een bedevaart ligt in het verschiet.

Brugse Vrije
Dat is nu maar pas genereus. Een paus die zoiets geeft aan het zondige volk. Nog nooit gezien in de kerkelijke geschiedenis. Ongelooflijk ...

Brugge
Ach, paus Clemens VII is zo wijs in zijn besluiten. Hij zal van oordeel zijn dat het beleg met goddelijke hulp moet overwonnen worden.

Brugse Vrije
De goddelijke hulp vraagt veel mensenoffers. Misschien dat het openen van de pauselijke geldbeugel ook een goddelijke hulp is?

Katholieke Kerk
(Gewrongen lachje) het hiernamaals, Brugse Vrije, is veel belangrijker dan wat aardse stuivers.

Ieper
Ja, zeker als je het zelf niet moet betalen.

Gent
(Geïrriteerd) ik dacht dat het hier ging om het beleg te bespreken. We kunnen er dus vanuit gaan dat er in de eerste zes maanden niet veel zal gebeuren in Oostende.

Ieper
Ik stel voor om onze bijdrage voor het beleg op te schorten tot dat het de aartshertog weer zint om het op te starten.

Katholieke Kerk
U moet niets voorstellen Ieper. Uit goede bron heb ik vernomen dat de aartshertog een massale aanval plant in de komende dagen van het nieuwe jaar. Het zal dus daar vlug gedaan zijn.

Brugge Vrije
Dat dachten wij rond de kerstperiode ook. De ansichtkaarten waren toen veel mooier dan nu.

Ieper
(Cynisch) mag ik er het Brugse Vrije eraan herinneren dat de Heilige Vader een volledige aflaat kwijtscheldt aan iedere soldaat. Ze gaan met duizenden gemotiveerd zijn om zich op te offeren, om zich te laten afslachten. De hakbijlen van de beenhouwers worden alvast volop gewet.

Gent
Het zou mij niet verwonderen dat Oostende daarna een bedevaartsoord wordt. Zo veel volk dat daar naartoe zal willen gaan. *(Honend)* misschien kunnen we overwegen om de aartshertog een goudenzijden habijt en een met diamanten omzoomde scapulier aan te bieden, zodat hij op gepaste wijze ter plaatse de zieken en ongelukkigen kan zalven. De roemrijke lakennijverheid van Ieper kan dat gerust bekostigen.

Grijns bij Brugge en KK.

Ieper
(Bijtend) uiteraard! Met een 20% voorschot van de overige vier leden moet dat zeker lukken. Misschien kan Gent ook een beroep doen op zijn held Jacob van Artevelde? Dat ze hem naar Engeland sturen om daar wat met zijn kont te wiebelen zodat hij een hoeveelheid wol kan bekomen voor een schoon kazuifel. De aartshertog kan dan in Sint-Baafs op gepast wijze de mis celebreren voor het gatdraaiende stadsbestuur.

Gent wil antwoorden maar houdt zich in.

Brugse Vrije
(Gniffelt) de kleuters Ieper en Gent doen weer hun uiterste best om als eerste in de hoek te staan met een ezelsmuts om de oren. Maar inderdaad, het kan wel interessant zijn om van die aflaten een paar graantjes mee te pikken. *(Instemmend knikkend)* Laat het beleg beginnen.

Gent
Natuurlijk als Brugge en de Katholieke Kerk hun permissie geven.

Katholieke Kerk
U luistert niet goed Gent. De aartshertog zal een nieuwe aanval uitvoeren in de komende dagen met pauselijke zegen.

Gent
Allez, vooruit dan! En marche! Op naar de vernieling!

De leden Ieper, Gent en het Brugse Vrije maken aanstalten om af te gaan. Tijdens datzelfde ogenblik wordt er een onverzorgd vuil klein speelgoedhondje (vb. Schotse terriër op plankje met wieltjes) het podium opgetrokken richting Brugge. De drie leden kijken verbaast hoe het 'gezelschapsdier' door Brugge op de schoot wordt genomen waarna het lid de nep hond met grote affectie begin te strelen.

Gent
Wat doet die rat hier op het podium?

Ieper
Dat is een geen rat, dat is een hond Gent … *(Verontwaardigd)* ik ben wel absoluut tegen dieren in toneelstukken. Dat past niet!

Gent
Nee Ieper, de Ieperlingen gooien ze liever van hun belfort of knuppelen ze dood zoals jullie katten.

Ieper
(Gepikeerd) als Gent niet vlug ophoudt om mij uit mijn tent te lokken kan de stad gerust, gratis en voor niets, enkele vermorzelde katten tegen zijn/haar muil krijgen.

Brugse Vrije
Dat beestje heeft in ieder geval zijn baasje goed gekozen. *(Laconiek)* 'wie slaapt bij de hond krijgt vroeg of laat zijn vlooien'.

Ieper
Is het hier eerder niet omgekeerd? Die vuile hond krijgt de streken van zijn baasje.

Brugge
(Wat in zichzelf gekeerd) ach, dat diertje wil gewoon gestreeld worden *(wat Brugge vertedert doet).* Zo'n lief hondje. Een vlo of twee, dat kan geen kwaad … *(Plotseling volledig afwezig. Kijkt dan op en kijkt de andere leden aan. Dan heel duidelijk en helder)* 'ik ben trouwens de mening toegedaan dat Oostende volledig vernietigd moet worden'.

Ieper, Gent en het Brugse Vrije kijken elkaar schouderophalend aan. Ze gaan gedrieën af. De KK staat op, kijkt medelijdend naar Brugge en klopt met zijn hand hoofdschuddend op zijn/haar schouder. Brugge blijft het hondje verder strelen.

Tweede bedrijf

Eerste scène

Een prachtige morgen aan de havenkade van Oostende. Af en toe het geluid van meeuwen. Cornelis Moeskops (behoorlijk dikker dan in het eerste toneelstuk) en Griet Pekel zijn hun waren aan het schikken op hun venterskar. Passanten komen en gaan. Een tengere deftige heer in afgestreken kledij is wat verder aan het praten met twee Engelse soldaten. Komt dan richting Moeskops en bekijkt met veel interesse enkele appels.

Moeskops
Enkele appels heer? Speciaal voor u naar hier gebracht uit warmere oorden. Zonder wormpjes en ander ongedierte.

Heer
(Ter zake) hou uw verkooppraat voor uzelf. Geef mij er een vijftal.

Moeskops
(Terwijl hij bezig is de appels in te pakken). Mijn excuses voor mijn nieuwsgierigheid heer *(verkopers lachje)*, maar bent u hier al lang? Ik meen mij te herinneren u hier nog nooit gezien te hebben.

Heer
Sinds deze morgen. Ik ben een afgezant van de Staten-Generaal. Ik heb een afspraak met de gouverneur. Hij kan mij ontvangen in de vooravond. U lijkt mij wel een man die hier alle verhaaltjes weet. Wat weet jij over de gouverneur? Vere is het niet?

Moeskops
Mijnheer, u bent bij de juiste persoon. Ik kan u volledig inlichten over alles en iedereen. Geen enkel geheim is bij mij veilig. Ik bedoel, is zo veilig als wat. U bent afgezant van de Staten-Generaal. Wat een eer u te mogen ontmoeten. Cornelis Moeskops is de naam *(wil een hand geven, waar de heer niet op reageert).*

Heer
Moeskops zegt u … *(denkt schijnbaar na).* Die naam zegt mij wel iets. Was u niet die man die de Hollandse zoetelaars zo veel moed insprak dat ze het riskeerden hun leven te wagen om deze stad te bevoorraden?

Moeskops
(Zo blij als een kind) o, wat een genoegen dat te mogen horen uit de mond van een afgezant van de Staten-Generaal *(glundert naar Griet).* Hoor je dat Griet? Zelfs in ’s lands hoogste regionen kennen ze mijn naam. *(Uitbundig)* ons pensioen is verzekerd. Palazzo Margherita op de Palatijn is in opbouw *(lacht).* Mag ik u iets vragen mijnheer *(kijkt geniepig om zich heen)?*

Misschien een wat indiscrete vraag, maar werkt u ook voor het Engelse hof? Het is mijn oor opgevallen dat u uitstekend Engels praat.

Heer
(Abrupt) daar hebt u geen zaken mee. Mijn moeder was een Engelse als dit uw ongezonde nieuwsgierigheid kan bevredigen.

Moeskops
O verschoning heer. Dit was helemaal niet de bedoeling. Maar je kan nooit weten. Misschien hebt u wel connectie met de Engelse koninklijke familie. *(Wat slijmerig)* Een arme zoetelaar zoals ik moet netwerken uitbouwen om te kunnen overleven *(lachje)* U vroeg mij om de gouverneur is het niet? Sir Francis Vere?

Heer
Wat weet u van hem?

Moeskops
(Kijkt om zich heen) wel de gouverneur is geen gemakkelijk man. Nogal moeilijk in aanpak. Opvliegende karakter. Er zijn enkele officieren die hem niet lusten en die zijn niet van de minsten. Als ik eerlijk mag zijn, *(kijkt om zich heen, stillere stem)* ik zie hem hier geen maanden meer rondlopen. Heeft veel vijanden op zijn hals gehaald. Het zou mij niet verwonderen mocht plotseling het bericht opduiken dat Sir Francis een heldendood gestorven is … U begrijpt wel wat ik bedoel.

Heer
(Geschrokken) nee, ik begrijp helemaal niet wat u bedoelt. Als Francis plotseling sterft. Ik bedoel de gouverneur. Dan is dat zeker door toedoen van anderen.

Moeskops
Dat zal zeker zijn door anderen nobele heer. Hoe hij de aartshertog behandeld heeft. *(Maakt een schuttend handgebaar)* amai, zoals ze hier zeggen ... Ik bedoel, een machtig en eerzuchtig man als de Graaf-gemaal van Vlaanderen wil je niet als vijand. Die zal dat nooit kunnen verkroppen. Is ook te begrijpen als u weet wat er gebeurd is.

Heer
Wat is dan gebeurd?

Moeskops
Weet u dat dan niet? U als afgezant? Dat verwondert mij ... Hij heeft met een list de aartshertog enkele dagen aan het lijntje gehouden tot dat er nieuwe bevoorrading aankwam uit Zeeland. De aartshertog was in alle staten. Hoe zou uzelf zijn?

Heer
Oorlogen zijn niet mooi meneer Moeskops. Soms moet je listen gebruiken om iets te kunnen bekomen. In de strijd is het niet alleen edelmoedigheid dat telt. Ook durf, moed en vindingrijkheid spelen een rol. Op welke wijze het gebeurd is voer voor veel gebakkelei en geschiedenisboeken.

Moeskops
O nogmaals mijn excuses mijnheer. Euh, ik wist niet dat de grote Sir Francis Vere bij u zo'n gevoelige snaar aanraakt. Sir Francis is mijns inziens werkelijk een militair genie.

Heer
(Frank en opgewonden, hoog stemmetje) Sir Francis raakt helemaal geen gevoelige snaar bij mij aan. Maar ik ben het moe om altijd te horen dat iedereen ad hoc een expert is. U blijkbaar dus nu ook. De beste stuurlui staan aan wal, is het niet!? Nu, ik weet genoeg. Bedankt voor de informatie. *(Gaat af.)*

Moeskops
(Kijkt de heer verdwaast na, ziet dan de appels liggen. Roept) Nobele heer, uw appels … Grietje er is hier iets dat niet klopt. Een frêle heer, een afgezant van de Staten, een Engels correcte taal. En dat allemaal op een stille frisse morgen.

Pekel
Corretje, wees niet zo achterdochtig. Het kan toch zijn dat die man een afgezant is van de Staten. Je zoekt er te veel achter. Dat Engels zal ook wel te verklaren zijn. Die Hollanders en Engelsen hebben toch betrekkingen.

Moeskops
Betrekkingen? Maar Grietje toch, zoiets mag je niet zeggen. Dat past niet. Je moet zeggen dat ze diplomatieke banden onderhouden.

Griet
Corneel, zeg gewoon dat ze elkaar nodig hebben om de Spanjaarden te beduvelen.

Moeskops
Beduvelen? Dat Vlaamse taaltje van jullie is mij nogal wat. Ik begrijp er soms geen jota, geen snars van. Nederlands is het in ieder geval niet. En zonder dat ik het goed wel besef neem ik meer en meer van dat Vlaams jargon over. Nog enkel jaren Vlaanderen en mijn lieve moeder zal niet meer begrijpen wat ik tegen haar zeg.

Griet
(Verbaast) ik dacht dat je moeder dood was Corneel? *(Geïrriteerd)* waarom lieg je toch zoveel?

Moeskops
Oei oei! *(Kijkt Griet aan)* heb ik mijn duifje boos gemaakt. Kom hier, edele jonkvrouwe van de Palatijn *(heeft haar een knuffel en ziet hoe Brakke Besage de kade opkomt).* Grietje, niet omkijken. Om toch eens een mooi woordje te gebruiken. Die paljas van een Besage is op de kade. Die komt ongetwijfeld weer vervelend doen. We gaan een laken over onze spulletjes doen en gaan naar de herberg een plaspauze nemen.

Met veel deskundigheid doen Griet en Cornelis een laken over hun goederen en verlaten potsierlijk hand in hand de kade. Moeskops doet een te harde poging om Besage te negeren (zijn hoofd ostentatief naar boven gericht). Het valt Brakke Besage op, die hen binnensmonds mompelend nakijkt. Het podium draait links weg. Het bureel van de gouverneur wordt zichtbaar.

Tweede scène

Fhilippe Fleming zit aan zijn tafeltje papierwerk te doen. Sir Francis zit languit in zijn stoel. Hij bladert wat door een stapel documenten. Er is een heldere lichtinval. Af en toe meeuwengeluid.

Sir Francis Vere
Fleming, is er nog nieuws over mijn vriend de aartshertog?

Fleming
(Blijft aan het werk) hij ligt nog steeds ziek te bed excellentie. Onze correspondenten, euh, spionnen, weten te melden dat hij de afgelopen dagen hevige woedeaanvallen heeft gehad. Hij briest en snauwt iedereen af in fort Sint-Albertus. De aartshertogin is de enige die hem een beetje tot bedaren kan brengen. Hij heeft eergisteren nogmaals een zware jichtaanval gehad. De aartshertogin staat erop dat ze naar Brussel vertrekken. *(Stopt met papierwerk en kijkt richting Vere)* als ik eerlijk mag zijn excellentie … Ik heb met hem te doen. Mijn loyaliteit voor de Staten-Generaal staat buiten kijf. Maar ieder redelijk mens moet toegeven dat de aartshertog, euh … *(wikt zijn woorden)* nogal hard is aangepakt.

Vere
(Niet opkijkend en laconiek) Niet overdrijven Fleming. Met een te overdreven piëteit komt een mens nergens. Het is nu eenmaal zij of wij. De situatie in Oostende is verbeterd. De magazijnen zijn weer vol. De palissades en loopgraven herstelt. En wat wel het belangrijkste zal zijn: het grootste deel van de manschappen is vernieuwd. Ik had geen andere keuze dan zo te handelen.

Fleming
U hebt … *(Voorzichtig),* u hebt de integriteit van de aartshertog zwaar op de proef gesteld. U hebt de mens Albrecht een hevige snauw toegediend als ik zo mag benoemen.

Vere
… Ja, het is goed Fleming *(gooit zijn bundel papieren op tafel en staat op)*. Stop nu maar met mij de levieten te lezen. Ik zeg het je nogmaals, ik heb gedaan wat ik moest doen. Zo eenvoudig is het. *(Gaat naar de commode)* ik wil er nu niks meer over horen *(Rommelt een paar tellen tussen de papieren die op de commode liggen waarbij het verder volledig stil is.)* Wat wisten uw *(lacht)* uw correspondenten nog te vertellen over het Spaanse kamp?

Fleming
Wel excellentie, wat mij enigszins verontrustend lijkt is dat er nauwelijks troepen naar hun winterkwartieren gaan. Ze blijven allemaal ter plaatste. Francesco de Terre wist mij deze morgen te melden dat hij in de vroege ochtend bewegingen zag van manschappen die richting Snaaskerke en Oudenburg marcheerden. Nabij Fort Sint-Clara zou het wemelen van het voetvolk.

Vere
Zo, dus de aartshertog overweegt dus om ons uit vier hoeken aan te vallen. *(Gaat naar zijn stoel)* dat hij er dan maar vlug aan begint. Ik word ongemakkelijk van de stilte in dat rattennest hier.

Fleming
Misschien een laatste poging voor de winter excellentie. Het is bijna onmogelijk om een leger wekenlang staande te houden in guur winterweer. Komt daar nog bij dat graaf Maurits van de Staten-Generaal de opdracht heeft gekregen om een nooit gezien leger op de been te brengen. Er is dus hulp op komst excellentie.

Vere
Fleming dat kan nog weken duren. Zeker niet in de eerste twee, drie maanden. Als er tekenen van lente zijn, dan kan er een poging gedaan worden om een groot leger samen te stellen. *(Kleine pauze)* van Oldenbarnevelt doet inderdaad een poging om Oostende te helpen. *(Zit weer languit. Praat voor zich uit)* een diversie is het beste. Maurits trekt Brabant binnen, maakt daar wat ambras. Dat werkt natuurlijk Albrecht op de zenuwen die besluit om de Hollanders de pas af te snijden. De devote Albrecht bidt driemaal daags de Rozenkrans en trekt zijn troepen weg uit de omgeving van Oostende. De republiek maakt daar natuurlijk gebruik van om Oostende volledig te barricaderen voor er een nieuwe paapse agressie uitbreekt. Op zee verstevigt de Staatse Vloot zijn superieure positie en een wonderlijke nieuwe Troje is geboren voor jaren. Voilà, zie hier beste secretaris, de krijtlijnen van een toekomstig militair, logistiek scenario. *(Lacht, Staat op. Roept luid)* en dat potverdorie het niemand in zijn hoofd haalt om onze zo geliefde stad een groot houten paard cadeau te doen. *(Uitbundige lach)* bende imbecielen ...

Fleming
... Ik zou toch overwegen om waakzaam te blijven excellentie. De zevende januari is het laagtij. Het doet er mij trouwens aan herinneren dat de Terre deze morgen ook wist te melden dat er nogal vreemde figuren, snuiters in Oostende ronddolen.

Vere
(Schenkt zichzelf een glas wijn in) Wel wel secretaris, vertel mij eens iets nieuws. Oostende zit sinds mensenheugenis vol met aangespoelde, overgewaaide, laten we zeggen, uitgesproken typen. U moet dat toch gewoon zijn van zien? Na al die jaren van verblijf. Het zou natuurlijk ook kunnen zijn dat je last begint te krijgen van spionitiswaan? Ik dacht dat wij de meeste spionnen hadden *(lacht).* Dat ze maar een aanval doen. Ik zal zoals steeds hen van antwoord dienen *(drinkt zijn glas leeg. de Terre komt op).*

Derde scène

Fleming
Ach, Francesco. Ik was juist met de excellentie aan het praten dat je deze morgen bizarre personen hebt ontmoet.

de Terre
Ik begrijp het niet goed. Cornelis Moeskops wist mij juist te melden dat er iemand hem had aangesproken op de kade die inlichtingen vroeg over de gouverneur. Je moet natuurlijk niet te veel geloven van die commerçant, dat is een beroepszwetser. Die zegt dat om interessant te doen. Maar de persoons- en kledijbeschrijving die hij gaf kwam wel sterk overeen met die rare kwibus die ik in het ochtendgloren heb gezien. Nogal een slap figuurtje. Hij had veel belangstelling voor dit gebouw hier. Probeerde naar binnen te gluren. Toen hij mij zag ging hij met stevige terts weg. Ik dacht dat het een page was, aangekomen met de nieuwe lichting manschappen. Maar… *(wordt onderbroken)*

Vere
(Zit inmiddels weer neer) mijn page zal het zeker niet geweest zijn. Die slaapt tot een gat in de dag. Dat mannetje heeft niet veel discipline. Ik zal daar toch iets aan moeten doen.

de Terre
Wel excellentie, die man was altijd maar bezig over u. Volgens Moeskops, noemde die man u verschillende keren lieflijk bij de voornaam. *(Twijfelt)* ik denk niet dat dat wordt gedaan als u iemand niet persoonlijk kent. Hij praat ook goed Engels, zijn moeder was een Engelse zei hij. En als kers op de taart beweert dit individu dat hij een afgezant is van de Staten-Generaal.

Fleming
Francesco, dat klinkt zeer ongeloofwaardig. De Staten-Generaal zou de gouverneur zeker verwittigd hebben als er een afgezant kwam.

de Terre
Dat dacht ik ook. Ik heb Oostende daarom volledig doorzocht en dat figuurtje is nergens meer te bespeuren. Spoorloos verdwenen.

Vere
de Terre, je lijdt net zoals secretaris Fleming aan spionitis, en dat komt beste heren, omdat het hier zo kalm is. We hebben de afgelopen maanden flink gevochten zodat we nu overal fantomen zien. Onze hersenen zijn het gewoon geworden om overal gevaar te zien of te zoeken. En nu, met de ongewone stilte in de stad, doen we dat blijkbaar nog steeds. *(Staat op)* Zinsbegoocheling heren, zinsbegoocheling ... Als jullie mij niets meer te melden hebben zou ik nu graag mijn page Hexam uit zijn bed rammelen en op inspectie gaan *(af).*

Vierde scène

de Terre
(Tegen Fleming) de gouverneur is er blijkbaar gerust in.

Fleming
Ach Francesco, het is mij een raar figuur. Ik weet niet wat te denken over hem. Capabel is hij, *(met ingetrokken schouders)* maar hoe? Hoe dat hij de aartshertog behandeld heeft. *(Schudt zijn hoofd),* Verschrikkelijk … Je was erbij Francesco, je hebt het ook gezien.

de Terre
Het is een gebeurtenis secretaris om als mens zo spoedig mogelijk te vergeten. Het is zeker geen voorbeeld. Ik kan maar hopen dat de gouverneur dat niet vroeg of laat in zijn gezicht terugkrijgt.

Fleming
Dat betwijfel ik Francesco, mensen zoals Sir Francis Vere zijn immuun voor karma. Ze handelen zoals het hen uitkomt. Het is zijn wil om boven iedereen uit te stijgen. Voluntarisme is waarschijnlijk niet het goede woord, maar toch … Je moet al een sterke persoonlijkheid hebben om zoiets te kunnen doen.

Terwijl Fleming nogmaals schudt met zijn hoofd en de Terre gaat neerzitten draait het podium naar rechts. Het kamp van de Spanjaarden komt links op. Zelfde opstelling zoals in de vierde scène van het derde bedrijf van het eerste toneelstuk. Iets minder lichtinval. Krijsende meeuwen, maar dan uit de verte. De kolonels Frederik van den Bergh (vdB), Karel van Lonqueval, bekend als graaf van Bucquoy zijn staande aan het vergaderen met kapitein Christophle de Bonours.

Vijfde scène

van den Bergh
De zevende januari is door de aartshertog goedgekeurd *(zucht).* We gaan er nu toch korte metten mee maken. Dat rattengebroed van Oostende gaan we uitschakelen. *(Kijkt naar de twee anderen die bevestigend knikken.)*

Bucquoy
Deze keer geen gemaar en excuses. De aartshertog is te ziek om hier te zijn. Wat is gebeurd is gebeurd. Maar nu moeten we verder.

van den Bergh
(Instemmend) ik geef u volledig gelijk collega. Kapitein de Bonours, hoe staan de voorbereidingen voor de komende aanval?

de Bonours
(Rolt een plan uit op tafel en declameert plaatsbepalingen met oplichtende lichtjes op een groot grondplan dat op het achterdoek geprojecteerd wordt.) Die zijn zo goed als rond kolonel. De kanonnen zijn aan de West – en Oostkust zo goed als in gereedheid gebracht. Er zijn vendels ontplooid in de vier richtingen waar we de aanval zullen inzetten. Zowel in het westen als in het oosten is er ook cavalerie voorzien. In Snaaskerke en Oudenburg enkele infanterie. Er is genoeg buskruit en de kogels zijn verdeeld over alle uitvalbasissen. De forten Albertus, Isabella, Clara, Michiels en de die van Plassendale en Bredene zijn volledig in gereedheid gebracht. Hospitalen in de nabije omgeving van de stad zijn opgeëist. *(Kijkt naar vdB)* we kunnen de lus nu beginnen toe te trekken kolonel.

van den Bergh
Mooi werk kapitein. Zo zie ik het graag. Kolonel Bucquoy, u kunt ons ongetwijfeld meer vertellen over hoe dat de operatie – het dagschema, de strategie zoals je wil, zal verlopen.

Bucquoy
Zeer zeker collega. Ik wil eerst de kapitein feliciteren met het excellente werk dat hij de afgelopen dagen heeft gedaan.

de Bonours neemt de felicitaties knikkend in ontvangst. Bucquoy neemt het grondplan over van de kapitein en begint dan eerst wat gewichtig, dan vlotter, uitleg te geven over het geplande dagverloop. Op het achterdoek lichten de vernoemde locaties opnieuw op in het grondplan.

Hmm, we beginnen de ochtend met een cascade van een paar 100 kanonskogels die zowel gelijktijdig in het westen als in het oosten afgevuurd zullen worden. Na dit ochtend- en middaggebed *(kucht)* zal veel Oostends schorem dood, zwaargewond *(kijkt ernstig naar vdB en de Bonours)* of zo goed als dóóf zijn. De aanval in het oosten wordt ingezet, met bedoeling de oude stad in te nemen. Dat primeert. Gelijktijdig wordt ook een half dozijn vendels voorzien om de Spaanse halve maan te veroveren. Het is eb heren. We kunnen dus van de veronderstelling uitgaan dat zowel de Geule als de Westhaven gemakkelijk oversteekbaar zullen zijn. Dat geldt ook min of meer voor de oude haven waar we ons vooral zullen richten op de schansen/bolwerken Stekelvarken/Porc-Espic, Helmond en natuurlijk die ijzeren heuvel, Zandhille. De infanterie van Snaaskerke heeft zich in de late voormiddag vervoegd bij de die van Sint-Clara. Samen marcheren zij richting West- en Polder Ravelijn om onze

soldaten daar volledig te ondersteunen. De manschappen van Oudenburg gaan de operaties nabij Koe
Schans ondersteunen. *(Rolt het grondplan op waarbij ook de projectie verdwijnt. Kijkt beide heren aan)* Juist voor zonsondergang voorzie ik de overgave van Oostende, en kunnen we 'zonder' concessies onze voorwaarden opleggen.

Uitgebreide goedkeuring van de twee andere heren.

van den Bergh
Collega's – kapitein de Bonours, ik mag u ook zo noemen – ik heb nog een mededeling die u ongetwijfeld ook hebt opgevangen. De aartshertog laat weten dat de bisschop van Rome een volledige aflaat kwijtscheldt aan iedere soldaat en officier die meehelpt Oostende van de kaart te vegen *(Er komt een glimlach op het gezicht van Bucquoy)*. Om psychologische redenen zal dat maar pas meegedeeld worden juist voor aanvang van de strijd.

de Bonours
Dat kan ik geloven. Een volledige aflaat. Dat zal werken als een sterk afrodisiacum. De mannen zullen bezeten zijn.

Bucquoy
(Lacht) afrodisiacum kaptein, heeft mijns inziens toch wel een wat andere uitwerking. *(Lacht opnieuw)* maar u als jonge man kan daar nog niet veel last van ondervinden. Terwijl collega van den Bergh en in mindere mate ikzelf wel wat lavendel zouden kunnen gebruiken. *(Hartelijke lach.)*

van de Bergh
U spreekt volledig voor uzelf collega Bucquoy, volledig voor uzelf. *(Lacht. Een niet goed begrijpende de Bonours doet een geforceerde poging om met beide heren mee te lachen.)* Nu weer ernstiger alstublieft. Het is dus de bedoeling dat onze manschappen juist voor de aanval een soort van donderpreek krijgen van een priester of monnik met als afsluiter de mededeling dat de paus van God zelve een volmacht heeft gekregen wat betreft die aflaat.

de Bonours
Als motivatiespeech kan dat tellen. Ze gaan vechten als leeuwen.

van den Bergh
Daarop wordt gehoopt kapitein. Dat de mannen een boost krijgen van daadkracht, hardnekkigheid en moed. *(Wat hooghartig)* er zullen er natuurlijk ook sneuvelen, dit is onvermijdelijk.

Bucquoy
Die aflaat zal werken. Ik denk dat de paus ook op die impact rekent. Als hoogste prelaat weet hij natuurlijk ook hoe dat mensen beïnvloedbaar zijn. Er gaan ongetwijfeld ook manschappen zijn die gaan meehuilen met de wolven in het bos. Die ga je zeker niet in de frontlinie vinden.

van den Bergh
Collega's, er rest ons nog twee dagen om alles op punt te zetten. Morgen kunnen we nog verdere voorbereidingen treffen. Overmorgen dan, is het een generale repetitie met alle kolonels. Kapitein de Bonours, ik sta erop dat u er ook bij bent. Aartshertog Albrecht zal zich laten vertegenwoordigen door zijn stafofficier kolonel Antonio Carnero. Ik heb nog een mededeling in de marge. *(Haalt een brief tevoorschijn)* het Paleis op de Coudenberg deelt mee dat de vleugeladjudant van de aartshertogin de grote stormaanval van de zevende januari mee zal ondersteunen. Het is de wens van kapitein Carlos de Robiano om de aanval mee te mogen leiden vanuit oostelijk oever ... *(Sec)* hmm ... op veilige afstand dus. *(Bedenkelijk gezicht)* hij zal dus niet effectief meevechten.

Bucquoy
(Licht verontwaardigd) die is nogal goed. Dat broekventje maakt pijlsnel promotie in Brussel en gaat hier nu een beetje de grote Jan komen uithangen met speelgoed soldaatjes. Stratego als het ware ... Collega van den Bergh, waar zijn we mee bezig!?

van den Bergh
Ik begrijp uw ongenoegen collega, maar ik denk dat de hofmaarschalk, Gaston Spinola hier achter zit. Hij heeft blijkbaar *(wikt zijn woorden)* (toch) wel wat invloed op het koninklijk paar.

Bucquoy
(Wat cynisch) zou die invloed vooral niet bestaan uit veel geld afkomstig van Genua?

van den Bergh
Dat zou kunnen kolonel Bucquoy. Dat zou kunnen, maar het ligt niet aan mij om kritiek te geven op de roemrijke Spinola- familie. Die inderdaad, zoals u zelf aangeeft kolonel, afkomstig is van Genua …

Zesde scène

Het podium wordt donkerder. Er komt een crescendo van kabaal op. Kanongebulder, geroep en getier. Muskieten die afgaan. Smeekbeden voor hulp, gejammer en gehuil, verrijkt door vuile zwarte rook. Kortom, een oorlogsscène waarbij de menselijke ellende benadrukt wordt. Kamp Oostende komt op de voorgrond. Sir Francis, page Henri Hexam, kolonel Arnoud Uitenbroeck en Francesco de Terre zijn in een loopgraf in volle actie. Een meer dan handvol soldaten is druk in de weer met lijf aan lijf gevechten, maken muskieten klaar, schieten. Twee kartouwen zijn zichtbaar die voortdurend geladen en afgeschoten worden. Het podium is verdeeld in 2/3 Oostende en 1/3 Spaanse kamp. Het Spaanse kamp is summier zichtbaar. Af en toe mensen die opduiken, vechten, vallen, sneuvelen.

Een officier is volop een briefing aan het geven aan kolonel Uitenbroeck, waarbij hij op zijn beurt de briefing doorgeeft aan Vere. Mogelijkheid tot opnieuw gebruik van oplichtend grondplan op het achterdoek.

Arnoud Uitenbroeck
(Beheerst maar toch onder spanning) Sir, in het oosten heeft de vijand de Spaanse halve maan (bolwerk) veroverd. Kolonel van der Noot levert nu een stevige strijd vanuit het Zuiderbolwerk. De verliezen aan Spaanse kant zijn enorm. De Spanjaarden concentreren zich blijkbaar nu volledig op het behoud van de halve maan omdat ze nog moeilijk naar de oude stad toe kunnen. Het opkomende tij verhindert hen dat.

Vere
(Op zijn Vere's) welke Spaanse imbeciele windhaan heeft dat beslist? Ze hebben gewoon de aanval vanuit het oosten te laat ingezet. Ze moeten nu de Geule oversteken met meer dan natte voeten. De debielen! Dat komt ons goed uit Uitenbroeck. Laat ze maar hun mannen opofferen. Wij gaan met plezier dat gepeupel opvullen met lood. Brief van der Noot dat hij stand moet houden zodat die katholieke pollepels gedwongen worden om zich terug te trekken. *(Opgewekt)* de overwinning staat aan onze kant.

Uitenbroeck trekt zich terug naar achter.

Vere
(Kijkt om zich heen en ziet zijn page die naarstig aan het meehelpen is om de kartouwen te laden. Roept) Hexam! Kom eens hier … Luister eens jongen. Het wordt tijd dat je aantoont een waardige schildknaap te zijn. Je tijd als page is wat mij betreft voorbij.

Podium in schemerdonker. De gevechten en het kabaal worden minder en minder hoorbaar. Spot met grauwe kleur gericht op Vere en Hexam.

Ik ga je iets leren dat je nooit zult vergeten. Het is een tactiek zo oud als de straat dat veel lichamelijk letsel veroorzaakt waarbij de vijand het meestal niet overleeft. Een tijdje geleden hebben we het ook al toepast, het is nu aan jou om te tonen dat je het ook kan. Vul die kartouwen met alles wat je hebt: nagels, bouten, moeren, kettingen en allerhande schroot die in de monden kunnen van de vuurlopen. Dan geef je de opdracht om dat goed aan te stampen met buskruit en aarde, mooi gedrapeerd met dikke beer. En dan, zeer eenvoudig, beschiet je de vijand. Liefst terwijl ze gegroepeerd zijn. Dan mijn beste jongen ... *(het geluid is bijna weggestorven. Harde grimas, zijn gezicht is sardonisch)* zal je volledige lichamen uit elkaar zien spatten, fragmenteren als het ware.

Henri kijkt met angstig gezicht naar Vere en weet niet goed wat te doen.
Het podium is volledige stil en gehuld in schemerdonker (enkel spot op Vere en Hexam).

Henri Hexam
... *(Angstige stem)* Sir, ik ... ik … ik heb u nog nooit zo gezien. Ik ben bang van u. *(Huilt bijna.)*

Kleine pauze. Vere staat volledig op, sleurt de jongen brutaal bij zich. Slaat hem in het volle gezicht. De jongen valt. Vere sleurt de jongen opnieuw recht. Knijpt zijn revers dicht.

Vere
Jij gaat doen wat ik vraag! Vuile rotjong! Jij bent nog waardelozer dan het laagste uitschot dat Engeland heeft voortgebracht.

Hexam huilt, plast in zijn broek. Vere ziet dat, is verbouwereerd. Gooit de jongen dan met een ruk naar de kartouwen.

Vere
(Roept) doe wat ik zeg! Bewijs dat je een schildknaap bent!

Oorlogstafereel en kabaal weer volledig in modus. Henri valt, staat op, valt opnieuw. Staat op, loopt richting kartouwen. Er wordt hevig gevochten. Er sneuvelen aan beide kanten soldaten. Ze worden weggetrokken of vertrappeld door andere soldaten. Met de hulp van enkele soldaten is Hexam klaar met het vullen van de kartouwen. Kijkt naar Vere. Beiden hebben oogcontact. Plotseling volledige stilte. Alle figuranten op het podium staan in bevroren houding, mag maar enkele seconden duren. Vere knikt Henri toe. Existentiële crisis bij de page … Geeft dan opdracht om te vuren. Het lawaai is weer volledig terug. Alle figuranten vechten opnieuw.

Vere
(Roept luid tegen zijn manschappen) Verberg jullie! De kartouwen gaan vuile dozen afvuren!

Zijn manschappen gaan voluit op de grond liggen. De ijzeren monden vuren na elkaar hun 'vuil blekken' op de vijand. Hevige rookontwikkeling, veel gejammer, gekrijs en menselijk leed. Dan stilte. De rook trekt op. de Terre waagt erop om langzaam recht te staan. Kruipt voorzichtig uit het loopgraf, tuurt in de verte.

de Terre
(Voorzichtig) excellentie, de vijand kiest het hazenpad ... Als ik goed zie, wordt er gevlagd om zich terug te trekken. *(Zichtbaar blij)* we hebben stand gehouden!

Gejuich bij Vere's mannen, omhelzen elkaar. Henri Hexam is bij de kartouwen aan het overgeven. Sir Francis gaat naar hem toe. Biedt hem een doek aan, laat hem water drinken.

Vere
... Henri, dat is oorlog. Bij de strijd op leven en dood moet de mens zichzelf overtreffen wil hij het overleven. Het beest moet naar boven komen om het andere beest te kunnen doden. De natuur toont zijn ware gezicht: ruw, brutaal en zonder oordeel doet het zijn werk ... (D*raait zich om)* kolonel Uitenbroeck. Ga onmiddellijk naar de oude haven en geef opdracht om de sluis te openen. *(Harde grimas)* Het wassende water kan zo de weglopende Spaanse vuiligheid naar zee voeren zodat het gespuis kan verzuipen in de golven van de trechters van Charybdis *(Uitenbroeck af. Lacht en roept luid)* memento mori Spanje! Memento mori! *(Uitbundig gelach.)*

Zevende scène

Het toneel wordt langzamerhand klaarder van de zwarte rook. Gesneuvelden liggen her en der. Op de achtergrond is er al af en toe een krijsende meeuw te horen. Alle aanwezigen op het podium helpen elkaar, verzorgen elkaar. Zwaargewonden worden op een draagberrie weggebracht. Bij enkele manschappen, die achter de Spaanse frontlinie de kledij stelen van vijandelijke gesneuvelden is er plotseling grote opwinding bij een lijk. Er is getrek, geduw en tumult, wat ook een vermoeide Vere opmerkt.

Vere
(Leunt tegen een van de kartouwen. Drinkt wat water … spreekt luid.) Aan de aasgieren aan de overkant: komen jullie misschien niet overeen welke wambuis en pofbroek jullie passen? *(Er is weinig reactie. Vere zucht)* de Terre ga eens kijken wat er daar gaande is.

Francesco de Terre doet wat er gevraagd is. Duwt de ruziemakende mannen opzij, gaat op zijn knieën zitten. Doet de knopen van het wambuis open … dan algehele verbazing, opnieuw gevolgd door rumoer…

de Terre
Excellentie, u zou beter, *(schudt ingetogen zijn hoofd)* u zou beter eens komen kijken.

Vere
Als dat lijk zo bezienswaardig is, breng het dan naar hier.

Getalm bij de manschappen.

Vere
Komt er nog wat van. Breng dat verdomd lijk naar hier!

Op een wat klungelig manier wordt, het met bloed en modder zwaargehavende lijk, voor de voeten van de gouverneur gelegd. Hij kijkt verbaast, dan met ongeloof, blijkt iemand herkent te hebben. Weet zich geen houding te geven. Is gedesoriënteerd. Kijkt naar de Terre. Probeert iets te zeggen maar zijn stembanden weigeren mee te werken.

de Terre
(Onder de indruk) excellentie, dat is dezelfde persoon die ik een paar dagen eerder heb gezien. Die zoveel, interesse in u toonde.

Vere
(Repliek met de nodige pauzes.) Maar dat is niet mogelijk … Ik ben bezig aan het hallucineren. *(Kijkt verslagen naar zijn manschappen die gelaten alle richtingen afgaan, inclusief page Hexam die ook wil afgaan. de Terre blijft op enige afstand toekijken)* … Henri, blijf hier… *(uitstervend geluid, stilte)* … Dat kan toch niet *(valt op zijn knieën, is in psychisch nood. Wil huilen. Kijkt naar het gezicht van het lijk, streelt het. Trekt het lijk naar zich toe,*

neemt het in zijn armen) Lili(beth)? Ben jij het? Wat doe jij hier? *(Zeer emotioneel)* we hadden toch afgesproken dat je mij niet zou volgen … (*Neemt het lijk is zijn armen. De borstvorming is nu zichtbaar (al dan niet naakt). Omhelst de vrouw, legt haar terug op de grond. Zoekt op haar hals naar een kleinood. Vindt het. Doet het medaillon af. Doet het klepje open …* lieve kleine bloem uit Yorschire …Mijn pure schoonheid, zo hadden we toch niet afgesproken? Ik zou jij komen halen, jij niet mij ... Lili(beth) toch, waarom? ... *(Omhelst het dood lichaam opnieuw. Heeft het zeer moeilijk. Verbijt zijn tranen ... Vere staat moeilijk op ... Herpakt zich. Kijkt naar de Terre…)*

Vere
... Francesco … doe haar verdwijnen. Begraaf haar ergens waar ze geheel kan wegkwijnen in de anonimiteit. Laat de manschappen (, die hier juist waren,) rondbazuinen dat Vere op zijn knieën heeft gezeten om een vrouw te bewenen dat zijn portret om haar frêle hals droeg. Vraag aan Eros, god van de liefde, om onmiddellijk te verdwijnen uit deze min. Vraag ook aan Calliope, draagster van het heroïsch epos, om deze gehechtheid als anekdote te boekstaven. Vraag ook *(stokt ... Meer in zichzelf)* Vere verdiend geen liefde. De slechterik, de wreedaard uit het Beleg van Oostende moet tot in de eeuwigheid opgejaagd worden door de Erinyen. Dat is zijn lot. Een lotsbestemming die zwaar zal wegen op zijn schouders. *(Kijkt naar het publiek. Richt zich volledig op. Dan heftig en overtuigend.)* Maar ik zal het dragen met dapperheid! *(Stiller)* anders ben ik niet Sir Francis Vere ... *(Kijkt naar de Terre)* Help mij nu om mijn weg terug te vinden in dit oorlogslandschap. *(Moeilijke lach)* Aan wie moet ik het anders vragen dan aan jou Tiresias. De blinde ziener, de eerste verkenner, springer van deze hemeltergende Geuzenstad. *(Samen met de Terre gaat Vere rechts langzaam af).*

Achtste scène

Aan de linkerkant komen gelijktijdig enkele Spaanse soldaten die een versleten langwerpige tafel op het gehavende podium neerpoten. Het lijk van o.a. Lili(beth) blijft onaangeroerd liggen. De kolonels van den Bergh, Bucquoy en kapitein de Bonours komen op, gevolgd door de stafofficier Antonio Carnero die beladen is met grondplannen en papieren. Hij legt ze wat te ruw op de tafel waardoor er enkele op de grond vallen. Het grondplan van Oostende komt weer tevoorschijn op het achterdoek. Noot: Er worden geen te harde spots gericht op het gezelschap. Wel is het de bedoeling dat de lampen het zieltogende podium wat op de achtergrond doet verdwijnen.

Antonio Carnero
Heren *(zucht),* de aartshertog heeft met veel interesse de verslagen gelezen over de grote aanval van de zevende januari. Hij heeft mij nu de opdracht gegeven om jullie relaas van de gebeurtenissen te aanhoren. Kolonel van den Bergh, zijne hoogheid is vooral geïnteresseerd in uw zienswijze van de bestorming. Kolonel Bucquoy, kapitein de Bonours. Jullie kunnen, indien dit een klaarder beeld kan scheppen, een gepaste aanvulling geven om deze desastreuze stormloop te verhelderen. De aartshertog laat zich verder met grote spijt excuseren dat hij deze ... vergadering niet kan bijwonen. Zijne Hoogheid is nog steeds gekluisterd aan zijn ziekbed waar hij met veel liefde de beste zorgen krijgt van onze vorstin, Isabella van Spanje,

aartshertogin en Heerseres over de Zeventien Provinciën *(kucht).* Nu, dan kunnen we van start gaan. *(Kijkt in zijn papieren)* kolonel van den Bergh, u had de algehele leiding van de aanval, maar leidde ook persoonlijk de actie die uitging van Oosteroever *(het grondplan begint op te lichten).* Kunt u mij een resumé geven van de ontwikkelingen/gebeurtenissen die op 7de januari plaatsvonden.

Frederik van den Bergh
... *(Kucht)* collega Carnero, zoals het draaiboek het preciseerde werd de aanval op maandag de 7de januari in de morgen aangevat. Het bevel werd gegeven om aan beide kanten van de stad een onophoudelijk mortierenregen te laten plaatsvinden. Meer dan 1000 kanonschoten werden afgevuurd. Bedoeling was om de Oostendenaars volledig uit te putten en bressen te slaan in hun verdediging.

Bucquoy
(Abrupt) Wat ook gelukt is!

van den Bergh
(Kijkt naar Bucquoy en doet aarzelend verder) … een uur voor de middag heb ik de verzamelde infanterie in Oudenburg en in Snaaskerke de opdracht gegeven om zich naar Oostende te begeven. Die manschappen hadden de opdracht de onderbuik van Oostende open te rijten zodat de darmen goed zichtbaar werden.

Carnero
... Mag ik de bevelvoerder vragen om geen nodeloos bloemrijk taalgebruik te gebruiken. Hou u gewoon aan de feiten kolonel.

Bucquoy
(Springt onmiddellijk in. Gepikeerd) we kunnen ook eufemismen gebruiken als de aartshertogelijke stafofficier dit wenselijk acht.

Carnero
(Kijkt naar Bucquoy … Richt zich opnieuw naar vdB) doet u rustig verder kolonel.

van den Bergh
(Kijkt Carnero en Bucquoy een paar seconden aan.) In de late namiddag heb ik het bevel gegeven om de aanval in te zetten. Gelijktijdig uit het westen- als uit het oosten. *(Kijkt naar de plannen)* en daar, bij het oversteken van de Geule is het ergens verkeerd gelopen. Mijn orders zijn daar niet opgevolgd met het gevolg dat de aanval veel te laat werd ingezet, met als gevolg dat het snel opkomende water het… *(wordt onderbroken).*

Carnero
De manschappen onmogelijk maakte om op een deftige manier de Geule over te steken ...

Bucquoy
(Weer kort) als de stafofficier het zo goed weet, waarom houdt hij dan deze ondervraging?

Carnero
(Kijkt naar Bucquoy) ... Nee kolonel Bucquoy, nee. Dit is geen verhoor. Ik ben trouwens uw vijand niet, mocht u dit denken. Het is heel eenvoudig, de aartshertog heeft mij opgedragen om kolonel van den Bergh een kans te geven om zijn kijk op de gebeurtenissen te geven.

Bucquoy
Dit ruikt naar een schuldige zoeken. Ik wil er u ook aan herinneren dat u aanwezig was tijdens de laatste vergadering. U hebt expliciet uw toestemming gegeven voor de aanval. Het was doodtij die late namiddag. Indien het bevel tot aanval correct werd opgevolgd ging zulk een slachting onder de manschappen niet gebeuren.

van de Bergh
(Zichtbaar aangedaan) kolonel Bucquoy … alstublieft … Ik ben perfect in staat om mezelf te verdedigen. Mijn tijdstip voor aanval is inderdaad niet opgevolgd. Ik heb dan alles ingezet op het veroveren van de Spaanse halve maan. Daar zijn we in geslaagd, maar hebben dit helaas niet kunnen behouden. De rest is geschiedenis. *(Beslist)* de halve maan is onder hardnekkige leiding van de voormalige gouverneur van Oostende, kolonel van der Noot, heroverd. *(Kucht)* die Pyrrusoverwinning heeft Oostende veel levens gekost. Aan de West haven en oude haven was het Kolonel Vere die het bevel voerde. Sir Francis Vere heeft waarschijnlijk het bericht ontvangen dat we er niet in geslaagd waren om de Geule over te steken. Er ging dan waarschijnlijk een licht bij hem branden en in euforische overmoed heeft hij totaal onacceptabele bevelen gegeven. Eerst maakte hij gebruik van zogenaamde ‘blekken dozen’, die een slachting hebben veroorzaakt bij onze manschappen. Het gejammer en gehuil was tot in de hel te horen waar de duivel zich niet kon inhouden van het lachen. De stoffelijke ‘overschotten’ zijn door die ‘clusterbommen’ nauwelijks te identificeren. Zo gruwelijk zijn ze verminkt … Na die vuile dozen gaf de gouverneur een al even gruwelijk bevel. Bij de aftocht van onze resterende manschappen liet hij de sluis openen van de oude haven. Het resultaat … is verschrikkelijk. Tot en met in Duinkerke zijn er lijken aangespoeld … Heren *(zucht)* ik zeg het jullie in grote deemoedigheid. Ik heb gefaald … Zeker 3000 manschappen zijn er gestorven door mijn gebrekkige leiding en communicatie.

Bucquoy
(In verdedigende houding) een momentje kolonel van den Bergh. U moet niet alle zonden van Israël op uw schouders nemen. Wie voerde het bevel over de vendels die de Geule moesten oversteken? *(Kijkt uitdagend vragend naar Antonio Carnero).*

Carnero
Dit is irrelevant. Kolonel van den Bergh had de leiding over de grote stormaanval van de 7de januari.

Bucquoy
(Zéér geërgerd) irrelevant?! We hebben een paar 1000 man verloren en u noemt dit irrelevant! Was het niet vleugeladjudant Carlos de Robiano die op Oosteroever als een heer op zijn strijdhengst zat te knikkebollen. De wijn had de avond voordien rijkelijk gevloeid waarbij hij er zelfs nog in slaagde om in die noodlottige namiddag enkele pullen bier achterover te kieperen. De manschappen vroegen herhaaldelijk om te mogen aanzetten, maar dat werd steevast geweigerd door de prins op het witte paard onder het mom, het juiste momentum af te wachten. Irrelevant zegt u? Jan-mijn-voeten!

Carnero
... Kolonel Bucquoy. Ik ben hier niet gekomen om over de Robiano een oordeel te vellen. Hij heeft zijn uitleg gedaan aan het aartshertogelijk paar in Brussel. De aartshertog heeft begrip getoond voor het feit dat de vleugeladjudant niet vertrouwd was met de omgeving, de invallende duisternis en het snel wassende water.

Bucquoy
Heeft hij het zo kunnen inkaderen? Verbloemen? 'Het snel wassende water'. Het lijkt mij wel de titel van een streekroman waar hij zonder twijfel de held in is. Nee, kolonel Carnero. Incompetentie is een betere omschrijving. Totale incompetentie, gedragen door arrogantie, zelfgenoegzaamheid en luiheid. *(Op dreef)* ik vraag mij eigenlijk af wat zijn kwaliteiten zijn om het tot vleugeladjudant, tot kapitein te schoppen? Zijn het misschien zijn miserabele blauwe varkensoogjes die de hofdames van de aartshertogin hitsig maken? ... Je houdt het niet voor mogelijk! Dat jong met spleettanden komt hier de lakens uitdelen, neemt niet deel aan de eigenlijke aanval en vertrekt de volgende morgen naar het Paleis op de Coudenberg, alsof er niets gebeurd is! Fijne officieren hebben ze daar. Het loopt er waarschijnlijk vol met dergelijke leeglopers ... Steek ze potverdorie allemaal in 1 zak. Goed schudden en gooi die geklutste nitwits dan in de Zenne zodat de vissen er ook iets aan hebben. Een wonderlijke visvangst is voor jaren verzekert ... *(Rustiger)* het stadsbestuur van Brussel kan er misschien een taks opleggen ... Met wat zijn we in hemelsnaam mee bezig?

van de Bergh
(Gedwee) kolonel Bucquoy. Karel, alstublieft …

Bucquoy
(Kijkt naar zijn vriend) wat Frederik!? De waarheid doet pijn voor diegenen die het niet willen horen.

Carnero
... Kolonel Bucquoy ... nu gaat u erover. Ik ben hier niet gekomen om mij de les te laten spellen. U hebt trouwens geen gelijk. De vleugeladjudant heeft zich de 11de gemeld op het paleis. Hij heeft hier nog een paar dagen geholpen om de gewonden te verzorgen.

Bucquoy
(Springt onmiddellijk in. Met ongeloof) maak dat je moeder wijs!

Christophle de Bonours
(Springt onmiddellijk in) ik moet dit tegenspreken kolonel Carnero. Ik heb officier de Robiano in de morgen van de 8ste januari, een dinsdag, de opdracht horen geven om zijn paard op te tuigen. Tegen de middag is hij vertrokken richting Brugge om dan naar Brussel door te reizen.

Carnero
(Zichtbaar geïrriteerd) hoe het ook zij … *(Kijkt in zijn papieren)* kolonel van den Bergh, ik geef u het aartshertogelijk besluit dat u tijdelijk ontgeven wordt van de algemene bevelvoering. U zult tot nader order worden ingezet aan de Westhaven. *(Verslagen, ontgoocheld gezicht bij vdB, opnieuw ongeloof bij Bucquoy. Verbazing bij de Bonours.)* Zijne hoogheid laat ook weten dat u op een gepast tijdstip ergens anders in de Zuidelijke Nederlanden zal worden ingezet. *(Geeft hem het document.)*

Bucquoy
(Verontwaardigd) dat is de wereld op zijn kop. Een hoop krankzinnigheid! Ik protesteer formeel tegen dit besluit!

Carnero
(Flegmatiek, onverschillig) Dit is uw goed recht kolonel Bucquoy. *(Haalt een papier uit.)* U moet uw grieven richten aan de aartshertog, die het zonder twijfel ontvankelijk zal verklaren ... Bij deze wil ik u meegeven dat zijne hoogheid u als voorlopig bevelvoerder heeft aangeduid *(Verbazing bij Bucquoy. Overhandigt hem het papier.)* Weerhoudt u ervan om impulsief te reageren kolonel ... Nu, er is nog een ander probleem dat op vraag van de aartshertog onmiddellijk moet worden aangepakt. *(Zoekt terug tussen zijn documenten.)* Het betreft de recente opstoot van muiterijen in onze forten. Die moeten zonder pardon worden aangepakt. Ophanging en plein public is de beste methode.

Bucquoy
Je zou voor minder muiten als je door een leeghoofd het bevel krijgt om als kanonnenvlees te dienen.

Carnero
Ik hoop kolonel, dat u daarmee niet zijne hoogheid bedoelt?

Bucquoy
De stafofficier weet maar al te goed wie ik bedoel. Ik hoop dat uw vleugeladjudant nooit onder mijn bevel komt te staan.

Carnero
(Geïrriteerd) ... Kolonel Bucquoy, ik vind u een vermoeiend, lastig en vervelend persoon … (Sec) nu, als u geen verdere vragen hebt dan wens ik te beschikken *(Neemt zijn papierslag en gaat af).*

Negende scène

Bucquoy
... Collega van den Bergh, Frederik. Ik distantieer mij volledig van wat er nu gebeurd is.

van den Bergh
(Zeer gelaten) ach, collega Bucquoy, waarde vriend … Ik heb in mijn carrière al heel wat valsheid en weerstand mogen ervaren. Meestal zijn het mensen die geen ruggengraat hebben. Opportunisten van het eerste uur met psychopathische trekjes. Je kan bijvoorbeeld van Sir Francis Vere veel zeggen, zéér veel, maar zeker niet dat hij zijn verantwoordelijkheid ontloopt. Maar kom, *(klopt op de schouder van Bucquoy)* ik word een jaartje ouder. Je krijgt nu een kans om je te stellen Karel. Te bewijzen als het ware, *(amicale glimlach)* indien dat nog moet ... Kapitein de Bonours, u hebt weer wat materiaal voor uw memoires mocht u die ooit schrijven.

vdB en Bucquoy lachen zachtjes naar de kapitein. de Bounours kijkt met uitgestreken gezicht naar beide heren. Allen af. Donkerte

Derde Bedrijf

Eerst scène

Stad Oostende, halfduister. Op het achterdoek wordt een canvas geprojecteerd van een half desolate stad. Her en der zijn er gestorven en zieltogende mensen op afgebeeld. Misschien hologrammen? Er wordt gespeeld op het eigenlijke toneel. Op de bühne liggen er ook enkele gestorven en zieke mensen, al dan niet op bankjes of op de grond. Gedurende de volledige scène worden er kleine en grote, niet echt propere, pluchen ratten het toneel opgetrokken (vb. hondje, einde tweede proloog). Zowel individueel, maar ook in duo, alsook in groepjes van drie of vier (regisseur). Buiten het podium klinkt er een paar keer belgeluid. Cornelis Moeskops (langzaam, gewichtig, potsierlijk) en Griet Pekel, achter hem, komen rechts op. Moeskops is volledig in ornaat van pestmeester (lange laarzen, dito stijve mantel (die zijn toegenomen pens accentueert), grote handschoenen – alle kledingstukken in leer of pseudoleer). Hij heeft een masker aan die doet denken aan de maskers van James Ensor. Op zijn hoofd heeft hij een versleten strooien sombrero op in donkere kleuren. Het masker moet wel goed zichtbaar blijven. Vanaf zijn achterhoofd tot over zijn schouderbladen is er Venetiaans blond krulletjeshaar zichtbaar (is bevestigd aan zijn hoed). In zijn hand heeft hij een middellange houten stok. Pekel is in gewone kledij. Duwt een karretje (caddie, winkelwagentje …) voor zich uit. In haar andere hand luidt ze regelmatig een handbel. Beiden blijven in beweging op het podium.

Cornelis Moeskops
Hoe is mijn loop Grietje? Is het traag en statig genoeg?

Griet Pekel
(Lacht) Cor, je doet me denken aan die grote kip van Maurice waar je mij over vertelde.

Moeskops
(Blijft gestadig doorgaan) Maurice? Ik ken geen kip van Maurice.

Pekel
(Behoorlijk luid) Banee, ik bedoel die vogel van dat eiland. Je hebt er voor mij een tekening van gemaakt. Je zou proberen dat beest hier te krijgen om er mee te kweken. Ze kunnen niet vliegen en er hangt veel vlees aan met veel water.

Moeskops
Grietje toch, je moet dat allemaal niet zo luid zeggen. De muren of wat ervan overblijft hebben hier oren. Je kunt niemand vertrouwen en zeker niet in een boevenstad zoals Oostende. En luid je bel. Ze moeten weten dat we hier zijn. *(Griet schudt een paar keer met de bel).* Je bedoelt de Dodo mijn duifje, dat is een vogel van het eiland Mauritius. Trouwens Grietje, ik heb je gezegd dat het vlees van die kip taai schijnt te zijn. Je moet dat dus een beetje marineren. Dat heeft niets met veel water te maken. Je slaat alles door elkaar. Gelukkig

dat ik je graag zie. *(Stopt met gaan.)* Goddelijk prinsesje van de Palatijn, zeg nu eens de zinnetjes op die ik je heb geleerd en gooi wat kruiden op de grond.

Pekel graait een paar keer in haar karretje en gooit de kruiden kwistig in het rond, mag ook richting publiek zijn, waarbij ze de volgende zinnen opzegt. Noot: de kruiden mogen breed geïnterpreteerd worden.

Griet
(Luidt de bel een paar keer en zegt op. Moeskops schrijdt verder) 'Hoort allemaal, eenieder, luister allemaal aandachtig. Cornelis Moeskops, pestmeester van dienst. Beëdigd en benoemt door stad en staat. Dokter in allerhande kwalen, pillen en zalven. Hooggeschoold in kwakzalverij en vele fantomen. Wees eerlijk tegen de pestmeester, vertel hem hoe je voelt en je zult genezen. Hoort allemaal, eenieder, luister allemaal aandachtig. Cornelis Moeskops, pestmeester van dienst'. *(Luidt de bel opnieuw)* … Mag ik stoppen Corretje?

Cornelis
Jaa, Je hebt dat goed gedaan Grietje. Kijk, daar ligt een soldaat die ziek is *(Moeskops gaat naar de soldaat met Pekel in zijn kielzog)* Gooi kruiden Grietje! *(Cornelis port de soldaat met zijn stok).* Vertel mij soldaat hoe dat je je voelt en je zult genezen ...

Soldaat
(Probeert met veel moeite te antwoorden) ... Ik heb geen kracht, alles is leeg … ik heb het zodanig warm dat ik er koude rillingen van krijg … Op mijn hoofd … op mijn hoofd wordt er voortdurend met een hamer getimmerd.

Cornelis
(Zeer zelfverzekerd) Je bent ziek soldaat, zéér ziek. Je hebt de pest soldaat. Maar je zult je beter voelen, er zit nog te veel leven in jou. Mijn medische secretaresse zal je een middel geven. Gooi hem wat kruiden toe Grietje, maar pas op! Kom niet te dicht bij hem. *(Griet gooit de soldaat klunzig een paar handen kruiden toe die ook in zijn gezicht terechtkomen).*
Luister nu goed naar de pestmeester soldaat en je zult genezen. *(Gebiedend)* verzamel deze kruiden, laat het trekken in water. Vanaf het ogenblik dat het water zo donker is als de lelijkheid van de nacht drink je het in één tuig op. Met het residu van de thee wrijf je gans je lichaam in, maar dan ook volledig! Daarna ga je naar een zweethut en ga je goed zweten, veel zweten. Daarna, drink je enkele pullen water. Ga dan slapen en je zult vele uren later opstaan als een Lazarus uit de doden.

Soldaat
(Probeert op te staan, belandt op zijn knieën) ... O' bedankt pestmeester … Ik voel mij nu al beter. U bent gezegend met zo veel kennis, u bent een wonderdokter. U doet wonderen, ik ga u overal volgen.

Probeert de handen te grijpen van Cornelis waarbij die angstig achteruit gaat. Griet kan hem maar nipt ontwijken. Het karretje valt echter wel op de grond waarbij al de kruiden op het podium terechtkomen. De soldaat begint te beven en te schudden, krijgt een delirium.

U bent de Messias, de nieuwe Christus. Ik wil mij bekeren tot het katholieke geloof. *(Smeekt)* help mij alstublieft. Wees mij genadig …

Moeskops
(Wat geschrokken) gedenk mij soldaat in uw soldaten, euh, gebeden en je zult genezen. Gedenk mij ook in uw stuivers, je testament, zodat ik discipelen kan opleiden om mijn werk verder te zetten. *(Terwijl de soldaat luidop begint te prevelen)* Kom Grietje we moeten hier weg zijn. Die soldaat begint volledig krankjorum/gek te worden.

Griet raapt het karretje op en volgt Cornelis, die waggelt naar een leeg bankje volledig links van het podium. Met veel moeite Gaat Moeskops zitten. Griet gaat naast hem zitten. Spot op Griet en Cornelis. Rest van het podium is schemerdonker.

Tweede scène

Moeskops
(Doet zijn hoed en masker af. Blaast) wat was me dat? Heb je dat gezien Grietje, hoe dat die man tekeerging. Dat moeten we onthouden. We kunnen dat eventueel invoegen in onze toespraak. Ik ga dat vanavond op papier zetten. *(Kijkt naar het masker.)*

Griet
Misschien Corretje, kom dat door dat masker. Het is nogal een raar masker *(bekijkt het aandachtig. Lacht).* Stel je voor Corretje dat je zo, in vol ornaat, rondwandelt in andere steden. *(Enthousiast)* of nog beter, gezeten op een paard of een schone ezel. Je zou nogal een succes hebben. De mensen zouden schreeuwen van blijdschap.

Cornelis
Grietje, je fantasie slaat wat op hol.

Griet
Banee, het moet toch schoon zijn dat je zo zou kunnen verschijnen? Stel je voor dat de aartshertog en aartshertogin dat ook zien. Die hun ogen zullen nog meer uitpuilen dan de grootste kabeljauw ooit gevangen.

Cornelis
Jaja, op de Coudenberg in Brussel zeker. *(Lacht)* je bent er mij er eentje hoor, kom hier dat ik je een dikke kus geef

Cornelis zoent Griet met veel passie waarbij ze het eerst toestaat, maar daarna Cornelis van haar afduwt. Ze staat op.

Griet
(Enthousiast luidop) Ik ga overal verkondigen dat pestmeester Cornelis Moeskops zijn blijde intrede zal doen in Brussel. Er zal daar veel volk zijn, nooit gezien en allemaal met maskers aan. *(Lacht.)*

Er komt door elkaar: applaus, gejuich, gelach en boegeroep op. Griet gaat voor Cornelis staan en begint langzaam met haar heupen te wiegen. Gaat langzaam wijdbeens, staat dan stil. Doet bliksemsnel haar rok naar boven. Duwt haar bekken uitdagend naar Cornelis ... De toejuiching stopt onmiddellijk

En nu jij …

Cornelis
O, jij ondeugend meisje *(Griet blijft uitdagen waarbij ze haar rok nog meer naar boven doet)* Kom hier zodat ik je kan nemen. Zoals een oester een zandkorrel laat verworden tot een grote blinkende parel. Zo zal je vragen om meer.

Gierende Griet af naar rechts onmiddellijk gevolgd door Cornelis die als een grote waggelende eend het podium probeert af te rennen. Noot: dit laatste gedeelte van de scène mag absoluut niet vulgair overkomen, maar zoals Cornelis het vernoemt: ondeugend. Dus speels, plagend.

Podium draait naar rechts waarbij het kwartier zichtbaar wordt van de kolonels Bucquoy en van den Bergh.

Derde scène

Karel van Longueval, beter bekend als de graaf van Bucquoy is aan het vergaderen met Christophle de Bonours. Er is een matige lichtinval.

Bucquoy
Kapitein de Bounours, aangezien het mijn overtuiging is dat de aartshertog in het voorjaar niet veel zal ondernemen tegen Oostende gaan we ons nu richten op de verdere uitbouw, afwerking van de twee grote platvormen. Zoals gekend *(neemt zijn plannen. Weer met behulp van het oplichtend grondplan van Oostende op het achterdoek.)* Luysbos in het oosten en in westen De Grote Katte, meer bepaald in de duinen van Mariakerke. Bedoeling is, beste kapitein, om de bevoorrading vanuit zee naar dat ellendig stuk Oostende volledig te doen stoppen. We slagen er nog altijd niet in om de Geule (en de Westhaven) 100% te blokkeren. Maar er is hoop, eenmaal de platvormen klaar, gaan de Geuzen vlug een ander liedje zingen.

de Bonours
De werken kunnen goed opschieten kolonel. De funderingen zijn er al sinds vorig jaar. Ik hoop alleen dat de voorjaarstormen geen roet in het eten zullen gooien.

Bucquoy
Dan moeten we vlugger zijn dan die stormen kapitein. *(Nadrukkelijk)* ik ga de opdracht geven aan alle manschappen, van welke stand en rang ook, om effectief mee te helpen aan de platvormen. *(Opgewonden)* het moet gedaan zijn om steeds excuses te zoeken om toch maar niets te moeten doen.

de Bonours
Ik volg u volledig kolonel. Ik wil er u wel nogmaals op attent maken dat de Spaanse soldaten, zoals u wel bekend, niet de neiging zullen hebben om veel te doen. En dan zeker niet hun officieren die handenarbeid volledig beneden hun waardigheid zien. Laat staan dat ze zullen samenwerken met soldaten van andere nationaliteiten. Die mensen zijn in hun ogen nog minder dan uitschot.

Bucquoy
(Op zijn tenen getrapt) kijk, je moet eens nu goed naar mij luisteren kapitein. Ik ben in dienst gegaan toen ik 13 jaar was. Voor mijn 20ste had ik al tientallen lijf aan lijf gevechten gedaan. Ik ben als het ware opgegroeid in de beroerdigheid van het slagveld. De modder en vuiligheid knarsen na al die jaren nog altijd tussen mijn tanden. Ik heb daar vrienden gemaakt. Strijdmakkers van eenvoudige afkomst die net als ik het in hun broek deden maar niets anders konden doen dan verder vechten. Kom mij nu dus niet vertellen dat de simpele soldaat uitschot is.

de Bonours
(Geschrokken en op zijn hoede) mijn oprechte excuses kolonel. Het was helemaal niet mijn bedoeling om u, euh, te bruuskeren. Ik wou er u alleen op attent maken dat niet iedereen, die in ons leger is, met dezelfde attitude dienstdoet. Herinner u vorig jaar, toen veel Spanjaarden weigerden om ook maar één hand toe te steken om Oostende te helpen versterken in zijn verdedigingswerken.

Bucquoy
Dat weet ik nog zeer goed kapitein. Maar nu ik de algemene leiding heb, enfin dan tijdelijk toch, en omdat ik een Bucquoy ben, zal ik het niet tolereren dat… *(draait zich om.)*

Kolonel Frederik van den Bergh op

Vierde scène

Bucquoy
(Warme glimlach) kolonel van den Bergh! Wat een genoegen om u te mogen zien. Ik ben hier juist de noodzaak van de platvormen aan het bespreken met kapitein de Bonours.

van den Bergh
Hoe vlugger dat ze klaar zijn, hoe beter collega. *(Groet amicaal Bucqouy, knikt de Bonours toe).* Hoe doet mij plezier om te zien kapitein dat u zo'n toegewijd krijgsman bent. Steeds present om advies en raad te geven *(glimlacht).*

Bucquoy
Hoe stelt u het in Mariakerke kolonel?

van den Bergh
Dat gaat collega, dat gaat. Ik heb heel wat herstellingswerken laten uitvoeren aan de forten Albertus, Isabella en Clara. Ze waren in miserabele toestand na die fameuze 7de januari.

Bucquoy
Dat ligt achter ons collega. Moet u niet meer aan denken. Nu is de prioriteit de Hollanders het onmogelijk te maken om de stad te bevoorraden. Hoe staat het met De Grote Katte?

Van den Bergh
Wel, dit is waarom ik u een bezoek breng. Wij zijn goed bezig. Nu de forten min of meer weer tegen een stootje kunnen is het definitieve plan voor de Grote Katte zo goed al klaar. *(Enthousiast)* het wordt werkelijk fenomenaal. 40 meter hoog, met de mogelijkheid om op het kruin kanonnen te plaatsen. Het bouwwerk zal Oostende volledig overzien. Geen enkel straatje van deze vermaledijde stad zal zich kunnen onttrekken aan het oog van de Grote katte. We gaan een halve spiraalschans aanleggen om op de top te geraken. Bedoeling is dat we gemakkelijk mensen naar boven, en naar beneden kunnen brengen. Het zal ook gemakkelijker zijn om onze kartouwen naar boven te sjouwen. Katrollen gebruiken is volgens de bouwheren niet efficiënt genoeg *(haalt zijn schouders op).* Weet u wat mij niet zint collega? Dat het bijna volledig een houten constructie zal zijn. Het bouwwerk zal van mijlenver het lot uitnodigen om het in brand te steken. Wat voor een vreugdevuur zal het voor de vijand niet zijn. *(Lacht)* op de Coudenberg springt de aartshertog onmiddellijk uit zijn sponde van blijdschap om een ballet te dansen op de toppen van zijn tenen. Jicht of geen jicht *(lacht).*

Bucquoy
(Lacht) ik zie zijn hoogheid ... *(kucht, ernstiger),* laten we zeggen, niet zo werelds doen.

Van den Bergh
In ieder geval, zijn kamers in Fort Albertus zijn zo goed als hersteld. Het zou niet slecht zijn mocht 'Zijne Hoogheid' eens afkomen om Oostende te zien wegkwijnen door de pest. Er zijn daar binnenkort meer doden dan door het beleg zelf. *(Gelaten)* helaas, blijven wij ook niet gevrijwaard van de Zwarte Dood.

de Bonours
Er is een zeer groot verschil kolonel. Zij zitten daar als ratten op elkaar gehoopt. Ze kunnen niet weg of alleen via zee. Wij hebben nog tenminste de Vlaamse wegen waar we in geval van

nood een bedevaart naar Scherpenheuvel op kunnen organiseren. *(Probeert te glimlachen, die hem vlug vergaat als beide kolonels met een afgestreken gezicht naar hem kijken.)*

Bucquoy
... Uw humor getuigt van finesse kapitein. Die gaan we onthouden. Nu over iets anders. Kolonel van den Bergh, heeft u nog last van muiterijen?

van den Bergh
De laatste twee weken ben ik ervan gevrijwaard. *(Zucht)* maar eerlijk gezegd, ik begrijp de manschappen wel. Het is koud, ze mogen niet inkwartieren voor de winter. Ze zitten daar te wachten en zich te vervelen. Neem daar drank, hoererij en soldij die alsmaar langer op zich laat wachten en je hebt de ideale soupe du jour.

Bucquoy
Collega, laat ze meehelpen met de herstellingen en de opbouw van de platvormen. Zo maken ze zich nuttig. Muiterijen kunnen we gewoon niet toestaan. Ik zal opnieuw hard optreden indien nodig.

van den Bergh
Daar hebt u gelijk in, maar ik weet niet of publieke wurging op lange termijn zo effectief zal zijn. Het is beestachtig en vraagt om een reactie. Ik weet collega dat u de orders uitvoert. Uw advies om de muiters naar de galeien te sturen heeft gelukkig gehoor gehaald bij de aartshertog. Het is in ieder geval menselijker, of het schijnt zo te zijn.

Bucqouy
Collega, u kent, ongetwijfeld beter dan ik, Spaanse spreekwoorden die uitdrukken dat je beter aan een galg kunt hangen dan te moeten roeien op een galei. Volgens mij is ophanging klein bier in vergelijking met het lot van een vastgeketende roeier. Maar ik ben geen monster collega van den Bergh. Ik ben in de eerste plaats soldaat en begrijp, net zoals u, dat verveling en wachten op soldij tot opstand lijdt ... De Leden van Vlaanderen spelen niet het meest subtiele spel om hun contributies te doen vertragen.

de Bonours
De geruchten zijn er kolonel dat Spanje op een nieuwe geldbeugel aandringt. Meer bepaalt Italiaans.

Bucqouy
(Laconiek) Spinola, de hofmaarschalk?

de Bonours
Een neefje van hem, schijnt nog rijker te zijn dan het diepste punt van de Ligurische Zee.

van den Bergh
(Handen op de rug, kijkt voor zich uit) Ambrogio Spinola heren. Oudere broer van Federico. Is puissant rijk getrouwd met een gravendochter. Ambrogio heeft veel strategisch inzicht en vooral veel lef … Ik denk niet collega's, dat de aartshertog daar zo onverwijld mee gelukkig zal zijn. Als zijn schoonbroer koning Filips kiest voor het geld van Spinola betekent dat voor de aartshertog nog minder autoriteit in Vlaanderen, en jullie weten ook hoe moeilijk hij het heeft om zijn vrouw voortdurend overal te laten voorgaan ... Het valt hem ongetwijfeld zwaar om er voortdurend op gewezen te worden dat hij niets anders is dan de bijzit van Isabella ... Als een schoonfamilie te veel moeit in een huwelijk is dat niet goed voor dat huwelijk.

Bucqouy
Ik ken die Ambrogio niet ... Waarschijnlijk zeer katholiek. Wat kan de aartshertog daarop tegen hebben? Tenzij er natuurlijk onder die pilaarbijters ook veel jaloezie schuilt.

van den Bergh
Loop niet te hard van stapel Karel. Misschien zou je weleens goed overeenkomen met Spinola. Ik denk dat zijn karakter een aanvulling kan zijn op de jouwe ... 'Als de ene hand de andere wast worden ze beiden schoon'.

Bucquoy grinnikt. Zendt aan vdB het lichaamssignaal van 'wie weet'.

de Bonours
(Hartelijk) Kolonel, u bent in uw spreekwoorden modus.

van den Bergh
(Beminnelijke glimlach) ach, kapitein. Ik heb zo mijn dagen. Momentopnames als het ware *(zelfde glimlach)* in ieder geval, kolonel Bucquoy. U kunt misschien aan Hare Majesteit en Zijne Hoogheid te kennen geven dat hun vertrekken in Fort Sint Albertus volledig hersteld zijn.

Bucquoy
Dat zal ik doen kolonel. Het is nog eens de gelegenheid om het aartshertogelijk paar in ons midden te hebben.

Podium naar links. Bureel van de gouverneur. Het is in de late namiddag. Tegen het einde van de scène is behalve het bureel, het podium donker. Het bureel neemt in klaarheid toe met de toenemende duisternis. Kan met kaarsen of kaarslampen zijn. Bedoeling is dat er een zekere intimiteit wordt gecreëerd. Philippe Fleming zit aan zijn tafeltje. Francesco de Terre zit op een stoeltje naast hem. Sir Francis Vere staat bij de commode. Kolonel Arnoud Uitenbroeck zit naast het grote bureau met zijn gezicht naar het publiek gericht.

Vijfde scène

Sir Francis Vere
Fleming, hoeveel betaalt het stadbestuur aan die pestmeester?

Philippe Fleming
Het bedrag is opgetrokken naar 46 stuivers per dag excellentie. *(Zucht)* er zit een bepaalde wetmatigheid in de verhouding van het aantal stuivers dat de pestmeester krijgt en het stijgend aantal doden. Hoe meer mensen er aan de zwarte dood sterven hoe meer dat de pestmeester krijgt.

Francesco de Terre
Moeskops zal in ieder geval blij zijn. Oostende is een goudmijn voor hem. Eerst een eeuwigdurende taks op scheepjes die hier hun lading komen afzetten en nu de pest.

Vere
Is die Hollander ook pestmeester?

de Terre
Ja, hij heeft zich onmiddellijk kandidaat gesteld. Volgens zijn eigen zeggen was zijn grootmoeder een getalenteerde kruidenmengster. Een experte in mysterieuze ziektes. Had voor alles een poeder, een kruid en wat zever. Ze genas mensen zelfs vanop afstand.

Fleming
Je bedoelt Francesco dat ze een heks was. Gelukkig dat ze niet op de brandstapel is terechtgekomen.

de Terre
(Bedenkelijk) ik denk niet dat Moeskops zal zeggen hoe ze aan haar eind is gekomen.

Vere
(Terug op zijn stoel) heren mag het weer wat ernstiger. De pest brengt heel mijn garnizoen om zeep. Als het zo verder gaat hou ik van mijn soldaten geen enkele meer over ... Uitenbroeck hoe staat het met de platvormen dat de Spanjaarden aan het bouwen zijn?

Arnoud Uitenbroeck
Ze zijn volop bezig kolonel. Op de Oosteroever komt er een rechthoekig platvorm, genaamd Luysbos, met kanonnen die gericht zijn op de Geule en de stad. Aan de overkant van de Westhaven komt er nog een groter platvorm. De Grote Katte. Het bereik van de kanonnen zal bijna tot Oosteroever zijn. Het volledig centrum van Oostende kan daardoor zowel vanuit het oosten als vanuit het westen bestookt worden.

Vere
Wel, dan ze kunnen elkaar beschieten. Het zou mij niet verwonderen dat het nog gebeurt ook. De domkoppen.

Uitenbroeck
(Twijfelend en voorzichtig) mijn excuses voor mijn woordkeuze excellentie, maar het lijkt mij dat we als ratten in de val zitten. We kunnen niet naar voor, noch naar achter, noch opzij. We gaan nog moeilijk kunnen schuilen zonder dat de Spanjaard ons gezien heeft. Hij ziet ons overal.

Vere
(Staat recht en scharrelt zijn papieren. Begint op dreef te komen) dan gaan we daar iets moeten op vinden Uitenbroeck. We gaan gebruik maken van de kalmte die er blijkbaar heerst om Oostende te verbouwen. Mijn eerste prioriteit zijn mijn compagnieën. Het zou goed zijn dat ze nieuwe barakken krijgen met betere hygiëne. Fleming, schrijf een besluit uit dat hygiënisch normen oplegt voor alle soldaten en dat volkje van Oostendenaars. En nu dat we toch bezig zijn zou het niet slecht zijn om sommige huizen te selecteren, af te breken en op strategische plaatsen opnieuw op te bouwen.

de Terre
Ik denk niet gouverneur dat er daar veel animo voor zal zijn.

Vere
Er zijn weinig andere opties de Terre. De huizen die zwaar beschadigd zijn, zijn zo goed als onbewoonbaar. Ze kunnen beter afgebroken worden om voor buffers te dienen voor de andere huizen en tegen de platvormen. We breken ze af, bouwen ze weer op met extra stenen tussenschotten. Gooien ze vol met aarde en zand. Zo hebben we een schild waar er menig kanonskogel gaat in verzanden. Er is geen andere keuze. We kunnen er maar beter onmiddellijk aan beginnen.

Uitenbroeck
Dat zal niet genoeg zijn kolonel om de doeltreffendheid van de platvormen te doorbreken.

Vere
(Zichtbaar geërgerd) wel, denk dan verdomd mee kolonel hoe dat we dan wel ‘de doeltreffendheid van de platvormen kunnen doorbreken’ om Oostende te vrijwaren! *(Zet zich terug neer.)*

de Terre
Als ik mag kolonel. Die platvormen zijn een veelkoppig monster. *(Nadenkend)* Perseus gebruikte zijn blinkend schild om Medusa te verschalken. Misschien moeten we dat ook doen om de vijand op het verkeerde been te zetten?

Vere
En daarmee bedoel je de Terre?

de Terre
We plaatsen grote afweerschermen of zeilen in centrale straten en op strategische plaatsen van de stad zodat we toch ons wat vrijer kunnen bewegen. Die schermen verhinderen het zicht van de Spanjolen als een labyrint.

Fleming
(Zin kan weggelaten worden.) Tenzij Francesco, ze de draad van Ariadne uitrollen *(probeert te lachen waarbij echter niemand anders reageert. Fleming buigt zich daarna onmiddellijk over zijn stapel papieren).*

Vere
(Denkt na) ... Het is het proberen waard. Natuurlijk wel in de veronderstelling dat er geen te grote stormen op ons afkomen.

de Terre
Die zullen ons ook helpen excellentie. De Grote Katte zal, als ik het mag geloven, zeker 40 meter hoog zijn en gedeeltelijk uit een houten constructie bestaan. Een paar zware voorjaarstormen en dat geraamte ligt aan diggelen.

Vere
(Enthousiast) we schieten op heren. De beste adviesraden bestaan uit de meest uitgesproken snoodaards *(lacht).* Een zelfverzekerde Engelse generaal. Een knullige kapitein die ad hoc tot kolonel gebombardeerd is. *(Lacht)* een calvinistische secretaris die zijn degelijkheid bewijst in een onovertroffen saaiheid. *(Fleming kijkt droog op.)* En een kleine Oostendenaar, geboren in de modder, die door zijn verkenningskills een grote toegevoegde meerwaarde creëert voor de stad. *(Uitbundige lach)* nog een paar van die uitgesproken karakters en we kunnen ons eigen toneelgezelschap oprichten. Een commedia dell'arte als het ware *(lacht). (Staat op om te vertrekken)* Uitenbroeck, we moeten nog naar de oude haven en Zandhille om te zien hoe dat de herstellingswerken opschieten.

Fleming
Euh, excellentie. Er is nog een puntje dat liever nu besproken wordt dan nog langer te wachten. Nogal een heikel onderwerp.

Vere
Aha, nog een levensnoodzakelijke vraag *(zet zich weer neer).* Kom er voor de dag mee beste secretaris.

Fleming
Wel, het is… Levensnoodzakelijk is hier niet de beste uitdrukkingswijze om hier te gebruiken excellentie. Maar het betreft de lijken van de mensen die gestorven zijn aan de pest. Het kerkhof kan de grote toename niet meer aan.

Vere
Stapel ze op elkaar Fleming. Verhoog dat kerkhof tot ongezien hoogtes. Dan kunnen we de top ervan in het wit schilderen en er een platvorm van maken die de Grote Katte en Luysbos doen verbleken *(lacht).*

Fleming
(Zichtbaar ontdaan) gouverneur, dat kunt u toch niet menen?

Vere
Is bij wijze van spreken Fleming. Wees potverdorie toch minder serieus! Wat een saai mens ben jij toch. Ongelooflijk ... Verhoog het kerkhof tot een acceptabele hoogte. Zie het als een tijdelijke oplossing.

Henri Hexam op met een brief in de hand.

Zesde scène

Vere
Ziehier de koorknaap van Westminster Abbey waar ik ooit nog mijn graf zal krijgen.

Henri Hexam
Ik was onderweg naar hier Sir Francis toen ik een bode tegenkwam met een dringend schrijven voor u. Is van de Staten-Generaal Sir.

Vere
(Neemt de brief aan) wel, ze kennen mij daar dus nog …

Ontzegelt de brief en leest hem met grote aandacht. Onderbreekt met lezen, twijfelt, en begint opnieuw vooraan. Gefronste blik en verwondering. Gevolgd door verontwaardiging. Alle ogen van de aanwezigen kijken naar Vere en lezen als het ware de brief mee. Noot: deze fase mag dus niet te kort, maar ook niet te lang duren.

(Staat recht met brief in de hand) heren, het ziet ernaar uit dat de Staten-Generaal in al hun wijsheid heeft besloten om mij te ontheven van het gouverneurschap. Ze bedanken mij om mijn inzet van de voorbije maanden, en nu komt het *(leest voor)* ‘De discrepantie die u eind vorig jaar hebt veroorzaakt naar aanleiding van uw parlement die u richtte naar de vijand brachten ons in een diepe verlegenheid op het Europese diplomatieke vlak. We kunnen een klein begrip opbrengen voor uw handelswijze maar kunnen dit publiekelijk niet ratificeren. We zijn u erkentelijk en geloven sterk in uw engagement dat ons nog veel diensten zal kunnen

bewijzen. Uw taak zal in de komende weken worden overgenomen waarbij we u vooralsnog bestendigen om demissionaire zaken af te handelen.' In opdracht – Raadpensionaris, Johan van Oldenbarnevelt. *(Zichtbaar ongenoegen)* wat een bende mislukte zakelijke waterdragers zijn die Hollanders. Ze zouden zich beter bezighouden met het aanleggen van hun dijken dan met mij te bemoeien. *(Ongelovig)* mij de les spellen. Hoe durven ze? ... Eerst komt de oorlog, dan de diplomatie. Niet omgekeerd.

Podium draait naar rechts.

Zevende scène

Fort Sint – Albertus. Een open vertrek. De decoratie is luchtig. Veel bruin, groene kleuren. Af en toe een meubelstuk. Een tafel met ornamenten, dito stoelen. Veel vazen met sierlijk bloemen. Rechtsachter, een ruimte die een alkoof doet vermoeden. Volledig afgesloten door een prachtige draperie waarop het wapenschild staat (indien mogelijk, geborduurd) van Albrecht en Isabella. Isabella, Heerseres over de Zeventien Provinciën komt op met Gaston Spinola, hofmaarschalk van het Paleis op de Coudenberg. Het gesprek tussen de aartshertogin en haar hofmaarschalk is wat stroef en stijf. Er is een matige lichtinval waarbij de toeschouwers zich automatisch moeten focussen op de personages.

Gaston Spinola
Majesteit, het doet mij pijn om u te moeten vergezellen in Oostende zonder uw koninklijk eega. In het vervolg zal ik mijn vakantie in Italië minder lang maken zodat ik niet het onprettig gevoel ervaar dat ik belangrijke gebeurtenissen heb gemist.

Isabella
(Wat gelaten) monseigneur, de eerste zonnestralen van de lentezon in Brussel zal de aartshertog goed doen. De jicht die hem zo teistert, kluistert hem langer dan gewoonlijk aan zijn bed. Hij heeft van mijn broer een rolwagen gekregen zodat ze hem kunnen rondrijden in de tuinen van het paleis. Wel te verstaan dat de temperatuur meevalt, want het kan er koud waaien op de Coudenberg. *(Zet zich neer.)* ... Weet u hofmaarschalk, mijn vader was op het einde van zijn leven ook een groot jichtlijder. Rusteloos zoals hij was, gaf hij de opdracht om een stoel te ontwikkelen met wieltjes zodat hij zich overal kon naar toe laten brengen. *(Wat moeilijke lach)* ... er wordt gezegd monseigneur, dat een meisje altijd iets zoekt in een toekomstige partner dat haar, al dan niet bewust, doet denken aan haar vader. *(Kijkt voor zich uit)* ik denk dat dit te maken heeft met vertrouwdheid, ook al bestaat die vertrouwdheid uit minder prettige herinneringen. *(Kijkt gefocust naar Spinola. Dan flauw lachje)* dit houdt natuurlijk in hofmaarschalk, dat je niet wordt uitgehuwelijkt tegen je wil.

Spinola
Ik denk majesteit, dat uw vader de juiste beslissing heeft genomen. Het mag de grote God duidelijk zijn dat u en de aartshertog perfect bij elkaar passen. Een mariage de raison kan goed slagen. Vaak komt de liefde met de jaren. Het moet wat rijpen zoals een goede wijn.

Isabella
(Geïrriteerd) ik had begrepen bij uw aanstelling dat u niet getrouwd bent of was. Het lijkt mij verwonderlijk dat u met veel diepgang over dit thema kunt spreken/praten.

Er komt een spanning opzetten.

Spinola
Hmm, *(hoest)* … majesteit, euh, mevrouw. Mijn opmerking betreffend het huwelijk is inderdaad, u hebt gelijk, weinig van toepassing. Maar dit weerhoudt er mij niet van om u raad en advies te geven. U bent de 15de november van 1598 per volmacht gehuwd in Ferrara in aanwezigheid van de Heilige Vader. In april van het jaar daarop is uw huwelijk ingezegend in Valencia. Inmiddels zijn we een drietal jaar verder. U hebt nog geen kinderen. *(Kijkt Isabella aan)* … mag ik ervan uitgaan dat uw huwelijk nog niet is voltrokken? Ik bedoel ...

Isabella
... *(Zeer verontwaardigt)* monseigneur Spinola, dat u mij zoiets durft te vragen duidt op een arrogantie dat eigen is aan uw volk ... Jaaa … het huwelijk is voltrokken als u het zo graag wilt weten. En jaaa *(knikt met haar hoofd)* ... er was sprake van een kind …

Spinola
(Met gefronste blik) ... mijn diepste verontschuldigingen mevrouw als mijn vraag u kwetsend overkwam. *(Lichte hoest)* mag ik ... de conclusie maken dat u niet geheel gelukkig bent met de Graaf-gemaal van Vlaanderen.

Isabella
(Kijkt Spinola indringend aan) ... ik dacht dat u net zei dat de liefde komt met de jaren.

Spinola
Dat is zo majesteit, maar ik wil u helpen. Laat ik het u zo zeggen mevrouw dat in de geschiedenis van mensen een verstandshuwelijk niet altijd ongelukkig hoeft te zijn. Het komt zelfs veel voor dat de linkerhand weet wat de rechterhand doet. Zeker als er kinderen zijn en het geslacht veilig is.

Isabella
(Verbaast) hofmaarschalk, ik geloof mijn oren niet van wat ik van u te horen krijg. Wat suggereert u? Moet mijn man een minnares nemen zodat zijn viriliteit wordt vergroot? Wat voor iemand bent u? ... U zegt het zelf, wij hebben geen kinderen.

Spinola
(Lichte hoest) majesteit, het is uit uw moederschoot dat het toekomstige rijk moet vloeien. U bent als Heerseres over de Zeventien Provinciën van veel grotere belang dan de aartshertog. De waarde van uw schoot is daardoor vele malen groter dan het gevende van uw man, wat natuurlijke een absolute voorwaarde is ... Mevrouw, de man bestaat enkel uit de gratie Gods.

Buiten het aanbrengen van kinderen heeft hij niets aan te bieden. De vrouw daarentegen is het primaire mondiale. Uit haar komt alle leven.

Isabella
... Monseigneur Spinola ... Als ik u goed begrijp speelt het volgens u allemaal niet zo'n rol. Als er maar kinderen geboren worden om het rijk verder te zetten. Wat een openbaring om van een man te horen dat het vaderschap van een erfgenaam weinig een rol speelt.

In de laatste zin van Isabella komt hofdame Doña Leonora, hartelijk lachend, hand in hand op met vleugeladjudant Carlos de Robiano. Ze worden niet opgemerkt en stoppen abrupt met lachen om getuige te zijn van het verdere verloop van het gesprek

Achtste scène

Spinola
... Majesteit, u zegt het wel op een, euh, nogal ludieke vreemde manier.

Isabella
Is dat zo hofmaarschalk? U insinueert trouweloosheid, maar vindt dat verder de normaalste zaak van de wereld.

Spinola
(Twijfelt) ... het lijkt mij beter mevrouw om het gesprek te beëindigen *(wil zich verwijderen).*

Isabella
Monseigneur Spinola! ... Ik heb u niet gezegd dat u mocht gaan. U komt mij hier, met al uw misplaatste hooghartigheid, confronteren met iets wat ik zeker niet wil horen. Nota bene dan nog in mijn slaapkamer ... Denkt u dat ik als vrouw zomaar een minnaar kan nemen? Het is toch dit dat u voor ogen hebt? Er moeten en zullen kinderen komen, desnoods door een dar in een vlucht met regenwulpen … Hoe meer scheve schaatsen jullie mannen kunnen rijden hoe gelukkiger dat jullie zijn. Maar oha als een vrouw het in haar hoofd haalt om er een minnaar op na te houden. Ze wordt onmiddellijk gediskwalificeerd, een persona non grata, een slet van de straat. En is zij als del een rijke erfdochter, dan wordt het klooster haar deel waar ze met habijt en sandalen haar dagen slijt … U mag gaan hofmaarschalk, mijn broer zal zich ongetwijfeld gelukkig wanen bij het lezen van uw uitlatingen.

Spinola
… Ik denk majesteit, dat u mij totaal verkeerd hebt begrepen. Ik wil er u alleen aan herinneren dat de gebieden u geschonken zijn door uw vader onder voorwaarden. U bent een infante van Spanje. U bent, zoals daarjuist aangegeven, de draagster van het rijk der Zeventien Provinciën. Als daar een reden toe is, dan kunt u zonder twijfel een nietigverklaring bekomen van het kerkelijk huwelijk …

Isabella
(Isabella staat op en kijkt Spinola enkele tellen strak aan. Beladen stilte.) ... Ik had u gezegd hofmaarschalk, dat u mocht gaan.

Spinola groet de aartshertogin en gaat af met gefronste vooruitkijkende blik waarbij hij Leonora en de Robiano niet opmerkt. Isabella gaat terug zitten, is in gedachten, misnoegd, waarbij ze met het draaien van haar hoofd plotseling haar hofdame en vleugeladjudant ziet.

Negende scène

Isabella
Hoe lang staan jullie daar al te luistervinken? Wat doen jullie trouwens hier?

de Robiano
(Zonder twijfelen) Het was om u te vragen mevrouw of dat de geplande inspectie deze morgen doorgaat naar de twee platvormen in opbouw?

Isabella
(Haalt haar schouders op. Boute manier) heb ik u iets te kennen gegeven waardoor het niet zou doorgaan?

de Robiano
Euh … nee mevrouw. Ik wil u alleen maar melden dat de kolonels Bucquoy en van den Bergh om u zullen komen om u te vergezellen. Ze kunnen hier elk ogenblik zijn.

Isabella
Wel, dat is dan uitstekend *(kijkt beiden aan)* ... Hoe lang is dat al gaande tussen jullie?

de Robiano
(Kijkt verbaast) wat bedoelt u majesteit?

Isabella
Wat bedoelt u majesteit? Is dat het enige wat u mij kunt zeggen?

de Robiano
Mevrouw, indien … ik ben hier met Doña Leonora omdat het mij ongepast leek om als man zomaar in uw privéruimten te komen.

Isabella
(Springt onmiddellijk in) u mag meegaan met de hofmaarschalk. Trouwens, u maakt daar in het Paleis op de Coudenberg niet zo'n probleem van. *(Leonora kijkt Carlos aan, wat Isabella met enig amusement gadeslaat. Komt op dreef).* Je moet je geen zorgen maken Leonora. Er zijn daar meer officiële ontvangstruimten dan privékamers. Het paleis is natuurlijk zodanig

groot dat ik niet weet hoeveel privékamers er juist zijn. Laat staan dat ik mij bezighoud met wat hofdames en hofdignitarissen er allemaal uitspoken.

Doña Leonora
(Meelijwekkend) Mevrouw… het is niet wat u denkt dat het is. Carlos, ik bedoel, de heer de Robiano vroeg mij inderdaad om hem te vergezellen bij het binnenkomen van uw kamer. Het leek hem ongepast om... *(wordt onderbroken).*

Isabella
Het is inderdaad ongepast dat mijn eerste hofdame staat te stoeien met mijn vleugeladjudant en plein public. *(Snijdend)* met uw katholieke achtergrond Leonora, hoe durf je?!

Leonora
(Huilt) mevrouw, ik... *(wordt onderbroken).*

Isabella
Stop je krokodillentranen maar terug vanwaar ze vandaan komen. Je bent nog slechter dan een eerste jaar studente acteren. *(Kijkt naar de Robiano)* maar u treft natuurlijk geen schuld vleugeladjudant, is het niet? Het zal wel zo zijn dat de vrouw aanleiding heeft gegeven. De bijbel staat er vol van. Eva met haar stukje fruit voor Adam. De dochters van Lot die hun vader verleiden. De verschrikkelijke Delila die het haar van Simson afsneed/afknipte. Susanne die tijdens het baden door twee oude mannen werd belaagd en nadien werd beschuldigd van overspel. Solomé die op aandringen van haar moeder het hoofd vroeg van de Doper ... *(Grimmige lach)* en dan nog te zwijgen over Maria Magdalena die zoveel onheil en jaloezie teweegbracht bij de discipelen van Jezus Christus dat ze bijna het besluit namen om haar te stenigen ... Je ziet Carlos, de vrouw is de oorzaak van alle mannelijke ellende. *(Leonora en Corlos kijken verslagen voor zich uit)* Jullie mogen beiden gaan

Beiden kijken elkaar aan. Groeten Isabella, die hen ostentatief negeert en gaan af. Juist voor afgang komen Bucquoy en van den Bergh op. de Robiano groet beide heren (Leonora gaat af) draait zich om en kondigt aan. Het podium wordt klaarder.

Negende scène

Carlos de Robiano
Majesteit, de kolonels Bucquoy en van den Bergh. *(de Robiano gaat af en wordt daarbij laatdunkend nagekeken door Bucquoy).*

Isabella
(Staat op) welkom heren *(waarbij beide kolonels haar groeten),* u komt mij waarschijnlijk halen voor de inspectie, maar ik moet u ontgoochelen. Ik voel mij niet al te goed. Ik heb een barstende hoofdpijn. Het is een bonzen die mij op de meest ongepaste momenten overkomt.

Bucquoy
... Mevrouw, ik kan u dan maar het advies geven om u goed te verzorgen.

Isabella
Dank u kolonel. *(Zet zich terug neer. Met zichtbaar getrokken gezicht)* Aan de andere kant, nu dat u hier toch bent kunt u mij maar beter een summiere beschrijving geven van de situatie ter plaatste.

van den Bergh
Uw plichtsbesef kenmerkt u mevrouw …Om het in het kort te zeggen. De wapens zwijgen op beide fronten. De vijand in Oostende maakt daarvan gebruik om de opgelopen schade van onze kanonnen te herstellen. Het lijkt *(kijkt vragend naar Bucquoy)* er ook op dat ze een nieuwe haven aan het graven zijn.

Bucquoy
Wat mijns inziens volledig zinloos is, omdat onze beide platvormen in opbouw die haven zonder veel moeite kan beschieten.

Isabella
(Gelaten) Wanneer gaan die Oostendenaars beseffen dat al hun verzet een verloren zaak is?

Bucquoy
Het zijn vooral de Hollanders en Engelsen mevrouw die de vlag proberen hoog te houden. Ze voeren nu allerhande hocus pocus toeren uit. Breken huizen af, bouwen ze elders opnieuw op. Ze experimenteren zelf met grote schermen om ons het zicht te onttrekken. Het wordt tijd dat we dat nest met gespuis volledig platwalsen.

Isabella
Heb geduld kolonel. Ze gaan het niet blijven volhouden. Ik heb gehoord dat de pest er lelijk huishoudt.

van den Bergh
Ja mevrouw, de pest is een verschrikkelijke ziekte die ons ook in de tang houdt. Het maakt geen onderscheidt tussen vriend en vijand. Wij hebben ook al vele doden.

Bucquoy
Er is maar een verschil mevrouw, die vuile ratten in Oostende kunnen nauwelijks weg terwijl wij de ruimte hebben.

Isabella
(Geraakt zichtbaar uitgeput) Is die generaal Vere er nog?

Bucquoy
(Opgewonden) dat gedrocht, dat uitschot, is bezig aan zijn zwanenzang. De Vereinigde Provinciën hebben hem gevraagd om op te hoepelen.

Isabella
Kolonel Bucquoy, mag ik u vriendelijk vragen om in mijn bijzijn uw taalgebruik wat te milderen. Uw woorden slaan zich als nagels in mijn hoofd.

Bucquoy
Mijn diepste verontschuldigingen majesteit *(buigt zich)*. Ik voel mij wel verplicht mevrouw, in al mijn vrijpostigheid, om u eraan te herinneren dat generaal Sir Francis Vere uw man op de meest afschuwelijke manier behandeld heeft.

vdB doet tekens naar Bucquoy om het gesprek te beëindigen.

Isabella
… *(Volledig uitgeput)* dat weet ik kolonel Bucquoy. Mijn man is geraakt tot in het diepste van zijn bestaan, maar hij komt er wel overheen. Tijd heren ... is de balsem van de ziel. Ik wil u nu vragen om ... *(kijkt beide kolonels vermoeid aan)* … Ik beschouw deze audiëntie als beëindigd/afgelopen.

van den Bergh
Mevrouw, moet ik uw hofdame laten komen?

Isabella
Nee, nee. Dat is de laatste persoon die ik nu wil zien. *(vdB en Bucquoy kijken elkaar vragend aan.)* Wat ik nu nodig heb is stilte, rust en donkerte. Ik heb al vaak ondervonden dat mijn hoofdpijn overgaat als ik mij enkele uren kan terugtrekken. Weg van alle prikkels.

B*ucquoy en vdB groeten in stilte de aartshertogin en gaan voorzichtig af. (Uitdovende lichten) Isabella kijkt hen na tot ze af zijn, gaat dan naar haar alkoof. Trek met moeite het gordijn open, waarna ze aan de andere kant het gordijn weer dichtdoet. Donker.*

Vierde bedrijf

Eerste scène

Markt Oostende. Halfduister, kille regenachtige sfeer. Op het achterdoek een geschilderd doek of karton met dieptezicht of 3D van Oostende in afbraak en opbouw. Op de bühne liggen er allerhande bouwmaterialen, stenen, mortel, truwelen, hamers, beitels…enz. Ook wat achtergelaten versleten kledij, vuil en doordrenkt van modder. Achteloos op het podium gegooid: enkele laarzen. Daartussen, wat rechtsboven, een slordig gemaakt talud. Half bespannen met een gehavend doek waar de afbeelding van het wapenschild van Oostende op staat. Daarop (op het doek) een rattenkoning – noot: inventiviteit regisseur, misschien de pluchen ratten die met hun staart zijn samengeknoopt. Wat schuin links een verhoog die een uitgegraven graf voorstelt. Daartegen twee spaden die aan een Petruskruis doen denken (regisseur). Brakke Besage ligt zieltogend tegen de grafwand. Kijkt uitgeput voor zich uit, brabbelt wat in zichzelf. Cornelis Moeskops komt op in zijn pestmeesterpak. In zijn kielzog een viertal pestpieten die allen getooid zijn in een grotesk lederen pakje en een al even belachelijke (snavel)masker. Ze dragen alle vier een (grote) schop over hun schouder.

Moeskops
Mannen, er ligt er daar nog één …We hebben werk vandaag.

Pestpiet 1
Moeskops, wanneer gaan we de loonsverhoging krijgen die je ons hebt beloofd? Dat is nu al weken dat we dat vragen.

Moeskops
(Zichtbaar verveelt met de vraag) dat komt wel in orde! Jullie hebben gewoon geen geduld. Ik moet dat allemaal op een subtiele manier onderhandelen met de gouverneur.

Pestpiet 2
Je houdt ons gewoon voor de gek. Je bent een grote zeveraar; Er is trouwens geen gouverneur meer. De nieuwe is nog niet gearriveerd.

Moeskops
Dat is nu het probleem mannen. Vere is hier nog voor de lopende zaken, maar hij trekt zich van de hele handel en wandel niets meer aan. *(Haalt zijn schouders op)* we zijn in zijn ogen niets anders dan een bende amateurs. Hij verdoet nu zijn tijd met iedereen uit te lachen ... *(Kijkt de manschappen aan, probeert overtuigend over te komen)* mannen ik zweer het jullie op alle kale hoofdjes van de kindertjes waar ik zo vaderlijk voor zorg. Die loonsverhoging komt eraan! En opgepast, met terugwerkende kracht hè. Jullie geldbeugel zal uitpuilen als nooit voorheen. Wat zeg ik? Jullie zullen het totale gewicht van de ontelbare stuivers niet kunnen torsen! Zoveel zullen er zijn. *(Trotse houding)* neem dat maar van mij aan. De secretaris van de gouverneur houdt alle beloofde financiële, euh, transacties bij. Het zou mij

trouwens niet verwonderen dat ik nog interesten kan bekomen ook. Je ziet, ik kom op voor mijn werkmakkers, mijn vrienden, *(met enthousiasme)* mijn pestpieten! *(Lacht.)*
Pestpiet 3
(Brengt zijn schop in zwaaiende dreigende houding) pestpieten! Je gaat hier onmiddellijk enkele meppen van een schoppiet op je kop krijgen als je niet stopt met zeveren Moeskops. Pestpieten …

Cornelis doet enkele stappen achteruit en kijkt wat verbouwereerd.

Pestpiet 1
Het valt op Moeskops, dat jij veel werkmakkers als vrienden beschouwt maar ze wachten nog allemaal op hun geld.

Moeskops
(Beklagenswaardig) ja mannen, het is allemaal niet gemakkelijk hoor. Ik moet hier voor alles zorgen in Oostende. Ik moet zien dat de bevoorrading uit zee blijft doorgaan. Ik moet dat allemaal controleren, want als nobel wezen word je voortdurend bedrogen aan alle mogelijke kanten. En nu voer ik ook nog het verheven ambt uit van pestmeester. Mijn arme schouders kunnen niet alle miserie van de stad torsen. Ik ben ook maar een mens van vlees en bloed. *(Jammerend)* als ik denk aan mijn lieve vrouw, welke prijs betaalt zij niet om samen met mij deze verpletterende verantwoordelijkheid te doorstaan. *(Bijna snikkend)* het doet mij werkelijk pijn aan het hart dat ik haar geen geschenkjes kan geven, zelfs geen bloempje ...

Pestpiet 1
Ja man, aan grootspraak zal het bij jou zeker niet gelegen zijn. Schouders die torsen, pijn hebben aan het hart. Amai …

Pestpiet 3
Kunnen we nu alstublieft voortmaken! Met al dat gepalaver van jullie geraken we geen stap verder.

Moeskops
(Opgelucht) wel, daar ligt er nog een. Loop allemaal achter mij want het is zeker een geval van de pest. Ik zal hem eerst porren met mijn stok om zeker te zijn dat hij nog leeft. Ze kunnen raar doen, die pestlijders.

Op het podium waggelt Cornelis voorzichtig één of twee achtbanen. Achter hem de mannen, die zich als kuikens uit Moeder de Gans, op rij nalopen. Moet een wat komisch effect teweegbrengen. Aangekomen bij Besage stopt hij en begint hij hem te porren met zijn peststok.

Jij daar, leef jij nog? Wie ben jij? Ik ben de pestmeester. Ik kan jou helpen …

Brakke Besage
(Moeilijk pratend en wat opkijkend) Moeskops, jij? … Jij mislukte lakmoesdraaier. Hoeveel brengt dat op, zo'n pestmeesterschap? ... Is het lucratief genoeg? *(Happend naar adem)* Het zijn … eenmalige doden, Moeskops … Je kunt ze niet opnieuw… bedriegen *(lange uitblazende adem).*

Moeskops
(Herkent Besage) meneer Besage, wat is het mij een genoegen om u terug te zien *(Met enige valsheid)* en dan nog in zulke jammerlijke omstandigheden. Hoe voelt u zich? *(Besage geeft geen antwoordt)* dat ziet er niet goed uit mannen. Een typisch geval van zware pest. Magere Hein staat voor de deur. *(Port)* meneer Besage, antwoord alstublieft! … Daar zit geen leven meer in mannen.

Besage
... *(Zeer moeilijk)* waar is Jacob …waar is Jacob? Waar is mijn zoon?

Moeskops
Euh ... hij is in goede handen. U hebt hem toch laten ontschepen, zoals u mij vertelde, in Zeeland?

Besage
… In Zeeland, ja dat is juist. Bij zijn tante … Maar hij komt terug … terug naar Oostende. Wees daar maar zeker van … dan zullen ze hem leren kennen … mijn kloeke zoon. Een zeerover in wording. *(Haalt met moeite een samengevouwen blad papier uit zijn broekzak)* geef dat aan Philippe Fleming. ... Hij is de enige die in deze beduvelde stad te vertrouwen is … Het bevat alles wat ik heb… Het is allemaal voor Jacob …

Moeskops
Leg het papier op de grond meneer Besage. Ik verzeker u dat het bij de secretaris zal geraken. *(Besage legt het papier op de grond. Moeskops doorprikt het met zijn peststok. Brengt de stok naar zijn handschoen die het papier tussen duimen en wijsvinger neemt. Voorzichtig steekt hij het document in zijn leren jas).* Rust nu maar meneer Besage. U hebt meer dan genoeg uw best gedaan. Het is tijd om uw ogen definitief te sluiten …

Het wordt donkerder op het podium. Het is muisstil. Er komt wat wind opzetten. De laatste levenskrachten van Brakke Besage zijn aan het verdwijnen. Plotseling laat hij zijn hoofd hangen.

Mannen het is zo ver. We hebben er weer een slachtoffer bij. *(Voorzichtig pookt Moeskops Basage. Er komt geen reactie meer …)*. Meneer Besage was een geweldige opzichtiger, soms wat moeilijk in aanpak, maar voor de rest, best een aardig man. Het lijkt mij verstandig om hem onmiddellijk te begraven, hier in dit graf *(Cornelis slaat met zijn peststok tegen de grafheuvel).*

De vier mannen nemen Besage aan de uiteinden van zijn ledematen op en doen hem, op deskundige aanwijzing van Moeskop, in het graf.

Pestpiet 1
Moeskops, dat graf is halfvol water.

Moeskops
Dat is brak water mannen. Is niets aan te doen. We zitten hier nabij de zee. Beste is om hem onder te duwen met jullie spaden. Twee van jullie duwen hem onder, terwijl de twee anderen het graf dichten met aarde.

De vier mannen doen wat er gevraagd wordt … Plotseling spartelen beurtelings de ledematen van Brakke Besage uit de rand van het graf ...

Pestpiet 3
(Geschokt, in paniek) hij leeft nog! Die man leeft nog!

Moeskops
Euh, dat kan niet mannen. Dat *(in verwarring, in paniek)* dat ... euh, zijn reflexen, stuiptrekkingen, spasmen. Dat is het werk van de duivel. Wacht, ik zal meehelpen duwen!

Moeskops neemt met twee handen zijn peststok en duwt met zijn volle gewicht Besage de grond (het water) in. Het gespartel vermindert terwijl de twee andere mannen bliksemsnel het graf dempen met aarde. Enkele ogenblikken later zijn er geen bewegingen meer zichtbaar … Moeskops steunt uitgeput, als een ridder op een knie, op zijn peststok. Blaast en zucht.

… Mannen laten we even pauze nemen, en help mij rechtstaan.

Pestpiet 4
(Aangedaan) we hebben de opzichter levend begraven. Dat kan toch niet waar zijn *(is bijna aan het huilen).*

Moeskops
Dat is niet waar vriend. Je hebt de trukendoos van de duivel gezien. Het is een hallucinatie veroorzaakt door Lucifer die meneer Besage behandelde als een marionet met vele touwtjes ... De ranzigaard!

Pestpiet 4
Ik kan daar niet tegen. Ik ben weg. *(Gooit zijn spade op het podium en rent af terwijl hij bijna struikelt).*

Pestpiet 1
(Boos) Moeskops, wat is er hier verdomme toch allemaal gaande? Ik beklaag je gebeente als je ons weer iets hebben laten doen dat door God niet mag gezien of gehoord worden.

Moeskops
Mannen, ik heb niets verkeerd gedaan. Mensen die sterven aan de pest moeten onmiddellijk begraven worden. Dit zijn de richtlijnen, zo eenvoudig is het. En hou God er maar buiten. Oostende is nog altijd een Geuzenstad. Laten we nu maar gewoon verder doen. *(Bijna onopvallend haalt hij het stuk papier van Besage uit zijn mantel, scheurt het in vier en gooit het met een sardonische grimas het graf in. De mannen nemen er geen notie van. Moeskops gaat richting het talud met de rattenkoning).*

Terwijl de drie mannen het graf verder opvullen wordt Moeskops gevolgd door een spot. De rest van het podium wordt donkerder, de mannen blijven doorwerken. Hij klautert het talud op. Gaat wijdbeens – en arms op het talud staan, zijn peststok hoog omhoog in zijn hand. Juist boven zijn hoofd verschijnt een demonisch gezicht (geen details).

(Luide krachtige stem) die kwaaddoener van een Brakke Besage. De opzichtiger, de geweldige van Oostende is niet meer. Half gestorven door de pest en geholpen door mijn vernuft, mijn vlugheid is die klerelijer *(lacht luidop)* naar de verdoemenis! Heeft hij mij niet lang genoeg gepest, gejend, beledigd dat het zijn verdiende loon is dat hij naar het schimmenrijk van Hades is geduwd? En dan nog in brakke grond! *(Opnieuw luide lach, vlug gevolgd door donkerte).*

Noot: plaats, handeling en kwaadaardige uiting van de laatste repliek van Cornelis kan anders worden ingevuld. Bedoeling is dat de duivelse kant van Moeskops aan de oppervlakte komt – regisseur.

Podium draait weg of doek.

Tweede scène

Bureel van de gouverneur wordt zichtbaar. Zelfde opstelling zoals in vorige bureel-scénes maar nu is alles netjes. Fleming zit aan zijn tafeltje en de Terre zit naast hem. Philippe zoals gewoonlijk aan het schrijven. Francesco aan het rondkijken. Geleund tegen het meubelwand staan de kolonels Karel van der Noot en Arnoud Uitenbroeck. van der Noot straalt een arrogante houding uit. Uitenbroeck is met gekruiste handen wat schaapachtig naar Sir Francis Vere aan het kijken die aan het grote bureel zit voorovergebogen zit. Hij heeft een blad papier in zijn handen. Rechts naast hem zit zijn page Henri Hexam die juist uit zijn bed lijkt te zijn gekomen.

Vere
Wel heren, dat was het dan. Na maanden deze stad te hebben geleid, geholpen door een bende amateurs zoals jullie, zit mijn taak er hier op. Het lijdt geen twijfel dat er sommige hier aanwezig blij zijn met mijn vertrek. Niet waar van der Noot? *(Kijkt nauwelijks naar hem. vdN reageert niet, maar zijn mimiek spreekt boekdelen).* U mag hier weer voor enige tijd de honneurs waarnemen in afwachting van de nieuwe gouverneur. De Vereinigde Provincies hebben blijkbaar nog niet de geschikte kandidaat gevonden. *(Laatdunkend)* of beter gezegd:

de kandidaten die er zijn voldoen niet naar hun normen, hun wensen, hun eisen. Als toeverlaat hebben ze dan maar weer een oude krokodil op de post gezet *(Kijkt naar vdN)* Je ziet kolonel van der Noot, het kan verkeren.

Karel van der Noot
Ik heb daar helemaal niets mee te maken. Het zijn de Heren van Holland die dat zo beslist hebben. U zat hier misschien nog voor een langere periode indien u uw arrogantie wat zou hebben ingetoomd. Uw aanpak van vorige kerst… *(wordt onderbroken).*

Vere
Zwijg toch man! Ik heb gedaan wat ik moest doen. En als u het wil weten: ik zou het potverdorie opnieuw doen.

Enkele tellen stilte.

Philippe Fleming
(Op zijn droge manier) excuseert u mij, maar als ik mag zou ik graag, aan het gesprek wat extra informatie toevoegen. Het is zo dat de Provincies wel degelijk een kandidaat voor ogen hebben voor gouverneur, maar die is voor het ogenblik belemmerd.

Vere
Belemmerd! Is dat het nieuwe woord Fleming? Ze gaan hem in ieder geval meer moeten betalen dan ik. Niemand wil de verantwoordelijk op zich nemen om deze verzopen stad te behoeden voor de ondergang. Het gaat om centen secretaris, om centen! Belemmerd mijn gat /aars/voeten!

Fleming
(Kijkt in zijn papieren) Het zou gaan om Fredrik van Dorp. Kolonel Frederik van Dorp. Geboren in een familie van WaterGeuzen. Wordt omschreven als loyaal en moedig.

Vere
Er is hier in ieder geval water genoeg. De hele stad is een modderpoel geworden door stormen en regen. En als Watergeus zal hij wel vertrouwd zijn met ratten. Het zit hier vol van die beesten en hun soortgenoten van mensen waar ze zo graag aan peuzelen.

Arnoud Uitenbroeck
Als ik het goed begrijp secretaris is er dus nog geen uitsluitsel wanneer kolonel van Dorp op post komt?

Zichtbare ergernis en diepe zucht van Vere.

Fleming
Nee, dat is er niet … Het kan natuurlijk plots allemaal vlug gaan.

van der Noot
(Springt onmiddellijk in) Fleming, hoe staat het met het expeditieleger van graaf Maurits in Brabant?

Fleming
Euh ... het is niet wat ze ervan verwacht hadden kolonel, ‘k bedoel excellentie. De opzet om het grootse deel van de Spaanse troepen te onttrekken uit de omgeving van Oostende is er niet gekomen. De aartshertog heeft maar een deel van zijn leger ernaar toegezonden.

Vere
(Spottend) deze stad blijft dus belegerd, tot in de eeuwigheid. Amen.

Kijkt naar Henri Hexam die bijna in slaap valt. Heeft hem een zacht klap op zijn achterhoofd waardoor Hexam met zijn voorhoofd tegen de tafel botst waardoor hij onmiddellijk weer klaarwakker is. Kijkt onmiddellijk naar Vere.

Met jou zijn we ook niet veel hè. Je hebt de afgelopen maanden meer geslapen dan gevochten. Je zou beter weer gaan zingen in de Kathedraal van Westminster. Daar is je plaats jongen.

van der Noot
(Reageert niet op Vere) Albrecht heeft er dus het grootste vertrouwen in dat Brussel veilig voor hem is. Hij is hier al maanden niet geweest. Is hij nog altijd ziek?

Fleming
Het schijnt iets beter te gaan, maar de geruchten zijn er dat het nog steeds dat niet is wat het zou moeten zijn. De aartshertogin is hier wel in Oostende. In Fort Sint Albertus. Ze trekt zich veel terug in haar privé-vertrekken. Klaagt veel over hoofdpijn, migraine aanvallen.

Vere
Die twee hebben elkaar toch mooi gevonden. De ene is pater en de ander is een halve non. Laat staan dat daar kinderen van komen. Rome doet die twee onmiddellijk in de ban *(lacht).* Ik ben eens nieuwsgierig hoe veel geduld ze nog zullen hebben in Spanje? De incompetentie van de aartshertog klatert als in de grootse fontein. De glinstering van de ontelbare waterdruppels in de zon doen je duizelen van extase. Zo onroerend mooi kan onbekwaamheid zijn *(lacht).*

van der Noot
(Droogweg) u had schrijver moeten worden Sir Francis.

Vere
O, dat komt nog. Wees daar maar zeker van. Ik zal mijn memoires, mijn commentaren, schrijven waarin u ook zult in voorkomen kolonel van der Noot, maar dan meer als leesteken, een komma. U bent van geen noemenswaardige betekenis om veel aandacht aan te besteden. Een te verwaarlozen voetnoot in de geschiedenis, dat is uw deel. Meer niet.

vdN Springt vooruit, wordt met moeite tegengehouden door Uitenbroeck. de Terre twijfelt om op te staan maar wordt belet door Fleming. Vere blijft rustig spottend lachtent zitten. Page Henri Hexam weet niet wat er gebeurt.

Vere
Dat is nu het grote verschil tussen u en ik kolonel. U bent niet mondig en u bent een veel te heetgebakerd persoon. De ene mens is een aberratie in de geschiedenis. De andere krijgt een praalgraf in de mooiste kathedraal van Engeland *(lacht).*

van der Noot
... *(Weer rustiger geworden)* het zou, het zou natuurlijk ook kunnen zijn dat uw geldbeugel veel stuivers op de grond laat vallen om zo'n misgeplaatst mausoleum te laten uitbraken.

Vere
(Geamuseerd) dat is een mogelijkheid. Het zullen in iedere geval niet uw muntstukken zijn kolonel.

Officier komt op.

Officier
Generaal Vere *(korte groet)*, uw sloep is klaar om u naar uw schip te brengen.

Vere
Wel, dat was het dan heren. Jullie zijn van mij verlost. Ik mag hopen dat ik hier in dat miserabel gat nooit hoef terug te keren. *(Vere staat op. Kijkt iedereen laatdunkend aan zonder iets te zeggen)* ... Henri, onze tijd zit er hier op. Verloren tijd, opgedaan met een meute onbenullen.

Beide volgen de officier en gaan zonder verpinken af. Enkele ogenblikken is er een beladen stilte, niet te lang, terwijl iedereen iedereen aankijkt.

van der Noot
(Gaat naar het bureel) van dat zwijn zijn we ieder geval verlost …

Podium draait naar rechts.

Derde scène

Privévertrek van Isabella. Zelfde setting zoals in de laatste scène van het derde bedrijf. Matige lichtinval. Infante Isabella zit aan de tafel. Doorbladert een bundel papieren. De aartshertogin is opgemaakt en heeft een prachtig, niet al te opzichtig, gewaad aan. Ze heeft een gereserveerde houding die een voornaamheid uitstraalt. Haar hofdame doña Leonora is bezig het bed aan het schikken in de alkoof. Ze doet het gordijn met grote nauwkeurigheid toe zodat de alkoof volledig is afgesloten. Gaat dan onhoorbaar naar Isabella.

Doña Leonora
Mevrouw, vergeef mijn brutaliteit, maar u gaat dus morgen terug naar Brussel.

Isabella
Dat is de bedoeling Leonora. De aartshertog verwacht mij morgenavond op de Coudenberg voor het diner. Ik vertrek in de vroege ochtend na de ochtendgebeden. Op mijn vraag zullen ze minder lang duren dan gewoonlijk zodat ik zeker in de vooravond in Brussel ben. *(Wat misnoegt)* als we natuurlijk te veel tijd verliezen door dat ellendig Vlaams weer zullen we moeten overnachten in Gent.

Leonora
... Als ik de hofmaarschalk goed heb begrepen zult u niet lang verblijven in het Paleis.

Isabella
Nee. Een paar dagen, dan kom ik terug naar hier. Mijn man krijgt van zijn artsen nog steeds het advies om het rustig aan te doen. Het ziet er niet naar uit dat de aartshertog nog voor de zomer naar Oostende komt.

Leonora
Er moet dus niets extra van kledij en opzet ingepakt worden.

Isabella
(Licht geïrriteerd) nee ... Als dit je vraag was Leonora kon je die beter onmiddellijk gesteld hebben.

Leonora
Mijn excuses mevrouw. Het was niet mijn bedoeling… *(geklop buiten het podium. Carlos de Robiano komt op).*

Vierde scène

de Robiano
(Voorzichtige lieve sluikse glimlach naar Leonora) majesteit, mevrouw. De hofmaarschalk laat weten dat de aartshertog u met grote vreugde zal opwachten aan de Coudenbergpoort.

Isabella
(Niet opkijkend) het is beter vleugeladjudant dat mijn man mij niet staat op te wachten. Ik zou niet willen dat hij daardoor een verkoudheid opdoet … Leonora u mag gaan.

Leonora kijkt vragend naar Carlos en gaat af.

(Nog steeds niet opkijkend) Carlos, ik heb de indruk dat mijn opmerking van de vorige keer geen indruk heeft gemaakt op uw houding. U blijft verder door doen met uw verfoeilijk gedrag. Ik zou u nog éénmaal willen vragen om wat meer afstand te nemen van mijn eerste

hofdame. Telkens als u er bent maakt er zich van haar een vreemd gedrag meester. Het gaat mij niet aan wat u *(kucht)* allemaal doet met haar, maar niet in mijn bijzijn of nabije omgeving. Als u toch niet zou kunnen weerstaan aan uw … aan uw drang. Dan lijkt het mij beter dat u een huwelijk overweegt, zodat alles zich … naar de natuur kan richten …

de Robiano
(Weet zich enkele seconden geen houding aan te nemen.) ... Majesteit, mevrouw. Indien dat ik u in diskrediet breng door mijn gedrag, of dat u zich beledigd, of u in een moeilijke positie breng, dan wil ik u daarvoor oprecht mijn excuses aanbieden.

Isabella
Ik wil gewoon niet hebben dat het in mijn buurt gebeurt. *(Kijkt verslagen, bedroeft naar de Robiano. Volledige beladen stilte. De twee personen hebben enige ogenblikken oogcontact. Isabella draait haar hoofd weg en lijkt wat te focussen op haar papieren.)*

de Robiano
… Majesteit, mevrouw. Het moet u zwaar vallen om niet in het gezelschap te verkeren van uw man. Uw hoogverheven trouwheid aan de kroon maakt het u waarschijnlijk niet gemakkelijk om alle taken alleen te dragen.

Isabella
Betrek mijn man daar niet bij. De aartshertog heeft daar niets mee te maken. U wijkt van het onderwerp af. Het is uw gedrag, vleugeladjudant, dat mij stoort. *(Kijkt hem aan)* het is uw Italiaanse flamboyante houding die Leonora volledig week heeft gemaakt. U hebt haar als het ware bedwelmd met uw zuiderse charme *(wegdraaiend hoofd)* … Ik vraag u hoffelijkheid en distinctie. Meer niet. Uw gedrag past niet in de hofhouding van mijn man. U weet dat hij de katholieke kerk zeer genegen is. *(Half binnensmonds)* u kunt dat natuurlijk wel verwachten van een prelaat.

de Robiano
Ik denk dat ik het begrijp mevrouw.

Isabella
(Snel en nadrukkelijk) Nee, dat kunt u niet! Mocht u het enigszins begrijpen dan zou u begrip tonen voor de dingen hoe dat ze zijn. Ik ben nu eenmaal getrouwd met een man die ook een verbintenis heeft aangegaan met de kerk. En daarbij plaatst hij de gehoorzaamheid, de gedweeheid aan dat instituut hoger dan het huwelijk met een vrouw, zijn vrouw … die als het ware niet meer is dan een concubine, een bijzit ... *(Cynisch)* een noodzakelijk kwaad als je nu eenmaal kinderen wilt hebben.

de Robiano
Mevrouw, *(komt onopgemerkt dichter. Zachtere stem, begripvol)* het moet voor u verschrikkelijk zijn om naast u voortdurend Rome te hebben. Ik kan alleen maar naar u

luisteren en weemoedig worden bij het aanhoren van uw smart. U moet als waarachtige vrouw onnoemlijk veel te kort komen.

In de volgende repliek van Isabella neemt de Robiano een stoel en neemt voorzichtig plaats bij de aartshertogin.

Isabella
(Kijkt enigszins verbaast naar de Robiano. Enkele tellen pauze waarbij Isabella nadenkt. Begint te mijmeren) Weet u wat het is. Ik ben opgegroeid in een gouden kooi met het mooiste traliewerk. De vanzelfsprekendheid waarop alles voor mij werd gedaan en nog steeds wordt gedaan …Weet u vleugeladjudant, het is in een vorm van predestinatie, maar dan zonder de hulp van God. Wat trekt dat wezen zich aan of ik mij gelukkig voel of niet. Het zijn mijn ouders die mij door geboorte hebben vastgeketend aan marmeren zuilen. Ik heb daar niet voor gekozen. Het is mij nooit gevraagd of ik dat wel goed vond. *(de Robiano gaat wat rechtop zitten, fronst zijn voorhoofd.)* … Heb je wel te kiezen als je geworpen bent op deze wereld? En wiens schuld is het dan? In ieder geval niet die van mij, want ik heb er geen zeggenschap in gehad. Je moet tot de conclusie komen meneer de Robiano dat de natuur over de geboorte beslist. En dat kan brutaal monsterlijk zijn maar ook ontroerend mooi in al zijn eenvoud en genialiteit. Ziet u, de natuur is geen persoon. Het heeft geen gezicht noch vorm. Het staat boven alles en iedereen, zelfs God. Want dat wezen komt uit de mens en de mens komt uit de natuur. Daarom ook dat de natuur geen enkele verantwoording moet afleggen tegen niets en niemand. Het is de vanzelfsprekendheid van de volmaaktheid, van het ultieme zijn. Het alfa en omega in kwadraat *(kijkt naar het verschrikt gezicht van Carlos die achterover begint te leunen. Isabella lacht)* vleugeladjudant, u hoeft niet bang te zijn, ik zal u niets doen. Nog eentje om het af te leren. Weet u wat een jonge leeuw doet als een oude leeuw sterft of het onderspit moet delven tijdens een gevecht?

de Robiano
(Carlos kijkt vertwijfelt naar Isabella. Schuift zijn stoel bijna onopgemerkt dichterbij) U leest te veel boeken mevrouw, wat niet goed is voor uw prachtige ogen en de inhoud van uw mooi edel hoofd. Het lijkt mij beter om gewoon iedere morgen goed op te staan en te zien wat de dag brengt.

Isabella
(Kijkt eerst verbaast, daarna lachend naar haar vleugeladjudant.) Dat is nu Carlos, mijn vleugeladjudant die het zelf aandurft om de aartshertogin te charmeren. Foei foei foei Carlos. Zoveel hoofsheid en vrijpostigheid in mijn bijzijn. Hoe durf je ...

de Robiano
(Onder de indruk. Wil rechtstaan. Wordt tegenhouden door Isabella.) Mevrouw, ik wil u mijn oprechte excuses aanbieden voor mijn gedrag. Ik heb niet nagedacht over de woorden die ik tegen u heb gezegd.

Isabella
(Speels) zet je weer neer Carlos ... Terug naar de leeuwen. De vraag was wat een leeuw doet als hij de baas wordt van een groep leeuwinnen met welpen? *(Kijkt vragend naar Carlos.)* ... Nee? Wel, hij bijt alle welpen dood van de leeuwinnen die bij de oude of dode leeuw horen zodat de vrouwtjes weer vruchtbaar worden om zijn nakomelingen te werpen. De natuur heeft die jonge leeuw ingegeven om alle welpen te doden zodat hij zich kan voortplanten, want een leeuwin met een jong is niet vruchtbaar. Is dat niet wonderbaarlijk Carlos?

de Robiano
(Ongemakkelijk) euh … wel … het is natuurlijk allemaal niet gemakkelijk, het leven mevrouw. Euh … van die ketens rond marmeren zuilen vind ik wel mooi gevonden. Maar u hebt veel dingen gezegd waar ik kop noch staart aan krijg.

Isabella
(Lacht,) bent u dan niet geïnteresseerd in de levensvragen Carlos? Ik weet het! Volgens mij bent je zo iemand die de liefde op de hoogste trede zet. Jouw hart zit vol begeerte als een vrouw je bedwelmt met haar verschijning. Je doet er dan vervolgens alles aan om haar hart te veroveren. Je verschijnt aan haar op de meest onmogelijke plaatsen en momenten van de dag. Je charmeert, heeft haar 100 000 complimentjes, al dan niet gemeend, tot haar hart opkrult van de aandacht. *(Guitige glimlach)* en dan sla je toe als een echt alfamannetje. Je slaagt in je opzet, biedt haar bescherming tegen struikrovers, leidt haar naar de verlossing die er niet is. De passie kent geen grenzen. Je bemint haar schede al was het telkens de eerste keer.

Carlos weet zich werkelijk geen houding te geven. Stemverandering bij Isabella, bijna toonloos, ernstig.

Tot de magie over is. Dan meneer de Robiano, gebeurt er iets zeer merkwaardig. U verliest pijlsnel al interesse. Kijkt gejaagd rond naar ander *(kijkt ernstig naar de Robiano)* loslopend wild. Vervolgens dumpt u haar als de grootse baksteen. Het zal bij u als hartenbreker geen rol spelen of ze al dan niet zwanger is, want een nieuwe verovering, veel interessanter dan de vorige, dient zich aan … Zeg mij Carlos, is dit ook geen bewijs dat de mensheid uit de natuur komt?

Beladen stilte waarbij de twee personen elkaar intensief aankijken. Onopgemerkt koudere kleuren zijn op het podium gericht, wat later gevolgd door wat warmere kleuren.

de Robiano
… *(Staat recht, volledig onzeker)* Het lijkt mij beter majesteit, mevrouw dat ik uw afreis naar Brussel verder voorbereid. Ik wil u vriendelijk vragen of u mij wil laten beschikken?

Isabella
... *(Carlos niet aankijkend)* u kunt gaan vleugeladjudant. Vraag doña Leonora of ze bij mij wil komen.

de Robiano gaat richting af. Juist voor afgang komt Leonara op. Carlos kijkt strak voor zich uit en ziet haar niet. Isabella zit in het schemerdonker en bekijkt de volgende scène met veel interesse.

Vijfde scène

Leonora
Carlos *(grijpt zijn arm)* Carlos wat is er? Je ziet eruit alsof je in een loopgraaf een vloedgolf van kanonkogels over je heen hebt gehad.

Carlos
(Rukt haar arm brutaal van de zijne) laat mij Leonora! Ik, ik ben ziek. Ik sta wankel op mijn benen, ik kan op elk moment in elkaar zakken. Ik moet dringend rusten.

Leonora
Carlos, doe niet zo tegen mij. Je moet meer slapen. Je bent zo gespannen de laatste tijd. Wat scheelt er toch?

Carlos
Stop met steeds hetzelfde te vragen! Ik heb je al gezegd dat ik gewoon wat vermoeid ben. Laat mij nu gewoon met rust zodat ik verder kan doen met de voorbereidingen voor de afreis van morgen … Je hangt te veel aan mij Leonora. Je plakt te veel. Het voelt aan alsof je mij wil versmachten met slecht geurende parfum. *(Leonora kijkt Carlos niet begrijpend aan. Er komt een grote droefheid op haar gezicht).* En stop met zo naar mij te kijken! Jij bent ongelooflijk, bijna een kleuter die droevig kijkt met een dood vogeltje in de hand, een schilderij waardig … Het is misschien beter dat we er een eind aan maken

Leonora
Wat bedoel je Carlos? Wil je dat we elkaar niet meer zien.

Carlos
Ja, dat heb je goed begrepen. Je vraagt te veel van mij. Ik mis mijn vrijheid. Ik ben veel te jong om mij voor eeuwig en altijd te binden. Mijn ouders en familie zullen jou trouwens nooit aanvaarden. Je bent misschien van goede komaf maar je hebt niet de centen. Je hebt geen bruidsschat voor mij of het is ruim onvoldoende.

Leonora
(Schudt haar hoofd) Carlos wat zeg jij toch allemaal? Wat is er met je gebeurd? *(Gaat voor hem staan en probeert zijn haar met een strelende beweging van zijn voorhoofd te doen)* ik herken je niet. *(Moeilijke glimlach)* Hallo Carlos, Leonora hier. Wanneer kom je terug naar aarde?

Carlos
(Boos, brutaal) snap je het dan niet!? Of ben zo dom zoals je eruitziet? Onze relatie heeft geen toekomst. Het is gedaan. Gedaan met al dat romantisch gedoe van stiekem handje vasthouden en kusjes geven. Vanaf nu aan ben ik weer de vleugeladjudant van de aartshertogin en jij haar eerste hofdame. Zo eenvoudig is het en zo zal het zijn. Van al dat tortelen komt er uiteindelijk niets anders terecht dan ellende en miserie … Ik hoop Leonora dat jij dat ook begrijpt.

Leonora
(Draait zich weg van Carlos. Kan haar tranen bijna niet inhouden. Vermand zich en draait zich opnieuw tot Carlos. Kijkt hem aan met een gebroken hart) Als dat jouw mening is Carlos …We passen perfect bij elkaar ... Ik zal proberen om uw wens te respecteren meneer de Robiano.

Carlos twijfelt, kijkt naar Leonora. Wil afgaan, gaat terug. Kijkt opnieuw naar Leonora, twijfelt opnieuw. Wil haar aanraken. Opnieuw twijfel.

de Robiano
(Met gebroken stem) Leonora, de aartshertogin heeft om je gevraagd *(gaat af).*

Leonora gebogen met opgetrokken schouders, kijkt Carlos na. Enkele tranen komen tevoorschijn, ze doet er alles aan om de rest tegen te houden. Richt zich op. Veegt haar tranen weg, probeert haar gezicht in een neutrale houding te krijgen. Gaat richting de aartshertogin. Lichtinval neemt af.

Zesde scène

Leonora
U heeft om mij gevraagd mevrouw?

Isabella
(Neemt een zakelijke houding aan) Ja Leonora, zet je eventjes bij mij.

De hofdame doet wat haar opgedragen is, enigszins verbazend kijkend dat er een stoel zo dicht bij de aartshertogin staat. Ze kijk nadien in de richting waar Carlos net is afgegaan.

Kijk Leonora, ik zal je niet lang bezighouden van je ander werk, maar het komt erop neer dat ik het zeer op prijs zou stellen dat je de vleugadjudant in de toekomst met rust zou laten. Ik heb je de laatste tijd te veel vrijheid gegeven wat resulteert in … laten we zeggen … promiscue gedrag *(kijkt naar Leonora die haar vervolgens verslagen aankijkt)*. Ik wil het gewoon niet, niet in mijn bijzijn en ook niet als ik er niet ben. De verantwoordelijkheid ligt bij jou Leonora, niet bij Carlos de Robiano. De vleugeladjudant is, zoals zoveel mannen, een ongeleid projectiel wat zijn natuurdriften betreft. Wij dames moeten daar weerstand tegen

bieden. Negeren is niet altijd de beste tactiek, maar het kan helpen. Er zal een tijd komen waarop de mannen ook wel zullen beseffen dat zulk gedrag geen hoge toppen meer scheert.

Leonora
(Wat twijfelend) maar mevrouw, Carlos heeft mij nog nooit onrespectvol behandelt. Het is ... het is wederzijds. U heeft een totaal verkeerd beeld van hem.

Isabella
Dat komt omdat je blind bent door verliefdheid Leonora. Zulke mannen hebben dat graag. Hun slachtoffers doen dan alles wat ze willen. *(Neemt autoritaire houding aan)* kijk Leonora … ik ga er verder geen aandacht meer aan besteden. Je hebt de keuze. Je stopt met die belachelijke kalverliefde of ik stuur je terug naar Spanje. *(Kijkt voor zich uit)* ... natuurlijk zal er aan het Spaanse hof gevraagd worden waarom de aartshertogin in hemelsnaam haar eerste hofdame terugstuurt naar het vaderland. Ik zal summier antwoorden dat het een daad van deugdzaamheid is. Dat ene woordje zal over vele tongen rollen en het hof zal afvragen wat de aartshertogin daarmee wil bedoelen? Tot dat er op een bepaald ogenblik een kwade genius het antwoord zal geven. De infante heeft haar hofdame teruggestuurd uit barmachtigheid ter bescherming van haar onstichtelijk gedrag. En dan gaat het vlug. De genius heeft een cascade aan geruchten veroorzaakt en zonder dat je het weet, *(kijkt haar aan)* Leonora heb je aan ontucht gedaan in het katholieke Vlaanderen. Vergeet dan maar om een geschikte trouwpartij te vinden. Het klooster daarentegen …

Leonora
(Op haar knieën, neem de handen vast van Isabella en voegt ze samen. Deemoedige houding en stem) mevrouw, majesteit, dat kunt u toch niet doen. U verbiedt twee mensen om van elkaar te houden.

Isabella
Ik verbied je niets Leonora. Het is jouw keuze. *(Maakt zich los van haar hofdame en staat recht. Leonora blijft verslagen op haar knieën zitten).* Nu, ik zou graag nog kolonel Bucquoy willen zien voordat ik naar Brussel vertrek. *(Kijkt naar Leonora)* maak jezelf weer een beetje zichtbaar Leonora, je ziet er niet uit *(af).*

Zevende scène

Leonora kijkt naar de grond, slaat dan met gebalde handen op het podium? Staat furieus op. Schopt tegen de tafel. Veegt razend het bureaublad schoon. Schopt tegen de stoel waarop ze zat. Neemt de stoel van Isabella, doet een poging om het op te heffen ... Duwt het dan met al haar kracht weg.

Leonora
(Schreeuwt) jij gefrustreerde apin! jij heks! Wat heb ik jou misdaan om zo behandeld te worden! Jij weet niet wat liefde is en je zult het nooit weten! *(Laat zich op de grond vallen. Huilt)* jij bent er niet toe in staat ... Je hebt het niet geleerd. De aartshertog … *(lichtinval*

neemt af) Jij grote gefrustreerde heks. *(Enkele tellen pauze. Gaat zitten op het podium) Carlos,* Carlos, ik zal je laten lieveling, ik zal je laten … maar weet, dat het zeer veel pijn zal doen …

Podium draait weg.

Achtste scène

Zelfde setting zoals in de eerste scène van het vierde bedrijf. Er zijn echter geen sporen meer van de pest. Zowel het graf van Brakke Besage als het talud met de rattenkoning is verdwenen. De modder heeft plaats gemaakt voor kurkdroge grond. Op de achtergrond enkele werklieden die rondzeulen met bakstenen en bouwmateriaal. Rechtsachter Griet Pekel die met een andere vrouw grote doeken aan elkaar naait. Het podium is helder door de lentezon en straalt gezellige bedrijvigheid uit. Af en toe het vertrouwde geluid van meeuwen. Karel van der Noot op met de nieuwe gouverneur Frederik van Dorp. Gevolgd door het trio Philippe Fleming, Arnoud Uitenbroeck en Francesco de Terre die een springstok bij zich heeft.

Kolonel Frederik van Dorp
(Een behoorlijk gezette heer, vriendelijke indruk. Kijkt goedkeurend rond zich) Ik heb zo de indruk kolonel van der Noot dat mijn voorganger wist hoe dat hij de zaken moest aanpakken.

Kolonel van der Noot
Hij had zijn kwaliteiten excellentie, maar de eerlijkheid gebied mij u te zeggen dat hij er vaak volledig naast zat wat betreft de militaire strategie. Ik had de indruk dat het beleg zijn persoonlijk laboratorium was. Dan besliste hij tot de volgende tactiek en wat later door een totaal andere tactiek. Zijn richtlijnen zaten met haken en ogen aan elkaar. Het was 1 grote warboel, meer kan ik er niet van zeggen.

Frederik van Dorp
Kolonel, als je de bevelvoerder bent over een stad die volledig omsingelt is door de vijand, dan moet je inventief zijn. Je moet al eens durven te experimenteren, durven denken buiten de lijnen. Met het analyseren van de problemen kom je een heel eind maar het dekt de lading niet als je voor voldongen feiten komt te staan die je verplichten om onmiddellijk actie te ondernemen. *(Geen reactie van vdN. van Dorp draait zich om naar het trio achter hem die blijkbaar gezellig staan te keuvelen).* Heren, hoe staat het met de verdedigingswerken van de Spanjaarden? Hoe noemen die bouwwerken weer? Iets met katten en luizen.

Arnoud Uitenbroeck
U bedoelt de Grote Katte in Mariakerke en Luysbos op de Oosteroever excellentie.

van Dorp
Jaja, juist! Hoe kan ik dat alsmaar vergeten.

Uitenbroeck
De werken vorderen gouverneur, maar bij de Grote Katte zijn er vertragingen. Het is meer een grote houten toren excellentie. Er zijn problemen met houtleveringen en andere materialen.

Philippe Fleming
Volgens de inlichtingen van de Staten-Generaal excellentie, doen een drietal Leden van Vlaanderen nogal moeilijk over de betalingen. De houthakkers willen boter bij de vis zien en die leden zien het meer als een soort krediet die ze later zullen betalen. De houthakkers kijken bijgevolg naar de Spaanse schatkist.

van Dorp
Daar kunnen ze nog lang naar kijken. Als ik je een goede raad mag geven secretaris. Probeer nooit die Vlaamse Leden te begrijpen. Het zit in hun genen om elkaar de loef af te steken. Het enige wat positief is aan Vlaanderen, is dat het graafschap rijk is en dat ze er niet te lui zijn om te werken. Voor de rest stopt het. Als je iets structureel wil bereiken wat handel en geldzaken betreft, dan ben je beter af bij de Verenigde Provincies. Aan de andere kant hebben die Spanjaarden het goed op. Ze beschouwen Vlaanderen als een blanco cheque/gratis kredietlijn die alsmaar zwaarder begint te wegen in de geldbeugel van de gewone Vlaming. *(Kijkt naar de grond)* ... als ik het dus goed begrijp, is de Grote Kat een houten constructie of het grootste deel ervan bestaat uit hout. *(Kijkt iedereen wat zelfvoldaan aan.)* Laten we gewoon wachten tot dat de constructie af is. Dan steken we die houterige rommel gewoon in brand. Het zal een vreugdevuur zijn die vanaf mijlen te zien zal zijn *(brede glimlach).*

Uitenbroeck
... Euh ... excuseer gouverneur, maar daar hadden wij ook al aan gedacht.

van Dorp
(Beminnelijk knikkend) dat is schitterend kolonel Uitenbroeck. Gewoonweg schitterend! Maar heb je er ook aan gedacht hoe dat je het zult doen? *(Uitenbroeck kijkt vragend naar vdN.)* ... Nee dus? Wel het is enigszins vrij eenvoudig. We gaan vuurballen gebruiken. Maakt niet uit waaruit ze gemaakt zijn, als ze maar goed branden. We gaan er metalen weerhaken aan bevestigen zodat, eenmaal die ballen zijn afgeschoten, ze goed blijven hangen aan die mooie versierde kerstboom *(kijkt iedereen opnieuw zelfvoldaan aan).* Natuurlijk gaan de Spanjaarden die krolse kat willen blussen, maar daar hebben we uiteraard ook een oplossing voor bedacht *(lacht)*. We gaan een tweehonderdtal musketiers laten plaatsnemen op de stadswallen waarna ze met hartenlust op de blussende Spanjaarden kunnen schieten *(brede glimlach)* Natuurlijk zal het 'weer' onze vijand of minnares zijn. We hebben dus een droge periode nodig *(kijkt naar de grond en schoffelt met zijn voet op de grond waarbij zand opdwarrelt)* zoals nu dus. Ik zou dus gewoonweg zeggen: hou alles goed in de gaten en laten we toeslaan op het best mogelijke moment. *(Kijkt opnieuw iedereen zelfvoldaan aan)* wat zeggen we daarvan heren?

van der Noot
Het lijkt erop gouverneur dat u het allemaal goed hebt bekeken.

van Dorp
(Nogal gewichtig) vooruitziendheid kolonel is een gave die aan weinig mensen is gegeven. Een mens moet nu eenmaal gebruik maken van zijn talenten.

van der Noot
(Kijkt met bedenkelijke blik naar Fleming en de Terre) hebt u ook, euh, nagedacht hoe dat u Luysbos zult aanpakken op Oosteroever?

van Dorp
Dat is een ander paar mouwen kolonel … Kolonel Uitenbroeck is Luysbos geen langwerpig rechthoekig platform?

Uitenbroeck
Daar lijkt het er sterk op gouverneur. Het komt nogal, hoe zou ik het u zeggen excellentie, nogal slangachtig over. Er komt volgens mij ook geen hout aan te pas. Het is een platform dat gemaakt is met aangestampte aarde en leem.

Francesco de Terre
(Springt in) met een aanloopschans van een paar 100 meter excellentie. Ze hebben zelfs de moeite niet gespaard om een duin of twee gedeeltelijk af te graven die hen in de weg stonden. Het bereik van de kanonnen is tot ver over de stad.

van Dorp
(Kijkt denkend naar de Terre) dat is inderdaad …We gaan ons daar nog niet al te veel mee bezighouden. Eenmaal als dat platform is afgewerkt kunnen we er niet veel meer tegen doen. We zijn voor het ogenblik op de weergoden aangewezen. Bij de Grote Kat op droog weer en bij Luysbos op niets liever dan stormen en stortbuien. *(Opgewekt)* maar geen paniek heren. Ik zal er wel iets op vinden om die bouwwerven te saboteren. *(Kijkt geïnteresseerd naar de Terre)* en jij bent dus die beroemde springer van Oostende. *(Francesco is wat getroffen door de woorden)* je roem gaat tot bij ons in Friesland beste vriend. *(Wijst naar de springstok)* dat polsstokspringen is daar een ware volkssport. Iedereen doet het, zelfs de vrouwen. Is wel geen zicht met hun rokken zo de lucht in, maar het brengt veel gein mee, en ook wel nog andere dingen *(lacht uitbundig)*. Weet je hoe dat wij dat daar noemen? Fierljeppen *(kijkt naar het verbaasde gezicht van de Terre en Uitenbroeck)*, jawel ‘fier-ljeppen’. Ik heb het ook vaak gedaan, natuurlijk was ik toen jonger, veel jonger. Weet je wat, ik zal jullie een demonstratie geven. (*Gaat naar Francesco en neemt zijn stok.)*

Philippe Fleming
Euh, excellentie … is het, is het niet beter dat u dit niet demonstreert. Het is niet de geschikte plaats noch grond ervoor, er is geen gracht en de stok is ook niet geschikt. U zou zich kunnen kwetsen. De stok zal uw gewicht niet, euh, kunnen torsen.

van Dorp
Nonsens secretaris! Wat zeg je nou/nu toch allemaal?! Kijk, ik zal jullie eens tonen hoe dat het moet. Kolonel Uitenbroeck, jij ook meneer Fleming. Ga op jullie knieën zitten en houdt de steel aan de onderkant stevig vast. Niet recht opstaand, maar In een schuine hoek van laten we zeggen om en bij de 80 graden. *(Uitenbroeck doet wat gevraagd wordt. Fleming volgt met grote aarzeling en neemt de stok met een hand vast).* Gebruik je twee handen secretaris! *(Toont de beide mannen hoe dat ze stok moeten vasthouden. De figuranten - werkmannen op de achtergrond beginnen interesse te tonen).*

Fleming
Excellentie, ik wil u nogmaals met grote aandrang vragen om… *(wordt onderbroken).*

van Dorp
Hou nu toch eens op met blaten Fleming! Ik heb het duizenden malen gedaan. Ik ben nog kampioen geweest, zelfs een zeer grote.

Fleming
Ja … maar …

van Dorp gaat naar volledig rechts/links van het podium. De werklieden en de twee vrouwen stoppen hun werk en gaan op één lijn naast vdN en de Terre staan. Hun hoofden zijn allemaal naar rechts/links gedraaid om niets van de vertoning te hoeven missen.

van Dorp
(Met grote begeestering) kijk, het geheim van fierljeppen is een krachtvol aanloop. Stel je voor dat je een jachtluipaard bent, je hebt honger en je ziet daar een lekker reetje die wat verloren loopt. Je staat de watertanden als nooit tevoren. Je voelt de kracht opborrelen. Je hart slaat sneller. Al je spieren staan klaar om te accelereren. *(Neemt een gespannen houding aan met ontbloot gebit. Zijn beide handen gebald vooruit) …* Zie je mensen, concentratie is de helft van het werk. En dan komt het geheim van een groot kampioen fierljeppen. Eenmaal een meter of twee van de stok gekomen moet je op één been een goede insprong nemen. *(Kijkt rond zich)* het zal hier wat moeilijk gaan omdat het terrein er zich niet toe leent. Er is namelijk geen beek, maar dat speelt nu geen enkele rol. Het komt erop neer, eenmaal als je de stok goed vasthebt, moet jezelf zo vlug mogelijk naar boven hijsen. Want het is zo beste mensen, hoe hoger je bij de nok van de stok bent, ik bedoel het uiteinde, de top van de stok dus. Hoe groter de afstand is die je kan overbruggen, want daar gaat het nu eenmaal om … Is iedereen nog mee met mijn uitleg? *(Kijkt naar het rijtje mensen die geamuseerd staan te luisteren.)* Goed zo, goed zo …

Fleming
Euh, excellentie …

van Dorp
Hou op/Kop toe Fleming! ... Er is nog een punt. Eenmaal je het hoogste punt hebt bereikt en de stok valt naar de overkant dan moet je jezelf voorbereiden op wat wij een uitsprong noemen. De afsprong dus. Nu, ik heb mijn uitleg gegeven. Kijk goed hoe dat ik mijn handen vasthoud aan de stok.

Spot gericht op van Dorp. Neemt een geconcentreerde houding aan. Zijn gelaat vervormt zich in veel plooien waarbij zijn mond een prominente plaats inneemt. Hij zet aan met lopen, stopt, probeert opnieuw wat te lopen en stopt een meter voor de steel. Grijpt vliegensvlug de stok, wil zich optrekken waarbij Flemming op hetzelfde ogenblik de stok loslaat en zich wegtrekt … Van Dorp valt op Uitenbroeck en rolt richting Griet Pekel die snel achteruitgaat ... (Stilte). Een schaterlach van de figuranten vult de bühne. vdN en de Terre kijken elkaar aan met een ingehouden lach. Vervolgens helpen ze de gouverneur en Uitenbroeck opstaan. Fleming staat zoals een standbeeld voor zich uit te staren.

van Dorp
(Staat met moeite op) Wat was mij dat nu! ... Fleming, jij mislukte fierljepper! Je moest de stok gewoon stevig vasthouden! Niet loslaten! Ik ging mij gewoon wat optrekken, niet meer! *(Kijkt naar de figuranten die blijven lachen. Ernstig)* ...Willen jullie daar alstublieft nu mee ophouden. Stelletje miserabele jakhalzen. Er valt niet te lachen met het leed van iemand anders. Bende uilskuikens. En ga potverdorie weer aan het werk … *(Kijkt naar Fleming)* wel, secretaris. Wat is jouw antwoord?

Fleming
Euh, excellentie, ik … ik wou niet dat u zich bezeerde aan de demonstratie.

van Dorp
Bezeerd? Wat is dat nu voor een woord?

Fleming
Ik bedoel excellentie. Ik wou niet dat u zich kwetste tijdens, euh, de vertoning.

van Dorp
Ja, daar ben je nu anders wel goed in geslaagd. Met onderscheiding zou ik zeggen … *(Kijkt naar de overige mannen)* jullie mogen allemaal opmieteren. Ik ga het hier allemaal wel zelf uitpluizen. *(De vier mannen gaan af. van Dorp draait zich om en gaat richting Pekel.)* Is alles ok met u juffrouw?

Griet Pekel
Baja hoor gouverneur. *(Lacht)* u kunt wel goed rollen hoor. Mijn vriend, mijn man bedoel ik, heeft ook zo een rond buikje. Hij is de laatste maanden flink aangekomen. Zijn buik begint meer en meer over zijn *(kijkt twijfelend naar van Dorp)* ... u weet wel, over zijn ding te hangen. Ik zie dat klepeltje bijna niet meer. Is geen zicht *(lacht uitbundig)* ... O, meneer de

gouverneur, wat zeg ik toch allemaal tegen u? *(Wat beschaamde houding)* de woorden waren eruit zonder dat ik het wist.

van Dorp
(Beminnelijke glimlach) Juffrouw, ik bedoel mevrouw, u bent zonder twijfel een zeer aangename en zorgzame vrouw.

Cornelis Moeskops op.

Negende scène

Pekel
(Kijkt uitgelaten naar Moeskops. Roept) Corneel, die meneer hier is de nieuwe gouverneur. Ik was juist aan het vertellen over jou.

Moeskops
Hopelijk een beetje positief Grietje *(lacht)*. Maar je moet voorzichtig zijn dat je de excellentie niet te veel bezighoudt. De gouverneur heeft het misschien niet graag dat je zijn kostbare tijd in beslag neemt. Hij is een zeer druk bezet man *(groet met veel egards van Dorp).*

Beiden gaan tijdens de volgende dialoog bijna onopgemerkt naar het midden van het podium. Pekel neemt haar naaiwerk weer op.

De naam is Moeskops excellentie, Cornelis Moeskops. Ik ben ... ja, laten we zeggen: de hoofdzoetelaar van de stad Oostende.

Van Dorp
Aha, u bent dus de man die ons eten en drank verschaft. U bent een belangrijk persoon meneer Moeskops. Zonder u verhongert deze stad.

Moeskops
O, dat is te veel eer gouverneur. Maar u hebt gelijk. Natuurlijk met een kleine correctie dat ik ook zorg voor de bevoorrading van kleding en allerhande keuken- en huisbenodigdheden. Het is een zware job dat veel verantwoordelijkheid met zich meebrengt. *(Trekt een intriest gezicht dat bijna op huilen staat)* ... daar komt nog bij excellentie, dat onze geliefde opzichter der zoetelaars kortgeleden gestorven is aan de pest …

van Dorp
(Medelevend) een verschrikkelijke ziekte meneer Moeskops. Is geen kruid tegen opgewassen. *(Schudt zijn hoofd)* gewoonweg afschuwelijk hoe de pestlijders ervan afzien.

Moeskops
Het was een aimabel man. Had alle handel en wandel stevig onder controle. *(Met gedegouteerd gezicht)* u hebt altijd van die malafide commerçanten die woekerprijzen vragen

voor geëerde producten. Wel, bij meneer Besage was dit uitgesloten, want je was onmiddellijk je vergunning kwijt. *(Ingetogen)* helaas heeft de stad nog geen nieuwe opzichter aangeduid. Ik neem die taak nu een beetje vrijwillig op mijn vermoeide schouders omdat ik wat autoriteit heb bij de collega's. *(Nadrukkelijk)* en ook omdat ik niet wil dat er rijkdom wordt vergaard op de ellende die de mensen moeten ondergaan. Maar gemakkelijk is het niet. *(Gelaten)* ik doe het ook volledig onbezoldigd. Het is te zeggen excellentie. Ik krijg een kleine commissie op al het werk dat ik erin steek. Rijk word ik er niet van. Er is geen haar op mijn hoofd dat eraan denkt om … Weet u ook dat ik pestmeester ben geweest? *(Met enige trots)* Officieel beëdigd door stad en staat. *(Verdrietig, ingetogen)* ik heb veel ellende gezien. Mijn ogen kunnen niet meer huilen excellentie. Ze zijn leeg gehuild. Zo erg was het. *(Kijkt verslagen naar van Dorp)* ... daarom dacht ik, mocht ik mij nu eens kandidaat stellen voor het ambt van opzichter der zoetelaars. Misschien tegen een kleine vergoeding? Uiteraard hoef ik niet het royale loon van de heer Besage. Dat spreekt vanzelf. Maar misschien een te verwaarlozen bedrag voor al mijn... *(wordt onderbroken).*

van Dorp
Meneer Moeskops, u bent een nobel man. Het zijn mensen zoals u die we nodig hebben. Ik zal er de secretaris over aanspreken. Het zou niet slecht zijn om u als ad interim opzichter aan te stellen. Natuurlijk met een volwaardig loon meneer Moeskops, u verdient dat! Misschien zelfs mogelijks met een terugwerkende kracht. Ik zal zien wat ik voor u kan doen. *(Denkt na)* ... probleem zal zijn dat u niet tegelijkertijd rechter en partij kunt zijn. Maar we gaan zien. Nood breekt wet.

Moeskops
(Met moeite ingehouden opgewondenheid) o excellentie, indien ik mag verzaken aan uw voorstel zou ik dit nu onmiddellijk willen doen.

van Dorp
Nonsens, meneer Moeskops, nonsens. U bent de juiste man op de juiste plaats en op het juiste moment. Mensen zoals u en ik moeten elkaar bijstaan omdat de edelmoedigheid in ons hart gebakken zit. En natuurlijk meneer Moeskops, spreekt het voor zichzelf dat Hollanders elkaar helpen. Ik herkende u onmiddellijk als een van de onzen *(lacht).*

Moeskops
(Lacht vriendelijk mee) ... om eerlijk te zijn excellentie. Ik ben geen Hollander. Ik ben afkomstig uit Zeeland.

van Dorp
Dat speelt geen enkele rol. Zeeland is lid van de Vereinigde Provincies. Net zoals Friesland er een lid van is. Wat maakt het trouwens uit meneer Moeskops. Ik ben een watergeus en ik ga ervan uit dat u als Zeeuw er ook één bent.

Moeskops
Wel … ja, als u het, euh, zo bekijkt.

van Dorp
Zie je wel. Ik dacht het wel dat we iets gemeenschappelijk hadden. De wereld is een kleine wereld meneer Moeskops. Zonder dat je het weet kom je je buurman tegen in onontdekt gebied. *(Lacht)* natuurlijk in de veronderstelling dat je blij bent om hem te zien. Misschien heb jij hem het eerst gezien en kun je jezelf nog verstoppen onder een paddenstoel *(schaterlach. Moeskops begint ook mee te lachen)* ... Nu, genoeg gelachen. Het is tijd om de innerlijke mens te versterken. Ik ga de vier heren die met mij mee waren eens goed de les lezen. En dan als grote verzoeningsgebaar een uitgebreide maaltijd aanbieden met het nodige druivennat, brandewijn en misschien wel gerstenat.

Moeskops
Gouverneur, u bent een aanhanger van de werken van barmachtigheid *(lacht).* Misschien kan ik u als welkomstgeschenk een tonnetje Hollands Bier aanbieden. Eerste klasse bier uit Delft.

van Dorp
Als dat u daar zelf geen verlies onder lijdt meneer Moeskops, dan is dit zeker welkom.

Moeskops
Verlies is een voor mij een betekenloos woord excellentie. Nog nooit van gehoord *(brede glimlach).* En nu ik eraan denk heb ik ook nog wat wijn en digestief voor na de maaltijd op overschot. Het zou mij een grote eer zijn ook u die te mogen geven.

van Dorp
Meneer Moeskops, het kan blijkbaar niet op bij u. U weet het leveringsadres? *(Gaat richting af.)*

Moeskops
Dat kan geen probleem zijn excellentie. Ik heb er al geleverd ... Misschien kan het met u als gouverneur wat frequenter worden?

van Dorp
Ach, meneer Moeskops. Ik zal daar zeker niet moeilijk over doen *(af).*

Moeskops
(Roepend naar) Grietje, wat een buitengewoon aardige man is de nieuwe gouverneur toch *(brede glimlach).* Jouw Palazzo Margherita op de Palatijn komt meer en meer in de stijgers te staan *(gooit haar een kusje toe. Uitdovend licht).*

Tiende scène Monoloog van de Tere

Zelfde podium zoals in de vorige scène, maar nu in nachtelijke, intimistisch sfeer. Her en der een paar toortsen. Er zijn geen mensen aanwezig en het is er oorverdovend stil. Gedurende de volledige scène rennen er af en toe pluchen ratten over de scène (zeker niet overdrijven). Off

stage komt er geluid op van een vallende man die heftig fulmineert. Noot: tijdens de monoloog regelmatig korte pauzes inlassen – regisseur.

de Terre
(Off stage) welke onverlaat haalt het in zijn hoofd om in het midden van de weg een bank te plaatsen. Imbecielen!

de Terre komt op met een bebloede scheenbeen. Zijn springstok achterna slepend in zijn rechterhandhand en een pulle bier in zijn linkerhand. Draait zich om en roept.

Vere zou jullie allemaal een mep gegeven hebben! Achterlijke tyfuslijders! *(Kijkt naar het podium om een zitplaats te zoeken en vervolgens naar het publiek. Vrij frank)* Ja … jullie zien het goed. Ik heb te veel bier binnen. Als jullie er een probleem mee hebben, dan moeten jullie het maar zeggen hè! (... Ik ben op het podium niet jullie!)

Gaat moeizaam naar enkele stenen die op elkaar liggen. Gaat erop zitten. Kijkt naar zijn been.

Hmm … je moet dat nu eens zien.

Haalt een stoffen doek uit zijn broekzak en gooit er wat bier over. Met drukkende bewegingen dempt hij de schaafwonde die hij verder afbindt met het doek.

Gelukkig dat het maar vel is. Zal wel een litteken of twee drie zijn. Ik heb er al zodanig veel dat ze samen een petanque club kunnen oprichten. Het rechterbeen tegen de linker. De borst tegen de buik. En het gat tegen de rug. Drie teams met verschillende spelers, wat vind je daarvan? *(Kijkt richting publiek)* over mijn hoofd zal ik maar zwijgen. Het bovenste van mijn schedel is niets anders dan een maanlandschap. Er zijn meer putten en dalen dan dat het mooi egaal is … Ik heb dat te danken aan de broeders van het tehuis. Die hadden van die knikkers die in een omhulsel van draad waren geweven en waar een touw aanhing. Zo konden ze mooi op het hoofd slaan van de jongens als ze kattenkwaad hadden uitgehaald *(doet de beweging na).* De kunst is om juist op tijd die marbel op het hoofd te laten bonken *(doet het nog eens na).* Wij hadden zo'n broeder-opvoeder die niets liever deed. Hij maakte er een wedstrijd van om zoveel mogelijk vlegels te mishandelen. En het deed pijn verdomme. *(Wrijft over zijn hoofd).* Het zal er wel te maken mee hebben of je een dikke of dunne schedel hebt. Ik heb het in ieder geval genoeg gevoeld … Lijfstraffen mag je het niet noemen, daarvoor was het te kort. Ik bedoel de slagen. Die opvoeder, de kloot noemden we hem, had een favoriet jongentje om af te ranselen. Een klein fragiel ventje. Teunis, maar iedereen zei Teune. Awel, dat manneke heeft er gehad. Ik heb hem zelfs eens zien bloeden uit zijn kop. En wenen dat Teune deed … maar het mocht allemaal niet baden ... Ja, Teune werd dan 's avonds uit zijn bed gehaald door de Kloot. Om hem te troosten, hmm. Het was een grote perverse sadist, heel die broeder-opvoeder … De Kloot is gestorven toen ik een jaar of 10 was. Teune was al een jaar of twee niet meer in het tehuis. Plotseling weg, nooit iets meer van (hem) gehoord. *(Kijkt met indringende blik richting publiek)* weet je wat wij gedaan hebben? Ik en een paar oudere

jongens – ik heb altijd liever opgetrokken met de oudere gasten, ben altijd wat bijdehands geweest. Awel, we hebben kort na middernacht op de dag van de Kloot zijn begrafenis met een zestal naar de kapel gegaan en gewoon geplast, jawel gepist op zijn kist … Ze hebben het nooit geweten wie het gedaan heeft. 's Ochtens waren er nog wat sporen zichtbaar, maar iedereen vermoedde dat dat kwam door de lekkage in het dak van de kapel … Sommige broeders wisten wel beter ... Het enige positieve aan het tehuis was dat ik heb leren schrijven en lezen. Ik heb uren en uren in de bibliotheek doorgebracht, niet dat dat zomaar mocht, maar ik werd getolereerd door de bibliothecaris, pater Hubertus. Hij was een echte pater en een stuk ouder dan die mislukte fraters. Halfblind, bijziende van al dat lezen. Niemand durfde tegen hem in te gaan. Die man had een groot aanzien. Buiten al die katholieke boeken had hij ook een persoonlijke collectie. Verboden boeken over mythologie, oude geschriften van de Grieken en Romeinen en natuurlijk ook liefdesverklaringen van vroegrenaissance dichters.

Drinkt aan zijn pulle bier en kijkt rond zich. Paar tellen pauze.

Weet je, ik heb nooit geweten waarom mijn moeder mij als vondeling heeft gelegd. Ik ben geboren op de vierde oktober, maar het kan evengoed de eerste of de derde geweest zijn. Het komt op geen dag. Het enige wat ze mij verteld hebben is dat ze mij gevonden hebben op een stuk droog grond niet ver van de markt. Het had al weken geregend. Oostende was een slijk en modderpoel, behalve dat ene stukje grond. Daar heb gelegen … ik was ingewikkeld in een stuk doek en dat was het. Geen briefje van wie of wat dan ook. Noch wat mijn naam was, of beter gezegd, hoe mijn naam geweest zou kunnen zijn. *(Haalt zijn schouders op)* officieel ben ik dus geboren op de vierde oktober en ze hebben mij vernoemd naar Franciscus van Assisi. *(Kijkt naar het publiek)* ... Ik heb later, veel later vernomen dat mijn moeder geen Oostendse was maar een aangespoelde, een overgewaaide, afkomstig van de Zennestreek. Naar het schijnt was ze van goede komaf. Maar ze weigerde te trouwen met de man die haar vader voor ogen had. Daarna verzeilde ze in Brussel. Laten we zeggen naar een buurt waar de vergelijking van Sodom en Gomorra klein bier bij is. In die duistere spelonken van stinkende vuile holen deed ze … *(kijkt indringend naar het publiek)* beoefende ze het eeuwenoude horizontale beroep. Waarom dat ze het deed? *(Haalt opnieuw zijn schouders op.)* Ik denk niet alleen voor het geld, maar waarschijnlijk ook voor het plezier wat het met zich meebracht … De kunst om een opgewonden man alles te laten doen wat je als vrouw wil. Je moet natuurlijk als vrouw wat nymfomanisch aangelegd zijn, wat manziek zijn. *(Kijkt richting publiek)* ... nu, ik ben eerlijk, ik heb haar nooit gekend, maar de man die alles scheen te weten over mijn moeder noemde haar: 'Heet Marieke, de grootste hoer van Brussel'. Die smeerlap – ik voelde soms een zeer grote drang om op die scheef gebekte rotzak zijn muil te timmeren – wist mij ook te vertellen dat ze na verloop van tijd promotie maakte. Waarschijnlijk omdat ze toeliet dat oude wijze zakken naar haar gluurden terwijl ze van bil ging met jonge bronstige stieren ... Ze maakte furore als de cocotte van de Aula Magna. Ze werd ingehuurd door diezelfde oude voorname zakken om hen te vergezellen naar grote feestelijkheden die in de grote zaal van het Paleis op de Coudenberg worden gegeven. De Aula Magna dus. Dat is trouwens die zaal waar keizer Karel afstand deed van de troon ... Heet Marieke, mijn moeder, is daar meerdere malen gezien geweest met een zekere Ricardo, een zakenman in alles en nog wat. Half Portugees, half Spanjaard. Bij die man is ze gebroken, haar hart in niet meer te lijmen stukjes profaan

verdriet. Hij gebruikte haar zoals het hem paste. Ze was niet alleen ten dienste van hem maar ook van zijn vrienden. Ze wou niet meer … *(zachtjes)* ze wou niet meer. Kort daarna is ze in het schemerdonker vertrokken naar de stad aan zee. Ze heeft hier enkele maanden rondgezwalkt. Verleende haar fameuze diensten … raakte zwanger. Werkte daarna een tijdje in de herberg De Vette Schulle waar ze op een smerige keukenvloer een nogal raar jongentje ter wereld bracht … *(Beladen stilte waar de Terre verschillende keren afwisselend naar het publiek en rond zich kijkt.)* Weinig later is ze gestorven aan de tering, of *(haalt de schouders op, blaast)*, of aan iets anders. *(Agressieve toon)* hebben jullie er zaken mee aan wat ze gestorven is!? Ze is verdomme zo dood als een pier … Omdat, omdat de herbergier van de Vette Schulle niet wou betalen voor de begrafenis is ze anoniem in een armengraf gegooid waar wel meer armoezaaiers hun laatste rustplaats vinden … Ze was hier in Oostende ook bekend als de 'Spaanse hoer' … ik heb jaren niet begrepen waarom dit werd gezegd over haar. *(Opgewonden)* ik was potverdorie nog niet geboren toen deze stad hier werd veroverd door een bende ongeregeld zooitje, bestaande uit lallende Engelsen en Hollanders … Later, in mijn tienerjaren begon het mij te dagen. *(Licht glimlach)* er werd me rond die leeftijd wel meer duidelijk. Vooral omdat mijn opstandige fallus hier *(wijst naar zijn kruis)* de neiging had om 's morgens dichterlijk en enthousiast de dingen te begroeten *(lacht)*. Ik moet je niet uitleggen dat mijn kleine Marcus Aurelius het plezier ontdekte van het vrijen. Vrije liefde en ziekte, je hoort het wel vaker, Pfff …

Drinkt nogmaals aan zijn pulle bier en ziet een pluchen rat over het podium rennen. Roept.

De pest is voorbij, vuile ratten! … Toen ik een jaar of 15 was ben ik voor eerst verliefd geworden. Een veel oudere vrouw, ze kon gerust mijn moeder zijn. Gehuwd met de molenaar van Stene, maar ze was van geboorte een Brugs elfje. Ze had van die goudblonde krulletjes die als tierlantijntjes hun weg vonden in de zon … Nogal een volslank figuur die zeker, mocht ze gedurfd hebben, een geliefd model en muze geweest zou zijn bij tal van kunstschilders … Ik heb haar voor het eerst gezien tijdens een misviering. Pater Hubertus had een boon voor mij. Hij had al een volledige carrière voor mij uitgestippeld. Ik zou pater worden en automatisch de priesterwijding ontvangen. Daarna zou ik in Leuven theologie gaan studeren en misschien ook nog iets anders. *(Lacht)* als ik mijn manieren hield, kon ik in Leuven wel het een ander bekomen. Pater Hubertus was geen fundamentalist. Dat was volgens hem iets voor machtswellustelingen. Hij was voor de gulden middenweg. Religie moet de wereld niet willen veranderen, dat brengt alleen maar miserie en oorlog. Nee, religie moet de mensen een handvat aanreiken, als ze dat willen. En daarmee was volgens hem alles gezegd ... Nu *(haalt zijn schouders op)* van al die goed bedoelde voornemens is er niets van terecht gekomen. De oorzaak daarvan zat altijd op de derde rij vooraan tijdens de eucharistieviering. *(Kijkt met volle interesse naar het publiek)* Ik zag haar twee-, driemaal tijdens de week en natuurlijk iedere zondag tijdens de hoogmis. Ik, een godsdienstig misdienaartje kwam onder de betovering van Lucile. Ze had een rond gezicht met groenblauwe ogen en had een tuitmondje die ze onbewust nog meer accentueerde *(denkt met zichtbaar plezier aan iets)*. Er was iets meisjesachtig in haar, *(glimlach)* beetje ... een overjaarse deerne met een guitige glimlach. Ze zat in mijn hoofd, ze had er zich ingenesteld. Hoe ik ook probeerde om aan iets anders te denken, het lukte niet. Ik verlangde telkens opnieuw naar de misvieringen om haar te zien.

Pater Hubertus kwam zodanig onder de indruk van mijn schijnheilig devoot gedrag dat hij een bedevaart voorstelde naar Santiago de Compostella. Op blote knieën! Dat zou volgens hem mijn onzedig verlangen temperen. Onzedig verlangen? *(Schudt nee-knikkend met zijn hoofd)* ik had helemaal geen onzedig verlangen. Ik wou deze vrouw gewoon zien, dat was alles. *(Ademt hoorbaar langzaam in en uit)* natuurlijk had pater Hubertus gelijk – hij zag blijkbaar veel beter dan wat we allemaal dachten. Maar dat onzedig verlangen kwam door haar. Het was tijdens de hoogmis dat ze voor de eerste maal het puntje van haar tong tergend langzaam tussen de mondhoeken van haar lippen bewoog ... Haar tong maakte van die kleine ronde bewegingen, slikte die dan plotseling in, en kwam dan als rood heremietkreeftje, wriemelend tussen haar tanden, piepend tevoorschijn. Ze keek daarbij altijd maar naar één persoon en dat was ik! *(Paar tellen pauze)* het was in de lente dat de broeders van het tehuis mij de opdracht gaven om een schenking te gaan ophalen van de molenaar van Stene. Ik wou eerst niet, heb getalmd ... Uiteindelijk ben ik gegaan. Ze was alleen thuis en voor de eerste maal sprak ik met haar. In de maanden die volgden moest ik regelmatig naar de molenaar om giften te gaan ophalen. Haar man interesseerde mij geen sikkepit. Dat was een type voorbeeld van een held op geitenwollen sokken. Lucile daarentegen ... *(Kijkt minzaam)* ze heeft mij alles geleerd. Hoe graag nestelde ik mij niet, na de daad, in haar armen en voluptueuze borsten. Er kwam bij tijden soms geen eind aan ons minnespel. *(Kijkt ernstig richting publiek)* Lucile *(ademt hoorbaar uit. Zeer ingetogen)* Lucile is in de vroege herfst van het volgende jaar gestorven ... gestorven in het kraambed. Zowel zij, als het kindje, een meisje, hadden de bevalling niet overleeft ... Haar man, de molenaar van Stene is een paar winters later ook gestorven. Hij kon het maar niet gewoon worden te leven zonder Lucile ... Ik ook niet ... Lucile had me aangetoond dat het kloosterleven niets voor mij was. Ik behoorde een vrouw toe, een vrouw die ik kon liefhebben en passioneel beminnen ... Helaas is er nooit meer een ander vrouw geweest dan de vrouw van de molenaar van Stene ...

Drinkt zijn pulle bier leeg en trekt een verwrongen gezicht.

Verdomme, dat eerste klasse bier uit Delft trekt op niks! *(Hij ziet twee pluchen ratten over het podium rennen. Hij staat moeizaam op en gooit zijn pulle bier raak naar 1 van de ratten)* Got you!! Vuile pestlijder!

Neemt zijn stok, Gaat mankend langzaam af, uitgaande toortsen. Nog voor afgang: doek.

Vijfde bedrijf

Eerste scène

Fort Sint Albertus. Een kale kamer, meer dan schemerdonker. Stafofficier Antonio Carnero zit aan een afgeleefd bureau. In de hoek aan de linkerkant van het bureel zit hofmaarschalk Gaston Spinola. Noot: Door de volledige scène is er bijna onopvallend gekuch of lichte hoest te horen van de hofmaarschalk. Zeker niet overdrijven – regisseur.

Gaston Spinola
Als ik het dus goed begrijp is de legertop niet te spreken over de onbereikbaarheid van de aartshertog?

Antonio Carnero
Dat vind ik iets te sterk uitgedrukt hofmaarschalk. Er worden gewoon vragen gesteld over de bevelen van de Graaf – gemaal. Er is een bepaalde vermoeidheid onder de officieren. Het ziet ernaar uit dat we het jaar zullen uitzingen zonder concrete resultaten. En dan zijn er nog die eeuwigdurende muiterijen. Je kunt niet blijven muiters executeren of tergend langzaam wurgen aan de carrote. Het schrikeffect ervan is allang voorbij. De enige oplossing is dat de aartshertog nu eens korte metten maakt met dat uitschot van Oostende. *(Lichte frustratie)* het kan toch niet blijven duren mijnheer hofmaarschalk. U begrijpt dat toch ook wel?

Spinola
Ja, maar moest het allemaal zo eenvoudig zijn zoals u het hier poneert kolonel Carnero, dan was Oostende al lang van de kaart geveegd.

Carnero
(Zichtbaar geïrriteerd) ik poneer niets ... *(kijkt naar Spinola)*, ik wil alleen maar aanhalen dat het geen10 jaar kan duren zoals het bij Troje het geval was.

Spinola
... *(Zachtjes opgewonden)* kijk ... luister, de aartshertog zit in een lastig parket. Hij moet rekening houden met de Spaanse Kroon die telkens maar vraagt hoe de vorderingen ter plaatste zijn. Daarbij worden alsmaar gouden dukaten toegezegd, die, zoals u maar al te goed weet, er niet zijn. *(Volledig op dreef)* Spanje zegt vervolgens: laat het graafschap Vlaanderen meebetalen voor het beleg, of beter gezegd, presenteer hen maar de volledige rekening. Zij zijn tenslotte de vragende partij. De Leden van Vlaanderen zitten terug in hun puberale fase en doen moeilijk over alles en iedereen, inclusief henzelf. Het enige waar ze goed in overeenkomen is dat ze zeer moeilijk over te halen zijn om de waarde van hun stuivers te laten zien. Ten derde: de Vereinigde Provincies lachen in hun vuistje door het gekissebis in de Vlaamse velden. Daarbij vergeten de Hollanders dat er een koningsdrama in de maak is tussen raadpensionaris van Oldenbarnevelt en graaf Maurits van Nassau, zeg maar, de toekomstige Prins van Oranje. De twee heren hebben blijkbaar een andere kijk op de pietluttigheden in Vlaanderen. En ten vierde ... *(kijkt indringend naar Carnero)* de overeenkomst die is

afgesloten met het huwelijk van Isabella en Albrecht ... Als het koninklijk paar kinderloos blijft Carnero, dan gaan de Zeventien Provincies linea recta terug naar de Spaanse Kroon.

Carnero
Mijnheer hofmaarschalk, ik zit niet in een positie om ook maar enig commentaar te geven over het huwelijk tussen de vorstin en haar gemaal. Wat er bij mij op aankomt is dat er dringend iets moet gebeuren om de manschappen blijvend te motiveren. De aartshertog zit nu al maanden in zijn paleis in Brussel. Komt nauwelijks buiten de muren van het domein, tenzij er een belangrijke kerkelijke gelegenheid is. Zijn militaire adviseurs zitten uren en uren te wachten tot het de hoogheid past om hen te ontvangen. Wat wij nodig hebben *(kijkt naar Spinola)* is een opperbevelhebber die zijn manschappen aanmoedigt om in de strijd buiten zichzelf te treden. Zo'n aanvoerder hebben wij nodig.

Spinola
(Verveelt, zucht, blaast stilletjes) Er is beterschap op komst. *(Carnero kijkt met volle interesse naar Spinola ...)* Koning Filips overweegt om een nieuwe militaire bevelhebber te benoemen. Generaal Mendoza, zoals u weet een beschermeling van de koning, komt in aanmerking, maar eerlijk gezegd *(kijkt onderzoekend naar Carnero. Samenzwerig).* Ik heb er bij de koning op aangedrongen om iemand anders te benoemen. Mijns inziens veel bekwamer dan Generaal Mendoza.

Carnero
En ... kunt u mij de naam vermelden van dat militair genie?

Spinola
Wel, euh ... Ambrogio Spinola. Een neefje van mij en de oudere broer van Federiko.

Carnero
U bedoelt Federico Spinola die zich met zijn galeien verdienstelijk maakt met het saboteren van de handel op de Noordzee?

Spinola
Ja, Ambrogio is nog veel bekwamer dan zijn broer. Heeft veel meer inzicht en weet van organisatie en aanpak. Als hij de leiding krijgt van alle troepen aanwezig rond Oostende en zelf beslissingen mag nemen zonder zich te moeten verantwoorden, dan, dan is het mijn diepe overtuiging dat het beleg binnen het jaar beslecht is. Als het al niet veel korter zal zijn.

Carnero
... U begeeft zich op glad ijs hofmaarschalk. De aartshertog zal niet zomaar het bevel afstaan. Ik ken hem een beetje. Het is een grote koppigaard. *(Licht grinnik)* hij zal het ook zien als een aantasting van zijn waardigheid. Hij heeft het al moeilijk genoeg om steeds de aartshertogin te moeten laten voorgaan in officiële plechtigheden, laat staan dat hem de leiding wordt ontnomen van zijn troepen, en dan nog door een zo goed als onbekende Italiaan ... Eerlijk gezegd, ik acht de kansen niet zo groot in het slagen van uw opzet.

Spinola
Tenzij, het natuurlijk een direct bevel is van de Spaanse koning, zijn zwager. De aartshertogin zal zeker niet willen dat Albrecht rebelleert tegen haar broer. Om eerlijk te zijn, Ambrogio is de beste oplossing voor Oostende. Hij zal korte metten maken met dat belachelijk miserabel stadje.

Carnero
Hofmaarschalk, ik begrijp niet goed waarom u mij dit laat weten. Ik ben zijn stafofficier. U kunt niet van mij verwachten dat ik bij de aartshertog pleit dat hij zijn bevoegdheden afstaat aan uw neefje. Ik denk dat u veel meer zult bekomen bij de infante. U hebt met haar meer contact dan ik.

Spinola
De aartshertogin is niet, euh, zomaar te bespelen. Ze moet voor koppigheid en eigengereidheid niet onderdoen voor Albrecht. Op dat gebied hebben ze elkaar gevonden ... Er is nog een factor die meespeelt kolonel. Een zeer belangrijke. *(Beide heren kijken elkaar aandachtig aan.)* ... U weet dat zowel het aartshertogelijk paar als de Spaanse kroon voortdurend een tekort hebben aan liquide middelen. Laten we zeggen dat de Spaanse schatkist doorlopend leeg is en dat de hofhouding op de Coudenberg in leven wordt gehouden door het krediet van Brusselse patriciërsfamilies, nouveau riches en ander omhooggevallen parvenu's, (*laatdunkende)* waar natuurlijk iets tegenover staat onder de vorm van af en toe een uitnodiging op uitgekookte mondaine recepties en copieuze banketten. Ze kunnen zich daar eens goed laten gaan in bras- en zuippartijen, want de aartshertog komt maar zelden of is maar zeer kort aanwezig ... Stel, dat er dan een voorstel komt van een steenrijke jonge financier die met één pennentrek al dat financieel geharrewar in de prullenmand kiepert. De keuze is dan toch snel gemaakt. Is het niet?

Carnero
En toevallig is die steenrijke jonge financier uw neefje Ambrogio Spinola.

Spinola
Euh, ja ...

Carnero
Met in het verlengde een aantrekkelijke Quid pro qou. 'Voor wat, hoort wat'

Spinola
Het spreekt vanzelf dat zulk een voorstel op welbehagen moet stuiten.

Carnero
Op welbehagen? U overtreft zichzelf hofmaarschalk. Het klinkt bijna bijbels.

Spinola
Kolonel, er is geen reden om vinnig te doen. Het zou een goed voorstel zijn. Ambrogio bekostigd alle militaire en logistieke operaties voor het Beleg van Oostende ... Het aartshertogelijk paar moet zich dan niets meer aantrekken van het beleg, gewoon wat meedraaien in het bal-masqué van Brussel. Dat is alles.

Carnero
Ja ... het enige wat wordt gevraagd is dat uw neefje zijn tinnen soldaatjes mag opstellen in de zandbak Oostende, zodat hij goed kan spelen op leven en dood, maar dan in het echt.

Gaston Spinola
... *(Staat recht, misnoegt)* kolonel Carnero. U bent totaal onbeschoft! U heeft mij te kennen dat de militaire top niet echt blij is met de beslissingen van de aartshertog. Ik suggereer u een antwoord, een mogelijke oplossing voor het probleem en het enige wat u doet is daar lacherig, bijna vijandig op reageren. Wat mij betreft heeft dit gesprek nooit plaatsgevonden *(gaat richting af).*

Antonio Carnero
Mijnheer hofmaarschalk! *(Spinola stopt en draait zich om)* ik kan uw voorstel niet steunen, dat begrijpt u ook wel. Maar ik kan er wel begrip voor opbrengen. Het zou inderdaad een oplossing zijn voor het nieuwe Troje. *(Spinola af. Roept hem behoorlijk hard na)* het gesprek heeft inderdaad nooit plaatsgevonden. *(Zachter en richting publiek)* u hebt mij alleen maar deelgenoot gemaakt van een samenzwering ... *(Meer in zichzelf)* een complot ... met een verborgen agenda. *(Gaat af.)*

Podium draait weg of doek.

Tweede scène

Fort Sint-Albertus. Kamer van de aartshertogin. Het is hooglente. De infante zit zichtbaar volledig ontspannen aan haar werktafel. Ze heeft een mooie ietwat spannende blauwachtige jurk aan, versierd met een paar juwelen (niet overdrijven). Haar armen en benen volledig bedekt. Loshangend haar. Ze straalt een bepaalde wulpsheid uit, misschien wel wat hitsigheid zonder vulgariteit (regisseur). Haar decolleté reikt tot het bovenste van haar borsten. Als gesprekspartner word je sterk aangetrokken om er een blik op te werpen. Er wordt halfzacht op een stuk hout geklopt waarna vleugeladjudant Carlos de Robiano op de scène verschijnt.

de Robiano
Majesteit, mevrouw. De kolonels Bucquoy en van den Bergh hebben mij gevraagd om u nogmaals persoonlijk te bedanken voor de exquise maaltijd die u hen gisteren heeft aangeboden ter gelegenheid van het afscheid van kolonel Frederik van den Bergh.

Isabella
(Slaat geen acht op hem) dit is het minste wat we kunnen doen vleugeladjudant. Graaf van den Bergh is voor mijn man en mij altijd een aimabel figuur geweest. Een figuur wiens gezelschap je op prijs stelt. De aartshertog vindt blijkbaar dat hij nu beter kan ingezet worden op andere terreinen in Vlaanderen.

de Robiano
De aartshertog zal er zeker goed over nagedacht hebben mevrouw ... Dat doet er mij aan denken majesteit dat generaal Mendoza nog deze week een bezoek brengt aan de kazernes rond Oostende. Het zou geen slecht idee zijn mocht u hem een audiëntie kunnen verlenen, nu dat u toch in Fort Sint-Albertus aanwezig bent.

Isabella
(Kijkt nu voor de eerste maal naar de Robiano) Daar is nog geen denken aan vleugeladjudant. Ik ken die man niet ... Misschien dat ik hem weleens heb ontmoet in Spanje, lang geleden. Dat kan zijn. Als ik het goed begrijp is hij hier op expeditie, op verkenning gestuurd door mijn broer Filips.

de Robiano
Kolonel Antonio Carnero heeft mij te kennen gegeven dat de generaal het zeer apprecieert om incognito rond te reizen mevrouw.

Isabella
Dat is dan een reden te meer om hem zeker niet te ontvangen. *(Staat recht waarbij ze schijnbaar onbewust haar ranke figuur accentueert. de Robiano probeert geen acht te slaan op haar pose. Isabella gaat richting een sobere stoel en zit neer. Ze neemt een open houding aan met rechte rug waarbij haar torso volledig naar Carlos gekeerd is.)* Vertel mij eens vleugeladjudant hoe dat u het verdere verloop ziet van het beleg?

de Robiano
O mevrouw, majesteit ... Ik heb daar nu niet onmiddellijk een antwoord op. Het duurt natuurlijk wel allemaal zeer lang.

Isabella
Ja, *(gelaten)* er komt blijkbaar geen eind aan. Weet u de Robiano, mijn man ziet daarvan af. Het fnuikt als het ware zijn gemoed. Hij is een piekeraar pur sang. Ik ben zo de overtuiging toegedaan dat het met zijn gezondheid een heel stuk beter zou gaan mocht hij de dingen meer kunnen loslaten. *(Afwezig)* maar ja, dat ligt blijkbaar niet in zijn mogelijkheden.

de Robiano
... Ik denk mevrouw dat het voor de aartshertog niet gemakkelijk moet zijn om te verantwoordelijkheid te dragen voor het gebied dat hem werd opgedragen door zijn huwelijk met u. Hij wordt ongetwijfeld aan alle mogelijke kanten lastiggevallen met de meest onmogelijke vragen en problemen.

Isabella
Dat is juist vleugeladjudant, maar het ligt nochtans in zijn mogelijkheden om als hooggeboren prins daar helemaal boven te staan ... De moeilijkheid bij mijn man is dat hij te veel belang hecht aan het geloof, de hoop en de naastenliefde. Hoe meer hij die goddelijke deugden wil toepassen op het gepeupel, hoe meer hij wordt geconfronteerd met de valsheid en hypocrisie van datzelfde gepeupel.

de Robiano
... Mevrouw, ik hoop dat u mij toestaat om daar geen mening over te geven.

Isabella
(Lacht) kijk, u drukt ook al de hoop uit. Het lijkt wel besmettelijk *(lacht opnieuw).* Weet je Carlos, ik bedoel de Robiano. Ik heb bij de start van het beleg overwogen mijn onderhemd niet uit te doen zolang de belegering duurt. We zijn nu nagenoeg een jaar verder en de uitputtingsslag is nog altijd niet gedaan. *(Kijkt de Robiano priemend aan)* stel je voor hoe mijn hemd er nu zou uitzien mocht ik het uitdoen. Het zou de kleursappen hebben geabsorbeerd die door mijn warme naakte lichaam werden vrijgegeven. Laten we zeggen dat het nogal gelig zou uitslaan. Een nieuw kleur als het ware. Isabella geel, genoemd naar de draagster ervan *(lacht).* Geef nu toe Carlos, ik zou mijn man dat toch niet kunnen aandoen *(lacht)*. Gelukkig dat Leonora mij telkens helpt, om na het baden mij wat acceptabel te maken voor de aartshertog. *(Op dreef)* wist je dat Cleopatra steeds baadde in ezelinnenmelk? Haar roem van schoonheid deed Rome op zijn grondvesten daveren. Twee grote mannen konden haar niet laten. Julius Caesar was verslaafd aan haar lichaam en schonk haar een zoon. Maar haar grote liefde was Marcus Antonius. Dat was de passie waar elke vrouw naar verlangt. Begerig bemint te worden door een echte man, waarbij je als vrouw bloost van de zachte strelingen van de handpalmen van ruwe handen en waar je het noorden verliest als de vingertoppen van diezelfde gekerfde harde handen je hoorndol malen terwijl ze tergend langzaam krulletjes maken op je opzwellend naakt lichaam. *(Enkele tellen pauze waarbij Isabella begerig kijkt naar Carlos ... de Robiano slikt, zet een stap achteruit.)* Ze heeft hem drie kinderen geschonken. Een tweeling en later nog een zoon ... *(Ernstig, kijkt wat weg van Carlos)* Maar alle overheersende liefde heeft ook een donkere, hartverscheurende kant ... Cleopatra stelde een eind aan haar leven met de hulp van een slang. Later volgde ook haar prins op witte paard. *(Gelaten)* Marcus Antonius was zo overweldigd door ondragelijke smart bij het aanhoren van Cleopatra's dood dat hij zich op zijn zwaard liet vallen *(Kijkt opnieuw naar Carlos)* ... Heb je al eens de ultieme liefde gekend Carlos?

Carlos
(Slikt, voelt zich ongemakkelijk) ... Mevrouw, majesteit. Sta mij andermaal toe om daar niet op te hoeven antwoorden.

Isabella
(Zeer gelaten) ik in ieder geval niet. Ik zou zelfs niet weten hoe daar mee om te gaan. Er wordt gezegd Carlos als twee mensen elkaar echt graag zien tot op de bodem van het hart dat

ze gemakkelijker kinderen kunnen krijgen. *(Kijkt voor zich uit. Mix van onverschilligheid en gelatenheid)* ... wij, mijn man en ik hebben geen kinderen ...

de Robiano
(Slikt) … Ik ben ervan overtuigt mevrouw dat er kinderen zullen komen. Jullie behoren elkaar toe, en u bent nog veel te jong om het nu al op te geven.

Isabella
Maar geloof je ook niet Carlos dat het gemakkelijker gaat als een man en vrouw knettergek zijn op elkaar?

de Robiano
Euh ... ik spreek mij daar niet over uit mevrouw ... Ik kan me wel voorstellen dat je, euh, automatisch meer gemeenschap hebt.

Isabella
(Lacht) je bent te hoofs Carlos. Waarom zeg je niet gewoon meer seks. Je kan hier ongehinderd spreken. Er is hier niemand die ons kan horen.

de Robiano
Het lijkt mij verstandig mevrouw om in uw bijzijn bepaalde termen niet te gebruiken.

Isabella
(Geërgerd, misnoegd. Volledige andere toon) juist, ja. U praat er waarschijnlijk veel gemakkelijker over als u bij Leonora bent? ... Hebt u nog, buiten het werk, contact met elkaar?

de Robiano
… Zo weinig mogelijk mevrouw. We mijden elkaar. Na de raad, het advies dat u ons hebt gegeven is het beter dat we elk onze eigen weg gaan. *(Verloochend zichzelf)* de relatie was totaal ongepast. Het was niet gestoeid op liefde majesteit, maar ... op zonde. U hebt ons daar beiden op gewezen. Mensen kunnen dwalen als de natuur capriolen uithaalt met hun aangeboren driften.

Isabella
(Autoritaire houding en gaat naar haar werktafel. Zit neer. Bekijkt documenten) het is in ieder geval verstandig dat u daar mee gestopt bent. Het ging vroeg af laat toch verkeerd aflopen. Stel u voor de Robiano dat Leonora zwanger was geweest. Zou u uw verantwoordelijkheid hebben opgenomen? Ik denk het niet. U zou waarschijnlijk in alle toonaarden ontkennen er ook maar iets mee te maken te hebben. Leonora zou belaagd worden met alle zonden van Israël. *(Kijkt naar Carlos. Er is een irritatie merkbaar)* zelfs de paus gelooft niet in een herhalende onbevlekte ontvangenis. Dat is maar éénmaal gebeurd en dat was voor de moeder van Christus. De kerkvorsten weten maar al te goed dat zo’n gebeurtenis niet om de vijf minuten opnieuw kan plaatsvinden. *(Rustiger. Bekijkt weer haar papieren)* indien dit wel zo

was zou hun kathedraal als een kaartenhuisje in elkaar storten. Blijft natuurlijk de vraag wat de rol was van Jozef? In Rome spreken ze niet graag over de broers en zussen van Jezus. Wat natuurlijk volledig te begrijpen is ... Ik heb zo de indruk dat Jozef een eunuch was meneer de Robiano *(kijkt hem aan)*. Een oudere eunuch op leeftijd die huwde met de heilige maagd omdat een engel hem dat opdroeg.

de Robiano
… Majesteit, mevrouw. Ik kan niet zo vrijuit spreken over de kerk zoals u dit doet. Mocht ik het wel doen dan staat de inquisitie onmiddellijk manu militari voor mijn deur *(moeilijk lachje)*.

Isabella
(Niet reagerend op de Robiano en bitsig) u vergeet vleugeladjudant dat ik gehuwd ben met een devoot kardinaal. Ik ben, met andere woorden, getrouwd met de kerk ... *(Kijkt boos naar Carlos)* en net zoals de kerk begrijpt u ook niets van vrouwen. U mag gaan de Robiano. Ik heb te veel tijd verdaan aan u. Het is maar in sprookjes dat een kikker in een prins veranderd.

Isabella kijkt niet naar Carlos, die met een gezichtsexpressie van reddeloosheid afscheid neemt van de aartshertogin. Carlos gaat naar de rand van het zijtoneel.

Derde scène

Doorlopende replieken.

Isabella
(Kijkt hem sluiks na. Dan luidop in zichzelf) totaal waardeloos. Die vleugeladjudant is volledig ondermaats en heeft geen tact. Een officier van lage klasse met de grootste onderscheiding in lompheid.

Carlos
(Rand zijtoneel) wat een bitch! Een echt kreng! Een onuitgegeven aartslelijke Medusa. Een echt kutwijf! Hoe durft ze om met mij zo om te gaan.

Isabella
Je bent niets met hem. Hij ziet de signalen niet of hij wil ze niet zien. Was het Leonora geweest. Oooch, dan geen probleem. Ze lagen waarschijnlijk al lang te vrijen waar de stoom ervan afkomt. Wat ziet hij toch in haar? Zijn het haar ogen? Is het haar glimlach met de afgebrokkelde gele tanden? Is het voor de kont die ze niet heeft? … Carlos de Robiano, je bent een waardeloos jongentje. Totaal waardeloos ... Stop Isabella! ... Hoe gek kan je zijn dat jij, Infante van Spanje, Aartshertogin van Oostenrijk, Heerseres over de Zeventien Provinciën je zo kan verlagen voor een plebejer uit Italië.

Carlos
En toch voel ik mij aangetrokken tot haar. Ze speelt met mij. Ze trekt aan mij en dan stoot ze mij af. Het is een spelletje voor haar. Waarom is ze toch voortdurend in mijn gedachten? Je kan water toch niet verzoenen met vuur ... Je denkt een infante, een aartshertogin, een heerseres te kunnen beminnen en je riskeert na de daad gemarteld te worden. Ze is ... ze is zoals een zwarte weduwe. Ze wil mij gebruiken om te paren en dan doden.

Isabella
Ik kom als vrouw niet tot mijn recht. Mijn man, Aartshertog Albrecht de Afwezige. Een Graaf - gemaal waarbij je als vorstin niet aan je trekken bij komt. De kerk, de eeuwige kerk ... De kerk doet niets anders dan vrouwen ondergeschikt en ongelukkig maken. Heb ik geen recht op genot, om hartstochtelijk bemint te worden? Wat maakte Cleopatra zo speciaal? Of wat gebruikte ze voor tactiek om de mannen rond haar vinger te doen draaien?

Carlos
Denk er niet meer aan. Zet ze uit je hoofd. Waarom is de natuur zo wreed dat het mijn verstand overneemt ten bate van mijn drift. Grote mannen met de grootste wijsheid doen de domste dingen om te kunnen copuleren. Jaaa! Seksen Isabella en klaarkomen! … Blijf van mij af, jij Spaanse feeks! Heb je het begrepen!

Isabella
Ach … waarom zou ik Albrecht bedriegen? Waarom zou ik een minnaar nemen? En wat als ik het wel zou doen? Veronderstel dat ze het dan te weten zouden/zouden komen, dan betekent dat niets anders dan doffe ellende die ik levenslang zou moeten meedragen. Mijn broer zal mij verstoten, verketteren, mij in het beste geval in een slotklooster dumpen om nooit meer naar om te zien. Wegvegeteren noemen ze zo iets. En Albrecht, wat zou hij doen? Wat zou mijn Graaf-gemaal doen? Stante pede 100 maal de rozenkrans bidden op blote knieën. Het liefst op twee kleine kusentjes. Zelfkastijding zie ik hem niet doen. Te veel bloed. Hij zou een meer met sierzwanen vol huilen. Is niets voor hem … Albrecht, Albrecht waarom doe jij mij dat aan?

Carlos
(Komt terug op en richt zich tot het publiek) omdat Adam zo eenzaam was nam God in de late middag op de zesde dag een rib van de mens en creëerde de vrouw. Het Begin van alle Begin gaf de naam Eva door. De mens Adam was zodanig blij dat zijn eenzaamheid was verdwenen dat hij nog in dezelfde vooravond van de zesde dag haar het hof maakte. Maar Eva wou haar bloem niet zomaar laten plukken. Ze liep plagend van de mens weg, door parken en tuinen ... Aangekomen aan een groente- en fruittuin vertraagde ze haar pas. Ze lachte naar de mens en wenkte hem om haar te volgen. Adam wist dat hij dat niet mocht doen. Hij zou zich verbranden aan het weelderige loof om er nooit meer vanaf te geraken. In hevige innerlijk strijd zocht hij toch troost bij de vrouw die uit zijn rib kwam. Ze liet begaan, maar toch ook juist niet. Uitgeput van hunkering nestelde hij zich uiteindelijk in haar schoot. Beiden kwamen in extase en de strijd tussen de mens en natuur was beslecht. De erfzonde zou sindsdien altijd over de mens heersen en Adam wist dat. Uit schaamte begon de mens zich te

kleden, bewerkte het land, plantte zich voort, werd oud en stierf. Het verbond met het Begin van alle Begin was definitief geschonden … *(Kijkt volledige zin naar de infante)* Isabella, je wordt mijn ondergang, maar het is sterker dan mezelf. *(Draait zich om en gaat richting af. Stopt)* ... Leonora, waar ben je? Nu dat ik je zo nodig heb *(af).*

Isabella
Wat het oog niet ziet, bezeert het hart niet. Wie maalt er nu om zoiets pietluttig als een avontuurtje? Een vlucht in lijfelijk plezier. Niets meer, niets minder dan alleen maar wat gekrakeel in een opgewonden kippenhok. *(Podium draait weg.)*

Vierde scène

Zelfde opstelling zoals in de vierde scène van het derde bedrijf van het eerste toneelstuk. In de avondschemering zitten de kolonels Frederik van den Bergh en Karel van Longueval (Bucquoy) amicaal naast elkaar op een bank. Kapitein Christophle de Bonours zit recht tegenover hen. Er is een gemoedelijke sfeer die versterkt wordt door de invallende duisternis en oplaaiende toortsen. Alle drie genieten ze van een goed glas wijn. Er worden herinneringen opgehaald waarbij de opgediste verhalen niet allemaal kommer en kwel zijn (regisseur). Na deze introductie, die enige momenten duurt, staat Bucquoy op en vult de glazen bij. Gedurende het tijdsverloop van de scène wordt het steeds donkerder op het podium en nemen de toortsen de verlichting over.

Bucquoy
Frederik, het enige wat de Hollanders voor het ogenblik interesseert is tijd winnen, en dat doen ze met verve. Het langer dat het beleg duurt, hoe meer dat de positie van de aartshertog wordt ondergraven. Misschien hopen ze zelfs dat er in de Vlaamse steden opstanden komen tegen Albrecht.

van den Bergh
Daar heb je gelijk in Karel. We zijn nu al maanden aan het lanterfanten. In plaats dat het allemaal een beetje opschiet/vooruitgaat *(zachte zucht). (Gelaten)* af en toe een bevel tot aanval die dan goed gecounterd wordt door de Geuzen. De twee verdedigingswerken die maar niet afgewerkt geraken. De mannen die gedemotiveerd geraken. Desertie en muiterijen. Problemen met de bevoorrading. Dan dit, dan dat … De litanie wordt steeds wat langer.

Bucquoy
Ach collega, jij moet je daar allemaal niet meer van aantrekken. Je dienst zit er hier op. Morgen vertrek je naar Brussel. Wat genieten van het liederlijke leven (al)daar *(lacht)*. Je hebt hier, in dat hoopje zand aan de Vlaamse kust, aangetoond over welke excellente kwaliteiten je beschikt. Mocht het niet zijn dat die duivelse generaal Vere roet in het eten gooide, dan was het Beleg van Oostende niet meer dan een kleine oprisping van wat maagzuur. Niet meer dan een futiliteit in de geschiedenis.

van den Bergh
Laten we hopen dat Sir Francis Vere niet meer terugkomt. Die man is één en al valsheid. Je kunt niet zeggen dat hij zo sluw is als een vos want dat is een beledeging voor de Reinaert. Als je met zulke streken de oorlog moet winnen, dan ben je oneervol bezig.

Christophle de Bonours
Kolonel, is geen er spreekwoord dat zegt dat in liefde en oorlog alles is gepermitteerd?

van den Bergh
… Ja kapitein, je kunt gelijk hebben, maar laten we stoppen met te praten over Vere. Te vermoeiend. *(Mijmert)* de liefde kapitein de Bonours, daar zeg je iets. Veel belangrijker en krachtiger dan oorlog. Ik vond het aardig van de aartshertogin dat ze mij zo'n heerlijke maaltijd aanbood.

Bucquoy
Oei oei collega *(lacht).* Je praat over de liefde en onmiddellijk komt de infante over je lippen. Misschien heeft je ouder wordend hart zijn kuren waardoor het kwijl uit je mond wat dreigt over te lopen *(lacht).*

van den Bergh
Niet overdrijven kolonel Bucquoy, niet overdrijven. Maar je moet eerlijk zijn, het is een mooie vrouw. Zoals ze naar je kijkt, met die hemelse bruine ogen die je uitgebreid taxeren. Die volle lippen die haar kaken wat benadrukken. En hoe ze daar zat, haar haar los over de schouders … Ja Karel, ik geef eerlijk toe. De aartshertogin boei... euh bevalt me wel. Maar dan wel op een gezond manier hè. Ik zou niet graag willen dat er haar iets overkomt.

Bucquoy
(Met wat hoongelach) Uiteraard Frederik, dat wensen we allemaal. Zeker als de dame mooi en jong is. Een oude steenbok doet rare sprongen in de bergen als hij ergens op een rots een groen blaadje ziet. *(Gelach van Bucquoy en de Bonours.)*

van den Bergh
Komaan mannen, niet dom doen *(minzame lach)*. We praten hier wel over de aartshertogin. Gelukkig dat ze ons niet hoort ... Het zou niet wel zijn. Laat ik zeggen dat mijn vaderlijke gevoelens naar boven komen. Een bezorgdheid om haar welzijn. Meer is het niet.

de Bonours
(Glimlachend) ik zou niet durven twijfelen aan uw goede bedoelingen kolonel.

Bucquoy
Ach Frederik, we zijn je wat aan het plagen. We weten ook wel dat je de eerste zou zijn om voor haar in de bres te springen. *(Ernstig)* ik moet je wel eerlijk zeggen dat het mij niet bevalt dat ze hier zo vaak aan de kust is zonder de aartshertog. En het bevalt mij nog veel minder dat die melkmuil van een vleugeladjudant haar steeds vergezeld. *(Nors)* de grote aanval van

januari indachtig waarbij we door zijn toedoen zoveel manschappen hebben verloren. Waarvoor jij dan nog potverdorie de rekening gepresenteerd kreeg. De wereld op zijn kop! Je bent meer met een goede soldaat dan met zo'n stuk adjudant als Carlos de Robiano. *(Drinkt zijn glas wijn in één tuig leeg. Neemt een karaf wijn, schenkt zijn glas vol, waarna hij de twee andere glazen ook bijvult.)*

van den Bergh
Ik begrijp je reactie Karel, maar gedane zaken nemen geen keer. Hij zal vroeg of laat wel de rekening krijgen. Dat heb je bij zulke sujetten ... Ik ben meer geïnteresseerd in een mogelijk antwoord op de vraag waarom de aartshertog nu al maanden bijna niets meer onderneemt.

de Bonours
Met af en toe een plaagstoot tegen die Geuzen gaan we niet ver komen. We moeten gewoon met brute kracht de vijand overweldigen. Geen genade en medelijden. Vanaf het ogenblik dat de Grote Katte en Luysbos operationeel zijn ... Dan, zal het vlug gedaan zijn om ons voor de gek te houden.

Bucquoy
Ik hoor je het graag zeggen kapitein ... Die varkensstal volledig schoonvegen om dan een nieuwe stad te bouwen. Een nieuw Oostende dat het koninginnenstuk zal worden aan de Vlaamse kust. Een Nieuw Oostende dat mooier en liefdevoller zal zijn dan eender welke badplaats. De parel op de kroon. Zo moet die stad, die nu vol zit met al dat gespuis van Hollanders, worden.

van den Bergh
(Minzaam) collega Bucquoy, ik wist niet dat u zo'n romanticus bent *(lacht).* Zou het kunnen dat achter de harde bolster van u een gevoelige ziel zit?

Bucquoy
Dit is uw interpretatie collega. Ik geef kapitein de Bonours gelijk als hij zegt dat het tijd wordt om Oostende te 'overweldigen'.

van den Bergh
(Stilte) .... Generaal Mendoza is in de omgeving van Oostende gesignaleerd. Ik ben benieuwd hoe hij de zaken zal aanpakken?

Bucquoy
Hoe hij zal aanpakken zal vooral afgangen van de gemoedsstemming van de aartshertog. Een carte blanche zal Mendoza nooit krijgen. Tenzij de Graaf – gemaal onder grote druk komt te staan van Spanje.

de Bonours
Kolonel, het moet toch niet gemakkelijk zijn om telkens opnieuw de tweede viool te moeten spelen? Ik denk toch dat er weinig mannen, zijn die gewillig hun vrouw laten voorgaan.

van den Bergh
Er is hier niet veel sprake van gewillig zijn kapitein. De aartshertog heeft gewoonweg geen andere keuze. Zo eenvoudig is het. Het zou mij niet verwonderen dat zijn passiviteit van de afgelopen maanden daar veel mee te maken heeft. De zucht van zijn schoonfamilie is als een doornenkroon op zijn hoofd. En buiten de bemoeienissen van de Spaanse kroon zijn er natuurlijk die uitzichtloze geldperikelen.

Bucquoy
Het is als ware wagenrennen organiseren met vierkante wielen.

van den Bergh
Het aartshertogelijk paar heeft dus geld nodig, veel geld. Er zijn geruchten in Brussel dat koning Filips naar Italië gluurt. Er zit daar veel geld. Misschien te veel.

Bucquoy
Ja. En wiens brood met eet, diens woord men spreekt. Het komt erop neer dat generaal Mendoza spoedig het veld zal moeten ruimen voor de harde valuta van een Italiaanse stadstaat, of stadsstaten.

de Bonours
Je zou op den duur nog medelijden krijgen met de aartshertog. Hoe machteloos kan een mens zijn.

van den Bergh
Juist kapitein. Daar komt nog bij dat de aartshertog nog een belangrijke hinderpaal moet weten te overwinnen. Er zijn nog steeds geen kinderen die rondcrossen in het paleis op de Coudenberg. Het schijnt hem niet te lukken.

Bucquoy
(Zichtbaar in dronken toestand. Blaast) ... ach collega, laten we stoppen met het praten over de aartshertog. Hij komt daar niets tekort in Brussel. Hij zal zeker geen dorst en honger lijden. Het gewone volk heeft steeds de neiging om hun koningen te beklagen terwijl zij de enige echte soeverein zijn.

van den Bergh
(Lacht) ik zie Karel dat de wijn te veel verlichting in je hoofd brengt. Wees maar voorzichtig dat je niet plotseling staatsvijand nummer 1 wordt.

Bucquoy
Ba, je hebt gelijk kolonel. Ik denk dat ik eens in bed kruip. *(Staat op)* het was mij een genoegen om onder je bevel te staan Frederik *(omhelst hem. Gaat af).*

van den Bergh
(Kijkt Bucquoy na) ... Het lijkt mij beter kapitein dat ik ook op stok ga. Het wordt een vermoeiende dag morgen. Al dat gereis is niets meer voor mij.

Gaat samen met de Bonours af. Podium draait naar links.

Vijfde scène

Bureel van de gouverneur. Zelfde opstelling zoals in de vorige scènes, met een groot verschil dat rechtsachter een ligbank is geplaats. Kolonel Frederik van Dorp ligt daarop languit en snurkend zijn middagdutje te doen. Philippe Fleming zit voorovergebogen aan zijn schrijftafel. Een bundel brieven ligt voor hem. Eén ervan houdt hij in zijn hand.

Philippe Fleming
(Kijkt naar de gouverneur) Excellentie ... *(wat luider)* excellentie. *(Er komt geen reactie van van Dorp. Fleming staat op en gaat voorzichtig naar de gouverneur. Hij probeert hem zachtjes wakker te schudden.)* Excellentie, wakker worden. Er is hier een brief van de Staten-Generaal die u zeker zult interesseren. Uw, uw siësta, potverdorie ... *(Luide stem)* gouverneur van Dorp, uw middagdutje is voorbij!

Frederik van Dorp
... *(Half wakker)* is het hier nu echt niet mogelijk om een beetje te rusten? Een moment van stilte. Van koestering, om een uurtje de ogen te mogen sluiten. *(Gaat met moeite rechtop zitten.)*

Fleming
Het lijkt mij toch beter dat ik u op de hoogte stel. Er is hier een schrijven van de Staten-Generaal die de, euh, constellatie van het beleg zou kunnen veranderen. *(Geeft hem de brief.)*

van Dorp
Die de constellatie van het beleg zou kunnen veranderen. Waar haal je het toch Philippe? Jij moet je memoires schrijven over Oostende secretaris. Het wordt al even onleesbaar zoals de wijze waarop je praat. Na 10 pagina's gelezen te hebben, geef je het op. *(Gaat naar zijn bureau, zit neer. Fleming gaat op de stoel zitten achter het bureau).* Allee, een brief van de Staten. *(Leest vluchtig)* dat is interessant. Er wordt in Italië massaal veel schorriemorrie geronseld om het beleg te 'beslechten'. Ze krijgen de titel van soldaat en waarschijnlijk ook een aardige duit als soldij.

Fleming
Hebt u het aantal gelezen excellentie?

van Dorp
(Leest) Naar schatting 20 000 man. Gaan ze misschien een kruistocht op getouw zetten? … Dat ligt al een paar eeuwen achter ons secretaris. *(Kijkt naar Fleming)* dat waren nog eens

tijden beste Fleming. Hoe je met je reinste volksverlakkerij zoveel mensen kunt mobiliseren naar een godvergeten land. Ik bedoel Jerusalem. Om daar te vechten tot de dood erop volgt. Eerlijk gezegd, ik wou dat ik erbij was geweest. Moet nogal iets geweest zijn. Eerst een ellendige tocht van een paar 1000 kilometer om daar te geraken – en je moet weten Philippe dat het grootse deel van de deelnemers al dood was voor dat ze ter plaatse waren. Ze vielen bij bosjes aan uitputting, ontbering en andere gesels. Om dan als ware gelovigen te strijden voor de goede zaak. Amen.

Fleming
Binnen een paar weken kunnen ze hier zijn excellentie. Het lijkt mij toch beter dat we erop voorbereid zijn.

van Dorp
Rustig secretaris, het zal allemaal wel niet zo'n vaart lopen. Ze zijn hier nog niet. Het moet ook nog allemaal georganiseerd worden. Voor hetzelfde geld wordt de volledige zaak voor onbepaalde tijd uitgesteld. Dat heb je met die Italianen. De minestrone wordt daar altijd veel heter opgediend dan het wordt gegeten. Zit in hun temperament beste Fleming. *(Bekijkt de brief nogmaals)* … En wie gaat dat allemaal betalen?

Fleming
Er is sprake van een zekere Ambrogio Spinola. Schatrijk of schatrijk getrouwd, ambitieus en jong. Afkomstig van Genua. Broer van Fredrik, ik bedoel Federico Spinola, die met zijn galeien furore wil maken op zee.

van Dorp
Die familie ken ik. Raar volk. Een voorvader zou hebben meegedaan aan de eerste kruistocht. *(Lacht)* aha, daar heb je het weer: de kuistochten. Toch wonderbaarlijk hoe de dingen in elkaar schijnen te lopen. Het verhaal luidt dat die fameuze stamvader een doorn, jawel Fleming, een doorn zou hebben gevonden die behoorde tot de doornenkroon van Jezus Christus. Hoe dat ze het zo zeker zijn, dat die doorn 1000 jaar na kruisiging van Christus wel degelijk een van de doornen was die de Godmens als kroon om zijn hoofd droeg is mij een volkomen raadsel? Volgens mij was er een echtheid-certificaat aan bevestigd *(grinnikt).* En dat lag zomaar op de grond. Hoe wonderbaarlijk toch *(lacht).* Maar ok, misschien was het opgeborgen in een kluisje, een kistje *(lacht)* Wie zal het zeggen? Ik was er in ieder geval niet bij *(ingehouden lach).*

Fleming
... *(Geïrriteerd)* excellentie u mag mij dat niet kwalijk nemen dat ik u dit zeg, maar uw cynisme en scepticisme moeten niet onderdoen voor dat van uw voorganger Sir Francis Vere.

van Dorp
(Geamuseerde glimlach) met die man moet ik toch eens dringend in correspondentie treden. We zouden het ongetwijfeld goed met elkaar kunnen vinden. Nu, om mijn verhaal af te ronden van die doornlegende. Sindsdien noemt de familie zich Spinola, afgeleid van spinula,

wat doorn betekent. Geef toe secretaris, het is toch allemaal fascinerend hoe de dingen zijn beloop hebben. Ik ben gek op al die legenden en toevalligheden.

Fleming
Excellentie, ik ... ik, hou mij daar niet mee bezig. Ik hou mij aan de feiten. Wat voor mij telt is om u zo goed mogelijk te dienen, te brieven, en u op de hoogte te stellen van de gebeurtenissen die deze stad aanbelangen. Ik wil u dan ook vriendelijk vragen om het schrijven van de Staten serieus te nemen zodat we voorbereidingen kunnen treffen.

van Dorp
Beste secretaris Fleming, wees nu toch niet zo'n droogstoppel. Er mag best weleens gelachen worden in dit aards leven. Maar goed, die Spinola laat zijn dukaten dus rijkelijk rollen. Ik vraag mij wel af onder welke voorwaarden? De familie Spinola geeft niet zomaar iets gratis. Er moet iets tegenover staan. *(Denkt na.)* Prestige, de eer? Mogelijks nog meer invloed aan het Spaanse Hof? Ze hebben er al zoveel. Misschien wel een verkiezing van een Spinola paus? Een of ander prinselijk huwelijk? Een hertogelijke titel met veel land? Wie zal het zeggen?

Fleming
Ik denk excellentie dat u het niet zo ver moet zoeken. Ambrogio Spinola is gewoon een jonge snaak, met iets te veel geld, die op avontuur wil gaan in den vreemde. Op oorlogspad in Vlaanderen.

van Dorp
Secretatis, uw naïveteit siert u. Een overwinning in Oostende zou natuurlijk mooi staan op zijn curriculum vitae, wat natuurlijk veel deuren zou openen in de hoogste regionen ... Luister Fleming, ik ben er 100 procent zeker van dat hier iets achter zit … Is er geen Spinola die aan het Brusselse hof vertoeft?

Fleming
Gaston Spinola excellentie. Is de hofmaarschalk van de aartshertogin.

van Dorp
Wel, dat kan veel verklaren. Het zou mij niet verwonderen dat hij daarvoor iets tussen zit ... Heeft waarschijnlijk bij koning Filips de deur geopend voor Ambrogio. Het is een raar volkje, die Spinola's. Ze hebben alles, *(kijkt voor zich uit, volop in gedachten)* alles, behalve een koninklijke titel met een bijbehorend stuk land. Een stuk land dat rijk is door zijn ambacht en die voor het grootste deel de katholieke leer aanhangt. *(Briest het uit)* Wel! Wat heb ik je gezegd Philippe. De Spinola's hebben hun oog laten vallen op Vlaanderen. Het is mij zo duidelijk als de Mathildebron van Orval waarbij een forel haar de gouden huwelijksring uitspuwde die ze als weduwe per abuis had verloren in de bron. En nu komt het Fleming! *(Enthousiast)* Mathilde was een Italiaanse gravin afkomstig uit Toscane. Een gebuur van Genua. En nu jij! *(Meer dan gewone lach.)* ... Ongelooflijk toch. Vlaanderen is wat de

Spinola's willen Fleming. Vlaanderen en niets anders. Ze zoeken een rijke weduwe die hen het land wil (af)geven. Toevalligheden bestaan niet secretaris. Hoe wonderbaarlijk toch.

Fleming
… *(Zeer droog)* ik vrees dat ik u niet meer kan volgen excellentie. Het is mij te verwarrend. U springt van de hak op de tak. U zoekt dingen die er niet zijn ... Er is niet altijd een, euh, een oorzaak en gevolg. Dingen gebeuren nu eenmaal. Of dat denk ik toch.

van Dorp
(Sceptisch, licht spottend) juist. Het is waarschijnlijk allemaal eeuwen voordien beslist door God de Vader. Als jij denkt dat de Spinola's zomaar aan financiering doen voor de schoon ogen van de Heilige Madonna, dan heb jij dat helemaal bij het verkeerde eind. Maar kom, je hebt gelijk. We kunnen niet voorzichtig genoeg zijn met die Spanjaarden en Italianen. Ze zijn in staat om hun schoonmoeder te verkopen op de vismarkt. Als het maar niet te veel opvalt … Nu over iets anders gesproken beste Fleming. Ik heb van Cornelis Moeskops gehoord dat je nogal weigerachtig staat tegenover zijn initiatief om een kerstmarkt te organiseren naar aanleiding van het einde jaar?

Fleming
Wel, nee. Ik ben de kerstmarkt genegen, maar dan binnen de grenzen van het aanvaardbare, van het fatsoenlijke. Zijn voorstel om een balwedstrijd te organiseren voor verschillende teams, inclusief deelnemers van de vijand is er flink over. En daar komt nog bij... *(wordt onderbroken).*

van Dorp
Een balwedstrijd met de vijand *(lacht)* wat een originaliteit. Ze kunnen misschien de kanonkogels gebruiken van de Zandhille. Ze liggen daar met duizenden op elkaar *(lacht)*. Wat een idee. Wat betreft vindingrijkheid is die Moeskops toch goed bedeeld geweest door God de Vader. Een Pax Christi tijdens de kerstdagen. Hoe wonderlijk toch. Zal zeker herhaald worden in de toekomst, zeker weten *(minzame lach)*. Maar secretaris, ik heb je onderbroken, waarvoor mijn oprechte excuses.

Fleming
Wel excellentie, ik wou gewoon nog verder aanhalen dat het prijzengeld de inlegsom is van het inschrijvingsgeld van de respectievelijke deelnemers, met de opmerking dat de heer Cornelis Moeskops 25 % afroomt als organisator van het, euh, ja, evenement. Kosten en ereloon zoals hij het verder stipuleert … Als u het mij vraagt excellentie wordt die man door de belegering van Oostende schatrijk. *(Opnieuw minzame lach van van Dorp. Fleming kijkt wat geïrriteerd.)* Er is ook meer en meer ongenoegen bij de andere zoetelaars en middenstanders. Meneer Moeskops heeft van het stadsbestuur kunnen bekomen dat hij het staangeld mag innen van de kerstmarkt in ruil voor enkele procenten. Opcentiemen zoals hij ze liever vernoemd. Het komt erop neer excellentie dat hij op alle handel in Oostende winst maakt. Niet dat dat niet mag, maar het is een beetje te veel van het goede als u het mij vraagt.

(Gisteren nog verwoordde de gildemeester van de plaatselijke slagers het mij zo ‘trop is te veel en te veel is trop’. – (Zin kan weggelaten worden.))

van Dorp
(Lacht) Die Zeeuw is toch een wonderlijk man. Een zakenman pur sang. Een Croesus die rijk wordt door de zandhoop Oostende. *(Beminnelijk)* Een Hollander naar mijn hart ... Weet je wat beste secretaris? Ik ga nu toch op inspectie, als ik hem zie ga ik er hem over aanspreken. Een kerstmarkt is volgens mij ok, maar een balwedstrijd met de vijand, je hebt gelijk, dat is er bij mij ook wat over. In de hemel gebeurt het wel beste Fleming. Ze krijgen daar zelfs een kommetje rijstpap met gouden lepeltje tijdens de pauze. *(Lacht en staat op)* toch wonderbaarlijk secretaris hoe de dingen allemaal verlopen. *(Gaat af.)*

Fleming
(Staat op en gaat richting zijn schrijftafeltje. Spreekt meer in zichzelf) het zal inderdaad wonderbaarlijk zijn als de geldmoloch Spinola deze stad op de knieën krijgt. Daar zullen tienduizend gouverneurs niet veel aan kunnen veranderen ... *(Podium draait naar rechts.)*

Zesde en laatste scène van het tweede toneelstuk. Een lucide droom?

Een niet plaats bepaalde ruimte. Centraal staat een sobere armstoel wat schuin naar links. Links daarnaast een bijzettafeltje waar een sierlijke kan wijn en beker opstaat. Verder is de aankleding kaal en baat het toneel in een nachtelijke sfeer. De scène mag bezaait zijn met toneelattributen of decorstukken die gebruikt worden voor het beleg – het mag best chaotisch zijn. Aartshertog Albrecht zit in de armstoel. Rond hem liggen een viertal touwen. Hij heeft een lang sober nachtgewaad aan. Hij is verzonken in een diepe slaap. Off stage komen er vrouwelijke en mannelijke stemmen op (geroezemoes) die steeds luider worden. Noot: hiervoor kunnen de stemmen van alle personages gebruikt worden die in de toneelcyclus voorkomen. Bijkomende optie: gedurende de volledige scène de achtergrondgeluiden van meeuwen, het geluid van de branding, wind. Eventueel een storm. De opmerking dat de aartshertog de volledige scène op een levensechte wijze droomt.

Sir Francis Vere en Henri Hexcam komen op

Henri Hexam
Sir Francis, de aartshertog vertoeft in een zoete slaap *(lacht).*

Sir Francis Vere
(Spottend) een zoetgevooisde slaap ingezongen door een klein meisje die enige ogenblikken voordien bij haar mama jammerde omdat ze haar snoepje niet kreeg.

Hexam
Moeten we geen fopspeen in zijn mond steken zodat Albrechtje goed doorslaapt bij het zien van de heerlijke droombeelden?

Vere
Heb je er een?

Hexam haalt een speen uit zijn broekzak.

Vere
Geef hier. *(Gaat naar Albrecht en duwt de speen tussen zijn lippen. Gaat achteruit om hem te bekijken.)* Wat denk je Henri? Ziet hij er niet heerlijk uit? Net een klein klein kleutertje. Infantiel tot en met. *(Proclameert)* het leven zoals het is, episode nummer drie. 'Het leven van een loser/sukkelaar die aartshertog werd'

Albrecht wordt onrustig.

Hexam
Sir Francis, bent u niet wat te hard? Moeten we hem geen nieuwe pamper aandoen? Ik denk dat hij in zijn broek gedaan heeft.

Vere
Hou je manieren Hexam! De waardigheid moet op ieder ogenblik behouden blijven.

Hexam
Sir Francis, was dat nu echt nodig om hem vorige kerst zo de duivel aan te doen.

Vere
Hij verdiende niet beter. In oorlogen is alles gepermitteerd. Zelfs de grootste paternosters buigen deemoedig het hoofd voor de valsheid van erewoorden. En zij die dat niet doen dragen de naam van aartshertog Albrecht.

Hexam
Zijn gezondheid heeft eronder geleden.

Vere
En met hem de vele weduwen en kinderen van de duizenden dode soldaten. Allemaal zijn verantwoordelijkheid, zijn schuld ... Een mens zou van minder ziek worden.

Albrecht zijn hoofd gaat onrustig een paar keer heen en weer, waarbij hij zijn fopsspeen uitspuwt.

Hexam
Siert het hem niet, Sir Francis, dat hij het zich allemaal nogal persoonlijk aantrekt? Zijn geweten? Al die vrouwen die hun man verloren hebben en die nu aan iedere borst een huilend kind hebben.

Vere
Ze kunnen nog altijd bij de kerk aankloppen Henri. En als dat niet helpt kunnen ze het oudste beroep van de wereld praktiseren. Zijn geweten behoort tot de eenzaamheid van de macht. Van de goddelijke voorzienigheid, het goddelijk recht.

Hexam
Praktiseren, eenzaamheid van de macht, het goddelijk recht? U bent nogal vreemd in uw taalgebruik Sir Francis.

Vere
Dat moet je altijd doen als je bij iemand staat van koninklijken bloede Henri. *(Lacht luidop, dat wordt aangevuld door het gelach van Hexam.)*

Buiten de scène komt er dichter bijkomend gelach van een opgewonden vrouw en een man.

Vere
Ssst Henri, aan de kant. We gaan eens kijken wie daar opkomt.

Vere en Hexam gaan linksachter op enkele meters van Albrecht staan. Aartshertogin Isabella (I) en haar vleugeladjudant Carlos de Robiano (C) komen rennend op.

Isabella
Blijf van me af Carlos! Hoe durf je een infante zo te benaderen! *(Proest het uit.)*

Carlos
Ach jij! Je hebt niets liever. *(Wat buiten adem)* een vrouw laat liever de hofmakerij over aan de man. Het is de natuur zoals je steeds zegt.

Isabella
(Lachend) niet waar! *(Gaat rechts van Albrecht staan.)*

Carlos
Wel waar!

Beiden lopen lachend rond de stoel van Albrecht, waarbij Carlos het bijzettafeltje omverloopt ... Albrecht, droomt dat hij wakker is, kan niet spreken, is verbaasd om Isabella en Carlos te zien. Beiden stoppen aan de linker- en rechterkant van Albrecht. Lachen. Gaan op hun knieën zitten. Kijken elkaar in verstandhouding aan en nemen elk twee touwen die rond Albrecht liggen. Onder guitig gelach, binden ze de armen en benen van de Graaf-gemaal stevig vast aan de armleuningen en voorpoten van de stoel. Ze kijken elkaar aan met een ingehouden glimlach. Staan recht, gaan opnieuw rond de stoel draaien. Een hortende Albrecht volgt alles met zijn hoofd. Hij wil spreken, roepen, maar er komt geen geluid.

C: ik Isabella, jij opgewonden
I: jij Isabella, jij opgewonden
C: jij opgewonden, jij Isabella
I: nee nee! Jij opgewonden, jij Carlos
C: ik Carlos, jij Isabella
I: ik Isabella, jij Carlos
C: ik Carlos, ik opgewonden, jij Isabella
I: ik Isabella, ik opgewonden, jij Carlos

Isabella loopt lachend weg, gevolgd door Carlos. Beiden stoppen. Carlos komt langzaam dichter.

I: ik Isa ... jij Carlo
C: Ik Carlo ... jij Isa
I: wij samen ... *(lacht en loopt weg)*

C: Ach jij!

Carlos grijpt Isabella, kust haar vurig. Drukt haar op de grond en begint passioneel te vrijen. Doet haar rok naar boven. Albrecht roept zonder geluid, wil zich loswrikken van zijn stoel. Ziet, zich hevig verzettend, lijdend, hoe dat zijn vrouw vrijt ... Plotseling een luide, heldere, vrouwelijke stem (liefst de stem van doña Leonora) die het volledige podium en zaal doordringt.

Stem
Zeg mij, Philippe Fleming, jij als omgebouwde man. Wie geniet er het meest van seks? De man of de vrouw?

Stem van Philippe Fleming
(Wat onzeker, maar goed hoorbaar) euh ja ... Als het volledige pakket in aanschouw wordt genomen geniet de man maar een tiende deel van wat het aandeel is van de vrouw ... De vrouw dus mevrouw.

Stem
(Boos, luid en helder) dat is niet het antwoord dat ik wilde horen!

Albrecht probeert zich hopeloos los te wrikken. Staat met moeite op. Zijn armen en benen gebonden aan de stoel. Hij maakt enkele passen richting het vrijende koppel. Struikelt, ligt op de grond. Stribbelt tegen ... Het geluid van een koekoek vult het podium ... Alles wordt stil als Carlos met zware adem ophoudt met vrijen ...

Vere
Henri Hexam, Laten we die hoorndrager weer op zijn plaats zetten.

Beiden stellen de stoel weer recht. Slepen het naar zijn plaats en maken de touwen van een totaal verslagen aartshertog weer los. Beiden kijken Albrecht onderzoekend aan.

Hexam
.... Moeten we hem niet wakker maken Sir Francis?

Vere
Welnee, hij heeft één van die dromen die hem nog lang zal bijblijven. *(Lacht)* een katholieke beproeving Henri.

Albrecht kijkt naar Isabella en Carlos. Ziet hoe dat ze opstaan. Hoe dat ze elkaar kussen en uiteindelijk hand in hand, lachend afgaan. Off stage komt er naderend geluid op van enkele stappende voeten.

Vere
Stil Henri. Er komt nog. *(Beiden gaan weer een paar meter achter de aartshertog staan.)*

Hexam
(Geladen spanning. Spreekt zacht) ik ben nieuwsgierig wat er nu gaat komen Sir? Het is toch mooi al die symboliek in een droom.

Vere
Zwijg nu toch eens Henri ... Wees dankbaar, *(glimlach)* dat je getuige bent ...

Op het podium verschijnen twee Spaanse soldaten die gevolgd worden door drie kapucijnen. Al dan niet in vol ornaat. Twee van hen dragen een middelgrote kist. Een derde pater draagt een gouden kruik. Ze stoppen enkele meters links van Albrecht waarbij de soldaten plaats maken voor de paters. De aartshertog bekijkt het tafereel ... Hij staat recht en gaat naar het trio. Kijkt hen aan. Plotseling gaat één van de soldaten achter hem staan en slaat met zijn lans hard op de knieholten van de aartshertog. Met een pijnkreet valt hij op zijn knieën. Bekijkt de soldaat en de twee paters die met de kist voor hem staan. Traag gooien ze de inhoud van de kist, die vol zit met gouden munten, voor Albrecht, die verschillende keren vragend, op en neer kijkt. De derde pater gaat onopgemerkt achter hem staan en ledigt de gouden kruik die ook opgevuld is met gouden munten op het hoofd van Albrecht. Met een ontkennende kreet valt hij languit op de grond. Zijn hoofd begraven in zijn handen om het te beschermen. Langzaam richt hij zich op, op zijn knieën. In het halfduister, met een spot op hen gericht, verschijnen Gaston – en Ambrogio Spinola. Ambrogio is gekleed in een rijkelijk gewaad. Gaston Spinola duwt hem voorzichtig naar voren. Heeft hem behoedzaam een doornenkroon die Ambrogio op zijn beurt op het hoofd van een verbazend kijkende Albrecht zet ... De soldaten, paters en de Spinola's verdwijnen van het podium. Langzaam neemt de aartshertog de doornenkroon van zijn hoofd. Bekijkt het en kwetst zich eraan met een van zijn vingers ... Gooit de kroon weg. Doet de vinger in zijn mond. Haalt een zakdoek uit die hij rond de vinger windt. Staat op en gaat richting stoel. Zit neer. Kijkt verbijsterd rond hem ... Black out of schemerdonker (enkele tellen). Ochtend. De bühne is nog altijd chaotisch maar

alle personages en droomelementen zijn weg. Albrecht schiet wakker. Staat recht en kijkt met opengesperde ogen voor zich uit. Plotseling wordt hij zijn bebloede zakdoek gewaar ...

Albrecht
(Kijkt gejaagd om zich heen. Staat recht) Isabella. Isabella waar ben je? ... Isa, Isabella!?... *(Zit neer, diep in gedachten)* Isabella ... *(Nee knikkend)* wat een droom ... *(Weer in gedachten)* Vere ... Carlos, Carlo ... de Robiano ... Spinola ... een doornenkroon... *(kijkt naar boven)* ... Albrecht, jij groot uilskuiken. Je hebt gedroomd. Het wordt tijd ... *(Kijkt richting publiek)* het wordt tijd om in actie te schieten ... *(Uitdovend licht. Doek.)*

Einde van het Tweede toneelstuk.

Derde Toneelstuk

Het jaar van de Aartshertog

Personen

De Vier Leden van Vlaanderen: Ieper, Brugse Vrije, Brugge, Gent.

Kamp Oostende

- Francesco de Terre: alias Edwardo
- Kolonel Arnoud Uitenbroeck: alias Manuel
- Cornelis Moeskops: nog met wat meer overgewicht.
- Griet Pekel
- Kolonel Karel van der Noot: opnieuw gouverneur.
- Philippe Fleming

Spaans kamp

- Kolonel Antonio Carnero
- Aartshertog Albrecht
- Kolonel Bucquoy
- Gaston Spinola
- Aartshertogin Isabella
- Carlos de Robiano: de ‘te veel aanwezige’ vleugeladjudant van de aartshertogin.
- Pompeo Targone: pauselijke ingenieur, vol van zichzelf. Miskend genie.
- Kapitein Christophle de Bonours
- Doña Leonora
- Ambrogio Spinola: neef van de hofmaarschalk. Een verzorgde jonge man, vol met ambities.

Verder: Officieren, figuranten, werkmannen, twee hofdames, een handvol ramptoeristen, soldaten.

Proloog

De Leden van Vlaanderen. Op het podium staan enkele stoelen en banken. Ieper komt op in smoking. Kijkt rond zich. Op de achtergrond enkele beschilderde doeken met een Ardens landschap. Centraal in het midden, ook op de achtergrond, een doek met daarop een kronkelende revier: de Semois, omringt door enkele schamele huisjes. Noot: er kan ook één groot doek gebruikt worden.

Ieper
Ze zijn weer mooi op tijd, mijn geliefde collega's. Ik heb een hekel aan al die eerste vergaderingen in het begin van het nieuwe jaar. Er wordt dan van alles gezegd, maar dan zonder inhoud. We gaan dit jaar dat doen en we zullen initiatief nemen om dat doen, enzovoort. Meer komt er niet uit die zeveraars. En dan mogen we nog blij zijn dat die smoelentrekkers van sinjoren niet zijn uitgenodigd. Die betweters blijven het beste op het schoon verdiep van hun stadshuis. Er zitten meer Spanjaarden in Antwerpen dan dat er Antwerpenaren zijn. Het grootse deel van die sinjoren zijn weggetrokken toen de Vereinigde Provincies de schelde afsloot. *(Lacht)* wat een goede zet was en is want die Spanjolen lachen groen van frustratie en colère. Aan de andere kant is die afsluiting ook niet goed voor Vlaanderen, omdat het ons hopen geld kost aan taxen om goederen en grondstoffen bij ons te krijgen. Economisch gaan we er dus op achteruit en dat allemaal omdat ze in Brussel liever Manneken Pis in dure kostuums steken dan de hand in de watten te leggen die hen te eten heeft. Enfin, wat dus nu overblijft aan Antwerpenaren zijn een bende lelijke pagadders en kazakkendraaiers, sinjoren dus. Zeg dat Ieper het gezegd heeft. *(Ziet dat Brugge en het Brugse Vrije elkaar steunend opkomen. Ook in smoking)* ... Allee, *(gelaten zucht)* het wordt weer een constructieve vergadering.

Brugge Vrije
Ieper, je ziet ons maar pas en je begint alweer te zuchten.

Ieper
Dat komt omdat ik wil dat we nu eindelijk resultaat boeken wat betreft dat kuststadje Oostende.

Brugge vrije
Dat komt nog dit jaar Ieper. Wees daar maar zeker van! Oostende zal verdwijnen in de catacomben van de hel.

Ieper
Ja, *(spottend)* je bent zeker in de leer geweest bij Nostradamus. De sterrenwichelaar kon zich geen slechtere leerling voorstellen. Zijn telescopen bedampten waarschijnlijk door de walm van de alcohol die uit je bek stonk …

Brugse Vrije
(Opgewonden, boos) Ieper, ik ben je gedrag meer dan moe! We zijn hier om samen oplossingen te zoeken. Niet! Om elkaar af te breken. Het wordt dringend tijd dat je kakbroek ververst wordt, want het begint ondragelijk te stinken.

Brugge
Ieper, laten we toch eens vriendelijk zijn voor elkaar. Uit goede bron heb ik vernomen dat Oostende de prelude van haar zwanenzang heeft ingezet.

Ieper
Ik heb die zwanenzang al eens gehoord Brugge ... Waar is je vriendje trouwens: de Katholieke kerk?

Brugge
Die excuseert zich. Heeft nogal last van zijn darmstelsel. Ik moest jullie meedelen dat hij zeer diep bedroeft is dat hij de samenkomst niet kan bijwonen.

Brugse Vrije
We zullen zijn hoogstaande inbreng tijdens de vergadering missen *(ingehouden gelach richting Ieper die mee hoont).*

Ieper
Ja, en zeker dat van zijn darmstelsel. *(Schaterlach van Ieper en Brugse Vrije.)*

De drie leden zien Gent, nogal onstabiel, opkomen met een besmeurde smoking.

Ieper
Moet je dat zien ... Is de stropdrager toevallig gestruikeld over te veel Gents bier,

Gent
Lach jezelf uit Ieper ... Is dat nu wel een plaats om te vergaderen over Oostende. Een huis in de Ardennen. In een godvergeten plaats omringt door modder en heuvels.

Brugse Vrije
Ze hebben hier in ieder geval geen oren die meesluisteren.

Ieper
En de Katholieke Kerk is hier niet. Dat scheelt een pak aan uitgelekte informatie.

De leden zetten vier stoelen in een halvemaan richting publiek.

Gent
(Samenzwering, buigen zich naar elkaar toe) luister, kijk, hoe is de situatie in die verdomde Geuzenstad? Het afgelopen jaar is er niet veel gebeurd. Ze hebben daar veel doden mogen

begraven door de pest. Er is een nieuwe gouverneur die het allemaal niet zo nauw neemt en naar verluidt wordt er meer gegeten en gedronken dan in het Paleis op de Coudenberg.

Brugse Vrije
De geruchten gaan zelfs zover dat vriend en vijand tijdens de kerstperiode elkaar drank en voedsel omruilden als teken van camaraderie. Er werd samen gedronken en gegeten.

Gent
En zelfs dat de wachten in elkaars armen lagen om hun roes uit te slapen.

Brugse Vrije
Wat er ook van zei … Die wachten zijn de volgende dag opgeknoopt door hun militaire oversten. Het verdict was 'heulen met de vijand'. Hun dienstdoende officieren hebben als sanctie spitsroeden moeten lopen in hun bloot gat. Twee van hen kunnen het niet meer navertellen.

Ieper
(Grinnikt) toch wel gezellig, zo'n camaraderie ...

Gent
(Negerend) Met andere woorden collega's. We hebben weer veel contributie betaald voor de glimlach van de infante en de aartshertog. Nu, er is mij ter ore gekomen dat koning Filips het allemaal een beetje moe begint te worden. Het begint zijn voeten uit te hangen. Hij overweegt nu om zelf de militaire uitgaven te controleren en alle legeraanvoerders aan te duiden. Albrecht zal dus niet kunnen lachen.

Brugge
Waar is Mendoza?

De drie overige leden kijken Brugge vragend aan ... en negeren hem.

Gent
Er circuleren een paar namen van nieuwe bevelhebbers, maar die hebben geen waarde van betekenis. Er is echter wel ... *(twijfelt).*

Ieper
(Springt onmiddellijk in) Er komt dus een verandering in de houding van Spanje tegenover de aartshertog. Een schone zaak. Het werd tijd.

Brugse Vrije
Daar komt nog bij dat het ook in Franrijk op hun systeem begint te werken. Koning Hendrik... *(wordt onderbroken).*

Brugge
Als het regent in Parijs druppelt het in Brussel *(lacht).*

Brugse Vrije
(Steekt onmiddellijk weer van wal) koning Hendrik dus, zou in overleg, in conclaaf als het ware met koning Filips overeengekomen zijn om Isabella en Albrecht te onttrekken aan Vlaanderen … Om opnieuw te 'herhuisvesten' om een deftig woord te gebruiken, ergens in Frankrijk. *(Gewichtig)* opgepast … ik wil mijn handen daarvoor niet in het vuur steken.

Brugge
Waar er rook is, is er vuur *(hartelijke lach).*

Ieper
(Geïrriteerd) Luister ouwe. Als je nu niet vlug gaat ophouden met de slimste uit te hangen gaan we je buiten zetten. Je kan daar dan tegen de uilen en vleermuizen staan bazelen.

Gent
Laat hem Ieper. Hij begint op de dool te geraken. Je ziet dat toch ook …

Ieper
(Tegen Brugse Vrije) weet je waar ergens in Frankrijk?

Brugse Vrije
… De geruchten zijn Bourgondië … Als … als pasmunt voor Vlaanderen.

Ieper
(Springt op. Stoel valt omver. Zeer verontwaardigd) maar allee! Maak dat het goedgelovige Brugge wijs maar niet een West-Vlaming pure Flandre profonde. Vlaanderen omruilen voor Bourgondië! Waar haal je het!? Koning Filips is dan nog dommer het domste speenkalf van de westhoek ... Er zit te veel inteelt in die Spaanse bloedlijn, altijd gedacht. Anders bedenkt je toch zoiets niet ... Hoho, koning Hendrik lacht in zijn vuistje. Hij ziet nu al een overstroming van Vlaams geld naar Parijs vloeien. Pure manna uit de hemel.

Gent
Ik vraag mij ook af, hoe lang koningin Elizabeth het nog zal uithouden? Ze schijnt geen tand meer in haar mond te hebben. Opgevreten door de suiker. Het staat vast dat haar neefje, koning Jacobus van Schotland haar zal opvolgen en ik weet niet of de die wel zo welwillend zal zijn voor de Hollanders als de Engelse koningin.

Ieper
(Gaat weer zitten) met andere woorden: 1603 wordt een diplomatiek jaar met veel gekonkelfoes in de spelonken van de macht.

Brugse Vrije
Laat we zeggen dat er toch wel wat donkere wolken boven Brussel hangen.

Ieper
Zolang dat we niet moeten betalen is het mij eender wat er met het aartshertogelijk paar gebeurt.

Gent
Maar dat is nauwelijks nog een paar te noemen. Isabella zit meer aan de kust dan op de Coudenberg. En Albrecht brengt zijn dagen door met het prevelen van gebeden in zijn privékapel.

Brugse Vrije
Waarschijnlijk smeekbeden voor kinderen die er niet zijn.

Ieper
Weet hij wel wat hij moet doen om kinderen te verwekken?

Gent
We kunnen altijd een groenteboer sturen om in de tuin van de infante kolen/bloemkolen te zaaien *(lacht).*

Brugse Vrije
Isabella is toch een mooie vrouw. Een vingerknip en ze heeft 10 mannen rondom zich.

Ieper
Maar welke man durft haar te verleiden Brugse Vrije. Een echte prinses, een infante, een aartshertogin.

Gent
Wel, ik zou niet verschieten dat er wel een paar zijn … Het zit toch vol met Italiaanse jaknikkers in het paleis? Er moet daar maar één mislukte bronstige bonobo tussen zitten die haar het hof maakt.

Ieper
(Lacht) lossen die bonobo's niet alles op met seks? Isabella zal niet weten waar ze het heeft.

Algemene hilariteit.

Brugge
(Plotseling) de Heilige Vader stuurt ook een Italiaan naar Brussel. Ik bedoel naar Oostende. Een ingenieur van machines, oorlogsmachines, om de stad mee te helpen belegeren. Schijnt een echt genie te zijn. Nog briljanter dan Archimedes. Een zekere Pompeo Tanzine of zoiets. Ja dat is hem: Pompeï Tinzine.

Gent
(Kijkt naar Brugge. Zucht) zolang die belegeringmachines dienen om Oostende te doen vallen is het voor mij goed Brugge. Het zal ons allemaal wel weer veel geld kosten. Tenzij *(kijkt naar Brugge)* de Heilige Stoel betaalt natuurlijk.

Brugge lacht minzaam.

Brugse Vrije
Gent, je bent weer bezig aan het dromen. We hebben het er al over gehad. De kerk betaalt niet en zal het nooit doen.

Ieper
(Staat op) Tja, Rome ontvangt liever dan dat het afgeeft. Aan de andere kant, een aflaat meer of minder. Wat deert dat de paus? Als ze het voor niets geven als je in Oostende komt vechten voor het hiernamaals, dan kunnen ze in Rome ook een aflaten collectie houden in harde valuta voor die zandhoop aan de Vlaamse kust. Met de nodige reclame moet de ondergang van die Geuzenstad toch gefinancierd kunnen worden? Ze gaan nog overschot hebben, kunnen ze dat gelijk aan ons geven voor de gedane kosten die we gedaan hebben.

Gent
Ik stem voor, Ieper. We kunnen nu maar hopen dat koning Filips tot een besluit komt om Albrecht zijn militaire bevoegdheden af te nemen. Is misschien lelijk van mij, maar er zal geen andere oplossing zijn. We kunnen niet blijven de ogen sluiten voor onkunde, ook al komt die van een keizerlijke prins. Gewoon, weg er mee, dat is alles. *(Algemene stilte in het gezelschap.)* … Wat ik jullie daarnet wou meedelen, maar Ieper liet mij dat niet toe, is dat er een serieuze kandidaat opduikt om de militaire bevoegdheden van de aartshertog over te nemen. *(Kijkt de leden aan)* ... onthoudt de naam Ambrogio Spinola. *(Staat op)* staat zeer hoog aangeschreven bij kerk en lederen geldbeugels.

Ieper
Is die Ambrogio geen telg van de Spinola familie die ook de Spaanse schatkist meehelpt financieren? ... In dit geval maakt de Graaf-gemaal van Vlaanderen weinig kans op enige koninklijke clementie omdat die vermaledijde schatkist enkel kruimels bevat in plaats van gouden munten.

Gent
Een echte muis verkiest liever kaas dan wat broodkruimels ... Collega's, de zaak is beklonken. Maar behoedt u, er is een Italiaanse generaal op komst. Weer een Italiaan.

Brugse Vrije
Het zei zo Gent. Met het nodige lobbywerk wordt Spinola dus binnenkort de nieuwe bevelhebber die Oostende op de knieën zal krijgen. *(Met beide gebalde vuisten de lucht in)* eindelijk! Troje zal vallen! *(Lacht. Staat op, bedeesde stem)* ik stel voor dat we de zaken in die richting wat … bijsturen. Wat onderhuids, niemand hoeft het te weten. Geen achterbaks

gedoe, gewoon een beetje op zijn Vlaams … Je weet wel … stilletjes weerwerk bieden. Nog meer de kantjes ervan aflopen. Wat beleefd tegenpruttelen. Bijvoorbeeld de financiële bijdragen met, euh, boekhoudkundige ingrepen nog enige maanden meer vertragen. *(Voorzichtig)* uiteraard volledig wettelijk zodat het in onze volksaard past ... Misschien kunnen we een actrice inhuren om met zeven onverzorgde kinderen steen en been te klagen aan de poorten op de Coudenberg. *(Opgewekt)* zulke dingen collega's, daar zijn we goed in. *(Gemaakt nadrukkelijk)* we zijn natuurlijk bereid om de Graaf-gemaal met woord en daad bij te staan, dat spreekt vanzelf ...

Ieper, Gent en het Brugse Vrije kijken elkaar enkele seconden begrijpend aan. Glimlachen en staan op.

Ieper
Arme Albrecht,1603 wordt voor hem een jaar om zo vlug mogelijk te vergeten. Tegenslag op alle gebied en een infante die aanpapt met een verhitte Italiaan die hem een koekoeksjong probeert te droppen.

Gent
Je empathie siert je Ieper *(lacht).* Laten we zeggen dat 1603 het 'Jaar van de Aartshertog' wordt.

Hoongelach bij Gent, Ieper en Brugse Vrije. Plotseling ontwaakt Brugge uit zijn lethargie.

Brugge
Het jaar van de Aartshertog? Ja! *(Boos, opgewonden)* ik ben trouwens de mening toegedaan dat Oostende volledig vernietigd moet worden, maar dan ook volledig!

De overige leden kijken Brugge en elkaar aan ...

Brugse Vrije
Kom Brugge, ik zal je naar huis brengen.

Brugge staat met hulp van Gent en het Brugse Vrije moeilijk op. Arm in arm zetten ze zich alle drie in beweging om af te gaan.

Ieper
(Volgt het trio) zeg Brugge Vrije, als je het nog eens je hoofd haalt om te vergaderen in the middle of nowhere, dan ga je mij niet meer zien. Hoe noemt trouwens dat dorpje hier weer?

Brugse Vrije
Ieper, jij kan de mensen toch op hun zenuwen werken. Pouphan heet dat hier. Is Waals/Frans voor 'Huis van de fee'.

Ieper
(Foetert het uit) ‘Huis van de Fee’! Mijn gat/voeten! Je bedoelt het huis van de complotten en de groteske vuiligheden/vunzigheden. *(Grinnikt)* ... je kon de plaats inderdaad niet beter gekozen hebben.

Allen af.

Tweede bedrijf

Eerste scène

Fort Sint Albertus. Het bureel van de aartshertog. Albrecht zit achter zijn bureau. Aan zijn rechterkant staat zijn stafofficier Antonio Carnero. Samen nemen ze papieren en documenten door.

Antonio Carnero
Er is een grote opluchting bij de manschappen hoogheid dat u terug bent in Oostende. Ze hebben u gemist.

Albrecht
Hebben ze mij gemist of hopen ze, nu dat ik hier ben, dat hun soldijachterstand wordt vereffend *(kijkt naar Carnero)?*

Carnero
(Kucht) het doet in ieder geval plezier dat u hier weer ter plaatse bent hoogheid. De soldaten zien graag dat hun kapitein-generaal bij hen is. Ze zijn dan nog meer gemotiveerder om voluit te gaan.

Albrecht
.... Ik breng in ieder geval een bezoek aan de werken die nu bezig zijn. Vanaf het ogenblik dat die twee platvormen operationeel zijn moet alles in het werk gesteld worden om Oostende op de knieën te krijgen. Hoe noemen die twee platvormen weer?

Carnero
Le Grand Chavalier in het westen, in de volksmond beter bekend als de Grote Katte. En in het oosten Luysbos, een rechthoekig platvorm die de stad volledig kan beschieten. De werken zitten in hun eindstadium.

Albrecht
Het werd tijd ... ik vermoed dat kolonel Bucquoy nog altijd in het oosten is gestationeerd?

Carnero
Ja, hij blijft daar op post tot nader order. Hij superviseert ook de werken aan de Grote Katte. Hij wordt goed onthaalt door de manschappen. Zijn no-nonsens gezag wordt niet in vraag gesteld. Hij kan op ieder ogenblik hier aankomen hoogheid. Ik wil u eraan herinneren dat u hem een audiëntie verleent.

Albrecht
Er is toch tenminste een officier die doet wat hem is opgedragen. *(Kijkt in de documenten)* heeft u de lijst bij van de geschikte legeraanvoerders voor het westen? Misschien dat we van

de gelegenheid gebruik kunnen maken om een keuze kunnen te maken voor een nieuwe bevelhebber van alle troepen die bij het beleg betrokken zijn.

Carnero
(Op zijn goede. Wat zenuwachtig) Euh ... ja, maar enkele kolonels zijn niet of moeilijk beschikbaar.

Albrecht
(Verbaast) 'zijn niet of moeilijk beschikbaar' Wat is dat voor een antwoord? Als ik zeg dat ze hier moeten zijn, dan moeten ze hier zijn. Het kan toch niet duidelijker zijn?

Carnero
Wel ... het is zo hoogheid dat de vervanging van graaf Frederik van den Bergh geen evidentie is. Sinds dat u hem hebt teruggeroepen naar Brussel is er soort van lacune, een twijfel bij de generale staf. Euh ... niet iedereen is overtuigd van de namen die op de lijst staan.

Albrecht
(Nadrukkelijk) wat is dat nu voor een onzin! Sinds wanneer gaat de generale staf bepalen welke namen, nu ja of nee, geschikt zijn voor een functie die ik voor ogen heb? Het is nog altijd ik die beslis wie bruikbaar is of niet. Het is de wereld op zijn kop als de armen en benen van een lichaam menen te kunnen bepalen wat het hoofd wel of niet moet doen. Er is een gevaarlijk trend merkbaar in de Lage Landen dat het plebs, het krapuul van de straat, denkt een stem te moeten hebben in de goddelijke voorkeur ... Er is te veel renaissance overgewaaid uit de Italiaanse (republikeinse) stadstaten Carnero. Het enige juiste antwoord zal zijn dat dergelijke plebejergeluiden onmiddellijk de kop worden ingedrukt. En als ze niet willen luisteren, moet de dood hen maar den dele vallen.

Carnero
Lange kuch ...

Albrecht
Het is mijn taak Carnero om de massa niet al te veel te geven. Een beetje brood en spelen en misschien wat onderwijs dat als enige doel heeft de goddelijke macht, de goddelijke voorkuur voortdurend te bestendigen. Geef de straat macht en de staat is verloren, zo eenvoudig is het.

Carnero
... Excellentie, hoogheid ... ik moet u eerlijk zijn dat er een interventie, een ingreep in de namen heeft plaats gevonden door het Koninklijk Hof van Spanje.

Albrecht
(Verbazing) ... Wat bedoelt u?

Carnero
Het hof is van oordeel dat er geschiktere namen zijn om het Beleg van Oostende definitief te beslechten.

Albrecht
(Gepikkeerd) daar weet ik niets van. U raaskalt Carnero. Geef mij nu de lijst van namen zodat ik een beslissing kan nemen.

Carnero Overhandigt hem de lijst.

Albrecht
(Doorneemt de lijst) waarom staat Don Luis de Velasco hier op? … En wie is Jean Rijbas?

Carnero
(Ongemakkelijk) Don de Velasco is een officier die heel wat verdiensten heeft in de Lage Landen... *(wordt brutaal onderbroken).*

Albrecht
(Opgewonden, boos. Nadrukkelijk met harde stem) zeg mij niet wie hij is! Zeg mij waarom hij op de lijst staat!? Stop met mij als een idioot te behandelen! ... Stuk onbenul ... *(Ademt een paar keer, met gesloten ogen, yoga-achtig in en uit. Wordt kalmer)* ... Nu, vertel mij Carnero waarom Don de Velasco op de lijst staat? Hij stond niet op de lijst die we samengesteld hebben in Brussel.

Carnero
(Slikt, kucht) Wel hoogheid, de naam werd ons nadien aangedragen door Madrid. Koning Filips wil zo uw horizon verruimen in uw zoektocht naar de meest geschikte kandidaat.

Albrecht
En waarom word ik daarvan nu pas op de hoogte gesteld?

Carnero
... Het was het gevoel bij de generale staf om u niet nodeloos te vermoeien met te veel namen gezien, uw gezondheid, van het afgelopen jaar.

Albrecht
En daardoor dacht u de permissie te hebben om aan namedropping te doen buiten mij weten om?

Carnero
Absoluut niet hoogheid *(schudt ontkennend met zijn hoofd).* Het was eerder ... Ik wil u nogmaals bevestigen dat het Spaanse Hof hierin heeft ingegrepen. De twee namen die er zijn bijgevoegd hebben met voorsprong de voorkeur van het hof.

Albrecht
Ik ben daarvan niet op de hoogte gesteld. Niet door het hof en niet door u *(kijkt naar Carnero).* U bent nochtans mijn stafofficier. Een persoon die ik volledig zou moeten kunnen vertrouwen ... U zet mij voor voldongen feiten.

Carnero
Dit is zeker niet mijn bedoeling hoogheid. Het is mijn taak om u zo goed mogelijk bij te staan in uw zware taak. Ik ben uw dienaar, en ik dat doe ik naar mijn best vermogen hoogheid.

Albrecht
... U bent pathetisch Carnero. U wringt zich in alle mogelijke bochten om uw verantwoordelijkheid toch niet te moeten opnemen. *(Zéér gedecideerd)* Nu ... ik blijf bij mijn voorkeur van namen. Als mijn zwager het zijn kroon niet behoeft om mij persoonlijk op de hoogte te stellen van zijn besluit, van zijn advies, dan beschouw ik dit als een akte van de generale staf om mij te destabiliseren. Een poging van insubordinatie die uitgaat van een troep ... van een bende mislukte hoge officieren.

Carnero
Hoogheid, ik wil u er met aandrang op wijzen... *(wordt onderbroken).*

Albrecht
(Opnieuw gedecideerd) U hebt mij al genoeg gewezen Carnero. Bij deze mag u de staf van officieren verwittigen dat er een externe doorlichting komt. Als er elementen naar boven komen die erop wijzen dat officieren zichzelf de macht hebben toegeëigend om buiten mijn weten om beslissingen te moeten nemen, dan is dit hoogverraad. De gepaste straf daarvoor is trage marteling tot de dood erop volgt. Ongeacht wat hun stand of afkomst is ... Met enige genade zou ik kunnen overwegen voor ophanging op de Grote Markt van Brussel.

Carnero
Hoogheid, ik, ik denk dat u zich vergist. De generale staf is u zeer loyaal.

Er komt een officier op.

Officier
Hoogheid *(buiging),* kolonel Bucquoy heeft zich aangemeld.

Albrecht
Excellent *(staat op).* Laat hem onmiddellijk komen. Het zal prettig praten zijn tegen een officier die geen masker draagt. Er zijn genoeg maskers in Brussel en nu blijkbaar ook bij de generale staf. *(Kijkt naar Carnero.)* Ze kunnen misschien samen een verkleed bal houden op de Coudenberg. *(Spreekt voor zich uit)* de ideale plaats ervoor en succes verzekerd.

Officier af. Carnero wil afgaan, maar wordt figuurlijk tegengehouden door Albrecht.

Blijf maar Carnero, zodat u ook eens een echte officier kan ervaren.

Tweede scéne

Bucquoy op. Groet de aartshertog en Antonio Carnero.

(Albrecht wijst hem een stoel) Gaat u zitten kolonel ... Hoe is de stand van zaken op Oosteroever en Oostende in het geheel?

Bucquoy
Wel, hoogheid. De situatie is over het algemeen ... bevredigend. De twee platvormen aan beide uiteinden van Oostende zijn zo goed als afgewerkt. We hebben ook een volledige nieuwe topografie van de stad. We weten nu onderhand wel waar de zwakke plaatsen zijn. Ik meen u te kunnen zeggen hoogheid dat we de vijand kunnen treffen waar ze het niet graag zullen hebben. Ik weerhoud er mij natuurlijk wel van om u te zeggen dat Oostende hun dagen aan het aftellen zijn. Ikzelf en de manschappen wachten nu nog alleen op een nieuwe bevelvoerder die de poorten van de hel richting Oostende wagenwijd openzet.

Albrecht
U hebt prachtig werk (af)geleverd kolonel. Waarvoor dank. Ik zal in de komende dagen een beslissing nemen wie de nieuwe bevelvoeder wordt. *(Kijkt naar Carnero)* heeft u misschien een naam in uw hoofd? Iemand waarvan u denkt, dat is de man die het kan.

Bucquoy
... Wel hoogheid, graaf van den Bergh is natuurlijk de persoon die daar de volle maturiteit voor heeft. Maar ik heb begrepen dat u hem liever in een ander gedeelte van het land actief ziet. Verder, ja *(denkt na)* ... ik wil u geen namen opdringen. Het is niet mijn bevoegdheid om dat te doen. De generale staf in Brussel is daar meer voor geplaatst dan ik.

Albrecht
Ja, natuurlijk *(kijkt opnieuw naar Carnero).* Wat denkt u van de namen Don de Velasco en Jean Rijbas?

Bucquoy
(Denkt na) ... wel hoogheid, de beide officieren die u vermeld zijn mij natuurlijk bekend, maar ik weet niet of dit de geschikte personen zijn om Oostende finaal in het hart te treffen.

Albrecht
Dank u kolonel. *(Glimlachend)* u kunt zich natuurlijk ook kandidaat stellen.

Bucquoy
Dit is te veel eer hoogheid. Ik denk dat de generale staf mij liever kwijt dan rijk is. Ze hebben mij als dikwijls verweten dat ik de dicht bij de manschappen sta.

Albrecht
Och ja, *(haalt zijn schouders op)* u weet kolonel, de beste stuurlui staan zoals altijd, steeds aan wal. *(Kijkt naar Carnero)* ... U mag gaan Carnero. U kunt mijn terugreis naar Brussel voorbereiden. Ik vertrek nog deze namiddag. Zend een officier vooruit dat ik morgen bij aankomst onmiddellijk de volledige generale staf wil zien.

Carnero groet Albrecht en Bocquoy (die recht staat) en gaat af. Een spot volgt Carnero terwijl hij afgaat. Het bureel van de aartshertog verdwijnt. Een gang in schemerdonker verlicht door toortsen komt tevoorschijn. Terwijl de stafofficier met vast tred door de gang gaat ziet hij hofmaarschalk Gaston Spinola naderen. Op de achtergrond is een nis met een bank zichtbaar. Af en toe gehoest van Spinola

Derde scène

Anotonio Carnero
(Verdraagt en stopt) in de duistere gangen van Sint-Albertus ziet men menig fantomen, ratten en andere kakkerlakken. *(Gelaten zucht)* u komt op de meest ongepaste tijden tevoorschijn hofmaarschalk.

Gaston Spinola
Waarom zo giftig kolonel? Ik heb u niets misdaan. Misschien is de frustratie bij u zodanig groot is dat u op eender wie uw gal spuwt?

Carnero
(Kortaf) luister hofmaarschalk, uw plan met uw neef zal geen spetter fundering krijgen bij de aartshertog. Hij zal resoluut weigeren om ook maar iets van zijn beslissingsrecht af te staan. Hij zal rabiaat, als ik dat woord mag gebruiken, vasthouden aan de macht. Tenzij u hem zijn waardigheid ontneemt.

Spinola
(Gedegouteerd) maar ik zal helemaal zijn waardigheid niet afnemen. Waar haalt u het? Ik wil hem gewoon helpen om de angel Oostende te verwijderen uit de zere klauw van de Vlaamse Leeuw. U maakt er een melodrama van zonder muziek. Misschien dat u er een toneelstuk kunt van maken met complotten en liefdeshistories. Het publiek heeft dat graag. De protagonist wordt underdog en wekt medelijden op. De antagonist doet er alles aan om hem of haar onderuit te halen. Doe er nog wat schunnigheden, bedriegerij en seks erbij, dat werkt altijd, en u hebt de ideale mix voor dramatiek. Het publiek ziet dat als een catharsis, een loutering voor hun eigen scheve schaatsen en zonden. Na de voorstelling gaan ze opgelucht naar huis, drinken nog een afzakkertje voor het slapen gaan. Praten in bed wat bij om daarna van bil te gaan.

Carnero
(Lacht) maar hofmaarschalk, u bent een romanticus. Wat cynisch, maar dat zal waarschijnlijk meer met uw karakter te maken hebben. In ieder geval, de aartshertog loopt hoog op met het

jongere broertje van uw neefje. Hij maakt speciale budgetten vrij om Federico in staat te stellen om zijn minischeepjes, zijn galeien te laten optuigen. Doel is de Staatse vloot te ondermijnen.

Spinola
Ach, dat is verloren geld. Federico heeft al eens geprobeerd om de Verenigde Provincies op zee de loef aftesteken en het resultaat kennen we. Een afgang met veel verlies aan manschappen en materieel. Het zal nu niets anders zijn. Ik heb meer vertrouwen in Ambrogio. Hij is nu volop manschappen aan het rekruteren in Noord-Italië. En daar blijft het niet bij kolonel. Hij is alle journaals van het beleg aan het bestuderen. Alle militaire beslissingen die door de Geuzen en Spanjaarden zijn genomen. Hij analyseert ze allemaal met de grootste precisie. Hij weet beter dan wie ook hoe de plattegrond van Oostende eruitziet en welke strategische fouten er zijn gebeurd tijdens de belegering ... Aanvoerders van zulk kaliber zijn zeldzaam in militaire kringen kolonel. Dat ongedierte uit Oostende maakt geen schijn van kans meer.

Carnero
U loopt hoog op met uw neef hofmaarschalk. Als ik u mag geloven heeft hij nog meer tactisch inzicht dan Hannibal Barkas. Omdat Rome niet vanuit zee aan te vallen was besloot de man uit Carthago om met zijn olifanten over de alpen te gaan. Ze hebben het daar geweten in Rome *(lacht).*

Spinola
O, lacht u maar. De geschiedenis zal mij gelijk geven.

Carnero
Uw neef doet dat dus allemaal zonder medeweten van de aartshertog. Hij ronselt manschappen. Verzamelt fondsen voor de financiering en houdt verder geen rekening met de opinie van anderen. Wat een vertrouwen, welk een lef hebben mensen toch om dat zo openlijk te doen. Het is werkelijk wraakroepend hofmaarschalk.

Spinola
(Haalt zijn schouders op, onverschillig) er is niets verkeerd aan om voorbereid te zijn op het gene wat gaat komen. Het Spaanse Hof moet zijn goedkeuring geven. Eenmaal dit gebeurt, dan staan hier binnen enkele weken duizenden soldaten voor de poorten van Oostende. Trouwens, Ambrogio moet geen fondsen verzamelen, het is zijn eigen geld dat hij gebruikt.

Carnero
(Knikt bevestigend) ja, het helpt natuurlijk ook als je schatrijk kan trouwen met een gravendochter. Hoe het ook zij hofmaarschalk, u hebt het goed bekeken. Het gouw Vlaanderen ontvangt zijn overwinnaar met open armen en de Spinola's bouwen er hun rijkdom verder uit ... Is dat wat u wilt? Een nieuw afzetgebied creëren voor uw perfide handel in bankaandelen. Of is er nog iets anders dat u motiveert?

Spinola
U ziet complotten die er niet zijn kolonel. Het gaat om de eer van mijn familie. Het is onze plicht om een vraag van hulp te beantwoorden. De Heilige Vader is bijvoorbeeld ons voorstel zeer genegen.

Carnero
Inderdaad, dat hebt u opnieuw goed bekeken. De paus kan dan weer kwistig met aflaten gaan rondwapperen zodat uw neef de benodigde manschappen kan overhalen om hun leven te wagen ... Er moet mij trouwens iets van het hart. *(Met aversie. Gespannen sfeer)* de bisschop van Rome die u zo op handen draagt, paus Clemens de VIII. Wat is dat voor verderfelijk figuur?

Spinola
Ik heb geen flauw idee waar u het over heeft kolonel.

Carnero
Dat spreekt vanzelf. Het zou dom zijn om kritiek te uiten op het woord die men zo nodig heeft ... Weet u hofmaarschalk, Beatrice Cenci had maar één woord nodig toen ze naar het schavot op de brug van de Engelenburcht werd geleid om onthoofd te worden ... met een belachelijk klein bijltje. Barmachtigheid, genade ... De straten, markten en pleinen van Rome liepen vol met het volk van de straat om Beatrice's onschuld uit te schreeuwen maar de paus weigerde haar onbedorvenheid te erkennen ... *(Op zijn Italiaans)* Beatrice Cenci hofmaarschalk *(kijkt hem strak aan)*. Na meermaals brutaal verkracht te zijn geweest door haar verwekker besloot ze om het recht in eigen handen te nemen en haar vader, het monster graaf Cenci met een hamer dood te knuppelen. Iedereen in Rome wist hoe boosaardig de man was voor zijn gezin en omgeving. Natuurlijk kon het Romeins gepeupel niets inbrengen tegenover de aristocratie en de hogere clerus die de graaf jarenlang de hand boven het hoofd hield. En nu komt het mooiste van allemaal. De bezittingen en rijkdom van de graaf werden nadien geconfisqueerd en verdeeld onder de adellijke aasgieren, waarvan de Heilige Vader, als opvolger van Petrus, zichzelf een belangrijk deel toe-eigende. Geef toe hofmaarschalk, het zijn zulke verhalen die de Katholieke Kerk eeuwenlang zullen blijven achtervolgen.

Spinola
(Onverschillig) u doet aan politiek kolonel. Mocht u iets weten van geschiedenis dan zou u begrijpen dat religie een instrument is om macht te behouden die bij elke nieuwe generatie opnieuw moet geïndoctrineerd worden. De menselijke onderlaag moet de bezittende rijke bovenlaag in stand houden. Zo eenvoudig is het ... En als religie niet meer helpt, dan moet er iets anders gevonden worden om de natuurlijk orde, die ons door God is gegeven, in stand te houden.

Carnero
Voor iemand die mij verwijd dat ik aan politiek doe kunt u er ook aardig weg mee.

Spinola
Weet u kolonel Carnero, ik heb u altijd een idioot gevonden, een stuk mormel dat men liever doodknuppelt dan ernaar toe te kijken. De aartshertog verdiend toch een betere stafofficier dan u. Ik kan mij moeilijk voorstellen dat u uitblinkt in bekwaamheid. Waarom bent u militair geworden? Voor het avontuur? Het prestige? Misschien voor de vrouwen? *(Komt intimiderend dichter)* ... ik wil er mijn hoofd om wedden dat u sodomie genegen bent. Is het niet? Liefst van die heerlijke jongens. Jonge goden, mooi gebouwd met alles erop en eraan. Of waarom kiest u niet voor het toneel? Er is daar geen bezwaar dat u zich voordoet als een vrouw. Integendeel, bij de oude Griekse meesters werden vrouwenrollen steeds vertolkt door mannen. Vrouwen op het toneel was er niet mogelijk, de Griekse beginselen daarentegen *(lacht)* ...

Offstage wordt er vrouwelijk en mannelijk gelach hoorbaar dat dichterbij komt. Beiden kijken in de richting van het opkomend geluid.

Carnero
Hofmaarschalk *(Spinola draait zich om en krijgt een vuistslag in zijn gezicht waardoor hij op de grond valt).* Weet u *(kust zijn vuist)* mijn vader was een amateurbokser met een verraderlijke linkse/rechtse. Ik ben blij dat ik toch iets van hem heb meegekregen, *(lacht)* al zal dat niet veel zijn.

Spinola
(Komt met moeite recht, amechtig) u denkt toch niet dat u daarmee kunt wegkomen. Het laatste woord hierover is nog niet gezegd. U zult mij herinneren!

Carnero
Insgelijks hofmaarschalk. Insgelijks.

Vierde scène

Aartshertogin Isabella en vleugeladjudant Carlos de Robiano komen op.

Isabella
(Ingehouden opgewektheid) mijn hofmaarschalk en de stafofficier van mijn man. Wat aardig om u beiden aan te treffen in de spelonken van fort Sint-Albertus.

Beide heren buigen.

Carnero
Majesteit, de hofmaarschalk en ik hebben juist de opties besproken hoe dat we de aartshertog kunnen adviseren om het beleg zo vlug mogelijk te beëindigen.

Isabella
Elk advies dat de taak van mijn man kan verlichten is welkom heren. Binnen een paar maanden zijn we hier twee jaar bezig met oorlogje spelen. Het wordt tijd dat het gedaan is.

Carnero
Ik denk mevrouw dat het voor uw man een hele opluchting zal zijn indien dit verwezenlijkt wordt. De aartshertog heeft buiten het beleg nog zo veel andere dingen aan zijn hoofd.

Isabella
Ach, ik zeg hem zo vaak dat hij meer moet delegeren, superviseren. Maar het is sterker dan hemzelf. Hij wil over alles geïnformeerd worden, gehoord worden en over alles een advies geven. Sterker nog *(kleine glimlach)* hij wil over alles het laatste woord hebben. *(Carnero kijkt naar Spinola).* Gelukkig kolonel, dat de Graaf-gemaal zo sterk op uw loyaliteit kan rekenen.

Carnero
Het is mijn plicht majesteit. *(Buigt)* als ik nu met permissie mag vragen om te mogen beschikken mevrouw. De hofmaarschalk en ik hebben nog enkele dingen te bespreken.

Isabella
Dat hebt u kolonel.

Beide heren groeten Isabella en gaan af.

Vijfde scène

De aartshertogin en de Robiano kijken hen na terwijl ze afgaan.

Carlos de Robiano
Het komt mij voor mevrouw dat de hofmaarschalk niet te welbespraakt was. *(Lacht.)*

Isabella
(Lacht) misschien tandpijn vleugeladjudant? Het is dan niet prettig om veel te praten. *(Kijkt om zich heen)* nu dat we alleen zijn, Ik moet u iets vragen. *(Gaat op de bank zitten in de nis. de Robiano twijfelt wat te doen.)* Zet u zich maar naast mij. Ik zal niet bijten. Ik laat dat over aan de leeuwen in het Colosseum *(lacht). (de Robiano gaat wat ongemakkelijk naast haar zitten)* hoe lang bent u al mijn vleugeladjudant?

de Robiano
Wel majesteit, mevrouw, na uw intrek in Brussel heb ik de kans gehad om mij kandidaat te stellen voor de functie. Ik was voordien actief als ambtenaar in Milaan, departement diplomatie. Ik heb daar enkele mensen leren kennen die ook banden hebben met het koninklijk hof in Madrid. En van het een kwam het ander. Ik ben in het leger gegaan en toen ik hoorde dat u ging resideren in het paleis op de Coudenberg heb ik onmiddellijk mijn stoute

schoenen aangetrokken en gepostuleerd voor de functie. *(Moeilijke glimlach. Een geladen, bijna gespannen sfeer wordt merkbaar).*

Isabella
U wou mij dus per se beter leren kennen *(lacht)*?

de Robiano
Euh, mevrouw, als jonge officier krijg je maar zelden de kans om u van zo dichtbij te mogen dienen.

Isabella
En is dat positief of ... eerder negatief?

de Robiano
(Onrustig, ongemakkelijk) mevrouw, het is mij zo een voorrecht om in uw aanwezigheid te mogen zijn. Het kan maar zo positief als mogelijk zijn.

Isabella
Het komt natuurlijk ook wel goed uit voor uw loopbaan. Een aanvulling op het netwerk dat u bezig aan het uitbouwen bent ... Mijn titel opent vele deuren en plaveit carrières.

de Robiano
Dat is het laatste waar ik aan denk mevrouw. Ik heb nu maar één opdracht en dat is er zijn wanneer u dit wilt.

Isabella
Meer niet?

de Robiano
Euh ... mevrouw, het doet mij pijn aan het hart om u zo te horen praten over mijn oprechtheid tegenover u.

Isabella
Bewijs het dan ...

de Robiano
(Is gebroken. Weet met zichzelf geen raad. Biedt geen weerstand meer. Valt op zijn knieën. Neemt de beide handen van Isabella vast. Misschien een stilte of kleine pauze inlassen. Hoofs karakter.) Majesteit, mevrouw, telkens als ik u zie is mijn hart zo verblijd. Geen berg, geen zee, geen wereld is groot genoeg om de liefde te niet te doen die ik voor u voel. Mijn hartspier wordt gegeseld door tienduizend zwepen die mij elke keer opnieuw martelen omdat ik niet bij u kan zijn. De pijn van de lange eenzame nachten waar uw ebbenhouten ogen mij in gedachten fonkelend aankijken. Uw hoofd, omringt door het krachtigste aureool die afschijnt op uw glinsterende bruine manen. *(Kust haar handen.)* God creëerde de vrouw, het nobelste

werk ooit verwezenlijkt, en u ... Isa-bella bent nog mooier dan Eva, zelfs mooier dan Helena van Troje. Uw schoonheid, zowel binnen als buiten uw hart kent geen gelijkenis.Telkens opnieuw hoop ik, heb ik de droom u te mogen beminnen uit het diepste van mijn hart. Mijn ziel is de slaaf van mijn onophoudelijke hunkering naar de bevestiging van uw warme liefde, uw gloed die mij zo begeestert ... Laat mij toe, majesteit, mevrouw ... Isa-bella, om u lief te hebben. Dit lichaam, mijn lichaam, behoort u volledig toe *(legt zijn hoofd op de schoot van Isabella).*

Isabella
(Kijkt rond zich. Neemt het hoofd van de Robiano tussen haar handen. Buigt zich naar hem toe. Fluistert bijna). Carlos, waarom heb je zolang gewacht? Heb je dan niet eerder gezien dat ik jouw aanwezigheid zo op prijs stel? Hoeveel signalen moet een vrouw geven vooraleer een man tot het besluit komt dat een vrouw hem liefheeft? Zeg het mij, mijn vleugadjudant? *(Zoent hem hartstochtelijk. Isabella en Carlos blijven in dezelfde positie zitten.)* Vanaf nu af aan kom je mij regelmatig opzoeken om mij te beminnen. *(Kust hem opnieuw met overtuiging.)* Ik wil mij een vrouw voelen Carlos. Ik wil dat je handenpalmen en vingertoppen over mijn lichaam strelen. Ik wil je fallus volledig in mij voelen. Mijn lichaam verlangt naar de ontdekking van de hemel, begrijp je dat? *(Kijkt hem smachtend aan en kust hem opnieuw)* En jij Carlo zult mij dat geven. Jij bent mijn horige. Jij bent van mij.

Beiden staan op. Beiden kussen elkaar hartstochtelijk. Carlos probeert haar jurk naar boven te doen.

(Lacht) niet hier Carlo, niet hier. Dit is geen plaats om een koninklijke prinses te beminnen. *(Isabella loopt weg, gevolgd door Carlos.)*

Zesde scène

Sfeer zoals in een zeer vroege ochtend, schemerdonker. Bureel gouverneur. Kolonel Arnoud Uitenbroeck en Francesco de Terre maken zich klaar om op expeditie te vertrekken naar Oosteroever. de Terre is de kolonel uitgebreid aan het briefen.

Francesco de Terre
Dus kolonel, we gaan via Bredene naar Oosteroever. Het is een lange tocht en het is belangrijk dat je mij zo goed mogelijk probeert te volgen. Probeer niet naast mij te lopen, want nu dat het eb is komen veel slikken tevoorschijn die zeer verraderlijk en vooral glibberig zijn. *(Volledig op dreef)* je bent dus gewaarschuwd. Maak goed gebruik van je wandelstok en als je valt of uitglijdt, *(nadrukkelijk)* laat je dan vallen! Hoe meer je probeert om niet te vallen, hoe erger het kan zijn met je botten en benen. Eenmaal aan de rand van Bredene zullen we veel droge schorren tegenkomen. Daar kunnen we onze kledij verbergen en onze Spaanse tenue aandoen. En nog iets! Als ze ons in Bredene of op Oosteroever iets vragen dan zal ik wel het woord voeren. Jij gebaart maar dat je doofstom bent, of nog beter, doe maar alsof je erg stottert. Die Spanjaarden hebben toch geen geduld om lang te luisteren naar zo iemand ... Kolonel, ik ben steeds heelhuids teruggekeerd uit vijandelijks linies en hoop dat nu weer te

mogen doen. Ik ben nooit voorstander geweest van verkenningstochten met twee. De een is altijd zwakker dan de ander en de Spaanse papen weet dat maar al te goed. Dat geeft hen de kans om te manipuleren en te martelen.

Arnoud Uitenbrock
Ok Francesco. Ik volg je overal waar je gaat. Je zult van mij geen last hebben ... Moeten we geen andere naam gebruiken voor elkaar als we gesnapt worden?

de Terre
Goed dat je daaraan denkt. Ik noem Cisco. Hmm, nee, dat is te gemakkelijk. *(Lacht)* ik weet het, ik ben Edwardo. Komt kloek en voornaam over en jij *(denkt na)* ... Manuel. *(Kijkt lachend richting Arnoud)* past goed bij een simpel stotterend broekventje met kolonel allures *(lacht opnieuw).*

Uitenbroeck
Edwardo en Manuel. *(Glimlach)* het heeft wel iets. De meester en zijn leerling. De leider en zijn volger.

de Terre
Kolonel, wat is onze opdracht op Oosteroever? *(Maakt zich klaar om te vertrekken).*

Uitenbroeck
(Maakt zich ook klaar) dat is zeer eenvoudig Francesco. Ik moet van de gouverneur alles te weten komen over die Italiaanse ingenieur Pompeo Targone. De Vereinigde Provincies heeft kolonel van Dorp aanbevolen om het zekere voor het onzekere te nemen. Naar verluidt heeft de aartshertog grote sommen vrijgemaakt die Targone in staat moeten stellen om zijn belegeringsmachines te maken. Waarschijnlijk omdat de ingenieur ten hoogste aanbevolen is door de paus. Misschien kunnen we de plannen kopiëren van zijn constructies zodat we ze later kunnen saboteren.

de Terre
Of de zwakke plekken vinden van zulke gevaartes. De ketting is maar zo sterk als de zwakste schakel kolonel. Die Targone ziet het grootst. Ik heb de laatste weken veel trekschuiten gezien die zwaarbeladen waren met mega balken. In ieder geval, Manuel. Als jij goed kunt overtekenen kun je dat ter plaatse doen maar dan moeten we nu voortmaken.

Beiden nemen hun rugzak en gaan met vaste tred af. Tegelijkertijd draait het podium naar rechts en komt er aan de linkerkant een provisoir openlucht timmermansatelier tevoorschijn (niet te veel details, mag best ruw zijn). Enkele figuranten (werklui) zijn druk in de weer met het verplaatsen en insnoeren van houten balken. Enige tellen later komt het geluid op van dichterbij komend geratel. Enkele mannen komen tevoorschijn die uit volle macht een log gevaarte het podium optrekken. De werklieden maken plaats vrij op het toneel. Het is een kabaal van jewelste met veel door elkaar geroep. Een maquette van een stormbrug komt

tevoorschijn. Pompeo Targone, een zenuwachtige man van middelbare leeftijd, komt opgewonden op het podium.

Zevende scène

Pompeo Targone
Voorzichtig mannen met mijn schaalmodel van de stormbrug Ostendia. Er is te veel studiewerk aan voorafgegaan om de stormbrug zomaar uit elkaar te trekken. *(Doet uitgebreide inspectie terwijl hij begint te foeteren)* bende ongeschoolde kistenmakers! Is er geen beetje respect voor het hersenwerk dat ik in de brug heb gestoken? Volledige nachten heb ik ervan wakker gelegen. Dag en nacht heb ik gestudeerd hoe dat ik de wetten van de mechanica kan toepassen op een meesterwerk die zijn gelijkenis niet kent. De dynamica met zijn zwaartekracht en veerkracht. De arbeid, het vermogen en de energie die nodig is om mijn stormbrug Ostendia in werking te stellen. Gehuild heb ik toen de radeloosheid mijn heer werd ... *(Emotioneel)* en plotseling ... plotseling zag ik het voor mij, als in een droom. Alles was hemels duidelijk. Een perfecte cirkel. Het einde is het begin. Een perpetuum mobile. Toen wist ik het: Pompeo Targone, je bent een genie. Je bent aangeraakt door God zoals ook muzikanten en schrijvers aangestipt kunnen zijn. Sukkelaars. Maar jij. Ik! ... Ik ben omhelst geweest door de grootste Schepper van het kleinste punt. Niemand anders kan wat jij kan ... *(Opgewonden)* máár, ik moet erbij zijn als ze de brug maken. Alleen onder mijn leiding kan de goddelijke ingeving verwezenlijkt worden. Mijn hart beeft van afschuw als ik zie hoeveel onkundige handen mijn onwezenlijk meesterwerk willen mismeesteren/misvormen.

Enkele figuranten doen het teken van lotje getikt. Terwijl Targone zijn inspectie sakkerend verderzet komt Christophle de Bonours op.

Achtste scène

de Bonours
(Kijkt zoekend rond zich, maar ziet Targone niet. Spreekt dan luidop) is er iemand van jullie die de fameuze pauselijke ingenieur Pompeo Targone heeft gezien?

Targone
(Kruipt van onder de brug) u hebt hem gevonden. *(Kijkt de Bonours bestuderend aan.)* ... ach, u bent ongetwijfeld kapitein de Bonours waar kolonel Bucquoy mij over heeft gesproken *(geeft hem een hand).* Ik heb gehoord van de kolonel dat u zeer geïnteresseerd bent in alles wat te maken heeft met constructies en mechanische wetten. Wel, u bent de man tegengekomen die u daarvan alles op de hoogte kan stellen. Mijn specialiteit zijn militaire aanvalswapens, *(kijkt met half gestrekte armen naar de stormbrug)* meer bepaald belegeringstoestellen, die, als ik zo eerlijk mag zijn, hun gelijkenissen niet kennen. Dit toestel bijvoorbeeld is de stormbrug Ostendia. *(Enkele werkkrachten komen meeluisteren.)* Op het eerste gezicht zou u zeggen: dit/dat is een ordinaire ophaalbrug zoals ze bij duizenden gemaakt worden. Maar, dat is het niet! Het bevat een mechaniek die ik, als ver vooruitziende mens, geconcipieerd heb. Het zal voor u waarschijnlijk moeilijk zijn om het te begrijpen,

maar dankzij mijn drie geleidende mechanische wetten, die ooit mijn naam zullen dragen, zal de mens van de toekomst in staat zijn om een zelfstandig zelfwerkende machine te maken … althans, in theorie. *(Denkt na)* wat mij dwarszit kapitein, en dit sinds ik op moeders schoot zat om de borst te krijgen, is het vraagstuk van de energie die verloren gaat door de wrijving van een, al dan niet, mechanisch toestel. *(Gelaten)* het is daarom dat mijn wetten niet onder de aardse ether toepasbaar zijn. *(Lange zucht. Afwezig)* misschien dat de mensheid maar over een paar duizend jaar mijn denkwijze zal begrijpen. *(Bekijkt volop in gedachten zijn ophaalbrug.)* ... De zwaartekracht kapitein *(schudt zijn hoofd)* daar draait het om ...

De Bonours
(Beetje spottend) Het is niet verwonderen dat u de pauselijke ingenieur genoemd wordt. U bent zonder gelijkenis. Nog genialer dan Archimedes en zijn epigonen.

Lacht. Gevolgd door licht hoongelach van de omstaanders.

Targone
(Enstig, licht geschrokken) oei, oei ... laten we Archimedes daar maar buiten houden. Mijns inziens heeft de man enkele cruciale fouten gemaakt die de mens nu al eeuwen op het verkeerde pad zetten ... Natuurlijk is het mij een grote eer om het vertrouwen te genieten van de Heilige Vader. Het gebeurt niet vaak dat een eenvoudige mens zoals ik in de allerhoogste echelons zijn gave kan ontplooien. Neem nu dit toestel. Het is een modelmaat van 1 op 20. Waarbij 1 op twéé meter slaat. U moet dus kapitein, het geheel vermenigvuldigen met 20. Dat heeft dus, euh, de betekenis dat de stormbrug, eenmaal volledig afgewerkt, een enorme oppervlakte zal beslaan. *(Licht opgewonden).* In de moderne oorlogsvoering is zo'n belegeringstoestel nog nooit gezien geweest. De vijand kruipt in de diepste holen van de aarde bij het zien van zulk een toestel. U ziet ... *(zijn aandacht wordt getrokken door gestommel op het podium).*

de Terre en Uitenbroeck zijn tussentijds 'onopgemerkt', met een zandzak op hun schouders, de bühne opgekomen. Beiden hebben versleten kledij aan en dragen overjaarse Spaanse hoeden. Uitenbroeck struikelt over een stuk touw. de Terre help Uitenbroeck onmiddellijk opstaan. Nemen hun zandzak op en mengen zich tussen de werklieden. Een achterdochtige de Bonours volgt het duo met zijn ogen.

Of ze komen door het geluid van het gedaver juist hun spelonken uit *(lacht). (Kijkt opnieuw naar zijn schaalmodel)* dus, u ziet kapitein de Bonours. Deze stormbrug, die ik Ostendia noem, zal zijn gelijkenis niet kennen *(tevreden zelfvoldane houding)* ... Natuurlijk ga ik er vanuit kapitein, dat u door uw interesse in de mechanica wel zult begrijpen welk huzarenstukje ik voor het ogenblik aan het verwezenlijken ben ... Kapitein de Bonours?

de Bonours
(Afwezig, verschiet ... Terug bij de les) tja, meneer Targone. Het lijkt me niet eenvoudig. Hopelijk maakt u geen constructiefouten.

Targone
(Lacht) kapitein, ik maak geen constructiefouten. Het zijn de werklui die fouten maken. Die niet doen wat er op de plannen staat, wat hen is opgedragen. Het is daarom dat ik hier ben. Om toezicht te houden zodat er geen dwalingen in mijn ontwerp komen.

de Terre en Uitenbroeck komen dichter en houden zich op bij de kapitein en de ingenieur.

de Bonours
(Eén en al gefocust) neem nu, neem nu meneer Targone, het transport van uw stormbrug. Hoe gaat u dat in hemelsnaam bewerkstelligen? Ik kan mij voorstellen dat de constructie vele duizenden kilo's zal wegen. U kunt de stormbrug moeilijk voor het aanschijn van Oostende maken. Wat dus betekent dat u het gevaarte vanuit het verborgene tot voor de stadsgracht moet zien te krijgen.

Targone
(Gaat volledig op in zichzelf) aha, eureka kapitein! Ik heb daarover nagedacht. Ik zal daarvoor gebruik maken van een 40-tal Brabantse trekpaarden. Speciaal door mij geselecteerd op hun kracht en uithoudingsvermogen. Natuurlijk is dit bijzaak. De vraag zal zijn hoe dat ik Ostendia voor de stad zal krijgen? Wel, kapitein, het is de eenvoudig. Ik neem daarvoor de toepassing van twee reuzentakelblokken die ik aan de rand van de gracht – het is te zeggen; ik zal die takelblokken ophangen in twee constructies juist voor de gracht, op een onderlinge afstand die meer dan de brede bedraagt van de stormbrug. *(Kijkt naar de Bonours)* ... bent u nog mee?

de Bonours
Ik probeer het mij voor te stellen meneer Targone.

Targone
Dus, die twee takelblokken, ik denk aan twee maal twee vierlopers, gaan dus het gewicht van de stormbrug enorm reduceren. Wat betekent dat ik aan iedere uiteinde 20 paarden nodig heb *(gewichtig kijkend)* ...

de Bonours
(Wat spottend) wat ook betekent dat u 100 000 meter touw nodig zult hebben om het gevaarte op zijn plaats te brengen *(lacht).*

Targone
(Verontwaardigd. Kijkt de Bonours strak aan) ... lacht u met mij?

de Bonours
Maar nee meneer Targone. Ik heb te veel respect voor mensen zoals u die mechanische constructies bouwen. Maar u hebt het volledig mis. Het spijt mij dat ik u het moet zeggen, maar denkt u nu werkelijk dat die imbecielen van Geuzen zullen toelaten dat u met een stormbrug van 40 meter groot, stapsgewijs, een afstand overbrugt van een paar kilometer,

zonder dat ze daar iets aan zullen doen? Wees realistisch heer Targone. Ik geef toe dat er veel achterlijk volk is in Oostende, maar ze zijn niet allemaal even stompzinnig.

Targone
(Verontwaardigd) het spreekt vanzelf dat Ostendia in het schemerdonker zal verplaats worden, niet in het volle daglicht! Er zal natuurlijk ook dekking zijn van de nodige strijdkrachten ... Het spijt mij kapitein, maar u ontgoochelt mij in uw denkkracht.

de Bonours
(Opgewonden) o ja? ... Waarom doet u er nog geen strik rond? Een geschenk voor de Oostendenaars. Aangekondigd met het kabaal van klaroengeschal, omringt door vreugdevuren. *(Oreert naar het publiek toe)* beste lieden van Oostende. Voor uw machtige poorten staat een geschenk die nog mooier en wonderbaarlijker is dan het Paard van Troje. Laat ons binnen en we slaan u allemaal de kop in. Maak dat uw vrouwen en dochters het zeegat kiezen want onze soldaten hebben al in geen maanden een vrouw gezien, laat staan een bevallige deerne met blonde krullen. *(Lacht)* ... ze gaan daar lachen heer Targone.

Targone
Euh, ik geef toe dat er nog meer moet nagedacht worden over het transport van de brug. Maar toch, als u het mij toelaat, wil ik u nog eens haarfijn uitleggen hoe dat ik de verplaatsing voor ogen heb.

de Bonours
(Afgestreken gezicht) als u daar werkelijk op staat, dan ligt het in mijn nederigheid dat ik naar u zal luisteren. *(Gaat naar een zitplaats.)*

Noot: hier kan eventueel een achtergrondvoorstelling gegeven worden met wat Pompeo Targone wil bedoelen – regisseur.

Targone
(Opgelucht. In zijn nopjes) mooi zo! Drie puntjes kapitein. Ten eerste: de verplaatsing van de stormbrug Ostendia zal gebeuren op grond die volledig genivelleerd is. U suggereert dat de brug gebouwd zal worden op een paar kilometer van de stad, daar vergist u zich in. Het atelier zal door schermmuren en camouflage hooguit op enkele honderden meters liggen van Oostende. Ten tweede: ik zal, u weet het al, gebruik maken van twee grote takelblokken. Zeg maar katrollen, die, begrijpt u mij alstublieft niet verkeerd, bevestigd zullen worden aan twee hangconstructies niet ver van de gracht, in vaste grond. De afstand tussen beide hangconstructies zal min of meer de brede bedragen van de stormbrug. Ik moet nog uitrekenen wat de ideale brede zal zijn zodat Ostendia als een niemendalletje ter plaatse zal geraken. Ten derde: u hebt gelijk. De vijand zal niet het zomaar laten gebeuren dat zo'n machtige creatie als mijn stormbrug voor hun aanschijn komt te staan. Om die reden kapitein de Bonours, moet alle werk zeer goed voorbereid zijn. De hangconstructies met de katrollen zullen bestaan uit componenten die al in het atelier gemaakt zijn, zodat de gedeelten gewoon ter plaatse gemonteerd moeten worden. Ik voorzie, luister zéér goed kapitein, dat alles te

realiseren is in een korte tijdsduur. Welbepaald, tussen de periode wanneer de vermoeide maan deemoedig plaats begint te maken voor de ontwakende zon. Meer niet. U heeft mijn werklieden dekking en de trekpaarden verplaatsen Ostendia aan beide flanken zoals een machtige trekschuit in het geleidende sop ... Eenmaal de stormbrug de eindbestemming heeft bereikt is het aan de legerleiding om de belegering aan te vatten ... *(Zelfvoldane houding)* u ziet kapitein, laat mensen zoals ik het denkwerk doen om vernuftige constructies te maken en laat mensen zoals u en uw manschappen er gebruik van maken.

de Bonours
... Ik geef toe meneer Targone, u kunt uw waar goed verkopen. Ik hoop maar een ding, dat de assen en de wielen die uw stormbrug dragen bestand zullen zijn tegen het gewicht dat ze moeten torsen. Hopelijk worden ze niet door uw trekpaarden uit elkaar getrokken of zijn de schijven niet het doelwit van vijandelijk geschut.

de Terre en Uitenbroeck gaan langzaam naar achter.

Targone
(Enigszins spottend) kapitein, uw opmerking herinnert mij eraan dat het altijd beter is om het ondragelijk werk van een geniaal brein te delen met een kenner van zaken. Een deelgenoot *(lacht).* U hebt gelijk. Er zijn nog enkele pijnpunten waar ik nog eens diep moet over nadenken. Waarvoor mijn dank dat u...

Wordt onderbroken door een struikelende Uitenbroeck, die over hetzelfde stuk touw valt als de eerste maal.

de Bonours
(Springt op) wel, heb je nu ooit! Een ezel stoot zich dus wel tweemaal aan dezelfde steen. *(Maakt een gebaar naar hen)* komen jullie eens hier.

Negende scène

Met enige aarzeling komen de Terre en Uitenbroeck naar de Bonours. Noot: het vervolg van de scène mag geen platte slapstick worden.

Wie zijn jullie en wat komen jullie hier doen? Mocht ik niet beter weten dan lijken jullie op twee armoezaaiers die zijn weggelopen uit een Spaanse schelmenromen.

de Terre (Edwardo)
(Probeert een ander stem aan te nemen) u vergist zich schromelijk heer. Ik en mijn vriend komen inderdaad uit Spanje. Meer bepaald uit La Mancha. We zijn hier naar het platte Vlaanderen gekomen omdat we gehoord hebben dat de korenschoven hier met gouden draden aan elkaar worden gebonden. En ook, omdat we onze wondermooie infante Isabella willen dienen in haar strijd tegen de ketterse Hollanders en protestanten.

Enkel Figuranten komen bij het kwartet staan.

De Bonours
Er is zeker niets nobeler dan te strijden tegen die barbaren ... Jullie komen dus uit de streek van La Mancha, dan zullen jullie ook weten hoe de molens er daar uitzien?

Edwardo
Euh ... hoe bedoelt u heer?

de Bonours
Hoe bedoel ik wat? *(Haalt zijn schouders op. Gefronst voorhoofd)* ik vraag je gewoon hoe de molens er daar uitzien?

Edwardo
Euh ... een molen is een molen heer. Ze zien er daar allemaal eender uit. Ze zijn aangepast aan het landschap waar ze in vertoeven heer. Daarom zeg ik zo vaak tegen mijn vriend Manuel: zeg mij uit welk land je komt en ik beschrijf je welke molens er zijn. *(Lacht. Uitenbroeck lacht met vertraging mee).*

de Bonours
(Lacht geamuseerd) heer Targone, we hebben hier een bijdehands Spanjaard die denkt dat hij uit La Mancha komt *(lacht).* En uw vriend hier, is dus Manuel. Hmm, mooie naam. *(Tegen Uitenbroek)* en hoe heet uw metgezel?

Uitenbroeck (Manuel)
Hmm ... euh ... de *(de Terre stoot hem zogezegd per toeval aan. Uitenbroeck snapt de hint en begint te stotteren)* ... eeee ddww ...eed ... dwwaa ...

Gelach van de omstaanders.

Edwardo
Edwardo, is de naam heer. Mijn vriend Manuel heeft een spraakgebrek. Hij weet de woorden, maar ze komen niet op zijn tong terecht. Het was de grote wijsgeer Aristoteles die meende dat stotteraars een verkeerde tong hebben. Mijn vriend *(klopt Manuel op de schouders)* is in goed gezelschap. De grote gids Mozes die zijn volk door de woestijn loodste was een stotterend prinsenkind. Er was zelfs een Romeinse Keizer die nauwelijks uit zijn woorden kwam. Dat euvel in de menselijke cellen werd weggespoeld met de nodige wijn waardoor hij toch nog behoorlijk, lallend weliswaar, kon praten. *(Lacht en gelach door de omstaanders).* En zeelucht schijnt goed te zijn voor mensen zoals mijn vriend Manuel. Daarvoor heer, zijn we hier in de omgeving van Oostende, en, om u te dienen.

de Bonours
(Heeft zich zeer serieus gehouden en heeft niet meegelachen. Kijkt naar de omstaanders, waarna die uit elkaar beginnen te gaan. Ernstig) het mag duidelijk zijn dat hiermee niet

wordt gelachen! ... Manuel, ik heb als jongeling zelfs jarenlang gestotterd en doe het nog steeds als ik zenuwachtig of vermoeid ben. Een leraar uit mijn jeugd zei mij ook dat zeelucht goed is voor stotteraars. Misschien zit er wel waarheid in. *(Gepikeerd. Richt zich opnieuw tot de weggegane omstaanders)* Is er trouwens al iemand die zich heeft afgevraagd waarom vogels, koeien en steenezels niet stotteren? Nee? Vogels hebben geen stembanden, die laten lucht trillen in hun keel. Misschien hakkelen ze nog meer dan mensen maar storen ze er zich niet aan omdat het in hun natuur ligt. Wat de koebeesten en steenezels betreft, die zijn al even stom en dom als jullie zodat ze onmogelijk kunnen beseffen dat ze stotteren. Ik heb het hier wel gehad voor vandaag. *(Maakt aanstalten om af te gaan)* jullie twee mogen meekomen met mij.

Edwardo
(Vlug) dank u heer, *(buigt)* maar met uw permissie zouden wij liever willen beschikken heer. Tenzij u voor ons accommodatie voorziet zodat we de nacht kunnen doorbrengen in een bedstee?

de Bonours
Daar hou ik mij niet mee bezig. *(Op zijn tenen getrapt)* voor wie ziet u mij aan? Een herberggier? Een of andere veredelde zoetelaar? Maak dat jullie wegkomen!

de Terre en Uitenbroeck doen een kleine groet en gaan met een zekere tred af. de Bonours kijkt hen na.

de Bonours
Meneer Targone, Ik ben zo goed als zeker dat die twee spionnen zijn. Vooral de kleinste van de twee kan het zeer goed uitleggen. Te goed om door te gaan als een boerenpummel uit La Mancha.

Targone
Ach kapitein. U bent te wantrouwig. U ziet fantomen *(lacht).* En wat de wetenswaardigheden betreft wat die Spaanse kabouter zo overtuigend verkondigt. *(Pruilmondje, licht schouderophalend)* dat is een vorm van het spuien van kennis die eigen is aan betweters om te verbergen dat ze nauwelijks iets afweten van de echte dingen die ertoe doen. *(Met zijn wijsvinger in de lucht. Enthousiast)* en dat is de wiskunde kapitein, van waaruit de goddelijke mechanica komt. Er is niets nobeler en verhevener dan de wetten van meten en weten. Meten is weten kapitein. Al de rest is van secundair belang ... *(Podium draait weg.)*

Tiende scène

Het podium is in het halfduister, misschien enkele toortsen. Kamer van de aartshertogin, Fort Sint-Albertus. In de kamer zijn kriskras naakte standbeelden opgesteld van mannen en vrouwen. Misschien ook Projecties of schilderijen kunnen van de Kamasutra. Daartussen weeldigere struiken en bloemen. Enkele fonteinen doen hun werk. Op de vloer van het toneel liggen overvloedig afgeknipte rozen met warme kleuren. Centraal enkele dierenhuiden (of een

aardig wandtapijt) en kussens. Daar juist naast, een mooi rechthoekig bijzettafeltje waarop een drietal wijnkruiken van verschillende grote staan; twee mooi versierde wijnbekers; een weelderige schaal – halfopgericht richting publiek – met asperges, selder, komkommer, knoflook, truffels, perziken, abrikozen. Vier mensen komen op in een wat aangeschoten toestand: twee Spaanse officieren en twee hofdames. Ze Kijken rond zich.

Officier 1
Is het wel verstandig om hier te gaan rollebollen? *(Kust innig hofdame 1 die dito reageert.)*

Officier 2
Het is in ieder geval *(lacht)* beter dan in de modder en de koeiendrek. *(Probeert de tweede vrouw te kussen, maar ze wendt gespeeld boos haar hoofd af.)*

Hofdame 2
Zeg, is dat nu jouw appreciatie voor al het werk dat we gedaan hebben? *(Kust hem vluchtig.)*

Officier 2
Het lijkt hier wel een bordeel, een lustoord voor de lichamelijke lusten. Als je naar de schaal met voedsel kijkt *(kijkt ernaartoe en kust opnieuw de vrouw)* zou je zeggen dat er een tentoonstelling plaatsvindt van lustopwekkende voeding *(lacht)*. Waar is Aphrodite met haar dienstmaagden? Of, waar zijn de bacchanten die in tulehemdjes hun zwoele dansje doen? Vrolijk huppelend en blij opgewonden omdat ze achternagezeten worden door hitsige satyrs. *(Hartelijke lach, kust de vrouw.)*

Hofdame 2
Het is in opdracht van de aartshertogin. Ze wil de Graaf-gemaal verrassen, euh, *(lacht)* op een warme avond.

Officier 2
Ja. Een warme avond met stomende liefdesposities. Ik denk dat de aartshertog er niet veel van terecht zal brengen. *(Lachend)* ik zou het beter overnemen van hem.

Hofdame 2
Dat denk je maar. Toon maar eerst wat je allemaal met je ladder kan dan al dat blabla. *(Kust hem met vuur.)*

Officier 1
(Stopt met minnekozen) ik heb er geen vertrouwen in. Het is hier een plaats om de liefde te bedrijven. Het straalt verlangen en hartstocht uit, maar het is niet voor ons. *(Neemt hofdame 1bij haar hand om samen weg te gaan.)*

Hofdame 1
(Houdt hem tegen. Plagerig) O, o, oo. Is mijn onverschrokken soldaat bang dat zijn petieterige stokje zijn werk niet zal doen? *(Uitbundige lach.)*

(Zingt of zingend spreken, parlando) – Strofen kunnen eventueel als geheel weggelaten worden.

Soldaatje klein, waar ben je nu?
Was mama boos op jou?
Of was je zeer stout?

Je had het misschien wel warm of koud.
Daardoor kwam de aap uit de mouw
En rampetampte zichzelf maar in het nauw

Soldaatje klein, waar ben je nu?
Was mama boos op jou
Of was je zeer stout?

En nu, is er een vrouw
Met een rode vouw
Zo glinsterend als de dauw

Maar waar ben je nu?

Soldaatje klein, waar... *(wordt onderbroken).*

Officier 1
Stopt het! Jij krolse kattin! *(Gebiedend. Neemt haar gezicht in zijn handen)* ik ga je eens laten zien wat mijn petieterige dirigeerstokje allemaal op zijn notenbalk heeft staan. *(Kust haar.)*

De beide koppels gaan neerliggen op de vloerbedekking en beginnen te vrijen.

Offstage de gedempte stem van Carlos de Robiano

de Robiano
Isa ... Isabella ... Elizabeth, ben je er? Mag ik binnenkomen?

De twee koppels kijken verschrikt op. Vloeken stil, schikken de vloerbedekking en lopen weg langs het achtertoneel.

Majesteit, mevrouw. Ik zal binnekomen

Elfde scène

Op het podium verschijnt Carlos. Hij is casual gekleed, maar toch ook niet te gewoontjes. Hij kijkt overal rond en knikt goedkeurend. Hij merkt niet op dat Isabella, getooid in een mooie

nachtmantel, ook de kamer is binnengekomen. Gaat achter hem staan en bedekt plotseling met haar twee handen zijn ogen.

Isabella
Weet de vleugeladjudant dan niet dat hij mij op een dergelijk laat uur niet meer mag storen? Of heeft hij de sleutel mee van mijn kuisheidsgordel? *(Lacht).*

Carlos
(Draait zich om. Kijkt haar verrukt liefdevol aan) ach hier ben je *(kust haar).* Ik heb de volledige avond de seconden, de minuten, de uren afgeteld tot op het moment dat ik wist dat ik bij jou kon zijn. En nu ... en nu ben ik hier. *(Kust haar.)*

Isabella
Carlo toch, denk je dat het voor mij zo prettig is om de avond door te brengen met zo'n verschrikkelijke partij? Dat eindeloos gepraat, dat gezwets van halfdronken hofdignitarissen die elkaar niet kunnen uitstaan.

Carlos
Jouw hofmaarschalk Spinola kan er in ieder geval goed weg mee. Welk een aureool dat hij zichzelf aanmeet. Het lijkt wel of dat hij zelf op de troon zit.

Isabella
Het is een verschrikkelijk man *(schudt haar hoofd).* Hij is mij opgedrongen door het Spaanse hof. Mijn mening hebben ze niet gevraagd ... Zo zie maar Carlo hoe machteloos een vorstin kan zijn. *(Met boosheid)* en daar komt nog bij dat de man een afschuwelijke lijfgeur heeft. Om dan nog niet te spreken over de stank die uit zijn mond komt. *(Walging)* ik kan er werkelijk niet tegen. Gewoon degoutant!

Carlos
Ach, mooie lieve Isa *(kust haar)* mocht je echt willen, dan geraak je van hem af. Maar je doet het niet omdat je weet hoeveel stuivers hij op de Coudenberg laat rollen. De enige die hem redelijk wat tegenwerk biedt is Antonio Carnero. De stafofficier van je man. Die twee gaan elkaar nog eens de das omdoen *(lacht).*

Isabella
Dan zal het Carnero zijn Carlo ... *(Gelaten)* was mijn eega maar eens een man geweest van sterkte, van karakter, van moed om de koe bij de horens te vatten. Als je ziet wat Spinola allemaal aan het bekokstoven is. Een blinde ziet meer dan Albrecht. *(Opgewonden)* en kijk wat die fameuze Leden van Vlaanderen hem aandoen. Het achterhouden van gelden, van contributies. Op alles en nog wat kritiek geven en maar klagen dat dat de oogst mislukt is. Dat de boeren in armoede leven, dat de middenstand het moeilijk heeft. Dat de pachtbazen te veel moeten bijdragen, *(theatraal)* enzovoort, enzovoort … Altijd maar tegenwerken, ik ben dat soms zo moe … *(Zucht, blaast)* waarom sluiten ze zich niet aan bij de Hollanders als ze vinden dat Albrecht het allemaal zo slecht doet?

Carlos
Isa, dat meen je niet. *(Heeft haar een kus)* waarom is mijn vorstin zo wantrouwig tegenover haar onderdanen?

Isabella
Carlo, maak me niet boos. Ik heb helemaal niet gekozen voor Vlaanderen en de rest van de Provincies. Mijn vader heeft voor mij gekozen, en dan nog onder voorwaarden. Het klimaat is hier voor mij te killig en te neerslachtig met al die regen en stormen … Ik haat het hier soms. Het enige wat mijn leven hier dragelijk maakt, ben jij Carlos *(kust hem).* Zeg, wat vind je van mijn liefdeskamer *(lacht)*?

Carlos
(Kijkt goedkeurend rond) niet slecht voor een infante waarvan men van aanneemt dat ze zeer katholiek is opgevoed.

Isabella
Het is niet omdat je katholiek bent dat je daarom niet ondeugend kan zijn. Een beetje lichamelijk plezier mag toch? Al die strijd tussen lichaam en geest leidt tot een dubbele moraal en hypocrisie. Als het maar niet geweten is. Waarom denk je dat er zoveel jonge mannen en vrouwen het klooster binnengaan? ... Omdat ze daar onbewust hopen dat hun lusten bevredigd zullen worden. Het zit er vol met sodomie.

Carlos
(Speels verontwaardigd) Isabella, de inquisitie staat voor je deur!

Isabella
(Kust hem lang) hmmm, ben jij dan mijn grootinquisiteur?

Troont hem mee naar de kussens en begint met vrijen.

Carlos
Isa, heb ja al eens nagedacht hoe dat het verder moet met ons? Vroeg of laat gaan ze het te weten komen.

Isabella
Carlo, waar jij nu allemaal aan denkt. Ik wil nu gewoon vrijen met jou. Dat is alles. Jij bent mijn minnaar nummer 1.

Carlos
(Licht verschrikt) zijn er dan nog?

Isabella
Maar nee! Koene ridder van mij. Ik wil je gewoon bij mij hebben als ik daar nood aan heb. Jij bent mijn lijfeigene, mijn bezit, mijn eigendom ... Ik kan Albrecht nooit verlaten Carlo. Dat is

totaal onmogelijk. Dat weet jij ook wel. Maar weet wel Carlootje dat je in mijn hart mijn man bent. *(Innige kus.)* Ik heb al veel goede dingen over jou verspreidt. Albrecht heeft dat zeker ook al gehoord. Uiteraard door derden en tussenpersonen. Rechtstreeks over haar minnaar praten doet een infante van Spanje niet *(kus)*. Er is voor jou een mooi toekomst weggelegd. Een prachtig landgoed, een grafelijke titel. Een vorstelijk jaarinkomen als je eenmaal op leeftijd bent. *(Vlug)* maar daar moet je nu nog niet aan denken *(lacht).* Het enige wat ik vraag is dat je bij mij blijft. De rest moet je aan mij overlaten. Wij vrouwen zijn veel geslepener en geraffineerder dan mannen. Wij hebben meer intuïtie en manipulatie-talent dan mannen. Misschien, misschien komt ooit wel de dag dat er in Zeventien Provinciën een koning gekroond zal worden dat het resultaat zal zijn van jou en mij.

Carlos
O Isaatje. Ik verlang zo naar jou. *(Begint hevig te vrijen).*

Isabella
(Lachend) niet zo vlug Carlo. Ik zit liever op het paard dan eronder.

Duwt hem op zijn rug, gaat op hem zitten. Haar mantel valt van haar lichaam. Haar naakte rug is richting publiek en glinstert in het halfduister (misschien wat ingesmeerd met lichaamsolie – niet overdrijven). Isabella helpt Carlos (schijnbaar) met het inbrengen van zijn penis en start met een langzame rijdende beweging. Opmerking: hier moet vooral het suggestieve, het voorstellingsvermogen bij het publiek geprikkeld worden. Het is niet te bedoeling dat de seksuele daad het voortouw neemt. Het is de sfeerbepaling die belangrijker is.

Twaalfde scène

Doña Leonora komt op. Ze heeft enkele linnen tussen haar armen. Ze kijkt met veel interesse rond. Op het podium is er een zacht vrijend geluid hoorbaar … dat verstoord wordt door een aankomend gegrom, gezucht, gekreun.

Leonora
Mevr…

Ze staat perplex, als aan de grond genageld, naar het koppel te kijken. Eleonora's lichaam is helemaal verstijfd. Haar handen gaan langzaam naar haar mond waardoor het linnen met zachte plof op het podium valt. Het vrijende koppel wordt het geluid niet gewaar. De handen bedekken haar mond. Ze krijst in stilte … Isabella buigt zich over Carlos, tot ze uiteindelijk op hem ligt. De rijbeweging gaat langzaam verder. Eleonora draait zich om. Ze twijfelt enige momenten, ze weet niet wat te doen. Gevoelens van verslagenheid, radeloosheid, onmacht. Ze kijkt tenslotte nogmaals naar het koppel, zakt door haar knieën. Enkele vlugge bewegingen van de aartshertogin sluiten de vrijage af. Dwarrelende rozenblaadjes vallen overvloedig op het toneel. Leonora staat gebroken op. Stil huilend gaat ze af .... Doek gaat langzaam toe terwijl de rozenblaadjes (nu minder) blijven neervallen op het podium.

Derde bedrijf

Eerste scène

Haven Oostende. Prachtig weer. Geluid van meeuwen. Er is heel wat activiteit. Figuranten gaan op en af. Op de venterskar is Griet Pekel waren aan het schikken. Cornelis Moeskops komt op. Moeskops is nog dikker dan in het tweede toneelstuk. Hij draagt een grote houten kist die goed correspondeert met zijn overgewicht. Hij blaast en puft.

Cornelis Moeskops
Grietje, help me nu toch even!

Griet Pekel
(Gaat hem tegemoet) Cor, je wordt bijna zo dik dat je beter kunt laten rollen. Het zal je veel adem besparen *(lacht). (Help hem mee de kist op de grond te zetten.)* Je moet je zelf nu eens zien. Je kunt beter het lidmaatschap aanvragen bij de club van de spiegelmannetjes.

Moeskops
Hoe bedoel je Grietje?

Pekel
Wel Corretje, dat je door je pens je piemeltje niet meer ziet. Het beste dat je dan kan doen is een spiegeltje gebruiken om te zien of dat hij er nog hangt en vooral waar *(schaterlacht).* En misschien kan ik tijdens onze liefdesdaad maar beter een pincetje gebruiken om jouw liefdeszwaard te verwennen. Zoveel zal je beminnelijke krijgsheer gekrompen zijn. *(Komt niet meer bij van het lachen.)*

Moeskops
Flauw hoor Griet, echt flauw. Vlaamse humor zeker? *(Griet reageert niet en doet lachend verder met haar werk.) (Gebiedend)* Grietje, hou nu op met lachen! De toeristen uit Holland kunnen hier op elk moment aanmeren. Aach kijk, daar zijn ze. *(Licht opgewonden)* zet je beste beentje voor, prinsesje van mij, want er kunnen nu heel wat stuivers verdiend worden voor de verdere bouw van villa Margaretha. Ze zitten bijna op de tweede verdieping *(lacht haar lieflijk toe).*

Aan de kade legt een bootje aan met een 10-tal mensen, waaronder enkele koppels. Cornelis helpt de gasten veilig op de kade. Griet draagt zorg voor de dames en schikt hun kledij netjes op hun aanwijzingen. Moeskops verzamelt de gasten en gaat op een krat staan.

Moeskops
... *(Gewichtig)* Beste mensen uit de Zeven Verenigde Provincies. Beste bezoekers aan onze stad Oostende. Beroemd in de volledige gekende wereld zoals wij die nu kennen ... Euh, ja. *(Met opzichtig gesticuleer)* berucht, euh, ik bedoel befaamd om de koppigheid, de gestrengheid in het verzet tegen de vijand. *(Kijkt de bezoekers met overtuiging aan.*

Meeuwengeluid sterft langzaam weg) het is hier, op deze eigenste plaats dat geschiedenis wordt geschreven. Zowel Troje als Carthago verdwijnen in het niets met het in aanschouw nemen van het ontegensprekelijk verzet, de heldenmoed van iedere soldaat hier aanwezig. Er zullen boeken, wat zeg ik, bibliotheken worden vol geschreven over wat er hier nu plaats vindt. In volledig Europa zijn er nu al tekeningen en schilderijen verspreid met één centraal thema! Het Beleg van Oostende. Er zullen romanciers opstaan die hun inspiratie vinden in het Beleg, wie weet vindt een onverlaat over een paar 100 jaar de inspiratie om er een toneelcyclus aan te wijden ... *(Ingetogen. Er is volledige stilte op de scène)* maar letters, woorden ... zinnen zijn onvoldoende om de ellende te omschrijven van wat hier plaatsvindt. Nu heerst er een stilte, een periode van rust, een ogenblik van vrede, maar vergis u niet. Deze stad heeft al veel gehuild en zal nog veel meer huilen. Hoe ondragelijk zijn de jammerklachten van moeders, vrouwen en liefhebbende echtgenotes die hun man of zoon verloren in de strijd. Meestal gruwelijk verminkt, ontdaan van ledematen ... Jonge weduwen, de borst gevent aan één van hun vele kinderen, die zichzelf ten einde raad, hun lichaam voor een habbekrats verkopen aan hunkerende krijgslieden om toch maar de hongerige monden te kunnen voeden van hun kleine hummels. *(Streng, met belerende wijsvinger de lucht in)* ... de duivel danst met aan iedere hand de verpersoonlijking van oorlog en prostitutie ... *(Slikt)* mijn stad, waar ik zoveel van hou, kreunt onder de stormen en de kou. Ik, Cornelis Theodorus Moeskops, afkomstig uit Zeeland, heb mij vorig jaar nog opgeofferd om een verschrikkelijke ziekte te bedwingen. De zwarte dood met zijn builen en stinkende hoest kon mij niet deren en juist daarom werd ik benoemd tot pestmeester. Met heldenmoed *(valt stil. Heeft het moeilijk.)* ... *(Emotioneel)* ik zal nooit vergeten hoe ik een belangrijk stadfunctionaris bijstond bij zijn laatste ogenblikken in het aanschijn van de onoverkomelijke dood. Hij weende zijn grafkuil vol met liters brak water ... Euh ja, brak water. *(Hoofdschuddend met gesloten ogen)* ... zijn grote bezorgdheid was zijn zoon Jacob. Wat moest er met de jongen gebeuren als zijn vader er niet meer was? ... In mijn goedertierenheid beloofde ik hem dat ik ervoor zou zorgen dat Jacob veilig en wel in Zeeland zou geraken ... Weinig later stierf Brakke Besage, opzichter van de stad, in mijn armen *(slikt)* ... Grietje mag ik een beetje water alstublieft. *(Griet doet water in een beker en heeft het hem.) (Drinkt)* mijn vrouw Griet heeft tijdens het beleg ook haar deel gehad. Haar beide ouders stierven kort na elkaar van uitputting. Hun dienstbaarheid ten opzichte van de vele melaatsen, euh, zieken hadden hun tol geëist. *(Griet kijkt verbaast, verdwaast met open mond naar Cornelis. Moeskops is ingetogen.)* het waren eenvoudige goede mensen die zich onophoudelijk hadden ingezet met het verzorgen van onze Hollandse soldaten en hun dierbaren. Het is deze onbaatzuchtigheid dat zo treffend is voor alle Oostendenaars. Het is ook daarom dat ik aan ieder van u wil meedelen dat mijn vrouw en ik een baby verwachten. *(Griet kijkt met een nog grotere verbazing naar Cornelis. Er komen stemmen van de toehoorders die allen in de richting gaan van Griet. Griet weet zich daardoor geen houding geven)* Maar ik wil jullie niet verder lastigvallen met mijn persoonlijke vreugden *(bijna binnensmonds)* want dat brengt geen brood op de planken ... *(Opgewekt)* jullie zijn helemaal uit het noorden gekomen om deze prachtige stad te bezichtigen en ik zal jullie als voorzitter, penningsmeester en schatbewaarder van de gidsenkring, euh *(kijkt naar Griet)* Lange Nelle, naar best vermogen rondleiden. Grietje waar is mijn gidsenstok?

Pekel brengt een stok, die ook al diende als peststok, naar Cornelis waar nu aan de top een vlaggetje hangt.

Voor dat we aan de rondleiding beginnen heb ik nog een mededeling in de marge ... Ieder van u kent de ongelofelijke verhalen die de ronde doen over deze belegerde stad. Daardoor is deze plaats de beste leerschool voor uw geliefde zonen. Het spreekt vanzelf dat u als voorname burgers hen het beste toewenst. Wel, nu is er de opportuniteit om een jarenlange studie te bundelen in enkele maanden. Stel u voor dat uw zoon medicijnen wil studeren en zich wil specialiseren in chirurgie. Dan is het hier dat hij de theorie in de praktijk kan omzetten. Waarom dure collegegelden aan muffe universiteiten betalen als het hier gratis kan. Elke dag zijn er amputaties bij de vleet. Misschien een vinger, een teen, een hand, een voet, een been. Een paar ledematen meer of minder. U noemt het maar. Het gebeurt hier allemaal ... Uw zoon wil oorlogsingenieur worden? Geen probleem. Hij kan zijn constructies en machinerieën hier bouwen en uittesten, en als het hem nog een beetje meezit kan hij nog subsidie bekomen ook. U ziet dus beste mensen, Oostende heeft voor elk wat wils. Uw zoon zit in het leger? Dit is uiteraard geen enkel probleem. Hier kan hij zijn militaire genialiteit tentoonspreiden. En om u ten dienste te zijn kan ik persoonlijk voor de nodige accommodatie en mondspijs zorgen. *(Kucht)* dat alles tegen zeer maatschappelijke prijzen. Veel win ik er niet op. De winstmarge is nagenoeg te verwaarlozen. Maar ik doe het, omdat het mijn diepe overtuigingen is dat mensen van jullie standing alle kansen moeten krijgen.

Mannelijke stem uit de toehoorders
Wat een ongelooflijke windbuil is die man toch.

Vrouwelijke stem
Sst, wees nu stil Hendrik. Onze Wilhelmus kan misschien hier zijn naam maken. We moeten in ieder geval niet veel hopen dat hij met jouw geërfde capaciteiten het mooie weer zal maken. We krijgen nu een kans om het anders te doen. *(Luid tot Cornelis)* doet u maar rustig verder met uw betoog meneer Moeskops. Uw generositeit en weldadigheid zullen waarheidsgetrouw terechtkomen in de annalen van onze Vaderlandse Geschiedenis.

Moeskops
(In zijn nopjes) dank u mevrouw, dank u. Uw hoogverheven mensenkennis zal u niet ontgoochelen. *(Stroperig, persoonlijk gericht tot de dame)* Waarschijnlijk uw zesde zintuig? Heb ik ook. Mensen zoals u en ik herkennen elkaar onmiddellijk. U bent te gevoelig mevrouw, moet u voor oppassen in een wereld die vol zit met lelijke haaien en stelende eksters *(lieve glimlach). (Weer tot de bezoekers)* Het lijkt mij nu de ideale tijd om de rondleiding te starten. Als u mij nu allen wil volgen.

Gaat van zijn krat af en begint wat potsierlijk met zijn gidsenstok te zwaaien. De bezoekers volgen, met de nodige commentaar, gedwee Moeskops en gaan langzaam richting af.

Pekel
(Schudt haar hoofd. Praat in het ijle. Bedekt de venterskar) ik zwanger? Waar haalt hij het? Het is weken, zo niet maanden geleden dat het zout nog eens bij de patatten geweest is. En mijn ouders zijn al jaren dood. Ongelooflijk ... *(Staat plotseling stil)* Cornelis Theodorus Moeskops. Hij heeft altijd tegen mij vertelt dat zijn ouders hem geen tweede naam hebben gegeven omdat ze twijfelden tussen Ceriel en Celine. Er was nogal verwarring of de kleine Cor nu een jongentje of een meisje was. *(Haalt haar schouders op)* ik weet het op de(n) duur ook niet meer. *(Lacht)* maar liegen kan hij als de beste, *(lacht)* en ik die dacht dat ik er goed in was *(Ziet Cornelis met de bezoekers afgaan en loopt hen vlug achterna).*

Podium draait naar links. Fort Sint-Albertus. De kamer van de aartshertog wordt zichtbaar. Het is schemerdonker. Albrecht zit achter zijn bureel waar papieren op liggen, hij ziet er vermoeit uit. Links van hem staat zijn stafofficier Antonio Carnero. Rechts van hem, hofmaarschalk Gaston Spinola (af en toe verraderlijk gehoest). Er is spanning voelbaar op de bühne. Er zijn drie spots (niet al te fel) op de acteurs gericht. De scène begint met een beladen stilte van enkele tellen. Deze scène en de volgende twee scènes zijn cruciaal voor het derde toneelstuk.

Tweede scène

Noot: woord en wederwoord Carnero – Spinola. Mag na enkele replieken gerust in tempo zijn – regisseur.

Albrecht
... *(Met afvragend gezicht)* hoe bedoelt u hofmaarschalk?

Gaston Spinola
Ik bedoel hoogheid dat de situatie aan de rand van de stad uit de hand begint te lopen. De manschappen geraken gedemoraliseerd. Er is nog nauwelijks discipline. Overal is er bandeloosheid. Vrouwen worden met karrenvrachten aangevoerd vanuit Brussel. Sommigen onder hen zijn het bekijken niet waard ... Er is desertie, tegenwerking en verregaande ongehoorzaamheid omdat het leger er niet in slaagt om op tijd en op een correcte manier soldij uit te betalen.

Antonio Carnero
U bent blijkbaar de man die we nodig hebben hofmaarschalk. Met uw geld …

Spinola
(Kregelig) De legerstaf overtreft zichzelf in onkunde kolonel Carnero! Dat select clubje in Brussel houdt zich liever bezig met allerhande onbenulligheden in plaats van zich bezig te houden met het uitstippelen van een beleid dat erop gericht moet zijn om effectief en efficiënt te zijn.

Carnero
U gebruikt dure woorden hofmaarschalk. Misschien dat u ze niet goed begrijpt, anders zou u ze niet gebruiken in de aanwezigheid van de aartshertog. Bij mijn weten, nog steeds de Kapitein-generaal van het Leger van Vlaanderen. U bent trouwens niet geplaats om ons op zo'n manier te beschuldigen. U bent geen hoofdofficier. Laat staan, godzijdank, een opperofficier. Daar komt nog bij dat er niemand van de legerstaf aanwezig is om een wederwoord te geven op uw aantijgingen.

Spinola
(Boos, opgewonden) u bent toch hier! U bent toch de verbindingsofficier van de aartshertog? Het (would be) hoofd van de militaire hofhouding, of wordt uw aandacht te veel afgeleid door het begapen van jonge aspiranten waarvan het donshaar nog op de kin moet verschijnen?

Albrecht
Kucht meerdere malen

Carnero
(Ingehouden woede) hoogheid, ik wil u in alle vriendelijkheid vragen om de opmerking van deze achterlijke figuur… *(Herpakt zich)* ik bedoel, van de heer hofmaarschalk te negeren.

Spinola
In ieder geval niet achterlijk genoeg om te kunnen aantonen dat met medeweten van de legerstaf massaal gefraudeerd wordt.

Albrecht
(Kucht, kijkt Spinola aan) verklaar u nader hofmaarschalk.

Spinola
Hoogheid, het is niet de eerste maal en het zal ook niet de laatste maal zijn dat er onjuiste aantallen van manschappen worden opgegeven bij het samenstellen van de vendels. Als een vendel wordt geteld op 150 man en er zijn er maar 120 aanwezig dan verdwijnt de soldij van 30 man in de beurzen van corrupte officieren en hun hogere heren in Brussel.

Carnero
(Laatdunkend) u durft veel te beweren hofmaarschalk. Het zou misschien niet slecht zijn hoogheid dat u de beschuldigen van de heer Spinola toets met wat kolonel Bucquoy en generaal graaf van den Bergh daarover te zeggen hebben.

Spinola
Laat Bucquoy en van den Bergh daarbuiten. Wat is uw bedoeling kolonel? U wilt mij in diskrediet brengen bij de aartshertog omdat u weet dat ik de waarheid spreek. *(Rechtstreeks tot Albrecht)* hoogheid, de staatskas wordt aan alle mogelijke kanten leeggeroofd, leeggeplunderd en het is mijn plicht u dit te melden.

Albrecht
(Gelaten houding) wat ik mij afvraag hofmaarschalk is waarom u dit nu allemaal te berde brengt?

Carnero
(Springt vlug in) omdat de heer Spinola een vuile opportunist is hoogheid. Een onderkruiper van het laagste allooi die er een verborgen agenda op na houdt. De hofmaarschalk heeft nu een kaduuk wandelstokje gevonden om er kleingeestig een ongelukkig poedeltje (hondje) mee te slaan.

Spinola
U noemt dat kleingeestig? Er wordt gefraudeerd op grote schaal en u bagatelliseert het. Het interesseert u waarschijnlijk geen zier dat de aartshertog op deze manier een slechte naam krijgt bij zijn manschappen.

Carnero
Het grote verschil tussen u en ik hofmaarschalk is dat u uit weloverwogen politiek opportunisme handelt. U streeft een hoger doel na, en in plaats om uw denkwijze op mij te projecteren is de eigenlijke waarheid dat het u geen moer kan schelen wat de soldaten denken over de aartshertog. U bent nog affreuzer dan een januskop. Die heeft maar twee gezichten. U hebt er meerdere.

Albrecht
(Licht opgewonden) heren, het begint langzaam mijn keel uit te hangen dat u beiden voortdurend over me heen praat. Als er mistoestanden zijn in het leger moeten die onmiddellijk aangepakt worden.

Spinola
Dan moet er zo vlug mogelijk een doorlichting komen van alle eenheden in de leger hoogheid, inclusief toeleveringsbedrijven.

Carnero
Misschien dat de hofmaarschalk in één moeite door ook alle ministeries en stadsbesturen kan laten beoordelen. Waarom dat de heer Spinola de Leden van Vlaanderen nog niet onder curatele heeft geplaats is mij een volkomen raadsel aangezien hij nu op de eerst rij staat om de roe uit te delen.

Spinola
U maakt er een farce van kolonel. Vlaanderen betaalt zich blauw aan het beleg van die rattenstad hier en u maakt er een lachertje, een futiliteit, een onbenulligheid van.

Carnero
Mocht u de moed hebben om uw ware reden te vermelden van uw klopjacht op mistoestanden, dan zouden wij als legerleiding veel verder staan. Nu blèrt u in het donker in de hoop gedekt wordt door een resem bronstige bokken.

Spinola
(Verbijt zijn woede, boosheid.) ... Hoogheid ... Kolonel Carnero is zijn functie onwaardig. Mensen zoals uw stafofficier moeten opgehangen worden aan de hoogste boom die er te vinden is. Hij raaskalt volledige onzin uit. Mijn bezorgdheid is dat we perk en paal moeten stellen aan de corruptie, aan de toegenomen laksheid van wat ik degelijk bestuur zou willen noemen.

Carnero
En daarom begint hij eerst met het leger in een slecht daglicht te stellen zodat hij zelf iemand naar voren kan schuiven om die stal van Augias uit te mesten. Zo ziet u het toch hofmaarschalk?

Spinola
... Uw mening verraadt hoe uzelf naar het leger kijkt kolonel, maar het zou niet verkeerd zijn mocht er een nieuwe jonge kracht opstaan om eens schoon schip te maken. Iemand met de kracht van een leider en de intelligentie van een visionair. Een staatsman die ver vooruit op zijn tijd is.

Carnero
Die staatsman is natuurlijk toevallig uw neefje Ambrogio Spinola, is het niet?

Spinola
U bent een vervelende intrigant kolonel, die balanceert op het randje van achterlijkheid. U probeert een wig te drijven tussen de aartshertog en mij ... Het is in inderdaad zo hoogheid, dat mijn neef alle capaciteiten heeft om een groot legeraanvoerder te zijn. Wat allerminst over u kan gezegd worden kolonel Carnero.

Carnero
Ja, en daarom gebruikt u alle kanalen die voor u liggen om uw doel te bereiken. Genua en omstreken is te klein geworden voor de Spinola's zodat ze hun pijlen dan maar richten op Vlaanderen met Brussel als uitvalbasis. Het zou het Paleis op Coudenberg misschien niet misstaan als er meer Spinola's in vertoeven, tenzij dat er brand uitbreekt door verfraaiingswerken om de grandeur van de familie Spinola nog meer te doen uitstralen. Wat natuurlijk zeer jammerlijk zou zijn.

Albrecht
(Geïrriteerd) ... kijk, ik word jullie gerikketik langzaam maar zeker volledig moe ... Het is wel zo kolonel Carnero dat het Spaanse hof vol lof is over de neef van de hofmaarschalk. Ik hoor

niets anders dan superlatieven als het over hem gaat. Misschien moet hij wel de kans krijgen om zich te bewijzen.

Carnero
Met het nodige geld zal dat geen probleem zijn hoogheid. Hij koopt zich een weg vrij naar de hoogste echelons. Dit is niet nieuw in de geschiedenis. In het slijk van de aarde worden vele trollen geboren die zichzelf een koningskroon willen opzetten en daar wonder boven wonder nog in slagen ook ... Maar wees nu eerlijk hofmaarschalk. Wat is zijn voorwaarde? Wat is, wat ik zou noemen zijn 'conditio sine qua non'?

Gelaten stilte van enkele tellen waarbij de hofmaarschalk en de stafofficier elkaar strak, bedreigend aankijken. Albrecht kijkt naar het tafelblad van zijn bureel en zit kenbaar verveeld met het getwist van de twee heren.

Albrecht
Hier schieten we niets mee op ... Kolonel Carnero, ik wil u vragen om mijn kamer te verlaten. Ik dacht dat het mij wat soelaas zou bieden om u beiden aan te horen vanwege dat eeuwigdurend beleg, dat eerlijk gezegd – *(aanzwellend stemvolume)* en met excuses voor mijn taalgebruik, werkelijk mijn strot, mijn voeten begint uit te hangen! En daar komt nu nog bij dat er ik een viscerale aversie begin te krijgen van adviseurs die het niveau van de bewaarschool nog niet zijn ontvloden. De kinderen van de papschool hebben waarschijnlijk meer inzicht in wat er in Oostende gaande is dan jullie twee domme haantjes die willen staan kraaien als koning.

Carnero
Hoogheid... *(wordt abrupt onderbroken).*

Albrecht
(Zichtbare woede en staat op) zwijg! Zwijg als ik praat! ... Je bent helemaal niet geplaats om mij te onderbreken als ik aan het woord ben. Ik zou je beter laten ophangen op de Grote Markt van Brussel dan hier te staan redetwisten met jou ... *(Meer binnensmonds)* Stuk faggot dat je bent! ... *(Herneemt zijn kalmte en gaat opnieuw zitten.) (Met grote kalmte)* ik zal dus nog even herhalen wat ik daarnet zei. U, kolonel Carnero mag beschikken *(wegwuivend handgebaar)*. En u hofmaarschalk mag een stoel nemen en bij mij komen zitten.

Antonio Carnero groet de aartshertog en in minder mate Gaston Spinola. Gaat met vaste tred af.

Derde scène

Spinola neemt een stoel en plaats hem aan een hoek van de tafel.

Albrecht
Neemt u plaats hofmaarschalk. Ik ben een en al luisterend oor wat betreft de ambities van uw neef, of misschien beter gezegd dat ik door het streven van uw neef uw stem zal kunnen horen.

Spinola
(Met aanloop) ... euh, hoogheid *(hevig gehoest)* ... Mijn excuses koninklijke hoogheid.

Albrecht
(Geïrriteerd) ik zou het appreciëren hofmaarschalk dat u uw vuile microben uit uw rotte longen voor uzelf houdt. Laat die koninklijke geplogenheden nu maar achterwege en kom ter zake. Beschouw dit gesprek als een privé-audiëntie. U kunt hier open en vrank vertellen wat er volgens u moet gebeuren.

Spinola
Excellentie, ik wil u helpen om de angel Oostende uit de zere voet van de Belgische Leeuw te halen.

Albrecht
Dat heb ik ergens nog gehoord hofmaarschalk. De verwoede pogingen daartoe hebben helaas nog niet veel zoden aan de dijk gebracht. Die angel blijft er maar inzitten waardoor de Leo Belgicus maar blijft mank lopen.

Spinola
Juist hoogheid. U wordt aan alle mogelijke kanten tegengewerkt. Ten eerste is er het leger waar er te veel amateurisme heerst. U hebt een paar degelijke officieren en daar stopt het bij. De rest van hen zijn klaplopers die nog niet bekwaam zijn om de eenvoudigste rekensom op te lossen. Het is dan ook niet te verwonderen dat graaf Maurits van Nassau hen regelmatig de mantel uitveegt. Ten tweede: de Katholieke Kerk, nochtans door u zo bejegent, houdt er een eigen agenda op na met als enig doel de contrareformatie te doen slagen. Ik moet u niet vertellen dat er in Rome nogal wat prelaten rondlopen die vooral geïnteresseerd zijn in hun eigen geldbeugel en persoonlijke ambities, wat gerust synoniemen kunnen genoemd worden voor aards vertier en zondigheid. Velen onder hen hebben zodanig hard gestudeerd dat ze door bijziendheid het verschil niet meer kunnen lezen tussen aardse en geestelijk zonde. Daarom dat de meesten onder hen zich gespecialiseerd hebben met de persoonlijke invulling van het spreekwoord: zijn huik naar de wind hangen.

Albrecht
... Hofmaarschalk, het is niet de bedoeling dat u mij een bloemlezing heeft over de kerk. Ik weet dat allemaal ook wel. Er is niets nieuws onder de zon.

Spinola
Daar twijfel ik niet aan hoogheid. Ten derde hoogheid, is er de Vlaamse politiek. De bekrompen kneuterigheid excelleert door toedoen van de Leden van Vlaanderen. U weet maar

al te goed dat ze alles doen om u tegen te werken. Ze zijn zogezegd loyaal tegenover u en laten in uw bijzijn enkele kruimels op de grond vallen terwijl u recht heeft op het volledige bedrag van de contributie zoals die afgesproken is. Nu werpen ze u als een schooier een habbekrats toe waarmee u het moet rooien. Hun beklag en gezaag over de tegenvallende economie en daardoor minder gegenereerde inkomsten moeten niet onder doen voor de taferelen die zich voordoen aan de Klaagmuur in Jeruzalem. Met dit groot verschil dat de Leden om het luidste roepen zodat ze zeker zijn dat iedereen hen gehoord en gezien heeft.

Albrecht
Wat bent u toch een giftig man hofmaarschalk. Diplomatie en tact zijn waarschijnlijk niet uw sterkste kanten.

Spinola
Dat is uw interpretatie hoogheid. Ik zie gewoon wat er gaande is en dit/dat is niet, als ik het beleeft uitdruk, nu ja. Niet al te stichtend. Ik wil u helpen hoogheid om schoon schip te maken. Eerst moet dat gebroed Oostende aangepakt worden. Daarna een grondige reorganisatie van het leger en ten laatste een herbronning van de staatsfinanciën wat automatisch tot een meer geordend bestuur zal leiden.

Albrecht
... *(Kijkt hem wat vervelend aan)* mocht ik niet beter weten dan zou ik geloven dat u een afstammeling bent van Niccolò Machiavelli ... Wordt u ook zo vaak verkeerd begrepen?

Spinola
(Niet reagerend) Ambrogio hoogheid, is jong, heeft de ambitie om veel te willen verwezenlijken. Maar hij moet de kans hebben. Als het ware een duwtje in de rug krijgen. Hij wil u bijvoorbeeld helpen om aan het beleg definitief een eind te stellen.

Albrecht
Iedereen moet een kans krijgen hofmaarschalk. Ik ben niet zo voor de predestinatieleer, wat Luther en Calvijn ook mogen beweren. God heeft er niets mee te maken waar je geboren bent en wie je ouders zijn. Het lot daarentegen ... *(kijkt onverschillig voor zich uit).* Het komt erop neer dat ik daar niet uit geraak. Toen ik kardinaal werd was mijn geloof waar en rotsvast. Nu dat ik al enige tijd in Vlaanderen vertoef heb ik momenten van hevige twijfel ... Ambrogio is de oudere broer van Federico is het niet?

Spinola
Ja zeker hoogheid. Hij levert goed werk op de Noordzee. Hij zal de Staatse vloot van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden een lesje leren die ze zich blijvend zullen herinneren. Staatspensionaris van Oldenbarnevelt zal nog verzuurder zijn dan anders. *(Lacht smakelijk.)*

Albrecht
Ja, daar twijfel ik niet aan ... Federico is een sympathieke jongeman die ik graag help met het verwezenlijken van, laten we zeggen, zijn ‘dromen’ ... Carnero praatte daarjuist over een ‘conditio sine qua non’ hofmaarschalk. Wat bedoelde hij daarmee?

Spinola
Och hoogheid, die windbuil intendeerde waarschijnlijk een ‘quid pro quo’, een ‘voor wat, hoort wat’. Wat heeft het voor een zin om een taal te gebruiken als je die niet beheerst, nog weet wat de juiste uitdrukkingen ervan zijn.

Albrecht
Jaja, dat is juist. Maar ... maar hoort er een, ‘voor wat, hoort wat’ bij het aanbod van uw neef?

Spinola wriemelt wat zenuwachtig op zijn stoel. Twijfelt en treuzelt. Albrecht kijkt hem strak aan.

Hofmaarschalk?

Spinola
Hoogheid, ik zal onmiddellijk ter zake komen. Ambrogio zou graag het volledige zeggenschap hebben over de troepen die bij het Beleg van Oostende betrokken zijn.

Albrecht
(Gefronste blik) hoe bedoelt u?

Spinola
Wat ik zeg hoogheid, wat ik zeg. *(Kijkt de aartshertog wat twijfelend aan)* ... Ambrogio wil het verdere verloop van het beleg volledig zelf financieren. Hij wil voor alles zorgen. Hij is nu bijvoorbeeld bezig met duizenden soldaten aan te werven, en dat allemaal voor eigen rekening. Het Spaanse hof zou billijk... *(wordt onderbroken).*

Albrecht
(Duidelijk geïrriteerd) u wilt dus dat ik de legerleiding loslaat en dit overlaat aan uw neef.

Spinola
Niet volledig excellentie. Het gaat over de troepen rond Oostende. Het is mijn diepe overtuiging dat Ambrogio met zijn talent u kan helpen (te) schitteren, te overwinnen. Het enige wat hij vraagt is dat hij zelf de beslissingen mag nemen zonder zich te moeten verantwoorden.

Albrecht
... *(Kijkt rond zich. Probeert zich te beheersen)* ik heb nog nooit in mijn leven zo’n belachelijk voorstel gehoord. Er kan daar absoluut geen sprake van zijn. *(Begint opgewonden te geraken)* voor wie neemt u mij? *(Aanloop naar een tirade)* een imbeciel inter pares? Eerst verplichten

ze mij te huwen tegen mijn zin. Dan verkassen ze mij naar een vochtig gat aan de Noordzee met de opdracht om onderdanig met de scepter te zwaaien omdat mijn vrouw de eigenlijke heerseres is van de Nederlanden. En nu! ... *(Volledig op dreef)* en nu wordt er mij gevraagd om afstand te doen van mijn militaire bevoegdheden omdat een omhooggevallen smoelkikker met veel geld de ambitie heeft om grote sier te maken in Brussel zodat hij die malloot van een Albrecht belachelijk kan maken. *(Staat op)* is dat uw plan Spinola? *(Gaat naar Spinola, die rechtstaat en achteruitgaat, waardoor zijn stoel op de grond valt.)* Mij koeioneren aan het Spaanse Hof? Om het hoongelach te moeten ondergaan aan de Europese hoven? Om het onderwerp te zijn van spotprenten? Om het loophondje te zijn van Isabella? Haar nar, met spek overgoten en potsierlijk versierd met afgedankte veren ... U bent een verachtelijk persoon Spinola. *(Gaat weer op zijn stoel zitten … zichtbaar kalmer.)* Eerst neemt uw neef mijn vinger, mijn hand, dan mijn lichaam, om uiteindelijk voluit te gaan liggen op mijn koninkrijk ... Misschien kan hij ook bezitnemen *(kijkt Spinola aan)* van mijn vrouw? Wie weet maakt hij haar gelukkig, wat ik niet schijn te kunnen … *(Zeer beladen)* cui bono? U hofmaarschalk? Is dat uw eigenlijke bedoeling? De familie Spinola doen settelen in Vlaanderen, met als lijdend voorwerp uw neef Ambrogio. U stelt hem voor aan mijn vrouw. Eerst moet u natuurlijk de aartshertog uitschakelen. Maakt hem verwaarloosbaar, maakt hem onbekwaam. U krijgt alle steun van het Spaanse Hof, waarna de aartshertog op mysterieuze wijze verongelukt. Waarschijnlijk van zijn Bourgondisch paard gevallen tijdens een jachtpartij. De weg is vrij. Ambrogio kan trouwen met Isabella en schenk hem een paar kinderen, liefst zonen. Iedereen is blij, mijn zwager, u, en uiteraard ook uw neef … Carnero heeft gelijk. U bent een trol, een stinkende parvenu die zichzelf of één van zijn familieleden op een goed doorspekte troon wil zien zitten. Nepotisme is van alle tijden Spinola en zeer menselijk, maar bij u krijgt de betekenis een zeer donkere kleur.

Spinola kijkt Albrecht enigszins verbaast aan. Is verrast door de uitleg. Twijfelt, weet niet onmiddellijk wat te zeggen of te doen.

Sla ik nagels met koppen? U bent ziekelijk hofmaarschalk. Maak dat je wegkomt *(wegwuivend handgebaar. Richt zich op de papieren op het bureel).*

Spinola neemt de stoel van de grond en plaats hem aan de andere hoek van de tafel. Voorzichtig gaat hij op de stoel zitten.

Vierde scène

Spinola
... Hoogheid, er rust een zwaar gemoed op mijn hart die ik niet verder alleen voor mezelf kan houden.

Albrecht
(Niet opkijkend) ik dacht dat ik u had gevraagd om weg te gaan?

Spinola
Hoogheid… *(wordt onderbroken).*

Albrecht
En u bent dan nog vrijpostig ook. U neemt zomaar ongevraagd plaats aan mijn bureau.

Spinola
Hoogheid, als u mij toelaat om mij te laten uitspreken dan wil ik u verwittigen voor het weinig opbeurend politiek gekonkelfoes dat voor het ogenblik plaats vindt in Madrid, Parijs en Londen.

Albrecht
Aa, u gaat het zo proberen. U verandert het musket van schouder in de hoop dat uw haring nu wel braadt.

Spinola
Hoogheid … ik denk dat u niet weet welk vuil hoog diplomatiek spel er voor het ogenblik gespeeld wordt.

Albrecht
U weet het blijkbaarder veel beter dan ik.

Spinola
Om eerlijk te zijn hoogheid. Ze zijn u in Madrid, ik hoop dat u mijn woorden kunt plaatsen, moe aan het geraken. Ze zijn het daar beu. Ze hebben er ogenschijnlijk genoeg van dat u blijkbaar geen bevredigend antwoordt vindt op de weerspannigheid in de Nederlanden. Een deel in het noorden ervan roept zich uit tot republiek en handelt soeverein. Het ander deel in het zuiden neemt stelling in naargelang het hen het voordeligste uitkomt. Een ander facet is dat Vlaanderen, door hun doortraptheid, de Spaanse schatkist nauwelijks iets oplevert. Integendeel, het gouw kost hen handen vol geld. U weet beter dan ik hoogheid dat de ontelbare oorlogen, veldslagen en belegeringen als een eeuwigdurend zwaard van Damocles boven het gekroonde hoofd van het wereldrijk Spanje hangt. Er komt dus geen einde aan het bloed vergieten, met als kers op de taart, het Beleg van Oostende.

Albrecht
Stop met bazelen Spinola. U valt continu in herhaling. Oostende is niet meer dan een drukfout in de geschiedenis. Een puist, een mee-eter die met ter tijd vanzelf zal verdwijnen.

Spinola
Dat mag misschien in uw denken wel zo zijn, maar niet in de hoofden van het, euh, Europees diplomatiek corps.

Albrecht
Uw taalgebruik is mij te machtig hofmaarschalk. Het 'Europees diplomatiek corps' is dat een draak met ontelbare koppen, een Medusa met een nest kronkelende slangen op haar hoofd?

Spinola
Hoogheid, u begrijpt het volledig. Er is druk verkeer tussen Madrid en Parijs. Ze willen een blijvende oplossing voor de Nederlanden. Ze kijken daarvoor naar alle richtingen, ook over het kanaal waar de schotse koning Jacobus onlangs de Engelse troon is bestegen. Het komt erop neer dat ze alle drie vrede willen. U weet hoogheid, dat Frankrijk altijd 'een bepaalde passie' heeft gehad voor Vlaanderen.

Albrecht
Komt ter zake hofmaarschalk. U vermoeit mijn hersenen.

Spinola
Wel het is eenvoudig hoogheid. Engeland wil zich een mooier blazoen aanmeten bij het katholieke Spanje, bij uw zwager en daardoor hun steun aan de Republiek herbekijken. Oostende speelt daar een rol in. De Engelsen gaan er hun manschappen terugtrekken als teken van goede wil. Koning Hendrik IV van Frankrijk wil vrede en Filips III is dezelfde mening toegedaan. Maar de crux blijft: wat met de Nederlanden? *(Kijkt Albrecht enkele ogenblikken aandachtig aan)* ... Unisono wordt er in Spanje en Frankrijk gesproken over: 'laten we omruilen' *(er verschijnt een glimlach bij Albrecht).* We gaan een deal maken. We verkwanselen de 17 provincies voor Bourgondië *(Volledige gezichtsverandering bij Albrecht. Uitgestreken en ernstig),* en het probleem is opgelost.

Albrecht
Wat bedoelt u Spinola?

Spinola
Wat ik zeg hoogheid, wat ik zeg.

Albrecht
(Geraakt opgewonden) stop met het gebruiken van uw ... van uw verdomde stopwoorden Spinola! Wat bedoelt u met dat omruilen?

Spinola
Hoogheid, ik zal onmiddellijk ter zake komen. Er zijn sterke geruchten, concrete aanwijzingen, dat u en uw vrouw naar Bourgondië, euh …ja, overgeplaatst zullen worden. Spanje wil afstand doen van de provincies in ruil voor Bourgondië. Frankrijk mag zich dan ontfermen over Vlaanderen ... en mocht dat lukken, ook de over de rest van de Nederlanden.

Albrecht
(Staat op, probeert zijn kalmte te bewaren) … Spinola *(met walging)*, u bent een volledig abject gecorrumpeerde intrigant. *(Nadrukkelijk)* ik walg van u. U hebt geen scrupules … De Leden van Vlaanderen zullen nooit instemmen met de ruil. Nooit!

Spinola
(Inmiddels ook opgestaan) dat denk u excellentie. Vlaanderen zal u loslaten. Ze zullen eieren voor… *(wordt brutaal onderbroken).*

Albrecht
Zwijg! U weet niets van de Vlaamse volksaard ... De aversie voor het Franse juk is te groot. Ze gaan nog liever naar de Hollanders dan naar de Fransen.

Spinola
van Oldenbarnevelt heeft al meerdere malen laten blijken de Vlaamse zaak niet bepaald liefelijk te bejegenen.

Albrecht
Niet bepaald liefelijk te bejegenen. Waar haal u het! Welke onzin komt er niet uit een bek dat zo stinkt naar een aalput ... *(Schudt met zijn hoofd)* het is niet te geloven dat een stukje hofmaarschalk wiens grootse merite is een nazaat te zijn van opeengestapeld familiekapitaal mij zo durft de les te lezen *(zet zich terug neer).* Maak dat u weg bent hofmaarschalk. Ik ga moeten kotsen als ik uw gezicht ook nog maar langer moet aanschouwen.

Spinola
Hoogheid, ik wil u alleen maar helpen om de zaken die zich nu voortdoen helder te bekijken.

Albrecht
(Staat woedend op. Slaat een paar keer met het platte van zijn handen op het bureel. Ziedend) genoeg Spinola! Het enige waar u in geïnteresseerd bent is de installatie van uw degoutant neefje Ambrogio in de Zuidelijke Nederlanden. Niet meer, niet minder! Ik zal nooit mijn bevoegdheden over het leger afstaan. Nooit! *(Komt dreigend naar Spinola. Struikelt bijna door toedoen van een tafelpoot.)* Maak dat u nu wegkomt Spinola ... Ik heb er genoeg van. Ik voel de agressie in mij zo toenemen dat ik staat ben om dingen te doen die ik zal beklagen.

Spinola gaat achteruit. Kijkt rond zich. Dan naar de aartshertog en gaat met vaste tred af.

Vijfde scène

Volledige uitgeput gaat Albrecht zitten. Zijn lichaamshouding verraadt dat hij in de put zit. Hij realiseert moeizaam dat hij 1 van zijn onderbenen gekwetst heeft. Isabella op.

Isabella
(Ze staat stil en wordt getroffen door de zieltogende aartshertog) Albrecht wat is er gebeurd? *(Gaat naar hem toe.)*

Albrecht
(Probeert op te staan, geholpen door de aarsthertogin) Isabella ... Isabella. Jouw hofmaarschalk ... Hij is gezonden door de duivel in eigen persoon. Gaston Spinola is de doornenkroon op mijn lijdensweg naar Golgotha. Waar heb ik het verdiend om met zo'n persoon geconfronteerd te worden? *(Kijkt haar gedrongen aan)* waarom Isabella? Waarom? *(Omhelst haar.)*

Isabella
(Kijkt hem aan) Albrecht, wat is er (toch) gebeurd?

Albrecht
Dat wil je niet weten. Die Spinola is een afschuwelijk man Isabella. Hij is mij komen afdreigen dat ik beter bevoegdheden zou afstaan ten gunste van zijn neef Ambrogio om zo een eind te maken aan het beleg. Zijn neefje is blijkbaar een wonderkind, een genie pur sang. De eerste onder zijn gelijken. De talenten en capaciteiten van die jonge Spinola zijn volgens de hofmaarschalk met geen superlatieven te omschrijven.

Isabella
Och Albrecht, trek je het niet aan. Ik zal ... ik zal er met mijn broer over spreken om Spinola zo vlug als mogelijk te doen verwijderen op de Coudenberg. Als ik eerlijk mag zijn Albrecht, ik kan de man niet uitstaan. Hij plakt bijna aan mijn lichaam als hij tegen mij praat. Ik voel lijfelijke aversie voor die man. Als een lichaam zo reageert wat moet het dan voor de geest zijn?

Albrecht
(Laat haar los) Isabella ... zo eenvoudig is het niet. Je broer heeft blijkbaar vergevorderde plannen om de Zeventien Provinciën om te ruilen voor Bourgondië ...

Isabella
Hoe bedoel je?

Albrecht
(Zet zich terug neer) Franrijk. Hendrik zou met geheim diplomatiek overleg Boergondië willen omruilen voor de provinciën. In ieder geval het zuidelijke deel ervan. Vlaanderen. Als ik eerlijk mag zijn ... Ik denk dat je broer vragende partij is. Hij wil van ons af ... In eerste instantie vooral van mij ...

Isabella
(Behoorlijk opgewonden) daar kan geen sprake van zijn Albrecht. Je ziet het verkeerd. Filips zou zoiets zelfs nooit durven te overwegen. Wij zijn hier en we blijven hier. Brussel is onze hoofdstad en het paleis, ons schitterend paleis is volledig van ons.

Albrecht
(Afwijzend) och Isabella. Stop met het praten van naïeve onzin. Je weet maar al te goed dat je broer mij niet kan uitstaan. Net zoals je vader mij liever kwijt dan rijk was. Wij zijn uitgehuwelijkt in van het Europees diplomatiek belang. Jij bent mijn nicht, achternicht. Ik ken je al vanaf de luiers en de kakstoel. Bijna zoals broer en zus. Jij bent nooit verliefd op mij geweest en ik niet op jou. Waarom denk je dat we geen kinderen kunnen krijgen? We zijn te dichte familie van elkaar en kennen elkaar veel te lang. Onze cellen gelijken te veel op elkaar Isabella, dat kan niet goed zijn.

Isabella
Albrecht, ik wil niet dat zo praat. Ik ga Filips onmiddellijk schrijven zodat deze absurditeit zo vlug als mogelijk ophoudt. En Spinola? Die zenden we stante pede terug naar Italië.

Albrecht
Ik wens je succes, prinses van Spanje ... *(Zit in zak en as)* Spinola heeft misschien wel gelijk dat het in ons beider belang is dat ik mijn militaire bevoegdheden afsta in naam van de vooruitgang en de vrede.

Isabella
(Geïrriteerd) jij gaat helemaal niets Albrecht! Gaston Spinola denkt in eerste instantie aan zichzelf en vooral aan zijn familie. We gaan er samen door geraken en een einde aan dat beleg maken. Desnoods moet ik zelf op de barricaden gaan staan. En de kinderen komen Albrecht, wees daar maar zeker van. We moeten elkaar gewoon wat meer rust en ... vee... *(veel spreekt ze niet volledig uit. Twijfelt)* ... liefde gunnen.

Albrecht
Isabella, jij op de barricaden in harnas met zwaard en banier *(moeilijke lach)*. Als de engel, de Maagd van Orléans. Koning Hendrik zal niet weten waar hij het heeft. *(Moeilijke lach. Wat spottend)* het zou een mooie geloofsbrief zijn mochten we onze oudste dochter Jeanne kunnen noemen *(krijgt een pijnscheut in zijn rechteronderbeen).*

Isabella
... Albrecht, mijn prins, mijn lieveling. Jouw humor is er niet op verbeterd. Laat me nu eens naar je been kijken. *(Hurkt haar, haalt een zakdoek uit haar decolleté en verbindt zijn onderbeen). (Podium draait naar links)* je doet jezelf nog eens iets aan met je altijd boos te maken te maken over ... onnozelheden, over dingen die er eigenlijk niet toe doen.

Zesde scène

Nacht, volle maan. Op de achtergrond is een opgelicht Oostende zichtbaar (tableau, doek). Op het podium enkele tenten waaruit het geluid hoorbaar is van snurkende soldaten en andere menselijke geluiden. Tegen een stuk duin met wat helmgras, zit een Spaanse soldaat met wachtdienst zijn roes uit te slapen. Voor hem liggen enkele kruiken wijn en dito bekers. Aartshertogin Isabella komt op in een lange donkerrode cape mantel met capuchon. Even voor de slapende soldaat stopt ze en kijkt enkele tellen zenuwachtig rond.

Isabella
(Met gedempte stem) Carlos ... Carlos waar ben je? ...

Carlos de Robiano
(Zelfde gedempte stem) Isa ... Isaa, achter je. *(Staat op en gaat naar Isabella, die haar capuchon afdoet.)* Isabella is dat hier nu een plaats om af te spreken? Bij het laagste allooi van soldaten. Als ze mij hier vinden dan word ik onmiddellijk gelyncht. Ze gaan nooit vergeten wat er is gebeurd toen ik begin vorig jaar de troepen aanvoerde op ooster... *(wordt onderbroken).*

Isabella
(Wat zenuwachtige stem) zwijg Carlos, er is geen andere keuze dan hier af te spreken. De muren van fort Sint-Albertus hebben oren. Ik betrouw het niet meer. Ik heb het gevoel dat ik overal bespied word. Er gaat iets gebeuren Carlo. Ik ben de laatste tijd zo zenuwachtig.

Carlos
Waarom moet jij zenuwachtig zijn? Jij bent de mooiste liefste vrouw die er op aarde rondloopt. *(Probeert haar te kussen.)*

Isabella
Nee, stop Carlo! Wees nu eens serieus. Er is iets gaande. Mijn broer reageerde zeer koel en ontwijkend op de vragen die ik hem stelde. Hij schrijft zijn brieven aan mij ook niet meer persoonlijk. Het is zijn privésecretaris die dat doet. Ik denk dat de enige oplossing is dat ik zelf naar Spanje ga en mij zo goed als mogelijk laat informeren over wat er gaande is.

Carlos
Isa, dat kun je niet maken. Ik verlang zoveel naar je. Ik vrij zo graag met jou. *(Neemt haar gezicht tussen zijn handen)* ik plaag je zo graag met overal kusjes te geven op lichaamsonderdelen die het daglicht niet mogen zien *(lacht en probeert haar opnieuw te kussen).*

Isabella
(Ingehouden boos) Carlos hou op! Begrijp jij dan niets?! Er staat iets te gebeuren dat voor Albrecht en mij een aardverschuiving kan zijn/betekenen. Als het waar is dat Spinola hemel en aarde beweegt om zijn neef hierheen te krijgen dan is dat met een reden. Ook Frankrijk,

Engeland, en zelfs, en zelfs raadpensionaris van Oldenbarnevelt, doen raar. Ze zijn te vriendelijk, veel te vriendelijk als je het mij vraagt ... *(Meer in zichzelf)* in de grachten van Madrid, Parijs, Londen en Den Haag worden op diamanten slijpstenen messen gewet om de perfecte vadermoord te plegen.

Carlos
'Et tu, Brute?' Daarna trok Julius Caesar zijn mantel over zijn hoofd, viel op de marmeren plaveien en blies met opengesperde ogen zijn laatste adem uit. *(Lacht)* hoe dat ze dat gezien hebben dat hij met kap over zijn hoofd en met opengesperde ogen zijn definitieve levensadem uitblies, is mij een raadsel *(hartelijke lach).*

Onmiddellijk gevolgd door Isabella die een lichte slag in gezicht geeft van Carlos.

Isabella
(Met wat boosheid) is het nu werkelijk niet mogelijk om met jou een serieus gesprek aan te gaan? Ik word omringt door wolven en jij huilt gewoon met hen mee alsof er niets aan de hand is.

Carlos
Isa, Isaatje ... Je moet niet zo dramatische doen. Je ziet spoken die er niet zijn. Met paranoïde komt je niet ver, tenzij het de bedoeling is om je medemens de stuipen op het lijf te jagen. En, en wat jouw hofmaarschalk betreft? Die wil zichzelf gewoon incontournable maken bij de Europese mogendheden ... Ik geef toe dat ik de man niet kan uitstaan, maar hij heeft in ieder geval meer inzicht en intelligentie dan al die jaknikkers op de Coudenberg. Hij kent zijn talen, wetten en regels.

Isabella
Je moet hem niet zo ophemelen. Als wij ... Als Albrecht en ik naar Bourgondië gaan en Vlaanderen naar Frankrijk heeft dat ook gevolgen voor jou.

Carlos
Wat!? ... Isaatje *(kust haar)* daar gaat veel volk naar komen kijken. Vlaanderen begint zich alvast voor te bereiden op een nieuwe Guldensporenslag *(lacht).* Nu ernstig Isa, veronderstel dat jullie werkelijk naar Bourgondië gaan, dan hoeft dat toch geen gevolgen te hebben voor ons? Ik ga gewoon mee met jou. Ik ben voor eeuwig en altijd je vleugeladjudant-minnaar. (Probeert haar te kussen.*)*

Isabella
(Draait zich om) Neen! Nee(n), jij gaat niet mee ... *(Draait zich naar hem)* ik heb besloten Carlos ... om een eind te maken aan onze relatie. Wij kunnen niet bij elkaar zijn. Nooit ... *(Met geëmotioneerde stem)* het is onmogelijk.

Carlos
... Wat is dat nu? Ik vraag toch niet dat je mijn vrouw wordt. Wat is het probleem? Het gaat toch goed tussen ons? Ik weet al van in het begin dat je de aartshertog nooit zult verlaten, zo achterlijk ben ik nu ook niet.

Isabella
Het is ... Carlo, ik kan er niet meer mee leven dat ik hem ontrouw ben. Albrecht verdient het niet om zoveel onrecht te worden aangedaan. Zij hart ... zijn hart is te zuiver Carlos.

Carlos
(Nors) dan ben je in korte tijd ook veel veranderd. Zoiets zei je niet toen wij volle nachten vrijden als zijn maag ziek was van de wijn ... Heb ik dan niet meer betekenis gehad dan jou enkel lichamelijke pleziertjes te bezorgen? Of zoekt de koninklijke amazone misschien een nieuwe Arabische hengst?

Isabella
Praat niet zo tegen mij. Je bent daar (helemaal) niet geplaatst voor. Het is... *(wordt abrupt onderbroken).*

Carlos
Het is omdat je man de impotentie zelve is dat je dacht, we gaan die vleugeladjudant nu eens horendol maken zodat ik ook eens aan mijn trekken kom. *(Kijkt haar aan)* ... of is het eerder die oeroude vrouwelijke schreeuw om zelf ook kinderen te willen? Van jouw man zal het zeker niet afhangen, zijn zaad zit vol met mismaakte beestjes ... Waarom vrij je niet met die soldaten in de tenten als het dat maar is.

Isabella
(Slaat hem in het gezicht. Gebiedende stem) ik verbied je om nog eenmaal zo tegen mij te praten. Je kent je positie niet Carlos. Als ik wil, dan ben je over enkele ogenblikken dood.

Carlos
... Aldus de Zwarte Weduwe ...

Isabella
(Kalmer) Carlos, ik mag me niet al te veel opwinden, maar probeer het te begrijpen. Ik heb het gevoel, dat we gevaarlijk spel spelen. Ik heb een sterk vermoeden dat Leonora iets van ons afweet.

Carlos
Ja, betrek er Leonora er maar bij. Zij was in ieder geval iets helemaal anders dan jij. Met haar kon ik tenminste mijn zin doen. Bij jou was het altijd onder voorwaarden. *(Doet haar hatelijk na)* “Nee Carlos, dat niet, dat dient daar niet voor”. “Sst, hou je manieren Carlo, ze mogen ons zo niet zien” Mens, wat kon ik klaarkomen bij Leonora. Bij jou heb ik altijd mijn diepste fantasieën naar boven moeten brengen om zelfs ook maar één druppel voorvocht te kunnen

produceren ... Leonora, dat is tenminste een vrouw. *(Isabella komt dreigend aanzetten.)* Ze is ook mooier dan jij. Jullie Habsburgers hebben het octrooi op lelijkheid. *(Isabella probeert hem te slaan.)* Het is gemakkelijk om schilders de opdracht te geven om mismaakte portretten fraaier te maken dan ze zijn. *(Isabella slaat hem in het gezicht.)* Retoucheren kunnen de grote meesters als de beste Isabella, zeker als ze gekroonde hoofdjes moeten schilderen die het resultaat zijn van gerotzooi in de familie. *(Isabella probeert hem opnieuw te slaan.)* De mentale lethargie en lichamelijke gebreken zijn anders te veel zichtbaar voor het gewone volk. Die hebben dat niet graag. *(Isabella is uitzinnig.)* Voor de rest gaan de mannen liever naar de hoeren dan naar jou te moeten kijken, ook al ben je een prinses met een vervallen gezicht.

Isabella begint Carlos hevig te slaan. Hij verdedigt zich niet. Valt op de grond waardoor de infante hem ook begint te schoppen ...

Doet het pijn Isa om je liefde zoveel leed aan te doen? ... Ben je gekwetst door de woorden van een man waar je vele malen passioneel mee vrijde? ... Voel je de grote haat uit onmetelijke diepten die naast de hemelhoge hartstochtelijke liefde ligt? *(Luid)* doet het pijn Isa om de machteloosheid te ervaren, de gekwetstheid van een bloedend hart dat smeekte om wat liefde?

Isabella valt op haar knieën. Timmert op Carlos. Hij verdedigt zich niet ... Isabella stopt.

Isabella
... *(Op de rand van huilen)* mijn buik is mij te dierbaar om nog 1 gram energie aan jou te verspillen ... Je kon prins worden, maar verkoos ervoor om kikker te blijven ...

De buiten slapende soldaat begint wakker te worden. Er komend vermanende stemmen en vloekwoorden uit de tenten in verschillende Europese talen. Isabella loopt af. Doek of halfduister.

Zevende scène

Zelfde setting zoals in de vorige scène maar nu overdag. Het is een stralende lentedag. Er is vrolijk gefluit te horen van vogeltjes. Enkele tenten zijn opgebroken. Op de bühne figureren een tiental (mag meer zijn) schamel geklede soldaten. De figuranten praten verschillende talen door elkaar – regisseur. Druk converserend komt Gaston Spinola op met naast hem een zeer goede ogende jonge man – Ambrogio Spinola. Ambrogio is op en top verzorgd en piekfijn gekleed. Liefst een nauw aansluitend pak – wat blauwachtig. Hij straalt finesse en voornaamheid uit. De twee houden op met praten, staan stil, en bekijken de wat boertige soldaten. Gaston Spinola (af en toe zacht gehoest) laat zichzelf in deze scène zien als een amicale, bijna beminnelijke man.

Ambrogio Spinola
En jij wil dus oom, dat ik met deze manschappen een einde maak aan het beleg?

Gaston Spinola
Het is wat je ziet Ambrogio. Het is daarom dat ik je eerder dan voorzien even laat kennismaken met de omgeving van Oostende nu dat je van Brussel op doorreis bent naar Parijs.

Ambrogio
Dat apprecieer ik oom. Er is hier inderdaad veel werk dat gedaan moet worden. Je loog niet toen je in jouw brieven het aartshertogelijk leger omschreef als chaotisch, ongedisciplineerd en vuil. Ik heb zo de indruk dat de aartshertog weinig gezag heeft.

Gaston
Dat is het minste wat je ervan kunt zeggen Ambrogio. De man is totaal niet bekwaam om een leger te leiden. Ik begrijp niet goed wat koning Filips II deed besluiten om hem te laten trouwen met de infante Isabella.

Ambrogio
Waarschijnlijk de noodzaak oom. Er waren geen andere kandidaten. De betere kanshebbers, als ik ze zo mag noemen, waren niet te vinden of hoogstaand genoeg. Je moet roeien met de riemen die je hebt.

Gaston
Ach Ambrogio. Jij was de ideale kandidaat. Ik heb zoveel geprobeerd om je over te halen om enkele jaren aan het Spaanse hof door te brengen. Met het nodige diplomatieke spel en financiën kon ik koning Filips zeker doen besluiten om voor jou te kiezen.

Ambrogio
Oom alstublieft, begin nu niet weer over mijn gemiste kansen. Ik heb een vrouw. Giovanna is goed voor mij en ze geeft mij kinderen geschonken die de naam Spinola zullen verderzetten. Trouwens, het zou niet gelukt zijn met Isabella. Ze is mijn type niet.

Gaston
Of ze jouw type is of niet speelt geen enkele rol. Je kon na je huwelijk met de infante gerust enkele minnaressen nemen. Geen haan die ernaar ging kraaien. De geschiedenis zit vol met onechte kinderen van grote namen. Denk maar aan de profeet Mohammed die dol was op zijn christelijke slavin Maria. Toen hun enig kind Ibrahim stierf, huilde de profeet het woestijnlandschap, waarin ze verbleven, bij elkaar tot een oase van bloemen en bijen.

Indien de twee laatste zinnen als kwetsend worden ervaren.

... Denk maar aan keizers en koningen die kloosterscholen lieten bouwen om er zeker van te zijn dat het gebroed van hun ontrouw niet aan de oppervlakte zou komen piepen.

Ambrogio
Oom, geen geschiedenisles aub. Ik ben geen jongentje meer van 8 jaar.

Gaston
Jaja, ik weet het. Je vindt mij een oude vervelende vent. Het rijke Vlaanderen kon van jou zijn. Onze naam ging hier verder gezet worden. Brussel kon op jouw initiatief de kunststad van het noorden worden. Een nieuwe Medici kon opstaan. *(Bekijkt hem aandachtig)* ... het is nog niet te laat.

Ambrogio
(Wat gepikeerd) oom hou daar nu mee op! Ik praat graag tegen je, maar niet op die manier. Jouw voorwaardelijke wijs is niet aan mij besteed. Vertel mij liever wanneer ik hier kan beginnen.

Gaston
Geef mij nog een paar weken Ambrogio. Laat mij maar doen. Een oude vos moet je niet opjagen. Ik heb met de jaren geleerd om het nodige geduld op te brengen als je iets wil bereiken ... Uit je brieven heb ik begrepen dat je 9000 man ter beschikking hebt?

Ambrogio
Ja oom. Ik kan ze hier verzameld krijgen binnen een paar weken.

Gaston
Excellent. Tegen dan is de tijd rijp dat de aartshertog zal inzien dat het beter is om zijn militair gezag af te staan.

Ambrogio
En als hij dat niet? ... Waarom ben je er trouwens zo van overtuigt dat hij het zal doen?

Gaston
Omdat hij dan met zijn rug tegen de muur zal staan. Voldongen feiten Ambrogio, zo eenvoudig is. De schatkist is leeg. Spanje weigert om verder geld te pompen in een bodemloze put. Met andere woorden: de facturen stapelen zich op in Brussel. Iedereen ontevreden. De clerus, het leger, de autoriteiten, de Zeven Brusselse Geslachten die geen gein meer vinden in het Paleis op de Coudenberg, enzovoort. *(Lacht)* natuurlijk spelen de Leden van Vlaanderen een eminente rol door zo weinig en liefst zo laat mogelijk *(lacht)* hun bijdrage te betalen. *(Uitbundig)* en als kers op de taart begint door te sijpelen dat Albrecht en Isabella mogelijks verkast zullen worden naar Bourgondië *(lacht)*. En dan kom jij *(met veel branie)*, de grote 'Ambrogio Spinola' als een duveltje uit een doosje. *(Vol van zichzelf)* Filips doet was in zijn oren om de smeekbeden van zus Isabella niet te moeten (aan)horen, het kapitaal van onze grote familie is hem veel dierbaarder. En zo, beste Ambrogio komt de superioriteit van het gens Spinola aan de oppervlakte. Jij bent een nazaat van een geslacht dat groot is geworden door zijn briljante geest ... *(Verzadigd)* neem het van mij aan Ambrogio: jij hebt je schaapjes op het droge. Er is voor jou een gouden toekomst weggelegd in de Lage landen ...

Ambrogio
... *(Kucht)* oom, het zou niet slecht zijn om voorzichtiger, misschien wat terughoudender te zijn over je hypotheses over mijn toekomst. Als jij er geen rekening mee houdt dat de aartshertog weleens mordicus zou kunnen weigeren om bevoegdheden af te staan. Dan doe ik het wel ... Het koninklijk bloed kruipt waar het niet gaan kan.

Gaston
... *(Nadenkend, in gedachten)* onterecht Ambrgio. Ze moeten de aartshertog niet aan het Spaanse hof en Isabella heeft weinig of geen invloed bij haar broer. We gaan zien ... *(Samenzwerig binnensmonds)* Als het niet lukt op de normale diplomatieke, financiële weg ... dan moet het bekomen worden op ... op een meer onorthodoxe manier. *(Kijkt starend voor zich uit.)*

Ambrogio
Ik hoop oom, dat je weet wat je doet. Ik wil niet betrokken worden in zaken die het daglicht niet mogen zien.

Gaston
... *(Komt van ver in gedachten)* maar, wie ... euh. Wie zegt dat ik dingen zal doen die het daglicht niet mogen zien? Het zal misschien iets minder conventioneel zijn. Mogelijks zal het overkomen als een wat onkies spel. Maar voor de goede zaak moet je iets over hebben.

Ambrogio
Ja ... In tussentijd wil ik dat er hier orde wordt geschept in deze kakofonie van talen. Je schreef onlangs dat de loopgrachten maar niet afgewerkt geraken doordat de manschappen voortdurend door elkaar heen werken. Wel, laat ze dan per taalgroep of per land opdrachten doen, en je zult resultaten hebben. Als je op Europees niveau iets wilt bereiken moet je nationalistisch denken. Stel een beloning in zodat ze het tegen elkaar kunnen opnemen en de uitkomst zal vordering zijn. Met Babylonische taalverwarring kom je nergens. Splits ze gewoon op! *(Minzame lach van de hofmaarschalk).* Ten tweede oom: ik wil dat er een grondige en volledige telling komt van de manschappen. Alle militairen die betrokken zijn bij het beleg moeten met naam en toenaam op papier staan, inclusief hun graad en nummer. Dat wordt het ijkingspunt. Bij de uitbetaling van de soldij zal dat als referentie dienen. Pogingen tot fraude zal ik streng bestraffen. Ten derde: *(richting soldaten)* je moet ze nu eens bekijken! ... Het zijn een bende ongelikte beren die denken dat ze soldaten zijn. Ik wil dat ze zich wassen, scheren en dat ze verplicht naar een aangestelde kapper gaan. En laat ze potverdorie een deftig uniform aandoen! Er gaat niets boven organisatie, discipline, een correcte werkethos en een degelijke voorbereiding. *(Kijkt naar zijn oom die in zijn gedachten verzonken is.)* ... Ben je er nog oom?

Gaston
... *(Komt terug. Probeert te glimlachen)* Ja jongen *(lacht)* ... uw bevelen excellentie, zullen worden uitgevoerd. *(Doek.)*

Vierde bedrijf

Eerste scène

Oostende overdag, bureel van de gouverneur. Kolonel Karel van der Noot ijsbeert door de kamer. Een verstrooide Philippe Fleming is aan het werk aan zijn tafeltje. Tegen het grote wandmeubel geleund staat Francesco de Terre. Naast de stoel van de gouverneur zit kolonel Arnoud Uitenbroeck. Er is een beladen sfeer.

Karel van der Noot
Je ziet Fleming, om het eens in een andere frase te pareren: 'het kan verkeren'. Eerst hadden ze mij nodig tijdens de aanvang van het beleg. Dan plotseling niet meer, omdat er een groter vertrouwen werd gesteld in Sir Francis Vere. Nu, Sir Francis was blijkbaar niet zo onfeilbaar in zijn militaire strategie zoals de hoge heren van de Staten-Generaal dachten. Zelf noopte hij zichzelf tot het gebruiken van nooit geziene misleiding, wat tot grote verontwaardiging leidde in Europa. Verbouwereerd door het gedrag van hun grote Engelse strateeg stuurde Den Haag een vrolijke hansworst *(bedenkelijk gekuch van Fleming)* naar Oostende om de kastanjes uit het vuur te halen. *(Kijkt naar Fleming)* ja Fleming, gezellig was de man wel. Lekker eten en drinken. Allerhande zelfvoldane heren met veel egards ontvangen maar voor de rest liggen de kastanjes nog altijd in het vuur. Als je het mij vraagt zijn die noten onderhand wel allemaal gepoft. Hopelijk niet in jullie gezicht *(probeert te lachen, maar staakt zijn poging doordat er geen respons komt)* ... Oei oei, ik zie dat kolonel Frederik van Dorp een leemte heeft achtergelaten wat blijkbaar een effect heeft op jullie lachspieren. *(Kijkt naar Francesco)* zelfs op de die van jou de Terre. Waarschijnlijk is er te veel plezier gemaakt en is er nu sprake van een soort ontwenningsverschijnsel … Ik heb begrepen Fleming dat je ons voor een paar weken gaat verlaten? *(Gaat naar zijn stoel.)*

Philippe Fleming
Als u het mij toelaat excellentie zou ik inderdaad graag voor een langere periode in verlof gaan. Sinds mijn aanstelling tot krijgsauditeur en secretaris van de gouverneur in 1591 heb ik, buiten enkele occasionele dagen, geen enkele dag verlof opgenomen.

van der Noot
(Wat spottend en met gelach) hoor je dat Uitenbroeck. Wat een loyaliteit! Het zijn mannen zoals de secretaris die de Vereinigde Provincies groot maken. Degelijke saaiheid met een calvinistische insprong *(opnieuw gelach).*

Fleming
(Met zijn typische droogheid) ik wil u in ieder geval terug welkom heten excellentie. Oostende is toch wel wat veranderd tijdens uw afwezigheid. Laten ik u zeggen dat de stad nu steviger in, euh, in zijn huid zit. Bijna alles wat bestaat uit stro en pover hout is onttrokken aan het oog van de vijand. In plaats daarvan is er nu robuust metsel- en houtwerk.

van der Noot
Dan heeft van Dorp toch nog wat goed gedaan. *(Enkele tellen pauze waarbij vdN iedereen bekijkt. Dan 'uit het niets')* kolonel Uitenbroeck was jij er ook bij toen van Dorp de opdracht gaf om op zijn eigen manschappen te schieten?

Arnoud Uitenbroeck
… *(Verschrikt)* het is een verschrikkelijk misverstand excellentie. Het plan was goed. Kolonel van Dorp had het plan opgevat om in alle vroegte de Spanjaarden aan te vallen op de polderwerken die ze op ons hadden veroverd. De eerste linies vorderden zonder noemenswaardige weerstand. De achterhoede meende daardoor dat het ook kon oprukken. Dat ging te snel, waardoor de manschappen aan de frontlinie dan weer dachten dat ze in de rug werden aangevallen. In een automatisme begonnen die de chargeren … op hun eigen mensen.

van der Noot
Ja inderdaad en het resultaat is dat het garnizoen van Oostende zichzelf begon uit te moorden. Het is nog nooit gezien dat er op zo'n schaal zoveel soldaten de dood vonden door eigen vuur. Om het in het Engels te zeggen van die malloot Vere: door toedoen van 'friendly fire' ... 'Het kan verkeren' Fleming. 'Het kan verkeren'. *(Staat op en ijsbeert weer.)* ...

de Terre
Excellentie, kolonel Uitenbroeck vergeet te melden dat er in die noodlottige vroege uren een dichte mist kwam opzetten.

van der Noot
Zoveel te erger de Terre. Zoveel te erger.

Fleming
Ik denk excellentie, als ik mag, met permissie, dat er altijd omstandigheden kunnen zijn die zulke tragische voorvallen mogelijk maken.

van der Noot
Jaaa. Maar die omstandigheden konden vermeden worden door voldoende en duidelijke communicatie over de posities van de manschappen. van Dorp had dan nog de grote pech dat er vele jonge Hollanders de dood vonden door iets wat niet hoefde te gebeuren. De Staten-Generaal wordt nu belaagt door ouders die een financiële tegemoetkoming eisen voor het emotionele leed en materieel verlies dat hun door onkunde is aangedaan.

Uitenbroeck
Gouverneur, ik zou de term onkunde in deze context liever niet gebruiken.

van der Noot
Aaa … kolonel Uitenbroek is gegroeid tijdens mijn afwezigheid. *(Wat spottend)* hij heeft kennis opgedaan van militair inzicht …

Fleming
Excellentie, in een militaire treffen tussen vijanden bestaat er ook zoiets als chaos. Het is bijna onvermijdelijk dat er dan vergissingen gebeuren. Er zullen altijd moeders en vaders huilen. Dat is eigen aan oorlog. Het is een wetmatigheid dat niemand spaart.

van der noot
Ja Fleming, de tentakels van een oorlog gaan verder dan een veldslag alleen. Maar is je vergoelijken geen eufemisme voor de regelrechte onkun ... *(kijkt naar Uitenbroeck)*, voor de regelrechte ignorantie van kolonel Frederik van Dorp?

Fleming
... Excellentie, het is niet aan mij om daar uitspraken over te doen. Kolonel van Dorp heeft mijns inziens altijd blijk gegeven van een goed oordeelsvermogen. Als De Staten-Generaal, in hun onmetelijke wijsheid, van oordeel is dat het beter is om kolonel van Dorp te ontheven van zijn functie als gouverneur, dan is het niet aan mij om daar kritiek op te geven.

van der Noot
Jezus Christus Fleming, wat een diplomatie ... Om eerlijk te zijn: Grote baas Johan van Oldenbarnevelt is het beleg zo beu als koude pap. Er komt geen eind aan en het kost handen vol geld. Trouwens, Vlaanderen kan van Oldenbarnevelt gestolen worden. Het enige wat hem interesseert aan de domme immigrerende Vlamingen uit het Zuiden is het kapitaal dat die imbecielen meebrengen naar het Noorden. Dat geld heren, wil hij vooral geïnvesteerd zien in de oprichting van een Vereinigde Oost-Indische Compagnie. Een soort bundeling van kleine compagnieën die dan de wind in de zeilen zal krijgen in de Indische Oceaan. Met andere woorden, niet meer en minder dan belasting genererende handelsschepen in dienst van de Republiek. *(Grinnikt)* daar komt nog bij dat de raadpensionaris zich eigenlijk geen sikkepit wil aantrekken van de aandeelhouders. Het staatbelang komt vóór de calvinistische wolven uit het Noorden en de katholieke parasieten uit het Zuiden. De Vlaming is er dus tweemaal aan voor de moeite. Hij heeft zijn geld afgedragen en hij heeft er geen zeggenschap over. *(Lacht)* een briljant man Fleming die van Oldenbarnevelt. Een briljant man! *(Proest het uit)* Kwam je grootmoeder trouwens ook niet uit het achterlijke Vlaanderen Fleming? *(Lacht.)*

Fleming
... *(Kijkt niet op. Droog)* dat schijnt zo te zijn excellentie. Met zekerheid kan ik dit echter niet bevestigen. U daarentegen, weet blijkbaar meer van mijn stamboom dan ik zelf.

van der Noot
Oei oei oei. De secretaris van de gouverneur is op zijn tenen getrapt. Vergeet niet te lachen Fleming, maar opgepast ... Doe je zelf vooral geen pijn ... *(Gaat terug zitten)* nu, in ieder geval, we zullen het moeten het doen met wat we hebben. Uitenbroeck, als ik goed geïnformeerd ben is één van de laatste opdrachten die van Dorp gaf, het verkennen van wat die Italiaanse ingenieur aan het bouwen is op Oosteroever.

Uitenbroeck
Ja gouverneur. Kolonel van Dorp gaf Francesco en aan mij de opdracht om poolshoogte te nemen van wat Pompeo Targone aan het doen is.

van der Noot
En wat wijzer geworden?

Uitenbroeck
Wel hij komt nogal zenuwachtig over. Is ook vol van zichzelf.

van der Noot
Ik vroeg geen karakterstudie Uitenbroeck. Ik vroeg of dat je iets gezien of meegenomen hebt wat voor ons nuttig kan zijn. *(Een afkeurende zucht. Wendt zich tot Francesco)* de Terre, wat zijn jouw bevindingen?

Francesco de Terre
... Wel excellentie, megalomaan is de beste omschrijving als je het wilt hebben over de oorlogsmachines die Targone aan het bouwen is. Hij ziet het allemaal heel groot. Zijn stormbrug Ostendia bijvoorbeeld beschouwt hij waarschijnlijk als zijn magnum opus, zijn absoluut meesterwerk. Het is een log ding die bij wijze van spreken moet voortgetrokken worden door honderdduizend paarden. Hij maakt daarbij gebruik van katrollen die hij ter plaatse moet zien te krijgen. Als ik u advies mag geven excellentie. We moeten onze munitie richten op de wielen van de stormbrug. Die schijven zijn, zonder twijfel, de zwakke schakels van ál zijn machines. Targone komt over als een dromer-ingenieur excellentie. Hij ziet het waarschijnlijk allemaal zeer klaar in zijn hoofd maar volgens mij mist hij de technisch kennis om het te realiseren.

van der Noot
Dus als ik je goed begrijp de Terre, dan zijn die machines niet in staat om grote afstanden af te leggen.

de Terre
Zeker niet op de schaalgrote zoals Pompeo Targone dat wil zien.

van der Noot
Dan gaan wij daar korte metten mee maken! De aartshertog zal zich een breuk lachen als hij ziet dat zijn investeringen aan flarden worden geschoten *(lacht). (Wijzend naar de secretaris)* het is dat wat ik je juist duidelijk wou maken Fleming. Dat beleg kost aan beide kanten bergen geld en dat allemaal ter ere van een zandhoopje, Oostende genaamd ... Nu, andere vraag: hoe staat het met de constructies die gebouwd worden op Oosteroever en in het Westen?

de Terre
Wel excellentie, Luysbos op Oosteroever is zo goed als af en de Grote Katte in het Westen bereikt ook zijn finaliteit. De beide constructies kunnen grote schade aanrichten. Oostende zal als het ware geplet worden aan beide kanten ...

Van der Noot
(Staat recht) Heren, er is werk aan de winkel. Fleming, jij schrijft naar de Staten-Generaal wat onze bevindingen zijn en vraagt deemoedig, hoe dat zij *(kucht)* 'in hun onmetelijke wijsheid' het verdere verloop van het beleg zien. Uitenbroeck en de Terre, wij gaan op inspectie ... Kolonel Uitenbroeck, het zal wat cru bij je overkomen, maar ik reken erop dat je mij nu degelijk kunt brieven, anders kan je van mijn part ophoepelen. Begrepen!

De drie heren gaan af. Fleming blaast en zucht en buigt zich over zijn papieren. Podium draait naar rechts.

Tweede scène

Kwartier van kolonel Karel van Bucquoy. Bucquoy, stafofficier Antonio Carnero en kapitein Christophle de Bonours zijn in een gemoedelijk gesprek (staande of zittend – regisseur). Avondlijke uren. Enkele veelarmige kandelaars geven de nodige verlichting.

Antonio Carnero
Kolonel Bucquoy, de aartshertog wil dat er dit jaar een streep wordt getrokken onder het beleg. Hij is volledig zijn geduld aan het verliezen. Er gaat iets moeten gebeuren, want ik weet niet wat de Graaf-gemaal zal doen als zijn persoonlijke hel Oostende nog een jaar langer duurt ...

Bucquoy
Kolonel Carnero, ik kan niet zomaar een oplossing uit mijn hoed toveren. We hebben te veel tijd verloren met getreuzel en lanterfanten. Nu hebben we middelen gekregen, waarvoor dank. De Grote Katte is zo goed als klaar en Luysbos wordt in de komende dagen in gebruik genomen. Meer kunnen we voor het ogenblik niet doen. Mag ik u er ook aan herinneren dat we de vijand terug hebben gedrongen tot achter de stadspoorten van hun geliefde stad. Als de twee platvormen in gebruik zijn, zitten ze als muizen in de val.

Carnero
De aartshertog is u daar erkentelijk voor kolonel. Onze inlichtingendiensten in Holland rapporteren dat er nogal wat consternatie is door de vele slachtoffers van eigen vuur op de Grote Polder. Kolonel van Dorp is onmiddellijk vervangen door een oude gekende: Karel van der Noot. We hebben dus ervaring met zijn denken.

Bucqouy
Dat heb je nooit voor de 100%. Om bij de muizen te blijven. Een kat maakt rare sprongen als hij in het nauw gedreven wordt. We mogen in ieder geval niet overhaast te werk gaan. Als ons tegenslag gespaard blijft mag Oostende binnenkort zijn zwanenzang doen.

Carnero
Ik heb gehoord dat ingenieur Targone goed opschiet met zijn machines.

Bucquoy
Ja, het zijn allemaal wonderlijke tuigen. Maar of dat ze ook effectief hun werk zullen doen valt nog af te wachten. Kapitein de Bonours volgt Targone op.

de Bonours
Als ik mag kritisch zijn kolonel Carnero. Ik vind zijn toestellen belachelijke constructies die niet meteen geschikt zijn om te gebruiken tijdens een beleg, en al zeker niet bij die van Oostende. Het zal veel energie vragen om ze voor de stadspoorten te krijgen. Daar komt nog bij dat u veel slachtoffers zult hebben bij de manschappen die die dingen daar moeten krijgen. Ik heb er niet zoveel vertrouwen in.

Carnero
Een beetje positiviteit mag wel kapitein. Die oorlogsmachines kosten de aartshertog handen vol geld. Het zal dus wel rendabel moeten zijn. In ieder geval ... de toestellen gaan gebruikt worden. U hebt ook het bezoek gehad van twee spionnen?

De Bonours
Het lag er te dik op kolonel. Ze deden te veel inspanning om bij de arbeiders te horen dat het mij onmiddellijk opviel. Ze waren vooral geïnteresseerd in wat de ingenieur te zeggen had over zijn machines. Vooral de kleinste van de twee kwam mij pienter over. Zijn vriend was mij ook wat te slungelachtig om een werkman te zijn. Zag er mij meer iemand uit die nog nooit een hamer en beitel in zijn handen heeft gehad.

Carnero
... Nu, dan weten ze in Oostende wat hen te wachten staat. Een gewaarschuwd man is er twee waard. Ik heb ook gehoord dat u het bezoek heeft gehad van Ambrogio Spinola. Incognito als het ware.

Bucquoy
Wel, dat heb ik later ook gehoord, dat het Ambrogio was. Hij komt in ieder geval standvastig over, zeer verzorgd. Een beetje te als u het mij vraagt. Stelde zeer gerichte vragen en was blijkbaar goed op de hoogte van het beleg.

Carnero
Dat hij goed op de hoogte is kan ik geloven. Hij is de favoriete neef van Gaston Spinola. De hofmaarschalk dringt zijn neefje nogal stevig op bij de aartshertog. Als je hem mag geloven is de jonge Spinola een genie zonder weergave.

Bucquoy
Als ik eerlijk mag zijn kolonel Carnero, hij maakte een goede indruk. Misschien te zelfverzekerd en te veel dandy ... Hebt u hem al ontmoet? Ik denk dat jullie goed met elkaar zouden opschieten *(klein lachje).*

Carnero
(Twijfelt, aarzelt, bedrukt gezicht) ... wat bedoelt u daarmee kolonel?

Bucquoy
Helemaal niets kolonel, maar ik vind wel – als hij toch zo goed is, dat hij een kans moet krijgen om te tonen wat hij in zijn mars heeft.

Carnero
Dat zal wel kolonel Bucquoy. Maar toch, we moeten voorzichtig zijn. Het is de hofmaarschalk die mij in het geheel niet bevalt. Die man heeft een verborgen agenda. Hij doet er alles aan om zijn familie in Vlaanderen te krijgen. Ik wil het u op een briefje geven, de oude Spinola is totaal niet te vertrouwen.

Op het achterdoek van het podium verschijnt een vaag silhouet van de Grote Katte.

Bucquoy
U ziet spoken kolonel. We moeten die jonge Spinola een kans geven.

Carnero
Ook als dat betekent dat hij het bevel over neemt van alle troepen hier gelegerd, inclusief uzelf?

Bucquoy
... Ik heb daar geen moeite mee als dat een meerwaarde kan betekenen. Ik ben te veel soldaat kolonel. Ik heb al te veel gevochten om mijn ego groter te stellen dan nodig. Ik kan er maar van leren, ook al is het van een jonge snaak of een betweterige yuppie.

Carnero
Als u het zo opneemt kolonel Bucquoy, dan is het voor mij geen probleem. Ik wil u gewoon maar verwittigen dat de Spinola's een raar volk zijn. Ik bedoel, ik ben ze liever kwijt dan rijk. Daar komt nog bij dat de broer van Ambrogio op zee ook zijn roem aan het vergaren is. Dat zijn dus al drie Spinola's die vaste voet dreigen te krijgen in de Zuidelijke Nederlanden.

de Bonours
Ik denk niet kolonel dat Federico Spinola het zo gemakkelijk krijgt op zee. Wat ook de plannen mogen zijn van Madrid.

Op het achterdoek licht de Grote Katte volledig op door vuurwerk, dat na enkele ogenblikken verandert in grote vuurballen.

Carnero
Federico is in ieder geval geliefd bij Albrecht. Hij kan blijkbaar veel bekomen bij de aartshertog. Wat zich uit in veel geld en een ongelimiteerd krediet.

Bucquoy
... Hoe stelt mijn goede vriend Carlos de Robiano het? Hij maakt waarschijnlijk het mooie weer op de Coudenberg?

Carnero
Ach kolonel, aan die man moet u niet al te veel woorden verspillen. Hij is het schoothondje als het ware van Isabella. De cavelier servente of cisisbeo van de aartshertogin *(lacht)*. Hij is een paar weken geleden met blauwe plekken en gehavend gezicht aangekomen in Fort Albertus. ’s Nachts dan nog wel. Een verklaring voor zijn nachtelijk uitstap gaf hij niet, wel dat hij zogezegd overvallen was. Niemand die het geloofde. Hij is in ieder geval goed uitgelachen. Isabella is in de vroege ochtend daarop vertrokken naar Brussel, en wat vreemd was, was dat hij in een aparte koets zat, samen met doña Leonora die hem waarschijnlijk verzorgde met veel natte zoentjes *(lacht)*.

Op het achterdoek is te zien hoe dat de Grote Katte in brand staat.

De aartshertogin wou waarschijnlijk niet in schande komen met haar vleugeladjudant *(spottend lachje)*.

Bucquoy
Hij was dus in Fort Albertus. Hmm, had ik dat maar geweten. *(Verbeten stem)* als ik dat mannetje ooit onder mijn bevel krijg zal hij leren wat het betekent om een goede soldaat te zijn. Dat broekventje verdiend een paar schoppen onder zijn blote kont. Het zijn zulke mislukte vaandeldragers die het niet waard zijn om soldij te krijgen.

Een jonge officier komt met spoed op.

Officier
(Opgewonden, stokkende adem en stem) Kolonel Bucquoy, de vijand heeft de Grote katte in brand gestoken. Het blussen wordt verhinderd door schietende soldaten die recht tegenover de Katte staan. Onze manschappen vallen als vliegen. Er is ook een aanval ingezet op de Groenendijk en Luysbos.

De drie militairen staan onmiddellijk op.

Bucquoy
de Bonours breng de cavalerie in gereedheid. We gaan die Geuzen laten zien van waaruit de wind blaast.

Allen af. Toneel draait naar links.

Derde scène

Gang in fort Sint-Albertus. Zelfde zoals in de tweede scène van het tweede bedrijf van het huidige toneelstuk. Carlos de Robiano komt links op en wil richting andere kant van het podium gaan. Hij wordt tegengehouden door een dichterbij komende vrouwelijke stem die off-stage verschillende malen zijn naam roept.

Doña Leonora
(Komt op) Carlos, wacht nu toch even!

Carlos stopt en draait zich om.

Carlos de Robiano
... Leonora, snap het nu toch eens! Wij hebben elkaar niets meer te zeggen. We hebben alles uitgepraat. Nu we weer in Oostende zijn kan ik mij het niet permitteren om veel met jou gezien te worden. Er wordt al genoeg geroddeld.

Leonora
Carlos, je ontwijkt mij gewoon. Waarom? We kunnen toch gewoon vriendelijk zijn tegen elkaar. Is het dan zoveel gevraagd om eens goedendag te zeggen? Ik leg jou toch niets in de weg?

Carlos
Nee, maar je bent wel lastig Leonora. Ik heb je vertelt over Isabella en ik ben blij dat je geluisterd hebt, maar vanaf nu zou ik graag mijn leven willen leiden zoals ik dit nu voor ogen heb. Nog een klein jaar meedoen aan deze valse maskerade en dan ga ik naar Milaan waar mijn roods liggen.

Leonora
(Kattig) en daar pas ik dus duidelijk niet in. De aartshertogin heeft blijkbaar betere kwaliteiten dan ik. Misschien ... doet ze wel dingen in bed die alleen perverse mannen kunnen plezieren? Is het dat Carlos? Zeg het mij!

Carlos
(Met afkeer) Leonora je gaat hier toch geen scène maken als een gefrustreerde jaloerse prima donna die moet neerbuigen voor haar vorstin. Ik heb je op de Coudenberg uitgelegd dat er

niets lichamelijk was tussen ons. Zij had een crush op mij en ik heb dat met veel moeite, tegen mij zin, ingewilligd. Ik heb gedaan alsof, en een tijdje meegegaan in haar bevlieging. Meer is het niet. Af en toe een occasionele zoen, maar daar stopte het. Het is niet omdat ze een prinses is dat ze alle mannen rond haar vinger kan doen draaien. Zo veel kwaliteiten heeft ze nu ook niet. *(Kijkt gekwetst en voelt zich ongemakkelijk.)*

Leonora
(Kijkt hem enkele ogenblikken aan. Uitdagend) weet je wat het was Carlos? Je hebt je laten inpalmen door haar status en verschijning. Ze is sterker dan jou en daardoor kreeg je mannelijkheid een pandoering. Ze wou meer en jij ook, maar je castratieangst was nog sterker dan je slap piemeltje. *(Grijpt hem bij zijn geslacht. Gemeen)* de vrouwenjager Carlos was een klein jongentje die niet veel voorstelde zonder zijn mama.

Carlos
(Duwt haar brutaal weg, komt weer naar haar toe) stop daarmee! Wat wil je van mij!? Dat ik je hier nu neem op deze bank? Van voor, langs achter? Je zegt het maar! ... Je bent gewoon jaloers ... Er is niets meer tussen Isabella en mij, het was een illusie. Een zinsbegoocheling veroorzaakt door de goden.

Leonora
(Bedaard, wat berekent) zie je wel dat je verliefd was, of misschien ben je het nog steeds ... Ik wil dat je tegen mij eerlijk bent Carlos. *(Probeert hem te omhelzen)* heb je dan nooit iets gevoeld voor mij? Heb ik dan nooit iets betekent voor jou?

Carlos
(Schudt zijn hoofd) jij bent echt zielig Leonora ... Ik weet niet welke man het ooit in zijn hoofd zal halen om met jou te trouwen? Een sukkelaar die van niet beter weet. (*Kijkt haar aan)* ik heb misschien iets voor je gevoeld maar je doet er nu echt alles aan om dat gevoel definitief te vernietigen. Het is over en uit tussen ons Leonora, net zoals het uit is tussen Isabella en ik.

Leonora
(Leonora gaat neerzitten op de bank. Carlos wil weggaan) Carlos ... ik heb nog een vraag en dan zal ik je niet meer lastigvallen. *(Ze kijken elkaar beiden aan).* Heb je dan echt nooit seks gehad met de aartshertogin?

Carlos
... Nee Leonora. Nee, ik heb nooit seks gehad met Isabella. Ze interesseert mij geen moer.

Leonora
(Carlos gaat richting af ... Met halfluide stem) dan moet het ook niet gemakkelijk zijn om haar vleugeladjudant te zijn. *(Carlos stopt. Draait zijn hoofd naar Leonora, kijkt. Gaat af.) (Met nog luidere stem, bijna roepend)* ... en dan kraaide de haan driemaal, vuile klootzak! *(Kijkt naar de grond.)* ...

Vierde scène

Gaston Spinola komt links op. Leonora staat op en maakt aanstalten om af te gaan.

Gaston Spinola
Doña Leonora, u hoeft voor mij helemaal niet weg te gaan.

Leonora
Dat is vriendelijk van u hofmaarschalk, maar ik denk dat de aartshertogin mij nodig heeft.

Spinola
Ach, op dat ene minuutje zal het niet aankomen. Het doet me plezier om u eens alleen te kunnen aantreffen. Op de Coudenberg krijg ik daar maar zelden de kans toe.

Gaat zitten op de bank in de nis en nodigt Leonora om hetzelfde te doen. Ze is wat weigerachtig, maar doet het dan toch.

En hoe gaat het met u? Alles goed met lijf en leden *(lacht)*?

Leonora
Ach ... ja hoor. Bedankt monseigneur. Ik ben nog een beetje aan het bekomen van onze reis uit Brussel. Het moest allemaal zo snel gaan. We hebben zelfs geen pauze genomen tijdens de wisseling van de paarden.

Spinola
Ja, dat is zo juffrouw Leonora. De aartshertog wou zo vlug mogelijk naar Oostende komen nu dat er in alle hevigheid gevochten wordt. Misschien zijn de laatste uren van het beleg wel in werking getreden? *(Slappe glimlach.)*

Leonora
... Het moet (toch) verschrikkelijk zijn voor onze soldaten die zo heldhaftig verder vechten. Ik heb deze morgen met de aartshertogin 1 van de veldhospitalen bezocht. Echt afschuwelijk, al die gruwelijke beelden van kermende mensen. De ene amputatie na de andere. Het is werkelijk erg omdat te moeten aanzien ...

Spinola
Ja juffrouw Leonora. Een beleg als Oostende is alleen maar goed voor de aasgieren die zo hun kroost zien aangroeien tot ongekende proporties ... Nu dat u aartshertogin aanhaalt. Hoe is het met hare majesteit? Ze zag er mij in Brussel wat bedrukt uit. Ze had duidelijk geen zin om veel met mij te praten.

Leonora
O, u vergist zich daarin hofmaarschalk. U hebt waarschijnlijk een momentopname van haar gezien. Eigenlijk is ze vol lof over u.

Spinola
(Verwondert, verbazing) o ja?

Leonora
(Klein lachje) ja, ze is onder de indruk van de reorganisatie die u hebt doorgevoerd in het paleis. U bent de juiste man op de juiste plaats en op het juiste ogenblik. U bent een zeer competent man hofmaarschalk *(lacht).*

Spinola
O juffrouw Leonora, u streelt mijn ego. U bent werkelijk charmant, zo lieflijk *(toont zijn mooiste glimlach).* ... Maar vertel u mij wat verder over de infante. Ik heb begrepen uit ... 'de geruchten', die de ronde doen ... Enfin, niet dat ik veel naar dergelijke onwaarschijnlijkheden luister. Maar, maar naar verluidt heeft het aartshertogelijk paar het de laatste tijd nogal moeilijk. Kwaadaardige tongen beweren dat er regelmatig hoogoplopende ruzies doorgalmen in de vorstelijke privévertrekken op de Coudenberg.

Leonora
(Twijfelt) ... u ziet dat verkeerd hofmaarschalk. Het is stil waar het nooit eens waait. Het huwelijksleven is niet altijd rozengeur en maneschijn. *(Lacht)* Bent u nooit getrouwd geweest hofmaarschalk? U lijkt mij wel een man die een vrouw kan bekoren.

Spinola
(Wat van zijn melk) euh ... dat is helemaal niet aan de orde juffrouw. Het huwelijk en ik zijn moeilijk te verenigen. Net zoals vuur en water twee aparte dingen zijn. Ik zou die dame alleen maar ongelukkig maken *(probeert te glimlachen).*

Leonora
(Plagerig) o, dat denkt u monseigneur. Op ieder potje past wel een dekseltje *(lacht).*

Spinola
(Weer die moeilijke glimlach) juist, ja ... Nu, dat we over de aartshertogin aan het praten zijn. ... Het jammerlijk is dat er nog steeds geen kinderen zijn. Ik kan mij voorstellen dat dat zwaar weegt op de schouders van de infante.

Leonora
En op de schouders van de prins.

Spinola
(Vlug en gedecideerd) Ja, maar dat is van minder tel. Het is de prinses die de kroon draagt juffrouw. Uit haar schoot moet de opvolging komen. De Graaf-gemaal is bijzaak. Meer een noodzakelijk kwaad ziet u. Misschien moet er wel ... misschien moet er wel over een ander piste nagedacht worden?

Leonora
Ik weet niet wat u bedoelt hofmaarschalk. Tenzij u doelt op het feit dat beiden onder druk staan door het eeuwigdurend beleg dat hier plaats vindt.

Spinola
... juist, ja juffrouw. U hebt daar gelijk in. Het is dat ik wil bedoelen. Na het beleg zal het ongetwijfeld gemakkelijker zijn om ... Nu ja, ik wil bedoelen juffrouw Leonora dat het noodzakelijk is voor de infante om toch enkele kinderen ter wereld te brengen. Liefst enkele zonen. Het politiek spel is een hard spel juffrouw en zeker als mocht blijken dat de infante enkel dochters zou baren. U kunt begrijpen dat dit dan geen evidentie zal zijn bij het uitstippelen van een toekomstige stabiele monarchie.

Leonora
… *(kijkt hem aan)* legt u nu niet een zware last op de schouders van de aartshertogin? Zij kan er toch ook niets aan doen dat het niet lukt. Aan haar zal het niet gelegen zijn.

Spinola
(Kijkt haar onderzoekend aan) ... hoe bedoelt u juffrouw?

Leonora
Wel … ik weet het niet monseigneur. Ik denk gewoon dat de prinses een warme vrouw is. Ze heeft duidelijk behoefte aan affectie.

Spinola
(Kijkt verwonderd naar de hofdame. Kort in gedachten. Zijn gezicht ontspant. Richt zich op) denkt u dat werkelijk juffrouw Leonora? ... Natuurlijk bent u, euh, meer op de hoogte van zulke dingen dan mannen. Ook al, euh … omdat u haar eerste hofdame bent. Het moet voor u niet altijd eenvoudig zijn om zo'n groot vertrouwen te genieten van de belangrijkste vrouw der Nederlanden. Ik kan mij voorstellen dat het voor u een belemmering moet zijn dat u zich nooit eens kan laten gaan om vrijuit te mogen praten over zulke dingen.

Leonora
Monseigneur, het is een groot privilege om haar eerste hofdame te zijn. Voor de rest hanteer ik de regel van Confucius 'horen, zien en zwijgen'. *(Lieflijke glimlach)* de wijsgeer zal het waarschijnlijk wel anders bedoeld hebben dan in mijn interpretatie, maar zo zie ik het toch.

Spinola
... Meent u dat werkelijk juffrouw? Hoe wonderlijk om dit te horen van u.

Leonora
Hofmaarschalk, het verbaast mij dat u als man van de wereld niet op de hoogte zou zijn van het reilen en zeilen in een huwelijk.

Spinola
Totaal niet juffrouw. Ik geloof in het huwelijk. Een verbintenis in naam van de liefde. Er is niet mooiers dan dat twee mensen elkaar graag zien, en dat zeg ik zonder cynisme. Kent u de eerste brief aan de Korintiërs, hoofdstuk 13, regel 13? Is gemakkelijk te onthouden. *(Ingetogen)* “Ons resten geloof, hoop en liefde, deze drie, maar de grootste daarvan is de liefde”. Geschreven door Paulus.

Leonora
… Monseigneur. Het verbaast mij opnieuw dat zoiets uit uw mond komt. Ik denk dat u net als Carlos een zeer gevoelige persoon bent. Hij vertelt mij regelmatig over zijn moeder waar hij zielsveel van gehouden heeft. Hebt u zo’n band met uw moeder? Leeft ze nog?

Spinola
(Is even uit zijn lood geslagen. Kijkt haar aan) Nee, moeder is er niet meer. Ze is mij helaas, op een veel te jonge leeftijd ontnomen. Ik heb mij de ogen uitgehuild toen ze in mijn bijzijn stierf ... *(Kijkt voor zich uit)* er was niets van haar over dan een broos geraamte ... Niets meer dan een hoop botten in een doodsgewaad juffrouw Leonora.

Leonora
... Wat erg voor u hofmaarschalk ... Ik vergeet soms dat mannen zoals u, ik bedoel staatsmannen, ook een moeder hebben of gehad hebben. Maar ook monsters, moordenaars, oplichters, psychopaten en intriganten hebben een moeder of er 1 gehad ... Waarom wordt de ene zoon een engel en een andere zoon een duivel? Niemand die het weet monseigneur.

Spinola
... Euh ... Juist juffrouw Leonora ... U vernoemde net Carlos. U bedoelt waarschijnlijk Carlos de Robiano, de vleugeladjudant van de aartshertogin?

Leonora
Ja, hij… *(wordt onderbroken).*

Spinola
Ik heb begrepen dat u nogal vertrouwelijk omgaat met hem.

Leonora
… Euh, wij zijn gewoon collega’s monseigneur. Ik weet dat er geroddeld wordt over ons, maar u moet zich daar zeker niks bij voorstellen.

Spinola
Ja. Dat geloof ik graag. Mensen zouden beter zwijgen over elkaar. Achterklap kan zoveel schade aanrichten. Maar nu doet u mij aan iets herinneren. Een tijd geleden is meneer de Robiano hier in het holst van de nacht, bont en blauw aangekomen in Fort Albertus. Misschien heeft hij u meer details gegeven over de daders van deze barbarij?

Leonora
(Ongemakkelijk) ... totaal niet monseigneur. Hij heeft mij gewoon vertelt dat hij overvallen is. Meer wou hij niet kwijt.

Spinola
Dan kan ik niets doen. Ik had hem graag geholpen om zijn belagers bij de kraag te vatten ... Ik kan mij voorstellen dat de aartshertogin ook ontzet was.

Leonora
Daar kan ik niet op antwoorden hofmaarschalk. We zijn in die ochtend van de overval in alle vroegte vertrokken naar Brussel. De aartshertogin wou alleen in haar koets zitten. Ze heeft er mij, in de dagen die erop volgden niet meer over gesproken.

Spinola
Misschien is het beter zo. Oostende trekt in tijden van rampspoed en ellende vele soorten mensen aan die in het daglicht niet willen gezien worden. De nacht is hun favoriete habitat. Een modus operandi voor de ware crimineel. *(Kijkt naar haar)* ... hoe lang kent u de vleugeladjudant al juffrouw?

Leonora
Sinds het aartshertogelijk paar hun intrek hebben genomen in het Paleis op de Coudenberg. Een tak van de familie de Robiano is naar de Lage Landen gekomen door toedoen van keizer Karel V. Het heeft iets met Milaan te maken.

Spinola
Ach zo! Dat is juist. U bent op de hoogte juffrouw Leonora *(flauwe grijns).* Keizer Karel was ook hertog van Milaan en de familie de Robiano is afkomstig van die stad. Ik bedoel Milaan. *(Probeert te glimlachen)* ... hoe wonderlijk toch hoe dat de dingen naar elkaar toelopen juffrouw ... Wat ik mij echter afvraag is hoe dat het komt dat zo'n een bevallige mooie dame zoals u nog steeds alleen is?

Leonora
(Spinola heeft een gevoelige snaar aangeraakt. Leonora reageert gekrenkt.) ... Omdat ik steeds moet inbinden voor andere vrouwen hofmaarschalk. Ik hoor al van jongs af aan dat ik een dienende functie heb. Ik sta ten dienste van koninklijke dames. Het is dat wat mijn familie mij altijd heeft voorgehouden. *(Kijkt weg)* ik verfoei mezelf dat ik dit steeds zomaar aanvaard.

Leonora blijft de volledige repliek van Spinola wegkijken.

Spinola
(Verbaast, fronst zijn voorhoofd. Gaat dan naar ontspannend gezicht) ... U bent boos juffrouw. Waarschijnlijk bent u gekwetst door beloften die op drijfzand gebouwd zijn. Praten helpt om uw gevoelens te uiten. Het is de loutering van het gekwetste hart … Als ik het goed voor heb, hebt u misschien recentelijk een verliefdheid meegemaakt waar u 'weer' hebben

moeten meemaken dat u aan de kant werd geschoven voor een aantrekkelijker partij … Ik denk dat het niet de eerste maal is dat de vleugeladjudant een hart breekt uit opportunisme. Zulke mannen zijn verfoeilijk juffrouw, maar ze bestaan.

Leonora
(Draait zich abrupt om naar Spinola) Ja hofmaarschalk! Zulke mannen bestaan en het zijn klootzakken! Grote klootzakken! *(Op dreef)* eerst maken ze je van alles wijs. De hemel op aarde, en na de verzadiging van de horizontale daad richten ze zich op naar iets nieuwer. Iets interessanter met een kroontje. *(Spinola is ontsteld en schuift van haar weg)* U moet niet zo schrikken monseigneur. Het is toch dat u wou horen? Carlos heeft mij gedumpt voor een del met een kroon op haar hoofd!

Spinola
... *(Spinola staat verbouwereerd op en kijkt haar aan)* … U bedoelt, een vrouw van koninklijken bloede, een prinses?

Leonora
(Agressief) het is dat wat ik zeg monseigneur. Het is dat wat ik zeg! Is dat niet één van uw mantra's hofmaarschalk? Infante Isabella, Clara, Eugenia van Spanje. Misschien kent u haar beter onder de naam Elisabeth. Aartshertogin. Heerseres over de Zeventien Provinciën. *(Staat op. Spinola gaat achteruit)* Daar *(toont richting)*, daar in haar kamer heb ik haar Carlos zien berijden zoals alleen de beste amazones dat kunnen. Met vuur en passie totdat de eruptie van de lava uit de vulkaan het hoogste punt bereikte.

Pauze. Volledige stilte. Spinola kijkt enige ogenblikken met priemende blik naar Leonora waardoor zij zich ongemakkelijk begint te voelen. Gaston Spinola draait zich om en een gaat zonder iets te zeggen met vaste tred af. Doña Leonora realiseert wat ze juist tegen de hofmaarschalk heeft opgebiecht. Zenuwachtig gaat ze een paar seconden neer zitten. Staat op en gaat af. Podium draait naar rechts. Noot: deze afsluiting mag niet te kort, maar zeker ook niet te lang duren.

Vijfde scène

Overdag. Leeg bureel van de gouverneur. Karel van der Noot komt met vastberaden tred rechts op. Onmiddellijk gevold door kolonel Arnoud Uitenbroeck en Francesco de Terre. De drie heren zien er vermoeid uit. Hun kledij is vuil en gehavend.

Karel van der Noot
(Gaat naar zijn bureau. Zit neer) Uitenbroeck zet je onmiddellijk neer achter het lessenaartje van Fleming. Ik zal je een brief dicteren die je moet richten aan de hooggeboren heren van de Staten-Generaal. De secretaris heeft zijn verlof in ieder geval goed gekozen. Hij mist alles van wat het hoogtepunt zou kunnen zijn in zijn memoires. *(Wat denigrerend)* Hoofdstuk 168: 'De verschrikkelijke neergang van de aartshertog Albertus' *(lacht). (Kijkt naar de Terre die tegen het wandmeubel leunt)* de Terre heb ik je al vertelt wat de titel zal zijn van zijn

schrijversexploten? *(Er verschijnt een glimlach bij Francesco)* Nee? Hou je goed vast. Ik heb het opschreven toen hij het aanhaalde in een zeer lankmoedige, bijna amicale bui *(zoekt tussen zijn papieren)* a, hier is het. Dus, goed luisteren: … *(declameert)* 'Oostende. Vermaarde, geweldige, langdurige, en bloederige belegering, bestorming en stoute aanvallen, benevens de mannelijke, kloeke en dappere tegenwerking en de defensie bij de belegerden, meer dan ...' *(kijkt vorsend naar zijn blad)* …. Enzovoort, enzovoort. Waarom altijd zulke lange titels? Zeg gewoon 'Het beleg van Oostende, een bevoorrechte getuigenis'. Want dat is hij! … Nu, de afwezigen hebben altijd ongelijk. de Terre, hoe staat het met de Grote Katte en Luysbos,

Francesco de Terre
Wel gouverneur, de Grote Katte heeft twaalf nachten en twaalf dagen in lichterlaaie gestaan. Was de regen niet de spelbreker dan was dat geraamte vergaan tot as.

van der Noot
Wij hebben die domme Spanjaarden toch goed liggen gehad. Hadden ze nu werkelijk gedacht dat we hun houten toorts ongemoeid gingen laten. Dat vuurwerk was een goed idee de Terre.

de Terre
Ik heb er niet zoveel mee te maken excellentie. Het is vooral vuurwerkmaker Filips Rottegarder die het heeft gedaan.

van der Noot
Daar moet je niets van aantrekken. Jij hebt het idee aangebracht. De merites moet je op je eigen naam schrijven de Terre. De rest haalt de geschiedenis niet. En het was nogal wiedes dat we onze manschappen met musketten richting de Grote Katte opstelden om het bluswerk zoveel mogelijk te verhinderen. *(Berustende stem)* Sir Francis Vere indachtig. *(Zucht)* je vraagt je af hoeveel mensenlevens een totempaal als die katte waard is? Een paar honderd man? … Duizend? De dood ingejaagd door een militair bevel … Afijn, Als ik hier nog lang aan introspectie doe dan ben ik rijp voor het klooster. Terug naar de orde van de dag. Doe verder met je briefing de Terre.

de Terre
Luysbos is zwaar beschadigd, maar zal gemakkelijker te herstellen zijn dan de Grote Katte. Over een week of twee is het platvorm weer operationeel. De rest van onze aanvallen hebben eveneens veel slachtoffers geëist van de vijand, maar als ik eerlijk mag zijn excellentie hebben we onze plannen niet allemaal kunnen realiseren. Oostende blijft een fragile noot in een metalen notenkraker.

van der Noot
Juist, ik zou het niet beter kunnen verwoorden. Ben je nog mee Uitenbroeck?

Arnoud Uitenbroeck
Ik zit klaar voor uw brief excellentie.

van der Noot
Goed, dan doe je tenminste iets nuttig. Het is waarschijnlijk een hopeloze vraag, maar hoe zie jij de verdere ontwikkeling?

Uitenbroeck
U bedoelt gouverneur, hoe de situatie zich verder zal manifesteren in Oostende? *(Kijkt wat schaapachtig).*

van der Noot
(Vliegt uit) nee, Uitenbroeck! Hoe dat de geestelijke toestand verder zal ontwikkelen, zal manifesteren van mijn schoonmoeder! Ongelooflijk *(schudt ontkennend met gesloten ogen)* ... Luister Uitenbroeck *(kijkt hem gebiedend aan)*, ik begrijp dat je nogal een simpel persoontje bent, maar er zijn grenzen. Dat je notabene door Maurits van Nassau bevestigd werd in je kolonelsgraad is voor mij een volledig raadsel. Waarschijnlijk zit oud-gouverneur van Dorp, die meer geïnteresseerd was in braadworst en jolijt met het nodige bier, daarvoor iets tussen. Maar wat mij betreft ben je totaal onbekwaam. Heb je het gehoord Uitenbroeck? *(Uitdrukkelijk)* totaal onbekwaam! ... Je kunt nu mijn vraag beantwoorden, of, je kunt je ontslag of overplaatsing vragen aan de Staten-Generaal nu dat je toch klaar zit om er een brief naar toe te schrijven. Dus kolonel, ik stel je opnieuw de vraag over ons geliefd Oostende.

Uitenbroeck
(Kijkt naar de Terre) ... euh ... om eerlijk te zijn excellentie ... We maken geen schijn van kans als de twee platvormen volledig herstelt zullen zijn. Het garnizoen zal teruggedrongen worden tot aan de binnenstad. We kunnen ons dus maar beter voorbereiden op een pijnlijk einde met veel doden. *(Beladen stilte).*

van der Noot
... Als ik je dus begrijp kunnen we er maar beter de brui aangeven.

Uitenbroeck
Dat ligt niet aan mij excellentie. U had het daarjuist over de almacht van een militair bevel. Als u beslist of een bevel uitvoert van hogerhand om Oostende tot op het einde te verdedigen, dan zal ik dat met al mijn mogelijkheden doen, tot *(slikt)* ... tot mijn lijf en leden het begeven.

van der Noot
Je stijgt in mijn achting Uitenbroeck. Ik hoop voor jou en voor alle manschappen van het garnizoen dat het niet zover moet komen.

Uitenbroeck
Ik denk excellentie dat we ook beter rekening kunnen houden met de machines van Pompeo Targone. Die gevaartes kunnen ieder ogenblik operationeel zijn.

de Terre
Arnoud, Targone mist de technisch kennis om gevaarlijk te zijn. We gaan die machines gewoon saboteren. En als die gevaartes dan toch zo goed als klaar zijn, wil ik nog wel eens zien hoe ver dat die mastodonten zullen geraken. De wielen zijn de zwakke schakel. Daar gaan we ons op moeten richten.

van der Noot
(Met de glimlach) wat een daadkracht de Terre. *(Haalt een brief tevoorschijn)* heren ik heb hier een schrijven bij van de hoge piefen uit het Noorden. Jullie weten dat Federico Spinola met zijn mini-oorlogsscheepjes het Kanaal voor de Staats Vloot probeert onveilig te maken. Wel, de nobele kunst die spionage heet doet zijn werk. Admiraal Spinola zal zijn kanonnen richten op Zeeland. Met andere woorden, de Spanjaarden gaan vanuit zee rechtstreeks de confrontatie aan met het vaste land van de Republiek. Mogelijks zal Walcheren het eerste slachtoffer zijn van Spinola. Maar heren ... raadpensionaris van Oldenbarnevelt heeft beslist dat de speelgoed-Armada van Spinola onverwachts zal aangevallen worden tot dat al zijn galeitjes met man en muis op de zeebodem liggen.

de Terre
U bedoelt door een hinderlaag excellentie?

van der Noot
Dat is mijn vermoeden de Terre. Ik zal er niet bij zijn. Maar als de opdracht slaagt zal ons dat nieuwe zuurstof geven om heldachtig door te vechten tegen die Spaanse papen. Ik verwacht dat het binnen een paar dagen, misschien een kleine week beklonken zou kunnen zijn. We moeten dus voorbereid zijn en van de uitkomst gebruik maken om alles in het werk te stellen om terrein te boeken op de vijand. *(Kijkt de andere twee aan.)*

de Terre
... Excellentie, ik stel voor om onmiddellijk de toestellen van Pompeï Targone aan te pakken. We hebben hier wel geen Vesuvius in de buurt maar we kunnen wel enkel gerichte spaken in de raderen steken.

van der Noot
(Staat recht) goed idee de Terre. Bedenk hoe je dat zult realiseren. Uitenbroeck en ik gaan naar de nieuwe haven.

Uitenbroeck
En uw schrijven excellentie?

van der Noot
Dat kan later ook nog. Eerst zijn er belangrijker dingen te doen. Verbrod nu niet dat beetje krediet dat je bij mij hebt opgebouwd Uitenbroeck.

Zesde scène

Fort Sint-Albertus, bureel Albrecht. Avondlijke uren. Albrecht zit achter zijn bureel die bezaaid is met brieven en opgerolde plannen. Hij zit uitgezakt, met een beker wijn, voor zich uit te staren. Isabella staat naast hem terwijl ze een brief aan het lezen is. Albrecht vertoont kenmerken van te veel alcohol. Hij praat vrank en spontaan. Isabella komt gespannen over en doet een inspanning om naturel over te komen.

Albrecht
Isabella, je broer Filips maakt het mij totaal onmogelijk om een zelfstandig beleid te voeren. Hij wil nu inzage in de notulen van de Rekenkamer van Vlaanderen. Wat is zijn volgende stap? Ons laten leven op water en brood op de Coudenberg? *(Zucht)* er komt geen eind aan het stalken van je broer. Ik sta letterlijk met mijn rug tegen de muur. Dat geschenk van de Nederlanden of de Zeventien Provincies als je dat liever hoort, hangt als een 1000 kilo wegende molensteen om mijn hals (nek) ... Ach *(blaast)*, misschien moeten we wel naar Bourgondië. Het zal daar rustiger vertoeven zijn.

Isabella
(Legt de brief neer op het bureel) Albrecht. Wat is er toch gaande met je? Waar is je kracht naar toe? Jouw levensenergie? Je moet gewoon doorbijten. Blijven volhouden. Oostende moet toch eens vallen?

Albrecht
Och, Isabella. Begrijp jij het dan niet? Het duurt allemaal veel te lang. *(Zucht)* neem bijvoorbeeld De Leden van Vlaanderen die gisteren nog eens hun klaaglied hebben gezongen over minder inkomsten in de stadskas. Die mensen beginnen werkelijk mijn keel uit te hangen. Het stopt niet Isabella! Daar komt nu nog bij dat er een massale landverhuizing bezig is van het Zuiden richting Noorden en Oosten.

Isabella
Daar kan jij toch niets aan doen Albrecht. Je kunt die mensen moeilijk persoonlijk gaan tegenhouden.

Albrecht
Daar gaat het niet over. De Leden nemen het mij kwalijk dat ik er niet in slaag om de orde te herstellen in de Vlaamse gebieden. De handel heeft rust en veiligheid nodig Isabella. De Republiek ontvangt gratis en voor niets alle vakkennis en ondernemerschap uit het Zuiden … Als je mooie broer niet gauw gaat inzien dat hij massaal zal moeten investeren in het Leger van Vlaanderen, dan gaan de Vereinigde-Provincies een nooit geziene rijkdom tegemoet. Als het ware een ‘Gouden Eeuw’ die zomaar in hun schoot wordt geworpen. De Spaanse Kroon zal verbleken omdat ze star vasthouden aan hun dogma’s en principes. De Hollanders zijn daar gemakkelijker in, ze zijn veel toleranter wat geloof betreft ... Het woord winstbejag staat zelfs in hun bijbel.

Isabella
… We kunnen toch moeilijk ons geloof zo maar te grabbel gooien om wat geldelijk gewin. Wij Albrecht, hebben één geloof en dat is het katholicisme van Rome. Één vorst, één geloof, één natie. Dat protestantisme en calvinisme is een verzinsel, een dwaling die de mensen de illusie van vrijheid voorschotelt.

Albrecht
Die dwaling levert de Vereinigde-Provincies blijkbaar meer dan windeieren op Isabella.

Isabella
Het verwondert mij dat jij zo praat Albrecht. Jij als kardinaal.

Albrecht
(Staat recht, schenkt zich wijn in) mensen veranderen Isabella. *(Kijkt voor zich)* weet je wat Ieper onlangs over mij zei? *(Kijkt Isabella aan)* nee? Dat ik een marionet ben in de handen van een achterlijke poppenmeester. Die poppenmeester is koning Filips, Isabella. De Leden van Vlaanderen beschouwen mij als volledig imbeciel. Nauwelijks in staat om mijn naam te schrijven *(zit neer).*

Isabella
Ben je nu niet een beetje aan het overdrijven. Mochten de Leden de moed hebben, dan zeggen ze zoiets in je gezicht in plaats van achterbaks. Je wordt door iedereen op handen gedragen Albrecht.

Albrecht
(Begint zich op te winden) ja, dat komt omdat ik mij voortdurend laat omringen door valse slippendragers die alleen maar op eigen profijt uit zijn ... Weet je waar ik zin in heb!? Om die volledige handel en wandel van tafel te vegen. Gooi al die jaknikkers in de Zenne en laat ze spartelen tot ze van vermoeidheid verzuipen/verdrinken. *(Staat recht en voegt de daad bij het woord. Isabella gaat verschrikt achteruit terwijl Albrecht zijn bureel meerdere malen met grote kracht leeg veegt.)* Een echte tabula rasa! *(Schopt uitgelaten tegen de opgerold plannen en papieren die de lucht invliegen, blijft verder rondschoppen.)* Ik zou de kracht willen hebben van een Hercules die de stallen van koning Augias uitmest. Gedaan met die verdomde Leden van Vlaanderen! Schabouwelijk onthoofd op de Grote Markt van Brussel. *(Lacht)* ze kunnen daar gezelschap houden met Egmont en Hoorn. De ploerten! *(Stampt op de papieren en plannen)* mens wat zou ik toch iets doen. Gedaan met het koninkrijk van de ratten! *(Roept)* geef mij een alle buskruit dat er te vinden is en ik gooi het op de mesthoop Vlaanderen! ... *(Gaat uitgeput op zijn stoel zitten.)*

Isabella
... *(Geschrokken, onder de indruk)* Albrecht ... Albrecht, wat bezielt je toch? ... Waar is de man naartoe waarmee ik getrouwd ben? Nu zie ik een wijnduivel die tekeergaat in een wijwatervat *(Komt dichter. Veegt zijn haar van zijn voorhoofd. Drukt hem tegen haar borst)* Albrecht, mijn prins, waarom moet je dat allemaal overkomen?

Enkele ogenblikken volledig stilte waar je alleen Isabella hoort troosten …

Tijdens het begin van de volgende repliek komt Gaston Spinola, een paar meters, traag op het podium. Staat dan stil om het verdere verloop van de scène te 'aanschouwen' Houdt zijn gehoest in. Er is een matte volgspot op hem gericht die de rest van de scène blijft aanstaan. Zijn gezicht is lijkbleek. Geen emotie, geen sympathie is te verkennen. Zijn lichaamshouding straalt valsheid, dreiging uit. Het publiek moet afkeer, aversie voelen voor de figuur van de hofmaarschalk. De kijker voelt aan dat Spinola victorie zal kraaien.

Albrecht
... *(Nog steeds tegen haar borst)* Isabella, er is één troost in mijn leven en dat ben jij ... *(Kijkt op)* weet je nog toen we als tieners waren? Ik durfde bijna niet naar je te kijken omdat ik je zo mooi vond. Mijn achternichtje *(lacht).* Ik begreep niet waarom mijn opkomende meeldraden zo veel belangstelling hadden voor een harige stamper *(lacht).* Je fascineerde mij zodanig dat mijn enige redding was om jou af te stoten. *(Staat recht, kijkt haar diep aan).* Hoe vaak heb ik mij niet verloren gevoeld toen ik sluiks probeerde in je ogen te kijken. Hoe vaak stond ik niet op het punt je te vertellen, wat mij onuitspreekbaar lijkt. Nu nog steeds, als volwassen man, is het mij moeilijk datgene te zeggen wat geliefden tegen elkaar zeggen. *(Kust haar, kijkt haar aan)* ik had nooit gedacht dat ik zo gesteld ging worden op jou. Je bent mijn kloppend hart Isabella, mijn levensadem die telkens opnieuw, speciaal voor jou in- en uitgaat *(omhelst haar).*

Isabella
(Voelt zich ongemakkelijk) ... Albrecht ... Albrecht *(kijkt hem aan. Heeft het blijkbaar moeilijk.)* we moeten ons herpakken. Ik ben je vrouw en jij bent mijn man en samen zullen we er alles aan doen om van ons huwelijk een succes te maken. Alleen aan ons ... en aan onze kinderen zullen de Nederlanden toebehoren. *(Oprecht emotioneel. Kijkt hem intens aan)* ... ik zal, ik zal alles in het werk stellen omdat te realiseren … *(Heeft het zéér moeilijk)* één iemand behoort op de troon te zitten, en dat ben jij Albrecht …

Albrecht
(Kust haar) ... Isabella, ons huwelijk is toch een succes. En kinderen zullen er zeker komen ... Weet je wat mijn lieveling? Na het beleg gaan wij op rondreis in Italië. Ik zal je de mooiste kunstwerken laten zien die er te vinden zijn. Eenmaal terug, gaan wij van Vlaanderen, één grote renaissancestad maken aan de Noordzee. We zullen ons laten omringen door kunstenaars, wetenschappers en bouwheren ... *(Glimlacht)* een nieuw koninkrijk moet natuurlijk ook een lustoord hebben waar een koningin zonder schaamte en schroom in kan vertoeven. Weet je wat? We gaan Oostende met de grond gelijk maken en heropbouwen, een koningin waardig. Een stad die afsteekt tegen alle badsteden in de Nederlanden. ... Isabellastad of Elizabethstad? Jij mag kiezen, prinses van Spanje ...

Bij de volgende repliek komt een bode op die wordt tegengehouden door Spinola. De hofmaarschalk maant aan tot stilte ... De bode fluistert iets in het oor van de hofdignitaris, die

zich vervolgens geheel opricht. Zijn gezicht vertoont een lichte opflakkering om vlug weer terug te keren naar expressieloosheid. Bode af.

Isabella
... *(schudt haar hoofd, doet een grote inspanning om haar emoties onder controle te houden. Omhelst Albrecht. Kijkt hem aan)* Albrecht, beloof je mij, dat je altijd van mij zult houden? Wat er ook mag gebeuren of gebeurd is? ... Alle misverstanden die in het verleden onjuist geïnterpreteerd zijn ... Alle percepties die in zieke geesten verkeerde connotaties hebben aangeraakt, die de inspiratie zijn in de hoofden van perverse toneelschrijvers ...

Albrecht
Maar, *(lacht)* Isabella. Toneelschrijvers zullen niets anders doen dan jou op een voetstuk plaatsen. *(Kust haar. Streelt haar gezicht)* de onlangs overleden koningin van Engeland was de beschermvrouwe van toneelschrijvers. Jij kan dat ook zijn. *(Kust haar. Kijkt haar intens aan)* ... jij vermag het hun geliefde muze te worden in het kwadraat *(lieve glimlach).*

Isabella
... Albrecht *(heeft het zeer moeilijk, kust hem)* Albrecht ... ik moet gaan.

Gaat vlug af, langsheen Spinola. Haar tranen kan ze niet meer tegenhouden. Albrecht kijkt haar na tot ze volledig van het toneel verdwenen is. De hofmaarschalk wacht zijn tijd af. Een paar ogenblikken volledige stilte. Volledige stilte! Spanningsopbouw.

Vijfde bedrijf

Eerste scène

Doorloop van de vorige scène. Albrecht zit terug achter zijn bureau. Hij heeft enkele papieren opgeraapt die hij nu aandachtig doorneemt. Hij ziet er gekalmeerd uit. Spinola staat wat dichter bij de schrijftafel.

Gaston Spinola
(Licht gehoest) ... Hoogheid *(kucht)* mijn excuses dat ik u stoor tijdens uw drukke werkzaamheden.

Albrecht
(Kijkt hem aan) aha, de hofmaarschalk. U stoort mij helemaal niet. Ik wist niet dat u hier was. Mijn vrouw heeft u waarschijnlijk binnengelaten. Wat attentvol van haar.

Spinola
Ja, juist hoogheid. Ze was zo hoffelijk om u daarvoor niet te storen *(komt dichter).*

Albrecht
En wat kan ik voor u doen? Als mijn vrouw u niet kan helpen dan kan ik dat nog minder.

Spinola
Wel hoogheid, u weet dat de recente tegenslagen die we gehad hebben geen goed hebben gedaan aan de moraal van de manschappen. Ik moet u jammer genoeg opnieuw melden dat er hier en daar weer muiterijen zijn uitgebroken.

Albrecht
(Blaast) hang ze op Spinola, zet ze op brandstapel, martel ze tot ze bekennen, begraaf ze levend. *(Haalt zijn schouders op)* het gaat mij niet aan wat die lafaards nu weer voor reden (gevonden) hebben. Ze hebben recent nog hun soldij ontvangen ... Waarom komt u dat mij vertellen? Waar is Carnero?

Spinola
Ik denk hoogheid dat uw stafofficier andere en leukere dingen te doen heeft. Misschien is het wel tijd om hem te vervangen. Ik heb sterke twijfels aan zijn loyaliteit tegenover u.

Albrecht
Ik zal dat zelf wel bepalen hofmaarschalk. Zolang dat u zelf niet twijfelt aan uw loyaliteit ten opzichte van de aartshertogin is er voor mijn geen enkel probleem.

Spinola
Ik denk niet hoogheid dat de infante over mij te klagen heeft. De budgetten en de werking van het paleis zijn volledig doorzichtig gemaakt. Mysterieuze discrepanties heb Ik rechtgetrokken.

Koninklijk leveranciers moeten nu bijvoorbeeld een gedetailleerd factuur afgeven in plaats van mondelinge toezeggingen. En zo kan ik wel een tijdje doorgaan.

Albrecht
Allemaal zeer goed hofmaarschalk. U mag een bank vooruit, maar wat komt u hier in feite doen?

Spinola
Ik wil er u gewoon op wijzen hoe penibel de situatie voor het ogenblik is. De twee bouwwerken die bedoeld waren om Oostende op de knieën te krijgen zijn vernietigd. Veel manschappen hebben het leven verloren met de verdediging ervan. Verder zijn er signalen dat de pest weer zijn intrede aan het doen is.

Albrecht
U overdrijft Spinola. *(Kijkt in zijn papieren)* zowel de Grote Katte en Luysbos zijn niet geheel verwoest. Binnen een paar weken zijn ze heropgebouwd om in actie te komen. In verband met de pest zijn er reeds maatregelen genomen door onder andere betere sanitaire voorzieningen. Het valt dus allemaal wel mee ... Dat er zoveel doden te betreuren zijn bij onze troepen, daar kan ik niets aan doen. Het zou natuurlijk helpen indien de legerleiding volledig zou bestaan uit competente officieren … U kunt degelijke militairen niet zomaar oprapen van de kasseien hofmaarschalk.

Spinola
Daar zegt u iets hoogheid.

Albrecht
Wat zegt u?

Spinola
Wat ik zeg hoogheid, wat ik zeg.

Albrecht
Het hoort dus allemaal bij de job. U maakt van een mug een olifant Spinola. Kolonel Bucquoy doet wat hij kan, en nog een beetje geduld en de machines van ingenieur Targone komen in actie.

Spinola
U hebt dus blijkbaar meer vertrouwen in Pompeo Targone dan kolonel Bucquoy. De kolonel twijfelt eraan of de gevaartes van Targone wel zo effectief zijn.

Albrecht
Ja ... Dat zal moeten blijken Spinola. Die ingenieur is gestuurd door de bisschop van Rome. Je kan dus moeilijker een betere aanbevelingsbrief krijgen dan de die van de Heilige Vader. Of trekt u het oordeel van de paus in twijfel?

Spinola
(Schudt zijn hoofd) daar zou ik zelfs niet over durven nadenken hoogheid. De paus weet, door zijn raadgevers, ongetwijfeld wat hij doet. Niet tegenstaande dat er in de Romeinse Curie misschien wel mensen zijn die meer een eigen agenda nastreven.

Albrecht
Ja. *(Kijkt hem vragend aan)* ... net zoals u 'misschien wel' ook een eigen agenda nastreeft.

Spinola
Ik heb geen eigen agenda hoogheid. Ik wil u alleen maar helpen in uw zware taak.

Albrecht
Door uw neef Ambrogio naar voor te schuiven?

Spinola
Het zou inderdaad een pluspunt zijn mocht u zich laten bijstaan door een jonge stalen ros. Het kan in mijn ogen geen kwaad dat een talentenvolle officier door inzicht en durf, zijn potenties, die hij in zich heeft, probeert te verwezenlijken.

Albrecht
(Kijkt hem niet aan) ten koste van wat Spinola? *(Staat recht met papieren in de hand. Kijkt hem nog steeds niet aan)* ... ten koste van mij. Ik heb u al gezegd dat daar geen sprake van kan zijn.

Andere lichtinval. Meer onheilspellend, bedreigender.

Spinola
… Hoogheid, er is mij iets ten gehore gekomen, waarbij ik, waarbij ik mij verplicht voel u dit te moeten meedelen.

Albrecht
... *(Kijkt Spinola nog steeds niet aan)* hofmaarschalk, ik ken onderhand wel uw 'tactische geslepenheid' als ik het zo mag noemen, en ik zeg u dit in alle beleefdheid heer Spinola ... *(Gedecideerd)* mijn antwoord op al uw vragen is 'nee'. Zo eenvoudig is het. U mag beschikken hofmaarschalk.

Spinola
… Zoals u verkiest hoogheid … Het betreft hier echter niet om mijn neef of om mijn persoonlijke titel. Het gaat hier over uw vrouw hoogheid, de aartshertogin.

Albrecht
… *(Kijkt nu naar Spinola)* ... de aartshertogin? Wat heeft zij met uw neef te maken?

Spinola
In het geheel niets hoogheid. Er is veel zwaarder gegeven dat uw hemel dreigt te verduisteren in een apocalyptische duisternis.

Albrecht
(Gaat neerzitten. Kijkt Spinola aan) ... stop met uw poëtische verlakkerij hofmaarschalk. Kom gewoon ter zake.

Spinola
(Neemt de koe onmiddellijk bij de horens) zoals u verkiest hoogheid. Uw vrouw is door een hoveling gezien geweest in een compromitterende positie, houding zoals u wilt. Het was in haar slaapkamer, hier in Fort Sint-Albertus dat ze met ongewone grote lust de liefde bedreef ... Ik wil u de details besparen die horen bij de omschrijving ervan.

Een donderslag bij heldere hemel. Volledige stilte op het podium. Albrecht kijkt Spinola enkele ogenblikken intensief aan.

Albrecht
Man … u raaskalt ... Waar haalt u zulke nonsens vandaan? Is uw geestesgesteldheid nog wel in orde? Heeft uw vervelend gehoest niet uw ziekelijke hersenen aangetast? De infante is niet opgevoed om haar man te bedriegen. De gevolgen ervan zijn veel te groot, veel te groot om er zelfs ook maar één seconde over na te denken.

Spinola
(Niet van zijn stuk gebracht) dan moet ik u enkele details toelichten die u een beter beeld kunnen geven. De infante zat op de schoot van haar vleugeladjudant, Carlos de Robiano. Ze gaf zelf het tempo aan waarbij ze zoals een volleerde amazo... *(kucht)* paardrijdster de teugels stevig in handen hield. Het had er al schijn van dat ze ... dat ze deze houding prefereert boven – laat ik u zeggen, de meer klassieke houding. Het lijdt geen twijfel hoogheid dat het niet bij deze eenmalige daad gebleven is ... De vraag is natuurlijk waar deze manziekte vandaan komt. Waarbij ik niet wil suggereren dat er meer… *(wordt onderbroken).*

Albrecht
(Staat op. Bedreigend) zwijg! Jij vuile Italiaanse hond die de beerputten likt van Genua. Ik geloof geen woord van wat je zegt … Jouw valsheid en achterbaksheid zijn nog donkerder en gemener dan de bokkenpoten van Satan. Hoogverraad, is hier het woord dat in mij opkomt. Hoogverraad, niets anders dan hoogverraad ... *(Met aversie)* het vonnis is duidelijk: hangen, trekken en vierendelen. *(Met nog grotere aversie)* ... wat er verder van je lichaam en rotte darmen overblijft moet op iedere grote markt van Vlaanderen tentoongesteld worden

Spinola
(Totaal niet onder de indruk) zoals u verkiest hoogheid ... U schijnt echter wel te vergeten dat er een ooggetuige is.

Opnieuw donderslag bij heldere hemel. Beide mannen kijken elkaar enige tijd aan. Een oorverdovende stilte vult het podium.

De getuige die uw vrouw heeft gezien met vleugeladjudant de Robiano is haar eerste hofdame, doña Leonora. Zij kan hier dit onmiddellijk verklaren als u dit wenst.

Albrecht
... *(Zit terug neer … Lacht plotseling uitbundig)* Spinola, jij grote dommerik! Iedereen weet dat de Robiano en Leonora iets met elkaar hebben.

Spinola
Juist daarom hoogheid, juist daarom. Waarom, waarom zou een vrouw met een alles overheersende verliefdheid liegen over het feit dat haar hartendief, haar liefde, haar prins, haar heeft bedrogen met haar patrones. De machteloze jaloezie van een gekwetste vrouw is als een bloedend hart dat gepijnigd door een tong vol met naalden zich verplicht voelt de waarheid uit te spuwen ... Het is daarom hoogheid ... dat doña Leonora de waarheid spreekt en niets anders dan de waarheid … Mocht ze liegen, wat ik ten zeerste betwijfel, dan tekent ze haar eigen doodvonnis.

Albrecht
… *(Kijkt verslagen voor zich uit. Ineengezakte houding)* … Stop het Spinola. Stop het … Je laat mijn lichaam misselijk worden. Mijn maag begint in het rond te draaien ... *(Kijkt naar hem. Verslagen)* jij bent een ziek man Spinola. Laat je verzorgen … Wat heb ik u misdaan om door u zo behandeld te worden?

Spinola
... Ik wil u helpen hoogheid om u de feiten te laten inzien. U in feite verlossen van de waarheid die voor u zo ondragelijk is.

Albrecht
(Volledig gebroken. Schudt zachtjes zijn hoofd) Ssst Spinola … ssst … Monster dat je bent … U wil mij bevrijden van de schemer, maar u biedt mij een gifbeker aan met gevlekte scheerling. Hoe meedogenloos kan een mens zijn?

Spinola
Ik kan u helpen hoogheid door op een gepaste manier maatregelen te nemen om verdere schade te voorkomen.

Albrecht
…. *(Springt op. Gaat naar Spinola. Duwt hem gedurende de volgende zinnen achteruit)* welke schade Spinola!? Welke maatregelen!? U praat over mijn vrouw! Niet over een infantiele hoer die de wereld in brand steekt. Dus, welke maatregelen Spinola!? Welke!!? ... *(Stopt met duwen. Kalmer, neemt hem voorzichtig bij zijn revers)* … ik vervloek u Spinola. Ik vervloek met elke vezel van mijn lichaam het gespuis dat zich de doorn van Christus laat noemen die

mij de duimen aanschroeft tot er niets meer overblijft dan een hoopje kotsmisselijke ellende dat zichzelf een weg zoekt door mijn miserabele darmen. *(Laat hem traag los en gaat beheerst naar zijn stoel. Gaat zitten. Kijkt weg van Spinola)* Maak dat je wegkomt Spinola … Als uw ziel even zwart is al uw leugen dan is er voor u geen enkele hoop meer hofmaarschalk. *(Pauze ... Kijkt volledig verslagen, met zijn hoofd diep tussen zijn schouders, naar zijn werktafel)* ... Mocht u er belang aan hechten dan … dan regel ik voor u of voor uw neef een hertogdom met een koninklijk jaarinkomen … Zover heeft u mij gebracht.

Spinola
(Komt weer dichterbij. Zeer koel) dat zal niet gaan hoogheid. Die vlag dekt de lading niet. Daarvoor is het te laat.

Albrecht
(Enkele tellen stilte. Kijkt dan gebroken naar Spinola) ... dan aanvaard ik de consequenties die eraan verbonden zijn hofmaarschalk.

Spinola
... Ik denk dat u mij verkeerd begrijpt hoogheid.

Albrecht
... *(Niet kijkend)* Spinola … Ga weg man. Ga alstublieft weg.

Spinola
… Het is zoals u verkiest hoogheid. Ik wil u wel nog één punt meegeven, dat u onmogelijk kunt negeren. Het vermoeden – de intuïtie in mij zegt dat de aartshertogin weleens zwanger zou kunnen zijn. Ik acht de kans groot, dat u niet hebt bijgedragen aan de conceptie ervan.

Albrecht
(Draait zich langzaam naar Spinola) ... wat bedoelt u?

Spinola
Dat Carlos de Robiano verantwoordelijk zal zijn voor de voortzetting van de aartshertogelijke dynastie en u niet.

Albrecht
… U kijkt te veel toneel Spinola. U bent hofmaarschalk, tewerkgesteld aan het aartshertogelijk paleis op de Coudenberg, Brussel. Uw functie spreekt niet over het Engelse hof.

Spinola
Hebt u enig idee hoe uw schoonbroer zal reageren als hij ooit te horen zal krijgen dat zijn neefje of nicht, de eerstgeborene, een bastaardkind zal zijn van zeer laag allooi? Of hoe dat de Heilige Vader zal reageren? Een levenslange penintentie zal de aartshertogin haar deel zijn.

Albrecht
… *(Verslagen, met aversie)* u maakt me werkelijk ziek Spinola. U ontneemt mij alles wat ik heb ... Mijn handen zijn genageld aan het kruis dat ik dragen moet, en dat is wat u wilt … Breng mij dan uw voorstellen, uw oplossingen.

Spinola
Dan moet u nu handelen hoogheid, vooraleer de infante kenmerken vertoont van gevorderde zwangerschap.

Albrecht
(Staat op en schenkt zichzelf een beker/glas wijn in) wat stelt u voor hofmaarschalk? *(Gaat weer neerzitten. Drinkt. Kijkt voor zich uit.)*

Spinola
Dat u onmiddellijk dat uitschot van een vleugeladjudant verwijdert. Het vermoeden is groot dat hij het initiatief nam om uw vrouw het hof te maken. Goed wetende dat zij in een kwetsbare positie verkeerde en daarvoor ontvankelijk was voor wat hoofse liefde.

Albrecht schudt traag ontkennend zijn hoofd.

Er zijn signalen dat er in hun 'relatie' een strubbeling is gekomen. Daarom hoogheid, moet u nu handelen.

Albrecht
(Kijkt voor zich uit) wat stelt u voor *(sec)?*

Spinola
Stuur hem onmiddellijk naar het beleg. Naar kolonel Bucquoy. Bij de eerstvolgende aanval van onze troepen is hij dood omdat de kans zeer groot is dat Bucquoy hem zal inzetten in de frontlinie. Desnoods, helpen we een beetje omdat te bewerkstelligen. Het is een elegante manier om afscheid te nemen van een abject persoon. Ten tweede… *(wordt onderbroken).*

Albrecht
(Nog steeds voor zich kijkend) ik wil het niet horen Spinola.

Spinola
Ik vraag u in alle vriendelijkheid om u mij te laten helpen hoogheid. Ten tweede: de hofdame Leonora. Hier staat u voor een nog groter probleem omdat doña Leonora getuige is geweest van de, zeg maar, lijfelijke affaire. Dat gegeven wordt nog verzwaart doordat haar familie goed is geïntegreerd in de Spaanse hofhouding. Het gevaar... *(wordt onderbroken).*

Albrecht
Haar familie dient al generaties aan het Spaanse hof.

Spinola
Daar schuilt juist het gevaar in hoogheid. De koninklijke familie is zodanig vertrouwt met het hare dat er zal geluisterd worden naar haar verhaal. Ik bedoel, haar versie van de hemeltergende feiten.

Albrecht
(Kijkt naar hem) 'hemeltergende feiten'. Stop met uw onzinnig taalgebruik Spinola.

Spinola
Het huwelijk is een sacrament hoogheid. Één van de zeven sacramenten. De echtverbintenis staat gerant voor de wettiging van de kinderen. Al de rest, zoals lichamelijk plezier, is bijzaak. Overspel moet streng bestraft worden. Het zesde gebod is duidelijk een verwijzing tegen onkuisheid. En dat geldt vooral voor de vrouw als draagster van het leven.

Albrecht
(Kijkt weer voor zich uit) u bent een monster Spinola ... Wat stelt u voor?

Spinola
Hier zit u met het probleem hoogheid, dat uw vrouw een koninklijke prinses is van geboorte. Een infante van Spanje. Aartshertogin en Heerseres over de Zeventien Provinciën. Bij deze is ze ongenaakbaar en onschendbaar. Het enige wat u kunt doen is om haar eerste hofdame, als belangrijkste en hopelijke enige getuige, te laten verdwijnen ... Ik stel voor dat u haar laat wegkwijnen hoogheid. Wegvegeteren als het ware in een slotklooster ... U heeft een bijkomend probleem doordat doña Leonora ontwikkeld is en bijgevolg haar verhaal op papier kan zetten. Hier kunt u handelen door haar handen kreupel te laten slaan, en misschien is het ook wel niet onverstandig om haar tong met een tang te laten verwijderen.

Albrecht
(Voor zich uitkijkend en hoofdschuddend) ... nog nooit in mijn leven heb ik zo'n miserabel, verachtelijk man ontmoet zoals u hofmaarschalk.

Spinola
(Niet van zijn stuk gebracht) dat realiseer ik mij zeer goed hoogheid. Maar ik ben hier niet om geliefd te zijn, ik ben hier om u te helpen. Over een paar maanden zult u mijn werkwijze volledig begrijpen en mogelijks zult u mij dankbaar zijn.

Albrecht
(Staat op en schenkt zich opnieuw wijn in) ... ik wil een confrontatie Spinola. Ik wil een confrontatie met de Robiano, mijn vrouw en Leonora. *(Zit weer neer.)*

Spinola
... *(Twijfelt voor de eerste maal)* ... dat zou, dat zou zeer onverstandig zijn hoogheid. Dat kunt u niet doen ten opzichte van de aartshertogin. U stelt dan de Robiano en doña Leonora op dezelfde hoogte als uw vrouw. Dat is totaal vernederend voor de infante. Er zijn maar twee

schuldigen in deze afgrijselijke geschiedenis. Dat is haar vleugeladjudant en haar hofdame. De aartshertogin kan door haar functie niet schuldig zijn. Is onmogelijk. Trouwens, een confrontatie zal leiden tot emotionaliteit waar niemand iets mee gewonnen heeft. In gebeurtenissen zoals deze is de ratio het enige werkinstrument.

Albrecht
(Kijkt weer voor zich uit. Enkele tellen volledige stilte. Dan met ingetogen stem).

... All the world's a stage
And all the men and women merely players:
They have their exits and their antrances
And one man in his time plays many parts,
... His act being ... *(staat op, kijkt naar Spinola).*

Een Engels toneelschrijver Spinola, u waarschijnlijk totaal onbekend.

Spinola
... Sta mij toe hoogheid om u te zeggen dat de tekst mij inderdaad volkomen onbekend is.

Albrecht
... Ik ben moe Spinola, ik wil naar bed en veel slapen hofmaarschalk. Veel slapen zodat mijn hersenen alles kunnen verwerken. *(Maakt zich klaar om weg te gaan. Staat recht.)*

Spinola
Er is nog een puntje hoogheid.

Albrecht blijft staan. Zichtbare gelatenheid. Gaat weer zitten.

Er is nog een derde persoon die mogelijks schade kan toebrengen aan het bestuur van uw vrouw en u hoogheid.

Albrecht
... Een derde persoon. Ik dacht dat u zei dat er twee zijn.

Spinola
Onrechtstreeks hoogheid. Ik wil u verwittigen dat uw stafofficier het u moeilijk kan maken. Hij gaat nogal amicaal om met de Robiano. Het zou mij dus ook niet verwonderen dat hij van bepaalde feiten op de hoogte is.

Albrecht
... *(Vermoeid)* wat hebt u toch tegen Antonio Carnero hofmaarschalk?

Spinola
Helemaal niets hoogheid. Het is gewoon beter om hier geen risico's in te nemen. U weet ongetwijfeld, waar u recentelijk nog op alludeerde, dat kolonel Carnero een beoefenaar is van sodomie. U kunt hem daarvoor inderdaad laten ophangen op de Grote Markt van Brussel. Maar misschien is het beter dat hieromtrent geen schandaal bestaat. Uit goede bron heb ik vernomen dat hij graag frequenteert in de meer armere buurten van Gent en in uw hoofdstad, waar hij steevast op zoek is naar jongelingen die hij een glorieuze militaire carrière belooft.

Albrecht
(Voor zich kijkend) ... als ik u mag geloven, bestaat mijn gehele hofhouding en dat van mijn vrouw uit niet anders dan inwoners van Sodom en Gomorra … *(Kijkt naar Spinola)* u … u bent uiteraard de uitzondering op de Coudenberg.

Spinola
(Niet van zijn stuk gebracht) dat is te dramatisch uitgedrukt hoogheid. Het is niet omdat er een paar individuen het paleis verzieken dat alle appels daardoor rot zijn. Ik vraag u gewoon om te handelen. Het zou mij niet verwonderen dat Carnero eens dezer dagen een ongeluk krijgt of een dodelijke rammeling van enkele jonge mannen omdat hij bij hen verkeert gegokt heeft.

Zowel Spinola als Albrecht kijken elkaar enkele seconden zwijgzaam aan.

Albrecht
Ik vind geen superlatieven om uw houding, uw gedrag, uw persoonlijkheid te omschrijven Spinola. Doet u dit allemaal voor uw neef?

Spinola
In het geheel niet hoogheid. Maar ik moet toegeven dat hij u zeker kan helpen om een einde te maken aan het Beleg van Oostende.

Albrecht staat recht zonder antwoord te geven en gaat af.

... Hoogheid. Ik heb uw permissie nodig om te kunnen handelen. Ik bedoel, u kunt geen tijd verliezen. Iedere uur tijdsverlies kan fataal zijn.

Albrecht staat stil, draait zich half om. Niet kijkend naar Spinola.

Albrecht
... U moet doen ... wat u moet doen hofmaarschalk ... Indien dat God bestaat, ik twijfel meer en meer, dan is het wezen mijn getuige dat ik het niet zo gewild heb. *(Albrecht gaat verder af.)*

De aartshertog wordt nagekeken door Spinola tot dat hij volledig af is. De hofmaarschalk draait zich naar het publiek. Kijkt hen aan in volledige stilte. Hoest een paar keer en gaat af.

Doek of podium draait naar rechts. Noot: afsluiting mag niet te lang duren. Juist genoeg om het publiek de kans te geven Gaston Spinola goed te 'aanschouwen'.

Tweede scène

Kade Oostende, avond. Er is een gemoedelijke sfeer. Op het podium liggen een tiental soldaten op ligbanken te genieten van een Romijns banket. Griet Pekel en Cornelis Moeskops zijn druk bezig met het bijvullen en rond verdelen van wijn en voedsel. Griet wordt door enkele onverlaten lastiggevallen waarop ze lachend maar gepast reageert. Noot: doorheen de volledige scène is er veel jolijt en plezier. De soldaten, Moeskops en Pekel kunnen eventueel Romeinse kledij aanhebben – regisseur.

Cornelis Moeskops
Heren! Waarom zo moeilijk doen? Hou jullie handen toch thuis. Er is reden tot feest, maar laten we het deftig houden. *(Moeskops doet teken aan Griet waardoor ze afgaat.)*

Soldaat 1
Stop met zeveren Moeskops! Geef ons liever wat we verdienen na een week van harde gevechten tegen de Spanjolen.

Soldaat 2
Ja, kop toe!

Algemeen jolijt.

Moeskops
(Probeert boven het gejoel van de soldaten te komen. Roept bijna. Het gejoel blijft aanhouden) heren! Heren! Ik heb heugelijk nieuws voor jullie allemaal. Deze avond, deze avond zal de mooiste vrouw van Oostende en van ver daarbuiten voor jullie dansen. Ze is nog knapper, gracieuzer en sexyer dan Helena van Troje, wiens schoonheid verantwoordelijk was voor 10 jaar oorlog. Ze is nog mysterieuzer dan alle prinsessen uit de oudheid samen. Haar vormen zijn nog wulpser dan de rondingen van Delilah die de onverwinnelijke Samson tureluurs rond haar vinger liet draaien... *(wordt onderbroken).*

Soldaat 3
(Luid) als ze even rond is als jij zal er niet veel been en arm te zien zijn Moeskops

Uitbundig gelach.

Soldaat 2
Een varkenszeug heeft mooiere vormen dan jij Moeskops.

Soldaat 4
Laat dat varken zien Moeskops!

Soldaat 2
Of moeten we naar het bolwerk Stekelvarken gaan om haar te zien?

Uitbundig gejoel.

Moeskops
Heren! Een beetje respect alstublieft. Beheers jullie toch. Ik begrijp de uitbundigheid, maar laten we er een mooie avond van maken. We hebben ... we hebben de laatste weken veel successen geboekt. De vijand heeft zich teruggetrokken. We hebben als de beste pyromanen alles in brand gestoken. De fameuze Italiaanse ingenieur hebben we geleerd dat er met ons Geuzen, Oostendenaars, Hollanders niet te lachen valt. Zijn machines kwamen nog geen 50 meter ver of ze zakten door hun wielen door onze gerichte acties.

Soldaat 4
Onze, onze! Wij hebben het gedaan Moeskops op aanwijzing van springer de Terre. Jij hebt niets gedaan! Je verbergen achter je perfide handel, maar zelfs iets doen aan het front, ow wo ow. Zelf een wapen te hand nemen. Vergeet het!

Luidruchtige algemene bevestiging.

Soldaat 1
Denk je dat we niet weten welke bedrog je allemaal uitvindt om ons toch maar geld te kunnen aftroggelen?

Soldaat 4
Rotzooien met ons rantsoen. Ons meer doen betalen dan nodig. Dat Hollandse fluitjesbier aanlengen met water. Het houdt maar niet op Moeskops!

Cornelis
(Speelt verbouwereerd) heren heren heren! Laten we toch verdraagzaam zijn. Wees blij dat we geen hongerlijden. Een lege maag vecht slecht. Ik zorg voor jullie al is het zoals voor mijn eigen kinderen.

Soldaat 1
Die je niet hebt, zeveraar!

Cornelis
(Lacht) dat moet je op voorwaardelijke wijs zien heren.

Soldaat 2
Waar is die vrouw die voor ons gaat dansen?

Cornelis
Nog eventjes geduld. Nog eventjes geduld. Ik wil eerst nog een mededeling doen. Deze ochtend – we zijn alweer vrijdag, was het de wekelijkse uitbetaling van de soldij. Nu *(lacht smakelijk),* ik heb gehoord dat de Vereinigde-Provincies jullie zeer erkentelijk zijn geweest door wat meer stuivers te voorzien dan gewoonlijk. Wat toch zeer uitzonderlijk is, de krenterigheid kennende van onze broodheren *(lacht).* De uitzonderlijke moed die ieder van jullie hebben getoond hebben dus geen windeieren opgeleverd.

Soldaat 2
Dat je een windbuil bent Moeskops, dat weten we allemaal! Toon ons liever die vrouw die voor ons gaat dansen?

Algemeen gelach en gejoel.

Cornelis
Geduld heren! Geduld. Ik zie dat jullie het moeilijk hebben. Voor dat de soldij volledig verdwijnt in dronkenmangezwets lijkt het mij meer dan rechtvaardig om een paar stuivers te reserveren voor de mooiste vrouw ter wereld. Het lichtbaken, de vuurtoren van Oosteroever. Haar verschijning bedwelmt dichters en schilders. Hier is ze dan! Niemand minder dan de goddelijke Lange Nelle!

Cornelis begint te roepen en te applaudisseren. De soldaten zijn stil en kijken gespannen uit. Griet verschijnt echter niet, wat twijfel teweegbrengt bij Cornelis, die zoekend begint te turen waar ze zit ... Hij doet de aankondiging opnieuw.

Hier is ze dan: de ster van Oosteroever. De enige lange Nelle!

Griet komt lopend op en valt over haar uitbundige brokaten jurk. Wat Veel gelach en spot teweegbrengt bij de soldaten.

Soldaat 3
(Boven iedereen uit) Het is die grote pannelatte van Moeskops! Toon eens wat arm en been juffrouwtje!

Muziek begint (zwoele ritme, misschien zigeunermuziek – regisseur). Onder algemeen gelach, spot en luide commentaren begint Griet zo goed als mogelijk te dansen dat het potsierlijk overkomt.

Soldaat 1
... Waar zijn je borstjes juffrouwtje? Allee, laat eens wat zien!

Soldaat 4
... Toon eens je billen ... Doe dat kleed uit ...

Soldaat 2
... Zou er veel haar op haar flamoes staan? ...

Soldaat 3
... Je ziet niets door dat kleed dat ze draagt. Ik wil die kont zien.

Soldaat 2
Dat heeft ze niet ...

Soldaat 1
... Wij willen dat gat zien.

Soldaat 4
... Een vijg(e) of een pruim(e), ‘t is voor ons gelijk ...

Soldaat 2
Als er maar veel haar op staat

Soldaat 4
Zeg domme schele, dat rijmt niet ...

Het gespot, gejouw en gelach blijft doorgaan. 1 van de soldaten begint met eten (fruit) te gooien, wat een cascade veroorzaakt bij de andere soldaten die nu ook naar elkaar beginnen te gooien. Inmiddels wordt er onopgemerkt een sloep aangemeerd aan de kade. Griet barst in tranen uit en zoekt bescherming bij Moeskops.

Moeskops
(Griet troostend. Probeert boven het lawaai te komen) dit is ongehoord! Ik wou jullie een mooie avond bezorgen, maar ik gooide parels voor de zwijnen. Ik ben beschaamd in jullie plaats.

De chaos is totaal. De muziek blijft doorgaan en de (half)dronken soldaten bekogelen elkaar nu met alles wat eet- en drinkbaar is. Een troostende Cornelis en een verdrietig Griet gaan met de nodige dedain af. Inmiddels is Philippe Fleming met enkele officieren op de kade gekomen om de soldaten gade te slaan.

Derde scène

Philippe Fleming
(Probeert boven het kabaal te komen) hallo!! Mag ik!? ... Mag ik meedoen met jullie plezier, met jullie spel!?

De soldaten draaien zich en masse om ... Plotseling gehele stilte.

Zo! ... Zoals jullie zien ben ik terug. Wat betekent dat ik weer krijgsauditeur in functie ben. Ik ben er eigenlijk nooit uit geweest ... Jullie kennen de restricties wat betreft alcohol ... Dit is dus voor eenieder van jullie rapport en bij zwaar vergrijp krijgsraad. Ik zal aanbevelen voor degelijke strenge straffen. *(Kijkt rond zich)* ... het is toch erg om te zien dat een nest zatte muizen zo uitzinnig dansen als de kat van huis is ... Verder wil ik aanraden om jullie rommel op te ruimen zodat de kade weer een normale plaats wordt en niet een orgie van drank en spijs ... *(Geeft opdracht aan een tweetal officieren en gaat af.)*

Soldaat 1
... Ik zweer je het. Die Moeskops gaat de dans niet blijven ontlopen.

Soldaat 4
Het is een grote schoelje! Dat is het!

Soldaat 3
Herinner mijn woorden. Hij zal nog verzuipen in zijn vet en die lange plank met hem.

De soldaten beginnen de kade op te ruimen. Podium draait naar links.

Vierde scène

Kwartier kolonel Bucquoy. Er is een beladen sfeer. De kolonel, duidelijk geagiteerd en gefrustreerd, is met kapitein de Bonours en enkele mede-officieren druk in de weer met het bekijken van plannen. Het gesakker van een (fel) opgewonden kolonel overstijgt alle andere stemmen. Pompeo Targone komt op. De kolonel merkt hem op waarop hij stante pede een tirade begint.

Karel van Bucquoy
Ingenieur Pompeo! Uw machines hebben niet het werk gedaan wat u ons had beloofd. Het is nog erger dan dat! Het grootste deel is zelfs niet aan de frontlinie geraakt! Hoe is het in godsnaam mogelijk dat de pauselijke ingenieur niet in staat is om kwalitatief werk af te leveren? *(Uitdrukkelijk)* uw toestellen zijn volledig belachelijk, volledig waardeloos! De bisschop van Rome had beter in zijn broek gekakt in plaats van u aan te bevelen. Ongelooflijk!! De verwachting van uw kunde was zodanig groot dat de berg letterlijk een muis heeft gebaard. U excelleert in onkunde! Totale onkunde!!

de Bonours probeert de kolonel wat te bedaren. Wat mislukt.

Door de mankementen van uw luchtkastelen, uw fata morgana's hebben we veel manschappen verloren of zijn ze kreupel voor de rest van hun leven. *(Nadrukkelijk)* en één iemand is daar verantwoordelijk voor en dat bent u!

Pompeo Targone
(Geschokt, ook opgewonden) daar heb ik niets mee te maken! Er waren mij degelijke werklieden belooft en ik heb overrijpe leerjongens gekregen die nauwelijks het verschil weten tussen hamer en beitel.

Bucquoy
(Nog steeds furieus, maar toch al wat kalmer) het lijkt mij meer waarschijnlijker dat u niet het verschil weet tussen hamer en beitel! Hoe durft u!? ... U hebt gefaald, en het gemakkelijkste is om anderen daarvan de schuld te geven. U hebt gewoon niet de technisch kennis, noch het inzicht, noch de wiskundige bagage die nodig is om zulke constructies in elkaar te steken. Het is ongelooflijk dat een stuk ingenieur uit Rome hier in Oostende de geschiedenis wil halen door te beweren dat hij er niets mee te maken heeft. Bent u niet beschaamd!? U verdient een paar meppen in het gezicht zodat die hersencellen van u op de juiste plaats terechtkomen. De aartshertog lacht zich waarschijnlijk groen als hij ziet dat zijn grote geldelijke investering weggegooide stuivers blijken te zijn. *(Gaat naar hem toe. Staat voor hem stil)* 'Ostendam initia pacis'. 'In Oostende begint de vrede', maar het zal zeker niet zijn door uw toedoen! *(Keert hem de rug toe en gaat weg.)*

Targone
(Komt dichter ... Gedwee) ik zou toch graag mijn werk willen afmaken.

Bucquoy
(Kijkt in de plannen, draait zich niet om. Kalm) ... doe dat voor mijn part in het Vaticaanstad. Ze zullen uw kennis daar ongetwijfeld beter kunnen gebruiken dan hier.

Targone
(Beheerst boos) het is ongehoord dat u mij zo behandeld. Indien mijn instructies werden opgevolgd zoals ze waren bedoeld dan was er al lang geen sprake meer van Oostende.

Bucquoy
(Draait zich om) aa, meneertje voelt zich verongelijkt als een snotbellende kleuter. U valt in herhaling heer Targone. *(Draait zich terug om. Kijk naar zijn plannen)* ... ik wil in ieder geval geen beroep meer doen op uw diensten. Als u daar niet mee akkoord bent kunt u aankloppen bij de aartshertog en daar uw beklag doen. Hij zal u graag zien komen.

Roept enkele officieren bij hem en bekijkt met hen enkele plannen.

Targone
… *(Voelt zich volledig genegeerd, verslagen)* u zou beter uw manschappen doorlichten, want zij hebben mijn machines gesaboteerd. *(Ziet dat hij geen gehoor meer krijgt en wil afgaan).*

Bucquoy
(Kijkt niet op. Zeer rustige vriendelijke toon) Heer Targone … U moet dit niet persoonlijk opnemen. U hebt gewoon gefaald. Ook genieën moeten eens met hun gezicht tegen de muur

lopen zodat ze beseffen dat hun zelfverklaarde alwetende kennis niet onfeilbaar is. Misschien kunnen de lapsussen die in uw plannen zijn gegroeid het perfecte studiemateriaal zijn voor toekomstig ingenieurs die hun eindexamen moeten afleggen ... Kapitein de Bonours zal u naar uw atelier brengen.

Targone zoekt als een geslagen hond een plaats om te gaan zitten en kijkt dan zieltogend voor zich uit.

Christophe de Bonours.
(Aanschouwd het tafereel) ... met permissie kolonel, maar dat hoefde nu ook niet. U hebt de ingenieur in zijn eer gekrenkt. Gekerfd in zijn wetenschapsziel.

Bucquoy
(Kijkt naar de Bonours) wetenschap kapitein!? Laat de wetenschap daar potverdorie buiten! Een wetenschapper moet zich aan de feiten houden. Geen interpretatie doen van droombeelden. Meten en weten zonder voortdurende toetsing is zinloos. *(Ademt diep in en uit)* ... Kapitein de Bonours *(kijkt hem intens aan)* ... mededogen is de ziel van de duivel en het menselijk gelaat van de anderen zijn zijn ogen. 'Ecce Homo', zie de mens, zei Pontius Pilatus. Omdat hij wist dat de duivel zich had gehuisvest in Christus.

de Bonours
(Gedegouteerd) nu gaat u er toch fors over kolonel! Niemand verdiend om op zulke wijze behandeld te worden!

Bucquoy
(Kort af en kijkt naar de plannen) dan lijkt het mij beter kapitein dat u nu onmiddellijk heer Targone escorteert naar zijn atelier. Je mag je stellen de Bonours, maar niet tegen mij. Daarvoor is het donshaar op je melkmuil nog veel te jong.

… De Bonours neemt Targone bij de arm en gaan af.

Vijfde scène

Carlos de Robiano komt op en kruist de Bonours en Targone. Ze kijken elkaar aan zonder iets te zeggen. De Robiano staat stil, enkele meters voor de tafel, waar Bucquoy en zijn officieren met aandacht de plannen bestuderen. Dit duurt enkele ogenblikken (wel niet al te lang). Carlos is niet geschoren. Komt over als uit zijn bed gevallen. Zijn uniform is verfomfaaid en zit onder de vlekken. Zijn laarzen zijn besmeurd met modder en drek.

Carlos de Robiano
(Moedeloos, vermoeid en gebroken) Carlos de Robiano meldt zich aan kolonel ...

Bucquoy
… *(Draait zich om. Bekijkt hem van kop tot teen. Op zijn gezicht verschijnt aversie. Dito de officieren die rond hem staan.)* … Ach, zo. De vleugeladjudant, bijna vaandelvluchter heeft zich aangemeld voor dienst. U bent te laat kapitein. De afspraak was dat u zich deze morgen om 8 uur zou aandienen ... Dat begint al goed de Robiano. Wat is uw excuus? Overslapen? Of in de vroege uren ladderzat in bed gekropen en door de warmte van uw kotst niet gerealiseerd dat u op het appel moest zijn?

de Robiano
… Ik wil mij gewoon aanmelden kolonel. Ik ga mij niet vergoelijken omdat ik te laat ben.

Bucquoy
Denkt u dat het zo gemakkelijk zal gaan kapitein? Een halve dag te laat komen en dan lankmoedig, vrolijke vrienden onder elkaar, zien hoe dat de bullebak Bucquoy daarop zal reageren? Hebt u zich al eens in de spiegel bekeken?

de Robiano
Kolonel, ik geef toe dat ik er niet uit zie, maar het heeft geen zin om daar eindeloos over te gaan bakkeleien. Als u daar genoegen mee neemt, dan wil ik u voor mijn verschijning excuses aanbieden.

Bucquoy
(Probeert zich te beheersen) ... bakkeleien? U bedoelt wat zeveren over het feit dat er van een officier verwacht wordt dat hij het voorbeeld geeft aan zijn manschappen. Als u het toch allemaal niet zo nauw neemt kapitein, wat komt u hier dan doen? Ik hou u niet tegen om met de noorderzon te verdwijnen. Ga voor mijn part terug naar Italië. *(Kijkt hem strak aan)* ik hoef u hier niet, net zoals ze u niet meer hoeven aan het hof. U bent daar bedankt voor bewezen diensten. Hier kan dat ook.

de Robiano
(Zichtbaar gekwetst) ... sta mij toe kolonel om het daar niet over te hebben. Ik wil mij gewoon aanmelden.

Bucquoy
… Weet je wat ik nooit heb begrepen en waarschijnlijk ook nooit zal begrijpen is hoe dat het komt dat geniepige lijkenpikkers zoals u de kans krijgen om carrière te maken. U beschikt niet over kwaliteiten noch over uitgesproken talenten. Dus, het moet waarschijnlijk iets anders zijn. Misschien is het je verschijning, je charme, je praatvaardigheid … Mogelijks is de aartshertogin onder de indruk gekomen van je préséance en heeft ze je horizontaal de weg hogerop getoond. *(Gaat naar hem)* Was het dat kapitein? … *(Staat voor hem. Lagere stem en intimiderend)* was je misschien haar neukstier op de Coudenberg en fort Sint-Albertus? Een beetje zoals de beroemde witte stier van Kreta, waar Pasiphaê, de vrouw van koning Minos stapelverliefd op was … *(Amicaal, maar toch nog intimiderend)* je moet goed weten, ze wilde persé een nakomeling van haar geliefde stier dat ze de opdracht gaf om een houten holle koe

te bouwen waar ze dan voorovergebogen in plaats nam. *(Komt nog dichter)* geef toe Carlos, dat moet nogal een tafereel geweest zijn *(lacht niet)*. Het zal waarschijnlijk niet bij die ene keer gebleven zijn. Stel je voor! *(Gaat weer weg)* ... in ieder geval, weinig later werd de Minotaurus geboren. De jonge Mino, half stier half mens was een deugniet en werd verzot op mensenvlees. Dat was natuurlijk te gevaarlijk voor de andere spelende kinderen waarop zijn mama, verstandige vrouw zoals ze was, een doolhof, een onoplosbaar labyrint liet aanleggen zodat haar kleinen er nooit meer uit kon. *(Staat nu weer aan zijn tafel en neemt een bundel papieren in zijn handen dat hij oprolt)* dat nam niet weg dat haar moederhart het moeilijk kreeg toen ze Minootje hoorde briesen van de honger. Op slinkse wijze kon ze bekomen dat er op regelmatige tijden kinderen het doolhof werden ingestuurd. *(Gaat opnieuw naar Carlos)* om nooit meer terug te komen. Op een bepaald ogenblik was iedereen dat zodanig moe dat besloten werd om de Minotaurus naar het dodenrijk te brengen. *(Staat nu pal voor de Robiano)* de vraag was echter, nadat de klus geklaard was, hoe uit dat doolhof te komen? Het antwoord kwam, wat niet verwonderlijk was, van een verliefde vrouw die haar held een knot wol meegaf zodat de malloot de ingang terug kon vinden eenmaal lief Minootje gedood was. *(Slaat onmiddellijk met zijn bundel papieren hard in het gezicht van de Robiano die op de grond valt. Gooit de papieren met grote kracht in het gezicht van de kapitein. Boos, roepend)* dat zal je leren om on-respectvol te zijn tegenover je manschappen!! Je hebt er een paar honderd op je geweten door incompetentie, door lafheid, door luiheid! Door grote domheid! Er zal nu hier geen draad van Ariadne zijn om je te helpen. Heb je dat begrepen!! … Ik heb zo de verdomde neiging om het braaksel, (de) modder en (de) stront van je af te kloppen zodat er niets meer van je overblijft dan wat been en vlees in een stinkende latrine! *(Keert terug naar zijn tafel waar zijn officieren hem in beladen stilte verschrikt aankijken. Kijkt in papieren. Enkele tellen absolute stilte, misschien een enkel kuch ... Schijnbaar tot rust gekomen)* Ik verwacht je kapitein de Robiano deze vooravond op appel. 18 uur. Geschoren en verzorgd en met een smetteloos uniform aan.

de Robiano probeert recht te staan, maar slaagt daar nauwelijks in. Hij heeft de uitstraling van een gebroken man. Zijn houding wekt medelijden op. Hij doet een hevige inspanning om niet in huilen uit te barsten. Uiteindelijk gaat hij af, volledig genegeerd door Bucquoy en zijn officieren. Enkele tellen stilte waar alleen de rustige stemmen te horen zijn van de kolonel en de officieren.

Zesde scène

Gaston Spinola en zijn neef Ambrogio op. Een tweetal meter voor de kolonel en zijn gevolg staan ze stil. Ambrogio is piekfijn gekleed en straalt standing en waardigheid uit.

Gaston Spinola
... Kolonel Bucqouy, mijn excuses dat ik u stoor tijdens uw vergadering. U zult ongetwijfeld interessantere dingen te doen hebben dan mij te woord te staan. *(Moeilijk lachje.)*

Bucquoy
... *(Draait zich wat geïrriteerd om)* ach hofmaarschalk, wat een gebeurtenis dat u ons op Oosteroever bezoekt. Ik heb u hier nog nooit eerder gezien. Het moet dan wel met een speciale reden zijn dat u hier ter plaatse bent?

Gaston
(Wrang lachje) Wel om eerlijk te zijn. Het zou verkeerd zijn om het tegendeel te beweren. Ik kom u helaas niet al te prettig nieuws melden.

Bucquoy
Tja, heer Spinola. Ik heb recent al zodanig veel slecht nieuws gehoord dat ik nog van weinig erger verschiet. Vertel? *(Sarcastisch)* de Oostendenaars geven zich onmiddellijk over nu dat we aan de winnende hand zijn. Dat zou inderdaad grote zonde zijn *(lacht niet).*

Gaston
Welnee kolonel *(moeilijk lachje)*, ik kom u ... ik wil u persoonlijk melden dat de stafofficier van de aartshertog dood is.

Bucquoy en zijn gevolg kijken allen gelijktijdig richting de hofmaarschalk.

Bucquoy
... *(Verbaast)* u bedoelt kolonel Carnero? Antonio Carnero?

Gaston
Ja, de stafofficier van Zijne Hoogheid.

Bucquoy
... Dat is inderdaad ... weer eens slecht nieuws. Mag ik, mag ik weten onder welke omstandigheden kolonel Carnero gestorven is? Toen ik hem een 14-tal dagen geleden zag, zag hij er niet bepaald ziek uit of zo.

Gaston
Hij is niet aan ziekte overleden of aan zijn militaire verplichtingen. Het is veel tragischer dan dat. Zijn levenloze lichaam werd gisterochtend zwaar toegetakeld in een greppel gevonden. Nagenoeg al zijn ledematen waren gebroken. Ook zijn gezicht was stevig aangepakt.

Bucquoy
(Vragende blik) waar dat? Toch niet in de omgeving van fort Sint-Albertus?

Gaston
Nee, hij werd gevonden in Brussel. Meer bepaald in een zijstraat van de Grote Markt. Er is een vermoeden dat hij van de Marollen kwam. Het mag mij een mysterie zijn van wat hij daar deed.

Bucquoy
... Zeer jammerlijk ... Ik had wel een bepaalde sympathie voor de man. En of hij nu uit een bedenkelijk buurt kwam of niet is in mijn ogen totaal irrelevant hofmaarschalk. Je moet al stekeblind zijn om niet te zien dat hij een minnaar was van de Griekse beginselen, wat niet wil zeggen heer Spinola dat ik er ook een liefhebber van ben.

Gaston
(Zeer vlug) dat is het laatste wat ik van u zou durven denken kolonel.

Bucquoy
Dat is u aangeraden hofmaarschalk. Ik wil alleen maar zeggen dat Carnero niet iemand was die altijd ja knikte. Ze hebben in het paleis op de Coudenberg genoeg van die hiellikkers die als mestvliegen rond de aureool van de aartshertog hangen. *(Nadrukkelijk)* totaal waardeloos! Een stelletje geldparvenu's die hopen op een adellijke titel. Totaal waardeloos hofmaarschalk. Neem dat van mij aan.

Gaston
Ja, maar, dat is uw opinie kolonel Bucquoy, niet de mijne ... We zitten natuurlijk wel met een moeilijkheid dat we de aartshertog op militair gebied niet zomaar kunnen aanspreken, aangezien zijn... *(wordt onderbroken).*

Bucquoy
(Kortaf) stop met raaskallen man! De generale staf heeft volgens mij allang een nieuwe stafofficier aangeduid. Wat is het probleem? Ik heb de aartshertog nog nooit een hoge officier een audiëntie weten ontzeggen omdat zijn stafofficier niet in de buurt was.

Gaston
Dat is het nu juist. Misschien moeten we van de ... ja, van de gelegenheid gebruik maken om een capabel man naar voor te schuiven om de aartshertog bij te staan in zijn moeilijk taak.

Bucquoy
Ik zie niet in waarom u daarvoor bij mij moet zijn. De generale staf neemt op dat gebied de beslissingen. Tenzij u mij hoger inschat dan dat ik in werkelijkheid ben.

Gaston
Dat is niet zozeer mijn vraag kolonel Bucquoy. Maar u hebt een grote staat van dienst. Uw mening zullen ze niet zomaar negeren. U hebt ook een goede vriendschap met, inmiddels, generaal Frederik van den Bergh. Toch niet één van de minste.

Bucquoy
(Licht geïrriteerd) waar wilt u nu naartoe hofmaarschalk?

Gaston
Kijk, ik zal open kaart met u spelen. Hier naast mij, staat mijn neef Ambrogio Spinola. U waarschijnlijk niet onbekend. Hij is... *(wordt onderbroken).*

Bucquoy
Ach *(kijkt naar Ambrogio. Gaat naar hem toe. Schudt hem de hand. Vriendelijk)* we hebben elkaar een paar weken geleden ontmoet. *(Enthousiast)* u bent dus de jonge leeuw uit Genua waar we al zoveel goeds over gehoord hebben. Vol van ambitie en daadkracht. Uw broer Federico maakt het de Hollanders op zee nu moeilijk door hun handel en wandel naar de haaien te loodsen. *(Lacht)* altijd geestig. Kaaskoppen dienen zoveel als mogelijk gepest te worden *(lacht smakelijk. Bekijkt Ambrogio aandachtig)* ... Ik had u ouder verwacht. Waarschijnlijk hebt u geen vrouw en kinderen, wat meer dan de helft uitmaakt van het verouderingsproces *(lacht opnieuw)* ... *(Plotseling ernstig. Als een koude douche)* en uw oom is dus de fameuze hofmaarschalk van de Coudenberg die niet altijd zegt wat hij doet. Dat hebben ze graag in Brussel, zulke lieden.

De twee Spinola's kijken elkaar aan en zijn enigszins wat verbouwereerd, terwijl Bucquoy terug naar zijn officieren gaat en andermaal in zijn papieren (plannen) kijkt.

Gaston
... Hmm *(hoest,kijkt naar Ambrogio)* ... kolonel Bucquoy. Ik wil uw steun vragen om mijn... *(wordt onderbroken).*

Bucquoy
(Ad rem. Kijkt niet om) heer Spinola, u wilt mijn steun voor uw neef zodat hij via de functie van stofofficier de opstap kan doen om de militaire bevoegdheden van de aartshertog in te palmen, te ontfutselen als het ware. Wel, die krijgt u niet. *(Draait zich om)* begrijp mij niet verkeerd. Ik ben ervan overtuigt dat de aartshertog beter Oostende zou loslaten zodat er iemand anders het militair bevel kan voeren, maar niet op zo'n manier. De aartshertog ziet te veel af om zo behandelt te worden. Oostende is zijn persoonlijke kruisweg. Het is nagenoeg zijn ondergang. Niemand verdient dat ... Misschien spreekt mijn broos hart nu en dat is nooit goed in tijden van oorlog en smeerlapperijen.

Gaston
... *(Kijkt naar zijn neef.)* ... Kolonel, ik denk dat u mij volledig verkeerd begrijpt. Het is mij duidelijk, en dat, ongetwijfeld, ook van u, dat de aartshertog aan het einde van zijn latijn zit wat Oostende betreft. Er is niets mis mee om toe te geven dat er misschien nieuw bloed nodig is om de angel Oostende uit de zere klauw van Leo Belgicus te halen.

Bucquoy
Ter eer en glorie van de familie Spinola. Dat is duidelijk ... Kijk, binnenkort zullen de harde feiten zich naar u schikken, zoals bloemen die zich naar de zon richten. U hebt mijn steun niet nodig. De familie Spinola heeft alles binnen handbereik. Talent, moed ... ondernemingslust, uithoudingsvermogen *(kijkt naar beide Spinola's)* en vooral veel geld. Kolonel Carnero zei

mij eens, met te veel wijn door de neus, dat uw grootste talent is dat u over lijken gaat om uw doel te bereiken hofmaarschalk. Wel, ik denk dat hij gelijk heeft.

Gaston
... Mag ik daaruit concluderen dat u zich niet zult verzetten als Ambrogio de volledige leiding krijgt over alle afdelingen die de maken hebben met het beleg?

Bucquoy
Ik zie niet in waarom ik mij daartegen zou verzetten, maar ik ga zeker niet op de barricaden staan roepen dat Ambrogio Spinola de nieuwe Achilles moet zijn tegen het perfide Troje. Mijn loyaliteit tegenover de aartshertog is daarvoor veel te groot.

Gaston
(Met wat moeilijk gelach) u weet net zoals ik kolonel dat de held Achilles Troje niet heeft overleefd.

Bucquoy
Ja, juist daarom ga ik Ambrogio zijn hand niet vasthouden. Hij is capabel genoeg om zelf de beslissingen te nemen.

Gaston
(Opgeruimd) ik wist wel dat we met u aan het juiste adres zaten. Ik denk dat jullie excellent zullen samenwerken. *(Kijkt naar zijn neef.)*

Ambrogio
... Een vraagje kolonel. Wat denk u dat er moet gebeuren om aan het beleg zo spoedig mogelijk een einde te maken?

Bucquoy
Daadkracht! Daadkracht zonder oponthoud. Een operationeel leger dat niet lanterfant en waarin er door één man één taal wordt gesproken. Als dat bewerkstelligd wordt ligt Oostende binnen de korstte keren op apegapen.

Gaston
(Kijkt naar Ambrogio. Knikt tevreden) wij gaan u laten kolonel. Het was mij een genoegen om met u zo openlijk te kunnen praten. Mannen zoals u moeten er meer zijn kolonel Bucquoy

Beminnelijke grijns bij Gaston waarop Bucquoy bedenkelijk grinnikt ... De drie heren nemen afscheid. Bucquoy keert terug naar zijn papieren en de Spinola's gaan af ... Plotseling, jachtig voor zich uit kijkend, komt kapitein de Bonours op. De Spinola's staan stil en volgen met hun ogen de kapitein.

Zevende scène

Christophle de Bonours
Kolonel, de armada van Federico Spinola is vernietigd! Er blijft nagenoeg niets meer van over.

Bucquoy
(Kijkt de kapitein ongelovig aan) ... hoe bedoel je?

de Bonours
Een hinderlaag van de Staatse Vloot kolonel. Bij Sluis. Spinola maakte geen schijn van kans. Nagenoeg al zijn galeien zijn vernietigd. Vergaan met man en muis. Zeker 800 zeevaarders.

De Spinola's komen dichter.

Bucquoy
... *(Aangedaan)* ... en de admiraal?

De Spinola's staan nu naast de kapitein.

de Bonours
Wat ik heb vernomen is dat we ervan moeten uitgaan dat Spinola gesneuveld is. Zijn vlaggenschip heeft de volle lading gehad. Het was zeker de bedoeling van de Hollanders om de admiraal niet meer levend op vaste grond te krijgen. Dat mag zo goed als duidelijk zijn.

Bucquoy
... *(Blaast, schudt zijn hoofd)* hoeveel doden gaan er nog vallen in naam van het beleg? De aartshertog had zo zijn hoop ... *(Kijkt naar de Spinola's)* ... Jongeheer Spinola, mijn ... mijn oprechte deelneming met het sneuvelen van je broer ... Ook voor u hofmaarschalk.

de Bonours
(Kijkt verbaast naar de oom en broer van Federico. Weet zichzelf geen houding te geven. Kijkt naar Bucquoy, dan naar Ambrogio. Begint te stotteren.) ... m ... mij...mijn oprechte deelneming. Ik wist niet dat jullie ... dat ... da ... dat u de broer bent. Ook voor u mijn con ... con ... condoleance hofmaarschalk.

Gaston Spinola
... *(Zéér aangedaan. Legt zijn hand op de schouder van Ambrogio)* .... Ambrogio .... Mijn hart huilt bij het vernemen van de dood van Federico. Geen enkele moeder, vader ... broer verdient het om zo'n talentvol kind en broer te verliezen ... *(Gedecideerd)* Ik zal handelen Ambrogio, ik zal handelen. Jij zult krijgen waar je recht op hebt. Neem dat van mij aan, anders ben ik geen Spinola.

Ambrogio
... Krankzinnigheid kent zijn grenzen niet. Ik ben er kapot van. Federico had zoveel ambitie, had nog zoveel te doen ... In mijn hart zit zoveel pijn ... maar ... maar woeste wraak smaakt zo zoet in het begin waardoor het meestal eindigt in bitterheid. Ik heb nu rust nodig oom ... ik moet moeder op de hoogte stellen. Ik heb veel schrijfwerk te doen.

Gaat af met in zijn kielzog de hofmaarschalk. Kolonel Bucquoy, zijn officieren en kapitein de Bonours kijken aangedaan hoe dat de Spinola's afgaan. Podium draait naar rechts.

Achtste scène Apologie van Albrecht

Bureel van de aartshertog, fort Sint-Albertus. Het kabinet is half verlicht. Enkele toortsen op de achtergrond, waardoor de soberheid opvalt. Misschien her en der enkele verwelkte bloemschikkingen. Een bijzettafeltje met karaffen wijn en bekers is goed zichtbaar. Een volgspot op Albrecht. De aartshertog zit achter zijn bureau. Er ligt niets op de kraaknette geboende tafel, behalve dat er een karafwijn en beker op staat die een schaduweffect veroorzaakt. Hij ziet er vermoeid uit. Het is duidelijk dat hij al wat wijn verzet heeft zonder daardoor uitgesproken dronken over te komen. Hij kijkt voor zich uit als een man die veel, zo niet alles heeft verloren.

Albrecht
(Zachte, duidelijke hoorbare stem. Wijnbeker in de hand) hoe zal de geschiedenis over een man oordelen die alles, als mul zand, door zijn vingers liet glijden? Wat zal Clio, de muze van de geschiedenis moeten opschrijven in haar boekrollen over de Graaf-gemaal van Vlaanderen? ... Niet veel ... niet veel, omdat alles wat ze zal noteren een zonde zal zijn van de kostbare inkt. Albrecht von Habsburg. Aartshertog van Oostenrijk. Bijnamen 'De verzopen Mof' en 'Albrecht De Vrome'. Althans de namen die mij bekend zijn ... Wat nog? Opgegroeid aan het Spaanse Hof. Voorbestemd om prelaat te worden. Onderkoning van Portugal, grootinquisiteur en legaat van de Heilige Stoel. Zeg maar gewoon gezant van de paus om de vuiligheid op te kuisen en conflicten te modereren. *(Drinkt aan zijn beker, wat hij verder met tussenpozen zal doen)* wat nog? Koning Filips II van Spanje gaf hem daarna een belangrijke functie aan hof. Op papier wel te verstaan. *(Luid)* pro forma! De bedoeling van Zijne Majesteit was om mij als eerste adviseur te benoemen voor zijn zoon, mijn achterachterneef. Welbekend als de huidige monarch van Spanje en verre omstreken ... Filips III. Broer van Isabella, halfbroer. Daarmee is het belangrijkste gegeven over die koninklijk sujet vermeld. Mijn zwager, resultaat van inteelt, incest als je het zo wilt. Bloedschande is te temporeel en te oordeelsvormend ... Zijn vader was dus de oom van zijn moeder. Moet allemaal kunnen aan het Spaanse Hof. Zelfs paus Pius V gaf zijn goedkeuring voor het huwelijk tussen oom en nicht. Welleswaar na wat binnensmonds protest. Pro forma! ... niet waar? ... Nagenoeg de volledige koninklijke stamboom van Spanje bestaat uit inteelt. *(Luid)* Neven en nichten, en opnieuw neven en nichten, en opnieuw. *(Staat op en vult zijn beker totdat die overloopt)* heb je ooit al eens de portretten bekeken van Iberische koningen, hun eega's, hun kinderen? Wel, je kotst ervan bij het aanschouwen van zo veel lelijkheid. Hun tronie en de daarmee verbonden fameuze kinnebakken ademen imbeciliteit uit. Het gaat zelfs

zodanig ver dat wat je ziet op de schilderijen een retouche is van de veel ergere mismaaktheid die de werkelijkheid is ... Noem het voor mijn part, eerder het bewust manipuleren van het volk die die portrettengalerij komt bekijken. Je reinste volksverlakkerij! ... Helaas ... ben ik ook een product van neef en nicht met een stamboom van endogamie ... Om verder te gaan met de zachtmoedige Clio *(lacht)*. Mijn achterneef, Koning Filips II vond er dus niet beter op om mij te laten trouwen met mijn achternicht Isabella. *(Kijkt naar het publiek)* Zijn jullie nog mee? *(Schouderophalend ontkennend)* ik allang niet meer ... We kregen een geschenk, niet zomaar een geschenk. Nee! In onze schoot werden de Lage Landen, de Zeventien Provinciën geworpen, met als kroonjuweel het rijke Vlaanderen. *(Uitbundig)* als je nu kan spreken over een vergiftigd geschenk pur sang, wel dat is er dan één. Neem van mij aan dat ik nog nooit zoiets heb meegemaakt als de Vlaamse volksaard. De kontdraaierij en vunzigheid zit in hun lijf geweven. Ze hebben intellect genoeg, maar de nabijheid van de herberg en kerktoren is te groot zodat ze uitblinken in achterbaksheid en schone schijn en vooral! Dat moet Clio zeker opschrijven. Het politiek gekonkelfoes waar ze zo in uitblinken. Mocht Vlaanderen en in het verlengde daarvan Belgica, niet bestaan. Dan zou dat stukje aarde gecreëerd moeten worden. Bijna zoals op een schilderij ... *(Zachtmoedig)* Clio weet in al haar wijsheid dat ze dat in de komende eeuwen nog regelmatig zal moet neerpennen. *(Drinkt zijn beker gulzig leeg. Wijn loopt langs zijn mond en kin op zijn kledij. Schenkt opnieuw in.)* ... *(Bedaard)* er is een voorwaarde aan verbonden: we moeten kinderen krijgen, Isabella en ik. Tot nu toe is er niet veel van terecht gekomen. Isabella schijnt in haar moederschoot geen kinderen te verdragen ... Het kan ook zijn mijn zaad volledig ontoereikend is ... Misschien zijn die beestjes niet gehaast genoeg om zich te nestelen in die honingpot? Wie zal het zeggen? Dat heb je volgens mij als je het te veel in de familie doet. De gebreken en mismaaktheden komen zo vlugger aan de oppervlakte. Daar zijn wij Habsburgers, zoals eerder vermeld, een excellent voorbeeld van ... Als er dus geen kinderen geboren worden, of die te vroeg sterven, dan gaat heel de zaak weer naar de Spaanse Kroon. Tenzij ... tenzij er een bastaard geboren wordt, want Isabella is de Heerseres. Ik niet. Clio mag opschrijven dat ik die straathond of die vuile teef vanaf de geboorte geen ogenblik zal aangekeken hebben. Trouwens, als er een onwettige mokkel wordt geboren is ze verplicht om later te huwen met een Spaanse prins, staat zo in de protocollen ... Iedereen nu weet onderhand wel dat ‘wij’ het monopolie hebben op echtverbindingen tussen neef en nicht ... *(Lacht cynisch)* nochtans, heb ik het goed voor met de Lage landen. Ik wil dat Brussel en in het verlengde daarvan Vlaanderen een wereldcentrum wordt van kunst en wetenschap. Isabella kan dat ongetwijfeld beter verkopen aan de bevolking dan ik. Ik ben maar de bijzit. Van weinig tel of geen waarde. Het zij zo! Clio mag ook opschrijven dat ik een grondige hekel heb aan al die oorlogen en belegeringen. Het hangt werkelijk mijn strot, mijn voeten uit. Er komt maar geen eind aan ... *(Drinkt weer gulzig)* het Beleg van Oostende is binnen enkele volle manen drie jaar bezig. Kun je dat voorstellen? Drie jaar voor een hoop zand! Het aantal mensen die er al zijn gesneuveld voor dat belachelijk, petieterig, schabouwelijk visserijstadje is niet meer te tellen. Mocht dat stadje dan nog enige warmte, kunst uitstralen? Vergeet het ... Ik heb het al eerder gezegd, geef mij een kanonkogel die alles vernietigd en ik drop het op Oostende. Stante pede, zonder discussie! Gedaan met het nodeloos bloedvergieten en geld in een bodemloze put te gooien. *(Enkele tellen pauze)* ... Isabella ... Isabella. Ik moet toegeven dat ik gevoelens voor haar heb ... Misschien is het wel zo dat ik een liefde voor haar voel, dat ik haar graag zie. Wat dat ook mag betekenen? Een

bezorgdheid, een bekommernis? ... Ja dat is het, noem het een zachte strelende betrokkenheid. En dan gebeurt er iets dat die zacht strelende betrokkenheid verruwd, brutaliseert, hard maakt ... Clio moet niet neerschrijven hoe dat een man wordt bedrogen door zijn vrouw met een nitwit, een plakkerige charmeur, een hoop opgeblazen kak. Een stuk vleugeladjudant ... Isabella heeft er blijkbaar van genoten. Want als je haar eerste hofdame mag geloven, en waarom zou ze liegen zoals Spinola ook aanhaalde, gilde Isabella de poorten van de hemel open om het mogen ontvangen van de witte manna ... *(Staat op en haalt een volle kruik wijn van het bijzettafeltje. Doet zijn beker nu op een bedaarde manier vol)* ik heb het nooit gekund. Bij mij heeft ze nog nooit gillend het paradijs ontdekt. Misschien zal het ook wel zo zijn dat ik er geen aandacht voor heb ... De aantrekkelijkheid van het vlees is bedoeld om kinderen te verwekken, niets anders. Al de rest van het lustgenot is onzedig, een aberratie van de geest die het vals accepteert om toch maar een moment van ontspanning te hebben. Onmiddellijk daarna, komt het schuldbesef, het geweten met zijn kastijden. De verheven ziel van de mens, aangeraakt door God, heeft weer eens verloren van de platte verdorven aardsheid. *(Zeer luid, roept juist niet)* maar dat is godverdomme geen reden om mij te bedriegen met een stuk uitschot! ... Isabella *(enkele tellen pauze).* Wat moet Clio nog opschrijven? De familie Spinola die de poten van onder mijn stoel wegzagen. Intriganten van het eerste uur, zeker de hofmaarschalk! Uiterst gevaarlijk door zijn efficiëntie. Plaatsvervanger van de baarlijke duivel ... Voor mijn part mag Gaston Spinola onmiddellijk doodvallen. Hoe eerder dat die teringlijder onder de zoden ligt, hoe beter ... Zijn neefje Ambrogio heeft alles mee, dat weet ik ook wel. Er is geen reden om daar jaloers op te zijn. Die zal het maken. Natuurlijk een beetje geholpen door de nodige vunzigheid van zijn doortrapte oom. *(Drinkt weer gulzig, vult zijn beker opnieuw.)* Zijn andere neef Federico heb ik goed kunnen verdragen. Een koddig sympathiek mannetje. Meer avonturier dan krijgsheer *(inwendig lachje)*. Helemaal anders dan zijn broer Ambrogio ... Moedig gestreden tegen de Hollanders. Zijn schip ligt nu ergens op de zeebodem voor Zeeuws-Vlaanderen, gekelderd door een resem kanonkogels. Verdronken met man en muis. Jawel ... Nu, muze Clio, jij kan mij niet meer van dienst zijn. Misschien je andere zusjes op de Helicon wel? ... Wie weet? Maar dan meer om mij uit te lachen *(Meer inwendig lachje).* Ik zie Thalia, muze van de komedie al lachen en porren tussen de ribben van (haar) zus Melpomene, muze van de tragedie. Samen kunnen ze een tragikomedie schrijven over Albertus, aartshertog van Oostenrijk. Belichaming, verpersoonlijking van het woord mislukkeling. Loser ... Buldergelach verzekerd ... Een koningsdrama zal het zeker niet zijn, want ik ben geen koning. Ik heb geen land ... geen paard en ook geen koningin.

Isabella met vaste tred op.

Negende scène

Isabella
(Stopt op enige afstand van het bureau. Bekijkt haar man.) Albrecht, waar ben je toch weer mee bezig? Kijk eens in de spiegel hoe dat je eruitziet. Dat is niet meer de prins met wie ik trouwde.

Albrecht
Is dat het enige wat je kan zeggen? Dat je niet huwde met de man van je dromen? Dat is onderhand wel al duidelijk geworden.

Isabella
(Een fractie twijfeling waarvan ze zich onmiddellijk herstelt.) Het is nu al weken dat je mij ontloopt. Je doet er alles aan om niet met mij samen hoeven te zijn, laat staan dat je nog inspanning doet om ons als aartshertogelijk paar te vertonen aan het volk.

Albrecht
Het volk heeft weinig boodschap aan een aartshertogelijk paar als de bijzit niet meer in staat is om het masker hoog op te houden.

Isabella
Albrecht stop daar nu mee! En stop met zoveel te drinken! De dagen worden weer kouder en dan zal je weer klagen, hellepijnen moeten ondergaan door de teen krullende jicht. De wijn is niet goed voor je botten en gewrichten. Dat zou je nu toch wel moeten beginnen weten.

Albrecht
... Weet je wat ik nooit aardig aan jou gevonden heb? Dat is je betweterigheid. Je goeddunken om mij zomaar de les te spellen als het jou past.

Isabella
Albrecht, ik ben echt niet naar fort Sint-Albertus gekomen om ruzie te maken. Ik ben speciaal voor jou, van Brussel gekomen, omdat ik mij zorgen over je maak.

Albrecht
Dat siert je Isabella. Het is lang geleden dat iemand dat nog eens zei tegen mij. Misschien ben je wel bezorgt om mij, maar voor hetzelfde geld zijn het je raadgevers of je geliefde hofmaarschalk die dit advies gegeven hebben.

Isabella
Je gaat mij toch niet vertellen dat je jaloers bent op Spinola. De man is geen enkele vrouw waard.

Albrecht
Nee, maar dat weerhoudt er hem niet van om bepaalde dames hevig het hof te maken. Weet jij wat er gebeurd is tussen doña Leonora en de hofmaarschalk?

Isabella
(Kijkt vragend) … wat ik weet is dat ze zich zeer ziek voelt en dat een lang verblijf in Spanje aangewezen is. Ik kan je wel vertellen dat ik haar mis. Ik heb geen afscheid van haar kunnen nemen en mijn brieven schijnen haar niet te bereiken.

Albrecht
Ja, soms kan een mens zodanig van zijn krachten beroofd zijn dat zelfs een pen vasthouden te veel energie vergt ... Nu, uw hofmaarschalk heeft een mooie invulling gegeven aan haar onmisbaarheid: enkele Italiaanse adellijke juffrouwen met geijkte manieren zijn in de plaats gekomen. Dat moet een heerseres van jouw kaliber toch wel waarderen. Jij hebt toch een boon voor de Italiaanse schoonheid, de charme, het charisma van de gelaarsde man? *(Wrange lach)* de bandeloze savoir-vivre.

Isabella
… Albrecht! In welk rustoord zit Leonora?

Albrecht
Dat moet je Spinola vragen. Hoe kan ik dat nu weten. En eerlijk gezegd, het zal mij een zorg wezen. Aan de andere kant, het zou misschien niet slecht zijn mocht je de moed hebben om een paar honderd Italiaanse slotkloosters aan te schrijven.

Isabella
Italiaanse slotkloosters? Mij is verteld dat ze ergens in een Spaans rustoord is.

Albrecht
Rustoord!? *(Lacht)* ... een rustoord kun je misschien inderdaad ook als een slotklooster zien. Dat is mogelijk. Mensen hebben soms een rare perceptie op de wereldse dingen. In ieder geval of dat nu een Spaans, Italiaans, Chinees of een Russisch slotklooster is. Wat maakt dat allemaal uit? Een slotklooster is in principe een nonnenklooster en er wordt verondersteld dat je daar, als je eenmaal bent binnengetreden, nooit meer buitenkomt.

Isabella
Albrecht, je bent dronken. Je bazelt maar wat.

Albrecht
Of ik nu dronken ben of niet. Wat gaat jou dat wat aan?

Isabella
Albrecht!

Albrecht
Ow ... Rustig, Isabella, rustig. Je doet mijn oren pijn met je geroep. Het komt mij niet bepaald voor als het gezang van een loopse Sirene. Die vogelvrouwen smachten zodanig naar een man, dat ze, eenmaal die sukkelaar in hun nest, al zijn levenskracht wegzuigen. Waar jij *(kijkt haar uitdagend aan)*, ja ik denk het wel, een ervaringsdeskundige in bent.

Isabella Kijkt hem enkele ogenblikken aan, waarna hij half-lachend zijn hoofd wegdraait.

Isabella
Albrecht, wat is gebeurd? Waar is Leonora?

Albrecht
Wat doe jij toch moeilijk … Leonora wijdt haar maagdelijkheid nu aan de almachtige God. *(Begint opzettelijk overdreven te hoesten alsof hij zich verslikt. Herneemt zich en praat de volgende repliek met een mengeling van sadisme en mededogen, Isabella met tussenpozen aankijkend)* Wel, om eerlijk te zijn Isabella. Jouw eerste hofdame is inderdaad zeer ernstig ziek. Maar, ik heb begrepen dat ze er alles aan doen om haar leven te redden. De beste dokters en … chirurgen zijn opgetrommeld. Helaas is het wel zo, dat ze een zware aanval van die verschrikkelijke ziekte heeft gekregen bij de overbrenging naar het rustoord, of het slotklooster. Je benoemt het maar Isabella … Het komt erop neer, mijn lieve lieve infante van Spanje, dat ze door haar aandoening nooit meer zal kunnen praten. En wat nog erger is. Haar beide handen zijn aangetast. Haar vingers zijn zodanig misvormd door de ziekte, het is nog erger dan reuma, nog nooit gezien, dat ze nooit meer in staat zal zijn om te schrijven. De dokters gaan nu alles in het werk stellen om haar vingers te sparen van die afschuwelijke pijniging … Mogelijks amputatie. *(Staat onmiddellijk op en drinkt zijn beker gulzig leeg.)*

Isabella
(Kijkt zeer aangedaan, gebroken) … Albrecht, dat is niet mogelijk. Zoiets kan alleen de duivel bewerkstelligen. *(Heeft het zeer moeilijk. Gaat naar hem toe) …* wat is er echt gebeurd? *(Met iets nadrukkelijkere stem)* vertel het mij Albrecht. Ik smeek je! ... Ik kan niet geloven dat Leonora dat is overkomen … *(Emotioneel. Staat op huilen)* haar familie. Zulke fijne aardige mensen die al generaties lang aan het Spaanse hof dienen.

Albrecht
(Troost haar. Medelevend) je moet niet huilen Isabella. Jouw tranen zijn te kostbaar om zo maar te verdwijnen, te verdampen op een houten vloer. *(Veegt een traan van haar wang en brengt het naar zijn lippen. Streelt zachtjes over haar gezicht en haar. Kust haar uitermate liefdevol).* Mijn hart Isabella, weet met zichzelf geen raad. Het is zo verblijdt om jou te mogen zien … Als je er niet bent, lieve prinses van mij, dan roept mijn boezem onophoudelijk jouw naam omdat het de marteling niet kan verdragen om je één seconde te missen …Waarom, waarom heeft een kloppend hart zoveel pijn met een ontrouwe liefde? Een dag, een week, een maand … een jaar liefdespijn kost een volledig mensenleven. De littekens verdwijnen nooit … *(Gaat langzaam weer naar zijn bureel. Vult zijn beker, zet zich neer en drinkt rustig.)* Je zult Leonora nooit meer terugzien. Haar familie zal op een gepaste tijd geïnformeerd worden.

Isabella
(Probeert haar opnieuw goed te houden) ... Albrecht, wat heeft ze dan misdaan omdat lot te moeten ondergaan?

Albrecht
(Schudt zijn hoof) Leonora heeft niets misdaan Isabella. Dat is nu het grote probleem. Ze heeft niets misdaan … Ze was gewoon getuige van een geslachtsdaad. *(Kijkt haar aan)* een getuige à charge.

Isabella
… *(Twijfelt)* dan moet het ernstig zijn. Wat kan zij gezien hebben wat de rest van de wereld niet mag weten?

Albrecht
Is het dan zo moeilijk voor jou?

Isabella
Wat bedoel je Albrecht?

Albrecht
Isabella, waarom maak je het mij toch zo moeilijk? … Ze heeft haar liefdesobject zien copuleren met haar meesteres.

Isabella
Stop met onzin te verkopen Albrecht … Ik vraag je gewoon wat er gebeurd is?

Albrecht
(Staat recht. Kijkt haar aan) … ik denk dat jij het allemaal niet goed snapt of niet wilt snappen. Misschien dat je in de ontkenningsfase zit? … Leonora heeft haar liefde Carlos de Robiano, jouw vleugeladjudant, zien vrijen met Isabella, landvoogdes van de Spaanse Nederlanden.

Isabella
(Verliest een fractie haar evenwicht, probeert zich aan de tafel recht te houden. Haar gezicht verstart. Haar lichaamshouding veranderd. Op slag is ze 10 jaar ouder.) ... Dat is niet mogelijk ... Zij kan dat onmogelijk gezien hebben. Dat bestaat niet.

Albrecht
(Zit weer neer, drinkt aan zijn beker) ... toch wel Isabella. Hier in fort Sint-Albertus. In jouw, *(kijkt haar aan)* in jouw slaapkamer.

Isabella
(In shock) dat is onmogelijk. Ze liegt. Ze heeft waanideeën. Ze is een gevaar voor de orde, ons huwelijk. Ze moet onmiddellijk opgesloten, verwijderd worden …

Albrecht
… Dat hebben we gedaan Isabella ... Ik bedoel, dat heeft de hofmaarschalk gedaan. Haar tong is verwijderd, haar handen kreupel gemaakt.

Isabella
(Zakt op de grond, probeert zich vast te houden aan een tafelpoot. Zeer emotioneel) Al – brecht, dat kan absoluut niet. Dat is nooit gebeurd …

Albrecht
… Nee Isabella, dat is nooit gebeurd. Daar heb je gelijk in. De geschiedenis heeft ook recht op de waarheid … Ze heeft helaas een zeer grote fout gemaakt. Ze heeft in haar gramschap Gaston Spinola deelgenoot gemaakt van haar camera obscura, waardoor haar lot onherroepelijk bezegeld werd ... De inkt, het papier en de ganzenveer dragen echter jouw signatuur.

Isabella
(Hartverscheurend, huilt) nee Albrecht, nee ….

Albrecht
(Genadeloos en hard) hoe moet Leonora zich gevoeld hebben toen ze Carlos de Robiano, haar geliefde, iedereen wist dat, zag vrijen – ik zal het on-omfloerst zeggen Isabella. Zag neuken met een infante van Spanje die ze sinds haar kindertijd kent. Ze hebben met elkaar gespeeld, vertelden elkaars geheimen toen ze pubers waren. Ze deelden nagenoeg alles … Maar dit had ze niet verwacht … De aarde toonde Leonora haar ware gezicht ... Kun je voorstellen Isabella wat een groot emotioneel drama zich moet hebben afgespeeld bij Leonora toen ze jullie twee zag varen op de golven van barende weeën. Stel het loyaliteitsconflict voor bij jouw eerste hofdame, jouw hartsvriendin ... Het moet verschrikkelijk zijn, onmenselijk Isabella.

Isabella
… Nee Albrecht, alstublieft. Ik smeek je … *(Licht bijna volledig op de grond)* …

Albrecht
(Drinkt van zijn beker. Reageert niet op de bede van Isabelle) Spinola stond echter nog voor een probleem. Wat moest hij beginnen met het subject van jouw nymfomane lust? Carlos de Robiano ... *(Kijkt naar de infante)* wat heb jij met hem gedaan Isabella? Heb jij hem misschien verplicht? Of was hij in vervoering gekomen door een harde tepel van een ontblote borst? Of misschien een stuk kont die toevallig naar zijn gezicht gericht was waardoor hij aan de onderkant van de weelderige behaarde venusheuvel een lachende mond zag die huilde van opwinding? ... Zeg het mij verdomme! *(Staat brutaal op, slaat hard op tafel)* zeg het mij!! ... Zeg het mij, jij loopse Spaanse, *(binnensmonds)* hoer! … *(Maakt aanstalten om met zijn beker naar Isabella te gooien ... Bedaart zichzelf. Gaat weer zitten.)*

Isabella
(Richt zich moeizaam, totaal verslagen op. Huilt) nee Albrecht, alstublieft … niet doen. … Ik heb zo'n pijn ... Dat is niet ... dat is niet wat ik gewild heb …

Albrecht
(Zit terug neer. Kijkt voor zich uit. Drinkt) ... opnieuw Isabella, ben jij verantwoordelijk voor het lot. Het lot dat jij bezegelde voor de Robiano. Jij hebt voor hem de teerling geworpen en het aantal ogen was niet wat Bucquoy… *(wordt onderbroken).*

Isabella
(Zwaar geëmotioneerde stem, moeilijk) Albrecht ik deed het voor ons, voor jou … voor kinderen, een troonopvolger ... een erfgenaam *(jammert zachtjes. Streelt haar buik)* … Albrecht ...

Albrecht
(Reageert niet) Alea iacta est. … Jij Isabella, hebt jouw vleugeladjudant de Rubicon laten oversteken. Het resultaat daarvan is de dood.

Isabella
(Bijna op van krachten) … Albrecht, alstublieft … niet doen … mijn buik.

Albrecht
(Vult zijn beker) ... hij had zich eerst aangemeld bij Bucquoy. Kreeg een kans van de kolonel om zich op te kalefateren maar keerde in de avond niet meer terug voor het appel. Desertie. In de vroege uren van de aanbrekende dag werd hij bij de lurven gevat door soldaten die naar hartenlust hun vuisten en botten op hem lieten neerkomen. Dezelfde morgen nog, luister je Isabella? … Dezelfde ochtend nog was er krijgsraad. Het resultaat was onmiddellijke terechtstelling in aanwezigheid van alle soldaten en officieren. Kolonel Bucquoy verbood om het lichaam weg te laten halen. Carlos de Robiano, jouw minnaar, heeft daar de volledige middag en avond gelegen, of gehangen … Naar verluidt was het geen appetijtelijk zicht *(drinkt).*

Isabella
(Volledig gebroken. Ligt volledig op de grond. Door de tranen door) … Albrecht, mijn prins … Ik heb je nodig … Ik bloed uit mijn buik, mijn darmen en maag krullen op … mijn rug keert zich binnenste buiten. *(Neemt een foetushouding aan. Pijnkreten)* … Albrecht … ik heb je nodig. … Ik heb jou altijd graag gezien … hou van mij. … waar ben je Albrecht? *(Een 30-tal seconden tot minuut volledige stilte. Moet oorverdovend zijn.) …* Albrecht ... Albrecht ...

Albrecht staat op, wil zijn beker volschenken. De karaf is echter leeg. Gaat naar de bijzettafel. De karaffen die er staan zijn nagenoeg allemaal leeg. Hij vindt nog een paar centiliter wijn. Drinkt het gulzig op. Gaat naar het voortoneel. Kijkt van rechts naar links. Kijkt zeer onderzoekend, misschien hooghartig, naar het volledige publiek. Drinkt opnieuw van zijn beker waar er nog enkele druppeltjes wijn inzitten.

Albrecht
... *(Roept in het ijle)* Breng mij wijn! Breng mij wijn! ... *(Crescendo)* breng ... mij ... wijn!! ... *(Decrescendo)* Breng mij ... in ... godsnaam ... wijn ...

Hij gooit uit alle macht de beker naar het achterdoek. Valt ... staat op ... Volledige stilte op het podium. Gaat richting zijn tafel ... stopt. Gekuch komt van de linkerkant. Gaston Spinola en zijn neef komen traag op uit het schemerdonker, gevolgd door een zachte spot die langzaam klaarder wordt. Beiden stoppen. De oude Spinola probeert zijn gehoest in te houden. Er wordt bijna onopgemerkt ook een spot gericht op Albrecht en Isabella. Opnieuw volledige stilte. De aartshertogin ligt volledig gebroken op de grond. Af en toe beweegt ze ... De Spinola's en de aartshertog kijken naar de zieltogende infante ... Weinig later ontmoeten de ogen van de aartshertog en hofmaarschalk elkaar ... Met ijzeren, emotieloos, afgestreken gezicht kijkt de hofmaarschalk Albrecht aan – mag niet te lang duren ... Moeizaam komt er een stem op ...

Isabella
... Al ... brecht ... Albrecht *(huilt)* Albrecht, alstublieft ... Ik smeek je ... help mij ... Waarom ... Waarom is jouw hart zo versteend voor een vrouw die zoveel van je houdt? ...

Donkerte of doek.

... Noot: hardheid van de scène mag verzacht worden. Wel moet de essentie ervan aanwezig blijven – regisseur.

Einde van het Derde Toneelstuk

Vierde Toneelstuk

Personen

De Vier (vijf) Leden van Vlaanderen: Ieper, Gent, Brugge, Brugse Vrije en de Katholieke Kerk.

Kamp Oostende

- Francesco de Terre
- Philippe Fleming
- Kolonel Arnoud Uitenbroeck
- Cornelis Moeskops: op het randje van obesitas.
- Griet Pekel
- Daniël de Hertaing, Heer van Marquette: nieuwe gouverneur. Een man van kordate aanpak. Koppig, volhardend en trots.
- Vier trawanten.

Spaans kamp

- Generaal Ambrogio Spinola
- Aartshertog Albrecht
- Kolonel, later generaal Bucquoy
- Kapitein Christophle de Bonours
- Aartshertogin Isabella

Verder: Officieren, figuranten, soldaten.

Proloog

De Leden van Vlaanderen. Ieper en Gent komen goedgemutst op.

Ieper
Collega, onze inspanningen, ons geduld en vooral ons geld zullen eindelijk het resultaat geven wat we allemaal hebben gewild. Het Beleg van Oostende gaat zijn laatste stuiptrekkingen in. Het is genoeg geweest! Het zal tijd worden voor bras- en slempartijen onder een oplichtende hemel van vuurwerk.

Gent
Niet te vroeg victorie kraaien waarde vriend. Het beleg is nog niet afgelopen. Er gaat nog veel bloed naar de zee vloeien voor dat de Hollanders hun roversnest zullen loslaten. Het is dus nog niet beslecht om het zo te zeggen.

Ieper
Ja, we moeten in ieder geval nadenken over wat we na Oostende gaan doen. Er zullen veel stuivers vrijkomen. Goed voor onze stadsrekening.

Gent
Jullie stadrekening?! Wat moeten wij dan zeggen? ... Wij hebben zowat de meeste contributie betaald van al de leden. Oostende is een West-Vlaams stukje zandhoop waar wij Gentenaars weinig mee van doen hebben.

Ieper
Dat moet je niet tegen mij zeggen Gent. Zeg dat tegen de die van Brugge en het Brugse Vrije. Het is niet sinds vandaag of sinds het beleg dat ze Oostende willen zien verdwijnen. De Brugse haven is al vele jaren aan het wegkwijnen door toedoen van Oostende. De verzanding van het Zwin en omstreken doet pijn aan hun ogen die vooral gericht zijn op hun geldbeugel. *(Volledig op dreef)* Dus, je moet je weeklagen richten aan dat olijk duo. Wie heeft trouwens de aartshertog zo hoorndol gemaakt voor dat beleg? Ik in ieder geval niet, of toch in mindere mate.

Gent
Wat geraakt jij toch steeds opgewonden als er iets van kritiek gegeven wordt. Ik zeg gewoon dat Gent veel heeft bijgedragen aan de financiering van het beleg. En nog iets, Brugge moet niet altijd alles op de schuld steken van die armoezaaiers Oostendenaars. De waarheid is dat de internationale handel Brugge niet meer nodig heeft, maar dat horen ze daar niet graag op hun reien die vol zitten van de ratten.

Ieper
In ieder geval, na de slachting van Oostende begint de vrede en het zal een lange katholieke vrede zijn. Brugge zal blij zijn en hand in hand samen met het Brugse Vrije zingen van: ‘Hosanna in de Hoge’. Waar blijven die kwezels trouwens?

Gent
(Lacht) de één moet assistentie geven aan de ander. En waar zit de Katholieke kerk? Nu ja, ze weten dat we hier zijn. Ze zullen dus wel komen. Weet jij hoe dat het gaat met de aartshertog?

Ieper
Waarschijnlijk niet meer dan wat jij weet. Er zijn nogal wat dingen gebeurd afgelopen jaar. Bij mijn laatste audiëntie zag hij er 10 jaar ouder uit en de aartshertogin moet niet veel onder doen. Geen enkele glimlach kwam er tevoorschijn. Zeer gedwee haar man volgend. Als je het mij vraagt is het een triestig koppel. Een verstandshuwelijk pur sang. Un mariage de raison.

Gent
En met het Leger van Vlaanderen?

Ieper
Hoho, grote kuis! Er vallen hopen lijken uit de kast nu de jonge Ambrogio Spinola zijn intrede heeft gedaan. Is in ieder geval goed voor onze geldbeugel. Die jeugdige Spinola is ook in de plaats gekomen van de morsdode kolonel Antonio Carnero, de stafofficier van Albrecht. En daar komt nog bij dat hij ook het bevel heeft gekregen over het beleg en alle financiën die daarbij horen. Hij betaalt alles zelf Gent *(lacht). (Spottend)* een mecenas die geld investeert in de kunst van het oorlogsvoeren. Hoe wonderlijk toch *(lacht).*

Gent
(Lacht) we moeten deemoedig zijn Ieper en bronzen standbeelden oprichten voor deze jonge Italiaanse leeuw. *(Plechtig)* Ambrogio Spinola, redder van de Leden van Vlaanderen omdat hij hun geldbeugel ontzag. *(Grinnikt.)*

Ieper
(Grinnikt ook) Verder ambieert hij de rol van hofmaarschalk, nu dat zijn oom bijna op sterven na dood is. Het valt trouwens op hoe dat die jonge Spinola rond de gekortwiekte vleugels fladdert van de aartshertogin. Waarschijnlijk in opdracht van de oude Spinola.

Gent
(Geamuseerd) Ieper begin nu weer niet he!

Ieper
(Lacht) excuses collega. Mijn slecht karakter laat zich weer gelden. *(Beiden lachen smakelijk).* Maar laat ons nu eens eerlijk zijn. Waarom doet een bejaarde Italiaan die halfdood is door de tering zoveel inspanning om zijn neef in Vlaanderen van de grond te krijgen? *(Kijkt Gent aan)* Nee? Omdat Gaston Spinola wil dat Ambrogio hier koning wordt! Bij wijze van spreken natuurlijk.

Gent
Man man man. Nu ga je er toch helemaal over.

Ieper
(Samenzwerig. Kijkt rond. Komt dichter bij Gent) ik zal je meer vertellen. Er zijn geruchten dat de jonge Spinola liever optrekt met mannen dan met vrouwen. En van Carnero was geweten dat hij sodomie niet ongenegen was. Dus collega, de puzzelstukjes vallen allemaal op hun plaats. Antonio Carnero moest verdwijnen. De oude Spinola is sluwer en intelligenter dan ons allemaal. Ambrogio en Antonio mochten elkaar nooit ontmoeten. De jonge Spinola neemt uiteraard de plaats in van de stafofficier, krijgt ruime bevoegdheden over de schatkist en is hofmaarschalk in wording. En wat was dat allemaal met Carlos de Robiano?

Gent
Desertie, krijgsraad, executie.

Ieper
Weer de oude Spinola.

Gent
Als ik je mag geloven is hij niemand minder dan de baarlijke duivel.

Ieper
Het scheelt in ieder geval niet veel. Nog zoiets... *(wordt onderbroken).*

Gent
(Proest het uit) allemaal geruchten. Complotten, samenzweringen van goedgelovige mensen. Jouw verhaaltjes zullen nooit de geschiedenis halen Ieper.

Ieper
Dat hoeft ook niet Gent. Geschiedenis heeft maar een gedeelte van de waarheid vrij. De eigenlijke redenen van gebeurtenissen in het verleden hebben veel meer kleuren dan de tinten van de regenboog. Was jij erbij tijdens de kruistochten?

Gent
(Lacht) ik niet. De familie Spinola blijkbaar wel.

Ieper
Juist. Ik wil bedoelen, we kunnen nooit weten wat mensen motiveert om dingen te doen of te laten . Je zult in de officiële annalen nooit lezen dat Albrecht een grote zuiplap was of dat hij Isabella in een klooster wou opsluiten. Laat staan dat geleerde heren de gedachten kunnen analyseren van mensen die al een paar 100 jaar dood zijn. Dus, geschiedenis is in de eerste plaats een geestig leervak voor een kritisch brein.

Gent
(Half spottend) en jij hebt natuurlijk een kritisch brein. Dat spreekt vanzelf.

Ieper
Niet flauw doen Gent. Ik wil gewoon bedoelen dat je niet alles moet geloven wat in de geschiedenisboeken staat vermeld. Het zou ook goed zijn mochten vrouwen hun historische belevenis eens kunnen opschrijven. Of dat geleerde dames hun versie geven over bijvoorbeeld de hoererij en kinderprostitutie in de kruistochten. Je zult de kruistochten helemaal anders lezen denk ik.

Gent
In ieder geval. Als Isabella niet gauw kinderen krijgt gaat Vlaanderen terug naar Spanje. De noordelijke provinciën terug binnenrijven zal niet meer lukken. Johan van Oldenbarnevelt doet er alles aan om de Hollanders financiële onafhankelijkheid te geven. De oprichting van de Vereinigde Oostindische Compagnie is maar een opstapje. Het zal hen in ieder geval geen windeieren opleveren. Ze kunnen er onder andere hun oorlogen mee financieren. Zo een man hebben we nodig Ieper. Een krachtige figuur die de staat en zijn inwoners genegen is. *(Enthousiast)*Vlaanderen heeft een van Oldenbarnevelt nodig! *(Gelaten)* Als Oostende valt is de Vlaamse klei geplaveid voor eeuwen katholicisme. Buiten veel nonnen en monniken moeten we dan niet meer verwachten. *(Melancholisch)* Gent had een groot staatsman … dat waren nog eens tijden *(kijkt voor zich uit).*

Ieper
Waarom dat negativisme Gent. Je moet de positieve kant bezien. De huichelarij in al zijn vormen, waar wij Vlamingen al zo goed in zijn, zal exponentieel toenemen *(lacht)*. Het kan dus alleen nog maar verbeteren. En wat denk je van de kunsten waar Albrecht zoveel van verwacht? De Vlaamse primitieven gaan zich een bult verschieten van zoveel opstanding. *(Spottend)* Zelfs Jacob van Artevelde zal herrijzen op monumentale schilderijen.

Gent
(Laconiek) een waar reusachtig standbeeld zou beter zijn. In ieder geval: Oostende is nog niet gevallen. Eerst moet Ambrogio Spinola, het Italiaanse wonderkind, in actie schieten. Je zult nogal wat taferelen zien in Oostende. Mannen die zullen sterven, die elk hun rol hebben gespeeld tijdens dat schouwtoneel. Ze kregen elk hun deel. Want je moet toegeven Ieper: één of ander mislukt toneelschrijvertje haalt het in zijn hoofd om een vierdelige cyclus te schrijven over het beleg. Het grootste deel van de duizenden woorden die hij heeft opgeschreven kun je zonder veel commentaar de vuilnisbak in kieperen. Nietszeggend en volledig nutteloos. De man kan niet eens schrijven. Voor de rest trekt hij zich ook niet veel aan van de geschiedkundige waarheid. Histories figuren schildert hij met ruw met fijne penseel, zonder veel wroeging. Hij zal zich waarschijnlijk beroepen op die Engelse toneelschrijver, genaamde William Shakespeare, die neemt het ook niet zo nauw hoe dat dat komende generaties zullen kijken naar de koningen die worden opgevoerd in zijn drama's *(Kijkt Ieper laatdunkend aan)* Waarschijnlijk een vriend van jou. Daar komt dan nog bij dat de personages, die het schrijvertje heeft gecreëerd, uitvergrote creaturen zijn. Gedrochten, ontsproten uit een ziekelijk verwrongen brein.

Ieper
Allee Gent, er zit een toneelcriticus in je. Verborgen talenten. Toch wonderbaarlijk. *(Smakelijke lach).*

Brugge komt in een rolwagen op, voortgeduwd door het Brugse Vrije. Beiden zijn goed geluimd.

Gent
Wie we daar hebben: de Castor en Pollux van Vlaanderen. De katholieke overwinaars, bijna hand in hand. Hun moeder beminde een prachtige witte zwaan, zoals je die wel meer ziet flaneren op de Brugse reien.

Ieper
(Lacht) Gent je verbaast mij iedere seconde meer en meer. Het was de god Zeus die, zot van de liefde, zich als een wonderschone witte zwaan voordeed om te kunnen paren met Leda, koningin van Sparta. In de mythologie zijn er wel meer van die bestialiteiten. Natuurlijk was een klaargekomen slaapdronken Leda nadien beschaamt dat een zwaan met haar de daad had gedaan. Van de weeromstuit en uit vrouwelijk schuldgevoel had ze nog diezelfde avond passionele seks met hare koning Tyndareos. *(Schaterlach)* en wonderbaarlijk toch allemaal! Negen maanden later op kop werden er vier kinderen geboren. *(Proest het uit)* uit twee eieren, ab ovo! Vanaf het ei, zwaansgewijs: Helena, de allermooiste vrouw ooit geboren en Pollux, haar broer. Uit baarmoedersgewijs: De moordenares Klytaemnestra en haar broer Castor. Toch allemaal ronduit schitterend! Waar halen ze het!?

Gent
Ieper, je bent één van de grootste zeveraars die er zijn.

Ieper
(Opnieuw lach) idem dito Gent, idem dito!

Gent
En Brugge, tevreden dat Oostende bijna ten onder is? Verzopen in het vele bloed van opengereten buiken en geamputeerde armen en benen.

Brugge lacht vriendelijk naar Gent en Ieper.

Brugse Vrije
(Spottend) Rustig Gent. Sinds wanneer heeft een overwonnene de hooghartigheid om een overwinnaar de les te spellen?

Gent
(Opgewonden) wees maar zeker dat ik terugbetaling ga vragen. Gent heeft te veel betaald voor jullie frustratie over de zandhoop Oostende.

Brugse Vrije
Het zal in ieder geval ons geld niet zijn dat je zult krijgen. Als Gent niet tevreden is met de katholieke overwinning. Dat ze dan naar de Hollanders gaan.

Brugge
(Probeert met een moeilijke aanloop) ik ben de mening toegedaan … ik ben de mening toegedaan … *(vindt de woorden niet).*

Ieper
(Spottend) ik ben de mening toegedaan dat het een goed jaar zal worden met veel kansen voor ons allemaal. Als een feniks zal Oostende uit zijn as herrijzen.

Gent
(Spottend lachje) en landen onder de torens van Brugge.

De Katholieke Kerk komt op.

Ieper
(Lacht) de Heilige Drievuldigheid is vervolledigd. Het triumviraat kan beginnen met complotten te bedenken.

Katholieke Kerk
Ik breng alleen maar goed nieuws Ieper. Het beleg is zo goed als afgelopen en zoals wij, ware katholieken het beamen, zullen wij zeer mild zijn voor de vijand die zich met heldenmoed hebben verweerd tegen onze goddelijke legerscharen. De aartshertog zal in al zijn wijsheid, die van God afkomstig is, Oostende vrijstellingen en privileges geven. Belastingvoordelen en gratis burgerschap. Het recht om een beroep uit te oefen met uitstel van betaling… *(wordt onderbroken).*

Ieper
(Lacht) daar gaat je restitutie Gent! *(Lacht.)*

Katholieke Kerk
Verder zal de Sint-Pieterskerk herrijzen. We gaan kloosters uitnodigen om zich in Oostende te vestigen. De onzedigheid die er zolang en zoveel tierde zal geen kans meer krijgen door onze zusters en broeders, kinderen van de Heilige Kerk.

Gent
Dat is nu iets waar we stonden op te wachten zie. We gaan weer een paar 100 jaar achteruit. Ongelooflijk!

Ieper
Hoe zal Johan van Oldenbarnevelt reageren Gent? En hoe zou van Artevelde… *(wordt onderbroken).*

Gent
Zwijg toch Ieper! Het enige dat uit je mond komt zijn onnozel- en dommigheden. Gooi voor mijn part een paar katten vanuit de Sint-Maartenskerk of knuppel ze dood. Gaia, de moeder-aarde zal het niet blijven verdragen.

Ieper lacht smakelijk.

Katholieke Kerk
Er is nog nieuws. Op advies van de jonge Spinola is de aartshertog ook van plan om van Oostende een belangrijke havenstad te maken. Een kanaal zal gegraven of verbeterd worden van Gent via Brugge naar Plassendale.

Brugge en het Brugse Vrije kijken verwondert. Ieper en Gent kunnen hun glimlach niet onderdrukken. Dan staat Brugge plotseling op en declameert met een heldere, krachtige en zuivere stem.

Brugge
'Ceterum censeo Carthaginem esse delendam' *(gaat voorzichtig weer in zijn rolstoel zitten. Kijkt naar het publiek ... Met zwakke, gebroken stem. Moeilijke aanloop. Eindigt in crescendo.)* ... Overigens ben ik de mening toegedaan … overigens ben ik van mening dat Carthago ... dat Oostende … volledig vernietigd moet worden!

Doek.

Tweede Bedrijf

Eerste scène

Fort Sint-Albertus Mariakerke Oostende. Een kraaknet aartshertogelijk bureel, schraal en gestileerd. Albrecht zit aan zijn bureau. Hij heeft vorstelijke kledij aan dat zijn waardigheid beklemtoont. Hij is zichtbaar verouderd. Harde gezichtscontouren. Hij straalt, buiten diepe ernst, een soort van loutering uit. Zijn lachspieren lijken afgestorven. Het is duidelijk dat hij de aartshertog is en niemand anders. Naast hem, Ambrogio Spinola, piekfijn uitgedost. Ziet eruit alsof hij uit het portfolio komt van een mannelijk model. Niet overdrijven met belichting.

Ambrogio Spinola
(Staat naast hem) Nu dat ik uw stafofficier ben hoogheid, moet ik u meedelen dat ik uw militair kabinet wat gereorganiseerd heb. Enkele protocollaire geplogenheden zijn niet meer van deze tijd en de paar officieren die zich daarmee bezighielden hebben nu een veel betere invulling van hun tijdsbesteding gekregen. In het verlengde daarvan heb ik de militaire staf ook te kennen gegeven dat u voortaan veel korter op de bal zult spelen zodat uw bevelen niet meer in de cascades terechtkomen van bureaucratisch pennenlikkerij.

Albrecht
(Kijkt Spinola vragend aan) u bedoelt dat u met zevenmijlslaarzen uw bevelen zult laten uitvoeren?

Spinola
Zo zou ik het niet benoemen hoogheid. Het is mijn functie om u zo goed mogelijk te dienen. Daarom is het mijn oordeel dat er maar één iemand beslissingen kan nemen in oorlogstijd en dat bent u. Te veel meningen lijden tot een mediocriteit en daar bent u niets mee. Een ware leider heeft maar één visie en dat is zijn visie. Dat heeft helemaal niets met een dictatoriaal gevoel te maken maar alles met verantwoordelijkheidszin.

Albrecht
… U kunt het in ieder geval allemaal goed uitleggen.

Spinola
(Niet reagerend) ik heb ook een volledige doorlichting gevraagd van de militaire uitgaven. Alle niet essentiële uitgaven moeten eruit. U moet zich meer tot de corebusiness richten van een operationeel leger. Mannen worden betaald per dag dat ze deel uitmaken van de krijgsmacht. De ontvangen soldij is aan voorwaarden verbonden en moet genoeg zijn om zichzelf te kunnen onderhouden. Aan de vrouwen en kinderen van de manschappen hoeft u in principe geen verantwoording af te leggen. Natuurlijk is het uit billijkheid dat u, zover er daar budget voor is, dat u mogelijks rekening houdt met de vrouw en de kinderen van de ingehuurde soldaat. Een kleine extra toelage bovenop de soldij. Laten we dus zeggen, voor vrouw en drie kinderen. Manschappen die bijvoorbeeld 10 kinderen te voeden hebben zijn niet uw probleem. Staat u mij toe hoogheid dat ik daar een Griekse gedachtengoed bij poneer.

Menig mannelijke Griekse en later ook Romeinse standbeelden zijn in hun idealiter gebeeldhouwd met een kleine fallus. De kleine penis staat symbool voor de personificatie van intelligentie en rationaliteit. Mochten de standbeelden een groot geslachtsdeel gehad hebben dan zou dat de balans verstoord hebben van evenwicht en idealisme. Mannen moeten gehoorzamen aan de rede en zichzelf onthouding opleggen. De vrouw is in mijn ogen niet geschikt om zo te kunnen denken omdat de natuur haar de moederschoot geeft gegeven. Wat volgens mij een verschrikkelijke misdaad is, want de vrouw wordt zo vanaf de geboorte voorbestemd om die natuurlijke aanleg te moeten volgen. Gewoonweg afschuwelijk.

Albrecht
… *(Wikt zijn woorden. Kijkt hem aan)* u houdt waarschijnlijk zeer veel van uw moeder is het niet? *(Spinola kijkt met enige verbazing.)* ... Maar u als liefhebber van de Griekse schoonheid weet waarschijnlijk ook wel dat de wijsgeren van de school van Athene een voorliefde hadden voor tienerjongens die ze dan in alle disciplines wilden opleren. Ook wat betreft lichaamsbeleving. Ik bedoel seks. De oerfilosoof Socrates stak niet onder stoelen of banken dat jongens van 14 à 15 jaar voor hem het summum waren … *(Uitdagend)* bent u ook zo iemand Spinola? Een pederaster, een sodemieter, of misschien bent u wel een oprechte homoseksueel die niet uit de kast durft te komen? ... Uw oom zinspeelde erop dat mijn vorige stafofficier Carnero de herenliefde was toegedaan. Misschien dat hij in u wat kenmerken aantreft die hem het ergste doet vrezen. *(Kijkt hem vragend aan)* ... ik vermoed dat uw oom toch over wat mensenkennis beschikt?

Spinola
... *(Beladen spanning wordt zichtbaar.)* ... Ik weet absoluut niet waar u op zinspeelt hoogheid. U behandelt mij zeer onrespectvol. Mag ik u eraan herinneren dat ik nagenoeg alles zelf betaal. Dat ik de hoofdfinancier ben van dit beleg.

Albrecht
(Bitsig) juist, en daarom dat u mij niet voor de gek moet houden met uw gewichtigdoenerij. Als u toch alles financiert, waarom heeft u mij dan die onnodige uitleg? ... Voor mijn waardigheid? Voor mijn functie? Misschien voor mijn titel? Of is het voor mijn vrouw de aartshertogin? Dan denk ik, dat u tegenslag hebt. U bent haar type niet.

Spinola
... *(Kucht)* hoogheid, ik zou graag dit gesprek willen focussen op het gene wat voor ons beiden van belang is. Het beleg dreigt te verjaren als er nu niet op een robuuste adequate manier gehandeld wordt. Ik heb de manschappen, het geld en de logistiek. Alles is in gereedheid gebracht om van Oostende een tabula rasa te maken.

Albrecht
Dan is het zeker niet mijn bedoeling om u tegen te houden, ‘generaal’ Spinola ... *(Laconiek)* waarmee kan ik u nog verder helpen?

Spinola
… Ik heb een gedegen opperofficier nodig. Wat denk u van kolonel Bucquoy?

Albrecht
Bucquoy is de slechtste niet. Heeft zijn karakter, zoals u en ik die ook hebben. Hij is temperamentvol, maar in mijn ogen zeer bekwaam. Misschien wat impulsief. Dat neemt niet weg dat u de mogelijkheid moet overwegen om hem te promoveren tot generaal. Ik wil dat zeker bekrachtigen.

Spinola
Dan is dat beslist. Bucquoy wordt mijn rechterhand en tweede in bevel. Dan is er nog een hekel puntje dat ik met u wil bespreken. Ik heb mijn eigen ingenieurs mee. Mensen met de nodige ervaringen in belegeringen. Met alle respect voor de ingenieur die u van de paus kreeg.

Albrecht
O, ik denk dat Pompeo Targone Oostende al lang vergeten is. Mensen hebben de neiging om slechte ervaringen in hun hoofd weg te steken. Ze doen er alles aan om er niet aan herinnerd te worden. Af en toe heb je natuurlijk wel triggers die alles doen terugkomen, maar dat kalft af met de jaren. *(Lacht)* alles heeft zijn tijd heer Spinola, ook het geheugen. Helaas vormen minder prettige ervaringen littekens die levenslang aanwezig blijven, maar dat zal het leven zijn, nietwaar? Waarschijnlijk geldt dat niet voor een godenkind zoals u.

Spinola
Laat ik u zeggen hoogheid dat ik ook mijn twijfels en onzekerheden heb. Het verlies van mijn broer heeft mij diep doen nadenken over het gene wat ik nu echt wil. Ik heb nu één prioriteit: dat is Oostende vrijmaken van het gespuis die er nu verblijft.

Albrecht
Dat is u volledig gegund generaal. Ik wens u alle mogelijk succes. Uw naam zal alleen als excellent voorkomen in de analen van de geschiedenis. Als u mij nu wilt excuseren. Ik heb nog enkele papieren door te nemen voor dat ik naar Brussel vertrek.

Spinola
Uiteraard hoogheid. Ik hou u op de hoogte van alle vorderingen die zich voordoen in Oostende. *(Neemt afscheid met de nodige buigingen en gaat af)*

Albrecht
Wat een grote blaaskaak ... Hij mag voor mijn part zijn oom vergezellen in de spelonken van de hel. Hopelijk vinden ze er hun weg niet meer uit terug.

Podium draait naar links

Tweede scène

Schemerdonker Oostende, bureel van de gouverneur. Fhilippe Fleming zit aan zijn bureel. Francesco de Terre staat leunend tegen de grote wandkast. Kolonel Arnoud Uitenbroeck zit neer op zijn plaats naast het grote bureau. Het bureel is nu echter open naar de achterwand toe en de Sint-Pieterstoren (Peperbusse) is goed zichtbaar voor het publiek. Met tussenpozen heftig gebulder van kanonnen. Doorheen de scène opflakkerende toortsen en kaarsen.

Francesco de Terre
Secretaris, weet u wanneer de nieuwe gouverneur aankomt? Ik kan de tel niet meer bijhouden. Ze vallen hier als vliegen of geraken zwaargewond.

Philippe Fleming
... Francesco ... de Staten-Generaal kan ook niet volgen. Het gaat te vlug. Je kan beter vragen wanneer de volgende al komt. *(Kijkt in zijn papieren.)* uit hun schrijven kan ik opmaken dat Daniël de Hertaing, Heer van Marquette is benoemd tot nieuwe gouverneur. Kolonel Marquette is een protestantse Waal die zijn merites heeft bewezen bij de Slag van Nieuwpoort. Verder kan ik uitmaken dat hij al een lange staat van dienst heeft in het Staatse Leger.

Arnoud Uitenbroeck
Is het niet beter om u te benoemen secretaris? U met zo’n lange staat van dienst. U kent beter dan wie dan ook het reilen en zeilen van de stad.

Fleming
Vriendelijk van je Arnoud dat je zo aan mij denkt. Ik heb echter de skills niet om een goed legeraanvoerder te zijn. Ik zie alles te breed en pieker daar dan over. In Oostende hebben ze een gouverneur nodig die onmiddellijk handelt.

de Terre
U bedoelt iemand als Sir Francis Vere?

Fleming
Ja misschien is dat zo Francesco. Misschien kwam Vere te vroeg naar Oostende. Mogelijks zou hij nu verdienstelijk kunnen zijn voor het Staatse leger, maar deed hij dat twee jaren geleden ook al niet? En eerlijk gezegd, dat was niet bepaalt iets om in zijn curriculum vitae te vermelden. Herinner je nog?

de Terre
Wat er is gebeurd rond de kerstdagen secretaris, zal hem blijven achtervolgen doorheen de geschiedenis. In ieder geval ... de dagen van Oostende zijn geteld.

Fleming
We kunnen maar hopen dat de Staten-Generaal ook op tijd tot dat besluit komt. Hoeveel geld en mensenlevens moeten er nog opgeofferd worden? ... Ik heb vertrouwen in kolonel Marquette. Volledige opoffering van de manschappen en de stad is zinloos. Je zult zien dat de aartshertog zeer inschikkelijk zal zijn als we ons overgeven.

Uitenbroeck
U bedoelt dat Ambrogio Spinola zeer inschikkelijk zal zijn secretaris.

Fleming
Ach Spinola! Dat broekventje wil zich gewoon bewijzen. De uiteindelijke macht ligt bij het aartshertogelijk paar. Spanje zal de koninklijke macht nooit verloochenen voor enkele stuivers. Het Spaanse hof komt met Spinola er goedkoop vanaf. Het beleg kost hun geen cent meer. Dat is de ware reden waarom de jonge generaal getolereerd wordt.

de Terre
Spinola maakt in ieder geval grote vorderingen. We verliezen de ene frontlijn na de andere. Binnenkort zitten ze aan de buitenkamers van ons hart.

Fleming
Ik verschiet van je Francesco. Ik wist niet dat je zo fatalistisch, bijna wanhopig bent.

de Terre
Dat heeft niets met wanhoop te maken secretaris. Het zijn de feiten zoals ik ze zie, en ik zou graag Oostende levend willen verlaten.

Fleming
Dat zul je Francesco, dat zul je. En je jaren dienst voor de Republiek zullen niet zinloos geweest zijn. Ik zal de verdiensten die je hebt geleverd nadrukkelijk beklemtonen bij de Staten-Generaal. Met wat geluk, en ik zal daar alles voor doen wat in mijn mogelijkheden ligt, zullen ze je een jaarlijkse rustdotatie toekennen.

de Terre
(Lacht) ik dacht dat de Hollanders te nuchter waren om in sprookjes te geloven. Een Vlaming die een pensioen krijgt van de Staten-Generaal. Daar gaat nog veel volk naar komen kijken.

Fleming
Waarom zo bitsig Francesco. Je zult wel zien dat ik gelijk ga krijgen. *(Lacherig ongeloof bij de Terre.)* Wat mij nu meer zorgen maakt is dat zowel de Grote Katte als Luysbos volledig hersteld zijn. We hebben weer een brand nodig of een paar grote stormen om die platvormen het zwijgen op te leggen. Oostende slaapt niet meer. Dag in en uit beschiet Spinola ons en we staan geheel machteloos, geheel machteloos.

Uitenbroeck
Het is de strategie van Spinola om ons volledig uit te putten. Hij zal niet meer opgeven. Zijn tanden zitten volledig in ons nekvel. Hij wroet zigzaggend loopgraven zoals een everzwijn, en boort galerijen, tunnels zoals een volleerde mol met de bedoeling om onze wallen te ondergraven … *(Gelaten)* ik heb medelijden met de nieuwe gouverneur. Hij heeft nu de meest ondankbare taak die er te bedenken is. Een stad verdedigen waarvan de schaduw van de dood allang zijn intrede heeft gedaan.

Fleming
(Niet reagerend, in zijn papieren kijkend) Er komt ook een ingenieur mee met kolonel Marquette die Oostende opnieuw moet ... inkaderen.

de Terre
Inkaderen? Er valt niet veel meer in te kaderen secretaris. Het enige wat die ingenieur kan doen is Oostende verkleinen tot de stadsmuren zodat er niets meer te verdedigen valt dan de kern van de stad en zijn kerktoren de Peperbusse. *(Gaat naar het proscenium.)* Gestut door de botten van de onverzadigbare doden. Dat levert heroïsche taferelen op die romantische zielen inspireert tot het schilderen en schrijven van levensechte canvassen. De verslagenen vechten onverschrokken door tot de allerlaatste snik. De allegorie van de vrouw met de blote borsten. De kwetsbare naaktheid vraagt heldenmoed buiten categorie. *(Begint uit te beelden.)* In haar handen een vaandel met de vlag van Oostende. Rond haar, kermende mannen en jongens die juist de baard in de keel hebben. Stervend door toedoen van de onmensen aan de overkant. De vrijheid leidt het volk tot de dood erop volgt met een leger aan anonieme massagraven. Op de achtergrond komt een vrouw opzetten, weer met ontblote boezem. Ze zwaait met een uitgerafeld zwart laken die vastgebonden zit aan een afgeschoten stuk roeispaan waarop de woorden in het wit staan vermeld van het 'Nieuwe Troje'. Het heroïsch Oostende is niet klein te krijgen zonder de hulp van de goden. *(Kijkt naar Fleming, duidelijk misnoegd)* ... is dat het gene wat u wilt secretaris? Een bloedbad ter eer en glorie van de Staten-Generaal?

Fleming
(Geladen stilte) … Francesco … het lijkt mij verstandig dat we ons gesprek beëindigen. Ik denk … ik denk dat ze je nu zeer goed kunnen gebruiken aan de frontlijn.

de Terre
(Stilte) … (de Terre kijkt vragend uitdagend naar Fleming) … als dit uw antwoord is op mijn wanhoop en onmacht dan heb ik dit te gehoorzamen. *(Af.)*

Uitenbroeck
(Is inmiddels recht gestaan en kijkt hoe dat de Terre afgaat) ik heb te doen met Francesco secretaris. Er zit veel waarheid in wat hij zegt … Emoties zijn echter niet altijd het goede antwoord in ... in een dispuut.

Fleming
Ik heb geen dispuut met Francesco, Arnoud. Ik doe gewone het gene wat mij is opgedragen te doen. Dat is mijn functie kolonel Uitenbroeck. Ik ben aangesteld als krijgsauditeur en secretaris van de gouverneur. Niet meer en niet minder. Het ligt niet aan mij om de besluiten van de Staten-Generaal in twijfel te trekken. Ik heb niet de pretentie of de grootmoedigheid om dit te doen. *(Uitenbroeck wil weer gaan zitten.)* Je moet niet gaan zitten Arnoud. Kolonel Marquette kan op ieder ogenblik ontscheept worden op het strand. Het lijkt mij van elementaire beleefdheid om hem te verwelkomen met een erehaag. Zorg jij daar nu maar voor en dan kom ik je zo dadelijk vergezellen. Ik heb eerst nog wat te doen.

Uitenbroek af. Fleming haalt een dikke bundel papieren tevoorschijn. Leest:

'Oostende. Vermaerde, gheweldighe, lanckduyrighe, ende bloedighe belegheringhe, bestorminghe ende stoute aenvallen, mitsgaders de manlijcke, cloecke ende dappere teghenweer ende defensie by den belegerden'. Als titel kan dit wel tellen. *(Gaat naar het einde van de bundel.)* Dat van het 'Nieuwe Troje' moet ik opschrijven. Francesco heeft dat zeer goed verwoord …

Podium draait naar rechts

Derde scène

Legerkamp Oosteroever. Kolonel Bucquoy en kapitein de Bonours zijn in vergadering met enkele officieren. Opengerolde grondplannen.

Bucquoy
Heren, het doet mij een plezier om te zien hoe dat we eindelijk vorderingen maken op het roversnest Oostende. Zowel ons platvorm Luysbos als de Grote Katte in Mariakerke doen hun werk waarvoor ze gemaakt zijn, en dat is het onophoudelijk bestoken van dat roversnest met kanonkogels *(grijnst).* Na meer dan drie jaar gaat er een einde komen aan het vechten tegen de bierkaai. Er gaat niets anders overblijven van dat zandhoopje aan de Vlaamse Kust dan enkele korrels. Een aberratie in de geschiedenis.

de Bonours
Met alle respect kolonel, maar de strijd is nog niet gestreden. Als er man op man gevechten gaan plaats vinden kunnen er rare dingen gebeuren. Het zou niet de eerste maal zijn dat die vrijbuiters en marginalen van Oostende het geluk aan hun zijde hebben.

Bucquoy
Daar ben ik niet mee akkoord kapitein. Geluk in militaire operaties moet zoveel mogelijk vermeden worden. Man op man betekent dat er doden zullen zijn en daarvan zijn er al genoeg gevallen voor Oostende. Nee kapitein. Laat geluk daar maar buiten, net zoals je daar God moet buiten laten. Voorbereidingen en een goed doordachte strategie zijn veel belangrijker. Dat alles onder de leiding van een bekwaam en degelijk legeraanvoerder. Je zult zien kapitein

de Bonours dat dergelijke dingen veel belangrijker zijn dan gewoon maar geluk. Hoe meer dat je het geluk kunt uitschakelen, hoe groter dat de kans is dat je zult slagen in je opzet.

de Bonours
(Flauw lachje) ik durf niet te twijfelen aan uw gelijk kolonel. Wat denkt u trouwens van generaal Ambrogio Spinola?

Bucquoy
Ik gun hem het voordeel van de twijfel. Volgens mij is hij nog veel te groen achter zijn oren, heeft nauwelijks echte militaire ervaring, maar we zullen zien. Onze eerste ontmoetingen waren zeker niet negatief. Hij weet van aanpakken.

Een officier
En met succes!

Bucquoy
We maken inderdaad vorderingen na jaren van weg en weer geloop. Natuurlijk zou generaal Spinola hier niet staan zonder zijn oom. *(Lacht)* Misschien moet je toch wel wat geluk en hulp hebben in het leven kapitein om te bereiken wat je wil bereiken. Laten we zeggen een onzichtbare hand die boven je hoofd wordt gehouden. Een engelbewaarder … Wat mij zorgen maakt heren, is hoe dat Oostende zal reageren als het zijn einde nadert. Het kan volgens mij twee kanten uitgaan. Spinola kan het wurgtouw langzaam toetrekken zodat de zuurstof verdwijnt of hij kan met de hamer van Thor *(kijkt vriendelijk naar de Bonours)* continue bliksemschichten veroorzaken waardoor Oostende zich zonder commentaar zal moet schikken naar de eis van de ordebrenger. Het laatste betekent veel leed en doden bij de Oostendenaars. Het eerste een uitputtingsslag met nog meer doden, en nu aan beide kanten, maar waar de finaliteit zal liggen bij de mogelijkheid tot onderhandelingen.

de Bonours
Kolonel, de activiteiten van onze platvormen doen vermoeden dat hij opteert voor de hamer van Thor.

Bucquoy
Daar ziet het ernaar uit, maar je hebt nog een element en dat is de aartshertog. Ik kan me moeilijk voorstellen dat hij werkelijk alles zal laten beslissen door Spinola. Hij mag dan misschien gegriefd zijn in zijn autoriteit, als puntje bij paaltje komt zal hij zijn wil opdringen … Nu, het zou mij niet verwonderen dat de Hollanders opnieuw gaan proberen om een diversie uit te voeren om zo het leger rond Oostende weg te trekken, of een deel ervan.

de Bonours
Ik dacht dat Spinola aan het hoofd stond van die troepen.

Bucquoy
Dat is het hem nu juist kapitein, en op de koop toe financiert hij zowat het volledige Leger van Vlaanderen uit eigen middelen ... Zo iemand krijgt veel gunsten en faciliteiten van het Spaanse Hof, maar niet alles kapitein, niet alles. Albrecht zal te horen krijgen dat die Hollanders een afleiding organiseren en zal van de weeromstuit vragen aan Spinola om dat te gaan counteren.

de Bonours
(Verontwaardigd) en Oostende loslaten in de eindstrijd. Dat is te belachelijk voor woorden kolonel. En …

Bucqouy
… En wat kapitein? Deel je gedachten.

de Bonours
Oostende zal daarvan profiteren om onmiddellijk een tegenaanval te doen.
… *(Opnieuw verontwaardigd)* volledig belachelijk. Er zullen nog meer doden vallen. We kunnen zo nog eeuwen bezig blijven.

Bucqouy
... *(Minzaam)* het doet mij een plezier kapitein om te zien hoe dat je gegroeid bent in die drie jaar. Er zit een militaire carrière in jou. Wat kies je? Het wurgtouw van, laten we zeggen de aartshertog of de bliksemschichten van generaal Spinola.

de Bonours
De korte pijn kolonel, de hamer van Thor. Het zal veel levens sparen aan beide kanten.

Ambrogio Spinola komt met een officier onopgemerkt op.

Bucqouy
Wel dan is dat beslist kapitein. *(Lacht)* als het van ons beiden afhangt is de teerling geworpen.

Vierde scène

Ambrogio Spinola
(Springt onmiddellijk in) het zei zo! Kolonel. (*Noot: misschien kan 'Alea iacta est' gebruikt worden – regisseur.)*

Het gezelschap kijkt terstond, enigszins verbaast, richting Spinola.

Bucqouy
(Herstelt zich onmiddellijk) Generaal Spinola, we zijn hier juist uw militaire tactiek aan het bespreken met het oog op de eindstrijd van het zandhoopje Oostende *(moeilijk lachje).*

Spinola
(Is bij het gezelschap) als alles gaat zoals ik het wil kolonel, dan begint Oostende inderdaad aan zijn eerste noten van zijn zwanenzang. Ik kies voor een bliksemaanval *(goedkeurend gegniffel bij de andere heren)* dan voor een kat en muis spelletje. We vallen aan met de grootste discipline en we trekken ons terug als dat tactisch in ons voordeel is. *(Wat geladen)* natuurlijk blijft de bevoorrading vanuit zee als een doorn in ons oog steken. De Hollanders blijven erin slagen om nieuwe troepen te leveren en oude terug mee te nemen. Dat zint mij niet heren … Het zeezicht en de lichtinval dat zo mooi is in Oostende is een zinsbegoocheling van de goden. Hebt u zich nooit afgevraagd kolonel Bucqouy waarom schoonheid vaak met zoveel ellende gepaard gaat?

Bucqouy
(Kijkt nadenkend naar Spinola) ... Mijn antwoord generaal is, omdat schoonheid gedoemd is om rottigheid aan te trekken. Het is een intrinsiek gegeven. Verder dan dat gaat mijn bespiegeling niet. Ik weet wel dat Helene, de mooiste vrouw ooit geboren, verantwoordelijk is voor de grootste ellende in de Klassieke Oudheid, en dat is Troje. Het is tussen haakjes niet alleen Paris dat ze stapelgek maakte met haar schoonheid. Er waren ook andere heerschappen … Beelschone vrouwen generaal Spinola en oerlelijke mannen met veel geld en macht, meer heeft een echte tragedie niet nodig.

Spinola
(Lacht) u bent een expert kolonel. *(Kijkt de andere leden van het gezelschap aan)* ... Kolonel Bucqouy, ik zou u graag alleen willen spreken. De andere officieren kunnen beschikken.

De overige heren van het gezelschap groeten de twee anderen en worden door hen nagekeken hoe ze in stilte afgaan.

kolonel Bucqouy. Ik heb uw naam laten vallen bij de aartshertog omdat ik een rechterhand nodig heb die ik volledig kan vertrouwen en die mijn bevelen zonder al te veel gemaar opvolgt. Zeg maar een ware veldadjudant, een aide de camp. De Graaf-gemaal van Vlaanderen, in zoverre dat hij zichzelf zo ziet, is met superlatieven onder de indruk van uw daadkracht en vastberadenheid *(kijkt hem aan)* ... Het komt erop neer dat ik u tijdelijk de rang aanbied van generaal met natuurlijk de mogelijkheid om dit in de toekomst blijvend te bestendigen ... Wat denkt u?

Bucqouy
… *(Wegkijkende blik. Blaast)* ik moet u eerlijk zijn excellentie dat u mij nogal overweldigd. Het komt mij … Nee, het komt mij zo ernstig, formalistisch, zo plotseling over.

Spinola
Formalistisch?! ... U kunt niet van mij verwachten dat ik u amicaal behandel en u aanspreek met uw voornaam. Ik ben geen voorstander van tutoyerend gedrag en al zeker niet in een gemobiliseerd leger. U hebt het voordeel kolonel dat u nagenoeg hier al drie jaar ... in de modder ploetert. *(Veranderd van aanpak en houding)* … ik heb begrepen dat u zeer goed

opschoot met generaal Frederik van den Bergh ten tijde dat hij hier het bevel voerde. Dat er een vriendschap was en waarschijnlijk nog altijd is tussen u beiden. Van mij kunt u dit niet verwachten. Misschien in de... Wat voor mij prioritair is dat mijn orders worden uitgevoerd Ik vraag, beveel of ik zwijg. Meer, meer heb ik u niet te bieden.

Bucqouy
… *(Nu met overtuiging)* ik ben uw man generaal. Het zal mij een genoegen zijn om u te mogen dienen. Ik wil u wel de opmerking maken dat Oostende zich hardnekkig zal verzetten.

Spinola
Dit is ingecalculeerd kolonel ... ik bedoel generaal. U moet goed weten collega Bucqouy dat een paar 1000 doden mijn zorg niet kan zijn. Indien u al in een grote stad bent geweest zoals Parijs of in mijn Genua, dan kunt u zich ook wel voorstellen dat al die manschappen in een wulpse nacht vervangen kunnen worden. Enkele weggewaaide zandkorrels maken de mensheid niet.

Bucqouy
(Gekuch. Kijkt rond. Weet zich moeilijk een houding te geven) gelukkig dat we u hebben excellentie die de noodzaak inziet van een goed gedisciplineerd leger.

Spinola
Dit is een voorwaarde generaal. Kijk maar hoe dat graaf Maurits van Nassau het aanpakt. Het hoongelach dat er eerst was met zijn contramars heeft plaatsgemaakt voor een, door vriend en vijand, gerespecteerde tactiek. We moeten af van al die ridderverhalen over heldhaftige man op man gevechten. Gewoon doen zoals Nassau het aanpakt. Een groep musketiers – infanteristen, gedisciplineerd door dril en training, met als doel om in formatie te leren schieten. Uiteindelijk is dat de beste oplossing om een beleg te beslechten. Het moet gedaan zijn om zo maar oorlogje te spelen zoals een bende uitgelaten kinderen. *(Nadrukkelijk)* We moeten naar een militaire revolutie. Wat betekent: discipline, organisatie, mobiliteit, logistiek en financiering. Gedaan met al dat amateurisme. Laat desnoods de rekening betalen door enkele financiers.

Bucqouy
Waar u natuurlijk het prototype van bent generaal *(wat smalend lachje).*

Spinola
(Niet echt gediend met de opmerking van Bucqouy) juist … *(Maakt aanstalten om af te gaan)* ik hoop generaal Bucqouy dat we goed kunnen samenwerken zodat we het beleg eindelijk naar zijn einde kunnen brengen. *(Groet hem en gaat af.)*

Bucqouy
(Kijkt hem na) liever nog vandaag dan morgen generaal. *(Meer in zichzelf. Gaat terug naar zijn plannen)* liever nog vandaag dan morgen …

Podium naar links.

Vijfde scène

Havenkade Oostende. Cornelis Moeskops (volledig obees) is zijn waren aan het schikken op zijn leurderskar. Griet Pekel – het contrast met de ranke Griet kan niet groter dan de zwaarlijvigheid van Cornelis – assisteert Moeskops en is enkele (zware) kratten aan het verslepen. Op de achtergrond zijn enkele soldaten oorlogsmaterieel aan het groeperen en opstapelen.

Cornelis Moeskops
(Bekijkt het sjouwen van de soldaten) Grietje, wat zijn ze toch allemaal aan het doen? Sinds dat de nieuwe gouverneur er is, is er hier niets anders dan zenuwachtigheid. *(Misnoegt)* die kolonel Marquette neemt al mijn inkomen af. Mijn erelonen, mijn toeslag op de goederen van de schepen. Mijn extra belasting op al die corrupte bedriegers van zoetelaars … Het is dankzij mij dat Oostende het al die jaren overleefd heeft. *(Bekijkt hoe Griet het zware werk doet)* ... En dan komt Daniel de Hertaing, Heer van Marquette mij ijskoud melden dat mijn recht op extra inkomsten niet meer van tel zijn. *(Fulmineert)* Het is een onvergefelijke schande hoe dat ze mensen zoals jij en ik behandelen! Vooral ik, die als een echte huisvader de zorgzaamheid zelve ben over al mijn geadopteerde kindjes. Want zo zie ik Oostende Grietje. Mijn lieftallig stadje aan zee die mij de afgelopen jaren geen windeieren heeft gebracht. Maar nu … zo kan het niet verder. Ik moet er iets op… *(wordt onderbroken).*

Griet Pekel
Wil de weldoener van dienst mij liever niet komen helpen in plaats van zichzelf te beklagen met alle ellende van de wereld?

Cornelis
(Helpt haar) We zijn er bijna Grietje. Jouw paleis op de Palatijn is bijna af. Nu nog de mooiste tuin van Rome aanleggen en je mag je officieel de Principessa van Villa Marguérite noemen *(liefelijk glimlach).*

Griet
(Kort af) hoelang zeg je dat nu al Corneel? Ik wil die villa nu toch weleens zien. Jij met al je droombeelden, luchtkastelen die er niet zijn.

Cornelis
Oei, is mijn prinsesje boos? *(Wil haar een kus geven.)*

Griet
(Weert hem af. Wat radeloos) och Cor, stop daar nu mee. Je ziet toch ook dat het liedje van Oostende bijna uit is. Er is iets gaande. De stad wordt kleiner en kleiner door al die graafwerken. Zelfs een mol graaft niet zoveel zoals ze hier de laatste weken doen. Binnenkort is de stad niets anders dan de markt met enkele straten omringt door water. Zelfs onze kade

beginnen ze volledig in te palmen. Straks kunnen we niets meer verkopen en hebben we geen centjes meer. En wat ga jij dan doen? *(Kijkt hem droevig aan)* jij hebt twee linkerhanden … Het enige wat jij kunt is de mensen zeem aan hun mond smeren zodat ze kopen. Ook al trekt alles wat je de mensen verkoopt op niks. Allemaal brol en van generlei waarde. Rotte appeltjes en peren verkopen en dan nog 100% winst maken … *(Emotioneel, verwijtend)* Bedriegen noemen ze dat. *(Keert zich van hem af)* gebakken lucht verkopen dat is jouw grootse talent.

Cornelis
… *(Neemt haar vast)* Grietje, je mag niet zo emotioneel zijn. We gaan ons erdoor slaan. Ik heb beloofd om voor jou te zorgen en dat ga ik doen. Ze zijn hier nog niet van ons af. Alles wat ik verdiend heb komt alleen jou toe. Vanaf het ogenblik dat het hier gedaan is, dan ga jij en ik naar Rome. We bouwen daar de mooiste Villa die er te vinden zal zijn in de wijde omgeving en het bouwwerk zal jouw naam dragen. *(Omhelst haar. Kust haar.) (Kijkt haar lachend aan)* stel je voor Grietje: een tuin zo groot als een stad. Een spijkerveld met de mooiste cipressen. Waterpartijen uitgespuwd door de dochters van Neptunus. De mooiste Romeinse fresco's. Sommige misschien wat ondeugend *(lacht).*

Griet
O Corretje *(guitige lach)* je maakt me weer week. *(Zoent hem)* doe verder.

Cornelis
Grietje toch *(lacht).* Witmarmeren zuilen die tempels dragen. Op een kunstmatige berg, afgebroken pilaren waar de Goden van de Olympus opstaan. Verder de mooiste bloementuin, een kruidentuin. Vijvers met waterlelies. Duizend lotussen die hun vergelijking niet hebben in het Oosten en ver daarbuiten. En ergens in het midden de mooiste en de kleurrijkste. De lotus Marguérite waar jij iedere morgen opnieuw uit geboren wordt. Jij, mijn Grietje Pekel. De verpersoonlijking van de goddelijke geboorte en zuiverheid. Er is niets op deze aarde dat jouw schoonheid en puurheid zo kan vertegenwoordigen *(Griet zakt wat potsierlijk door haar benen. Schaterlach van Cornelis.)* En verder een bedstee uit Perzisch goud, gedragen door platina leeuwen die alleen maar tot doel hebben onze alle omvattende liefde te torsen.

Griet
(Komt weer recht, geholpen door Cornelis. Lacht) Je bedoelt dat die leeuwen vooral jouw gewicht moeten kunnen dragen. Kijk nu toch eens naar je buikje *(wrijft er langzaam over en gaat richting onderbuik en penis. Lacht).* De omtrek van je buik is al even groot als je lichaamslengte. *(Plaagt hem).* Het is daarom het veiligste dat ik op jou zit en jij niet op mij.

Loopt van hem weg, rond de leurderskar. Cornelis in haar kielzog. Plotseling stopt Griet. Ernstig.

Corretje. Ik heb al enkele keren officieren horen praten over het nieuwe Troje. Wat bedoelen ze daarmee?

Cornelis
Oei Grietje ... Euh, ja ... Wel, Troje was een stad die vele jaren werd belegerd voor dat het met een houten paard kon ingenomen worden. Het was voor een liefdeskwestie dat er gevochten werd. Ze hadden daar ook een Grietje, Helene genaamd, die wat schoonheid betrof nog niet met 1000 zeemijlen kon tippen aan dat van jou. Een of andere prins werd verliefd op dat lelijke eendje en ontvoerde Helene naar zijn stad. De man van Helene nam dat niet en belegerde samen met zijn bondgenoten Troje voor 10 lange jaren. *(Neemt haar liefdevol in zijn armen)* ziedaar Grietekijn mijn, de verschrikkelijke geschiedenis van het armoedige havenstadje Troje. Eerlijk gezegd, het vernoemen niet waard, ware het niet dat de/onze vijand, mijn lief mooi Grietje *(streelt haar hoofd en wang)*, al drie jaar bezig is om het machtige Oostende te belegeren. Het Ilion aan de Noordzee. *(Streelt haar liefdevol)* ze hebben er dus nog zeven te gaan *(lacht, kust haar). (Met enthousiasme in zijn stem)* maar wij gaan onze kip met de gouden eieren niet zomaar laten afnemen! We gaan, jij en ik, op de hoogste barricaden staan en zullen heldachtig onze stad verdedigen. *(Beslist)* er zal gevochten worden dat Troje zal doen vergeten! *(Kucht)* ... het is te zeggen Grietje, wij gaan niet vechten. Dat zullen anderen doen. Wij gaan vooral diensten leveren. Dat zullen we doen!

Griet
Ja!

Cornelis
(Weer met enthousiasme) ik heb zitten denken hoe dat we nu al kunnen vooruitlopen op de gebeurtenissen. *(Denkt na)* misschien moet jij beginnen met lakens in kleinere rechthoeken te knippen waarop we dan de naam van Troje kunnen schilderen.

Griet
O Corretje, ik weet niet hoe ik dat moet schilderen hoor, ik kan niet schrijven.

Cornelis
Ik weet dat ook niet goed, maar als ik secretaris Fleming zie, ga ik hem dat onmiddellijk vragen. We maken een basismodel van vlag, tonen dat aan Fleming, bieden hem een offerte aan en klaar is kees. Bijvoorbeeld 10 vlaggen en 1 gratis, of een halve vlag gratis. Ja, zoiets zal het worden ...

Griet
Cor, wat ben jij toch wonderbaarlijk, zo slim en doortrapt.

Cornelis
Gehaaid bedoel je Grietje, gehaaid *(lacht).* Alles in mijn bestaan, mijn hart en bloed, verwijst naar jou. Het is voor jou dat ik het allemaal doe. *(Opnieuw kus)* ... als klein broekventje verkocht ik al appeltjes met wormpjes erin. Je moet de mensen kunnen overtuigen dat ze veel slimmer zijn dan jezelf en dan verkoop je hen zelfs de meest verdorven vis *(Schaterlach).*

Kolonel Arnoud Uitenbroeck met vaste tred op richting Moeskops en Pekel. In zijn kielzog enkele soldaten.

Zesde scène

Uitenbroeck
(Al roepend vanop een afstand) Moeskops, op bevel van de gouverneur mag je samen met je leurderskar ophoepelen!

Moeskops
(Verbaast vragend kijkend) hoe bedoelt u kolonel?

Uitenbroeck
Wat ik bedoel!? Spreek jij misschien een andere taal dan ik? Het is duidelijk wat ik bedoel. Op bevel van de gouverneur wordt deze kade volledig vrij gemaakt. Alles moet hier worden klaargemaakt voor de toekomstige gevechten die er zullen plaatsvinden. Het wordt een strijd tussen titanen.

Moeskops
Ja, maar. Dat gaat toch zo niet! Wat met onze broodwinning, ons inkomen? Mijn vele kindjes?

Uitenbroeck
Dat zal mij een zorg wezen Moeskops. Als je niet akkoord bent moet je jouw beklag gaan doen bij gouverneur Marquette of bij secretaris Fleming. Ik heb orders gehad en voer die uit. Als je niet vlug genoeg weg bent verdom ik heel je kar met al je verdorven koopwaar in het water.

Moeskops
Verdorven koopwaar? Jij durft man! Er is waarschijnlijk geen zoetelaar te vinden die meer naar kwaliteit streeft dan ik. Al onze voedingsartikelen vallen onder de beste categorie. De rest van onze spullen komen uit de meeste excellente regio’s van Europa die bekend zijn om hun ambacht.

Uitenbroeck
Niet te moeilijk praten tegen mij Moeskops. Je hebt gehoord wat ik je gezegd heb. Verzamel al je handelswaar en vertrek. Je hebt de afgelopen jaren al genoeg verdiend wat goed te zien is aan de dikte van je pens. Binnenkort kunnen ze je nog rollen Moeskops.

Moeskops
(Verontwaardigd) dit is oneerlijk! Je neemt gewoon mijn broodwinning af ... Weet de kolonel misschien ook waar ik naar toe moet?

Uitenbroeck
Ik heb je al gezegd dat dit niet mijn zorg is. Je moet hier gewoon verdwijnen. Ga voor mij part op het kerkhof staan. Je kan daar de doden oplichten met je goedkoop greinsgezicht. Bedrieger dat je bent!

Moeskops
(Stelt zich op) Kolonel Uitenbroeck, dit is volledig ongehoord! Hoe dat u mij behandelt! (Ik vond u in het eerst nog sympathiek doordat u zich zo stuntelig gedroeg. Maar ik zie nu dat uw zelfvertrouwen zich heeft ontwikkeld in agressiviteit ... *(Opgewonden)* het is ik die Oostende al die tijd heb laten overleven. Niet kolonel Uitenbroeck! Dankzij mij is deze stad jarenlang voorzien geweest van voedsel en kledij, van warmte voor de koude wintermaanden. Van fris bier voor de hondsdagen in augustus ... Ik heb het allemaal alleen gedaan kolonel Uitenbroeck. Niet u!

Uitenbroeck
(Wegwuivend) ja, het is al goed Moeskops. We gaan je een straatnaam geven en een standbeeld geven op de markt, tevreden? Maak nu dat je wegkomt.

Moeskops
Kom Grietje, we zijn hier niet meer welkom. We kramen op en zijn weg.

Beiden verzamelen de koopwaar. Sluiten hun venterskar af met een groot doek. Cornelis neemt een stuk touw met haak die hij vooraan aan de kar doet. Amechtig begint hij aan het touw te trekken, wat de kolonel en de aanwezige figuranten begint te intrigeren. Ze komen allemaal kijken en doen een inspanning om zich serieus te houden. Het is een potsierlijk tafereel waarbij Cornelis met het touw, achter zijn schouder, trekt voor dood. Griet staat achter de kar en probeert de kar vooruit te duwen. De figuranten kunnen zich niet meer inhouden en geven groteske aanmoedigingen. (De bespotting en hoongelach niet al te lang aanhouden). Cornelis schreeuwt het uit.

Duuwen Grietje, Duuuwen! *(Met smachtende stentorstem)* 'Kar ... ga door!!'

Het gevaarte komt abrupt in beweging, springt de hoogte in. Enkele koopwaren liggen op de grond. Moeskops is door zijn benen gezakt. Er komt bulderend gelach van de aanwezigen op het podium.

Uitenbroeck
(Uitbundig, uitlachend) Moeskops! Ezel dat je bent! Je bent nog lomper dan het kalf van Mozes. Zou je eerst de blokken niet wegdoen die je voor de wielen hebt geplaatst. Jij rond kieken!

Kolonel Uitenbroeck en de figuranten gaan weer naar hun bezigheden. Griet en Cornelis verzamel opnieuw hun waar, doen de blokkeringsblokken weg. Nemen dezelfde positie in van

daarjuist en verdwijnen gestaag van het podium. Moeskops stopt juist voor afgang. Draait zich naar de kolonel en figuranten.

Moeskops
(Schreeuwend) Amateurs! Bende amateurs! Kruip allemaal in schamele kisten en laat jullie opvreten door tienduizend wormen! Bende onbekwame pierewaaiers! Oplichters! Ik ga naar de secretaris en doe mijn beklag over ieder van jullie! Stelletje mislukte waterdragers!

Het gebrul trekt de aandacht van de kolonel.

(Onmiddellijk veel rustiger) kom Grietje, we zijn hier weg. *(Nemen weer hun plaats in.)* Duwen Grietje, duwen ... 'Kar ... ga door' *(gaan af).*

Podium naar rechts

Zevende scène

Bureel van de gouverneur. Philippe Fleming is aan het werk achter zijn tafeltje. Voor de rest ziet de ruimte er ongewoon stil en verlaten uit. Wel weer de Peperbusse op de achtergrond. Plotseling Moeskops op. Kijkt wat verschrikt op als hij Fleming ziet. De secretaris kijkt hem vragend aan.

Moeskops
(Gespeeld) secretaris Fleming, wat is mijn hart verblijd, ik bedoel, wat ben ik blij om u hier te mogen aantreffen. Ik heb volledig Oostende doorzocht om u te vinden. *(Komt dichter).* Het is namelijk zo dat ik u op de hoogte wil stellen van de laakbare ongehoorde handelswijze die mij te beurt is gevallen.

Fleming
... Tja, meneer Moeskops. Als zelfintroductie kan dat tellen.

Moeskops
O mijn excuses dat ik u hier zomaar mee lastigval. Ik had dacht ... euh ... *(Gaat neerzitten.)*

Fleming
Je dacht dat ik hier niet was?

Moeskops
Nee ... wel, ik bedoel ... Het is allemaal niet gemakkelijk secretaris. We zitten nu blijkbaar in de eindfase van het beleg en dan durven mensen nogal vreemde dingen te doen die ze anders niet doen. Ik ben nu bijvoorbeeld van mijn staanplaats op de kade verdreven waar ik de afgelopen jaren handel deed.

Fleming
Orders van de gouverneur Cornelis. Is niets aan te doen. Zoals het er nu naar uit ziet zal er worden gevochten voor iedere vierkante meter. De Staten-Generaal hebben een ingenieur gezonden *(kijkt in zijn papieren).* Een zekere David van Orliens om Oostende maximaal voor te bereiden op deze, euh ... overweldigende Spaanse agressie.

Moeskops
'David van Orliens' zegt u ... Amai, klinkt sjiek en voornaam. Zal wel van adel zijn en waarschijnlijk veel centjes hebben ook. *(Ongemakkelijk lachje)* ... ik wil bedoelen secretaris dat die man waarschijnlijk wel vermogend zal zijn.

Fleming
Dat is best mogelijk Cornelis. In ieder geval, meneer van Orliens heeft concrete plannen voor de stad. Er komt een nieuw afsnijding, zeg maar een ingraving van de stad met een nieuwe wal en drie verdedigingswerken. Oostende zal nog meer omringt zijn door water. Ze vatten het ernstig op Cornelis. De Staten-Generaal houdt rekening met nog een afsnijding die zal dienen als ultiem verdedigingswerk.

Moeskops
De stad zijn mijn landgenoten blijkbaar veel stuivers waard secretaris.

Fleming
Dat is de hamvraag Cornelis. Hoeveel geld en mensenlevens wil de Staten-Generaal nog besteden aan de stad? Het beleg heeft al fortuinen gekost. Het aantal doden en zwaargekwetsten, die in feite nog niet weten dat ze dood zijn, zijn niet bij te houden.
... Tussen ons: het wordt tijd dat het gedaan is, zowel voor ons als voor de belegeraars.

Moeskops
(Wat triestig) ik vind het jammer dat u dit zomaar zegt secretaris. Ik ben mijn inkomen kwijt doordat ik niet meer kan verkopen. Ik heb een grote verantwoordelijkheid in Zeeland. Ik steun daar veel liefdadigheidsinstellingen met giften. *(Schijnbaar emotioneel)* al die kindjes die door mij hun dagelijkse bordje pap krijgen … Wie gaat dat anders doen secretaris? Behalve ik zijn er weinig mensen te vinden met zo'n groot vrijgevig hart. Mijn ogen kunnen de tranen nauwelijks tegenhouden. *(Trekt zeer triestig gezicht … Denkt plotseling aan iets).* Herinner u de kleine Jacob Besage? *(Laat een traan.)* toen, toen zijn vader, de onvergetelijke opzichter Brakke Bessage, stervende was aan die afschuwelijke pest heb ik bij hem gezworen dat ik voor zijn enige zoon zou zorgen en dat doe ik nu ruimschoots. *(Opgewonden)* desnoods levenslang!

Fleming
Ik dacht dat de zoon van Besage bij familie was in Zeeland?

Moeskops
Euh ... ja. Ik, ik steun die mensen met grote sommen geld. Ik heb zelfs besloten om de kleine Jacob in mijn testament op te nemen. Weet u secretaris ... Grietje beweert dat ze geen kinderen kan krijgen. Ze heeft mij dat twee jaar geleden opgebiecht op een zwoele avond. Ze was zeer emotioneel en heeft toen veel gehuild. *(Bloedserieus)* ze wil zo graag een kindje van mij. *(Nadrukkelijk)* wat ik uiteraard zeer goed kan begrijpen, maar het gaat niet. *(Emotionele stem)* het brengt voor ons beiden een onbeschrijflijk leed mee. Daardoor dat we eraan gedacht hebben om de kleine Jacob te adopteren.

Fleming
... Tja ... We hebben het allemaal niet zoals we willen. Iedereen moet zijn lot dragen Cornelis. Er is daar bitter weinig aan te doen. Zelf initiatief nemen kan een mens altijd, maar dan nog is hij of zij gebonden aan omgeving, tijd en afkomst. De kunst is natuurlijk om daarboven uit te stijgen ... Helaas, helaas is dit niet aan alle mensen gegeven … Mocht ik van u zijn dan zou ik de kleine Besage bij zijn familie laten. Hij heeft bravoure genoeg. Een kaper, een zeerover in wording als je het mij vraagt.

Moeskops
(Lacht) secretaris, wat doet het mij een plezier om met u te mogen praten. U beschikt over zoveel inzicht en levenservaring. Ik zei het onlangs nog tegen Grietje. Grietje zei ik, ‘laten we gaan praten met secretaris Fleming. Hij zal ons zeker kunnen helpen’.

Fleming kijkt hem aan met een, hoofdschuddend, twijfelend gezicht.

(Streng) nu die rotte honden ons hebben weggejaagd van onze geliefde kade!

Fleming
Uw taal Cornelis. Die mensen doen ook maar hun werk.

Moeskops
O, mijn excuses secretaris. U weet dat ik anders niet zo praat, maar soms zijn het de emoties die het overnemen en dan zegt men wel iets dat we liever binnensmonds houden.

Fleming
Ja ... Vertel nu eens wat ik voor je kan doen.

Moeskops
Wel, om met de deur in huis te vallen *(lacht).* Spreekwoordelijk dan *(lacht, maar ziet dat Fleming daar niet op reageert)*. Ik kom u een voorstel doen meneer de secretaris. Ik zou de stad graag nieuwe banieren, mooi vaandels willen geven, maar u begrijpt om begrijpelijke redenen dat ik dit niet gratis kan doen. Grietje en ik hebben recentelijk de naam van Troje horen vallen en toen dacht ik bij mezelf, mochten we nu eens vlaggen gaan maken waarop we Troje vermelden. Dat zou nogal een kracht geven aan ons garnizoen. Stel u voor secretaris *(Staat recht, enthousiast)*, een paar honderd vlaggen waarop Troje staat vermeld, wapperend

aan iedere steen van de binnenstad, bij wijze van spreken. En één supergrote, zo groot als een laken van een bedstee, dat rondgezwaaid wordt door een potige vaandeldrager. *(Kijkt dromerig voor zich uit)* wat moet dat sterkte geven aan onze soldaten. Het gevoel onoverwinnelijk te zijn. De totale opoffering. Heldenmoed zoals nooit gezien … *(Terug op aarde)* de vijand doet het zeker in zijn broek bij het zien van zulk een moed.

Fleming
(Droog) en toen besloot de vijand om een groot houten paard cadeau te doen.

Moeskops
U bedoelt?

Fleming
Het paard van Troje Cornelis. Ze hadden daar mannen in verstopt.

Moeskops
(Dom, gemaakt lachje. Zit neer) ach ja, natuurlijk. Het paard was daar ook. Ik was even niet mee secretaris. Rats vergeten *(zelfde dom lachje).* Dat waren nogal eens tijden. Die Oude Grieken waren me toch rare mensen. Wie schenkt er nu aan de vijand een houten paard? Een 'gouden' paard, dat zou meer te begrijpen zijn geweest *(lacht).*

Fleming
Het had iets met de goden te maken. Een geschenk voor Pallas Athena omdat de Trojaa… *(onderbreekt zichzelf en kijkt Cornelis wat onderzoekend en bedenkelijk aan)* … Ja ... Nu, Cornelis. Ik ben je voorstel wel genegen. Het zal inderdaad wel een impact geven op de vijandelijke officieren die weten waar Troje voor stond. Voor het overgrote deel echter van de soldaten zal die naam geen betekenis hebben. Wat ook te begrijpen is, aangezien ze waarschijnlijk een kruisje bij hun naam moeten zetten.

Moeskops
Ach secretaris, mensen die niet kunnen lezen en schrijven zijn het speelveld van de duivel. Zéér erg! Voor mij als zoetelaar is het ook niet gemakkelijk om te verkopen aan hen. Ze begrijpen niet hoe dat de markt in elkaar zit. Vraag en aanbod, ze snappen het gewoon niet. Ze noemen mij dan een afzetter omdat ik een prijs vraag, die, als ik eerlijk mag zijn, volledig onder de geldende winstmarge is.

Fleming
Niet overdrijven Cornelis. Je lijkt mij nu ook niet bepaald een barmhartige Samaritaan. Kijk, je mag drie, vier grote vaandels maken en een paar kleine. Liefst met een donkere achtergrond waarop met witte letters Nieuwe-Troje staat vermeld.

Moeskops
O, duizendmaal dank secretaris. Ik en Grietje gaan er onmiddellijk aan beginnen. U zegt Nieuwe-Troje. Moet dat dan geschreven worden met sierletters of gewoon. Ik zou niet graag

hebben dat u iets moet aflezen wat u niet bevalt … Euh, misschien kunt u een voorbeeld opschrijven van hoe dat u het ziet?

Fleming
(Neemt stuk papier) Gewoon Cornelis, niet al te veel poespas. Gewoon *(Schrijft luidsprekend)* 'Nieu – we Tro – je' *(Geeft hem het papier)* alstublieft. Ik denk dat de gouverneur je rijkelijk zal vergoeden voor al je werk en inspanning, maar aan de andere kant zou ik het gratis doen. Beschouw het als een vorm van loyaliteit ten opzichte van de stad die jou veel rijkdom heeft gebracht.

Moeskops
(Verontwaardigd. Staat recht. Zichtbaar ontgoocheld) Rijkdom!? … De stad heeft mij ook veel geld gekost secretaris. Ik heb veel investeringen moeten doen die niet zichtbaar zijn en die maar over vele jaren hun opbrengst zullen hebben. Mensen zien dat allemaal niet, maar ik moet wel betalen. *(Boos)* daarbij is het ongehoord dat de stad mij zoveel taxen oplegt.

Fleming
(Ontstemt) Cornelis, stop met dat eeuwig klagen. Geef aan de keizer wat keizer toekomt en aan God wat aan God toekomt en je zult beloond worden. Desnoods in de hemel.

Moeskops
En daar rijstpap eten met gouden lepeltjes. Geen denken aan. Ik eet liever hier op aarde de verboden vruchten van het bestaan dan daar tussen de uitverkorenen te zitten.

Fleming
(Kijkt hem vragend aan ... Droog) kan ik nog iets voor u betekenen meneer Moeskops?

Moeskops
Euh ... niet iets waar ik onmiddellijk aan denk. Maar ik zou u vriendelijk willen vragen. Als u nog een of andere werkje voor mij mocht hebben ten gunste van de stad. Dan zou ik dat mateloos appreciëren. Oostende is mij zo dierbaar. *(Maakt aanstalten om af te gaan.)*

Fleming
(Kucht) ik weet Cornelis dat je verbondenheid met de stad zeer groot is, vooral als er harde stuivers mee gemoeid zijn …

Een misnoegde Moeskops gaat, met hoofd ostentatief in de lucht, richting af.

Nog iets Cornelis voor dat je weggaat … Wat kwam je hier eigenlijk doen? Volgens mij rekende je er niet op om mij hier aan te treffen.

Moeskops
Euhm … wel het is zo dat ik … euh, inderdaad hoopte om u hier te mogen aantreffen, maar omdat het zo stil was. Euh … Ik dacht dat u een middagdutje aan het doen was. U bent veel te

belangrijk om brutaal uit uw slaap gewekt te worden. Als u mij nu wil verontschuldigen. Ik wil geen tijd verliezen. De vlaggen moeten gemaakt worden. *(Gaat af.)*

Fleming
(Kijkt hem na. Meer in zichzelf) een volledig verwerpelijk mens. Hij zou zelfs nog lijken per ons verkopen.

De secretaris haalt zijn manuscript uit en begint te bladeren. De stilte maakt vlug plaats voor kanongebrul in crescendo. Uit zijn concentratie gebracht kijkt Fleming naar de Peperbusse. Plotseling vliegt er een kanonkogel door het raam. Fleming wordt tegen de grond gesmakt. Is het bewustzijn verloren. Papieren vliegen in het rond. Rook en invallende duisternis. Achtergrond: geroep, getier, gejammer, gehuil. Oorlogstafereel. Schemerduister. Figuranten ruimen het podium op, dragen Fleming af en maken een robuustere indeling van het bureel. Dit alles mag niet al te lang duren maar wel juist lang genoeg om de beleving en indruk bij het publiek vast te houden.

Derde Bedrijf

Eerste scène

Vroege ochtend. Er is buiten het bureel zenuwachtig geluid te horen (bevelende stemmen, gevloek, het geluid van karren en kanonnen die worden verplaats … enz.). Gouverneur Daniël de Hertaing, heer van Marquette met vaste tred op, met in zijn kielzog kolonel Arnoud Uitenbroeck. Gevolgd door Francesco de Terre die een gewonde Philippe Fleming ondersteunt. De secretaris zoekt moedeloos naar zijn tafeltje, vindt het en laat de Terre het op zijn vaste plaats zetten. Het podium is nog steeds bezaaid met vellen papier. Gouverneur Marquette schopt er enkele brutaal weg en neemt er een van de grond.

Gouverneur Marquette.
(Probeert met gefronst hoofd te lezen) ... Meneer Fleming, tegen de middag zou ik graag willen dat die rotzooi hier opgeruimd is. Ik weet niet wat u allemaal opschrijft, maar het lijkt mij in ieder geval weinig te maken met uw dagelijks werk. Trouwens uw zinsbouw: een kind van 8 schrijft beter dan u.

Fleming
(Ontdaan door de woorden) ... u hebt een pagina in de hand dat deel uitmaakt van mijn memoires excellentie. Vanaf het ogenblik dat u mij dit toestaat, zal ik de 'rotzooi' opruimen.

Francesco de Terre begint spontaan alle vellen op te rapen. De gesprekken gaan intussen gewoon door.

Marquette
(Zet zich neer achter zijn bureel) heeft u trouwens al iets gehoord van de Staten-Generaal in verband met mijn vragen?

Fleming
(de Terre in het oog houdend) ... het ziet er naar uit excellentie dat de Staten-Generaal en graaf Maurits een andere visie hebben betreft de toekomst van Oostende.

Marquette
Dat is oud nieuws secretaris. Het is intussen wel bekend dat van Oldenbarnevelt en Maurits niet gelijktijdig meer door dezelfde deur kunnen. Wat vroeg of laat weleens verkeerd zou kunnen aflopen voor de raadpensionaris. Ze kunnen dus geen extra manschappen en munitie sturen?

Fleming
Nee, voor het ogenblik niet excellentie. Er wordt u wel gevraagd om zo lang mogelijk stand te houden, in wat ik zou benoemen als moeilijke tijden. Indien Sluis... *(wordt onderbroken).*

Marquette
Moeilijke tijden! ... U gebruikt eufemismen die er niet toe doen. We hebben op één dag meer dan 1200 man verloren en u noemt dat moeilijke tijden ... *(Zuchtend)* om eerlijk te zijn secretaris, ik moet u niet. U bent voor mij te kleinburgerlijk ... Kolonel Uitenbroeck, hoelang kunnen we volgens u nog standhouden?

Fleming zet zich verslagen neer aan zijn tafeltje, zijn hoofd diep voorovergebogen. de Terre brengt hem de verzamelde pagina's van zijn memoires en gaat met misnoegd, bedenkelijk gezicht naast hem zitten.

Arnoud Uitenbroeck
Het is een kwestie van dagen excellentie. Iedere dag die we meer hebben is te danken aan de onverzettelijkheid van onze manschappen. Het zou wel goed zijn als de mannen wat hoop en perspectief krijgen in de situatie. We kunnen het in ieder geval geen weken meer volhouden. We roeien voor het ogenblik tegen de stroom in. Zelfs de beste roeier zal toegeven dat dit zal eindigen in volledige uitputting, en overgave.

Marquette
We gaan ons zeker niet overgeven kolonel Uitenbroeck. Zolang we benen en armen aan ons lijf hebben doen we verder. Tot de laatste snik ... Secretaris, u vermelde Sluis. Hoe is de situatie daar?

Fleming
(Kucht en begint stil te praten, moeilijk hoorbaar) het Beleg van Sluis is volop ga... *(wordt onderbroken).*

Marquette
Praat luider man! Zodat het publiek en ik u kunnen begrijpen. U herinnert mij aan een oude liefde die van het vezelen, zoals ze dat in de Vlaanderen zeggen, haar specialiteit maakte. Het was dan ook niet te verwonderen dat het liefdespenseel het schilderspalet na een tijdje niet meer aantrekkelijk vond. *(Nadrukkelijk)* gebruik uw stem waarvoor God het gemaakt heeft. Prononceer en articuleer.

Fleming
(Kijkt wat verbolgen naar de gouverneur ... Praat opmerkelijk luider) het Beleg van Sluis excellentie, *(kucht ... normaal stemvolume)* het beleg van Sluis is volop gaande. De rapporten wijzen op een naderend succes van het Staatse Leger. Het ziet er naar uit dat de aartshertog treuzelt om troepen te sturen om de stad te ontzetten. Wat ergens ... wat ergens wel de bedoeling was, om zo de druk op Oostende te verlichten.

Marquette
(Behoorlijk opgewonden) ja, natuurlijk was dat de bedoeling secretaris! Dat weet iedereen die maar enige notie heeft van militaire tactiek. Aan het groot militair vernuft van de aartshertog zal het zeker niet gelegen zijn. Het is generaal Spinola die mij meer zorgen baart.

Uitenbroeck
Vroeg of laat maken grote strategen ook een fout gouverneur of ze begaan een cruciale vergissing.

Marquette
Dat gelooft u toch ook zelf niet kolonel? Ambrogio Spinola heeft maar één doel voor ogen, en dat is dit vervelend stadje hier, met al zijn hoeren en ratten met de grond gelijk te maken.

Fleming
Tenzij excellentie, dat de ijdelheid van de aartshertog het spel begint te spelen.

Marquette
Wat zegt u?

Fleming
IJdelheid excellentie. Volgens onze inlichtingendiensten in Brussel is de aartshertog in goeden doen. Zijn gezondheidsklachten lijken verdwijnen. Tijdens een hofbal heeft hij zelfs de Gaillarde gedanst, wat schijnbaar niet van zijn gewoonte is, tot groot plezier van de aartshertogin.

Marquette
Dat zou ik wel eens gezien willen hebben. De man zit vol jicht en dan de Gaillarde dansen met 1000 sprongen en gehuppel. *(Lacht)* ik denk eerder dat de wijn weer overvloedig zijn mond heeft gevonden. In ieder geval, het is goed om te horen dat er niet alleen ratten in Oostende zitten maar blijkbaar ook in het Paleis op de Coudenberg.

Uitenbroeck
En nog veel meer in Brussel excellentie *(lacht).*

Marquette
(Goedlachs ja-knikkend) ... Als ik u dus goed begrijp secretaris zou de hoogmoed van de aartshertog misschien wel eens stokken in de wielen kunnen steken van generaal Spinola.

Fleming
Het kan excellentie, maar ik steek daar mijn hand niet voor in het vuur. U weet ongetwijfeld wat er is gebeurd in de kerstperiode van het jaar 1601.

Marquette
Dat weet volledige Europa secretaris ... Het verschrikkelijke verraad van Sir Francis Vere.

Fleming
Verraad zou ik het niet willen noemen excellentie. De geschiedenis zal het benoemen als een list. Sir Francis had vernomen dat de aartshertog een grote aanval had gepland in de nacht van 22 op 23 december ... De rest van het verloop is u bekend.

Uitenbroeck
Had de aartshertog toen voet bij stuk gehouden, dan was Oostende van de aardbodem verdwenen.

Fleming
Waarom de aartshertog op het verzoek inging van Sir Francis is voor velen een raadsel. Was het uit zijn katholieke overtuiging en de naderende geboortedag van Jezus Christus? De kans is groot. Hij is tenslotte ook kardinaal. Was het zijn sluimerend alcoholisme? Het kan een factor zijn die meegespeeld heeft. Misschien was het wel zijn impulsiviteit. U weet excellentie dat impulsieve beslissingen grote gevolgen kunnen hebben voor mens en maatschappij. Wat wel vaststaat is dat de aartshertog toen een maandenlange zware inzinking heeft gehad, zowel op lichamelijk als op mentaal gebied. Met als kers op de taart: vorig jaar, zijn annus horribilis. Het jaar 1603.

Marquette
En dat staat allemaal neergeschreven in uw memoires. *(Lacht)* u zult beroemd worden secretaris ... Is het mogelijk om nu al een gesigneerd exemplaar te bestellen *(schaterlach).* Ik ben één al nieuwsgierigheid wat u over mij gaat schrijven

Plotseling, uit het niets.

Francesco de Terre
(Staat recht. Met luide stem, gericht tot Marquette) kan de gouverneur mij verklaren waarom er in het holst van de nacht mannen in de weer zijn met het versleuren van kanonnen, munitie en ander materieel, om die dan in sloepen naar de grote schepen op zee te brengen?

Zowel Marquette, Uitenbroeck als Fleming kijken met grote verbazing naar de Terre. Een achtergrondgeluid van bulderende kanonnen en geluid van afschietende musketten komt sterk aanzetten, dito geschreeuw en geroep.

Fleming
Wat bedoel je Francesco?

Marquette
(Staat op) de Terre, wat heeft dit te betekenen?

de Terre
(Staat ook op. Met zelfde luide stem) gouverneur, het is al de tweede nacht op rij dat er oorlogstuig verscheept wordt naar de galjoenen en u weet van niets? Volgens mij hebt u twee gezichten. U weet maar al te goed wat er gaande is.

Marquette
(Komt driegend dichter bij Francesco) de Terre! Ik beveel je nu onmiddellijk om mij te vertellen wat er gaande is?

de Terre
(Stelt zich op) dat weet u maar al te goed. Sinds dat u gouverneur bent zijn er al veel dingen richting Holland gegaan. U doet nu of dat uw neus bloedt, maar om eerlijk te zijn. De gecorrumpeerde pennenlikkers van de Staten-Generaal geven u waarschijnlijk een commissie op het gene wat u weg smokkelt ten voordele van hen.

Marquette stormt op de Terre af en slaat hem met grote kracht op de grond. Francesco reageert daarop door vliegensvlug weer op te staan en de gouverneur aan te vallen, wat juist nog verhinderd kan worden door Fleming en Uitenbroeck.

Fleming
(Staat opgewonden voor Francesco) Francesco, wat heeft dat de betekenen? Ik herken je niet meer. Wat bazel je nu toch allemaal? Waarom heb je mij dat niet gemeld?

De secretaris wordt brutaal weggeduwd door de gouverneur en valt daardoor op de grond. Marquette grijpt de Terre bij zijn revers en snoert hem brutaal de keel toe.

Marquette
Als de kabouter nu eens goed naar mij wil luisteren! Ik weet niet wat er gaande is, maar jij beschuldigt mij ten onrechte waar iedereen bijstaat. Er is maar één oplossing voor een kakkerlak als jij en dat is het vuurpeloton of ophanging. Je mag kiezen! Begrepen!

Duwt Francesco brutaal op de grond en schopt hem herhaaldelijk. Met grote moeite kan kolonel Uitenbroeck de gouverneur tegenhouden.

Uitenbroeck
... Gouverneur ... bedaar toch. Doe niet iets waar u later spijt van zou kunnen hebben.

Marquette
... *(Stopt met zijn agressie)* u hebt gelijk kolonel Uitenbroeck. Het is beter dat ik dat stuk vuiligheid overlaat aan de stadsbeul. *(Kijkt naar buiten)* ... kolonel *(ademt zwaar)* aan de donder en bliksem rondom ons is te horen dat het beleg in alle hevigheid woedt. Ik denk dat de manschappen ons nu meer dan ooit nodig hebben *(Beiden af).*

Fleming
(Staat met moeit op en strompelt naar de Terre die zieltogend op de grond ligt. Helpt hem op staan) Francesco, wat bezielt je toch? Je kan dat niet doen. Hij is de gouverneur ... Je hebt je eigen doodvonnis ondertekent. Hoe is het toch mogelijk? *(Fleming haalt een stuk doek tevoorschijn en veegt het bloed van het gezicht van de Terre.)*

de Terre
(Moeizaam) secre... secretaris, ze maken mijn stad kapot. Ze vernietigen de grond waarop ik geboren en opgegroeid ben. En dat allemaal ... voor het prestige van enkele heren die denken

dat ze god de vader zijn ... Ik heb ... ik ben nog vergeten te melden dat Albrecht en Isabella sinds gisteravond weer in Fort Sint-Albertus zijn.

Podium draait naar links.

Tweede scène

Slaapkamer van de aartshertogin. Een schijnbaar ontspannen uitziende Albrecht zit in open hemd, aan een soort van kaptafel, eerder bedenkelijk voor zich uit te kijken. De aartshertogin ligt bijna naakt in haar alkoof. Beetje in de lighouding zoals op het schilderij Olympia van Edouard Manet. Haar borsten en schede zijn wel bedekt met een licht laken die zachtjes de contouren van haar lichaam volgen. Naast de alkoof staat een tafeltje met wat wijnkaraffen en bekers. Er is een matige lichtinval en op de achtergrond is er het geluid van oorlog. Het is echter niet storend, integendeel, het vult op een bizarre aangename wijze de scène en aromatiseert als ware het publiek.

Aartshertogin Isabella
Albrecht, zou je beter niet terug bij je infante komen en afmaken waar je mee bezig was? *(Lacht.)*

Aartshertog Albrecht
Isabella Isabella Isabella, we zijn hier in Oostende. Het speelveld van de gevallen Aartsengel Lucifer. We zijn hier niet op de Coudenberg in Brussel waar rozen en lavendel geweven zijn in zoet-riekende guirlandes.

Isabella
(Bedekt haar volledig) ik snap niet goed Albrecht waarom je zo dringend terug naar Oostende wilde gaan. Er is hier niets te doen te doen. Behalve dan de confrontatie met veel menselijke ellende en doden. Generaal Spinola maakt toch grote vorderingen?

Albrecht
Hij doet het inderdaad goed, maar ik heb de indruk dat hij cavalier seul aan het spelen is. Het is ik Isabella die de baas ben. *(Kijkt haar aan)* ik bedoel, in jouw naam dan ... Ik vertrouw die man niet en al zeker niet zijn oom, je hofmaarschalk. Ik heb de indruk dat hij zich in Brussel met grote sommen aan het verrijken is. *(Zucht)* de Leden van Vlaanderen hebben schriftelijke vragen gesteld over wat er gebeurt met hun contributies voor het hof die in hun ogen blijkbaar verdwijnen in eindeloos feestgewoel. Binnenkort moeten we bijhouden hoeveel wijn en druiven we verorberen ... Ieper, waarschijnlijk het meeste arrogantste lid van die horde keuterboeren verwijt ons zelf dat we nog een grotere hofhouding hebben dan je broer in Spanje of op de koop nog toe, nog groter dan die van de Franse koning.

Isabella
(Komt uit haar alkoof. Haar naakte rug en billen naar het publiek gericht. Doet een mooi groen fluwelen badjas aan) Albrecht toch, het is niet mogelijk dat er nog een grotere Maison

du Roi bestaat dan die van de beminnelijke koning Henrik. *(Gaat naar hem toe.)* en je weet toch hoe dat die Vlamingen zijn. Zeker de die van West-Vlaanderen zijn nog bekrompener dan de rest van Vlaanderen *(omhelst hem langs achter).*

Albrecht
In ieder geval Isabella *(neemt haar op zijn schoot)* we moeten iets doen aan die Spinola's. Ze zullen nooit meer uit Vlaanderen willen vertrekken als we niet wat tegenwerk bieden.

Isabella
Albrecht, zolang generaal Spinola alles betaalt en organiseert zijn we toch van veel gedonder af. Geen financiële kopzorgen. Mijn broer die niet voortdurend in zijn schatkist moet kijken. Geen gerikketik van de Leden van Vlaanderen. Geen gejammer en gezeur meer over dat eeuwig Geuzennest Oostende. *(Lacht, kust hem)* het enige wat we wat moeten verzorgen zijn onze contacten in Brussel en al de rest *(kust hem opnieuw)* zal mij een zorg wezen.

Albrecht
... hmmm Isabella, je vergeet dat we nog altijd in oorlog zijn met de Verenigde Provincies. We zijn al ruim 30 jaar bezig en de eindmeet is nog altijd niet in zicht. Ze proberen nu Sluis in te nemen.

Isabella
(Gaat van hem weg) Wel dan, reden te meer om Spinola oorlogen te laten uitvechten en hem alles laten te betalen. Zolang ik Heerseres ben over de Zeventien Provinciën zullen de Spinola's hier geen voet aan de grond krijgen. En wat Gaston Spinola betreft. Zijn resterende dagen zijn aangeduid op de kalender. Hij zal het dus niet lang meer trekken.

Albrecht
(Kennelijk misnoegd) dat heb ik de afgelopen tijd al herhaaldelijk gehoord, maar hij loopt nog altijd rond op de Coudenberg. Je ruikt zijn walm van kilometers afstand.

Isaballa
(Gaat nog verder van hem af) je weet ... je weet toch ook dat Ambrogio het zorgenkind is van de hofmaarschalk. Ik zal je iets opbiechten Albrecht. Een paar weken geleden vroeg hij mij of ik misschien niet wat extra aandacht wil geven aan zijn neefje *(Albrecht kijkt verbouwereerd naar Isabella).* Het is niet wat je denk Albrecht, gewoon wat vermeende attentie.

Albrecht
(Staat recht, zichtbare spanning) wel, heb je nu ooit! Een hofmaarschalk die zijn eigen koningin tot een liaison aanzet. *(Schenkt zichzelf een beker wijn in.)*

Isabella
Maar nee Albrecht, luister nu toch even. De oude Spinola maakt zich zorgen om het geluk van zijn neefje. Ambrogio is getrouwd, maar als je de hofmaarschalk mag geloven is Giovanna een soort van Xantippe. De vrouw van Socrates die de geschiedenis is ingegaan als een

zeurende, twistzieke, humeurige vrouw. Kwatongen beweren dat Socrates daarom zo graag op de agora van Athene vertoefde. Daar kon hij dan tot vervelens toe iedereen lastigvallen met zijn vroedvrouwtechniek/bevallingstechniek. Als hij maar weg was van huis. *(Gaat naar hem toe.)*

Albrecht
(Zit terug neer) dat zal wel, maar dat is geen reden om mijn vrouw een oneerbiedwaardig voorstel te doen.

Isabella
(Gaat op Albrecht zijn schoot zitten) Albrechtje begin nu niet. Spinola ging zelfs zover dat hij mij vroeg of ik geen hofdame kon vinden die van goede katholieke huize is, met de nodige connecties in Rome en andere Europese hoven. Een welgestelde voorname weduwe is ook goed. De hofmaarschalk zou dan opteren voor de nietigverklaring van het kerkelijk huwelijk. Hij zou wel iets vinden om dat te kunnen bekrachtigen.

Albrecht
(Schudt zijn hoofd en haalt schouders op) Isabella, die man is toch walgelijk! Onvoorstelbaar hoe ver dat die man gaat. *(Zucht)* en jij zou dan dienen als koppelaarsters. Waarom niet fungeren als instructiedame of hoe noem je zo iemand?

Isabella
Albrechtje, je gedraagt je als een jaloers klein jongentje *(kust hem)*. Om verder te gaan. De hofmaarschalk heeft een 'onbehagelijk gevoel' zoals hij dat verwoordt, dat zijn neefje sodomie genegen is.

Albrecht
(Lacht) dat is geen nieuws Isabella, dat ligt er vingerdik op. Maar ok, vertel verder.

Isabella
Je weet toch nog hoe dat Antonio Carnero, je voormalige stafofficier aan zijn einde is gekomen.

Albrecht
(Drinkt aan zijn beker) in een, laten we zeggen, opmerkelijke wijk van Brussel. Jammerlijk verongelukt.

Isabella
Jij en ik Albrecht, wisten ook wel ergens dat jouw stafofficier nogal een boon had voor jonge mannen. Het liefst uit een goed milieu. Maar ik kan mij voorstellen als de nood het hoogst is, dat het ook met veel minder kan, zodat hij de Griekse beginselen kon... *(wordt onderbroken).*

Albrecht
(Lacht) Isabella. Wat is dat nu met jou. Ik herken je bijna niet. Wat een taalgebruik.

Isabella
(Lacht) En, zoals je weet wou de oude hofmaarschalk geen schandaal die je zou kunnen schaden. Maar er was iets heel anders. Spinola was ontzettend bang dan Carnero, Ambrogio zou bederven in zijn gevoelens.

Albrecht
Bestaat dat ook? Iemand bederven in zijn gevoelens? *(Kijkt nors voor zich uit.)*

Isabella
Hij wou gewoon niet hebben dat Ambrogio contact had met Carnero.

Albrecht
(Staat recht. Totaal andere houding bij Albrecht. Er wordt spanning zichtbaar) jij durft toch veel zeggen Isabella. Het wordt tijd dat je hofmaarschalk doodvalt, want hij staat blijkbaar op vertrouwelijke voet met jou. Misschien dat we hem wat moeten helpen in zijn doodstrijd.

Isabella
(Geprikkeld) Albrecht, zoiets moet je nu ook niet zeggen. Ik zeg je gewoon de dingen die de hofmaarschalk mij verteld heeft.

Albrecht
(Volledig op dreef) heeft je waardige hofdignitaris, je gerespecteerde hoogwaardigheidsbekleder, je ook vertelt dat hij je hofdame, doña Leonora de tong heeft laten uittrekken en haar handen kreupel heeft laten slaan? Zodat ze veilig en wel in een slotklooster kan vertoeven.

Isabella
Niet opnieuw Albrecht, niet opnieuw.

Albrecht
En heeft hij je ook vertelt dat jij verantwoordelijk bent voor wat jouw zo geliefde hofdame heeft moeten ondergaan. *(Kijkt haar boos aan)* nee? Dan zal ik het je nog eens vertellen. Omdat ze getuige was, hoe dat de heilige infante van Spanje, Isabella Clara Eugenia op de roede zat van haar vleugeladjudant, Carlos de Robiano. En hoe dat ze rijdend genoot van de spetterende smachtende beweging die haar ten dele viel.

Isabella
(Boos. Harde beheerste stem) ik vervloek je Albrecht! Ik haat je uit de bodem van mijn hart. Je bent een onmens die mij telkens opnieuw kwets. Jij bent geen man Albrecht, maar een nukkig klein kind die telkens opnieuw om de borst van zijn min zeurt. Ik ga onmiddellijk terug naar Brussel. Waag het niet om naar mij toe te komen, want ik zweer dat ik je iets aandoe. *(Gaat met vaste tred af.)*

Albrecht
(Roept haar na) doe je hofmaarschalk de groeten ... *(Zet zich neer. Kijkt voor en rond zich. Schreeuwt.)* Waar is mijn ordonnance? *(Slaat hart op de kaptafel)* breng mij Spinola!

Een opgeschrikte officier komt gehaast op.

Derde scène

Officier
(Niet wetend wat er gebeurt) hoogheid, is alles goed met u?

Albrecht
(Staat op) ik wil onmiddellijk generaal Spinola zien. Onmiddellijk!

Officier
(Twijfelt) euh ... hoogheid. De generaal is bezig met wat wel eens, het eindoffensief tegen Oostende zou kunnen zijn.

Albrecht
(Roept) dat gaat mij geen zier aan! *(Zeer opgewonden. Kijkt de officier aan)* en wie ben jij om tegen mij te argumenteren? Ik wil Spinola zien en nu onmiddellijk! Haal Spinola! Ik wil die Italiaan nu onmiddelijk zien! Heb je het begrepen!? Haal Spinola! Haal Spinola! Haal Spinola verdomme!!

Krijgt een woedeaanval. Schopt en slaat hard tegen het boudoir. Ook het wijntafeltje moet eraan geloven. Het podium wordt bezaaid met karaffen, wijn, bekers en vrouwelijk toebehoren. Met verbijstering aanschouwt de officier enkele ogenblikken het tafereel. Verschrikt gaat hij vlug af ... Albrecht kalmeert, zet zich terug neer en kijkt stroef met opengesperde ogen, richting publiek. (Noot: deze eruptie van furie en nawee mag niet te lang duren – regisseur.)

Generaal Ambrogio Spinola met vast tred op. Met in zijn kielzog enkele officieren

Vierde scène

Spinola
(Met duidelijke stem) hoogheid, u hebt mij ontboden. *(Bekijkt de troep op de grond.)*

Albrecht
... *(Volledig rustig geworden. Kijkt Spinola niet aan)* Generaal Spinola ... Neem een stoel en zet u bij mij. *(Met een wat verbaasde blik doet de generaal wat aan hem gevraagd wordt.)* Uw officieren mogen gaan. *(Gaan af ... Ongeïnteresseerd)* hoe gaat het met u?

Spinola
Goed hoogheid. Bedankt dat u het vraagt Ik was niet op de hoogte dat u hier in Fort Sint-Albertus verblijft, anders had ik u zeker welkom gegeten. *(Geen reactie bij Albrecht.)* De vorderingen in Oostende gaan in de richting van een nederlaag voor de vijand. Het kan niet meer lang duren.

Albrecht
Dan kan ik u nu al proficiat wensen. U bent blijkbaar de juist man op de juiste plaats.

Spinola
Ik doe het niet alleen hoogheid. Ik heb een volledige staf achter me staan die uitstekend werk levert. Het komt nu ook aan de oppervlakte welke capaciteiten generaal Bucquoy heeft.

Albrecht
Ik heb altijd wel gedacht dat u het goed zou kunnen vinden met Bucquoy.

Spinola
Als legeraanvoerder kun je jezelf geen betere rechterhand wensen.

Albrecht
... Hebt u al plannen voor na het beleg?

Spinola
Ik zou graag ten dienste blijven van de Spaanse koning en natuurlijk ook van u en de aartshertogin. Ik moet tegen u eerlijk zijn hoogheid, Vlaanderen bevalt mij wel. De platheid van het land heeft wel iets. Er gaat natuurlijk niets boven de Ligurische kust met zijn kroonjuweel Genua. Al zeggen criticasters dat ik ongelijk heb. *(Probeert te glimlachen. Geen reactie van de aartshertog. Wordt onmiddellijk weer ernstig.)*

Albrecht
Vlaanderen heeft veel te bieden generaal. U moet soms wat zoeken, maar het is er wel. Brussel is natuurlijk een ander paar mouwen.

Spinola
Een administratief centrum zoals Brussel kan je niet vergelijken met het platteland hoogheid. Ik ben trouwens voorstander van een sterk centraal gezag. Hoe meer je loslaat, hoe meer corruptie en gekonkelfoes dat met zich meebrengt. Zonder dat je het weet krijg je zelfstandige baronieën die uiteindelijk gaan smeken voor meer landelijk gezag. Geven en nemen, het is een eeuwigdurende oefening van heersers die het goed menen met hun volk.

Albrecht
(Binnensmonds) Juist ... Hoe gaat het met uw oom?

Spinola
Ik denk hoogheid dat u daar beter op kunt antwoorden dan ikzelf. Het is weken geleden dat we elkaar nog gezien hebben.

Albrecht
Schrijven jullie elkaar niet?

Spinola
Dat natuurlijk wel. Maar een gesprek van man tot man is natuurlijk veel meer waard.

Albrecht
(Komt wat losser) Generaal, uw oom heeft waarschijnlijk niet meer zo lang te leven. Er is mij toevertrouwd dat hij zich nogal wat zorgen om u maakt. Hij heeft de aartshertogin aangesproken met de wat vrijpostige vraag of de infante van Spanje geen hofdame ter beschikking heeft om met u kennis te maken. *(Kijkt voor de eerste maal naar Spinola.)*

Spinola
(Eerst verbaast, dan glimlachend) ... ach, dat verwondert mij niet. Weet u hoogheid, mijn vrouw Giovanna is geen dame om zonder handschoenen aan te pakken. Het vraagt wat takt om bij haar te vertoeven *(lacht)*. Giovanna is van goeden huize. Het lag voor de hand dat ik met haar zou trouwen. Als jongeman had ik wel enkele vriendinnetjes. Gewoon jonge juffrouwen waar ik mee kon praten over allerlei vrouwelijke onderwerpen. Verder ging dit niet. Er was geen haar op mijn hoofd die eraan dacht om hen oneerbare voorstellen te doen. Weet u hoogheid, ik zie graag mooie schoenen, u hebt ze in alle soorten, maten en texturen. Nu komen de hoge hakken aanzetten, waar toch wel het een en ander over te zeggen valt. Over zulke dingen praatte ik dan met de jonge dames. *(Doet een inspanning om te lachen.)*

Geen reactie bij Albrecht.

... *(Kucht)* wat mijn oom betreft hoogheid. Ik zou mij niet al te veel storen over het gene wat hij voor het ogenblik vraagt of rondvertelt. Het valt op dat zijn geestelijke vermogens vlug achteruitgaan. Wat verschrikkelijk is, want de man beschikte over een stel hersenen die hoog boven het gemiddelde lag ... *(Geen reactie bij Albrecht. Kucht)* mijn oom, is, is altijd zeer beschermend over mij geweest. Het was ook hij die mij aan Giovanna voorstelde. Misschien dat hij daar nu spijt van heeft.

Albrecht
... Zeer interessant generaal. U was dus de perfecte jongeling. Hoffelijk en attentvol voor de dames. Kolonel Antonio Carnero was ook zeer hoffelijk tegenover de dames. Hij is helaas verongelukt in Brussel. Ik vermoed dat u hem wel eens gezien zult hebben?

Spinola
Heuh ja, tuurlijk. We zijn elkaar wel eens tegengekomen.

Albrecht
Er zijn geruchten dat hij sodomie genegen was. *(Kijkt hem vragend aan.)*

Spinola
... *(Kijkt onderzoekend, maar herpakt zich onmiddellijk.)* Geruchten zijn zoals een zandstorm hoogheid. Je hebt het zand niet graag in je gezicht want het belet je ogen om helder te zien hoe dat de dingen zich echt voortdoen.

Albrecht
... Nooit gedacht om toneel te schrijven? In Engeland is er man die nu furore maakt met zulke zinnen, natuurlijk zinnen van een veel hoger niveau die jij en ik ooit zullen kunnen opschrijven. Ik bedoel ... Ik kan niet schrijven, maar jij misschien wel?

Spinola
... *(Staat op. Ontstemd)* hoogheid, ik weet niet waar u naar toe wilt, maar ik kan u wel verzekeren dat het front in Oostende mij nu zeer hard nodig heeft.

Albrecht
Zet u neer generaal. *(Spinola gaat zitten.)* Ik wil u gewoon duidelijk maken dat uw oom zich zorgen maak om uw geaardheid. Hij vermoedt dat u misschien ook wel sodomie genegen bent.

Spinola
.... *(Ingehouden boos. Staat weer op)* dit is grotesk en beledigend hoogheid! Bij 1 van onze vorige ontmoetingen zinspeelde u daar ook op. Wat wilt u van mij?!

Albrecht
Rustig Spinola. Zet u weer neer. *(Met aarzeling doet de generaal wat hem gevraagd wordt.)* Ik zeg het u maar omdat ik daar ook niets van geloof. Het lijkt mij onwaarschijnlijk dat een man zoals u zich daaraan zou wagen. Misschien dat u gelijk hebt en dat uw oom weer kinds aan het worden is. Dat gebeurt wel vaker als je te oud wordt. Het is ook wel zo generaal, dat mensen die beschuldigd worden van liefde voor hetzelfde geslacht publiekelijk worden opgehangen. Liefst op een markt met vol publiek. Dit kan in Gent zijn, of in Brugge, Brussel of godbetert op de Grote Markt van Ieper zijn met die prachtige Lakenhalle in aanschouw.

Spinola
(Kijkt hem zwijgend aan) ... hoogheid, ik wil u nogmaals in alle beleefdheid vragen wat u van mij verlangt?

Albrecht
Helemaal niets generaal, maar ik wil u er gewoon op attent maken dat we uw oom in zijn laatste weken, misschien dagen, niet meer moeten lastigvallen met onwaarheden. Het zou zonde zijn mocht Gaston Spinola met een slecht gevoel sterven over zijn geliefde neef Ambrogio.

Spinola
(Kijkt hem opnieuw zwijgend aan) ... dat zou inderdaad ... een belasting voor hem betekenen ... Als u mij niet meer nodig heeft dan zou ik nu graag naar mijn troepen gaan aan de frontlinie. *(Maakt aanstalten om recht te staan.)*

Albrecht
Nog een vraagje generaal. Hoe denkt u over de situatie in Sluis? Het is altijd goed om een opinie te horen van een topgeneraal.

Spinola
Daar kan ik zeer kort in zijn hoogheid. Geef Sluis op. Het is duidelijk dat het Staatse Leger wil dat het Leger van Vlaanderen naar Sluis gaat zodat onze slagkracht hier verzwakt wordt. Graaf Maurits dacht eerder dat hij met een diversie door te voeren Oostende zou ontzetten. Daar heb ik op gereageerd door een deel van mijn leger, ik bedoel uw leger, te positioneren tussen Sluis en Oostende. Nu moeten we volhouden. De Stad aan Zee zit bijna op zijn knieën. Ik zou u dus met hoogdringendheid adviseren om Sluis op te geven.

Albrecht
... U kunt daar gelijk in hebben generaal, maar ik zou toch graag hebben dat u het eens in het oogpunt van de Hollanders bekijkt. Ze doen er alles aan om Sluis in te palmen omdat het hun een groot militair en economisch voordeel oplevert. Mijns inziens moeten we toch overwegen om hen die kans te ontnemen. Ik wil u er ook aan herinneren dat uw beminnelijke broer, Federico, ter plaatste op zee is onder gegaan. Gesneuveld, verdronken tijdens de Zeeslag bij Sluis. Uw broer was een uitmuntend admiraal. Net zoals u een uitmuntende generaal bent.

Spinola
... Toch moet ik u adviseren om niet al te veel energie meer te steken die stad. We kunnen misschien wel... *(wordt onderbroken).*

Albrecht
Hoe lang is het geleden dat uw broer gestorven is?

Spinola
26 mei. Nagenoeg een jaar geleden hoogheid.

Albrecht
Dat dacht ik ook generaal. Misschien daarom dat u de herinnering aan hem hoog in het vaandel moet houden. Bijgevolg zou ik toch overwegen om manschappen naar Sluis te sturen, uiteraard onder uw bevel. Oostende loopt niet weg en u zegt zelf dat de stad bijna op de blote knieën zit.

Spinola
Ja, maar dat neemt niet weg dat we de druk moeten blijven aanhouden. We moeten werkelijk de duimschroeven aanzetten. Anders bestaat er de mogelijkheid dat de vijand weer

recupereert en profiteert om manschappen te vervangen. En dan spreek ik nog niet over de bevoorrading vanuit zee.

Albrecht
De kans is klein generaal. De Vereinigde Provinciën hebben hun zinnen gezet op Sluis.

Spinola
(Twijfelt. Kijkt de aartshertog enkele seconden aan ... Met tegenzin) als u er werkelijk zo over denk lijkt het mij moeilijk om daartegen in te gaan, maar... *(slikt zijn woorden in).*

Albrecht
(Staat op, wat ook Spinola doet) u moet natuurlijk niet het volledig leger sturen naar Sluis. U bent verstandig genoeg om daar zelf een aantal op te kleven zodat Oostende onder druk blijft staan. Ik denk dat uw oom er ook zo zou over (na)denken. *(Maakt aanstalten om af te gaan)* Nu generaal, als u mij wilt excuseren, ik word in Brussel verwacht. Mijn lieve vrouw is al vertrokken. Ik wil u gerust begeleiden naar buiten want u hebt waarschijnlijk wel voorbereidingen te treffen nu dat u uw strafexpeditie naar Sluis wilt uitstippelen *(minzame lach).*

Samen gaan ze af. De aartshertog klopt bemoedigend op de schouder van Spinola. Juist voor afgang stopt hij.

Is het werkelijk één jaar geleden dat uw broer stierf? Het lijkt alsof het gisteren was. *(Beiden af.)* Doek.

Vijfde scène

Zon en helderblauwe hemel. Kamp van de Spinola. Op de achtergrond is duidelijk Oostende te zien met de Peperbusse die er vaag uitspringt. Er is een 'gezellige' drukte in het kamp. De officieren en soldaten aanwezig op de scène zien er netjes en goed verzorgd uit. Enkele komen en gaan of houden zich bezig op het toneel (regisseur). Generaal Bucquoy zit in een sobere veldstoel recht tegenover de stoel waar kapitein Christophle de Bonours inzit. De generaal is een brief aan het lezen.

Generaal Buquoy
(Lacht) kapitein, moet je eens luisteren. Mijn goede vriend, generaal van den Bergh schrijft mij dat ze in Brussel al stapels plannen hebben over hoe dat ze Oostende zullen heropbouwen na het beleg. Ze zijn er blijkbaar van overtuigt dat het nog een kwestie van dagen is vooraleer Oostende capituleert. Blijkbaar is er een blindelings vertrouwen in de capaciteiten van generaal Spinola.

Christophle de Bonours.
(Inspringend, lacht) en in zijn geld.

Generaal Bucquoy
(Schijn verontwaardigd) kapitein de Bonours. Temper de noten op uw zang. Zo spreekt men niet over zijn broodheer *(lacht)*. Maar het is natuurlijk wel de waarheid. *(Leest verder.)* Nieuwe inwijkelingen naar de stad krijgen belastingvrijstelling, worden gratis burger en krijgen het recht om een beroep uit te oefenen ... De Leden van Vlaanderen hebben zich waarschijnlijk groen gelachen toen ze deze voorstellen hoorden. Weer een regelrechte aanval op hun autonomie. Die Habsburgers willen nog meer centraliseren met Brussel als monsterlijk spin die meedogenloos haar web controleert ... Oostende moet ook een belangrijke havenstad worden. Dat zal Brugge zeker plezieren ... enz, enz *(stopt met lezen. Zucht)* als je het mag geloven kapitein de Bonours is het post-Oostende tijdperk al aangebroken.

de Bonours
Terwijl wij nog hier de eindspurt moeten doen.

Bucquoy
Hoe vlugger, hoe beter kapitein. Iedere dag getreuzel geeft die Geuzenstad hier de moed om verder te gaan. Onze bronnen vermelden dat er een nieuwe ingenieur is aangekomen die een extra afsnijding moet zien te verwezenlijkingen voordat wij aan hun voetzolen beginnen te kietelen.

de Bonours
Gaan ze dan nooit opgeven? Ze kunnen toch niet blijven vechten om dat beetje zandhoop?

Bucquoy
Kapitein de Bonours. Ze gaan niet opgeven voordat alles is uitgebuit wat in hun macht ligt. Het zal er nog zeer heftig aan toe gaan. De capitulatie zal ondertekend worden met veel bloed aan de handen. Tenminste, als ze die nog zullen hebben.

de Bonours
... Misschien een nieuw adagium voor iedere officier en soldaat die te wapen is in Oostende. ‘Oostende zien en sterven’ of nog beter ‘ik kwam, ik zag en ik stierf’. Het eerste voor de soldaten en het tweede voor de officieren *(moeilijk lachje).*

Bucquoy
Zo glorieus zal die ‘Veni, vidi, vici niet zijn kapitein. *(Beiden staan op. Kijken naar de hemellucht)* het weer is goed om een nieuwe aanval in te zetten. Een nachtelijke bestorming bij eb lijkt mij ideaal.

Zesde scène

Spinola, onmiddellijk met vaste tred op, gevolgd door zijn officieren. Vanaf opgang op de scène, met luide stem. Bucquoy en de Bonours staan op. Noot: doorheen de scène verdwijnen de figuranten, zowel soldaten als officieren, langzaam van de bühne. Op het einde blijven de

drie actoren over. Ook de belichting neemt in zelfde tempo af, met op het einde drie zachte spots gericht op het trio.

Spinola
Generaal Bucquoy! *(Komt dichter.)* ... Generaal Bucquoy, de plannen voor Oostende.... *(Kijkt beide heren aan)* ... zet u neer generaal.

Zowel Bucquoy als Spinola gaan neerzitten. de Bonours gaat links of rechts achter zijn generaal staan.

Ik heb het volgende besloten. Op vraag van de aartshertog ga ik naar Sluis om de stad te helpen verdedigen tegen de agressie van de Vereinigde-Provinciën.

Bucquoy
... *(Verbouwereerd)* bent u nu gek geworden?

Spinola
Excuseer?

Bucquoy
U zei dat u naar Sluis gaat om de stad te verdedigen tegen de Hollanders.

Spinola
Dat hebt u goed gehoord generaal. Ik vertrek morgenvroeg met een tiental vendels en mijn staf naar de stad.

Bucquoy
(Opgewonden) maar dat is krankzinnig excellentie! Er is geen enkele reden om Oostende nu los te laten. Wat u wilt doen is een misbaksel in militaire strategie. *(Boos)* u kunt dan beter nu Oostende stande pede cadeau doen aan de Hollanders met u erbij!

Spinola
... Ik mag hopen generaal Buquoy dat u uw woorden zult terugnemen. De aartshertog heeft zijn argumentatie gegeven en ik volg hem daarin.

Bucquoy
(Opgewonden) dan ben ik wel eens nieuwsgierig wat voor argumentatie Albrecht u heeft gegeven?

Spinola
Dit hoeft u niet te weten generaal.

Bucquoy
... *(Staat op. Zeer nors)* Ik hoef dat niet te weten? ... Dat is goed! Dus, u beslist zo maar uit het niets om het beleg te staken en ergens anders krijgsheertje te spelen omdat een verzopen mof het u vraagt?

Spinola
Let op u woorden generaal. U praat nog steeds over uw opperbevelhebber, de Kapitein-generaal van het Leger van Vlaanderen.

Bucquoy
(Volledig opgewonden) en wat dan nog! Een man die doordrenkt, doorzopen is van de wijn en andere geestrijke dranken beslist zomaar om de Vlaamse Leeuw weer los te laten uit zijn kooi. Net nu dat we de angel uit zijn zere klauw kunnen halen!

Spinola
Generaal Bucquoy! ... U bent bezig uw eigen positie aan het ondergraven. Er bestaat zoiets als insubordinatie ... *(Kijkt Bucquoy dwingend, bijna bedreigend aan.)* hoge officieren kunnen ook voor het executiepeloton verschijnen, of met subtiele drang naar zelfdoding gedreven worden ... De militaire geschiedenis heeft ook zo van zijn herhalingen.

Bucquoy
... *(Gaat weer neerzitten)* ... waar is de eerbaarheid excellentie? Waar is het respect voor de duizenden doden die er al gevallen zijn? ... Ik ben hier sinds de start van het beleg. Hoeveel manschappen heb ik al niet zien sterven door de incompetentie van bevelvoerders. De Engelse smeerlapperij van Vere waar de aartshertog inliep tijdens de kerstperiode van 1601. De grote mislukte aanval van begin januari 1602 waar een slapjanus van een Carlos de Robiano verantwoordelijk voor was ... Op een paar uur tijd excellentie hebben we toen honderden manschappen verloren. Vere zette nadien gewoon de sluis open van de oude haven en onze terugtrekkende soldaten en officieren werden gewoon als tinnen soldaatjes weggespoeld ... Minimum 2500 doden, of dat het allemaal niets was. Het leek wel een verhaal uit één van de zwerftochten van Odysseus ... Het was dan ook met een grote genoegdoening dat ik de ontslagen vleugeladjudant van de aartshertogin vorig jaar liet terechtstellen voor desertie. En nu, en nu vraagt de Graaf-gemaal van Vlaanderen u om Oostende in de steek te laten voor een zo goed als verloren zaak in Zeeland. Waar is uw eer generaal, uw trots? Hoeveel doden zal het zandhoopje Oostende nog op zijn geweten hebben?

Spinola
... Generaal Bucquoy ... U maakt op mij geen enkele indruk met het uitspuwen van grote getallen. Ik ben naar Vlaanderen gekomen omdat ik wil leren hoe dat de efficiëntie van een leger verbetert kan worden. Het is mijn denkwijze dat een goed functionerend leger weinig slachtoffers moet maken bij een conflict. Er zijn inderdaad al heel wat gesneuvelden in Oostende en dit aan beide kampen. Maar eerlijk gezegd, ik ken die mensen niet. Ik kan geen naam op hun gezichten kleven en bijgevolg voel ik mij dan ook totaal niet verantwoordelijk voor hun overlijden. Ook voor de huidige manschappen die onder mijn bevel staan voel ik

weinig of geen medeleven. Ik betaal hen voor hun diensten, zorg voor hen in de mate van het mogelijke en daar stopt het bij ... Aan de andere kant – misschien moet ik toch een grotere vorm van empathie vertonen ... Het is mijn leger generaal. Ze weten dat ze kunnen sterven en het is zeer jammer dat het gebeurt. Nieuwe soldaten en officieren staan klaar om de strijd aan te gaan en zo hoort het ook. De rest is ethische kletspraat van amateur wijsgeren waar ik niets aan heb ... Ik wil u maar zeggen generaal Bucquoy, dat het met eerbaarheid niets te maken heeft. Een bevel is een bevel en de wet is de wet. Ook al is het absurd, krankzinnig of mensonterend. Het moet uitgevoerd worden.

Bucquoy
... *(Rustig)* excellentie, met alle respect … Ik ben een gewone soldaat die opgeklommen is tot officier. Ik heb te veel de ellende gezien op de slagvelden om daar gevoelloos tegenover te staan. Uw uitspraken beschouw ik dan ook volledige als de uwe, maar zeker niet als de mijne.

Spinola
... Misschien bent u ... Het lijkt mij generaal, dat u de dicht bij uw vakgebied staat. U kunt misschien onvoldoende afstand houden van het gene waar u goed in bent. Het gebeurt wel vaker dat er dan fouten gebeuren die in een breder perspectief vermeden hadden kunnen worden … De dingen staan volgens mij maar weinig alleen op zichzelf ... Daar stopt ook mijn kennis waar de wetenschappers zich zo graag mee bezighouden. Ik moet u ook niet vertellen dat het plebs, het gewone volk, niet in staat is om beslissingen van hoger belang te begrijpen. De goegemeente moet met wetten en besluiten onder de knoet gehouden worden, anders heb je decadentie en anarchie in plaats van gehoorzaamheid, volgzaamheid en deugdzaamheid ...

Bucquoy
... Waar wilt u naar toe?

Spinola
Wel, we zijn vrank tegenover elkaar. Als u een blijvend probleem ondervindt met de strategie waar ik voor sta moet u misschien overwegen om eervol ontslag te nemen of om op ... rust te gaan. De aartshertog zal daar zeker positief tegenover staan. Hij zal zonder twijfel zeer inschikkelijk zijn tegenover u. Misschien wat morrend in het begin, maar met de nodige wijn ...

Bucqouy
... is dit een fait accompli?

Spinola
(Staat recht, onmiddellijk gevolgd door Bucqouy) zeker niet generaal. U bent te bekwaam om zomaar opzijgezet te worden. Ik laat u de keuze. *(Maakt aanstalten om af te gaan)* nog even dit generaal Bucquoy. U weet, hoogoplopende emoties zijn een ... *(kijkt hem aan).*

Bucquoy
Zijn een slechte raadgever.

Spinola
Dat is toch al iets waar we beiden over eens zijn. *(Gaat zonder te groeten af.)*

Figuranten van beide kampen komen zowel links als rechts gelijktijdig op en beginnen in stilte aan de opbouw van het volgende decor.

Zevende scène

Bucquoy
(Kijkt Spinola na tot afgang. Zet zich dan langzaam neer. Kijkt voor zich uit.) ... kapitein de Bonours, ken je vers 14 uit de eerste brief van Petrus, de eerste bisschop van Rome, zeg maar de stamvader van de pausen?

de Bonours
Met permissie generaal, maar... *(wordt onderbroken).*

Bucquoy
'Wees als gehoorzame kinderen en geef niet opnieuw toe aan de begeerte waardoor u vroeger, toen u nog onwetend was, werd beheerst.' ... Waarop zou dat volgens jou op kunnen slaan? En nu praat ik niet wat bijziende theologen en kerkjuristen erover vinden, want die gebeeldhouwde hoofden zijn in staat om wekenlang conclaaf te houden over de vraag waar de komma's moeten staan in het vers. Opsluiten en uitroken is het enige wat je kunt doen met die troep mislukte cherubijnen als ze beginnen te vergaderen. Nee, wat zegt je gevoel bij het horen van dit vers.

de Bonours
(Niet-wetende houding) ... Ik heb er geen flauw idee van generaal.

Bucquoy
Weet je het niet Kapitein? Wel, ik zal je zeggen wat mijn interpretatie ervan is … Ik heb vroeger veel kansen gemist door impulsiviteit, zowel professioneel als op liefdesgebied. Daardoor dat ik in alles wat aan de late kant ben. *(Staat op, ontspannen houding)* ... nu, ik zal het Spinola niet gunnen om zelf weg te gaan. Ik zal Oostende meehelpen verslaan of ik zal ten onder gaan. *(Kijkt de Bonours aan)* zo eenvoudig is het ... Kapitein de Bonours, het front roept. *(Gaat af, gevolgd door de Bonours.)*

de Bonours
Ik wist niet dat u zo, euh ja, zo devoot was generaal.

Bucquoy
Geen commentaar kapitein de Bonours, geen commentaar ... *(Beiden af.)*

Decor voor de volgende drie scènes en voor het volledige vierde bedrijf.

Centrum Oostende. Op het achterdoek staat de afbeelding van een gehavende Peperbusse. Op de bühne staan verplaatsbare stellingen, al dan niet met verdiepingen, waarop gestaan en geklauterd kan worden. De stellingen zijn half opgevuld met houten planken, zand en steenafval – er zijn dus goed zichtbare lege plaatsen. Op het podium zelf wordt er een indruk gewekt van een volledig chaos. Het is een open bouwwerf van zand, hout, stenen en andere materialen. Ook bloed, slijk, dranksporen en voedselresten zijn aanwezig op het podium.
Er is dus ruimte voor improvisatie – regisseur. Wel rekening houden dat de stellingen zullen verplaats worden. Het podium straalt de eindfase uit van het beleg. De belichting versterkt het oorlogstafereel. Geen te warme kleuren, maar eerder naar kil en grauw neigend. Zoals in de vorige scènes komt het kamp Oostende steeds van rechts en het Spaanse kamp van links, tenzij anders is aangegeven.

Achste scène

Zeer vroege ochtend, de maan is nog zichtbaar. Francesco de Terre en Philippe Fleming komen op. Ze bekijken de versterkingen van de stad.

de Terre
(Kijkt rond zich) … Hier zal het dus gebeuren, de eindstrijd van de wereld in de zandhoop Oostende.

Fleming
Dat zal niet gebeuren Francesco. We moeten er blijven in geloven dat de stad zal overwinnen tegen de Spanjaarden. De Vereinigde Provinciën zullen hun stad niet zomaar loslaten. Het is hen te veel waard om de meest westelijke uitvalbasis die ze hebben zomaar te grabbel te gooien in de augiasstal van de paapse barbaren.

de Terre
(Kortaf, frank) wat naïviteit betreft kan dit tellen.

Fleming
... *(Wat gepikeerd)* Francesco de Terre. Ik zal doen of ik je laatste opmerking niet gehoord heb. Ik ben je genegen en dat weet je *(gaat zitten op een krat).* Als je het werkelijk zo moeilijk hebt om Oostende te zien afgaan in de ellende van de oorlog, misschien dat ik dan iets voor je kan betekenen. *(Kijkt hem aan)* ... bijvoorbeeld een vrijgeleide naar Zeeland met een aanbevelingsbrief, af te geven aan de Provinciale-autoriteiten. Ik wil zelfs, ik heb je dat al eerder vermeld, raadpensionaris Johan van Oldenbarnevelt persoonlijk aanschrijven om je een rustpensioen te bezorgen. Veel zal het niet zijn, maar het zal je in staat stellen om karig te leven, of beter gezegd: 'te overleven' in de gekte van de samenleving.

de Terre
... Secretaris, ik weet dat je mij dat voorgesteld hebt en ik ben je daar dankbaar voor. Maar ... maar ik moet dat weigeren. Ik verlaat niet de stad die mij heeft grootbracht. Het is het

katholieke aangewaaid gepeupel dat zich rondom de stad heeft ingegraven die moet vertrekken. Niet ik.

Fleming
Wat ga je dan doen Francesco? Vechten zoals alle helden om uiteindelijk anoniem te sterven? Hoeveel miljoen van die gezichtsloze mensen zijn doorheen de geschiedenis al niet opeengestapeld zoals in een ton haring?

de Terre
Je praat anders dan anders secretaris. Die hoofwonde van jou heeft je blijkbaar goed gedaan *(moeilijk lachje).* Metaforisch kunnen je pekelharingen tellen. Er is geen betere verdediging te vinden dan een school haringen of sardienen. Roofdieren worden zo op een afstand gehouden omdat ze door het bos de bomen niet meer zien. *(Lacht)* het zou ook kunnen zijn dat al die grote predatoren schemerblind zijn door de onbetekenendheid van de massa. Wat mijns inziens ook kan opgaan voor de politieke elite die het zilver van de zee, mensen als haringen zien ... Met als enige doel, de lijkenpikkers vet te mesten met wijn en spijs.

Fleming
Francesco, het is goed dat de gouverneur je niet hoort. Je zou anders... *(maakt zijn zin niet af door opkomend geluid).*

Beiden kijken naar rechts waar Cornelis Moeskops met veel tamtam opkomt – regisseur.

Negende scène

Moeskops
(Kijkt om zich) amateurs! Stelletje teringlijders! Verrotte bloembollen! ... *(Kijkt voor zich uit. Verschiet, stopt en Lacht)* o, mijne heren, u bent hier zo vroeg aanwezig. *(Wijst naar de maan. Met overdrijving)* zoals u ziet is de maan nog steeds present hoewel zij mij meer en meer vermoeid overkomt *(lacht).*

de Terre
Praat normaal Moeskops. Je staat hier niet op de markt.

Moeskops
(Lacht) meneer de Terre, zo pril in de ochtend en al zo ad rem.

Fleming
Wat kom je hier doen Cornelis? Je leurderskar mag hier niet staan. Dat weet je. Besluit van gouverneur Marquette.

Moeskops
Het is net wat u zegt meneer Fleming. Ik kan nergens meer terecht. Zelfs de veilige binnenstad is nu verboden terrein. *(Meelijwekkend)* Ze maken mij stuk als kleine zelfstandige,

ze nemen mijn broodwinning af. Hoe moet ik al de rekeningen betalen die op mij staan te wachten?

de Terre
Jaa, en hoe moet je al de goederen terugbetalen die je onrechtmatig hebt toegeëigend?

Moeskops
... *(Gespeeld verbouwereerd)* Wat zegt u nu toch allemaal meneer de Terre? Onrechtmatig toe-eigenen!? Dit kan toch niet? ... *(Theatraal)* ik voel mij gegriefd, geschoffeerd en verontwaardigd dat u dit van mij durft te beweren, en dan nog wel waar de secretaris van de gouverneur bijstaat ... Ik eis, ik eis excuses!

de Terre
Pffff ... Moeskops, stop toch met zeveren man! Je bent de grootste oplichter die ik ken. Je hebt in ieder geval je naam niet gestolen. Je familienaam staat gerant voor stropen, afzetten, bedriegen, plunderen, iemand de kop afslaan en nog meer van dat moois. Ongelooflijk dat je nog niet bent opgehangen.

Moeskops
(Opgewonden) secretaris Fleming! Dit is ongehoord! Hij beledigt niet alleen mij, maar ook mijn nobele Zeeuws familie met een ellenlange stamboom van degelijk mensen. Doe iets of ik bega een ongeluk.

de Terre
(Gaat naar Cornelis) wat ga je doen Moeskops? Je zwemt zodanig in het vet dat de mensen denken dat je zwanger bent van een dubbele meerling. Zelfs een overjaarse merrie is minder amechtig en kwijlt minder dan jij. *(Heeft hem een duw waardoor Cornelis op de grond valt.)*

Moeskops
(Gespeelde hulpeloosheid terwijl de Terre, Moeskops blijft 'kietelen' met zijn voeten) secretaris Fleming help me toch! U weet dat ik mij weiger te verdedigen. Het ligt niet in mijn aard om agressief te zijn. Ik ben te lankmoedig, te zachtaardig voor deze harde wereld. *(Begint potsierlijk te jammeren en te spartelen)* help. Help. Help! *(Kijkt richting publiek)* is er dan niemand die mij kan helpen? Help. Help! ... Help! ... Iemand?

Fleming
(Komt tussenbeide en probeert de Terre weg te trekken van Moeskops. Rustige stem) genoeg Francesco. Genoeg. Stop daar nu maar mee. Het is welletjes geweest. *(Slaagt in zijn opzet.)*

de Terre
(Spottende lach) zie hem daar nu eens liggen. Een aangespoelde walrus, een hoogzwangere zeekoe uit Zeeland *(lacht).*

Moeskops
Ongehoord, volledig ongehoord *(draait zich op zich buik en probeert via zijn knieën op te staan. Het tafereel is lachwekkend en benadrukt zijn obesitas en onbeholpenheid).* Hoe kan een edelmoedig man zoals ik zo behandeld worden?

de Terre
Ga je nu zwijgen Moeskops!?

Moeskops
(Begint zich te stellen. Fleming komt tussen hen staan.) Wie ben jij dan wel? Gebochelde lilliputter. Mislukte kobold! *(Beginnen elkaar te duwen met Fleming tussenin.) (Gemeen)* denk je dat we niet weten wie je bent? Je bent geworpen, uitgekakt als het ware op de zielloze koude stenen van de straat. Waarschijnlijk tijdens de nacht zodat niemand het gezicht kon zien van je schandelijke moeder. De lelijkste snol die Oostende ooit gehad heeft. Scheepsladingen vol met roeispanen hadden zich aangemeerd in die hoerse havenschede die donker, vochtig en vol met ziekten zat.

Fleming probeert onhandig beide mannen te bedaren.

Ontelbare mannen zijn later gek geworden doordat ze het gevoel hadden dat er mieren en wormen in hun hoofd kropen. En jij bent de keutel van de hogepriesteres van de Spaanse ziekte. Het resultaat is zichtbaar ... *(Uitdagend, treiterend) toon* mij je neus en ik weet wie je bent.

Francesco duwt met geweld Fleming uit de weg, waardoor hij op de grond valt. Er ontstaat een gevecht tussen de Terre en Moeskops. Beide mannen rollen worstelend op het podium. Fleming probeert tussenbeide te komen maar slaagt daar niet in. (Noot: de vechtscène mag niet al te lang duren.) Gouverneur Marquette en kolonel Arnoud Uitenbroeck op.

Tiende scène

Marquette
Wat is er hier gaande!?

Haalt met Uitenbroeck beide kemphanen uit elkaar. Kijkt naar Francesco. Moeskops krabbelt recht met de hulp van Uitenbroeck.

de Terre, jij opnieuw! Had ik je niet al eerder een fikse pandoering gegeven? Blijkbaar was dat niet voldoende. Ik zal je er één opnieuw geven ... Hier zie!

Slaat de Terre enkele keren, die met moeite kan blijven rechtstaan. Fleming komt tussenbeide.

Philippe Fleming
Gouverneur Marquette! ... Dit hoeft nu ook niet.

Marquette
Dat ga jij zeggen! Kijk wat ik met die straathond doe!

Schopt Francesco hardhandig in zijn achterste. de Terre kan zich nog juist rechthouden en rent af. Een tiental seconden volledige stilte. De betrokken kijken elkaar geladen aan. Moeskops doorbreekt de gespannen stilte door wat schaapachtig te lachen.

Cornelis Moeskops
Gelukkig dat u op tijd kwam meneer de gouverneur, anders kon ik het niet meer navertellen. De brut dat die man is ... *(Emotioneel)* ik heb een verantwoordelijkheid te dragen voor mijn lieve vrouw en vele kindertjes. Ik mag er niet aan denken wat er met hen zou gebeuren als ik er niet meer zou geweest zijn.

Marguette
Fleming, is dat die dikke Hollander met zijn vlaggen?

Moeskops
(Vlug) excuseer gouverneur. Ik kom uit Zeeland, niet uit Holland. Een algemeen mis... *(wordt onderbroken).*

Marquette
Zwijg dikzak! Heb ik je iets gevraagd?! ... Fleming?

Fleming
Cornelis Moeskops excellentie. De betrokkene is hier sinds de start van het beleg aanwezig in de stad. Hij is koopman, zoetelaar en ... regelaar van alles wat met stuivers te maken heeft. *(Afkeurend, meer binnensmonds)* als het maar opbrengt.

Moeskops
(Buigt) Volledig tot uw dienst excellentie. De vlaggen zijn klaar en gemaakt door de beste ambachtslieden die er te vinden zijn. Ze kunnen... *(wordt onderbroken).*

Marquette
Ga je nu een keer je snavel houden! ... Misschien dat een paar meppen tegen je oren je zullen doen zwijgen.

Gouverneur Marquette komt dreigend aanzetten waardoor Moeskops zich bangelijk terugtrekt. Buigt ostentatief met beide armen en bovenlichaam. Marquette stopt zijn manoeuvre en richt zich tot Fleming.

Luister secretaris, we zitten met een probleem, een vervelend probleem ... Kolonel Uitenbroeck ga jij verder aanvullen?

Arnoud Uitenbroeck
(Twijfelt wat) ... het is volgende secretaris. We weten geen blijf meer met de doden. Er zijn er te veel om ze allemaal te begraven op het kerkhof –

Marquette
(Springt in) We kunnen ze wel op elkaar leggen, maar –

Uitenbroek
(Springt in) het is zonde om daar veel grond en aarde voor te gebruiken ... *(Voelt zich ongemakkelijk)* nu hebben we een probleem om onze verdedigings- en stuttingswerken te bouwen en te repareren. Vooral –

Marquette
De tweede afsnijding. Het nieuwe fort. De nieuwe reduit. Het ultieme bouwwerk ter verdediging van de stad, wat jullie zo graag Nieuwe –

Uitenbroeck
Troje willen noemen komt in gevaar door gebrek –

Marquette
Aan grond, aarde –

Uitenbroek
Daardoor hadden we gedacht om misschien gesneuvelden –

Marquette
Te gebruiken voor de bouwwerken ... Ik zal overnemen Kolonel Uitenbroeck. *(Handen op de rug. Gaat naar de stellingen en bekijkt de gaten in de stellingen. Draait zich om)* Het idee is eenvoudig secretaris. Doordat we er toch te veel hebben, doden bedoel ik, kunnen we beter van de nood een deugd maken. We kunnen met de lijken de gaten opvullen die we anders moeten opvullen met aarde en hout. Van de lichamen die al te ver verrot zijn kunnen we de beenderen gebruiken om te stutten ... Het spreekt vanzelf dat we eerst de lichamen van de katholieken gaan gebruiken. De vijand doet toch niet de inspanning om hun gesneuvelden op te halen, wat veel over hen zegt. *(Kijkt berustend naar het publiek.)* ... Wat denk je Fleming? *(Draait zich in richting van de secretaris)* kun je je vinden in deze strategie?

Fleming
(Hoofdschuddend, is geschokt. Vindt niet de woorden.) ... Wat, wat wilt u ... Wat wilt u dat ik daarop zeg?

Marquette
U moet niet zo verontwaardigd doen secretaris. In liefde en oorlog is alles geoorloofd.

Fleming
In liefde excellentie? Wat heeft het gebruiken van lijken te maken met liefde? ... Wat u voorstelt is volledig mensonwaardig. Wij zijn rationele wezens. Het almachtige wezen heeft ons de mogelijkheid geschonken om zelf te kunnen nadenken en conclusies te trekken na bepaalde aannames. Het is door die ratio dat we ons kunnen onderscheiden van de dieren ... Er bestaat zoiets als de menselijke waardigheid die God door zijn zoon Jezus ons heeft gegeven ... Mensen excellentie, zijn geen beesten.

Marquette
... Als ik u goed begrijp staat het almachtige wezen 'wel' toe dat Spaanse veroveraars de bevolking afslacht in Zuid-Amerika omdat ze de bijbel niet herkennen als het boek der boeken maar staat dat het alwetende wezen 'niet' toe om een paar lijken te gebruiken als gepermitteerd verdedigingswapen in een ... in een verloren strijd. Een handvol lijken van katholieken wegen dus niet op tegen de lijken van miljoenen indianen ... ik wist niet dat een Hollander zo'n liefhebber is van de paapse zaak?

Fleming
... *(Zeer getroffen)* daar heeft het niets mee te maken. Ik vind uw vergelijking buiten elke proportie en volledig onacceptabel ... *(In zak en as)* Ik distantieer mij volledig van uw woorden. *(Maakt aanstalten om weg te gaan.)*

Marquette
... Waar gaat u naartoe meneer Fleming? Weglopen? Desertie? In staking gaan omdat u meer loon wilt voor uw werk? ... De soldaten in Zuid-Amerika zijn ook in staking gegaan voor meer soldij, ze waren te uitgeput door het eindeloos afhakken van handen en het beestachtig doden van de hoogste creatie Gods.

Fleming
(Richt zich tot de gouverneur. Emotioneel) ik heb ... ik heb trouw gezworen aan de Republiek van de Vereinigde Provinciën, en dat zal ik blijven doen. *(Heeft het zeer moeilijk)* Ik zal u verder toegewijd zijn, maar vraag mij niet om onmenselijk te zijn. U voert uw beslissing door, maar verwacht niet dat ik het openlijk steun ... Ik zou ... ik zou nu graag willen beschikken. *(Gaat af.)*

Marquette
Kruip weer achter uw schrijftafeltje Fleming. Je zult waarschijnlijk wel altijd een grijze muis blijven. *(Kijkt samen met Uitenbroek Fleming na tijdens zijn afgang.)* ... Je ziet kolonel Uitenbroeck. Reken nooit op mensen zonder ruggengraat ... Nu, we moeten nu nog iemand vinden /die dat werkje voor ons wil klaren/die dat varkentje voor ons wil wassen.

Elfde scène

Onmiddellijk wordt een niet al te sterke spot gericht op Moeskops, waardoor beide heren kijken naar de zoetelaar.

Marquette
... *(Opvallend vriendelijk)* menéér Moeskops. U bent hier nog? *(Kijkt naar Uitenbroeck. Grijnst dan naar Cornelis)* wat een aangename verrassing!

Cornelis staat onbeholpen als een kleine verlegen jongen wat te ginnegappen.

Moeskops
Euh ... ik dacht dat ik u misschien nog met iets van dienst kon zijn.

Marquette
U stelt zich ten dienste van de stad, maar dat is fantastisch! *(Grijnst.)*

Moeskops
Euh ... ja.

Marquette
Mensen zoals u moeten er meer zijn meneer Moeskops. Mensen die zich belangeloos inzetten voor de goede zaak. *(Blik van verstandhouding naar Uitenbroeck. Met grote glimlach naar Cornelis)* het zijn zulke brave zielen die het fundament uitmaken van een degelijke maatschappij.

Moeskops
Euh ... ja. Belangeloos *(moeilijke lach)* euh ... ja, ik bedoel euh ... Voor niets gaat de zon op excellentie. Enfin, dat denken we toch ... ik bedoel *(de spot vervaagt),* een kleine moeite kost ook een inspanning, ziet u?

Marquette
(Vragend kijkend. Houdt zich van de domme) ... Wat bedoelt u daarmee meneer Moeskops? Kolonel Uitenbroeck weet u daar raad mee? *(Kijkt naar de kolonel, die neeknikkend ontkend.)*

Moeskops
(Proest het uit) er is geen sprake dat ik belangeloos, kosteloos werk. Dat gaat in tegen mijn economie, tegen mijn principes. Ik moet mijn lieve vrouw en vele kindjes te eten geven. Ziet u. Het is helemaal niet eenvoudig voor een kleine neringdoende zoetelaar zoals ik om te overleven in een bikkelharde samenleving die gedomineerd wordt door veel oorlog en weinig vrede. Trouwens *(lacht)* geachte gouverneur, vrede brengt mij niets op.

Marquette
(Komt vlug ter zake) luister Moeskops, wij zoeken iemand die ons wil meehelpen om de stad te verdedigen. We zitten met een probleem dat we geen degelijk materiaal en grondstoffen aangeleverd krijgen om deze stad zo goed als mogelijk te verdedigen. Daarom zijn we naar plan B overgeschakeld. We gaan onze geliefde stad barricaderen met de heldhaftige gevallen van dit krankzinnig beleg.

Moeskops
Euh ... u bedoelt wat zeulen met lijken?

Uitenbroeck
(Springt in) Om de gaten in de verdediging op te vullen en met losse botten wat stuttingswerken doen.

Moeskops
(Gespeeld verontwaardigd) tja, excellentie. Geachte gouverneur ... dit lijkt me wel wat. Is dat niet godslasterlijk? Het lijkt mij een daad van zeer grote zonde. U moet begrijpen, ik ben nog misdienaar geweest. Iedereen in het dorp dacht dat ik pries... *(wordt onderbroken).*

Marquette
Wat is uw prijs meneer Moeskops?

Moeskops
Mijn prijs? U bedoelt dat u aan mij vraagt om deze grote verantwoordelijkheid van hemeltergende zonde op mijn schouders te nemen. Ooh ... zo een zware taak kan alleen maar gedaan worden door de knecht van de duivel. *(Lacht)* ik bedoel, spreekwoordelijk natuurlijk ... Euh, ziet u ...

Marquette
Hmmm, *(samenzwerig, komt dichter)* de geheime dienst van de Vereinigde Provinciën zou u zeer dankbaar zijn meneer Moeskops. *(Komt nog dichter)* misschien is er wel een hoge ambtelijke titel in het vooruitzicht geplaatst dat bij u zou passen, natuurlijk met de nodige egards. Zou mij zeker niet verwonderen. Mogelijks ook het exclusief alleenrecht om hofleverancier te mogen zijn bij de Prins van Oranje ... *(Kijkt afwisselend naar het publiek)* niemand hoeft het te weten meneer Moeskops, dat door uw groot organisatietalent de stad werd gered van de gesel der katholieke barbaren.

Moeskops
... In dit geval excellentie. Hoe kan ik weigeren? Ik sta altijd ten dienste voor de majestueuze Republiek van de Vereinigde Provinciën. *(Kortaf)* mijn prijs is 15 stuivers per lichaam en minimum drie stuivers voor een gezond en sterk dijbeen. Een ellepijpje daarentegen ... *(denkt na)?*

Marquette
(Verontwaardigd) wat! Dat is regelrechte afpersing Moeskops. Stuk onderkruiper! We hebben zeker twee-, drie-, vierhonderd lijken nodig en een veelvoud aan botten!

Moeskops
... Ja excellentie, ik begrijp uw reactie, maar in dit geval, zoveel doden. Minimum 200 zegt u? Dat is niet niks. *(Denkt na)* ik betwijfel zelfs of mijn vraagprijs de kosten zullen dekken? Ik moet werkmannen aanwerven, hen loon betalen. Alleen is het niet mogelijk. *(Gedecideerd)* mijn offerte blijft 15 stuivers per lijk met een bonus van 25 stuivers per segment van 10 dode corpussen. *(Begint te rekenen)* dat komt neer op ... euh ... 17 en een half per dode pier. Een koopje als je het mij vraagt. In ieder geval, ik ga van deze klus niet rijk worden, helaas is mijn loyaliteit tegenover de republiek zodanig ... *(onderbreekt zijn zin. Kijkt uitgebreid naar de twee heren.)* Euh, ja ... u bent natuurlijk zo vrij om iemand anders te zoeken, indien u niet wilt betalen voor een degelijke kwalitatieve dienst.

Marquette en Uitenbroeck kijken elkaar enige ogenblikken aan.

Marquette
... *(Kucht)* u hebt uw prijs meneer Moeskops. Ik reken erop dat u het zaakje, de lijken zo vlug mogelijk oplevert.

Marquette en Uitenbroeck met vast tred af.

Moeskops
(Lacht goedgemutst en wrijft zich in de handen. Kijkt naar rechts. Uitbundig) Grietje, Grietje! Mijn snoepje uit Bredene, waar ben je? Waar is mijn prinsesje van de Palatijn? De goddelijke muze van villa Margherita. Nog mooier dan Helena van Troje. *(Er komen aanzwellende oorlogsgeluiden op. Moeskops Bekijkt de stellingen zeer geconcentreerd, lacht en gaat vlug af. Off stage. Roept)* Grietje, Grietje Waar ben je? Bloempje?

Onder afnemende belichting en vergezeld van overdonderend kanongebulder, afvurende musketten, getier, geroep, geschreeuw wordt de setting van de volgende scène (oorlogstafereel) klaargemaakt.

Twaalfde scène

Nacht. Het zwaar toegetakelde podium wordt half verlicht door enkele toortsen. Door het donkere zwerk zijn geen sterren of maan zichtbaar. Stilte. De stellingen staan niet meer zoals in de vorige scène. Op de planken liggen een handvol gestorven en 'levende' soldaten. Een drietal stervende soldaten zijn de volledige scène op de achtergrond hoorbaar met lamenterende geluiden die elkaar aanvullen of becommentariëren. Af en toe schreeuwt een soldaat het uit ... Een voor een sterven de geluiden af, tot dat de galm van de laatste soldaat de scène afsluit – regisseur. Wat macaber en enigszins moeilijk te onderscheiden voor het publiek, maar toch zichtbaar: enkele geamputeerde ledematen die onopvallend neergelegd

zijn. Francesco de Terre op. Hij ziet er vermoeid en gehavend uit. Hij struikelt bijna over een gestorven soldaat.

Francesco de Terre
(Kijkt rond. Tot het publiek) ze liggen overal. Kijk je nu links of rechts, voor of achter, of naar alle richtingen van de windroos. Ze liggen overal. De lijken. *(Draait rond tegen de wijzers in. Crescendo zowel in snelheid als in stemvolume)* daar een Duitser, daar een Zwitser, daar Hollanders, Engelsen, Ieren ... Walen, Friezen, Vlamingen ... Spanjaarden, Portugezen en daaaaaar Italianen, Denen, Slaven en daar ... vermorzelde Fransen! *(Valt op de grond. Staat recht. Valt opnieuw. Staat weer recht. Wil van het podium weglopen en struikelt over de gestorven soldaat van daarjuist. Ligt op de grond … Moeizaam, emotioneel sprekend.)* de Terre stop er mee man. *(Hoofdschuddend)* stop er mee om jezelf fabels wijs te maken. Het beleg is over, amen en uit. Net zoals jezelf ook amen en uit bent …

Herpakt zich. Staat recht. Gaat op het lijk staan. Statig. Declameert. (Eventueel een spot op hem gericht.)

Spinola, de grote financier uit Genua is op veroveringstocht.
De aartshertog besliste om Ambrogio Spinola wat verstrooiing te bezorgen in Sluis.
Zodat hij, de Oostenrijker, de Graaf-gemaal van Vlaanderen,
Oostende wat langer kan doen lijden.

Maar nee! Nee! Sluis is bijna in handen van de Hollanders.
De smeerlap! De grote aartshertogelijke smeerlap.
Waar, waar haalt hij het recht vandaan om mijn stad zoveel te laten lijden.
Liever de korte pijn.

... *(In het luchtledige)* hoor je mij Albrecht!? Maak er een eind aan. Gooi de dobbelstenen uit uw kaduke knobbelhand en laat de ogen op de stenen beslissen hoeveel tijd er ons nog rest. Liefs zo weinig mogelijk. Gebruik je generaal om ons te vermorzelen en doe het nu! … *(Stapt van het lichaam af. Rustig)* Het is dus een kwestie van dagen voordat Oostende valt. Het zandhoopje aan de Vlaamse kust waar al zoveel om te doen is geweest. *(Begint het dode lichaam van de soldaat te verslepen naar 1 van de stellingen. Valt bijna.)* de Terre, zeg aan het publiek dat je bijna niets meer ziet. Ze mogen het weten dat ik op mijn rechteroog nagenoeg geen zicht meer heb. Mijn linkeroog volgt in ijltempo. Een geschenkje van mijn moeder. *(Gaat naar een ander lijk)* De Iberische hoer, die als doorgeefluik diende voor de Spaanse ziekte. *(Begint het dode lichaam te verslepen naar de stelling)* de Spaanse ziekte kan ook de Poolse, de Duitse of de … Napolitaanse ziekte zijn. *(Buiten adem)* Of nog beter, de Franse pokken. *(Valt opnieuw)* Het hangt er allemaal vanaf wie de vijand is die men niet kan uitstaan op dat moment. *(Probeer recht te staan)* Mijn moeder dus, jullie mogen het allemaal weten, was een broeierige besmettingshaard van syfilis. Hoeveel mannen ze besmet heeft zullen we nooit weten. Het speelt ook geen rol meer. *(Begint weer met het slepen)* binnen enkele maanden word ik veronderstelt om 50 jaar te worden. Wel, laten we zeggen dat ze al zolang dood is. Ze verblijft nu in de Elyseese velden waar ze waarschijnlijk niets liever doet

dan vrijen met al de gelukkigen die het haar daar vragen. *(Probeert het lichaam op het andere lichaam te leggen)* het grootste cadeau heeft ze mij gegeven, aangeboren syfilis. Gratis en voor niets en met een mooie strik errond. Er zijn wel enkele nadelen aan verbonden zoals je kunt zien aan mijn neus en beentjes, mijn rare ogen en houding. De rest is niet zichtbaar. Gelukkig maar. *(Gaat naar een derde dood lichaam en begint het weer te verslepen naar de stelling)* Als je mij nu vraagt: de Terre hoeveel vrouwen heb jij bemint? Hoeveel vrouwen hebben je gesmeekt om hen te lief te hebben? Om te kussen op plaatsen waar het niet hoort. Om op en neer te gaan tot dat de zweetdruppels van je hoofd parelen. Om de scherpe nagels te voelen die op je rugvel zweepstriemen achterlaten. Of, om gewoon samen te zijn in een symbiose zonder woorden. *(Rust wat uit. Kijkt naar het publiek)* wel het antwoordt is zeer duidelijk en eenvoudig: er is niemand geweest. *(Twijfelt)* ... behalve Lucille, de molenaarsvrouw, haar mag ik niet vergeten. Mocht zij mijn kleine schuchtere roede niet uit mijn broek gehaald hebben, dan was het nooit gebeurd ... Zag ze mij graag? Misschien. Ze wou vooral avontuur en aan haar trekken komen. *(Begint weer te verslepen)* ik zag haar wel graag. Ik keek er telkens naar uit om haar te zien en dat was zeker niet voor de seks alleen. Ik kon die vrouw gewoon goed verdragen ... Als ik eerlijk mag zijn. We hadden geen toekomst. Ze is later gestorven in het kraambed en haar baby ook. Het zou ook kunnen zijn dat het kind al dood was van voor de geboorte. Ik weet dat niet meer zo goed. Het gebeurt wel vaker dat je met het vorderen van de jaren dingen begint om te draaien of te veranderen. Het zal waarschijnlijk wel te maken hebben met de wijze van hoe je op dat moment naar de gebeurtenissen kijkt die deel uitmaakten van je leven ... Het zou ook kunnen zijn dat ik kinds begin te worden. In ieder geval, mensen veranderen met de jaren en ik ben daar geen uitzondering op.

Probeert het dode lichaam op de andere twee te leggen, wat moeizaam lukt. Gaat op de lijken zitten. Kijkt rond. Kijkt naar het publiek. Kijkt weer rondom zich. Ziet een touw liggen. Raapt het op. Gaat opnieuw op de lijken zitten. Bestudeert het touw. Begint een strop te maken. Gaat op de lijken staan.

Francesco de Terre, uitgebraakt op de aarde op de vierde oktober van het jaar 1553, de naamdag van de heilige Franciscus van Assisi. Geboren en getogen in de vuiligheid van Oostende. Het zandhoopje dat zichzelf stad aan zee mag noemen. Besmeurd met hectoliters bloed. Dat was het dan.

Klautert op de stelling. Bevestigt het touw aan de achterkant. Doet de wurgknoop om zijn hals. Laat zich vallen ... Enkele toortsen gaan uit. De laatste stervende soldaat proest het uit ... Enkele seconden volledige stilte.

De nacht maakt plaats voor het schemerdonker van de ochtend.

Dertiende scène

Moeskops op met vier trawanten die in duo twee lijken dragen. Noot: Zou niet slecht zijn om hier gebruik te maken van (etalage) poppen. De scène mag geen al te grote aversie opwekken

bij het publiek. De poppen verhogen de toegankelijkheid van de handelingen – keuze van de regisseur.

Moeskops
Kom op mannen. Hier moeten we zijn. Nu dat we de kans hebben om door te werken, moeten we ervan gebruik maken. Leg ze maar een beetje neer. *(Kijkt naar de stellingen. Wijst)* zie je al die gaten vrienden, al die lege plaatsen in de verdedigingsmuren? Die moeten we opvullen. We hebben alle soorten van lichamen nodig. Groot, klein, dik, dun. Er is voor ieder wel een plaatsje voorzien. *(Enthousiast)* er is geen betere beschutting dan een vers lijk. Al gauw heb je tussen 50 à 80 kg of zelfs meer aan onbedorven vlees en beenderen. Kanonkogels van het zwaarste geschut zijn niet opgewassen tegen zo'n bescherming. Laat staan een mooi geweven tapijtje van gedode mensen. (Lacht zacht.)

Trawant 1
Jij bent volledig ziek in je hoofd Moeskops.

Trawant 2
We willen in ieder geval boter bij de vis zien. Niet zoals een paar jaar geleden bij de pest. Toen heb je ons maanden aan het lijntje gehouden om ons toch maar niet te hoeven betalen.

Moeskops
(Gespeeld misnoegd) heren dit is nu een heel andere situatie. De doden, ik bedoel, de gebeurtenissen van nu zijn niet te vergelijken met de slachtoffers van de pest. Tijdens de zwarte dood hadden we geen keuze om lang te treuzelen. Mochten we toen, de mensen die gestorven waren, niet vlug genoeg hebben begraven, dan ging de pest nog veel meer slachtoffers geëist hebben. Het kan zijn dat ik door het grote aantal slachtoffers niet bijhield hoeveel we er werkelijk begraven hebben. Mijn eerste prioriteit is altijd geweest, mijn medemens te laten overleven in tijden van sanitaire ellende en menselijk verval.

Trawant 3
Ho ho hooo, 'sanitaire ellende en menselijk verval'. De Moeskops kan het weer goed uitleggen.

Trawant 2
Hoeveel krijgen we Moeskops?

Trawant 1
Per dode Moeskops, en geen foefjes.

Moeskops
Wel, om eerlijk te zijn vrienden. Ik heb hard moeten onderhandelen om een prijs te bekomen die billijk is voor de zware - en ondankbare taak die van ons verwacht wordt. Per kadaver, euh, ik bedoel, per dood menselijk lichaam heb ik maar liefst 9 stuivers kunnen bemachtigen. Wat betekent – luister goed vrienden! Ik reken vier handen om met een lijk te kunnen zeulen.

Wat betekent twee sterke mannen per lichaam. Jullie krijgen dus ieder drie stuivers per lichaam. Dus, per gestorvene geef ik zes stuivers aan jullie. De overige drie stuivers zijn voor mij en mijn secretaresse. Die enkele centen dienen ook voor de administratie, verloren kosten, eenmalige investeringen, coördinatie en de algemene eindverantwoordelijkheid voor deze loodzware opdracht. *(Vol van zichzelf)* jullie zien vrienden dat ik vooral aan jullie heb gedacht tijdens de bikkelharde onderhandelingen met de gouverneur. *(Trots)* zeg nu nog eens dat ik het niet oprecht goed meen met de werklieden die ik tewerkstel.

Trawant 2
Afperser!

Moeskops
Ja maar ... luister eens. Er zit een adder onder het gras waar we niet van onderuit kunnen. Kolonel Marquette heeft mij ook gevraagd om sterke gezonde botten aan te brengen die gebruikt kunnen worden voor stuttingswerk. Dit is echter zonder vergoeding.

Algemeen gemor. Cornelis probeert boven het gemompel te gaan.

Het kan nog gekker vrienden! De gouverneur wou nog eens belasting heffen per aangebracht dood lichaam! Ik heb hem er onmiddellijk op gewezen dat daar geen sprake van kon zijn!

Luid protest. Moeskops doet vrolijk mee. Na enkele ogenblikken wordt het stiller.

Trawant 2
Al die bestuurders, politiekers van stad en staat zijn een bende bedriegers, crapuul en zakkenvullers. Steek ze allemaal in een jutten zak, doe er evenveel honden, apen, slangen en hanen bij. Naai de boel toe, goed schudden *(toont het).* En gooi die zak dan verdomme in zee, een revier of nog beter, in de beerput!

Moeskops
... Euh ... ja ... Dat heb ik de gouverneur Marquette ook meegedeeld vriend. Hij had onmiddellijk veel minder noten op zijn zang. *(Opgewekt)* het is daarom vrienden dat ik onmiddellijk aan jullie dacht. Wij dienen vergoed te worden voor onze arbeid. Daarom mannen. We moeten voortmaken als we wat stuivers willen verdienen. *(De zes mannen nemen de lijken weer op.)* kijk, daar ligt een mooi stapeltje van drie. Leg ze daar maar bij. Jullie hebben al elk zes stuivers verdiend en we zijn nog maar pas begonnen *(lacht).*

Ze gaan voorbij een gestorven soldaat. De afsluiter van het tweede duo stopt plotseling.

Trawant 4
(Kijkt naar de gestorven soldaat. Kan zijn ogen niet afhouden van diens jas. Laat het lijk vallen. Knielt vlug bij de soldaat) Wauw, wat een prachtig wambuis. Waar heeft die soldaat dat gestolen? *(Probeert de jas uit te trekken.)*

Trawant 3
He, man wat doe jij? Ik heb die jas eerst gezien.

Trawant 4
Dat denk je maar. Die is van mij!

De overige mannen beginnen er zich ook mee te bemoeien. Er vallen harde woorden, geduw en getrek. Tot uiteindelijk de twee mannen beginnen te vechten. Moeskops staat aan de zijkant. Hij bekijkt het tafereel met een zelfvoldane grijns. Wrijft zich in de handen. Noot: de schermutseling mag niet te lang duren – regisseur.

Moeskops
Mannen! … Mannen! ... Mannen stop daar nu mee. *(Komt tussenbeide. Ze houden op met vechten. Gespeeld verontwaardigd)* waar zijn jullie in hemelsnaam mee bezig? Dit is lijkschennis, necrofilie, kannibalisme. Volledig ongehoord. Je reinste lijkenpikkerij. Aasgieren zijn jullie. Een stelletje ongeregelde aasgieren. Geef die wambuis aan mij. *(Trawant 3 geeft tegen zijn zin de jas aan Cornelis. Bekijkt het aandachtig)* Waarschijnlijk gestolen van een Spaanse officier. Gesneuveld, wat zeg ik, ten onder gegaan in het zand van onze grote Geuzenstad. De Republiek zal zegevieren vrienden. Wees daar maar zeker van. *(Bekijkt het kledingstuk vanuit verschillende posities.)* ... Ik stel voor om de wambuis verticaal, euh … ik bedoel diagonaal doormidden te snijden. Jullie hebben dan elke een mouw en een stuk borst met knopen om aan te doen. Wat denken jullie? Geef mij een mes.

Trawant 3
... Pfff, wat een zever. Snij het maar doormidden, dan heb ik tenminste iets.

Trawant 4
(Twijfelt, wacht) ... ik zie het liever als één geheel. Geef het hem maar, als hij daar gelukkig mee is. De smeerlap. *(Gelaten)* stuk uitschot.

Moeskops
(Wijst naar trawant 4) Dan ben jij de gelukkige eigenaar. Alstublieft.

Nummer 4 doet het wambuis met grote waardigheid aan. Met afgunst gadegeslagen door de overige mannen.

Wacht, ik zal je helpen. *(Doet de bovenste knop toe)* zie je, beste vriend. Een goedkoop Salomonsoordeel kan altijd van toepassing zijn. Zelfs voor rasechte lijkenpikkers zoals jullie. *(Bekijkt hem)* Het staat je goed man. Nu terug aan het werk. We hebben veel te doen.

De lijken worden naar de stelling gebracht waar de andere drie liggen.

Leg ze maar neer mannen. We gaan eerst kijken wie we waar kunnen gebruiken. *(Wandelt langs de stellingen heen)* Hier een klein en een groot. Daar, zeker een grote of twee kleintjes

... Op het eerst gezicht gaan we juist toekomen met de lichamen die we al hier hebben. Ik zie dat er nog vier liggen op de planken. Dat is samen 9 doden. Als je het mij vraagt vrienden, kunnen we al een paar vierkante meter barricaderen. Maar vergis jullie niet. We moeten nog vele gaten opvullen in de ontelbare hectometers verdedigingswerken en wallen rondom de stad.

Trawant 2
Stop met overdrijven Moeskops!

Trawant 1
Ja, misschien moeten we wel de kerkhoven van Bredene, Gistel en Brugge uitgraven. Misschien kun je een lucratieve deal maken met die stadsbesturen daar. Drie lijken kopen en één gratis

Algemeen gelach met commentaar door elkaar.

Moeskops
(Schijnbaar verontwaardigd) Stop daar mee! Dat zijn geen dingen om mee te lachen. De situatie is ernstig genoeg, dramatisch zelfs. Jullie zouden beter respect opbrengen voor de gestorvenen. Ze hebben hun leven gegeven voor een heldhaftige zaak ... Stelletje, stelletje mislukte oelewappers!

Trawant 1
Je bent een grote paljas Moeskops.

Trawant 2
Groter is er niet te vinden. Paljas!

Trawant 3
’t Is maar dat je het weet. Paljas.

Paljas wordt door alle werkmannen verschillende malen door elkaar herhaald tot dat allen in unisono meerdere malen ‘Paljas’ roepen.

Moeskops
Stop daar mee! Stop daar mee! … Waarom die rebellie? We moeten deze taak uitvoeren. We hebben geen keus. Jullie worden er verdomd goed voor betaalt! Wat is het probleem? Willen jullie meer stuivers? De prijs is afgesproken en ik wijk er niet vanaf. Als jullie er niet tevreden over zijn, kunnen jullie ophoepelen ... Hoepel maar op. Ik vind wel loyaler werkvolk dat tot meer dan 100 stuivers per dag wil verdienen ... Hoepel op. Maak dat jullie wegkomen.

Moeskops draait ostentatief zijn rug met gekruiste armen en kijkt met een pruilmondje gedecideerd naar boven. Af en toe kijkt hij om zijn schouder. De werkmannen kijken elkaar aan. Talmen en weten niet goed wat te doen ...

Trawant 4
(Twijfelt, kijkt zijn kameraden aan) Moeskops … ik ben je man. Op mij kan je rekenen.

Na enkele tellen bevestigen de overige mannen ook hun medewerking.

Moeskops
(Enthousiast) Dat is goed mannen. Ik wist wel, dat jullie zo'n buitenkans niet gingen laten liggen. Een volle geldbeugel maakt een zwaar gemoed veel lichter om te torsen *(lacht). (Gaat naar de stelling waar de lichamen zijn verzameld)* nu, we moeten opschieten. *(Kijkt achter de stelling ... Verbaast, geschokt. Dan, ingehouden lach)* ma... maar kijk nu toch eens. Hier hangt een kleintje ... Heb je nu ooit ... Waarom doen mensen dat zichzelf toch aan? Er zit geen gein in. Je kunt het maar eenmaal doen. Als het lukt natuurlijk ... Mannen, hier hebben we er nog eentje. Niet al te groot. Een ideaal opvulmiddel. *(Enkele mannen halen het lichaam van Francesco (pop of niet – regisseur) van de stelling.)* Laat hem niet vallen. Wees er voorzichtig mee. Hij komt me bekend voor. Misschien heeft hij geliefden achtergelaten die afscheid willen nemen. *(De mannen leggen het lijk op de grond. Trawant 1 verwijdert de wurgknoop.)*

Trawant 1
(Staat recht) Maar die ken ik. Dat is die verkenner die zo veel optrok met de secretaris van de gouverneur.

Moeskops
Meen je dat? *(Bekijkt Francesco grondig)* ... hij heeft inderdaad wel ergens ... ja, een gelijkenis met die man. Mij doet hij meer denken aan die kabouter die iedereen oplichtte op de markt. Zo zie je maar mannen. Uiteindelijke komt ieder boontje om...

Kan zijn zin niet afmaken door de met 'stevige tred' opkomende Griet Pekel. In haar armen, op het eerste gezicht, een hoop lakens.

Veertiende scène

Griet Pekel
(Roept) Corretje! Corretje. De vlaggen zijn klaar! *(Kijkt naar de mannen, dan naar Cornelis en ten slotte naar het lichaam op de grond.) (Verwondert vragend)* Cor, wat ben jij aan het doen?

Moeskops
Euh, dat weet je toch Grietje? Ik heb je het uitgelegd. *(Kijkt naar de mannen om zich heen. Komt dichter bij Griet. Begint dan te vezelen.)* voor ons is het een zeer interessant aangelegenheid. Het is de kip met de gouden eieren. Villa Margherita...

Wordt abrupt onderbroken door Griet, die met duidelijk luide stem, verbouwereerd:

Griet
Maar toch niet met dode mensen die we kennen! *(Kijkt naar de Terre. Wijst)* dat is hier Francesco. De beste verkenner van de stad. Ik ken hem als sinds ik klein meisje was. Ook in Bredene weet iedereen wie Francesco is, en nu, en nu is hij dood. Hij kan toch niet dienen om gaten op te vullen? Hij moet begraven worden Cor. *(Neemt afstand. Boos)* ik ben in je ontgoocheld Cor.

Moeskops
Grietje, dat is het nu juist. We kunnen Francesco niet begraven. Er is geen aarde en grond genoeg, begrijp je? Het kerkhof puilt uit van de lijken. Meer doden kunnen er niet bij. Nu kan Francesco nog tenminste voor iets nuttig dienen.

Griet
(Bijna huilend) Om wat Corneel? Om Wat?! Rasechte Oostendenaars gebruiken om bressen te dichten in hun eigen stad. Je stelt me echt teleur Cor. Over 400 jaar praten ze nog over de grote schande die hier heeft plaatsgevonden. *(Wordt boos. Randje van hysterisch)* hier, je mag je vlaggen steken waar je het graag hebt. *(Gooit ze naar Cornelis. Loopt weg. Stopt, emotioneel)* je bent een groot monster Cor. De baarlijk duivel. Je zit op Satans troon te grijnzen met de miserie van de mensen. Wat ga je met mij doen als ik niet meer leef, als ik dood ben? Ga je mij ook verkopen? … Weet je wie jij bent? Jij, Cornelis Moeskops, bent een afschuwelijk gedrocht uit Zeeland! *(Rent af.)*

Trawant 2
(Sarcastisch) liefde kan toch mooi zijn.

Trawant 3
(Spottend) zeker in tijden van sanitaire ellende en menselijk verval.

De mannen gniffelen.

Moeskops
(Boos) Hou jullie mond! Stop met lachen! Stelletje opgeblazen kikkers ... Als ik terugkom wil ik vorderingen zien. Indien niet, kunnen jullie naar jullie stuivers fluiten. Lachwekkende amateurs! Mislukte lijkdragers ... *(Snelwandelt potsierlijk af. Roept Griet achterna)* Grietje, Grietje wacht op mij. Ik kan je alles uitleggen. Het is een misverstand. Bloempje ... *(af).*

Doek

Vierde Bedrijf

Podium. De lege plaatsen in de stellingen zijn suggestief opgevuld met gesneuvelden, menselijke botten, aarde en planken. Centraal, de Peperbusse, waarop één grote zwarte vlag hangt. Op het doek staan de witgekalkte woorden 'Neuwe-Troje' verkeerdelijk geschreven in een onzeker handschrift. Twee andere vlaggen hangen met stok in het midden van twee stellingen, die elk op een achterhoek staan van het podium. Noot: indien plaatsgebrek mogen er ook kleine vlaggen of wimpels gebruikt worden waar ook Neuwe Troje staat op vermeld. Op alle beschikbare plaatsen van het toneel moet de illusie gewekt worden van de eindfase. Dit kan met belichting, rook en achtergrondgeluiden zijn.

Eerste scène

Generaal Bucquoy komt samen met kapitein Christophle de Bonours links op. Beiden bekijken ze de stellingen.

Generaal Bucquoy
... Kapitein, overzie de laatste verdedigingsline van de stad aan zee. Ze hebben er nogal iets van gemaakt. Alles gebarricadeerd rond de kerktoren.

Kapitein de Bonours
Wat moeten die Geuzen wanhopig zijn om een oude kerktoren te gebruiken als ultiem verdedigingswerk.

Bucquoy
Ze doen dat om de aartshertog uit te dagen kapitein. Niet meer of minder. Maar of het veel indruk op hem zal maken? Er zijn geruchten dat hij al heel wat minder katholiek is dan een paar jaar geleden. Zo'n groot beleg als dat van Oostende mag geen jaren duren. Het heeft hem getekend en het wordt tijd dat het gedaan is. Een mens zou voor minder zijn geloof verliezen.

de Bonours
Ze hebben in ieder geval de nodige arrogantie. *(Wijst naar de grote vlag)* 'Neu..we Troje'. *(Laatdunkend)* ze kunnen het nog niet eens schrijven.

Bucquoy
10 jaar heeft dat liedje geduurd in Troje kapitein. Tien jaar. En er moest dan nog bedriegerij aan te pas komen om Troje te vernietigen. Je ziet dat die 12 goden van de Olympusberg geen haar beter waren dan die ordinaire aardse mensen met wie ze zo graag de zot hielden. Veel later werden die goden weggepromoveerd tot de rang van de 12 apostelen van Jezus Christus. Met Zeus op zijn berg in de rol van Petrus op zijn rots. *(Lacht)* zo gaat dat, als er te veel goden zijn. Eén super god, laten we zeggen: een echte einzelgänger, of nog beter: één ware monotheïst is voldoende om een allesomvattende wereldorde te creëren. De andere mindere goden zijn dan volledig afgeschreven en worden verondersteld om braafjes te luisteren, én

zeker te gehoorzamen aan de grote papa, wiens grootse daad is, dat hij zijn creatie, zijn gelijkenis de sterfelijkheid heeft gegeven.

de Bonours
Generaal, ik kom meer en meer tot de overtuiging dat u uw roeping heeft gemist. Er zit een ongeziene boeteprediker in u.

Bucquoy
(Nors) kapitein de Bonours ... Je humor bevalt me niet ... *(Wordt aangetrokken tot enkele onderdelen in de stellingen.)* Wel, heb je nu ooit. Ze gebruiken lijken om gaten op te vullen ... en kijk hier, botten dienen als stuttingswerk.

de Bonours
... *(Gedegouteerd)* wat een bende beesten zijn die Geuzen. Ze gebruiken zelfs hun eigen soldaten ... Lager kan een mens toch niet vallen.

Bucquoy
Toch gaan ze zich overgeven kapitein. *(Met grote aversie)* dat ongedierte … Heb je al iets vernomen van Ambrogio Spinola?

de Bonours
Sluis is nu volledig in handen van de Hollanders generaal. Generaal Spinola stelt nu een nieuw leger samen die hier morgen of overmorgen voor de stadspoorten moet staan. Er zijn in ieder geval ook opnieuw troepen geplaats tussen Sluis en Oostende. Blijkbaar houdt hij rekening dat Maurits van Nassau de opdracht krijgt om met het Staatse leger op te rukken tot hier.

Bucquoy
Een uiterst bekwaam man kapitein, die van Nassau. Wordt natuurlijk tegengewerkt door mensen zoals Johan van Oldenbarnevelt en consoorten die het nodig vinden om iedere stuiver tienmaal om te draaien. Het gaat in de Republiek van de Vereinigde-Provinciën nog vreemd uitdraaien kapitein, neem dat van mij aan … Het beleg heeft de Spanjaarden ook fortuinen gekost. De schatkist is volledig leeg, maar ze zijn dat daar gewoon *(lacht).* Gelukkig is de jonge Spinola de kip met de gouden eieren ... Hoe is het met zijn oom: de oude Gaston Spinola?

de Bonours
(Schudt zijn hoofd ontkennend.) Er komt weinig informatie uit Brussel generaal. Naar verluidt verblijft hij al vele weken op de Coudenberg. Meer is er niet geweten. Mensen mijden hem als de pest.

Bucquoy
Ja kapitein de Bonours, misschien beter ook. De man heeft tenslotte de tering. Het zal waarschijnlijk wel niet te gezond zijn om lang bij hem in dezelfde kamer te zijn. Iedere walm

die hij uitademt in je nabijheid vermindert je levensduur … Het is afschuwelijk wat die oude Spinola allemaal heeft uitgespookt. Hij is over lijken gegaan om zijn fata morgana te kunnen realiseren. Als er gerechtigheid op deze aardkloot bestaat, wat ik betwijfel kapitein, dan mag het de verdorde schouders van de hofmaarschalk verbrijzelen. Zijn oogappel Ambrogio zal hem waarschijnlijk diep ontgoocheld hebben. Je vindt dat wel meer in de geschiedenis. Ergens een oom die het ver geschopt heeft maar net niet de finish heeft gehaald. Die oom projecteert zijn ultieme droom op zijn neefje die er het nut niet van inziet. Gemarteld door deze tantaluskwelling zondert hij zich af in een gouden kooi in het paleis op de Coudenberg. Hij staat te wachten op de dood die maar niet wil komen. De oude Spinola wil sterven, maar ze laten hem niet sterven. Of, wie weet is het al gebeurd, maar houden ze het om duistere redenen stil.

de Bonours
Zo erg zal het wel niet zijn generaal. Ambrogio Spinola wil gewoon graag doen wat hij wil doen. Hij is nog jong. Misschien dat hij met de jaren gaat inzien wat zijn oom voor hem allemaal heeft gedaan.

Bucquoy
Ach, zwijg toch kapitein. De jonge Spinola is gewoon een grote egoïst. Wat interesseert hem zijn oom? Wat interesseert hem zijn broer die gesneuveld is op zee? Hij wil gewoon spelen. Spelen zoals een klein jongentje. En als hij niet wint is hij boos, want hij kan niet tegen zijn verlies. Oostende zal ten onder gaan door toedoen van die jonge snaak. Dat is zeker. Meer wapenfeiten zal Spinola niet op zijn blazoen kunnen schrijven. Als het geld op is, zijn eigen geld wel te verstaan, of dat van zijn vrouw, dan zal het Spaanse hof hem laten vallen (zo)als de zwaarste baksteen die er te vinden is. De kans is dan groot zijn dat hij berooid, ziek en eenzaam zal sterven. Zo is het leven kapitein de Bonours.

de Bonours
(Lacht) generaal, volgens mij hebt u een grote bewondering voor de jonge Spinola. U praat te passioneel over hem. Misschien is het wel wederzijds *(grinnikt)*. Misschien ontstaat er een hechte vriendschap die doet denken aan de onafscheidelijke vrienden Pylades en Orestes.

Bucquoy
(Streng en sec) kapitein de Bonours, ik heb je daarjuist aangegeven dat je humor mij niet aanstaat. Pylades en Orestes waren niet alleen ware vrienden, ze waren ook elkaars minnaar. Als u uw houding niet verandert, dan zal ik op zoek moeten gaan naar een nieuwe adjudant. En als u toch persé de nar wilt uithangen, dan kunt u misschien overwegen om te solliciteren aan het Spaanse of Franse hof, waar u kan pochen over het feit dat u op de eerste rij stond bij het beleg. Wie weet krijgt u daarvoor een sinjeur titel. Wie weet? …

Beide kijken elkaar kort aan, waarna ze in alle stilte afgaan. Juist voor afgang komt een bode hun tegemoet die aan Bucquoy een brief overhandigd ... (Opent de brief en leest aandachtig.)

... *(Kijkt hem niet aan)* kapitein de Bonours. Ik ben deze morgen opgestaan met de naam van Gaston Spinola in mijn hoofd. *(Kijkt hem aan)* wel mijn voorgevoel was juist. Hij is gisteren gestorven in het paleis op de Coudenberg. *(Leest) 'D*e aartshertog en aartshertogin zijn zeer bedroeft en ondergedompeld in diepe rouw door het vernemen van deze verschrikkelijke tijding.' *(Kijkt hem aan. Droog)* het zou natuurlijk ook kunnen zijn dat het aartshertogelijke paar de financiële inbreng zal missen van hun geliefde hofmaarschalk. *(Beiden in stilte af.)*

Tweede scène

Marquette en Uitenbroeck onmiddellijk op.

Marquette
(Doet inspectie) … ik zie kolonel dat onze lijkdelver van dienst zijn werk heeft gedaan. *(Laconiek)* ik zou het stuttingswerk niet beter hebben kunnen plaatsen.

Arnoud Uitenbroeck
Het is toch een luguber gebeuren gouverneur dat we onze stad op deze manier moeten verdedigen. Lijken opwerken om als buffer te dienen. Europa zal er de schande van spreken.

Marquette
Trek je dat zo niet aan kolonel. Beschouw het als een noodzaak. Het is de vijand of wij. Doden zijn ideaal geschikt als versperring en daarbij komt dat we er zoveel van hebben. Dus, waarom niet? We hebben gewoon van de nood een deugd gemaakt. Instrumentele verdediging kolonel, meer is het niet *(glimlach).*

Uitenbroeck
Misschien liggen we daar volgende week of maand ook?

Marquette
Dat kan kolonel, dat kan. Mooi opgestapeld in zeshoekige cellen zoals in een honingraat *(lacht)*. Goed onderhouden door de lieflijke werkbijtjes *(lacht opnieuw).*

Uitenbroeck
Ik zie gouverneur dat u er plezier in heeft.

Marquette
Maar natuurlijk kolonel Uitenbroeck. De wereld is voor zij die ze maken. Niet voor broekschijters die wachten op de borst van hun mama. De Verenigde Provincies gaan ons laten vechten tot dat we allemaal in het walhalla zijn. Dat is de grootste eer voor mannen zoals jij en ik. *(Slaat krachtig op de rug van Uitenbroeck)* echte krijgers!

Uitenbroeck
(Valt bijna op de grond. Kan zich nog juist recht houden. Herstelt zich.) Secretaris Fleming zal blij zijn met hoe Nieuwe – Troje wordt geschreven. En dan nog in het wit op een zwarte achtergrond.

Marquette
Je kunt er moeilijk alle kleuren van de regenboog in verwerken kolonel. Het is hier geen pretpark voor joelende kinderen en vermoeide ouders. *(Kijkt bevredigend rond. Enthousiast)* laat de spelen beginnen kolonel. De messen zijn gewet. De kanonnen zijn opgeblonken. De kogels liggen klaar. Het buskruit in tonnen aangevoerd. De musketten schietensklaar. De lonten aangelengd … Panem et circenses! Brood en spelen kolonel. Het publiek verdiend een finale.

Philippe Fleming op. Hij loopt wat voorovergebogen. Ziet er oud en afgepeigerd uit. Is in schril contrast met de rechtstaande houding van gouverneur Marquette.

Derde scène

Marquette
... Aha, de secretaris komt ook eens kijken hoe dat de werken zijn opgeschoten.

Fleming kijkt terneergeslagen naar de stellingen.

… En, tevreden secretaris? Je Hollander heeft zijn best gedaan.

Fleming
… *(Gebroken kalme stem. Emotioneel)* excellentie, ik verafschuw … ik, ik vind de woorden niet om mijn aversie te omschrijven die ik diep vanbinnen voel. Ik keur deze oplossing niet goed. Het kan niet dat dode mensen als zandzakken worden gebruikt om de vijand tegen te houden. Dit gaat in tegen de menselijke natuur … Het is uw besluit, en ik voel me moreel verplicht om dat ook zo te vermelden in de notulen die ik richt aan de Verenigende Provincies.

Marquette
(Onverschillig) ach, doe wat je wil secretaris. Schrijf aan de hoge heren dat dat ik een platte en vuile opportunist ben. Je kunt er misschien ook bij vermelden dat ik een grafschender, een landverrader, een oplichter ben omdat ik gesneuvelden gebruik die nog op de soldijrol staan van het Staatse Leger. Van Oldenbarnevelt zal het graag lezen. Doe gewoon wat je wil Fleming. Het is niet te verwonderen dat je al zoveel gouverneurs hebt zien voorbijgaan in deze zandhoop hier. Ze zijn allemaal gaan lopen omdat er geen greintje sympathie, laat staan humor zit in die rotte calvinistische kop van jou. Hoelang ben je hier al? 13, 14 jaar? Welke gouverneur zou het zo lang met jou volhouden?

Fleming
Sta mij toe excellentie… *(wordt onderbroken).*

Marquette
Er is je niets toegestaan Fleming. Je bent gewoon een stuk waardeloos ambtenaar.

Uitenbreock
Excellentie zou het niet beter zijn… *(wordt onderbroken).*

Marquette
(Gedegouteerd) jij gaat toch ook niet beginnen. Wat is er hier gaande? ... Oostende tast dus blijkbaar het overlevingsinstinct aan van de gemiddelde krijgsheer. Sinds mijn aankomst word ik voortdurend geconfronteerd met officieren en soldaten die schijten in hun broek. Waar is de moed en discipline om op één lijn te staan en heldachtig vooruit te gaan. Een echte Oostendse falanx die schouder aan schouder staat tegenover het katholieke juk van Spaanse overmoed en arrogantie.

Fleming
(Springt onmiddellijk in) sta mij toe u excellentie om u te melden dat er een tiental officieren en soldaten deze morgen niet op het ochtendappel zijn verschenen.

Marquette
(Foetert het uit) ho ho ho, nu nog beter! Schiet ze potverdorie allemaal dood. Vil ze levend op de grote markt. *(Klagend)* Marquette, waar ben je toch mee bezig?

Fleming
Ook onze eerste verkenner, de moedige Francesco, heeft al enkele etmalen niets meer van zich laten horen. Dit is niet van zijn gewoonte. *(Deemoedig)* waarschijnlijk gesneuveld bij het uitvoeren van 1 van zijn opdrachten … *(Treurig)* hij was de beste die we hadden.

Marquette
(Met hevige stap naar Fleming en brult hem toe juist voor zijn gezicht. Fleming gaat stapje per stapje achteruit, daarbij gevolgd door de briesende gouverneur) Nee Fleming! Hij wou gaan lopen maar ze hebben hem nog juist kunnen tegenhouden. De kapitein van dienst besliste resoluut en heeft hem laten ophangen aan de hoogste boom die er te vinden is in het Vlaanderengouw. Komt daar nog bij dat uw Hollandse vriend zijn lijk heeft gerecupereerd om de verdedigingslinies te versterken. Ben je nu tevreden! Secretaris van mijn voeten! *(Gaat van Fleming weg.)*

Fleming
(Kijkt de gouverneur aan) ... Ik zie dat u ...

Marquette
(Draait zich om naar Fleming) Wat!?

Fleming
... Ik zie gouverneur dat u een aversie voor mij hebt ontwikkeld. Ik wil u alleen maar ten dienste zijn, net zoals ik ook uw voorgangers ten dienste ben geweest. Het is niet mijn bedoeling om u te vleien of om u te willen behagen. Mijn verhouding tot u is louter professioneel. Ik hoop dat u dit kunt aanvaarden. Indien niet, dan is het beter voor ons beiden om de werkrelatie met wederzijdse toestemming te beëindigen.

Marquette
(Kijkt met een vervelende blik naar Uitenbroeck. Zucht) Kolonel Uitenbroeck. Wilt u aan de secretaris meedelen dat onze relatie inderdaad strikt werk gerelateerd is, en dat het absoluut niet mijn bedoeling is om de secretaris te tutoyeren, noch om in zijn bijzijn amicaal gedrag te vertonen. De secretaris overtreft zichzelf in oerdegelijke saaiheid. Het moet een ware verrukking zijn om op koude winteravonden in zijn gezelschap te vertoeven. Liefst met enkele slaapverwekkende boeken waarvan de revers loskomen ... Verder kunt u ook aan de secretaris meedelen dat hij mag beschikken.

Fleming
Em ... Juist. Ik wil u wel nog meedelen gouverneur – ik was het bijna vergeten. Generaal Spinola is deze morgen in Bredene gesignaleerd. Het lijdt geen twijfel dat zijn leger hem vlug zal volgen, of ook al in Bredene is.

Enkele tellen stilte waarbij de drie heren elkaar (vragend) aankijken. Fleming af, gevolgd door Marquette en Uitenbroeck. Gelijktijdig bij afgang komt een vastberaden Ambrogio Spinola op, vergezeld van officieren. Enkele tellen later komen ook Bucquoy en de Bonours op.

Vierde scène

Spinola
... *(Kijkt rondom zich.)* Heren, ik zie dat Oostende zichzelf heeft ingegraven. Ze hebben hun best gedaan om ons de stuipen op het lijf te jagen ... Een lijk minder of meer is duidelijk bij hen niet van toepassing. En kijk daar *(kijkt richting vlag)*, 'Neuwe Troje' is geboren. *(Lacht)* Nieuwe Troje zal het zeker geen tien jaar uithouden. Misschien 10 dagen? *(Lachend)* tenminste, als alles goed gaat.

Bucquoy
Excellentie, ik wil u in naam van mezelf en kapitein de Bonours condoleren met het overlijden van uw oom.

Spinola
(Resoluut) dank u heren, maar het werd tijd. Ik bedoel, het is beter voor hem dat hij uit zijn lijden is verlost. Er kwam geen eind aan.

Bucquoy
Ik had begrepen dat u met hem een goede relatie had?

Spinola
Helemaal niet generaal, helemaal niet. Mijn oom Gaston was een gefrustreerde autoritaire bromaap. Een grognard. Een oude gediende van de bevlogen, of beter gezegd, de vervlogen dynastie der Spinola's. Hij zag het allemaal groots. Het moest bij hem altijd in overtreffende trap zijn. Bij hem was niet iets zomaar toeval. Het was allemaal beredeneerd. Het moest allemaal het grote doel dienen. Helaas, hij kon zijn ideaal, zijn droom niet verwezenlijken. Voor hem betekende dat rijkdom, aanzien en vooral, ultieme macht. Uiteindelijk zag hij zijn beperkingen in en richtte hij alle aandacht op zijn neef. Ik dus.

Bucquoy en de Bonours kijken elkaar veelzeggend aan.

Hoe ontgoocheld moet hij geweest zijn toen hij realiseerde dat zijn petekind niet over het politiek talent en geslepenheid beschikt die hij zo hoog in het vaandel droeg. Zijn neef wil geen monarch of dictator voor het leven worden. Hij wil gewoon zichzelf zijn ... Zoals zoveel gedesillusioneerde mensen die veel macht en invloed hebben gehad trok hij zich terug uit het dagelijkse leven. Hij wou niemand meer zien en beschouwde alles als voorbij, waardeloos en nutteloos.

Bucquoy
... Ehm ... Ik wist niet dat u, uuh ...

Spinola
Geen probleem generaal. Er zijn wel meer families die de schijn hoog ophouden. In ieder geval. We gaan Oostende spoedig uit zijn lijden verlossen.

Bucquoy
Ik heb begrijpen dat u, ja, niet echt tevreden bent hoe dat het beleg in Sluis verlopen is.

Spinola
Dat is voorbij generaal. Het was een denkpiste van onze geliefde aartshertog. Ik heb daar in feite niets mee te maken. Ik voerde enkel het bevel uit van de Kapitein-generaal van het Leger van Vlaanderen. Het is dan ook jammer dat er zoveel officieren en soldaten van zijn leger niet meer zijn teruggekeerd van Sluis.

Bucquoy
(Kijkt naar de Bonours) be... betekent dit excellentie dat uw troepen nog op mansterkte zijn? Ik bedoel weinig gesneuvelden.

Spinola
Generaal, het is mij steeds een plezier om met u te kunnen praten. Ik heb inderdaad mijn mensen wat gespaard voor een zinloze afslachting. Dat neemt niet weg dat ik toch behoorlijk wat goede en degelijke manschappen heb verloren.

Bucquoy
... Het lijkt mij excellentie dat u, dat veranderd bent ten opzichte van ons laatste gesprek.

Spinola
Mensen hebben het recht om van mening of houding te veranderen generaal.

Bucquoy
... Het grootste deel van uw manschapen zijn dus nog exact. Dit is goed nieuws excellentie. Ik vermoed dat ze in aantocht zijn. Misschien al in Bredene? Of nog beter: ze kunnen ieder moment voor de poorten van het Neuwe Troje verschijnen *(lacht).*

Spinola
Daar ziet het ernaar uit generaal. Maar nu zou ik toch willen dat u ophoudt met uw ondervraging. *(Kijkt verder rond zich)* heren, ik zal niet de volledige troepensterkte inzetten tegen Oostende.

Bucquoy en de Bonours kijken elkaar vragend aan.

Geen paniek heren. Een derde van het leger wil ik plaatsen tussen Oostende en Sluis. Net zoals ik dat ook deed voor dat ik ... 'verplicht' werd om, om naar Zeeland te gaan. Ik hou rekening met het feit dat de Hollanders zullen proberen deze stad te ontzetten nu ze Sluis in handen hebben. Bekijk het ook als een rustplaats voor de aflossing van de vermoeide manschappen die moedig hebben gevochten aan het front. Ik heb in Sluis opnieuw ondervonden dat het weinig zin heeft om officieren en soldaten te laten doorvechten die volledig afgemat zijn. Los ze op tijd af en er gaan minder fouten gemaakt worden ter plaatse. We hebben voldoende troepensterkte, dus zie ik niet in waarom we geen gebruik zouden maken van deze mogelijkheid. Het zal ons ook in staat stellen om de komende dagen bijna onophoudelijk Oostende aan te vallen. De Geuzen gaan niet veel te kiezen hebben. Of wel plooien ze, ofwel ... ofwel barsten ze. Zo eenvoudig is het.

Bucquoy
(Opgewekt) generaal, het doet mij een plezier om te horen dat u vastbesloten bent om dat rattennest hier *(kijkt met verbeten blik om zich heen)* definitief te verdelgen. Bijna drie jaar duurt dat liedje hier. Ik herinner mij nog glashelder 1 van de uitspraken van de aartshertog over het beleg: *(Doet Albrecht na)* 'kolonel van den Bergh, kolonel Bucquoy, u zult zien dat met het vallen van het blad ook Oostende zal vallen'. Wel het vallen van het blad is nu nagenoeg drie jaar later en deze verdomde stad is nog steeds niet gevallen.

de Bonours
Generaal, de aartshertog kon niet vermoeden dat Sir Francis Vere zich niet aan zijn woord ging houden.

Bucquoy
(Zichtbaar opgewonden) juist daarom kapitein mocht de aartshertog geen genade vertoond hebben. Vere had al een reputatie mee voor dat hij in Oostende arriveerde. Herinner de Slag bij Nieuwpoort hoe dat hij de terugtrekkende Spanjaarden valselijk stond op te wachten in de duinen. Zogezegd een hinderlaag. Gore smeerlapperij is een beter etiket, een betere benaming voor deze vunzigheid. Honderden soldaten zijn daarbij omgekomen. Afgeslacht als de beesten ... De Graaf-gemaal van Vlaanderen wist dus maar al te goed waar Vere voor stond. Maar nee, de aartshertog vond de vergeving van de zonden en genade van een hogere orde dan het strategisch plan die was uitgewerkt door van den Bergh en mezelf.

Spinola
Generaal Bucquoy, spaar uw toorn. Binnen enkele uren gaan de poorten van de hel open voor de Geuzen. Sir Francis Vere is naar verluidt op pensioen. Die man is onze zorg niet meer. *(Maakt aanstalten om af te gaan)* Heren, ik verwacht u beiden binnen het uur voor een stafbespreking om alles nog eens door te nemen voor dat we eraan beginnen.

Ze begroeten elkaar en Spinola gaat met zijn officieren af.

Bucquoy
(Ernstig, kijkt Spinola na) ... dat Vere hier niet aanwezig is, is al iets. Maar het zou mij niet verwonderen dat hij toch plotseling verschijnt om ons de stuipen op het lijf te jagen. Je mag van niets verschieten bij die Engelsen, kapitein. Kijk naar hun toneelstukken en je weet hoe gek ze zijn. Voor hetzelfde geld komt Carlos de Robiano, nog zo’n degoutant persoon, als geest tevoorschijn om de Oostendenaars aan te moedigen. Uit wraak omdat hij zijn liederlijke fantasieën als vleugeladjudant bij Isabella niet heeft kunnen opbiechten, voor dat ik hem stante pede met plezier heb laten terechtstellen voor desertie. *(Kijkt de Bonours aan)* nu nog hout vasthouden dat de kardinaal-aartshertog het niet in zijn hoofd haalt om de boel te saboteren met al te veel katholieke stichtingen en consecraties.

Er verschijnt een blik van verstandhouding en glimlach bij de kapitein. In stilte gaan ze af. Juist voor afgang wordt hun aandacht getrokken door de naderende stemmen van gouverneur Marquette en kolonel Uitenbroeck.

Vierde scène

Langzaam draaien Bucquoy en de Bonours zich om. Ze zien Marquette en Uitenbroeck opkomen. Allen staan enkele tellen later oog in oog. Ze staan op afstand van elkaar en bekijken elkaar een 10 tot 15 seconden. (Het is de bedoeling dat het effect nagestreefd wordt van verbazing opbouwend naar spanning.) Dan verschijnt op Marquette een spottende grijns.

Gouverneur Marquette
Wel wel wel. De vijand is in het hol van de leeuw. *(Zowel Bucquoy als de Bonours kijken met een stalen gezicht.)* ... Jullie tong verloren? Of van angst misschien afgebeten en ingeslikt? Opgepast dat jullie er geen indigestie aan overhouden *(lacht luid en kijkt Uitenbroeck aan).* Zie je kolonel Uitenbroeck. Het is daarom dat die katholieken het altijd in hun broek doen als ze gewaar worden dat ze maar een klein pietje hebben *(grinnikt).*

Bucquoy
Als laatste gouverneur van Oostende kan uw arrogantie tellen kolonel Marquette. Ik ben de tel kwijtgeraakt hoeveel van uw voorgangers in het bloed doorlopen zand hebben gelegen van deze verrotte stad hier. Er zijn er waarschijnlijk zodanig veel dat u met hun dode lichamen geen weg meer wist en dan maar besloot ze te gebruiken om de verdedigingswerken te versterken.

Marquette
Het spreekt van zelf generaal Bucquoy dat we van die gelegenheid gebruik gingen maken mocht zich dat hebben voorgedaan. We hadden liever een paar tienduizend van jullie lijken gebruikt, maar helaas. Het kon niet zijn.

Bucquoy
U doet mij herinneren aan 1 van uw ex-ambtgenoten. Die had ook zoveel branie over zich heen dat hij ten langen leste met een paar ferme schoppen is zijn achterste bedankt werd voor bewijzen diensten.

Marquette
Gaat u werkelijk hier al zolang mee? Het moet toch niet prettig zijn om daarmee uw strepen te verdienen. Blijkbaar is ter plaatste trappelen dus niet altijd slecht voor de carrière. U kunt dat natuurlijk weten als ervaringsdeskundige *(lacht).*

Bucquoy
(Duidelijk opgewonden, boos) Ga je nu je snater houden man of moet ik die lelijke bek van jou komen dichttimmeren!

Marquette
Tegen wie dat je het zegt. Mannetjes zoals jij leg ik zonder problemen tussen mijn boterham. *(Komt uitdagend dichterbij.)* Een paar goede vuistslagen is te verkiezen boven vechten op afstand. Kwestie om de adrenaline zijn gang te laten gaan.

Belangrijke opmerking over de 'gevecht scènes' in de vierde, vijfde en zevende scène. Omdat ik vrees voor bevreemding en niet echt overtuigd ben over de enscenering en het visueel toneelaspect van de groepsscènes staat het de regisseur volledig vrij om zelf een invulling te geven aan dit onderdeel van de scènes.

Bucquoy ontwijkt Marquette, gevolgd door de Bonours. Kolonel Uitenbroeck bekijkt het tafereel enigszins verbaast aan vanop een afstand. Gaat dan uiteindelijk zijn gouverneur helpen. Onmiddellijk komt het menuet (vertraagt) van Luigi Boccherini opzetten. De vier heren doen dan slow motion bewegingen na die veel meehebben van een menuetdans. De gouverneur vloekt wanssmakelijk in hetzelfde tempo van de bewegingen en gebruikt krachtige termen om de 'onderkruiperij' van generaal Bucquoy te verwoorden. Bucquoy grijpt naar een stelling en probeert met de hulp van de Bonours het ding rond te draaien, wat lukt. De muziek stopt abrupt. Beide heren gaan onmiddellijk af, nagekeken door een woedende Marquette en een weer verbazend kijkende Uitenbroeck. Noot: deze eindiging van de scene mag niet al te lang duren.

Vijfde scène

Marquette en Uitenbroeck gaan af. Er komen geluiden van muziekinstrumenten opzetten, liefst in dominerende volgorde: een kakofonie van vervolgens slag – blaas en strijkinstrumenten. Het podium wordt omsluierd in mist en rook. De Peperbusse blijft vaag zichtbaar. Off stage komen van beide kanten in vlug tempo bevelen opzetten van de opkomende bevelvoerders Spinola, Marquette, Bucquoy, Uitenbroeck, de Bonours. Dan allen tezamen, dat uiteindelijk wordt afgesloten door een veel trager en bijna krachteloos bevel van Fleming. De zes bevelvoeders zijn inmiddels op het podium en doen in pantomime schijnbaar lijf aan lijf gevechten. Eventueel met assistentie van extra figuranten (soldaten, officieren). Dat alles met op de achtergrond het geluid van kanonnen, musketten, menselijk geschreeuw ... Uiteindelijk gevolgd door indringend gehuil. Dan volledige stilte, duisternis (enkele kleine verlichtingen) ... Na enige tijd valt er regen met bakken uit de lucht. Er is werkelijk niets anders te horen op het podium dan de neerslaande regen. Misschien één à twee minuten? Noot: de regisseur heeft hier veel vrijheid in. Bedoeling is dat het publiek realiseert dat de finale heeft plaatsgevonden.

Zesde scène

Het podium klaart op. Op de planken liggen enkele dode lichamen in plassen water. Twee beschadigde stellingen liggen neer. Ze hebben hun inhoud gedeeltekijk verloren. Op twee hopen zijn stenen, lijken, ledematen, modder en stukken hout zichtbaar. Aan beide kanten komen de bevelvoerders vermoeid en in gehavende kledij op. Ze kijken allen elkaar onderzoekend aan.

Spinola
Wel *(geforceerde grinnik)* ... het is uiteindelijk zover. Oostende heeft de strijd verloren.

Marquette
Er is te veel hoogmoed in uw stem excellentie. De agressors denken dat ze ochtend mogen kraaien maar het zonlicht heeft hun ogen nog niet bereikt. Zolang dat ik de bevelvoerder ben van deze geliefde stad hier is er geen sprake van overgave. Tenzij mijn Hollandse werkgevers er anders over denken?

Spinola
Goed dat u dat opmerkt gouverneur Marquette. Uit onze informatie blijkt nochtans dat u al verschillende malen aan de Staten-Generaal hebt gevraagd om de strijd te mogen staken. Er zijn mij woorden te horen gekomen als hopeloos, wanhopig en deerniswekkend. En zelfs zinnen zoals *(haalt een blad papier tevoorschijn)*: 'De mannen staan te huilen als kleine kinderen in hun eigen drek, elkaar de schouder omslaand om elkaar te ondersteunen van de ontdane afgerukte ledematen'. Of deze: 'De hartverscheurende ellende die de voorbije dagen in Oostende hebben plaatsgevonden heeft onze allergrootste God bereikt die uit zijn allesomvattende menslievendheid de hemelsluizen openzette. *(Kucht zachtjes)* zodat de (*kucht opnieuw)* zodat de vermolmde darmen en het zwart geronnen bloed zich een weg konden banen naar de natuurlijke zeeën. *(De twee bevelvoerders kijken elkaar aan.)* ... Geen paniek gouverneur, de brieven waaruit ik uit citeer zijn kopieën. De oorspronkelijke hebben wel degelijk hun bestemming bereikt in Holland. Wat wel vaststaat, is dat uw notulist van dienst in een hyperboliserende fase zat. Naar verluidt is er zelfs een verdroogde waterval te zien op 1 van de smeekbeden. Ongetwijfeld een plas van verdriet afkomstig uit de traanklieren van uw secretaris, de heer Fleming.

Allen kijken in stilte naar Fleming. De secretaris kijkt vervolgens naar de grond en heeft de houding van een totaal verslagen iemand. Gebroken richt hij zich op en kijkt iedereen met grote droefenis aan.

Marquette
(Krachtige stem) emotioneel gezwets! Volledig zinloos zo'n praat! Er moet gestreden worden tot de laatste snik. Ik, Daniël de Hertaing, heer van Marquette ... *(plotseling emotionele stem)* verlies nog liever mijn armen en benen dan de overgave te moeten ondertekenen met katholieken die ik niet kan horen, zien of reuken. Er is geen sprake van dat ik... *(slikt zijn woorden in).*

Spinola
U hebt moedig gestreden gouverneur. Uw manschappen ook, dat moet gezegd. De aartshertog is een man die vol met clementie zit. Hij biedt de aftocht aan voor u, uw officieren en al uw soldaten. U mag meenemen wat u wil. Er is meer één voorwaarde ... Aanvaard de onmiddellijke overgave. Meer vraagt de Graaf-gemaal van Vlaanderen niet.

Marquette
(Kijkt naar Uitenbroeck en Fleming) ... generaal Spinola. U mag aan uw grote baas melden dat ik helemaal niets aanvaard. Dat hij zijn voorwaarden steekt waar de meeste stank zit. *(Moeilijke lach)* het is een darminfectie waardig.

Spinola
(Kijkt Marquette intensief aan) ... als u dit verkiest gouverneur … Dan moet het dan maar zo zijn …

Zevende scène

Terwijl Spinola, Bucquoy en de Bonours hun rug keren komen er soldaten uit het kamp Oostende het podium op. Verschrikt draaien de drie heren hun rug en gaan enkele stappen achteruit. Onmiddellijk daarna komen uit het kamp Spinola ook soldaten tevoorschijn. Er komt dezelfde muziek opzetten zoals in de finale, maar nu meer in georkestreerde stijl. Iedereen op het podium begint aan een dreigende (lijn)dans, mag dus best agressief zijn (choreografie). Iedereen aan beide kampen doen dezelfde stappen en bewegingen, maar dan het tegenovergestelde van elkaar. Neemt in tempo toe. Ze roepen, schreeuwen, eerst individueel, dan in koor naar elkaar toe. Rook, artillerie geluiden in crescendo. Het volledige podium is beneveld of in rook. Niets op het podium is zichtbaar. Stilte. Het geluid van een triangel, enkele slagen. Gevolgd door rustig tromgeroffel in de verte. Het podium klaart half op en heeft een sfeer van een vredige vroege septemberochtend. Aan de Peperbusse hangt een grote witte vlag. Op de achtergrond zijn in de verte een paar krijsende meeuwen te horen. Op de chaotische bühne liggen enkele dode mensen. Een kermende Fhilippe Fleming ligt centraal op het podium. Zijn gejammer sterft weg naar een schijnbare slaap. Off stage zijn de stemmen te horen van Cornelis Moeskops en Griet Pekel.

Achtste scène

Moeskops
Grietje, we hebben niet meer zoveel tijd. Als we nog iets willen meegraaien moeten we het nu doen. Schiet nou toch op! *(Komt op.)*

Pekel
Wacht nu toch even Cor!

Moeskops
(Spreekt voor zich uit. Kijkt monsterend naar de podiumplanken) Ik kan niet blijven wachten, bloempje van mij. Onze tijd in Oostende is voorbij. Het is mooi geweest. *(Mijmerend)* doch ... volgens mij zat er nog meer in. Misschien, misschien nog veel veel meer.

Griet op, kijkt met enige afschuw en aversie naar de dode lichamen.

Griet
Cornelis, ik kan dat niet meer aanzien. Ik heb genoeg lijken gezien voor heel mijn leven. Een begrafenisondernemer ziet er in zijn loopbaan zeker tienduizendmaal minder dan ik er heb gezien in die drie jaar van het beleg.

Cornelis
Zo moet je het niet bekijken Grietje. Je moet ook denken aan de vele stuivertjes die we verdiend hebben. Aan de Villa Margherita op de Palatijnberg in Rome. Gebouwd in naam van de liefde. *(Neemt haar hand, kust het. Kijkt haar aan. Lacht)* ja Grietje. Oostende heeft ons geen windeieren gelegd. Daarom dat we nu nog moeten proberen om alles uit de kast te halen

… Kijk, luister Grietje, jij gaat bij de soldaten na of er enige centjes te vinden zijn. Ik zal de officieren doen, misschien dat er in hun beurzen nog wel wat stuivers liggen te blinken. Ook alles wat waardevol is mag je aanslaan voor het goede doel *(dom lachje).*

Cornelis en Griet beginnen enkele dode lichamen te fouilleren.

Cornelis
Al iets gevonden Grietje?

Griet
(Nors) Cor, die mannen hebben niks. Ik stop daar mee. Ik heb er genoeg van.

Cornelis
(Is bij het lichaam van Fleming) Nu niet nukkig doen Grietje, help mij liever mee om deze prachtige wambuis af te doen.

Griet
(Komt dichter. Kijkt naar het lichaam. Verbouwereerd) Cornelis, dat is de secretaris van de gouverneur. Dat is Philippe Fleming.

Cornelis
Ja, en dan?

Griet
(Merkt dat Fleming beweegt) Maar, maar Cor. Hij leeft nog.

Cornelis
Euh ... dat zijn stuiptrekkingen Griet. Hij is zo goed als dood.

Griet
(Roept) Cor! Stop daar mee! Dat doe je niet! Die man leeft nog.

Cornelis
Grietje, waarom doe je nu zo moeilijk, bijna op het hysterische af? Help mij liever!

Griet
(Resoluut) Nee, dat doe ik niet! Je doet aan lijkenpikkerij. Ik weiger daaraan mee te werken … *(Emotioneel)* eerst was er Francesco en nu, en nu meneer Fleming. *(Keert zich van hem af met gekruiste armen.)*

Cornelis
(Krijgt met moeite het wambuis af van Fleming, waardoor de secretaris wakker wordt) Pfff … Griet, je bent de laatste tijd nogal prikkelbaar. Waar is mijn Grietje naartoe die ik aan het begin van het beleg oppikte op de zandbank in de havengeul? Villa Margherita is bijna klaar

Grietje. Nu moeten gewoon nog de hangtuinen gefinancierd worden. We zijn er bijna. Nog een duwtje. *(Staat recht en klopt het wambuis uit.)*

Griet
(Draait zich resoluut om. Is boos) weet jij wat jouw probleem is Cornelis? Jij hebt potverdorie geen ziel, geen geweten. Jij denkt dat alles te verkrijgen is. Als er maar genoeg geldstukken van de tafel rollen. Je bent bijna een Judas die zijn meester zou verkopen voor een handvol zilverlingen.

Cornelis
Bijna een Judas? Maar Griet toch! Dat kun je toch niet menen. Er is geen nobelere mens dan ik. Kom nu eens dicht bij mij zodat ik je een lekkere zoen kan geven. *(Neemt haar vast)* we zijn er bijna Grietje *(neemt haar hoofd tussen zijn twee handen. Heeft een zoen op haar voorhoofd). (Zelfde houding, kijkt haar intens aan)* luister eens naar mij, Prinsesje van de Palatijn, er is geen haar op mijn edel hoofd die er ook maar aan denkt om jou enig onrecht aan te doen.

Griet
(Duwt hem weg) dat zeg jij! Ik weet ondertussen wel wie dat je bent. Je zou mij ook verraden en verkopen voor dat smerige metaal. *(Kijkt droevig voor zich uit)* en dan zou ik daar voor dood hangen, gekruisigd aan dat kruis op die berg van Jezus Christus.

Cornelis
(Grimast) Grietje, het is goed dat de katholieken je niet horen. Zo'n blasfemische praat eindigt zonder appel op de brandstapel.

Griet
Femisch wat? Appel? Waar heb je dat nu weer vandaan gehaald? Zulke rare woorden.

Cornelis
Ach, bloempje van mij. Je bent veel te gevoelig. Ik zal jou niet verkopen. Niemand wil dat ranke lichaam van jou. Er zit geen vlees aan *(lacht).*

Grietje
Oo Jij!

Slaat hem een paar keer op de borst waardoor Cornelis lachende achteruitgaat. In zijn verweer struikelt hij over het lichaam van Fleming, wat ijlende geluiden teweegbrengt bij de secretaris.

Cornelis
(Probeert recht te staan, maar door zijn corpulentie slaagt hij daar moeilijk in. Uiteindelijk wordt hij geholpen door Griet.) Zie je nu Grietje. Je hebt Lazarus wakker gemaakt. De secretaris is opgestaan uit de doden *(lacht).*

Griet
Lach daarmee niet Cornelis!

Onmiddellijk gevolgd door de gebroken en ijlende stem van Philippe Fleming. Moeskops en Pekel verschieten enigszins en gaan naast elkaar staan. Cornelis omarmt Griet of slaat zijn arm om de lende of heup van Griet. In zijn andere arm hangt Flemings wambuis. Beiden bekijken en luisteren aandachtig naar de secretaris.

Fleming
… Is er daar iemand? … Is er daar iemand om mij te helpen? Alstublieft ... Ik heb, ik heb ... Ik ben zo moe … Zo leeg … Ik … ik voel niets meer in mijn lichaam. *(Heft met moeite zijn hoofd op. Kijkt met verbazing naar zijn ledematen. Verschrikt legt hij zijn hoofd terug neer)* ... Ik heb geen armen meer *(huilt)* geen benen … Almachtige God, laat mij tot u komen. Verlos mij … van deze aardse ellende … Is er dan niemand die mij wil helpen? … Alstublieft help mij toch … Ik ben … 'Heer, ik ben niet waardig, dat Gij ...' *Philippe Fleming maakt zijn zin niet af en ademt moeilijk. Buiten de ademhaling heerst er een verpletterende stilte.*

Moeskops
… *(Blijft griet vasthouden. Met stille zachte stem)* de sukkelaar. Er is geen hulp meer mogelijk. Het is een kwestie van minuutjes Grietje. Dat hij vlug vrede mag vinden met zichzelf.

Pekel
... *(Emotioneel)* maar Cor, kunnen we dan niets doen? Zo gaat dat toch niet. We kunnen de secretaris hier toch niet zomaar laten liggen.

Fleming
Hé, hé. *(Kijkt naar boven toe. Opgewonden)* hoor ik daar stemmen? Wie zijn jullie? Komen jullie mij helpen? *(Jammert)* alstublieft, help mij toch … O, grote God. Hoor (toch) uw dienaar dat smeekt om vergeving … Is er dan niemand die mij genadig kan zijn? ... 'dat Gij tot mij komt. Maar ... maar spreek slechts één woord en ik zal gezond worden'.

Moeskops
(Spreekt rechtstreeks tot Fleming. Monotone stem.) Er is niemand die u kan helpen secretaris. Heb vrede met jezelf. De hemel zal je niet helpen. Misschien uit de Hades, waar er een zonderling uit de Elyseese velden je de hand toereikt en je op zijn schouders naar de lavendelvlakten brengt. Daar kan je tot rust komen, omringt door zeemzoete gezangen en natrillende harpgeluiden.

Fleming
Oooohhh ... *(Juist genoeg hoorbaar)* 'Domine, non sum dignus ...' *(Jammerend geluid.)*

Noot: in het volgende gedeelte van de scène gebruik maken van passende belichting. Bedoeling is niet dat de bühne in een mystieke, lugubere kerkhofsfeer wordt ondergedompeld.

Enige seconden van volledige stilte op het podium. Plotseling komt er gekraak uit één van de rechtopstaande stellingen. Gevolgd door opvliegende stenen, hout, planken, aarde, menselijke botten. Verschrikt kijken Cornelis en Griet naar de gebeurtenis. Gaan naar achter. Een paar seconden verbazing en stilte. Weer beweging in de stelling. Plotseling komt een hand en arm tevoorschijn, gevolgd door een andere hand en arm. Een onooglijke Francesco de Terre komt tevoorschijn. Hij richt zich half op, zoekt Fleming, klautert van de stelling en gaat vrij resoluut, met een wat moeilijke tred (opgepast voor karikatuur van zombie walk) naar de zieltogende secretaris. Cornelis en Griet staan verbijsterd en gebeeldhouwd te kijken (ze houden elkaar intens vast). Francesco kijkt naar Fleming. Neemt zijn arm en neemt het lichaam van de secretaris op zijn schouder(s). Zonder twijfelen gaat hij af ... Moeskops en Pekel weten niet wat er gebeurt. Ze kijken elkaar aan. Cornelis gooit het wambuis weg en samen gaan ze hand in hand, verschrikt, bijna lopend van het podium af.

Negende scène

Figuranten en acteurs maken het podium volledig leeg. Er blijft niets staan van het decor. Zowel van links als van rechts (in volgorde) wordt een ordinaire tafel en idem dito stoel aangebracht. De twee tafels worden, met een ruimte ertussen, tegenover elkaar geplaats met achter iedere tafel de respectievelijke stoel. Op iedere tafel wordt er een volgeschreven vel papier en (balpen) gelegd. Iedereen af. Spinola, Bucquoy en de Bonours komen op. Ze zijn alle drie zeer goed verzorgd en hebben kraaknette kledij aan. Juist voor hun tafel stoppen ze en kijken enkele seconden richting Oostende.

Spinola
(Wat ongeduldig) ze zijn in ieder geval niet op tijd.

Bucquoy
Heb wat geduld generaal. Oostende is verslagen. Je kunt niet verwachten dat ze staan te springen om zomaar de overgave te tekenen. Een nederlaag is voor niemand aangenaam ... Mijn staf heeft mij gemeld dat de gouverneur zwaargewond uit de strijd is gekomen.

Spinola
Ik had het anders gewild generaal Bucquoy. Ik heb de stad de kans gegeven om de schade te beperken. Ze waren integendeel te koppig zodat er waarschijnlijk veel goede manschappen onnodig zijn gesneuveld. In ieder geval, de Graaf-gemaal van Vlaanderen biedt de verslagenen alle mogelijkheden aan om op een eervolle manier Oostende te verlaten.

de Bonours
Daar maken ze al voorbereidingen toe excellentie. De cargoschepen van de Vereinigde-Provincies worden in gereedheid gebracht om alles te transporteren wat waardevol en verplaatsbaar is.

Spinola
Dat is een toegeving van de aartshertog kapitein. Dit zijn niet de voorwaarden van overgave die ik in gedachten had. Aan de andere kant is inschikkelijkheid met de verliezer een nobel gebaar die alle respect verdiend. Albrecht gaat zelfs zodanig ver dat hij een feestmaal aanbiedt aan iedere officier en soldaat uit het kamp Oostende die nog in staat is om naar de tafel te gaan. En als dit niet meer mogelijk is wordt het hen zelfs gebracht. Veel verder kan je als overwinnaar niet meer gaan.

Onmiddellijk aansluitend bij de laatste woorden van Spinola komt gouverneur Marquette op met Philippe Fleming. De gouverneur is zwaargewond. Met behulp van Flemig en met een kruk onder zijn linker oksel verplaats hij zich moeizaam richting de tafels. De gouverneur heeft zijn linkerbeen en rechterarm verloren in de strijd. (Noot: er kan misschien ook een primaire rolstoel worden gebruikt, die dan wordt voortgeduwd door de secretaris.) Fleming ziet er getrokken uit, mankt wat. Zijn hoofd is omzwachteld met een vuil verband. Beiden hebben afgeleefde kledij aan. Het duo wordt grondig gadegeslagen door de overwinnaars.

Tiende scène

Marquette
Sta verdomd niet zo te kijken! Nog nooit een verliezer gezien die gruwelijk is toegetakeld door de vijand. Het zijn jullie kanonnen die mij dat hebben gelapt. Er kleeft afschuwelijk veel pijn en bloed aan jullie overwinning. *(Gaat met moeite neerzitten waarbij hij hulp van Fleming brutaal weigert)* wees maar zeker dat het een pyrrusoverwinning is … Oostende is verslagen, maar het heeft zodanig veel geld, ellende en manschappen gekost dat het beleg zal doodgezwegen worden door jullie. Bende rotkatholieken! ... *(Laconiek)* wat de Hollanders misschien ook zullen doen. Wie weet?

Spinola
... Bent u uitgeraasd?

Marquette
Wat uitgeraasd!? Is het misschien verboden om te zeggen wat ik denk? U hebt alleen maar gewonnen generaal Spinola door uw familiefortuin aan te spreken. U bent onder vals trompetgeschal met grote sier binnengehaald door het Spaanse Hof omdat er in Vlaanderen een aartshertog zetelt die uitblinkt in incompetentie. Meer bent u niet van betekenis. Ze hebben u niet binnengehaald voor uw schoon ogen als u dat mocht denken.

Spinola
Als dat uw opinie is gouverneur, dan moet ik dat respecteren. U komt in ieder geval de voorwaarden ondertekenen van de overgave. U gaat akkoord met de bepalingen die op dit document worden omschreven?

Marquette
Veel valt er niet te omschrijven generaal. *(Bekijkt het papier)* u bedoelt, wat staat bij wijze van dictaat geschreven op dat vodje papier?

Spinola
Inderdaad. De aartshertog biedt u zoals afgesproken alle faciliteiten aan voor een respectvol aftocht uit Oostende. U kunt alles meenemen wat losstaat in Oostende. *(Licht spottend)* misschien ook enkele hoekstenen van de kerktoren waarmee u uw graf kunt versieren. Kwestie dat uw nazaten zich zullen herinneren dat u eervol hebt verloren in deze stad hier.

Marquette
(Harde gelaatsuitdrukking. Ingehouden woede. Probeert recht te staan, maar slaagt daar niet in.) Over u! ... Over u, zullen ze veel minder te herinneren hebben. Behalve dan dat u een waterdrager bent geweest in dienst van de Habsburgers.

Spinola
(Kijkend naar Fleming.) ... Waar is uw adjudant kolonel Marquette. De officier die u steeds vergezelde?

Marquette
(Neemt de (balpen)) u bedoelt kolonel Arnoud Uitenbroeck? Die is gesneuveld op een uitgeschoven post. Gestorven met de banier in de hand. Heeft zich in de afgelopen dagen op de meest moedige manier verdedigd. Gevochten als een leeuw ... Sommige officieren hebben wat tijd nodig om te groeien generaal Spinola. Uitenbroeck was daar 1 van. *(Met veel moeite en gesakker probeert hij het document te ondertekenen, wat niet wil lukken. Buldert)* verdomd Fleming! Stuk waardeloos scribent! Steenezel! Zie je niet dat dat blad hier telkens wegschuift!? Houdt het potverdorie tegen zodat ik kan tekenen! *(Met hulp van de secretaris slaagt de gouverneur er om zijn handtekening te zetten waarna hij Fleming brutaal wegduwt.)* Maak dat je wegkomt Fleming! Kruip verdomd achter je tafeltje en ga je memoires verder schrijven die vol staan van de leugens! Je bent waarschijnlijk, met de grootste voorsprong, de meest achterlijke onnozele ambtenaar die er in de geschiedenis te vinden is. Stuk imbeciel!

Emotioneel gekwetst gaat de secretaris, met zijn hoofd gebogen, schuin achter de gouverneur staan. Het winnende kamp observeert alles in volledige stilte.

Stop met zo te kijken! Stop verdomd met zo te kijken! *(Slaat hard met zijn vuist op tafel.)* Meute rotte honden! *(Roept, schreeuwt)* mocht het jullie interesseren, ik ben rechtshandig! *(Slaat tijdens de uitroepen enkele malen met zijn linkerhand richting zijn geamputeerde rechterarm, waardoor zijn hand telkens hard op zijn ribben terechtkomt.)* Rechtshandig! Begrijpen jullie dat! Rechtshandig! Rechtshandig! Rechtshandig! ... Maar dat ... paapse aasgieren zoals jullie ... *(Blaast, heeft het moeilijk. Onderdrukt zijn emotie. Enkele seconden volledige stilte.)* ... *(Kijkt vervolgens gebroken naar de tafel … schuift het papier voor zich uit. Rustig … Kijkt naar Spinola)* ik heb getekend. Het is dat wat u wou. Ik zou nu graag terug naar mijn manschappen willen gaan om de uittocht voor te bereiden.

Spinola
… Een ogenblikje excellentie. Ik moet uw document nog ondertekenen en u de mijne.

Met Fleming als hulp en dienstdoende bode worden beide documenten in sereniteit verder ondertekent (Spinola rechtstaand) en uitgewisseld. Met veel moeite, geholpen foor Fleming, staat de gouverneur op. Kijkt het driemanschap aan. Met een licht hoofdknik als groet gaat Marquette langzaam af. Hij wordt nagekeken door het trio tot dat de gouverneur en zijn secretaris volledig verdwenen zijn. (Rolstoel kan dus ook gebruikt worden.) De overwinnaars verlaten het podium. Na enkele ogenblikken komen de actoren van de toneelstukken of figuranten de twee tafels en stoelen weghalen. Het podium is nu volledig leeg. Op het achterdoek wordt een vernietigd Oostende met Peperbusse summier zichtbaar.

Vijfde Bedrijf Epiloog

De Leden van Vlaanderen. (Kan ingekort of weggelaten (?) worden.)

Niet zichtbaar Koor en stemgeluiden door de hoofdrolspelers van de volledige toneelcyclus. Koor kan ook vervangen worden door afzonderlijke stemmen – regisseur.

Koor
Waar zijn ze, de nobele Leden van Vlaanderen?

Stem 1
Aan de feestdis. Ze doen zich tegoed aan allerlei delicatessen en exquise wijnen. Als er maar geslempt kan worden.

Koor
Ze waren er toch niet voor te vinden, aan al dat feestgewoel?

Stem 2
Feestgewoel? Zeg liever dat de aartshertog en generaal Spinola de verslagenen een laatste avondmaal hebben aangeboden.

Koor
Een doekje voor het bloeden.

Stem 1
Een doekje zal niet volstaan. Een paar hectaren lakens daarentegen?

Stem 2
(Cynisch) de lakennijverheid heeft de afgelopen paar honderd jaar nog nooit zo'n heropleving gehad/gekend. Zoveel bloed viel er de afgelopen jaren in Oostende en omgeving te stelpen. Gent en Ieper zitten daardoor met een degoutant begrotingsoverschot verveelt. Het is toch altijd iets met die Leden

Koor
Arm Vlaanderen …

Ieper, Gent, Brugse Vrije op, ieder in deftig maatpak.

Ieper
De aartshertog laat het weer breed hangen. Het kan weer niet op.

Gent
Ach Ieper, laat hem in de roes van de overwinning. Hij heeft het de afgelopen drie jaar niet gemakkelijk gehad. Die zandhoop Oostende die maar niet wilde wegspoelen. Ruzie met zijn

vrouw, miserie met zijn schoonbroer. Gekoeioneerd door een Italiaan met veel geld. Maagproblemen door te veel wijn en andere geestelijke dranken. Jicht met pijnlijk tenen en vingers. Therapieën met ezelinnenmelk enz. De man heeft zijn deel gehad.

Ieper
(Naar het publiek) het valt weer op dat Gent nogal coulant is tegenover zijn heerser. Eens waren er andere tijden. Nietwaar? *(Kijkt Gent aan.)*

Gent
(Kijkt naar Ieper) gaat Ieper weer tegendraads doen. Laat ons nu gewoon blij zijn dat het beleg gedaan is.

Ieper
Jij zou beter dienen als windhaan op de toren van de Sint-Baafs kathedraal. Je kunt daar vrijelijk meedraaien met de smoeltrekkerij van het opportunisme. Niemand zal je daar lastigvallen en je krijgt er ook nog gratis en voor niets een prachtig uitzicht over je geliefde stad erbij. Dat allemaal in ruil voor één schoon hangende strop *(lacht).*

Brugse Vrije
Ieper, we gaan toch weer niet beginnen met bekvechten. Het is er niet het moment ervoor. Het is nu tijd om vooruit te kijken wat de toekomst ons zal brengen.

Gent
Brengen zal de toekomst in ieder geval. Opbrengen zal maar nog de vraag zijn. De katholieken hebben het in Vlaanderen nu definitief voor het zeggen.

Ieper
Troost je Gent. Het zal voor eeuwen zijn. We kunnen het maar beter gewoon worden en onze kinderen de catechismus in handen draaien.

Gent
(Gespeeld gewichtig) Vraag: Hoeveel … hoeveel engelen kunnen er dansen op de punt van een naald? Antwoord: Zolang theologen en dolgedraaide kerkgeleerden gebakken lucht verkopen zijn er dat onnoemlijk veel.

Ieper
Zeer goed antwoord Gent. Doe zo verder en je wordt misdienaar. *(Lacht.)*

Brugse Vrije
(Gepikeerd) is het nu gedaan omdat altijd met de kerk te lachen. Laat ons liever praten over de serieuze dingen die ons allen aangaan. De economie, de overheid, onze schuld. De geestelijke gezondheid van onze medemens. Dat zijn allemaal veel belangrijker onderwerpen dan wat flauwe grappen te maken over de existentiële levensvragen van de mens.

Ieper
Jaja. Zulke praat had ik wel van je verwacht Brugse Vrije. Waar zijn trouwens je vriendjes Brugge en de katholieke kerk? Bij het feestmaal viel het mij op dat de wijn nogal rijkelijk in hun keelgat verdween.

Gent
(Spottend) Ieper, ze wilden de aartshertog imponeren. Het verzopen vat van de Coudenberg.

Brugse Vrije
Zeer grappig allemaal. Maar kijk, daar zijn ze.

Een jeugdige Brugge en de Katholieke Kerk komen licht aangeschoten op. Beiden in hun beste tenue.

Ieper
Hebben de beide leden zich tegoed gedaan aan de werken van barmhartigheid? Met nadruk op: 'de dorstigen laven' *(grinnikt).*

Brugge
Ach Ieper, stop met voortdurend de zaniken en gooi liever wat katten van je belforttoren.

Ieper
Misschien kan ik er je ook van gooien Brugge. Zou nogal een spektakel zijn. De ene valse kat na de andere.

Katholieke kerk
(Negerend) beste mensen. Laten we blij zijn dat het beleg gedaan is. Een dikke drie jaar hebben moedige mannen gevochten met elkaar. Beide kampen wilden niet opgeven, niet plooien voor elkaar. Weten jullie nog hoe het allemaal begon? *(Ieper en Gent kijken verveeld en kijken zuchtend weg)* … Nee? Wel, tot ver over de polders werd Vlaanderen jarenlang geconfronteerd met plundertochten die georganiseerd werden door de zondaars die in Oostende stationeerden. Het was deze geseling ondergaan of moordende contributie betalen. Wij, Leden van Vlaanderen konden de ellende van onze godvrezende parochianen niet meer aanzien zodat we onze nieuwgebakken soevereinen smeekten om iets te ondernemen om deze hemeltergende toestanden te doen stoppen. De aartshertog en zijn vrouw Isabella, de ware heerseres over onze contreien en ver daarbuiten waren aangedaan bij het aanhoren van onze smeekbeden dat ze besloten om ons te helpen. Ze verzamelden een leger om de doorn uit de zere poot van Leo Belgicus te halen. Met veel branie, wijsheid en vastbesloten wil gaf de Graaf-gemaal van Vlaanderen de opdracht aan zijn groot Vlaams leger om hun tenten op te slaan rond de poorten van Oostende.

Ieper
Man man man man *(schudt het hoofd)*. Je gaat ons toch niet uren bezighouden met een overzicht, een kanselrede hoe het allemaal gegaan is in Oostende. Ik denk dat wij allemaal zeer goed weten hoe het beleg gestart en verlopen is.

Gent
Komt daarbij dat wij diep in de buidel hebben getast om de onkunde van uw kardinaal Graaf-gemaal te bekostigen.

Ieper
Dat is zeker. Het koninklijk paar moest niet al te veel naar Spanje kijken om het beleg gefinancierd te krijgen. Het zijn wij, die alles betaald hebben. Misschien ook een dandyachtige Italiaan, maar dat komt later. De kerk schonk wat aflaten, als die er nog over waren natuurlijk. Het rijke, aangename leven van pausen en hoge geestelijken krijgt prioriteit als het erop aankomt mensen uit de miserie te halen. Het purperen manteltje van de heren-kardinalen wordt onderhouden door het slijk van de aarde.

Brugse Vrije
Ik heb de indruk dat er 'nogal wat' frustratie schuilt bij de leden Ieper en Gent.

Brugge
Laat ze doen Brugse Vrije. Uiteindelijk zijn hun stuivers belangrijker dan hun meningen. *(Lacht)* een echte Vlaming werkt, betaalt en zwijgt.

Ieper
En luistert iedere zondagmorgen naar het gewauwel van de zatte bisschop van Brugge.

Katholieke kerk
Mensen, alstublieft ... Het was dus ook zo dat het Staatse Leger van de Hollanders aan het oprukken was in Vlaanderen. Herinner u Nieuwpoort hoe het daar gegaan is. Verblind door de zon vocht ons leger tegen de die van boven de Moerdijk.

In het verdere verloop van de epiloog wordt rechtstreeks tot het publiek gesproken. Aansluitend en mag (afwisselend) in tempo zijn – regisseur.

Ieper
Welke debiel heeft er nu de opdracht om een veldslag te beslechten als de zon pal in je gezicht schijnt?

Gent
En de bedenkelijke Sir Francis Vere stond de terugtrekkende soldaten op te wachten in de duinen van Nieuwpoort. Het helmgras heeft maanden in het rood gestaan.

Ieper
(Prevelt tussen zijn tanden) Francis Vere. Nog zo'n achterbaks sujet.

Brugge
Enfin. De aartshertog vond het welletjes en gaf de opdracht om die zandhoop aan de kust aan te vallen. Want laat ons eerlijk zijn leden. Oostende heeft Brugge decennialang den duvel aangedaan. Hun haven heeft veel van onze zeehandel, die ons toebehoorde, afgesnoept, of beter gezegd 'gestolen'.

Gent
Brugge voelt zich weer eens verongelijkt. Steek een lolly in uw muil Brugge. Zuig, zwijg en kijk naar de verzanding van het Zwin en de verlegging van de handel.

Ieper
Er wordt gezegd dat je het gebulder van de aartshertogelijke kanonnen kon horen tot in Londen of tot in Zeeland. Het hing af van de wind. Een haan had je bij het krieken van de dag niet nodig om op te staan. Je deed het vanzelf bij het aanhoren van het repeterend geluid van heftig toeterend schiettuig.

Katholieke kerk
Je kon natuurlijk verwachten dat de aanval van de aartshertog een aanleiding gaf om een tegenaanval te doen. Wat *(onderdrukt lachje)*, voor de Geuzen niet echt succesvol was.

Gent
Wat de gouverneur van Oostende deed besluiten om aan de Staten-Generaal meer, en veel meer manschappen te vragen.

Ieper
Die gouverneur moest van de weeromstuit ophoepelen. In plaats kwam een Engelsman: Sir Francis Vere.

Gent
Die zullen we blijven herinneren.

Brugse vrije
Je bedoelt de fameuze list van de generaal Vere? Het is beter dat de geschiedenis daar niet te veel aandacht aan besteed.

Gent
Het kwam erop neer dat de situatie voor Oostende er niet al tegoed uitzag. Koning winter had met groot laweit zijn intrede gedaan. Die Geuzen kropen bij elkaar in bed om elkaar warm te houden. Bende sodemieters.

Brugge
Ja, die Vere deed het kort nadien in zijn broek en huilde om zijn mama bij het aanzien hoe dat zijn stadje de dieperik inging.

Katholieke Kerk
De alles omvattende deernis van onze aartshertog ging dat niet toelaten.

Ieper
Dat mag je wel zeggen. Die grote zuiplap uit Brussel had een grote aanval voorzien in de nacht van 22 op 23 december. Hoo ho ho! Maar wat gebeurde er? Je moest het zien voordat je het geloofde. *(Schudt het hoofd)* ongelooflijk.

Gent
Rustig Ieper. 1 of andere spion had de Engelse generaal ingelicht over de aanvalsplannen van de Graaf-gemaal. Wat doet die teringlijder uit Albion?

Brugge
Hij hanteert de methodiek van Van de Vosse Reynaerde.

Gent
Vere, een echte geboren valsaard, liet onderhandelingen opstarten over de overgave. Hij vroeg vier dagen palaver- en bedenktijd ... en kreeg die.

Brugse Vrije
Opgepast! Goed wetende dat er van de Hollanders hulp op komst was uit Zeeland.

Ieper
Dus, onrechtstreeks geholpen door aartshertog. Laat ik het anders zeggen. De list van Vere werd geconstitueerd door de Graaf-gemaal.

Katholieke Kerk
Je gebruikt moeilijk woorden Ieper. Op 25 december vieren we sinds mensenheugenis de geboorte van Jezus.

Gent
Misschien dat de katholieke Kerk beter zou zeggen dat ze een heidense feestdag gepersonaliseerd hebben in de geboorte van het kinnetje Jezus

Ieper
Het feest van het licht zal ruimschoots volstaan.

Katholiek kerk
Mensen, jullie beginnen mij aardig de keel uit te hangen. De Heilige Vader van Rome zal de Leden van Vlaanderen weldra op de onderdanig positie wijzen ten opzichte van de Katholieke kerk.

Brugge
(Lacht) net wat ik gezegd heb. Een Vlaming werkt, betaalt en zwijgt.

Ieper
En heft zijn kont de lucht in om een hostie in zijn gat te mogen ontvangen.

Gent
(Grinnikt) jaaa, je durft Ieper. Hopelijk is het geen geconsacreerde hostie. De brandstapel wordt al bijeengeharkt *(lacht)*.

Katholieke Kerk
(Zucht) de aartshertog was dus zeer inschikkelijk met de Engelse generaal. De geboorte van Christus wordt ook over het kanaal gevierd. Het is daarom dat de Aartshertog van Oostenrijk een paar dagen de ruimte liet om Sir Francis in staat te stellen om deze heugelijke hoogdag te vieren met zijn soldaten en om over de capitulatie na te denken.

Gent
En vooral om zijn manschappen en zichzelf goed te laten recupereren.

Ieper
Groot nieuws in alle hoven van Europa. Oostende heeft zich overgegeven. Koningen en koninginnen vielen uit hun bed pardoes op hun mismaakte kinnebakken, wat geen zicht was met al die rotte tanden. En al zeker niet bij al die inteelt van de Habsburgers.

Brugse Vrije
Er gingen dus een viertal dagen voorbij. Aan de horizon van Oostende verschenen schepen en cargo’s van de Staatse Vloot.

Gent
Het kalf was verdronken.

Ieper
De aap kwam uit de mouw.

Brugse Vrije
Vere was er zeer vlug bij om de onderhandelingen in te trekken. Hij had zich bedacht.

Gent
Wat hij als zijn recht beschouwde.

Ieper
De aartshertog sloeg groen uit van colère. Hoe durfden die Geuzen misbruik te maken van zijn goddelijke devotie, van zijn oprechtheid, van zijn mededogen? De woede, consternatie en ontgoocheling was te horen tot aan de andere kant van de wereld. Men sprak schande over de Engelse handelswijze in de meest vergrotende trap. Ongezien en meest schandelijk.

Brugse Vrije
De aartshertog dronk zich te pleuris aan alle wijn die er te vinden was in fort Sint Albertus. Zijn maag schreeuwde van het maagzuur. Hij huilde tranen met tuiten omdat hij wist welke fout dat hij had gemaakt met het clement zijn ten opzichte van de vijand. Als hij niet had toegestemd met de bedenktijd van Vere was Oostende al lang weer in Spaanse handen. Helaas, het mocht niet zijn door de list van die Engelsman.

Gent
Zo is de handelswijze van Sir Francis Vere.

Brugse Vrije
Vere trok zich daar allemaal niet veel van aan.

Brugge
De aartshertog besliste alsnog om aan te vallen.

Gent
De grote stormaanval op Oostende vond plaats op 7 januari 1602. Jammer genoeg waren de omstandigheden voor de aanval veel minder gunstig dan de die van 22, 23 december.

Brugse Vrije
De Spanjaarden hadden vooral hun oog gericht op de oude haven. Ze beschouwden het als de zwakke plek in de Oostendse verdediging.

Ieper
Eerlijk gezegd. De waarheid van die grote aanval kent ook zijn rechten. Er zijn uit het Spaanse kamp miskleunen van bevelen gegeven. En ja *(zucht)* Vere was in goeden doen.

Brugge
Hij vond er niets beter op om zijn kartouwen vol te proppen met nagels, kettingen en schroot van allerhande.

Ieper
Dat allemaal netjes gebonden en gearomatiseerd met de nodige drek. Vuur dat dan maar af op de vijand.

Gent
Resultaat was dat er aan de kant van de katholieken slachtoffers vielen met de meest afschuwelijke wonden. Als het ware werd hun lichaam uiteengerafeld, genadeloos verminkt door die vuil(e) blekkens, want zo noemen ze dat, die potpourri van stinkende kanondozen.

Brugse Vrije
Het was nog niet gedaan. Vere had nog een verassing in petto.

Ieper
Zeg dat wel. Toen de Spanjaarden zagen dat hun grote aanval volledig tevergeefs was werd er beslist om de zich teug te trekken.

Gent
Het bevel werd gegeven en wat doet Vere? Hij gaf de opdracht om de sluis van de oude haven te openen.

Ieper
Het water raasde als een tsunami over die terugtrekkende sukkelaars. Als tinnen soldaatjes werden ze meegesleurd naar het wijde zeegat. De rest die droge voeten zocht in de stad werd gewoon afgeslacht zonder genade.

Brugse Vrije
Je zou denken dat Vere niet meer zou handelen zoals hij in de duinen van Nieuwpoort had gedaan. Integendeel. Hij richtte stante pede een mobiel abattoir op. De afgehakte armen en benen werden geëtaleerd en in superpromotie gezet voor de kannibalen.

Gent
Het resultaat was dat de zo gevreesde stormaanval aan meer dan 2500 manschappen het leven heeft gekost.

Katholieke kerk
Er zijn, die 7de januari 1602 gruwelijke dingen gebeurd. Wees maar zeker dat ze in de hemel gehuild hebben.

Brugge
Wel te verstaan dat alles werd ‘beslecht’ in een handvol uren.

Gent
Het aantal dode manschappen aan de zijde van de Geuzen bedroeg een dikke 40 man. Het was alsof er de duivel er zich mee gemoeid had. Als die zou bestaan natuurlijk? Misschien dat er te veel lotsbeschikking in het spel was? Of een teveel aan misplaats voluntarisme? Wie weet?

Brugse Vrije
Figuurlijk had Vere zijn zwanenzang gedaan, want een paar weken later werd hij overgeplaatst en nooit meer teruggezien.

Ieper
Exit Sir Francis Vere.

Gent
Natuurlijk ontstond er na die desastreuze 7de januari in het kamp van Spanjaarden muiterij.

Brugse Vrije
Van die gelegenheid maakte de aartshertog gebruik om het grootste gedeelde van die oproerkraaiers publiekelijk te laten wurgen.

Ieper
De rest van 1602 werd gedomineerd door de pest en ander geestige epidemieën.

Brugse Vrije
Dysenterie en tyfus.

Gent
In Oostende wisten ze geen blijf meer met de lijken zodat ze diepe putten groeven en het volledige zootje doden erin kieperden. Dat was echter niet voldoende. De putten puilden na een tijdje uit zodat het kunstmatige terrassen werden.

Ieper
Waar er door de overvloedige regen rijst werd op gepland *(spottend lachje)*. Het water viel met bakken uit de hemel.

Katholieke kerk
Gent, Ieper. Stop toch met jullie cynisme! Het publiek heeft daar geen oren aan.

Brugge
Nu dat Ieper en Gent zo van die verhogingen spreken. De aartshertog had op advies van zijn generaals het idee opgevat om aan de westzijde van de stad een hoog platform op te richten zodat de kanonnen het hart van de zandhoop Oostende kon wegschieten. ‘De Grote Katte’ werd die anorexia lijder genoemd. Later waren er verdienstelijke pogingen om dat houten geraamte in brand te steken.

Ieper
Wat ook eens goed gelukt is Brugge. Je vergeet nog te vermelden dat aan de oostzijde ook een verhoog werd opgetrokken. Als naam kreeg dat platvorm ‘Luysbos’ mee.

Gent
Er stonden daar nog veel meer kanonnen dan op de Grote Katte. Bedoeling was om dag en nacht de Geule en de nieuwe haven te beschieten.

Brugge
De reden was vrij duidelijk. De Hollanders lieten Oostende voortdurend bevoorraden. Een paar duizend vrachtschepen hielden, gedurende die drie jaar van het beleg, de lelijkste zandhoop aan de Vlaamse kust kunstmatig in leven.

Brugse Vrije
Zo succesvol waren die beschietingen niet. Meestal werd ruimschoots het doel gemist. Laten we zeggen dat 20 procent averij opliep en dat 10 procent werkelijk naar de haaien ging.

Brugge
Die cargoschepen waren veel te groot om goed te kunnen varen in de Geule. Gewoonlijk werd alles overgeladen op kleine sloepen zodat alles in het holst van de nacht overgebracht kon worden naar de kades.

Ieper
1602 was voor de rest niet veel raars. Er werd niet zoveel gevochten. De pest had iedereen bij de lurven. Ook in het kamp van de Spanjaarden vielen er doden door de zwarte dood.

Gent
Als we de cijfers mogen geloven vielen er in Oostende in de herfst van dat pestjaar nog steeds 60 tot 80 doden per dag. Je moet je voorstellen hoe de Geuzen hebben afgezien. Al die doden, godganse dagen regen en nauwelijks hygiëne.

Ieper
Er zijn meer doden gevallen door de pest dan door de eigenlijke gevechten. De enige die er hun voordeel uithaalden waren de pestmeesters, de zoetelaars en de grootmeesters in corruptie en gesjoemel.

Brugse Vrije
Ik kan u verzekeren dat ze in Spanje hun geduld verloren.

Ieper
Hoelang ging die farce nog duren?

Gent
Wij, Leden van Vlaanderen, waren het ook meer dan moe. We betaalden ons maandelijks zwart aan oorlogscontributie wat blijkbaar diende om te vechten tegen windmolens.

Brugse Vrije
Je kon beter water naar de zee dragen. De gevechten vonden tenslotte plaats aan de kust.

Brugge
Er kwam geen eind aan de patstelling in Oostende. Het ging niet voor- of achteruit. Er was gewoon stilstand. Misschien wat jojo-beweging. Als het ware een vorm van bezigheidstherapie.

Ieper
De eerste maanden van 1603 was van hetzelfde laken een broek. Er moest iets veranderen ten opzichte van de strategie.

Brugge
Daarbij kwam ook dat er nogal geruchten waren dat ze het op de Coudenberg nogal breed lieten hangen. Met ons geld wel te verstaan.

Gent
De Graaf-gemaal dronk er geen karaf druivensap minder op maar kreeg het op zijn heupen toen er meer en meer werd gesuggereerd om zijn bevelvoering te ontnemen. Ook complottheorieën om het aartshertogelijke paar te verkassen naar Bourgondië rolden gretig over de tongen van de Brusselaars.

Brugse Vrije
Het liedje van incompetentie kon niet blijven duren. In Italië is er geld genoeg te vinden. In Genua hadden ze te horen gekregen dat de Spaanse koning verdoken hulp zocht. Kwestie dat hij zijn zus Isabella niet al te veel in verlegenheid wou brengen.

Ieper
Dat was niet in dovemans oren gevallen bij de familie Spinola, die sinds mensenheugenis in die stad resideert. Twee broers van dat geslacht Ambrogio en Federico zagen er wel graden in.

Gent
Militaire ervaring had de jongste een beetje, maar de oudste, Ambrogio zeker niet. Het was voor beide heren meer een groot avontuur. Beetje gaan vechten voor de fun.

Brugge
Federico werd naar het Spaanse hof gestuurd. Hij maakte de koning hoorndol met het schijnidee dat hij Engeland kon veroveren met zijn galeien.

Brugse Vrije
Wat natuurlijk grote zever was. Hij kreeg echter toestemming om het op de Noordzee de Hollanders wat lastig te maken. Bedoeling was onder andere om Zeeuwse cargoschepen te verhinderen Oostende te bevoorraden.

Ieper
Die hoogmoed kwam hem duur te staan. De arrogantie reikte op een bepaald ogenblik tot aan de hemelpoorten zodat hij het zelf waagde om een zeeslag te ondernemen tegen de Staatse vloot.

Gent
Hij is met man en muis vergaan bij de slag van Sluis. 26 mei 1603.

Ieper
Zijn broer Ambrogio kon er niet mee lachen en ronselde duizenden soldaten uit alle delen van Europa. Een allegaartje van avonturiers, zuiplappen en criminelen.

Brugge
Hij betaalde met het geld van zijn vrouw, of beter gezegd, zijn pseudo-vrouw.

Gent
We gaan toch niet opnieuw meegaan in dat verzonnen verhaaltje van dat stukje amateur-toneelschrijver?

Ieper
Nee, dat gaan we niet doen. Je mag Gent niet zo jennen Brugge. Op de vrijdagmarkt hebben ze gewoon een hoop monniken in brand gestoken. Geëxecuteerd voor sodomie. Ze zijn er nog steeds getraumatiseerd van omdat het haardvuur zo knetterde. En die kloosterlingen maar tot God roepen, smeken om de nodige regen. Enfin, al dat geroep mocht niet baten. *(Grijnst.)*

Gent
Wees maar gerust dat Brugge ook hun deel zal krijgen Ieper. Hun kloosters zitten nokvol met paters die binnengetreden zijn om hun lichamelijke bekoringen te bevredigen.

Katholieke Kerk
Stop toch om elkaar zo te tertsen! Vertel liever wat de grote bijdrage is aan het succesvol beëindigen van het beleg door onze grote paus Clemens VIII.

Ieper
Allee, de Katholieke Kerk wil ook zijn deel opeisen in de nederlaag van die zandhoop aan de Vlaamse kust.

Gent
Wat was het weer? Iets met handel in aflaten. Ja, daar zijn ze zeer bedreven in. Iedere soldaat die ging vechten in Oostende kreeg een extra aflaat die ze dan in hemel konden consumeren als ze gesneuveld waren. Ze konden het daar omruilen voor een extra portie rijstpap. Zoiets zal het wel geweest zijn denk ik.

Ieper
Verder valt er over de bijdrage van de kerk niet veel te vertellen. Behalve dat ze in de komende eeuwen het leven van de Vlamingen zullen sacraliseren. Je kunt beter met de duivel meelopen. Je hebt dan nog plezier, vlezige lusten en veel drank.

Lacht, bijgetreden door Gent, het Brugse vrije en in mindere mate door Brugge.

Katholieke Kerke
De kleuterschool is weer in volle actie.

Gent
O, het belangrijkste ben ik vergeten. De kerk schonk ons natuurlijk de kardinaal-aartshertog, of de aartshertog-kardinaal. Die volgorde hangt af van zijn wijnconsumptie.

Lacht, bijgetreden door Gent, het Brugse Vrije en weer in mindere mate door Brugge.

In de morgen de eerste titel, na de middag het tweede en tegen de avond weer het eerste omdat hij berouwvol, ladderzat de mis wil opdragen. Wat natuurlijk nauwelijks lukt.

Algemeen gelach, behalve de Katholieke Kerk.

Katholieke Kerk
... Zijn jullie klaar? De Heilige vader had op zijn eigen kosten een briljante ingenieur gestuurd om een definitief eind te stellen aan het beleg.

Brugse Vrije
Och ja, ook een Italiaan. Net als de gebroeders Spinola.

Ieper
(Opgewonden) de Katholieke Kerk moet niet zeggen dat het op kosten van de paus was. Het was de aartshertog die het allemaal betaalde.

Gent
(Eveneens opgewonden) met andere woorden, de Leden van Vlaanderen betaalden die mislukte Archimedes om kaduke zinloze belegeringstoestellen te ontwerpen die gebruikt gingen worden om de Geuzen in het stof te doen bijten.

Brugse Vrije
Wacht nu even, hoe heette die man weer?

Bijna schreeuwend in koor: Ieper, Gent, Brugge. Bedreigend kijkend naar het Brugse Vrije.

Pompeo Targone! ...

Brugse Vrije
Pompeo Targone. Hoe kon ik de naam vergeten. Het beste van al is om met zo'n ingenieur niet naar een beleg te vertrekken.

Ieper
Zijn toestellen hebben ons onnoemlijk veel geld gekost. Totaal zinloos, maar dan ook totaal zinloos waren zijn toestellen. Je moest het zien om het te kunnen geloven. Nu ik eraan denk begin ik het weer op mijn heupen te krijgen.

Gent
Toen hij voor bewezen diensten werd bedankt verschoonde hij zichzelf in Brussel met het vervelend geblaat dat hij niet over de geschoolde werkmannen beschikte die hem in staat gingen stellen om zijn toestellen te perfectioneren.

Brugge
De Vlamingen hadden het op de Coudenberg weer eens verkorven. De bourgeoisie van die tsjevenstad verweet ons geen stielmannen te hebben.

Gent
Nee, ze zijn allemaal gaan lopen naar de Hollanders. Het is daar beter en meer vrijheid.

Ieper
Targone had last van blaaskaakachtige grootsheidswaanzin. Buiten rollende schanskorven en drijvende batterijen had hij op papier een gigantische rijdende ophaalbrug getekend.

Gent
Zijn fameuze grote stormbrug. Genaamd Ostendia.

Brugse Vrije
Het tuig was zodanig groot dat de grond genivelleerd moest worden zodat de stormbrug met veel moeite voor de poorten van Oostende kon verschijnen.

Brugge
40 trekpaarden waren er nodig omdat gevaarte ter plaatse te brengen. Het was onbegonnen werk.

Ieper
Je moest het zien om het te kunnen geloven. Targone had katrollen geïnstalleerd zodat die boerenpaarden zich geen breuk hoefden te trekken. Natuurlijk gingen de Spanjaarden ervan uit dat die Geuzen niet al te slim waren.

Gent
Of dat ze aan het kaarten waren, of dat ze hun tijd verdeden met het zeveren over de borsten van andermans vrouwen.

Katholieke kerk
Je gaat mij niet vertellen dat de stormbrug geen dekking kreeg van artillerievuur tijdens de verplaatsing? Zo naïef konden de Spanjaarden toch niet zijn?

Gent
O, maar er was dekking. Het was echter ruim onvoldoende om de opdracht tot een goed einde te brengen.

Brugge
De Geuzen schoten gewoon de wielen kapot. Het was vlug gedaan met de grote stormbrug van Pompeo Targone.

Gent
Dat gevaarte donderde gewoon als een kaartenhuisje in elkaar. Gedaan met doorwrochte theorieën te verkondigen over Archimedes. Targone beschikte gewoon niet over de nodige kennis van natuurkunde en mechanica. Dat is de waarheid.

Ieper
Exit pauselijk ingenieur, Pompeo Targone.

Brugse Vrije
De druk op de aartshertog werd nog groter. Alle initiatieven die hij had genomen om het beleg te doen beëindigen waren nutteloos. Brachten geen zoden aan de dijk.

Ieper
Zinloos, net zoals de machines van die ingenieur.

Gent
De Graaf-gemaal van Vlaanderen mokte wat verder in zijn paleis op de Coudenberg. In Madrid had zijn schoonbroer, koning Filipss III hem uitgeroepen tot hofnar van het volledige Spaanse koninkrijk en verre omstreken.

Ieper
De aartshertog was in die dagen de risee van Europa.

Brugge
Isabella kon het niet meer aanzien en smeekte haar broer om meer manschappen en financiële middelen.

Brugse Vrije
Ambrogio Spinola deed nu definitief zijn intrede in het verdere verloop van het beleg.

Gent
Spanje ging niet in op de smeekbeden van de Heerseres over de Zeventien Provinciën. Ze waren het volledig moe en de schatkist was leger dan ooit. Met het nodige gekonkelfoes kon Spinola bekomen dat hij het opperbevel overnam van de aartshertog.

Ieper
De voorwaarde was wel dat generaal Spinola alles zelf financierde. Je moet het hem toegeven dat hij niet over een nacht ijs is gegaan. Hij liet eerst uitgebreid onderzoeken wat zijn slaagkansen waren tegen dat gespuis in Oostende.

Brugge
Zijn militaire experts waren zegezeker, mits de nodige maatregelen werden getroffen.

Brugse Vrije
En dat deed hij met veel brio. Hij reorganiseerde het leger. Stuurde iedereen de laan uit die niet in het gareel wou lopen. Legde de schandalige corruptie aan banden. Betaalde achterstallige soldij en bovenal, liet landen en taalgroepen samenwerken.

Gent
Het is al eerder vermeld. De manschappen die vochten tegen de Geuzen kwamen uit alle delen van Europa. Het inzicht van Spinola was groot genoeg om in te zien dat al die soldaten en officieren maar gingen samenwerken als ze enige affiniteit met elkaar voelden. 1 van de voorwaarden om het beleg te doen slagen was dat er dringend constructie- en graafwerken nodig waren. Het grote verschil met de vorige jaren was dat hij de werken opsplitste en iedere deel liet uitvoeren door manschappen die uit hetzelfde land of taalgebied kwamen.

Brugge
Spinola deed beroep op het natiegevoel.

Ieper
Het was verbluffend om te zien hoe alles in de kortste keren werd gerealiseerd.

Brugge
Die naties beconcurreerden elkaar alsof het een lieve lust was. Een spel zonder grenzen had er geen rieken aan.

Brugse Vrije
Spinola had wat hij wilde. De rivaliteit was voldoende aanwezig en daardoor vergrote de productiviteit. Nog een aardigheid was dat het moreel van de manschappen groter werd. Ze kregen weer de moed om te vechten.

Gent
Het testosteron schuimde de spuigaten uit. Oostende was gedoemd om in de kortste keren ten onder te gaan.

Brugge
Een heikel punt was de bevoorrading vanuit zee. Spinola versperde met batterijen de Geule en de Westhaven. Het werkte maar half, maar de intentie was blijvend.

Gent
Begin 1604, dit jaar dus, werden de aanvallen op de zandhoop alsmaar groter en groter. Het ene succes volgde na de andere. De Hollanders waren er niet gerust in. De vraag hoe lang ze Oostende nog konden behouden werd openlijk gesteld.

Ieper
De vraag bij de Vereinigde Provincies was niet alleen hoeveel manschappen er nog gingen sneuvelen, maar vooral, hoeveel stuivers die verloren zaak nog ging kosten?

Brugse Vrije
Onvrede en geroezemoes bij onze Noorderburen. Johan van Oldenbarnevelt had er geen zin meer in maar zag mogelijks een oplossing door een leger te sturen die die armoezaaiers in Oostende zou ondersteunen. Hij liet Maurits van Nassau opdraven naar Zeeuws-Vlaanderen om dan door te steken naar die zandhoop.

Brugge
Spinola reageerde abrupt door een deel van zijn leger te plaatsen tussen Oostende en Sluis.

Ieper
Nieuwe episode in het beleg. Raadpensionaris van Oldenbarnevelt, visionair zoals hij is, had Oostende in zijn achterhoofd nu definitief opgegeven. Hij vestigde zijn aandacht op Sluis, die de Hollanders ook militair en economisch voordeel kon geven als de zandhoop aan de Vlaamse kust zou vallen onder het niet aflatend spervuur van generaal Spinola.

Gent
Hij gaf graaf Maurits de opdracht Sluis aan te vallen. Maurits was daar niet bepaald gelukkig mee.

Brugge
Herinner mijn woorden. Tussen van Oldenbarnevelt en Nassau zit een dikke haar in de boter.

Gent
De verdoken onvrede bij de Hollanders wordt nog binnenkamers gehouden, maar voor hoe lang nog?

Ieper
Dat is een probleem voor de Vereinigde Provincies. Zijn onze zaken niet.

Brugse Vrije
Terug bij de les. De toestand in Oostende verziekte met de minuut. Spinola zette zonder verpinken zijn beleg verder. Bij de Geuzen waren de verliezen ontzettend groot. Er werd gewag gemaakt dat de Hollanders al bezig waren hun kanonnen en buskruit te evacueren toen er iets ongelooflijks gebeurde.

Gent
Als een duveltje uit een doosje kwam de aartshertog als een deus ex machina tevoorschijn.

Ieper
Je moest het zien om het te geloven. De toestand van de zandhoop was terminaal, op sterven na dood. En wat gebeurde er?

Brugge
De Graaf-gemaal van Vlaanderen vroeg aan Ambrogio Spinola om Sluis te ontzetten van de Hollanders.

Brugge, Ieper, Gent en Brugse Vrije zitten in zak en as. Verslagen wandelen ze doelloos op de het podium. Kijken elkaar vragend, hoofdschuddend aan. De Katholieke Kerk staat centraal op de bühne. Bekijkt het tafereel niet begrijpend aan. De leden nemen dan weer hun positie in richting publiek.

Brugse Vrije
Generaal Spinola werd met nadruk verzocht om Sluis te helpen tegen de agressie van de Staatsen.

Gent
Voor de tweede maal op rij greep aartshertog Albrecht hemeltergend in. Oostende werd door zijn toedoen weer aan het infuus gelegd.

Ieper
Het is onvoorstelbaar dat één man, één beslissing, zulke gevolgen kan hebben.

Brugge
Spinola was verbijsterd over de vraag en verzamelde met groot tegenzin een deel van zijn leger om te gaan strijden in Sluis.

Gent
We zullen waarschijnlijk nooit weten waarom generaal Spinola instemde met de vraag van de aartshertog.

Ieper
De generaal was zijn eigen soeverein, Betaalde alles zelf. Er stond niemand boven hem. Hij had een vrijgeleide van de Spaanse koning. En toch schikte hij zich naar de vraag van de Graaf-gemaal van Vlaanderen ... Waarom?

Brugse Vrije
De kransslagader van Oostende stond op barsten, en toch ...

Katholieke Kerk
De vraag om het waarom is totaal irrelevant. De aartshertog is door goddelijk recht nog steeds de enige heerser over de Zeventien Provinciën. In die hoedanigheid heeft Spinola te gehoorzamen aan zijn vorst. Een absolute vorst. Zo eenvoudig is het.

Gent
De katholieke kerk vergeet te vermelden dat Albrecht zijn dictaten uitvaardigt in naam van infante Isabella.

Katholieke Kerk
En wat dan nog? ... De aartshertogin is door haar huwelijk ondergeschikt aan haar man.

Ieper
(Boos. Vaart tegen de Katholiek Kerk) Ach, zwijg toch! Jullie droit divin is de moeder van alle dictaturen. De duivelin zelve! De Katholieke Kerk en alle kerken samen zijn ondergeschikt aan de menselijke rede en ik zal gelijk krijgen ook, wees daar maar zeker van.

Gent
Rustig Ieper, rustig ... Diep ademhalen.

Ieper
(Nog steeds boos) absolute vorst over de Zeventien Provinciën, van ginterachter ja! *(Wegwuivend handgebaar)* ‘t is toch waar zeker! ... *(Spottend)* in het noorden zullen ze het graag horen. Albrecht die baas is door de gratie Gods over hun provincies. *(Opnieuw boos)* een slapjanus is het, een grote slapjanus! Niet meer dan dat! Zijn autoriteit is zodanig flets dat een bibberend stotterend eerste communicantje van zes jaar oud meer gezag uitstraalt dan hij. *(Verplaats zich op het podium)* ... Vlaanderen moet dus gehoorzamen aan een kardinaal-aartshertog die een horige is van een instituut dat het nummer 666 onder zijn leden heeft.

Gent
(Fluit gewichtig, klikt met de tong) het getal van het Beest en het instituut Katholieke kerk corresponderen. Dat is dus de ware aard van het beestje. *(Klikt een paar keer opnieuw)* ... Maarten Luther zou niet gedurfd hebben om dat publiekelijk aan de kerkpoorten te nagelen.

Brugse Vrije
(Gelaten) een stelling meer of minder zal die burcht niet laten kantelen Gent.

Gent
(Langs zijn neus weg) nee ... maar seks daarentegen …

Katholieke Kerk
... *(Boos)* ik eis, ik eis dat Ieper die uitspraken terugtrekt.

Ieper
(Pppfff) ... de katholieke Kerk kan alleen maar eisen dat de Vlaamse hypocrisie in de komende eeuwen zal toenemen. Overdag kapotte knieën van het bidden, of door het prevelen van overjaarse bijbelse verzen. ’s Avonds het zwijn uithangen met drank, hoererij en bedriegerij. *(Verplaats zich opnieuw. Trekt zich terug, uit het zicht van het publiek.)*

Brugge
... *(Kucht)* ... Spinola kreeg dus de opdracht van de Graaf-gemaal om Sluis te helpen ontzetten van de agressor.

Brugse Vrije
Wat niet lukte. Op 20 augustus capituleerde Sluis.

Gent
Spinola keerde zonder aarzelen terug naar de Vlaamse zandhoop. Er was kostbare tijd verloren gegaan. Aan beide kanten waren de gesneuvelden fors toegenomen.

Brugge
In Oostende hadden ze een zoveelste ademen gevonden. De gevechten bereikten mythische proporties. De eerlijkheid gebied mij te zeggen dat de zandhoop zich met ongelooflijk veel branie verdedigde.

Gent
De Geuzen hadden vlaggen laten maken. Zwarte vlaggen waar er met witte verf ‘Nieuwe Troje’ stond opgeschreven.

Brugse Vrije
De laatste paar dagen hield Spinola niet op met aanvallen. Het resultaat was dat het garnizoen Oostende zich had terugtrokken op een laatste stukje vrije wal.

Gent
Op 20 september trommelde de chamade in de verte en werden witte vlaggen zichtbaar. De Hollanders waren bereid om zich over te geven.

Brugge
De gouverneur van dienst kwam met een verhakkelt lichaam de akte van overgave tekenen.

Brugse Vrije
Nog diezelfde dag, 22september, verlieten alle soldaten dat onooglijk kuststadje aan de Vlaamse kust.

Brugge
Ze namen alles mee wat ook maar enigszins draagbaar was. Wapens, kogels in de mond, brandende lonten en vliegende vaandels in het rond.

Gent
Het Beleg van Oostende was beëindigd.

... De vier leden op het podium kijken nu een paar tellen in de richting van een vernietigt Oostende (volledige stilte) ...

Brugge
De verslagenen doen zich nu tegoed aan een rijk banket. Verbroederen zich nu met hun vijand.

Ieper
(Weer zichtbaar) waarschijnlijk worden er nu heldachtige verhalen uit gewisseld. De ene al geloofwaardiger dan de andere.

Brugse Vrije
Ze realiseren zich nog niet dat ze over een paar jaar tot de vergetelheid zullen behoren.

Gent
Vergeten door de Spanjaarden en Hollanders.

Ieper
Geen van de twee strijdende partijen zal veel ruchtbaarheid geven aan overwinning en nederlaag.

Gent
Onze noorderburen zullen vlug rondbazuinen dat de nederlaag in Oostende een pyrrusoverwinning is voor de Spanjaarden. Aan de andere kant hebben de katholieken zoveel moeite moeten doen om die zandhoop met lijken te kunnen bemachtigen dat het wit van hun ogen doorlopen is met grove bloedsporen.

Ieper
Ze hebben Oostende terug ingelijfd ten koste van de steden in Zeeuws-Vlaanderen. Sluis behoort nu definitief tot de Hollanders.

Gent
Daar komt nog bij dat het nagenoeg volledig de verdienste is van generaal Spinola dat de katholieken weldra kloosters gaan droppen in die zandhoop.

Brugse Vrije
Ze zullen de Graaf-gemaal van Vlaanderen niet al te veel affronteren met zijn onkunde.

Gent
Vandaar het gezegde: Spreken is zilver, zwijgen is goud.

Ieper
(Gelaten) Pallas Athena zal het de aartshertog inderdaad niet al te moeilijk maken. Het is beter mild te zijn over mensen die buiten hun afkomst en maatschappelijke positie niets anders te bieden hebben.

Brugse Vrije
De Verenigde Provincies gaan in de komende gouden eeuw het land van melk en honing zijn.

Ieper
Terwijl Vlaanderen met succes de contrareformatie zal afronden.

Katholieke Kerk
(Opgewekt) dankzij ons aartshertogelijk paar. Daar komt nog bij dat de economie zal floreren als nooit tevoren en de Vlaamse kunst zal onder het mecenaat van Albrecht zijn ware gezicht laten zien. Christelijk, majestueus en groots *(gelukzalige glimlach).*

Brugge
(Opgewekt) uiteindelijk zal Vlaanderen krijgen wat het verdient. Een vorst met een hart op de juiste plaats.

Ieper
Met de kerk als fundering en met de nodige onderkruiperij van een lid hier aanwezig *(kijkt naar Brugge)* zal dat zeker lukken.

Gent
Ieper, je weet toch wat Maximiliaan de eerste van Oostenrijk antwoordde toen de Bruggelingen hem toestemming vroegen om een nieuw zothuis te mogen bouwen? … Nee? ‘Sluit alle toegangspoorten van Brugge en je hebt er onmiddellijk een nieuw’ *(Lacht.)*

Ieper en Brugse Vrije lachen bevestigend mee, behalve Brugge.

Katholieke Kerk
... *(Verheugd)* ach, luister niet Brugge. Gent en Ieper treuren nog, zijn gefrustreerd omdat ze hun republiekje kwijt zijn. Wij krijgen een koninkrijk Gods in de plaats. Veel geblaat en

weinig wol, daar zijn republikeinen, libertijnen altijd al sterk in geweest. Laten we beiden van blijheid de marot aandoen en een vrolijk dansje doen.

Brugge en de katholieke Kerk dansen hand in hand. Huppelen in het rond. Het komt wat potsierlijk over. Ze gieren het uit van plezier. De drie overige leden kijken gelijktijdig met afkeuring, humor en aanvaarding naar het clowneske duo. Uiteindelijk gaan de twee dansend en gekscherend af, nagekeken door het overblijvende trio …

Brugse Vrije
Die zijn zeker door de aartshertog uitgenodigd om het Te Deum bij te wonen.

Gent
Brugse Vrije, ik hoor weemoed in je stem. Niemand houdt je tegen om mee in het koor te gaan staan.

... Stilte. Gent en het Brugse Vrije verdwijnen van het podium ... Gevolgd door een binnensmonds mokkende Ieper ... Weinige tijd later (niet te lang, niet te kort) komt de volledige cast van de toneelcyclus in stilte op het podium. Zoals altijd: het kamp Oostende van rechts, het kamp Spanje – Spinola van links. Noot: misschien volgorde van opkomst en positie in het koor in functie van belangrijkheid – regisseur. De Leden van Vlaanderen vormen in het midden een hoefijzervorm. Ieper komt onder een gedempt spotlicht naar voren. Spreekt over het publiek heen (mogelijks met stemeffect).

Ieper
... Julie die hierboven staan, misschien op de Olympusberg. Jullie die niets anders doen dan het mensdom uitlachen omdat het blijft ploeteren in de pis en de aal. Vertel het mij, hoeveel mensenlevens heeft die zandhoop aan de Vlaamse kust gekost?

Koor bestaande uit de hoofdrolspelers.
Ontzaglijk veel.

Ieper
Geef een getal!

Koor
Er zijn er te veel om het zomaar op te noemen.

Ieper
Zeg het dan.

Koor
Wij zijn gestopt met tellen.

Ieper
Lafaards! ... lafaards ...

Koor of stem
Wil je het echt weten? … Wij zijn gestopt met tellen toen we aan 150 000 doden kwamen.

Ieper
(Schrikt, valt bijna achterover.) ... Jullie liegen allemaal. Zoveel kaalslag kan die zandhoop niet gekost hebben.

Koor
Wat waar is of niet, zullen we nooit weten.

Ieper
Bende ploerten. Jullie verzwijgen het voor de geschiedenis. Het mag niet geweten zijn! ... Hoeveel amputaties en gewonden waren er dan?

Koor
Een veelvoud van de doden.

Ieper
(Heftig ontkennend) dat kan niet waar zijn. Is onmogelijk! *(Opstandig, boos)* jullie liegen omdat jullie allemaal verachtelijke smeerlappen zijn. Een bende grote zelfvoldane klootzakken en gore kutwijven!

Koor of solo stem
Zoveel toorn voor een zandhoop met rottende kadavers. Verman jezelf Ieper en kijk in de spiegel van het specimen mensheid, jouw evenbeeld. Na enkele ogenblikken zul je het allemaal begrijpen. Woede kan dan plaats maken voor mededogen. *(Het podium verlatend)* nu gaan we afscheid nemen, ze verwachten ons op een andere plaats waar we ons zullen vermaken met nieuwe onderhoudende spelen.

Ieper
(Kijkt vragend rond hem ... Het podium is bijna in het duister. Zit in zak en as, spreekt gebroken in het ijle.) Wat, wat overblijft ... is een zandhoop met lijken. Niets meer dan dat. Een hoop zand, verhakkelde lichamen, veel ellende, veel pijn, bergen verdriet. Het Beleg van Oostende is verzegeld met ontzaglijk veel doden, en dat allemaal neergeschreven in een dagboek met duizenden hectoliters bloed ...

Gent en het Brugse Vrije komen op, gaan naar Ieper. Doen hun hand om zijn schouders ... Ieper kijkt hen verdwaast aan.

(Verweert zich) blijf met je vuile poten/handen van me af! Jullie zijn geen haar beter dan dat ongedierte waar ik net mee gesproken heb.

Gent
Trek je het toch niet zo aan Ieper. Jouw kleinkinderen zullen het beleg van dat miserabel stadje al lang vergeten zijn. Geen haan die er nog naar zal kraaien.

Ieper herpakt zich. Doet zijn maatpak in orde.

Brugse Vrije
... *(Kijkt over zich heen naar het achterdoek Oostende.)* Collega's, als we vlug zijn kunnen we op het banket nog van een paar digestiefjes genieten. Misschien dat we een zatte aartshertog kunnen overtuigen om minder belastingen te heffen.

Ieper en Gent kijken het Brugse Vrije enkele ogenblikken aan ...

Ieper
Vermindering van belasting? En jij gelooft dat? Het zou mij niet verwonderen dat Albrecht uit groot piëteit alle uitgaven gedaan door Spinola overneemt en Vlaanderen de rekening laat betalen.

Gent
Tja, de geschiedenis heeft de neiging om zichzelf steeds te herhalen.

Ieper
Maar het kan misschien wel helpen om veel zeem om de mond van de Graaf-gemaal te smeren.

Gent
Zijn briljant inzicht loven, zijn vastberadenheid bestendigen, zijn zachtaardig karakter prijzen *(grimast)*.

Brugse Vrije
Zijn drankzucht roemen. Zijn ruzies met Isabella in de kijker zetten.

Hoongelach door Ieper en Gent, enkele ogenblikken later aangevuld door het Brugse Vrije.

Ieper
(Ernstig, kijkt beide leden aan.) Collega's, het kan allemaal helpen. We gaan nu onmiddellijk terug naar het banket en we zwaaien de aartshertog alle lof toe.

Gaan richting af.

Brugse Vrije
(Uitbundig) lang leve het aartshertogelijk paar!

Wordt brutaal in de schouderbladen geduwd door de twee overige leden. Valt bijna, draait zich verschrikt, verwondert om.

Gent, Ieper
(Tegelijkertijd) niet overdrijven Brugse Vrije! Niet overdrijven.

Trio af. Het podium verandert onmiddellijk in een open sterrenhemel. Op de rechter achtergrond enkele half zichtbare duinen (mag vaag zijn). Daar rechts schuin achter, opnieuw het achterdoek van een verwoest Oostende. Er wordt een illusie gewekt dat het publiek de open zee kan zien, juist voor de monding van de Geule (sterrengefonkel op het water). Linksachter op het podium hetzelfde stuk zandbank zoals in de openingsscène van het tweede bedrijf uit het eerste toneelstuk. Er komen rechts twee stemmen op. Een bootje wordt zichtbaar.

Appendix

Griet Pekel
Corretje, het gaat toch wel zeer traag. We geraken geen meter vooruit.

Cornelis Moeskops
Het zou wel wat schelen Grietje mocht je een beetje kunnen meehelpen.

Griet
Meehelpen met wat? Ik kan toch moeilijk in het water springen en het bootje vooruitduwen? *(Lacht)* ik heb geen grond onder mijn voeten.

Cornelisl en Griet komen volledig op in een roeibootje die overbeladen is met propvolle jutten zakken. De illusie wordt gewekt dat de zakken uitpuilen met gouden en zilveren muntstukken (mag best grotesk zijn). Griet zit op enkele zakken. Corneel roeit amechtig het bootje vooruit, aangemoedigd door een gekscherende Griet. Het gaat tergend langzaam. Noot: de sloep wordt vooruit getrokken door een onzichtbaar touw of kabel. Na ongeveer 1/3 verplaatsing op het podium haalt Corneel de roeispanen uit het water. De zandbank is nu duidelijk zichtbaar aan de linkerkant van het bootje.

Griet
(Half-lachend) awel Corretje, in staking?

Cornelis
(Blaast meerdere keren opzichtig) och Grietje, zwijg nu even. Ik ben bekaf. Ik voel mijn armen niet meer. Het is alsof ik 100 000 kilo moet verplaatsen. *(Lacht. Graait met zijn beide handen in een openstaande zak. Steekt zijn handen in (een lotushouding) de lucht en laat de muntstukken met een neergaande beweging vallen. Noot: de glistering van de muntstukken moet het publiek opvallen.) (In extase)* zie je Grietje, mijn lief mooi bloempje van de Palatijn, Oostende heeft mijn hart zozeer verrukt dat het mij alle rijkdom heeft gegeven met maar één

doel: jou alles geven wat ik vermag. Het was voorspeld, het stond in de sterren geschreven dat jij en ik elkaar zouden ontmoeten. Hier, weet je nog *(wijst naar de zandbank)* hier was het in de vroege ochtend dat we elkaar tegenkwamen. Jij stond daar belabberd te wezen. Ik redde jou, en samen vaarten we naar het begin van het heugelijk beleg van onze geliefde stad. Drie jaren zijn voor ons beiden voorbijgegaan en het mirakel geschiedde. Als een echte Croesus verzamelde ik onmetelijk rijkdom. Het kon niet op. Ik maakte winst op alles, zelfs op de regen, de zon en de stormen *(lacht)*. Mijn fortuin groeide exponentieel, echt buiten iedere proportie en dat allemaal voor jou. *(Vreugdevolle lach. Graait opnieuw in de zak en doet dezelfde beweging als voorgaande. Opnieuw in opperste verrukking.)* Nu zijn we aan het einde van het beleg. We zijn aan het afvaren ervan. Het mocht misschien wat meer zijn, *(aanstekelijke lach)* maar de duivelszak is nooit gevuld, of toch niet meteen *(lacht). (Staat recht, kijkt naar de sterren. Het bootje wankelt. Griet houdt Cornelis met zijn benen vast)* De sterren Grietje. Er zijn er meer dan zandkorrels en ze zijn allemaal ondergeschikt aan jou. Wat zijn een paar doden waard als je daarvoor in ruil de eeuwige liefde krijgt? En daarom, Prinses van de Palatijn, is het nu tijd om jou officieel tot mijn vrouw te vragen. *Probeert in de houding te komen van een huwelijksaanzoek. Slaagt daar met moeite in.)* ... Griet Pekel wil jij mijn... *(Het bootje begint gevaarlijk te schommelen waardoor Cornelis dreigt in het water te vallen. Met de hulp van Griet kan hij zich juist vasthouden aan de randen van het bootje. Hij kijkt met kinderlijke verwondering naar de glistering van de sterren op het water.)* ... Zie je Grietje, al die fonkelingen van de sterren op het water. Hoe mooi ze door de (kalme) golven op en neer worden gewiegd. De ene twinkelt al meer dan de andere. Het zijn liefdessterren, ze hebben nu en dan ook eens een minder moment *(lacht). (Leunt gevaarlijk over aan de linker zijkant (richting publiek) waardoor het bootje gevaarlijk begint te kantelen. Griet probeert het sloepje in paniek stabiel te houden, maar kan niet op tegen het lichaamsgewicht van Cornelis.)*

Griet
(Paniekerig) Cor, wat doe jij toch allemaal? Zit toch nu eens stil. Als je zo verder doet gaan we het water in ... Cor! Stop daar nu mee!

Met de bewegingen van Cornelis beginnen ook de jutten zakken te verschuiven naar de linkerkant ...

Cornelis
(Leunt bijna volledig voorovergebogen. Kijkt met zijn gezicht in het water. Is vol verwondering van zijn gelaat dat erin weerspiegelt wordt.) O ... *(Kijkt intens naar zichzelf op de golvende afbeelding.)* Heb je ooit al zo'n mooie goddelijke verschijning gezien? Een echte adonis. Ik mag een Chinese dichter zijn als ik niet in staat zou zijn om mijn mooie eigen ik een kus te geven.

Buigt zich nog dieper naar het water toe. Probeert zijn spiegelbeeld te kussen. De jutten zakken gaan mee in dezelfde richting. Griet is volledig in paniek. Cornelis kust het water. Het bootje kantelt bijna volledig over. Cornelis ligt te spartelen in het water, roept herhalend de naam van Griet. De jutten zakken verdwijnen in het water. Griet slaagt met veel moeite om

het bootje stabiel te krijgen. Ze ziet dat Cornelis verder afdrijft (achteruit, diagonale beweging, richting de Geule) en bezig aan het verdrinken is. Noot: door een wild om zich heen slaande Cornelis zijn ook de glisteringen in het water naar verhouding. Hij roept nog een paar keer de naam van Griet(je) ... die in de volgende repliek van Griet wegsterft.

Griet
(Roept, in paniek) Cor, Cor wat heb je nu gedaan! Je kan niet zwemmen, dat heb je mij vertelt bij het begin van het beleg. Waarom doe je dan zoiets stom!? Ik kan ook niet kan zwemmen!

Staat op, huilt, vloekt, zit opnieuw neer, schreeuwt naar Cornelis.

Cor, Cor, Cor ... Cornelis! ... Corretje! Probeer toch te zwemmen. Doe iets Cor! Zwem dan toch! ...

Ziet hoe dat een spartelende Cornelis onder een heldere sterrenhemel, juist voor afgang, volledig kopje ten onder gaat. Het water wordt opnieuw rustig. Het fonkelen van de sterren op het water ook ... Griet blijft nog een paar tellen nakijken waar Cornelis is verdronken. Het bootje is op de zandbank gedreven. Griet realiseert zich dat.

Griet
(Is gestopt met huilen. In de plaats is boosheid gekomen. Staat op. Proest het uit.) Cornelis Moeskops, jij grote gecastreerde muilezel! Jij dik lelijk kieken uit Zeeland! Je kakelde gouden eieren uit je gat. Je had alles in je om grote rijkdom te vergaren. Je kon verkopen als de beste! Brave mensen oplichten als de meest gewiekste! Afpersen en chanteren als de grootse crimineel die er te vinden was. *(Zit neer. Spreekt meer in zichzelf. Rustiger)* En nu *(kijkt voor zich uit)* ... Je was een schurk Corneel, je had geen ziel. Je was verrot tot in iedere vezel ... maar je had ruggengraat. Je hield vast aan je droomkastelen. En ik, domme gans uit Bredene ... ik viel voor jou. Ik werd stapelverliefd op een man die zonder schroom durfde te dansen met de duivel. *(Lacht hysterisch. Staat weer recht. Uitbundig)* en dansen kon je *(doet koortsachtig lachwekkende bewegingen na).* Maar niemand mocht het zien. Het naar vis riekende klootjesvolk van Oostende zou je wel eens kunnen uitlachen. Het had geen pas, het had geen zicht om een waardige persoon zoals jij te zien dansen als een vet opgeblazen eendenlever. *(Roept naar de plaats waar Moeskops is verdronken.)* Je bent een grote mislukte ijdeltuit! Dat ben je! Het publiek mag het gerust weten hoe ik over je denk. Met al die overdreven maniertjes. *(Doet hem na. Dan spottend, uitbundig)* meneertje wou alles met veel sis en laas en kilo's kak aan het gat ... Een grote loser ben je Moeskops, niet waardig om in het geboorteregister te staan. *(Roept)* je vader had liever zijn zaad op de zouthoop geschoten dan jou te verwekken! ... *(Zit terug neer)* Cornelis Moeskops ...

Komt tot bezinning. Stapt uit bootje. Gaat op de zandbak zitten met het hoofd in de knieën (een 15 à 25-tal seconden. Misschien kan het geluid van de golven daarvoor geaccentueerd worden of enkele krijsende meeuwen – niet overdrijven). Richt haar hoofd op. Kijkt naar het publiek ...

(Gelaten. Zeer rustig) waar zijn mijn kastelen Cor? Waar is mijn villa op die Romeinse heuvel? Waar is villa Margherita? De hangende tuinen, de standbeelden van de goden, de vijvers met de mooiste lotusbloemen en de lieflijkste libellen ... Het is allemaal weg, of beter. Het is er nooit geweest. Allemaal luchtkastelen, illusies om mij te paaien, om mij aan jou te binden. Jij hebt mij hier, op deze zandbank gevonden, meegenomen naar je geldmachine Oostende om mij vervolgens hier weer af te zetten ... *(Staat recht. Gaat naar het bootje en duwt het met alle kracht van de zandbak. Ziet hoe dat de sloep langzaam richting de Geule drijft.)* Het mocht niet zijn Corneel, het is voorbij. Het beleg is gedaan en jij bent ook gedaan. Er zal niets van je overblijven Cor. De vissen en zeepieren zullen aan jou en groot eetfestijn hebben. Meer zal er niet zijn. Je zult vergeten worden door Jan en alleman, tenzij dat er een belachelijk toneelschrijvertje jou in de toekomst opnieuw leven inblaast. *(Lacht)* dan kan het allemaal opnieuw beginnen. Stel je voor.

Kijkt om zich heen en gaat weer zitten.

Het is beter dat ik nu maar wat probeer te slapen. Ze gaan mij vroeg of laat wel vinden. Misschien nog levend, oftewel morsdood ...

Neemt een slaaphouding aan en doet haar ogen dicht. Er gaan enkele seconden voorbij, misschien weer met het (zacht) geluid van golven en meeuwen ... Het aanbreken van een pril vroeg ochtendlicht verbreekt het nachtelijke duister. Aan de linkerkant van het podium wordt een bootje zichtbaar.

Tweede appendix

Gestaag verschijnt het bootje volledig op de bühne. Een magere man met ernstig uiterlijk bediend de roeispanen. Hij merkt Griet op en stopt met roeien.

Lowiek Batens
... Hey Juffrouwtje! ... Juffrouwtje! *(Probeert zijn sloep richting zandbank te manoeuvreren)* Hallo Juffrouwtje! Wakker worden!

Griet
(Doet moeizaam de ogen open. Richt zich op. Kijkt verbaast hoe dat Lowiek het bootje naar de zandbank stuurt.) Je moet niet zo roepen, ik ben niet doof!

Lowiek
(Nog steeds in de weer met sturen) hoe kom jij hier terecht? Volledig alleen en zo vroeg in de ochtend. Ik dacht eerst: de golven hebben een meermin op een zandbank geworpen, maar nu dat ik je beter zie, zie ik dat je benen aan je lijf hebt.

Griet
(Staat recht, plotseling opgewekt. Zoekt naar woorden) euh ... ik ben verdwaald, weggelopen. Euh ja, en dan ben ik hier terechtgekomen. Ik was zo moe gisteren, ik bedoel deze nacht. Ik kon de slaap niet meer tegenhouden, en ja ... *(lacht).*

Lowiek
(Slaagt erin om halt te houden aan de zandbank.) Weggelopen, verdwaalt en terecht gekomen op een zandbank. Dat maak je mij niet wijs juffrouwtje, dat gebeurt alleen maar in sprookjes van Deense schrijvers die fantaseren over een zeemeermin die verliefd wordt op een knappe prins. In feite bedoelen ze zichzelf daarmee. *(Gooit haar een stuk touw toe.)*

Griet
(Slaagt erin om onhandig het touw op te vangen) Euh ja. Een prins zegt u. Waw ... ik ben Griet Pekel. 'k Ben van Bredene maar woon in Oostende. Misschien, misschien dat u ook die kant uitgaat? Ik zou anders... *(wordt onderbroken).*

Lowiek
Ja natuurlijke juffrouwtje ga ik naar Oostende. Ik zie mij niet naar de Nieuwe Wereld roeien in een schamel bootje. Niet beginnen met dom doen hè juffrouwtje.

Griet
O sorry hoor, maar ik dacht ... Euh ... wel ik moet ook naar Oostende en ik dacht zo bij mezelf: misschien neemt die voorname meneer mij mee daarnaartoe.

Lowiek
Je mag van geluk spreken dat je mij hier aantreft juffrouwtje. Ik ga naar die stad om het één en ander te regelen. Kom maar aan boord, maar wees voorzichtig zodat je niet valt. Griet Pekel zeg je. Wat een zotte namen heb je toch allemaal. Ik ben Lowiek. Batens is van de familie.

Griet klautert bijna kinderlijk blij aan boord. En bekijk haar redder, bewonderd glimlachend aan, hoe hij zijn tocht na enige moeite voortzet. Lowiek is de aandacht gewaar en voelt er zich ongemakkelijk door. Een toenemend geluid van krijsende meeuwen vult het podium.

Luister, jij woont dus in Oostende, dat is een interessante samenloop van omstandigheden. Ik ben namelijk aannemer van beroep maar ik handel ook in grondstoffen en in bouwmaterialen.

Griet
Waw, dan moet u toch veel kunnen en nog veel meer weten?

Lowiek
(Kucht. Kijkt haar bedenkelijk aan. Begint te roeien) luister eens naar mij juffrouwtje. Ik heb een vrouw en zeven(tien) kinderen. Ik heb dus geen tijd om rond te scharrelen met lange

panlatten zoals jij. Vertel mij liever hoe dat de toestand in Oostende is? Ik heb begrepen dat die kuststad volledig opnieuw opgebouwd gaat worden.

Griet
Euh ... Ja, alles ligt plat. Geen huis staat nog recht. Alleen de Peperbusse, dat is de kerktoren, staat er nog min of meer. De geruchten gaan dat de aartshertog inderdaad alles wil heropbouwen.

Lowiek
Dat is een interessant iets juffrouwtje. Zeer interessant. Een goede aannemer moet altijd een paar maanden, liefst een jaar of twee drie, vooruit kunnen kijken zodat hij zijn werkvolk van genoeg werk kan voorzien. De aartshertog zei je?

Griet
(Ongemakkelijk) euh, ja. Het schijnt een serieuze man te zijn. Zeer geliefd bij de bevolking. Ik hou ook van hem.

Bootje is bijna af. Nog meer toenemend meeuwengeschreeuw.

Lowiek
(Kijkt haar bedenkelijk aan) dat kan ik mij van jou zeer goed voorstellen juffrouwtje. Maar ok, het komt erop neer dat ik in feite voor de aartshertog werk, maar dat hij het nog niet weet ... Wees nu eens eerlijk, hoe ben jij op dat stuk zand...

Het gekrijs van de meeuwen overstemt de stem van Lowiek Batens. Bootje volledig af. Kleine pauze. Doek of de mogelijkheid dat er op het achterdoek een podiumbreed projectie wordt gedaan van een hedendaags Oostende in volgelvlucht waarbij het beeld bevriest bij de Peperbusse. Kan onder begeleiding zijn van geluid van het jachtige stadsleven of het drukke toeristenseizoen. Doek kan dan misschien langzaam dichtgaan – regisseur.

Einde van het vierde toneelstuk en van de cyclus.